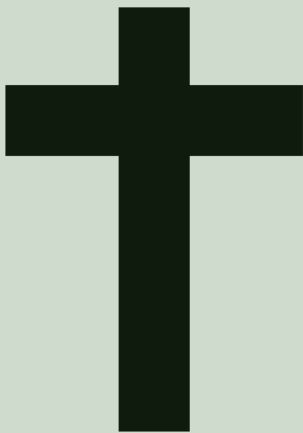

SINĠGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba Language of Papua New Guinea

SINGI ÂLIP EKAP
The New Testament in the Komba Language of Papua New
Guinea
Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

copyright © 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Komba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
8e5b8dff-a54f-5e56-9b8c-1906f06b22d1

Contents

FRT	1
MATAIO	3
MAREKO	51
LUKA	81
YOHANE	131
APOSOLO	169
ROMA	216
1 KORINTI	240
2 KORINTI	263
GALATA	278
EPESO	286
PILIPI	294
KOLOSAI	299
1 TESALONIKE	305
2 TESALONIKE	310
1 TIMOTEO	313
2 TIMOTEO	320
TITO	325
PILEMON	328
HEBIRAIŌ	330
YAKOBO	348
1 PETERO	354
2 PETERO	361
1 YOHANE	365
2 YOHANE	371
3 YOHANE	372
YUDA	373
DEN TIKNĀ	375
Read the New Testament	400

SINGI ÂLIP EKAP

The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Komba long Niugini

Singi Âlip Ekap

The New Testament in the Komba language of Papua New Guinea
[kpf]

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1980 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1980 by The Bible Society of Papua New Guinea

Web version

2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://>

tokplesbaibel.org. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa. Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela.**

Singi Âlip Ekap

A kutziñâ sot kamân kutziñâ[tab]Kot pâjkânok[tab]Ilumñangât tenğâ

Yesugât sinji âlip Mataionâ kulemgoip.

Yesugât sâkurâpnâ, zengât kutzinâ.

(Lu 3:23-38)

¹ A danjonjâ danjonjâ muyagem gane Yesu Kristo, zâk Abaram sot Dawidi, zekât kiun muyageip. ² Abaramgâren gâbâ Isaka âsageip. Isakagâren gâbâ Yakobo muyageip. Yakobogâren gâbâ Yuda sot âtâ murâpnâ âsagiwe. ³ Yudagâren gâbâ Perese sot Sera âsagiwet. Zekât mamzik kutnjâ Tama. Peresegâren gâbâ Hesoroņ muyageip. Hesorongâren gâbâ Ram âsageip. ⁴ Ramgâren gâbâ Aminadaba âsageip. Aminadabagâren gâbâ Nasoņ muyageip. Nasoņgâren gâbâ Salomoņ âsageip. ⁵ Salomogâren gâbâ Boasi âsageip. Boasigât mamjâ kutnjâ Rahaba. Boasigâren gâbâ Obede muyageip. Obedegât mamjâ kutnjâ Ruti. Obedegâren gâbâ Yese âsageip. ⁶ Yesegâren gâbâ a kutâ Dawidi muyageip. A kutâ Dawidigâren gâbâ Salomo muyageip. Dawidi zâk Uriagât ambân zo mei Salomo âsageip. ⁷ Salomogâren gâbâ Rehabeam muyageip. Rehabeamgâren gâbâ Abia âsageip. Abiagâren gâbâ Asa âsageip. ⁸ Asagâren gâbâ Yosapata muyageip. Yosapatagâren gâbâ Yoram muyageip. Yoramgâren gâbâ Usia muyageip. ⁹ Usiagâren gâbâ Yotam âsageip. Yotamgâren gâbâ Ahasi muyageip. Ahasigâren gâbâ Hisikia âsageip. ¹⁰ Hisikiagâren gâbâ Manase muyageip. Manasegâren gâbâ Amon âsageip. Amongâren gâbâ Yosia muyageip. ¹¹ Yosiagâren gâbâ Yekonia sot âtâ murâpnâ âsagiwe. Kâsaziņâ Yuda a gâsum diiziņgâm Babilonia hânân âine âsagiwe. ¹² Oi zoren Yekoniagâren gâbâ Salatie muyageip. Salatiegâren gâbâ Serubabe muyageip. ¹³ Serubabegâren gâbâ Abidu muyageip. Abidugâren gâbâ Eliakim âsageip. Eliakimgâren gâbâ Aso muyageip. ¹⁴ Asogâren gâbâ Sadoko âsageip. Sadokogâren gâbâ Akim muyageip. Akimgâren gâbâ Eliudu muyageip. ¹⁵ Eliudugâren gâbâ Eleasa muyageip. Eleasagâren gâbâ Matan muyageip. Matangâren gâbâ Yakobo muyageip. ¹⁶ Yakobogâren gâbâ Yosepe âsageip. Zâk Mariagât apņâ oip. Mariagâren gâbâ Yesu âsageip. Zâkkât kutnjâ Kristo sâmen. Kutnjâ zorat topņâ itâ. Zâk bâliņan gâbâ mâkâniņgâbap.

¹⁷ Âsaâsagiņ zo itâ âsagiwe. Abaramgâren gâbâ âsagem gane Dawidi âsageip, tenjâziņâ kiin kimembut uap. Oi Dawidigâren gâbâ muyagem gane Yuda a Babilonia hânân âiwe, zo tenjâziņâ kiin kimembut uap. Oi narâk zoren gâbâ âsagem gane Kristo muyageip, zo yatigâk kiin kimembut uap.

Yesu muyageip, zorat den sinji.

(Lu 2:1-7)

¹⁸ Yesu Kristo muyageip, zorat topņâ itâ. Mamjâ Maria Yosepegât sinji sâne ândeip. Sinji sânetâ tirik tirik ândiwet. Ândeitâ Tirik Kaapumņâ Maria sot pâlâtâr oi kâmbonâ oip. ¹⁹ Maria zâk kâmbonâ oi ko Yosepenâ nâņņip. Oi zorat topņâ mân nâņņipkât nâņņi mân dâp oip. Yosepe a târârakņâ ândeipkât umņan itâ nâņņip, “Nâ diņjâ a ambân mâteziņan sa anun opapkât tigâk birâbat.” ²⁰ Yatâ upat sâm nâņņâm ândei Kembangât sumbem a nâiņâ umanân muyagem itâ sâm dukuip, “Yosepe, Dawidigât kiunņâ, ambingâ mimbam um zagât mân upan. Tirik Kaapumņâ zâk sot pâlâtâr oipkât

kâmbon op katep mimbap. ²¹ Nannâ mimbap. Mei ko zâkkât kutnjâ Yesu sâban. Zâknâ a ambân gakârâpnâ bâlinjângât tâgân gâbâ olanjingâbap.”

²² Kut nâi nâi muyageip, zo Propete a nâinjâ Kembangât sâtkât den itâ sâip, zo bonjâ oip,

²³ “Nângânek. Ambân sigan nâinjâ kâmbonâ op nannâ mimbap. Zâkkât kutnjâ Imanue sâbi (Niij denân ko Anutuñâ nen sot ândiap).”

²⁴ Yosepe zâk umanân gâbâ zaatnjâ sumbem anjâ den dukuip, zo lum Maria diim mirânjan zari ândiwet. ²⁵ Ka ap ambin ândiândij, zo yatâ mân ândiwet. Yatâ op ândeitâ kâtep muyagei Yosepenjâ kutnjâ Yesu sâip.

2

Nângânângâ a, zen hân kârebân gâbâ gawe.

¹ Yudaia hânân Herode a kutâ ândeip, narâk zoren Yesu zâk Betelem kamânân Yudaia hânân âsageip. Oi narâk zoren mirâsinj takâtakânan gâbâ nângânângâ a, zen Yerusalem kamânân gawe. ² Gamñâ sâam mäsikâzingâm sâwe, “Katep mâik âsagiap, zâk Yuda a zengât a kutâ upap, zâk ikâ taap? Nen ândi hânniñan gâbâ sângelakñâ ekñâ mâpâsinam gen.” ³ Yatâ sânetâ Herode sot Yerusalem kamân mâirâp, zen aksik nângâm pârâkparâwe.

⁴ Herodeñj den zo nângâm Anutugât tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot a sâtnjâ minduzingâm itâ sâam mäsikâzingip. “Kristo zâk ikâ muyagibapkât sâsâñ?” ⁵ Mäsikâzingi itâ sâam dukuwe, “Betelem kamânân, Yudaia hânân. Zorat Propete nâinjâ itâ sâam kulemgoip,

⁶ ‘O Betelem, kamân mâik Yudaia hânân, gâ Yudaia zengât kamân giginjâ buñâ. Gâgâren a kutâ patâ muyagem Isirae a ambân gakârâpnâ kembu otzijingâbap.’”

⁷ Den zo sâne nângâm Herodeñj nângânângâ a diizingâm ziiñik âim mulunâk mäsikâzingip. Sângelak muyageip, zorat narâknâ mäsikâzingi dukuwe. ⁸ Dukune nângâm zen Betelem kamân âibigât sângonzângom sâip, “Zen âimñâ kârum katep muyagemñâ ga dâtnobi. Oi nângoot yatik âi mâpâsibat.” ⁹ A kutânj den yatâ sâi zen âiwe. Oi sângelak hânziñan gâbâ igâwe, zorâñ kâdom otzijingâm âimñâ katep zeip, zorat mirâ kwâkñan âi tâip. ¹⁰ Oi zen sângelak zo ekñâ sâtâre patâ urâwe. ¹¹ Oi mirin bagim katep sot mamñâ Maria zikit umzik topñan gei mâpâsiwe. Mâpâsemñâ irâziñan gâbâ kut nâi nâi âlipñâ mem pindâwe. Kât âlipñâ goide sot too wârânñâ âlip, sângânñâ patâ, zo pindâwe. ¹² Oi Kembunjâ umanân kwâkâzingi zen Herodegâren mân âi muyagem mâtâp nâin gâbâ hânziñan âiwe.

Kembunjâ Yesu katep lilâugip.

¹³ Nângânângâ a, zen âburem kamânziñan âine ko Kembangât sumbem a nâinjâ Yosepe umanân itâ dukuip, “Gâ zaat katep sot mamñâ diizikâna Aigita hânân âi tap nâgât dengât mambât ândibi. Nângâ. A kutâ Herode, zâk katep kârumñâ muyagem kumbat sap.” ¹⁴ Sâi Yosepenjâ zaatnjâ katep sot mamñâ diiziki nâtigânâk tik âim Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Oi zen zoren ândinetâ a kutâ Herode moip. Propete nâinjâ zorat Kembangât sâtkât itâ sâip, zo bon oip, “Nannâ Aigita hânân gâbâ konsa gâip.”

¹⁶ Nângânângâ a, zen Herode kâitkum âinetâ nângâm kuk imbarñâ oip. Yatâ op kâwali a sângonzângoi Betelem kamân sot kamân mâik mâik tap arip, zoren âim katep kendonziñ zagât, zo zângom nanjgawe. Nângânângâ a zen

sângelak âsageip, zorat narâk sâwe, zorat dâp sâi katep zângom nanngâwe.

¹⁷ Oi Propete Yesaianjâ mârumņan den sâip zo narâk zoren bon oip,

¹⁸ “Rama kamânân den kwamit patâ muyagiap. Âigirâp patâ uap. Mamârâpziņ zen murarâpziņangât umbâla op âigirâp op zem tatne hirîņsâbigât sâm osizinge. Wangât, murarâpziņ bunj op nanje, zorat.”

¹⁹ Herode moi Kembugât sumbem a nĵainjâ Yosepe Aigita hânân umanân itâ sâm dukui, ²⁰ “Gâ zaat. Katep sot mamņâ diizikâna Isirae hânân âburem âinek. Katep kunat sâwe, a zo muwe.” ²¹ Yatâ sâi Yosepenjâ katep sot mamņâ diiziki Isirae hânân âburem âiwe. ²² Âburemņâ Yosepenjâ den nĵai itâ nâņgip, “Akellau zâk ibânjâ Herode, zâkkât gebâkņan Yudaia hângât a kutâ op ândiap.” Den zo nâņgâm zo ândibam keņgât oip. Oi umanân den nâņgâmņâ Galilaia hânân arip. ²³ Zoren kamân nĵai kutņâ Nasarete zeip, zoren âi ândeip. Oi Propete zengât den itâ ziap, zo bon oip, “Zâk Nasarete kamânân gokņâ sâbi.”

3

Yohaneņâ nep topkwâip.

(Mk 1:2-8; Lu 3:1-18; Yô 1:19-28)

¹ Ândim zâim ko Yohaneņâ Yuda a zengâren muyagem gâip. Gamņâ Yudaia zengât mirâ âtânjan, a mân ândiândiņan, zoren âi ândim den singi itâ sâm dâzâņgom ândeip, ² “Anutu um topņan ândinatkat narâk mâte uap, zorat zen umziņ melâņnek.” ³ Yohaneņâ Propete Yesaianjâ mârumņan den itâ sâm kulemgui, zo bon oip, “Mirâ kamân âtânjan a nĵainjâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâm kubiknek. Oi kârâm kwârakune kelâlunĵa oik.’”

⁴ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pake âlipņâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Hâmbâ kamele sâmotņandâ tuuwe, zo mem ândeip. Oi kâmbatņan inzut nĵai lap ândeip. Nalemņâ ko kumbon sot bânșat, zo nem ândeip. ⁵ Oi Yerusalem kamânân gâbâ sot Yodanĵ too nâmbut nâmbut, zengâren gâbâ a gâbâreyaņgâm zâkkâren âimarâwe. ⁶ Zâkkâren âimņâ bâliņâziņ sapsune Yodanĵ toin sanjonziņgip. ⁷ Oi Parisaio a sot Sadukaio a doņbepņâ too sanjonam gane ziņgitiņâ itâ mâsikâziņgip, “O mulumgât kiurâp, zen bâliņâziņangât hâuaj mâte otziņgâbâmap, zo nĵainjâ dâzâņgoi bâliņâziņ birâbi?” ⁸ Zen umziņ melâņjâ orot mâmeziņâ kubik ândibi. ⁹ Zen umziņan itâ mân nâņgâbi, ‘Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpņoot mân otņiņgâbap.’ Nâ dâzâņgua nâņgânek. Anutuņâ sâbâ sâm sâi kât zirâņjâ Abaramgât kiurâpņâ op âsagibi. ¹⁰ Zorat sa nâņgânek. Nak nĵai bonņâ âlipņâ mân upap, zo ko mariņandâ kârâm kârâp oi simbap. Nâņga zo mârum nak topņan pâi ziap. ¹¹ Zen umziņâ melâņne toin sanjonziņgâman. Ka nĵai bet gam taap, zâk imbanjâ patâ zemņâņgâp. Nâ yatâ zoranĵ irâņjâ sikumņâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. Zâkņâ Tirik Kaapum sot kârâp sanjonziņgâbap. ¹² Zâk gâbâgâbâriņoot gamņâ nalem gwapgwapņâ gâbârem mindubap. Nalem bonņâ mirâņan pâmbap. Ka gwapgwapņâ, zo ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

Yohaneņâ Yesu too sanjonņanĵgip.

(Mk 1:9-11; Lu 3:21-22)

¹³ Narâk zoren Yesu zâk Galilaia hânân gâbâ Yodaŋ toin âimŋâ Yohaneŋâ too sanjonŋaŋgâbapkat dukuip. ¹⁴ Dukai ko Yohaneŋâ nânŋi mân dâp oi itâ dukuip, “Wangât nâgâren ga sat? Gâŋâ nâ sanjonina dâp opap.” ¹⁵ Sâi Yesuŋâ den itâ mâburem dukuip, “Nângâm kwâkâ mân ot. Net Anutugât sâtŋâ lugitâ dâp upap.” Yatâ sâi Yohaneŋâ diŋâ lum sanjonŋaŋŋip. ¹⁶ Too sanjonŋaŋŋi Yesu zâk toin gâbâ kopgam egi sumbem pâronŋsâi Anutugât Kaapumŋâ nii kembâ yatâ opŋâ gem gam kwâkŋan pâip. ¹⁷ Oi zorenâk sumbemân gâbâ den ŋâi itâ muyageip, “Zi nannâ âlipŋâ. Umnâ zâkkâren kinmap. Ekŋâ umnâ âlip opmap.”

4

Sataŋŋâ Yesu mâsikip.

(Mk 1:12-13; Lu 4:1-13)

¹ Kaapumŋâ Yesu okŋaŋŋi mirâ kamân âtânŋan arip. Sataŋŋâ mâsikânŋaŋgâbapkat okŋaŋŋi arip. ² Oi zoren Yesu zâk ŋâtik sot sirâm 40 umŋan nâlem buŋ ândeip. ³ Oi sarâ mariŋandâ zâkkâren gamŋâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nannâ ândiat oi ko sânanâ kât zirâŋ nalem oi ne.” ⁴ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Den kulem ŋâi itâ ziap, ‘Anâ nalemâk nem mân ândinat. Nalem nem sot den Anutugâren gâbâ gâmap, zo nângâm ândim kwâtâtinat.’ ”

⁵ Yatâ sâi Sataŋŋâ diim âim kamân patin takâm tirik namâ pum kwâkŋan pâip. ⁶ Pamŋâ itâ dukuip, “Gâ Anutugât nannâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. Oi den kulem ŋâi itâ ziap, zo nângâ, ‘Zâkŋâ sumbem arâp zengât bitziŋan gâbanbap. Ziŋâ bitziŋandâ mingim geine kâtnâ mân gobap.’ ”

⁷ Yatâ sâi Yesuŋâ itâ sâip, “Oi den kulem ŋâi itâ ziap, ‘Kembu Anutugâ zâizâiŋ mân okŋaŋgâban.’ ”

⁸ Sâi Sataŋŋâ bak kârep patâ ŋâin diim zâi kin hân dâp a kâmut kâmutŋâ sot sikum kut ŋâi ŋâi âkŋâlêŋoot, zo tirâpkoip. ⁹ Tirâpkum itâ sâip, “Gâ nâgât umnâ topŋan gei pindiŋsâm mâpâseninandâ hân sot kut ŋâi ŋâi, zi aksik gâ gibat.” ¹⁰ Sâi Yesuŋâ den mâburem itâ dukuip, “Sataŋ, gâ birânim âi. Den kulem ŋâi itâ ziap,

‘Kembu Anutugâ kânok mâpâsiban. Oi zâk kânok kore okŋaŋgâban.’ ”

¹¹ Yatâ sâi Sataŋŋâ birâŋaŋgâm ari sumbem a zen gam on galem okŋaŋgâwe.

Yesuŋâ Galilaia hânân âi nep tuugip.

(Mk 1:14-20; Lu 4:14-15; 5:1-11)

¹² Yohane tâk namin panetâ Yesuŋâ zorat siŋgi, zo nângâm Galilaia hânân arip. ¹³ Oi Nasarete kamânân ândeip, zo birâm Kapenaum kamân âi ândeip. Kamân zo saru sâtŋan Sebuloŋ sot Naptali, zengât hânân tâip. ¹⁴ Yatâ oi Propete Yesaia zâkkât den ŋâi itâ ziap, zo bon oip,

¹⁵ “Sebuloŋ sot Naptali hân saru sâtŋan Yodaŋ too nâmbutken ziap, Galilaia hân torenŋan, zoren hân ŋâin gokŋâ zen ândime. ¹⁶ A zo ŋâtâtigân ândiwe, zen kârâp âsakŋâ patâ ikse. Mumuŋaŋgât siŋgi op ŋâtâtigân ândiwe, zen âsakŋâ muyageziŋgap.”

¹⁷ Narâk zoren Yesuŋâ topkwaŋŋâ siŋgi âlip dâzâŋgom a itâ dâzâŋgom ândeip, “Anutugât um topŋan ândinatkat narâkŋâ mâte uapkât umziŋ melâŋnek.”

¹⁸ Oi sirâm nhân Yesunâ Galilaia saru sâtņan âim gam tap a zagât, âtâ mun zikirip. Nâi Simon, kutņâ nâi Petero. Nâi ko munņâ Andrea. Zet saruyân zuugât irâ pam kirâwet. Zet inangât nep tuum ândiwet. ¹⁹ Yesunâ zikitņâ dâzâkom sâip, “Zet ga nâgât a op molinigit. Oi zet inangât nep tuum ândiabot, zo yatik a zengâren nep tuum ândibabot.” ²⁰ Sâi zorenâk irâzikņâ birâm molim âiwet.

²¹ Oi Yesunâ mâik nâi âimņâ a âtâ mun zagât muyagezikip. Yakobo sot munņâ Yohane, zet Zebedaiogât nanzatņâ. Zet ibâzikņoot wangâyân tap irâziņâ kubik tarâwe. ²² Yesunâ dâzâkoi zorenâk wangâ sot ibâzikņâ birâņangâm molim âiwet.

²³ Yesunâ Galilaia hânân kamân toren toren âim gam mâpâmâpâse namin zâim den sinġi âlip dâzângom ândeip. Oi a ambân sisi mâsekziņoot kubikziņgâm ândeip. ²⁴ Yatâ op ândei sinġiņâ Siria hânân laj kârâm ari nâņgâm a ambân sisi mâsek sot wâkeziņoot sot kin bitziņâ mumuņâ zâkkâren diiziņgâm gane kubikziņgâm naņġip. ²⁵ Oi Galilaia hânân gâbâ sot kamân bâzaġât Yodaņ too nâmbutken tâibân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yodaņ too nâmbutken gâbâ, a ambân kâmut patâņâ mindumņâ moliwe.

5

Yesunâ bâkņan den sinġi âlip dâzângoip. (Lu 6:20-26)

¹ Yesunâ a ambân kâmut patâ ziņġitņâ bâkņan zâi tâi arâpņâ zen um topņan âiwe. ² Âinetâ sinġi âlip itâ sâm dâzângoip, ³ “A nâmbutņâ umziņangât nâņgâne ġiġiņ opmap, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zo ziņâ sumbemân Anutu um topņan ândibi. ⁴ A nâmbutņâ isem umbâlâ op ândime, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen zo umâlep kwatziņgâbap. ⁵ A nâmbutņâ zâizâiņâ mân op ândime, zengât nâņga sâtâreņoot uap. A zo ziņâ hân patâ zi galem upi. ⁶ A nâmbutņâ ândiândi târârakkât otziņġi ândime, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen ġâtâm bonņâ muyagibi. ⁷ A nâmbutņâ zen um lâklâk op a toren tânzângome, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen zo Anutuņâ zo yatik otziņgâbap. ⁸ A nâmbutņâ umziņ salek ândime, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen zo Anutu ek ândibi. ⁹ A nâmbutņâ lumbenangât nep tuum ândime, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen zo Anutugât murarâpņâ sâbi. ¹⁰ A nâmbutņâ târârakziņangât op kâmbamân sot tâk namin âibi, zengât nâņga sâtâreņoot uap. Zen zo sumbemân Anutu um topņan ândibi. ¹¹ A nâmbutņâ nâġât opņâ a ziņâ den bâliņ top topņâ dâzângom zângom molimoli otziņgâme, zengât nâņga sâtâreņoot uap. ¹² Zen sumbemân sâņġân patâ mimbi, zorat umâlep patâ op sâtâre upi. Wangât, Propete a mârumņan yatik zângom moliziņgâwe, zorat.”

Nen a zengât sii sot kârâp âsakņâ yatâ utnat. (Mk 9:50; 4:21; Lu 14:34-35; 8:16; 11:33)

¹³ “Zen a zengât sii op ândibi. Ka siġât naamņâ buņ oi ko dap oindâ naamņâ dum upap? Zo buņâ. Sii bâliņâ zo yatâ mo yatâ orotņâ, zo mân ziap. Sii zo yen hânân lokine ġiari a ambân ziņâ lâņġi.

¹⁴ Oi zen a zengât kârâp âsakņâ op ândibi. Kamân nâi bak kârep nhân tâi wan mo wannâ mân kwâtepkubap. ¹⁵ Zen kârâp sâumņâ âmaņân mân kwârakume. Buņâ. Zo tâtatņan pane tâpmap. Oi mirâ kâligen zime,

zo âsagezingâmap. ¹⁶ Zen zo yatâ a zengât âsaknâ op ândibi. Oi a zen ândiândizinjâ ikne âlip oi sumbem Ibâzinâ sâm âlip kwâknanjâgâbi.”

Yesu zâk Mosegât gurumin den kumbam mân geip.

¹⁷⁻¹⁸ “Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kumbam geip,’ nâgât yatâ sâme? Nâ mân kumbam gewan. Nâ zo lubatkât gewan. Den zo bon op kut nâi nâi muyagem nanjâgabap. Nâ perâkñak dâzângobâ. Mosegât gurumin den murukñâ nâi mân buñ upap. Gurumin den zo tâi hân sumbem, zet buñ upabot. ¹⁹ Oi a nâi, zâk gurumin den murukñâ nâi mân lumñâ a toren yatik upigât dâzângobap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât ombenjan a giginj op ândibap. Oi nâinjâ ko den zo lum a nâmbut zo yatik upigât sâbap, zo ko sumbemân a ândibi, zengât patâzinj op ândibap. ²⁰ Zorat dâzângua nângânek. Zen gurumin den galem a sot Parisaio a, zen ândiândizinj âlip mân ândim walâzingâm sumbemgât singi mân upi.”

Gurumin den, zorat topñâ sâip.

(Lu 12:57-59)

²¹ “Sâkurâpzinj zen den itâ dâzângowe, ‘Gâ kâmbam mân kumban. Nâi zâk kâmbam kumbap, denân pambi.’ ²² Ka nânâ itâ dâzângobâ. Nâi zâk bukuñâ um kuk nângânjanjâgabap, zâk den nepnanjât singi upap. Nâi zâk bukuñâ den bâlijâ dukubap, zo ko a sâtnâ zengât minduminduyân pambi. Nâi zâk bukuñâ den kârok bâlijâ dukubap, zo ko sim kârâpkât singi upap. ²³ Zorat ko gâ kut nâi nâi Kembugât singi pâmbam itâ nângâban, ‘Bukunet kâsâp osetiknanjâ ziap.’ ²⁴ Zo yatâ nângâm kut nâi zo birâm âi bukugoot den sâm kusik tuumñâ âburem kut nâi zo Kembugât singi pâmban.

²⁵ Gâ a nâi sot kâsâp op dinzikñâ zo kek kubikpabot. Top likuliku a zâkkâren mân âim kâsagoot den sâm kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ den zo top likuliku agâren sâi nângâm kâwali a gakârâpnâ sâi gâ gâsugim tâk namin gâbanbi. ²⁶ Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ zoren tapñâ yen mân giban. Kâsaganjât tosa mâkâm nanjâm gem gâban.

²⁷ Sâkurâpzinj itâ dâzângowe, ‘Ap ambin, zet mân birâyanjâgababot.’ ²⁸ Ka nânâ ko itâ dâzângobâ. A nâinjâ ambân nâi ek âkñâlejanjâgabap, zo ko zâk zik ambin zo umjandâ birânanjâgabap. Zâk tosa mimbap.

²⁹ Zorat singâ nâinjâ bâlijân gâbanbâ sâi sum lâmunjâ birâban. Hâlâlû ândim simân geibatkat lañ singâ toren sum lâmunjan. ³⁰ Bikâ bongenñâ bâlijân gâbanbâ sâi kârâm mânângât pâmban. Sâk hâlâlû ândim sim kârâpkât singi opatkât lañ bikâ kârâm mânângât pâmban.

³¹ Den sânginjâ itâ ziap, ‘Nâi zâk ambinñâ birâbam ekap pindâm molibap.’ ³² Ka nânâ ko itâ dâzânguan. A nâi ambin birâbap, zo ko zâk târotârozik mânângât tosa patâ mimbap. Ka ambân zo a nâi sot ândeip oi ko tosa zo apnanjât mân upap. Oi nâi zâk ambân birâbirânj zo mimbap, zo ko zâk tosa patâ mimbap.

³³ Zen nânge. Sâkurâpzinj itâ dâzângowe, ‘Gâ Anutu mâtenjan den nâi sarâ mân sâban. Kembu mâtenjan den nâi sâmñâ lunandâ bonñâ upap.’

³⁴ Nanjâ ko itâ dâzânguan. Anutu mâtenjan den sâsânâ, zo itâgât birâm nanjâgâbi. Sumbem, zo Anutugât tâtat mâme uap. ³⁵ Hânân kwap sâme, zo itâgât op birâbi. Hân, zo Anutugât kombânñâ. Oi Yerusalem kamânân kwap sâsânâ, zo itâgât op birâbi. Yerusalem kamân, zo Kembu patâgât kamân.

³⁶ Oi kâukzinjan kwap sâsânj, zo birâbi. Zen kâukzinj sâmotñâ kâu nâi dukune sumun upap? Mo sumun nâi dukune kâu upap? Yatâ buñâ. ³⁷ Zorat dinzinjâ

bonñan sâne bonñâ upap. Buñâ sâne buñâ upap. Den târokwap sâme, zo Satanjâren gâbâ gâmap.”

Hâukâu mân upi.
(Lu 6:29-30)

³⁸ “Den ñâi itâ sâsânâ, zo nânge, ‘Ñâinâ sinğâ sum lâmunji gângoot sinğâ sum lâmunban. Ñâinâ sâtkâ kwâki gângoot sâtnâ hâuñâ kom kwâkâban.’
³⁹ Nânâ ko itâ dâzânguan. Zângonâ sâne sâkziñâ mân anğan kârâbi. Gât ko a ñâinâ pâlomgâ toren koi toren ñâi pindâna kumbap. ⁴⁰ Oi ñâinâ gâ sot kâsa op hâmbâgâ kwâkñan mei umñan yatik pindâban. ⁴¹ Oi a ñâinâ gâ irânâ mem pânkânogân âi pâmbangât sâi gânâ târokwap kârebân âi pam gâban. ⁴² Oi a ñâinâ kut ñâi ñâi nibangât sâi pindâban. Oi yen mem ândim gibat sâi nânğânğâban.”

Kâsarâpziñ buku otziñgâbi.
(Lu 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Den ñâi itâ sâsânâ, zo nânğame, ‘Gâ bukugâ buku okñanğâban, ka kâsagâ kâsa miñanğâban.’ ⁴⁴ Ka nânâ ko itâ dâzânğobâ. Kâsarâpziñ buku otziñgâbi. Oi a zânğom molizingâme, zengât op ninâu sâbi. ⁴⁵ Zen zo yatâ op ândim sumbem Ibâziñanğât nan bârarâp bonñâ op ândibi. Zâkñâ yatik sâi maanğandâ a orot mâmezizñ bâliñâ sot âlipñâ aksik âsageziñgâmap. Oi yatik sâi mapñâ a orot mâmezizñ bâliñâ sot âlipñâ aksik ziñgâmap. ⁴⁶ Zen buku otziñgâme, zorik buku otziñgâbi, zo ko Anutuñâ sânğânñâ wan ziñgâbap? Bâliñ mâme a, zen yatâ op ândime, zo ka. ⁴⁷ Zen torerâpziñâ zorik mâñganziñgâbi, zorat sânğânñâ wan ziñgâbap? Um kâtik a, zen yatâ upme. ⁴⁸ Zorat zen ko walâm sumbem Ibâziñandâ târârak ândimap, zo yatik op ândibi.”

6

Ninâu sânam sâk mâmeyân mân sâbi.

¹ “Zen sinği âlip lumñâ kut ñâi ñâi âlipñâ upme, zo ziñgitne âlip upapkât a mâteyân mân mem ândibi. A mâteyân yatâ op ândine Anutuñâ sânğânñâ mân ziñgâbap. ² Zorat gâ a âlip otziñgâm a nâmbutñandâ gek nânğâbigât lâmun mân waatpan. A sarânâ, zen mâpâmâpâse namin sot kamân sombemân a ziñâ sâm âlip kwatziñgâbigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzânğobâ. Zen sânğânziñâ mârûm mine âkip. ³ Bukugâ ñâi kut ñâi pindâbam tik pindâm bukugâ ñâi mân dukuban. ⁴ Yatâ upan, zo ko orot mâmegâ tik zimbap. Yatâ otna Ibâğandâ kut ñâi ñâi tik ek nânğâmñâ hâuñâ sânğânñâ gibap.”

Ninâuğât den.
(Lu 11:2-4)

⁵ “Zen ninâu sânam a sarânâ, zen yatâ mân upi. Zen mâpâmâpâse namin sot a minduminduyân ninâu sânam bâbâlanğ upme, zo ko anğ ziñgitpigât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzânğobâ. Yatâ ziñgitne ko zorânğak sânğânziñâ omap. ⁶ Gâ ko ninâu sâbâ sâm mirâgan zâi hânği doonğumñâ Ibâğâ tik ândimap, zâkkâren ninâu sâban. Oi Ibâğâ tigâk kut ñâi ñâi ek nânğâmapñâ bonñâ muyagem gibap.

⁷ Oi zen ninâu lâuyâk mân sâbi. Ninâu sâmñâ târokwap mân sâm âine kârep patâ upap. Um kâtik a, zen ninâu yatâ sâme. A zo ziñâ den donğep

sâm arindâ nângânîngâbap sâme. ⁸ Gât ko zen a zo zen yatâ mân upi. Zen ninâu mân sâne Ibâziñâ zâk kut ñâi ñâi um nângânîngâziñan ziap, zo kek ek nângâmâp. ⁹ Oi zen itâ sâm ninâu sâbi, 'Ibâniñâ sumbemân taat, gâgât kutkâ hâlâlu zimbap. ¹⁰ Gâ gamñâ um dâp hân dâp kembu otningâban. Sumbemân gâgâren sât lulu ziap, zo yatik hânân nengâren zimbapkât otningâp. ¹¹ Gâ sirâm ziren nalem dâpniñan ningâban. ¹² Nen a zengât tosa biren zo yatik tosanîñâ birâban. ¹³ Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban. Bâliñâ mariñangât bikñan gâbâ mâkânîngâban.'

¹⁴ Zen a zengât tosa birânetâ Anutuñâ yatik tosaziñ birâbap. ¹⁵ Ka zen a zengât tosa mem ândinetâ Anutuñâ zengât tosa yatik mem ândibap."

Nalem birâm kendon ândiândigât den.

¹⁶ "Zen nalem birâm kendon ândim si sângânziñ kuk sen sen mân upi. A sarâñâ, zen yatâ upme. A nâmbutñâ, zen nâlem birâm kendon ândiândiziñâ ziñgitpiğât yatâ upme. Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen zorat sângânñâ mârûm mine âkap. ¹⁷ Gânâ ko nalem birâm kâukâ kendâm si sângângâ too sanğonñâ ândiban. ¹⁸ Yatâ otña a ziñâ nalem birâm ândiândigâ mân ek nângâbi. Sumbem Ibâgâ tik ândimâp, zâk zikjik nângâbap. Oi zâk tik ândim kut ñâi ñâi ek nângâmâpñâ sângânñâ gibap."

Sikumgât âkñâle mân utnat.

(Lu 11:34-36; 12:33-34)

¹⁹ "Zen hângât sikum kut ñâi ñâi donbep mân mindubi. Hângât kut ñâi ñâi kabâtñâ niniñâ sot alâalâgiñ sot anâ kâmbu mime, zorat nângânetâ mân zâibap. ²⁰ Zen sumbemân kut ñâi ñâi mindum ândibi. Sumbemgât kut ñâi ñâi, zo kabâtñâ mân niniñâ sot mân alâalâgiñ sot anâ kâmbu mân orotñâ, zorat nângâne zâibap. ²¹ Kut ñâi ñâiziñ zemabân, zoren yatik umziñ pane zemap. ²² Siñgâ so sâkkañgât âsakñâ. Siñgâ âlip tâi sâkkâ âsakñâ ek ândiban. ²³ Ka siñgâ bâliñ oi ko sâkkâ ñâtâtik upap. Zorat sa nângânek. Umgangât âsakñâ ñâtâtiksâbap, zo ko opon ñâtâtik patâ muyagei kwakmak op ândiban.

²⁴ A kânokñâ a kutâ zagât, zekât kore âlip mân upap. Zâkñâ ñâi buku okñangâm ñâigât âkon upap. Oi zâk ñâi sot pâlatân op ñâi kândâtkubap. Zen yatik Anutuğât nep sot kât sikum âkñâlegât nep, zo dap yatâ mâtâkâziñgâm mem ândibi?"

Sâkkât kut ñâi ñâi, zorat mân nângâm kwâkâban.

(Lu 12:22-32)

²⁵ "Zorat torenñâ ñâi zi dâzângua nângânek. Zen ândiândiziñangât nângâm itâ mân sâbi, 'Wan wan mem nem ândinat?' Mo sâkziñangât nângâm itâ mân sâbi, 'Wan mo wan lap ândinat?' Kut ñâi ñâi zorat mân nângâm kwâkâ upi. Zorat zen sânek. Ândiândiziñandâ bonñâ mo nalemñâ bonñâ? Sâkziñandâ bonñâ mo sâk pâkeñâ bonñâ? ²⁶ Zen nii ziñgitnek. Nii zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalem mân mindune tâpmap. Oi sumbem Ibâziñandâ nalem muyagem ziñgâmâp. Oi dap dap? Zen nii zengât ombeziñan? Buñâ. ²⁷ Oi zen nângânîngâziñ kâtikñâ ziap oi ko sânetâ sâkziñ kâtigei narâkñâ pânkânok târokwap ândibi? ²⁸ Yatâ orotñâ mân zibân wangât sâk pâkegât donbep nângâme? Zen pâliñpâliñ neule hibukñan zemap, zorat topñâ nângâbi. Zâk sâk pâke mân tuumap. ²⁹ Zorat

sa nângânek. A kuta Salomo mârumñan ândeip, zâk sikum patâ sot neule âlip zemñanjip. Ka Salomo zâk sâknâ neulenootñâ neule âlipñâ yatâ zo mân mem ândeip. ³⁰ Oi hibuk bâlonjâ zo irak muyagem mukan âkâm gemap. Anutuñâ sâi neule âlipñâ zo muyagemap. Oi zen dap nânge? Anutuñâ sâk pâke âlip mân muyagem zingâbap? Zen nângâm pâlâtânziñ lotñâ. ³¹ Zorat zen nângâ kwâkâ op itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat. Nen wan wan mem lap ândinat?’ ³² Um kâtik a, zen um nângânângâziñ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziñandâ wan wangât kwakse, zo nângâm nanngâmap. ³³ Zen sumbem Ibâziñangât um topñan ândiândiñ sot zâkkât mâtâp târârak ândiândiñ, um nângânângâziñ zoren pane zimbap. Zo yatâ utne sâkkât kut ñâi ñâi zingâbap. ³⁴ Zen mukangât nângâ kwâkâ mân upi. Nângâ kwâkâ zo mukangât sinji. Sirâm ñâigât kâbâ yâmbât, zo sirâm zorat sinji upap.”

7

Den hâuñâ mân sâm sinjan giban.

(Lu 6:37-38, 41-42)

¹ “Zen a hâuñâ den mân sâm sinziñan gibi, zo ko Anutugoot zen yatigâk mân sinziñan gibap. ² Zen a hâuñâ den sâm kwâkâzingâbi, zorat dâp yatigâk Anutuñâ zen sâm kwâkâzingâbap. Zen a kut ñâi ñâi otzingâbi, zorat dâp yatik Anutuñâ mâburem zingâbap. ³ Gâ wangât bukugangât sinjan gwapgwap zo ekñâ gikâ sinjan nak sâmbañâ zo mân ek nângat? ⁴ Nak sâmbañâ gikâ sinjan zeï dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap? ‘Gâ nângâna sinjan gwapgwap ziap zo, mem pambâ.’ ⁵ Sarâ a gâ. Kâdom gikâ sinjan nak sâmbañâ zo mem pamñâ gwapgwap bukugangât sinjan zeï mem pâna dâp upap.

⁶ Gâ a nâmbutñâ Anutu kândât kume, zen sinji âlipkât kut ñâi ñâi âlipñâ, zo mân zingâban. Zen wâu bâu yatâ opñâ kut ñâi ñâi âlipñâ zo birâm âburem gibegât.”

Ninâu sâm ândim kut ñâi zo mimbi.

(Lu 11:9-13)

⁷ “Ninâu sâm ândim kut ñâi zo mimbi. Kârum ândim bonñâ muyagibi. Hângiyân kom ândine mirâ mâriñandâ mem pâmbap. ⁸ Ñâi zâk ninâu sâm ândim kut ñâi memap. Ñâi zâk kârumapñâ bonñâ muyagemap. Ñâi zâk mâtâbân kom ândeï mariñandâ mâtâp mem pâmbap. ⁹ Zengâren gâbâ ñâiñâ nanñâ nalemgât sâi kâsaget pindâbap? ¹⁰ Mo zengâren gâbâ ñâiñâ nanñâ inangât sâi guk mo mulum pindâbap? ¹¹ Buñâ. Zen a bâliñandâ murarâpziñâ kut ñâi ñâi âlipñâ yatâ otzingâme. Oi Ibâziñ sumbemân walâwalâñandâ kut ñâi ñâi âlipñâ zingâbap. Zen zâkkâren ninâu sâne kut ñâi ñâi âlipñâ walâm zingâbap.

¹² Zen a ziñâ kut ñâi ñâi otzingâbigât otzingâmap, zorat dâp otzingâbi. Zorâñâ Mosegât gurumin den sot Propete zengât den zo minduap.”

Mâtâpkât den.

(Lu 13:24)

¹³ “Zen mâtâp pâlâtânjan sumbemân bagibi. Tâmbetagoagonangât hângi, zo patâ uap. Oi zorat mâtâpñâ zo ñilip patâ. Zoren a ambân donjbeñâ bagim âime. ¹⁴ Ândiândi kamangât mâtâp, zo pâlâtân. Zoren a ambân bituktânâ âime.”

Propete sarâñâ, zengât den.

(Lu 6:43-46; 13:25-27)

¹⁵ “Propete sarâñâ, zen holi tobatziñâ râma yatâ ka umziñâ wâu kâtikñâ kâwaliziñoot. Zo nângâm galem ândibi. Zen zengât orot mâmeziniñgât sen kwapñâ topziñâ nângâbi. ¹⁶ Bolep sângerân bonñâ oi nime? Mo zâlâliyân sam bonñâ oi nime? ¹⁷ Zo bunjâ. Nak âlipñan bonñâ âlipñâ âsagemap, ka nak bâliñan bonñâ âlipñâ mân âsagemap. ¹⁸ Nak âlipñan bonñâ bâliñâ mân muyagemap. Nak bâliñan bonñâ âlipñâ mân âsagemap. ¹⁹ Zorat nak ñâi zâk bonñâ âlipñâ mân oi kârâm kârâbân umbi. ²⁰ Nâ zorat op san. A zengât orot mâmeziniñ ekñâ topziñ nângâbi.

²¹ Kembuniñâ, Kembuniñâ nonsâme, ka zengâren gâbâ nâmbutñandâ sumbemân mân zâibi. Ibânâ sumbemân, zâkkât den lume, zen ziiñik sumbemân bagibi. ²² Narâk zoren a donjep patâñâ ziñâ itâ sâm dâtnobi, ‘Kembunâ, Kembunâ, gâgât kutkâ sâm a ambân sinji âlip dâzângowen. Gâgât kutkâ sâm wâke moliziñgâwen. Gâgât kutkâ sâm nep patâ tuuwen.’ ²³ Yatâ sâne nâ itâ sâm dâzângobat, ‘Nâ zengât kutziñâ mân nângan. Bâliñ mâme a, zen birânim âinek.’”

Nângânâñgâ a sot a kwakmak.

(Lu 6:47-49)

²⁴ “A ñâiñâ dinnâ zi nângâm lubap, zâk a nângânâñgâñoot upap. Zâk a ñâiñâ bâkñan mirâñâ kâtikñâ tuugip yatâ. ²⁵ Mirâñâ tuugi tâi map pibâ patâ gam kom osei mirâ zo kâtigem kirip. Lâm kêrep esâm tandâ pâi giari sârakoip, zorat kâtigem kirip. ²⁶ Oi a ñâi dinnâ zi nângâm birâbap, zâk a kwakmak zi yatâ. A kwakmak ñâiñâ mirâñâ too sâtñan tuugip. ²⁷ Mirâñâ tuugi tâi map patâ too uuruñoot takâm koî giligâlaksâm nanjip.”

²⁸ Yesuñâ den zo sâm nanji a ambân kâmut patâ zen den sâip, zorat nângâne imbanâ oip. ²⁹ Oi itâ sâwe, “Zâk Kembugât gurumin den zorat galem a, zen walâziñgâm sap.” Yesu zâk imbanâñootñâ den sinji âlip dâzângoip, zorat yatâ sâwe.

8

Yesuñâ sâk bâlâ a ñâi kubikñangip.

(Mk 1:40-44; Lu 5:12-14)

¹ Yesuñâ bâkñan gâbâ gem gâi a ambân kâmut patâ molim âiwe. ² Oi a ñâi, sâk bâlâ a, zorâñ um topñan âim gei pindiñsâm itâ sâm dukui, “Kembu, gâ imbanâgâ ziep, zorat kubikñibâ sâm âlip kubikñiban.” ³ Yatâ sâi Yesuñâ bikñandâ weemñâ sâip, “Nângâgigangât sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk usenâ sogei sâkñâ âlip oip. ⁴ Yesu zâk yatâ okñangâm sâip, “Gâ zirar sinji a ambân mân dâzângoban. Gâ âi tirik namâ galem a sâkkâ tirâpkuna ikpap. Oi Mosenâ den sâip, zo lum nii mo zuu ñâi Kembugât sinji sâm pâmban. Sâkkâ âlip uap, zo a ambân ek nângabigât yatâ otnan.”

Yesuñâ kore a ñâi kubikñangip.

(Lu 7:1-10)

⁵ Oi Yesu zâk Kapenaum kamânân zari kâwali a galem a ñâiñâ zâkkâren gam itâ sâip, ⁶ “Kembu, kore anâ sâknam yâmbât okñangi kinj bik bâliñ oi mirin zem taap.” ⁷ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dukui, “Nâ gam kubikñangâbat.” ⁸ Yatâ dukui kâwali anâ den itâ mâburem dukui, “Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. Gâ ziren tapñâ yen denâk sâna ari kore anâ âlip upap.

9 Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtziņ luman. Oi nâgât ombenan nâgât kore a ândie. Oi zengâren gâbâ nâi âinan sa âibap. Nâi gânan sa gâbap. Kore anâ nâi nep zo tuu sa tuubap.” 10 Yatâ sâi Yesuņâ den zo nâņgi imbanĵâ oip. A molim âiwe, zo itâ dâzâņgom sâip, “Nâ perâkņak dâzâņgobâ. Isirae a zengâren nâņgâm pâlâtâņziņ itâ mân ekman. 11 Zorat itâ dâzâņgobâ. Hân toren toren gâbâ a doņbep mindum Anutugât um toņņan Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen sot tap sii nalem nimbi. 12 Oi Isirae a nâmbutņâ mârum sumbemgât singi sâm zingâziņgâņâ, zen ko âkņan nâtâtigân âimņâ umbâlâ opņâ isem ândibi.” 13 Yesuņâ yatâ sâmņâ kâwali a patâ itâ sâm dukuip, “Gâ âi. Nâņgâm pâlâtâņganĵât bonņâ muyagegibap.” Yatâ sâi zorenâk kore a âlip oip.

A ambân nâmbutņâ mâsekziņoot kubikziņgip.

(Mk 1:29-34; Lu 4:38-41)

14 Yesuņâ Peterogât mirin zâim Petero sibunņâ mâsek kârâpņoot op zei egip. 15 Ekņâ bikņan weegi mâseknĵâ buņ oip. Oi ambân zo zaatņâ nalem om Yesu pindip. 16 Oi mirâ nâtiksisâi a ambân wâkeziņoot doņbep diiziņgâm gawe. Diiziņgâm gane Yesuņâ den sâm wâkeziņâ moliziņgip. Oi a ambân sisi mâsekziņoot zo kubikziņgip. 17 Yatâ oi Propete Yesaianĵâ den itâ kulengoip, zo bonņâ oip, “Zâk lotjâniņ betniņan mem mâseknriņ âkoip.”

Yesu molinatkât den.

(Lu 9:57-60)

18 A ambân doņbepņâ Yesugâren gam haamgum kine Yesuņâ ziņgitņâ arâpņâ saru nâmbutken âibigât dâzâņgoip. 19 Âinam utne Kembangât guru-min den zorat galem a nâiņâ Yesugâren gam itâ sâm dukuip, “Patâ, gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.” 20 Sâi ko Yesuņâ itâ mâburem dukuip, “Wâu ulin, zen denziņan ândime. Nii zuu, zen hâņgootziņan ândime. A bonņâ, nâ ko isen korem zo buņâ ândiman.” 21 Yesugât arâpņâ, zengâren gâbâ nâiņâ itâ sâm dukuip, “Kembu, nâņgânina âi ibânâ hangum gâbat.” 22 Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ birâm molinina mumuņâ ziijak hanagonek.”

Pibâņâ Yesu sâtņâ lugip.

(Mk 4:36-41; Lu 8:22-25)

23 Yatâ sâm wangâyan zari arâp zâine âiwe. 24 Âim tatne saruyân pibâ patâ gâi saru bâlim kirip. Oi saruņâ wangâ umņan giarip. Yesu zâk uman zen tâip. 25 Zem tâi arâpņâ zen âi mângim dukuwe, “Kembu, betniņan me. Saruyân geinamen.” 26 Sâne itâ sâm dâzâņgoip, “Nâņgâm pâlâtâņziņ lotņâ, zen wangât umziņ kenĵât uap?” Yatâ sâm oksâm zaat pibâ sot saru den dâzâkoi hiriņsâm ziwet. 27 Arâpņâ zen zo ekņâ imbanĵâziņ buņ oi itâ sâwe, “Sâi pibâ sot saru sot kut nâi nâi, zen sâtņâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesuņâ a zagât wâkezikņâ moliziki âiwet.

(Mk 5:1-17; Lu 8:26-37)

28 Oi saru nâmbutken âim Gadara a zengât hânân âi takip. Taki a zagât, zet wâkezikņoot gam Yesu muyagiwet. Zet a mumuņâ zengât kwagân gâbâ gawet. Zet kwagân ândim kâwali mem ândeitâ a zen zekât kenĵât op gootziķan mân âimarâwe. 29 Zet den yu kambaņ sâm itâ sâwet, “Yesu Anutugât nanņâ, wan otniņgâbam neņgâren gaat? Gâ narâk mân mâte oi sâknam patâ niņgâbam gaat?” 30 Oi kârebân bâu kâmut patâ, zen gendâk

nem ândiwe. ³¹ Zorat wâke ziñâ Yesu itâ dukuwe, “Moliningâbâ sâm sângonnângona bâu umziñan geinâ.” ³² Sâne ko itâ sâm dâzângoip, “Ba âinek.” Yatâ sâi a umziñan gâbâ gam bâu umziñan geiwe. Baginetâ bâu zen aksik patâ bâkñan gâbâ tembatñan korñon geim dengânân gei mom nanğâwe.

³³ Oi bâu galem a, ziñâ kamânân zâim bâu zengât singi sot a zagât zekât den singi, zo dâzângom nanğâwe. ³⁴ Den singi zo dâzângone a ambân aksik patâ, zen Yesu iknam kamânân gâbâ geiwe. Gei ekñâ Yesuñâ birâzingâm âibapkât dukuwe.

9

Yesuñâ a ñâi kubigip.

(Mk 2:1-12; Lu 5:17-26)

¹ Yatâ utne Yesu zâk wangâyân zâim zikñâ kamânân âbureip. ² Gâi a kiñ bik mumuñâ ñâi helân aam pam mem gawe. Oi Yesuñâ nângâm pâlâtânziñangât topñâ ekñâ a zo itâ sâm dukuip, “Nannâ, mân kenğât ot. Tosagâ mârûm biran.” ³ Yatâ sâi Kembugât gurumin dengât galem a nâmbutñâ, zen den zo nângâm umziñan itâ nângâwe. “Zâk Anutu hutkum sap. Zâk Anutu yatâ op sap.” ⁴ Yatâ nângâne Yesuñâ umziñan ekñâ itâ sâm dâzângoip, “Wangât umziñan nângânângâ bâliñâ nângânige? ⁵ Zen dap nânge? Nep ikâ zorân bâbâlan? Tosa birâbirân mo sâk kubikkubik? ⁶ A bonñâ, nâ hânân ândim tosa gulipkubatkât imbanâ zemnigap. Zorat topñâ ikpigât yatâ sâm dukuan.” Yatâ sâmñâ a kiñ bik bâliñ itâ sâm dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ mem kamângan âi.” ⁷⁻⁸ Sâi a zo zaatñâ kamânñan arip. Oi a ambân kâmut patâ, zen ekñâ kâwaliziy buñ oi Anutuñâ imbanâ zo a bikñan pâipkât mâpâsem sâm âlip kwâkñangâwe.

Yesu zâk bâliñ mâme a zengâren arip.

(Mk 2:13-17; Lu 5:27-32)

⁹ Yesu zâk zobâ âim kât mimiñ a nâ muyagenigip, kutnâ Mataio. Nâ kât mimiñ namânan ta nekñâ itâ dâtnogip. “Gâ nâ sot pâlâtân op molini.” Yatâ sâm dâtnogi zaatñâ moliwan. ¹⁰ Oi nâ Yesu mirânan nalem nimbapkât diim zaria kât mimiñ a sot bâliñ mâme a donjep gamñâ Yesu sot arâpnâ nen sot nalem ârândân niwen. ¹¹ Yatâ oindâ Parisaio a nâmbutñâ, zen niñgityñâ Yesugât arâpnâ mâsikâniñgâwe, “Patâziñâ zâk wangât kât mimiñ a sot bâliñ mâme a, zen sot tap nalem niap?” ¹² Sâne Yesuñâ den zo nângâmñâ dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zâk a sâkziñ âlip, zengâren nep mân tuemap. Mâsekiñoot, zengârenâk nep tuemap. ¹³ Zen ko Anutugât den ziap, zorat topñâ nângâbi. Den zo itâ, ‘Zuu bâu kom om nibigât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziñgâbigât otnimap.’

A ziiñangât nen âlipñâ sâme, nâ zengât buñâ. Nâ bâliñ mâme a diiziyga nâgâren gabigât sâm gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñangât sâwe.

(Mk 2:18-22; Lu 5:33-39)

¹⁴ Narâk zoren Yohanegât arâpnâ, zen Yesugâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Nen sot Parisaio a narâk nâmbutñan nalem birâm kendon ândimen. Ka gâgât arâpkâ ko wangât nalem mân birâm ândime?” ¹⁵ Yatâ sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “A kutâ, zâk a ambân gakârâpnoot ândei dabân umbâlâ op

nalem birâm ândibi? Gâtâm a kutâ betziñan mine, nârâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

¹⁶ Nen hâmbâ sângiñan, zo hâmbâ uñakñâ mân pam gârimen. Hâmbâ uñakñandâ sângiñâ diigi oloñbapkat yatâ mân upmen.

¹⁷ Zen waiñ too uñakñâ hâkop sângiñan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko waiñ too uñakñandâ hâkop sângiñâ kunziri hâkop sot waiñ ârandân buñ upabot. Waiñ too uñakñandâ hâkop uñakñan gune giari âlip opmabot.”

Yesuñâ Yairo bâratñâ mumuñan gâbâ mângeiip.

(Mk 5:22-43; Lu 8:41-56)

¹⁸ Yesuñâ yatâ sâm dâzângom kiri mâpâmâpâse namâ galem a ñâi gam um topñan pindiñsâm dukuip, “Bâratnâ irabot zi muap. Diigiga âi sâkñan weenandâ âlip op zaatpap.” ¹⁹ Yatâ dukum ari Yesu zâk zaat sâi arâpñâ zâk sot Yairo molim âiwen.

²⁰ Mâtâbân arindâ ambân ñâi gâip. Ambân zo gilâm gem ândei kendon patâ kiin zagât oip. Ambân zorâñ kândâtñan gamñâ Yesugât hâmbâ murukñan weegip. ²¹ Ambân zo umuñandâ itâ nângip, “Hâmbânjik weemñâ âlipnâ upat.” ²² Yesuñâ puriksâm ambân zo ekñâ sâip, “Bâratnâ, gâ mân kençât ot. Nângâm pâlâtân kwatnigat, zorat op âlip uat.” Yesuñâ yatâ sâi zorenâk ambân zo âlip oip.

²³ Oi Yesu zâk âimñâ galem agât mirin zâimñâ girâp kwamit nângip. A ambân donjep patâ, zen girâp isem tarâwe. ²⁴ Yesuñâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Zen zaat geim nançânêk. Ambân zâk mân muap. Zâk yen uman zem taap.” Yatâ sâm dâzângoi girâññangâwe. ²⁵ Sâi a ambân kâmut patâ zo geim nançânêk kâambarâñâ zeibân âim bikñan gâsui mumuñan gâbâ zaarip.

²⁶ Oi zorat den sinçi hân zoren denân denân âragum nançânêk.

A sinzik bâpsâsân sot a wâkeñoot kubikziñgip.

²⁷ Oi Yesu zâk kamân zo birâm ari a sinzik bâpsâsân zagât, zet molimñâ den kâtik sâm den sâwet, “Gâ Dawidigât kiunñâ, nekât umgâ bâliñ oik.”

²⁸ Oi âimñâ mirin zari a zagât zet zâkkâren zaritâ mâsikâzikâm sâip, “Sinzikñâ kubikpatkât imbanñâ zemniçap, zo nângabot?” Oi zet sâwet, “Oñ, Kembu, net nângâgiget.” ²⁹ Yatâ sâitâ sinzikñan weemñâ sâip, “Nângâm pâlâtânzikñangât bonñâ muyagezikik.” ³⁰ Sâi zorenâk sinzikñâ ânângârip. Oi Yesuñâ mân sâbabotkât den kâtikñâ itâ sâm dâzâkoip, “Zet zirar sinçi a ambân mân dâzângobabot.” ³¹ Oi a zagât, zet den zo nângâmñâ âim laj dâzângom nançitâ sinçi zo hân dâp laj kârâm arip. ³² Oi zet aritâ zorenâk a ñâi wâkeñoot Yesugâren diim gawe. Zâk wâkeñâ okñançi kopa oip. ³³ Yesuñâ wâke zo molei a zo den sâip. A ambân kâmut zoren tarâwe, zen zo ikne imbanñâ oi sâwe, “Isirae neñçânêk mârûm kut ñâi itâ zo mân âsagei igâwen.” ³⁴ Parisaio a ziñâ ko Yesugât itâ sâwe, “Wâke zengât patâziñandâ imbanñâ pindâm mam okñançi wâke moliziñgâmap.”

Nep a kâruziñgâm sâip.

³⁵ Oi Yesu zâk yatâ opñâ kamân patâ sot mâik aksik ândim nançip. Oi mâpâmâpâse namâ dâp zâim Kembu um topñan ândiândiñangât den dâzângom a ambân sisi mâsekziñoot kubikziñgâm ândeiip. ³⁶ Yesuñâ a ambân kâmut patâ zo ziñgitiñâ umñâ nângip. Zâkñâ ziñgiri râma galem anñâ buñâ yatâ gulipmalip ândine ziñgirip. ³⁷ Oi zorat arâpñâ den sumbuñâ ñâi itâ sâm dâtnângoip, “Kâlamân bonñâ donjep ziap, ka nep a ko bituktâ.

38 Zorat nep mariñâ zâkkâren ninâu sâne nep a muyagem sângonzângoï nebân bagim kâlamân bonñâ mem ândibi.”

10

*Yesu arâpñâ kutziñâ.
(Mk 3:13-19; Lu 6:12-16)*

1 Yesuñâ arâpñâ kiin zagât nângonsâi gâindâ wâke molizingânatkât sot sisi mâsek kubikzingânatkât imbanñâ ningip. 2 Aposolo kiin zagât, nenngât kutniñâ itâ. Kândom Simon kutjñâ ñai Petero, munjñâ Andrea, Zebediaogât nanzatñâ Yakobo sot munjñâ Yohane. 3 Pilipo sot Batolomaio, Toma sot kât mimiñ a nâ, kutnâ Mataio, Yakobo Alipaogât nannñâ sot Tadaio. 4 Simon Zelote sot Yuda, Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpziñgoï gâsuwe.

*Yesuñâ arâpñâ nep diñ sâmb zingip.
(Mk 6:7-13; Lu 9:1-5)*

5 Yesuñâ arâp kiin zagât, nen sângonnângom sâip, “Zen hân ñain mân âibi. Samaria zengât kamânân mân zâibi. 6 Isirae a kâmurân gâbâ râma yatâ gulipmalip ândiândiñ, zo zengârenâk âibi. 7 Âim sinji âlip itâ sâmb dâzângom ândibi, ‘Anutugât um topñan ândinatkât narâk mâte uap.’ 8 Sisi mâsek kubikzingâbi. Mumunñâ mângizingâbi. Sâk bâlâ kubikzingâne âlip upi. Wâkeziñoot molizingâbi. Oi Anutuñâ kut ñai ñai sângân buñ zingip, yatigâk zengoot a otzingâbi.

9 Kât patâ mo mâik mân mem âibi. 10 Mâtâpkât irâ mân mem âibi. Hâmbâ zâgât mân mem âibi. Kipâke buñ, sot tân mân mem âibi. Bet bâsarñâk âibi. Nep a zen nalemb mot sângân buñ zingâne dâp upap.

11 Kamân patâ mo mâigân takâm mirin tâtat mâme upi, zorat topziñâ sâmb mâsikâzingâbi. A ñaigât ek nângâne âlip oi zâkkât mirin zâim tâtat mâme op tap ko kamân zo birâm âibi. 12 Mirâziñan zâim itâ sâmb dâzângobi. ‘Um lumbenñâ zengâren zimbap.’ 13 Oi mirâ mariñandâ ândei dâp oi dinziñâ zâkkâren bonñâ upap. Ka mirâ mariñandâ ândei mân dâp oi lumbenñâ dinziñangât bonñâ âburem ziñan gâbap. 14 Oi mirâ kamân ñain birâzingâm dinziñangât âkonziñgi kinziñan gwapwap lâñne gei birâzingâm âibi. 15 Nâ perâkñak dâzângobâ. Den kubikkubik narâkñan Anutuñâ Sodom sot Gomora kamân mâirâp, zen hâuñâ mem gei kwap otzingâbap. Ka kamân zorat a, zo ko hâuñâ mem zâi kwap otzingâbap.”

Kâmbamgât den.

16 “Nângâne. Râma wâu hulin zengât oserân mân sângonzângoziñgoñ, zo nânâ ko zen sângonzânguan. Zorat zen a sarâ buñâ, nângânângâziñoot târârak ândibi. 17 Zen a ziñ tâmbetzângobegât gasâziñ kârâm ândibi. A zen den sâsâñ namin diizingâm âibi. Mâpâmâpâse namâziñan zâmbamñâ lapitziñgâbi. 18 Oi zorigâk buñâ. Zen nâgât a ândie, zorat opñâ a kutâ zengâren diizingâm âine den nep tuubi. Oi zen zengât mâteziñan kinñâ a kutâ sot hân ñain gokñâ nâgât topnâ sapsum zingâbi. 19 Zen a kutâgâren zâmbane den dap sâñâ sâmb mân nângâm kwâkâ upi. Narâk zoren den sâbi, zo Kaapumñâ zingâbap. 20 Yatâ otziñgi den sâne zo zengât den mân upap. Ibâziñangât Kaapum umziñan pâmbap, zâkkât den upap.

²¹ Narâk zoren âtânâ nâinâ munjâ sâi kumbi. Oi ibâ nâinâ sâi nannâ kumbi. Oi nan bârat, zen ibâ mam kâsa otzingâm sâne zângobi. ²² Kutsinginanğât op a donbepnâ zengât um kâlak nângâzingâbi. Oi nâi zâk den sinji âlip mem kâtigem kinbap, zâk narâk âki sumbem kamânân bagibap. ²³ Zen kamân nâin ândinetâ zângom molizingânetâ kâmân nâin âibi. Nâ perâkjak dâzângobâ. Isirae kamân dâp tap ariap, zo âine mân âki a bonjâ nâ takâbat.”

Yesu okjanğawe, zo yatik otningâbi.

(Lu 12:2-9)

²⁴ “Ekap namin katepnâ a kwâkâm pindâmap, zâk mân walâmap. Kore anjâ a patânâ mân walâmap. ²⁵ Ekap namin katepnâ patânangât holi zorik mei dâp upap. Kore ânâ patânangât holi zorik mei dâp upap. Bâlij mâme a, zij nâgât Bezebulu sâwe. Sâm bâlij kwatniwe yatik mâte pirik mem zâi kwap otzingâbi. ²⁶ Zorat sa nângânek. A zo zengât op mân kengât upi. Kut nâi nâi tik ziap, zo zemjâ mân zimbap. Kut nâi nâi kwârakukuj, zo zemjâ mân zimbap. Zo aksik mâbâlakjem nanğâbi. ²⁷ Nâ nâtigân den tik dâzângoman, zo a kâmut zengât mâteziyan sapsubi. Den halop dâzângowan, zo sombemân kin dâzângobi. ²⁸ Sâkziyik zângobi, zengât mân kengât upi. Zen um dâpziy mân tâmbetkubi. Nâigât kengât upi. Sâkkâ sot um dâpkâ ârândânj sim kârâbân gâbanbapkât imbanâ zemjângap, Anutu, zâkkât kengât op ândibi.

²⁹ Nii sâmbâlâle, zâk sângânjâ patâ bujâ. Kât kurinjâ mâik kânok pam zagât mimban. Oi Ibâziyandâ mân nângi ko dap op sâmbâlâle nâi gei kumbap? ³⁰⁻³¹ Anutu zâk a zengât kâukziy sâmotjâ zorat tenğânâ nângâm nanğâmap. Zorat zen kengâtziy buj ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ bujâ. Zen a. Anutu zâk zengât umjâ patâ kinmap.”

Anjâ sinji âlipkât hâumjâ minat.

(Lu 12:51-53; 14:26-27)

³² “Nâi zâk a ambân zengât mâteziyan sâm âlip kwatnibap, zâk yatigâk nânâ sumbem Ibânangât mâteziyan sâm âlip kwâkjanğâbat. ³³ Nâi zâk a ambân zengât mâteziyan kwâimbânigi zâk nânâ yatigâk sumbem Ibânangât mâteziyan kwâimbânangâbat.

³⁴ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbe muyagibapkât geip.’ Nâ lumbenâ bujâ, kâmbam âbângubapkât gewan. Nâ kâsâpângobatkat gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. ³⁵ Zorat nanjâ sot ibânâ, zet kâsâpagobabot. Bâratnâ sot mamjâ, zet kâsâpagobabot. Iranjâ sot sibunnjâ, zet kâsâpagobabot. ³⁶ A nâi zâkkât kinj topjan gâbâ kâsa okjanğâbi. ³⁷ Oi nâi zâk umjâ ibâ mamzik zet sot pâlâtânj op nâ sot bituk pâlâtânj upap, zâk zo nâgât sinji mân op ândibap. Nâi zâk umjâ murarâp zen sot pâlâtânj op nâ sot bituk pâlâtânj upap, zâk yatik nâgât sinji mân ândibap. ³⁸ Oi nâi zâk zikjâ poru nakjâ mân lum nâgât mâtâp lânjap, zâk zo yatik nâgât sinji mân upap. ³⁹ Nâi zâk ândiândinjâ anğân kâri gulipkjanğâbat. Oi nâi zâk nâgât opjâ hânân ândiândinjâ birâm ândiândinjâ âlipjâ muyagibap.”

Yesugât opjâ buku otzingâbi.

(Mk 9:41)

⁴⁰ “A nâinâ zen galem otzingâbap, zâk zo yatik kore otnibapnâ sângonnogip yatik okjanğâbap. ⁴¹ Nâi zâk Propete a nâi on galem

okṅaṅgâbap, zâk Propetegât dâp yatik sâṅgân mimbap. Njâi zâk a târârakṅâ galem okṅaṅgâbap, zâk a târârakṅaṅgât dâp sâṅgân mimbap. ⁴² Nâ perâkṅak dâzâṅgobâ. Njâinâ a giginâ zengâren gâbâ nâgât sinḡi ândiap, zo too paterj aam pindâbap, zo ko sâṅgânjâ buj mân zimbap.”

11

Yohane arâpṅâ zen Yesugâren âiwe.
(Lu 7:18-35)

¹ Yesuṅâ arâpṅâ kiin zagât den dâtnâṅgom naṅgâm kamân njâin sinḡi âlip dâzâṅgobam arip.

² Yohane tâk namin tap Kristonâ nep tuugip, zorat sinḡi nâṅgâm arâp den mâsikâbigât sâṅgonzâṅgoi Yesugâren âiwe. ³ Yesugâren âimṅâ itâ sâm mâsikâwe, “Mârumṅan Propete a, zinâ a njâi gâbapkat sâwe, zo gâ mo njâigât mambât ândinat?” ⁴ Sâne Yesuṅâ itâ sâm dâzâṅgoip, “Zen âburem âimṅâ kut njâi njâi ek nâṅge, zorat sinḡi Yohane dukubi. ⁵ Sen njâtâtikṅâ sinziṅ ânâṅgâtsap. Kinziṅ bâliṅjâ mâtâp lâṅ âim ge. Sâk bâlâ a sâkziṅ âlip uap. Kindapziṅ bâpsâsâṅ, zo den nâṅge. Mumunandâ zaatse. A ambân kanpitâ, zen lâunan gâbâ den sinḡi âlip nâṅge. ⁶ Njâi zâk nâgât nâṅgi mân âkon upap, zâkkât nâṅga sâtâreṅpoot uap.”

⁷ Oi Yohanegât arâp, zen âburem âine Yesuṅâ a ambân zâk sot ândiwe Yohanegât topṅâ itâ sâm dâzâṅgoip, “Zen mirâ kamân âtâṅan, a mân ândiândiṅan wan iknam âiwe? Gerâ njâi pibâṅâ koi âim gam kiri iknam âiwe? ⁸ Mo a njâi hâmbâ neulenṅoot iknam âiwe? Zen nâṅge. A hâmbâziṅ neulenṅoot, zen a kutâ zengât mirin tapme. ⁹ Mo zen Propete njâi iknam âiwe? Zorat nâ dâzâṅgua nâṅgânek. Zen a igâwe, zo Propete nâmbutṅâ zengât dâp buṅâ. Zâk tobat njâi. Nâmbutṅâ zo walâziṅgap. ¹⁰ A zorat den kulem njâi itâ ziap, ‘Nâṅgâ. Nâgât kore a njâi sâṅgongua kândom otgibap. Zâkṅâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

¹¹ Nâ perâkṅak dâzâṅgobâ. Ambân zengâren gâbâ âsagiwe, nâmbutṅâ zengâren gâbâ njâinâ Yohane mân wâlâp. Ka a giginâ njâinâ Anutu um topṅan ândibapṅâ, zâk walâbap. ¹² Yohane too saṅgon nep topkwâip, narâk zoren gâbâ a ambân doṅbep, zen sumbengât sinḡi upigât kâtigiwe. Oi a kâwaliziṅpootṅâ sumbem kamân zo baginam kâtigie. ¹³ Propete a sot Mose, zen zorat den kânṅan sâm kulemgum gane Yohanegâren âkip. ¹⁴ Den zi umziṅ gâsui nâṅgânâ sâm, nâṅgânek. Elia gâbapkat sâwe, zorat bonṅâ Yohane gâip. ¹⁵ Njâi zâk kindapṅootṅâ den zi nâṅgâbap.

¹⁶ A kâmut zi, waniṅ zen sot dâpkwap sâbâ? Zen katep yatâ. Katep zinâ ek birâ, nâṅgâm birâ upme. A ambân kâmut zi zo yatâ. Katep, zen kamân sombemân tap bukurâpziṅ itâ sâm dâzâṅgome, ¹⁷ ‘Kep meindâ wangât mân kue? Nen umbâlâ kep meindâ wangât mân isie?’ ¹⁸ Yohane zâk nepṅâ topkwap too kâtik sot nalem birâm ândei ekṅâ sâwe, ‘Zâk wâkeṅpoot ândiap.’ ¹⁹ A bonṅâ nâṅâ gamṅâ nalem sot too nia neṅṅâ itâ sâme, ‘Iknek. A zi kât mimiṅ a sot bâliṅ mâme a, zengât buku. Waiṅ sot nalem nem mân birâmap.’ Ka sa nâṅgânek. Anutugât nâṅgânâṅgâ bon asâgem topṅâ mem kâṅṅan kwâpmap.”

Yesuṅâ Galilaia a zengât girem sâip.
(Lu 10:13-15)

²⁰ Narâk zoren Yesunâ kamân nâmbutken nep tuugi eknâ umziņ mân melânâwegât den topkwap sâp topziņ itâ sâp muyageip, ²¹ “Yei, Koraziņ mâirâp, Yei, Besaida mâirâp, zengâren nep patâ kulem top top muyageip. Kulem yatâ zo Tiro sot Sidon kamânân muyagei sâi zen mârumņan isem umbâlâ opnâ umziņ melânbe. ²² Zorat dâzâņgua nâņgânek. Tiro Sidon kamân mâirâp, zen den kubikkubik narâkņan hâuņâ diim gei otziņgâbap. Zen ko hâuņâ mem zâi pam otziņgâbap. ²³ Kapenaum mâirâp, zen dap upi? Sumbemân zâibi? Buņâ. Zen sim kârâbân kâbakņezingâbap. Zengâren kulem top top muyageip. Kulem zo Sodom sot Gomora kamânân muyagei sâi kamân zo mân buņ op narâk ziren tok tâpap. ²⁴ Zorat dâzâņgua nâņgânek. Den kubikkubik narâkņan Sodom kamân mâirâp, zen hâuņâ mem gei kwap otziņgâbap. Zen ko hâuņâ mem zâi kwap otziņgâbap.”

Yesunâ Ibânâ sâp bâbâlanj kwâkņangip.
(Lu 10:21-22)

²⁵ Narâk zoren Yesunâ Kembugâren den itâ sâip, “Ibâ, hân sot sumbem mariņâ, gâ âlip opmat. A ziiņâ nâņgânâņgâziņangât nâņgâne zâizâiņ opmap, zo diņgâ tik kwatziņgâmat. Ka a umziņan giginâ upme, zen ko diņgâ sâp muyageziņgâmat. Oi nâ zorat sâp âlip kwatgigan. ²⁶ Kembu, gâ yatâ muyagem âibapkât nâņgâna âlip oip.” ²⁷ Ninâu yatâ sâpņâ arâpņâ nen itâ sâp dâtnâņgoip, “Ibânâ, zâk kut nâi nâi nâgât siņgi sâp bitnan pam nangip. Umnan den sot nâņgânâņgâ ziap, zo mân nâņge. Ibânâ zâk zikņik nâņgap. Oi Ibânangât umņan den sot nâņgânâņgâ ziap, zo mân nâņge. Nâ ninik nâņgan. Oi nâņâ a nâmbutņâ Ibânangât topņâ sâp muyageziņga âlip nâņgâm kwâkâbi.”

Yesunâ diiniņgâbap.

²⁸ “Kut nâi nâi yâmbâtņâ tuum kâbâ yâmbât sot sâknam nâņgâm ândime, zen aksik nâgâren gane gâsuziņga um sâkziņâ sânduksâbap. ²⁹ Nâ umnandâ mulun op giginâ op ândimangât nâgâren gane nep ârândâņ tuum ândinat. Oi um dâpziņandâ lumbeņâ muyagem ândibap. ³⁰ Nâ sot kin nep tuutuun, zo bâbâlanj. Nâgât nep, zo bâbâlanj.”

12

Yuda zengât kendongât den.
(Mk 2:23-28; Lu 6:1-5)

¹ Narâk zoren Yesunâ kâdom otņingi kendonân kâlamân obândiwen. Âimņâ arâp nen tepniņangât opņâ segoņ keet namuņ niwen. ² Yatâ oindâ Parisaio a, ziņ zo eknâ Yesu dukum sâwe, “Ek. Arâpkâ ziņ kut zo ue, zo kendonân mân orotņâ.” ³ Sânetu itâ sâp dâzâņgoip, “Dawidi sot arâpņâ, zen tepkât opņâ urâwe, zo sâlâpkum nâņgâme mo buņâ? ⁴ Zâk Kembu Anutugât namâ zo zâim nalem hâlâlu sâsâņgâ, zo mei niwe. Nalem zo zâk sot arâpņâ niwe. Zo mân orotņâ. Namâ galem ziiņik nimbīgât sâsâņ. ⁵ Anutugât gurumin den ekabân den itâ sâlâpkum nâņgâme? Tirik namâ galem a, zen Yuda zengât kendonân tirik namin âim nep tuum gurumin den zo kume, zorat tosanjâ mân opmap. ⁶ Zen Kembugât namâ zo hâlâlu sâme, Ka nâņâ ko dâzâņgua nâņgânek. Nâ mâteziņan kinzan, nâ walâwalâņ. Namâ zo giginâ. ⁷ Anutugât den kulem nâi itâ ziap, ‘Bâu zuu kom om nibīgât mân sâwan. Um lâklâk op a buku otziņgâbiġât otnigap.’

Zen den zirat topnâ nânghâm sâi a tosaziņ buņâ den laņ nâi mân dâzângobe. ⁸ A bonņâ, nâ kendongât mariņâ op ândian.”

Yesuņâ kendonân a nâi kubigip.
(Mk 3:1-6; Lu 6:6-11)

⁹ Yatâ sâmnâ zobâ âim mâpâmâpâse namin zariņ. ¹⁰ Zoren a nâi tâip. Zâk bikņâ humutņik. Oi a ziņâ Yesu mâsikâm sâwe, “A kendonân kubikziņgâziņgân, zo orotņâ mo mân orot?” ¹¹ Sâne Yesuņâ lâuziņan mem itâ sâm mâsikâziņgip, “Zengâren gâbâ a nâiņâ râmaņâ kânok lâmân giari ko kendongât op birâbap? Yatâ mân upap. ¹² Râma zâk yennâ. A zen ko bonņâ, zorat kendonân âlip orotņâ.” ¹³ Yatâ sâmnâ a zo itâ sâm dukuiņ, “Bikâ tântâņ pa.” Sâi bikņâ tântâņ pâi âlip op toren yatâ oip. ¹⁴ Yatâ oi Parisaio a, zen zo ekņâ âimņâ zâk dap yatâ kunat sâm den âraguwe.

Yesugât den sâsâņ, zo bonņâ oip.

¹⁵ Yesuņâ den zo nânghâm kamân zo birâm nâin ariņ. A doņbep patâņâ molinetâ kubikziņgâm naņgip. ¹⁶ Zen zâkkât topņâ zo a ambân mân dâzângobigât den sâm kâtigeip. ¹⁷ Yatâ oi Propete Yesaianâ mârumņan Anutugât den kulengoip, zo bonņâ oip. Den zo itâ, ¹⁸ “Zen nannâ iknek. Nâ zâk gâsum sâlâpkuan. Zâk nannâ âlipņâ. Zâkkât umnâ kinmap. Nâ Kaapumnâ pinda beknjan mei hân toren toren a zengâren den kubikkubikņâ sâm haņpâmbap. ¹⁹ Zâk den sârek mân sâbap. Kamân sombemân mân kwamitagoi nânggâbi. ²⁰ Gerâ âbâbâņgum, zo mân kârâm mânânggât pâmbap. Oi kârâp tirâp mân biri bâpsâbap. Yatâ op nep tuum ândim den târârak sâm kubikmubik oi târârak op kâtigem zimbap. ²¹ Yatâ oi a ambân hân toren toren, zen zâkkât kutsiņgiņan târokwapî.”

Yesuņâ wâke nâi moleip.
(Mk 3:20-30; Lu 11:14-23; 12:10)

²² Nârâk zoren wâkeņâ a nâi okņajņi kopa op siņ bâpsâsâņ op ândei Yesugâren diim âiwe. Âine Yesuņâ a zo kubigi siņâ ânânghâri ekņâ den sâip. ²³ A ambân kâmut kirâwe, zen zo ekņâ imbaņâziņ buņ oi itâ sâwe, “Dawidigât kiun gâbapkât sâsâņâ, zo zi mot nâi.” ²⁴ Sâne Parisaio a, ziņâ den zo nânghâm itâ sâwe, “Zo sarâ. Wâke zengât a kutâ kutņâ Bezebulu, zâkņâ mam okņajņi wâke moliziņgâmap.”

²⁵ Zen yatâ sâne Yesuņâ umziņan ekņâ itâ dâzângom sâip, “Hân nâigât a, zen kâsa utnetâ hânziņ zo kwamen zimbap. Oi kamân nâigât a mo mirâ nâigât a, zen kâsa utne mirâ kamânziņ buņ upap. ²⁶ Satâņ sot arâpņâ, zen kâsa utnetâ nepziņâ dap yatâ kâtigem zimbap? ²⁷ Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebuluņâ mam okņajņi wâke moliziņgâmap.’ Oi zengât narâpziņâ nâiņâ mam otziņgi wâke moliziņgâme? Sarâziņangât topņâ zo narâpziņandâ muyagibi. ²⁸ Nâ ko Anutugât Kaapumņâ mam otnigi wâke moliziņgâman. Anutugât um topņan ândiândigât narâkņâ mâte otziņgi mân nânge.

²⁹ A nâi, zâk mirâņan kâwali op tâi dap yatâ a nâiņâ zâim sikum beknjan mimbap? Yatâ buņâ. Kâwali a zo komņâ kiņ bik saam pamņâ sikumņâ âlip beknjan mimbap.” (Yesuņâ den zo Satangât op sâip.) ³⁰ Yatâ sâmnâ itâ sâip. “Nâi zâk buku mân otnibapņâ, zâk kâsa otnibap. Nâi zâk nepnâ mân galem upapņâ, kâdanņap.

³¹ Zorat dâzângua nângânek. Bâliñâ top top sot den sumunñâ top top, zorat tosa birâbirâñ ziap. Ka nñai zâk Tirik Kaapum sâmbâliñ kwâpâp, zâkkât tosa birâbirâñ mân ziap. ³² Nñai zâk a bonñâ nâ sâmbâliñ kwatnibap, zâkkât tosa âlip gulipkubap. Ka nñai zâk Tirik Kaapum sâmbâliñ kwâpâp, zo ko tosanñâ hânân sot Sumbemân mân gulipkubap.

³³ Zen nak nñagât âlipñâ sâmbonñangât yatik âlipñâ sâbi. Mo nak nñagât bâliñâ sâmbonñangât yatigâk bâliñâ sâbi. Nak zo bonñandâ nak topñâ sâmbuyagemap. ³⁴ Zen mulumgât kiurâp. Bâliñandâ wan den âlipñâ sâbi. Umziñan kut nñai nñai zemap, zo yatik lâuziñan kopgâmap. ³⁵ A târârakñandâ umñan gâbâ den âlipñâ kopgâmap. A nñai nângânangâ bâliñâ, zâkkât umñan gâbâ den bâliñâ kopgâmap. ³⁶ Nâ dâzângua nângânek, Den kubikkubik narâkñan den sarâ top top, zorat hâuñâ Anutuñâ zingâbap. ³⁷ Den sâmat, zorâñ topkâ sâmbuyagei gâsu gobap. Mo den sâmat, zorâñ topkâ muyagei birâgibap.”

Yesu kulem top topkât dukuwe.

(Mk 8:12; Lu 11:29-32)

³⁸ Yatâ sâmbâzângoi Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a nâmbutñâ, zen itâ mâburem dukuwe, “Patâ, top lâkulâku kulem nñai tuuna âsagei iknâ.” ³⁹ Sânetâ itâ sâmbâzângoi, “A kâmut zi orot mâmezîñâ bâliñâ sot Kembangât den birâbirâñ. A yatâ zorâñ top lâkulâku kulemgât sâme. Zen kulem nñai mârâtñâ buñâ. Propete Yonagâren muyageip, zo yatâ muyagei ikpi. ⁴⁰ Yona zâk sirâm karâmbut saru zuu patâgât umñan gei zeip. Zo yatigâk a bonñâ, nâ sirâm karâmbut hân umñan zimbat. ⁴¹ Zorat ko den kubikkubik narâkñan Niniwe kamân mâirâp, zen gam a kâmut zi zengât topziñ sâne hâuñâ yâmbâtñâ patâ mimbî. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonañâ den girem dâzângoi nângâm umziñâ melânâwe, zorat. Na sa nângânek. Nâ zi kinzan, nâ Yona wâlân. ⁴² Oi ambân kutâ hân torengan gâbâ Salomogâren gâip, zâk yatik den kubikkubik narâkñan kâmut zi zengât tosanziñ sapsubap. Wangât, ambân zorâñ hân kârebân gâbâ gam Salomogâren den nângânangâ bonñâ mimbam gâip, zorat. Oi nâ zi kinzan, nâ Salomo wâlân. Zen wangât op nâgât den birâme?”

Wâke, zâk gebâkñan puriksâm a tâmbetkubap.

(Lu 11:24-26)

⁴³ “Wâkeñâ a umân gâbâ takâm gam hân a mân ândiândiñan âi ândim tâtat mâmenñâ kârubap. ⁴⁴ Kârurnñâ sâbap, ‘Nâ mirânâ birâm gâwan, zoren âibâ.’ Sâmnâ âburem âi ikpap. Egi mariñâ buñâ, sanjon kubikkubikñâ. ⁴⁵ Yatâ ekñâ âim wâke bukurâpñâ nâmburân zagât, zikñâ dâp buñâ, bâliñ kâtikñâ, zo sâi ga mirâ zorenâk tâtat mâme upi. Oi a zo mârumbâliñâ ândeipñâ bet bâliñ op kwâtâtibap. Bâliñ mâme a kâmut zi, zengâren yatik muyagibap.”

Yesugât mam murâpñâ.

(Mk 3:31-35; Lu 8:19-21)

⁴⁶ Yesu zâk den yatâ sâmbâzângom kiri kândâtziñan Yesugât mam murâpñâ, zen gam den dukunam mambât kirâwe. ⁴⁷ Mambât kinetâ a nñaiñâ Yesu itâ sâmbukuip, “Nângâ. Mangâ murâpkâ, zen den dâgonam kândâtziñan ga kinze.” ⁴⁸ Sâi Yesuñâ itâ sâmbukuip, “Mam murâpnâ waniñ zîñâ?” ⁴⁹ Yatâ sâmnâ arâp kirâwe, zengâren bikñâ pamñâ itâ sâmbâzângoi, “Zingitnek. Mamnâ murâpnâ zi te. ⁵⁰ Sumbem Ibânangât sâtñâ nângâm lume, zen ko nâgât mamârâpnâ mun garâpnâ ue.”

13

Keet maamaandinjât den.
(Mk 4:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Sirâm zoren Yesujâ mirin gâbâ gem saru sâtñan âi tâip. ² Âi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindune zingit wangâ ñain zarip. Oi zâk wangâyân tâi a ambân donbep patâ, zen sagân kirâwe. ³ Zen sagân kinetâ den sumbuñâ top top sâm dâzânngoip. Ñâi ko itâ sâip, “Nângâne. A ñainjâ keet maandinbam nebân arip. ⁴ Âi maandinj keet nâmbutñâ mâtâbân gei zeï niï zinjâ ga niwe. ⁵ Oi keet nâmbutñâ hân sijitñan gei zeip. Zoren hân mâiktârâ kwâkñanâk, zorat kek takip. ⁶ Ândânâ kârep mân giari maanjâ egi hâlâlânjsâm moip. ⁷ Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Gei zemñâ kâmñâ taki hibukñâ kwârakoipkât moip. ⁸ Keet nâmbutñâ ko hân âlipñan gei zem bonñâ donbep âsageip. Topñâ ñâigât keetñâ 1 handeret. Topñâ ñâigât keetñâ 60. Topñâ ñâigât 30. Bonzinjâ yatâ âsageip. ⁹ Zorat ñâi zâk kindapñootñâ den zi nângâbap.”

Yesujâ den sumbuñangât sâm dâzânngoip.
(Mk 4:10-12; Lu 8:9-10)

¹⁰ Den yatâ sâm dâzânngoi arâpñâ nen um topñan gam mâsikâm sâwen, “Gâ wangât den sumbuñâ dâzânngomat?” ¹¹ Sâindâ zâkñâ itâ dâtnânngoip, “Anutu um topñan bagibaginâ, zorat den sumbuñâ ziiñâ nângâm kwâtâtibigât sâsân. A nâmbutñâ, zen bunjâ. ¹² Ñâi zâk den nângânângânâ, zo mem ândei Anutuñâ târokwap pindâbap. Oi nângânângâ patâ upap. Ka ñâi zâk den nângânângâ pindip, zo mân mem ândei beknjan mimbap. Oi yen ândibap. ¹³ A nâmbutñâ, zen sinziñâ ekñâ mân ek kwâtâtibi. Oi kindapziñandâ den nângâm mân nângâm kwâtâtibi. Zorat op den sumbuñâ dâzânngoman. ¹⁴ Oi mârurnjan Propete Yesaianjâ kânñan den sâip, den zo bonñâ uap. Den zo itâ,

“Kindapziñandâ den nângânângâ, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângâm kwâtâtibi. Sinziñandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ, zo mân ek kwâtâtibi. ¹⁵ A ambân kâmut zi, zen um kâtik. Kindapziñ bâpsâsân. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñandâ mân nângâm kwâtâtibi. Umziñ mân melârñe ko nâ dap yatâ kubikziñgâbat?”

¹⁶ Zen ko sinziñâ âlip ikme. Kindapziñ âlip nângâme. ¹⁷ Zorat zeñgât nânga âlip uap. Nâ perâkñak dâzânngobâ. Mârurnjan Propete sot a târârakñâ donbep, zen kut ñâi ñâi zen ek nângâme, zo ek nângânam osimñâ mân ek nângâwe.”

Keet maamaandinj, zorat topñâ sâm dâzânngoip.
(Mk 4:13-20; Lu 8:11-15)

¹⁸ “Oi zi keet maamaandinj den, zorat topñâ dâzânngua nângâne. ¹⁹ Keetñâ mâtâbân gei zeip, zorat dâp a nâmbutñâ ândime. Zen sinji âlip nângâne umziñan mân giari bâliñâ mariñandâ gamñâ zo beknjan memap. ²⁰ Keetñâ hân sijitñan gei zeip, zorat dâp a nâmbutñandâ ândime. Zen sinji âlip nângâm âkñâlem ândime. ²¹ Umziñan ko ândânâ mân gâsuiipkât narâk pânkânok mem ândine sâknam mo zânngom tâk namin pâpan, zo âsagei kektâ lorem birâme. ²² Keetñâ hibuk kwâkñan gei zeip, a nâmbutñâ zen yatâ ândime. Zen sinji âlip zo nângâmñâ sâkkât kut ñâi sot kât sikumgât âkñâle op ândine umziñan bon mân âsagei bonñâ bunj op gukupitñâ upap. ²³ Keetñâ hân âlipñan gei zeip, zo a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den

sinji âlip nângâm umziŋan gei mem ândime. Oi nâigâren bonnâ 1 handeret, nâigâren 60, nâigâren 30. Bonnâ yatâ âsagemap.”

Nebân hibuk takip, zorat den.

²⁴ Yesunâ den sumbuŋâ nâi itâ sâm dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp zi itâ. A nâiŋâ nepŋan âi keet maandenip, zoren dâpkwap sâbâ. ²⁵ Keetŋâ maandiŋâ ari a uman zine narâk zoren kâsanâ gam hibuk keetŋâ maandiŋâ arip. ²⁶ Oi keet zo takâm bon upâ sâi hibuk ârândâŋ takâwe. ²⁷ Oi kore a, zen zo ekŋâ nep mariŋâ dukum sâwe, ‘Patâniŋâ, gâ nepkan keet âlipŋâ maandenip. Oi Hibuk zo waniŋ gâbâ tâkap?’ ²⁸ Mâsikâne sâip, ‘Kâsa nâiŋâ maandeni âsageip.’ Yatâ sâi mâsikâwe, ‘Nen âi sâmbum panâ?’ ²⁹ Sâne itâ dâzângoip, ‘Buŋâ. Zen hibuk sâmbum kâmŋâ zo sâmbubegât birâbi. ³⁰ Zo yenâk zimbabot. Oi bonnâ mimiŋ narâk oi nep a itâ sâm dâzângobat, “Kândom zen hibuk zo sâmbum buran saam kârâbân umbi. Bet ko bonnâ âlipŋâ mine mirânan zâibap.” ’ ”

Wakum sot sii dangât, zekât den.

(Mk 4:30-32; Lu 13:18-21)

³¹ Den sumbuŋâ nâi itâ sâm dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo wakum keetŋâ yatâ. A nâiŋâ keetŋâ zo nepŋan pâip. ³² Keetŋâ zo mâiktârâ. Keetŋâ nâmbutŋâ zengât ombeziŋan. Zo kâmŋâ takâm zâim walâziŋgâm nak patâ opmap. Oi nii zen gam bâranŋan pam tapme.”

³³ Oi den sumbuŋâ nâi itâ sâm dâzângoip, “Sumbemgât den sinji âlip, zorat mâtâp, zo sii dangât naamŋâ yatâ. Ambân nâiŋâ nalemân sii dangât zâtki giari nalem aksik naam op nanŋip.”

Nebân hibuk takip, zorat topŋâ.

³⁴ Yesunâ den dâzângoip, zo sumbuŋik dâzângoip. Den muyap mân sâm muyagem dâzângoip. ³⁵ Yatâ oi Propete a nâiŋâ den sâip, zo bonnâ oip. Den zo itâ, “Lâunan den sumbuŋâ top top muyagei sâbat. Hân muyageibân gâbâ den tik zeip, zo sâm muyageibat.”

³⁶ Yesunâ a ambân zâmburi âine mirin zarip. Zâi tâi arâpŋâ nen zâimŋâ dukum sâwen, “Kâlamân hibuk muyageip, den sumbuŋâ zorat topŋâ sâna nângânâ.” ³⁷ Dukoindâ itâ sâm dâtnângoip, “A keet âlipŋâ pâip, zo a bonnâ nâŋâ pārâwan. ³⁸ Nep, zo han patâ zi. Keet âlipŋâ, zo sumbemgât sinji a ambân kâmut. ³⁹ Hibuk, zo bâliŋâ mariŋâ, zâkkât kâmut. Kâsa zâk nebân hibuk keetŋâ maandiŋip, zâk Satan. Bon mimiŋ narâkŋâ, zo hâuŋâ mimiŋ narâkŋâ. Nep tuutuŋ a, zen sumbem a. ⁴⁰ Hibuk sâmbum kârâbân uwe, zo yatigâk hâuŋâ mimiŋ narâkŋan âsagibap. ⁴¹⁻⁴² A bonnâ, nâŋâ kâwali arâpnâ sâŋgonzâŋgua a ambân zengâren gâbâ bâliŋ mâme a ambân sot gurumin den kukuŋâ a ambân, zo gâbâreziŋgâm kârâp tâmbâŋan zâmbane geibi. Zen zoren umbâlâ op isem ândibi. ⁴³ A târârak zen ko Ibâziŋanŋât um topŋan âsakŋoot maa yatâ âsagem ândibi. Nâi zâk kindapŋootŋâ den zi nângâbap.”

Kune kinsagât den.

⁴⁴ “Sumbemgât den sinji âlip mâtâp, zo itâ. Kune kinsa nâi hibukŋan tik ze i nâi zoren âi muyageip. Muyagemŋâ umâlep patâ nângâm kwârakum âi kut nâi nâi tâkŋanŋip, zo pam kât mem nanŋâm hân zo kwâlip.”

Kunegât den sumbuŋâ.

⁴⁵ “Sumbengât singi âlip mâtâp, zo itâ. A nâi kunegât kârum ândeip.
⁴⁶ Kârum ândim kune nâi tipņan kurum, zo muyageip. Muyagemņâ kut nâi nâi gakkâņâ, zo a zo pindi kune zo zâkkât oip.”

Saru zuu irâ, zorat den sumbuņâ.

⁴⁷ “Sumbengât singi âlip, zorat mâtâp, zo inangât irâ yatâ. A zen irâ zo saruyân pane giari zuu topņâ topņâ piksâwe. ⁴⁸ Piksâne sâmbune âkņan zarip. Oi inan niniņâ, zo wangâyân parâwe. Mân niniņâ ko birâm pane saruyân giarip. ⁴⁹⁻⁵⁰ Narâk patâ mâte oi ko zo yatâ muyagibap. Narâk zoren sumbem a, ziņâ a hânņâ hânņâ kâsâpžangomņâ bâliņ mâme a minzingâm kârâp patin zâmbane geibi. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

⁵¹ Yatâ sâmņâ mâsikâningip, “Zen zo aksik nângâm nanje mo buņâ?” Sâi niņâ sâwen, “Nen nângâm nanjen.” ⁵² Sâindâ dâtnângoip, “Zen dinnâ nângâm kwâtâtemņâ singi âlipņangât mâtâp nângâm kwâkâbi. Zen mirâgât mariņâ yatâ opņâ kabâņan gâbâ kut nâi nâi âlip sângiņâ sot uņakņâ lândim pambi.”

Nasarete kamânân Yesu kândâtkuwe.

(Mk 6:1-6; Lu 4:16-30)

⁵³ Yesu zâk den sumbuņâ top topņâ zo sâm nangâm mirâ kamân zo birâm arip. ⁵⁴ Âi kamânņan Nasarete, zoren âi takâm mâpâmâpâse namin zâim den singi âlip sâm dâzângoip a zen nângâm imbanâziņ buņ oi sâwe, “Zâk nângânângâ zot imbanâ zo waniņ gâbâ muyageip. ⁵⁵ Nen topņâ nângen. Zâk mirâ tuutuuj a nanņâ. Mamņâ Maria. Murâpņâ kutziņâ Yakobo, Yose, Simoņ sot Yuda. ⁵⁶ Garâpņâ nen sot ârândâņ ândien. Zâk kut nâi nâi zi ikâ zoren muyageip?” ⁵⁷ Zen yatâ nângâm kwakņâ zâkkât nângâne geip. Oi Yesuņâ sâm dâzângoip, “Propete a nâi zâk kutsingiņâ hân torengan laņ kârâm ari kamârâpņâ sot torerâpņâ, zen zâkkât nângâne gei birâņangâme.” ⁵⁸ A zen umziņ angân kârâwegât Yesuņâ kamân zoren kulem top top donjep mân tuugip.

14

Herodeņâ sâi Yohane kuwe.

(Mk 6:14-29; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹ Nârâk zoren a kutâ Herode, zâk Yesugât singi nângip. ² Singi zo nângâmņâ a sâtnâ gâkârâpņâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ itâ nâņan. Yohane too sanğonziņgip, zâk mumuņan gâbâ zaat kâwaliņoot ândiap.”

³ Den zo yen mân sâip. Mârumņan Herode zâk munņâ Pilipogât ambân bekņan meip, kutņâ Herodia. Ambân zâkkât opņâ sâi Yohane kiņ bik saam tâk namin pane zeip. ⁴ Wangât, Yohaneņâ den itâ dukui, zorat, “Gâ ambân zo mein, zo mân orotņâ.” ⁵ Oi Herodeņâ Yohane kumbam nângip. Ka a ambân ziņâ Yohaneğât nângâne Propete op ândeip, zorat keņgât op birip. ⁶ Oi Herode âsaâsagiņ narâk oi omo nâne patâ utnam utne Herodiagât bâratņâ, zâk Herode sot a sâtnâ tarâwe, zengât mâteyân kep ândei Herode ek âkņâlem itâ sâm dukui, ⁷ “Nâ den zi sâm kâtigian. Gâ wan mo wangât sâna gibat.” ⁸ Oi ambân zâk mamņandâ den dukui itâ sâip, “Yohane too sanğon nep tuugip, zâkkât gânduņ kom mânangâtņâ kâukņâ hâkobân pam mem ga ni.”

⁹⁻¹¹ Yatâ sâi a kutâ zâk nângâm pârâkpâip. Nângi mân dâp oip. Ka zâk a sâtnâ zengât mâteziņan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât nep

a sângonzângoi Yohane tâk namin tâi gândunâ kârâm mânângât kâuknâ hâkobân pam mem ga Herodia bâratnâ pindâwe. Ambân zo memnâ mamnâ pindip. ¹² Yohane kune moi arâpnâ zen gamnâ kâambarânâ mem hangumnâ âi Yesu den sinji dukuwe.

Yesunâ a 5 tausen nalem zinjip.
(Mk 6:31-44; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

¹³ Yesunâ den sinji zo nângâm wangâyân zâim hân a mân ândiândinjan, zoren ândibam arip. Ari a ambân donjep patâ kamân nâin nâin gâbâ, zen sinjinâ nângâm saru sâtņan âim muyagiwe. ¹⁴ Yesunâ wangâyân gâbâ gemnâ a ambân kâmut zo zinjgitnâ umnâ nângâm nâ a ambân sisi mâsekziņoot, zo kubikziņip.

¹⁵ Yatâ op ândei mirâ oi Yesugât arâpnâ ninâ dukum sâwen, “Zi a mân ândiândinjan ândeindâ mirâ nâtiksâbâmap. Gât ko a ambân zâmbana kamânân âim nalem muyagibi.” ¹⁶ Sâindâ Yesunâ itâ sâm dâtnân goip, “Wangât âibigât se? Zinâ nalem zingânek.” ¹⁷ Yatâ sâm dâtnân goi sâwen, “Nen zi nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem ândien. Nen nalem nâmbutnâ buņâ.” ¹⁸ Sâindâ Yesunâ itâ sâm dâtnân goip, “Nalem zo nâgâren mem ganek.”

¹⁹ Yatâ sâmnâ a dâzân goi hibuk luatnâ tap âiwe. Yesunâ nalembâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo mem sumbemân egi zari sâiwap sâmnâ namuņ arâpnâ ninji ninâ kâsâpkum a zingâwen. ²⁰ A pisuk nem âkon urâwe. Oi buputnâ zeip, zo meindâ irâ kiin zagât piksâip. ²¹ A nalembâniwe, zo tenjâzinâ 5 tausen yatâ. Ambâ murarâpziņâ mân sâlâpâzngowen.

Yesu saru kwâkņan lâņ lâņ arip.
(Mk 6:45-52; Yo 6:15-21)

²² Yatâ opnâ Yesunâ arâpnâ sâi wangâyân zâi saru nâmbutken âinam âiwen. Yesu zâk a ambân zâmbari âibigât zoren tâip. ²³ Oi a ambân zâmbari âinetâ zâk zikņik ninâu sâbam bâkņan zariņ. Yatâ op ândei nâtiksâi zâk zikņik zoren ândeiņ. ²⁴ Wangânâ âim saru tânâmņan takip. Oi pibâ patâ zâk âiwenân gâbâ gam saru kunziri wangâ mem kâbakņei âinam osiwen. ²⁵ Mirâ hanjâsâgât Yesunâ saru kwâkņan lâņ lâņ ga muyageniņip. ²⁶ Zâk zo yatâ gâi arâp ninâ ekņâ kenjâtņinâ op wâke gaap sâmbâ den kâtik kambârâwen. ²⁷ Yatâ oindâ den itâ sâmbâ dâtnân goip, “Umziņ diim geik. Zi ninak gaan. Mân kenjât utnek.” ²⁸ Sâi Peteronâ sâtņan mem itâ sâip, “Kembu, ninak gaan sâna too kwakņik lâņ gabâ.” ²⁹ Sâi Yesunâ sâip, “Ga.” Sâi Peteronâ wangâyân gâbâ geim saru kwâkņan Yesugâren arip. ³⁰ Peteronâ âim tâi pibâ patâ nâi gâi kenjât op geibam op Yesu konsâmbâ sâip, “Kembu, gâ gâsuni.” ³¹ Sâi zorenâk Yesunâ gâsum sâip, “Gâ wangât nângâm pâlâtângâ lotņâ oi um zagât uat?” ³² Yatâ sâmbâ gâsui wangâ kâligen kopgâtâ pibâ hirinjsâip. ³³ Oi a wangâyân tarâwen, nen Yesu um topņan âi pindiņsâmbâ sâwen, “Gâ perâkņak Anutugât nannâ.” ³⁴ Oi saru nâmbutken âimnâ Genesarete hânân takâwen. ³⁵ Zoren a zen Yesu ekņâ den pane kamân nâin nâin ari a ambân sisi mâsekziņoot diizingâm zâkkâren gawe. ³⁶ Oi zen Yesu itâ dukuwe, “Nângâna hâmbâgâ murukņan gâsum mâsekziņ buņ upap.” Yatâ urâwe, zorânâ sâkziņâ âlip op nanjip.

15

Kut n̄ai n̄ai ninin̄andâ a um mân sumunkomap.
(Mk 7:1-23)

¹ Narâk zoren Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembangât gurumin den galem a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, ² “Arâpkâ, zen wangât sâkurâpnij zengât den kom bitziñâ mân too sañgon nalem mem nime?”

³ Yatâ sâm mâsikâne Yesuñâ itâ sâip, “Zen ko wangât ziiñâ sâkurâpziñangât den lum Anutugât den kume? ⁴ Anutugât den itâ ziap, ‘Gâ ibâ mam sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi n̄ai zâk ibâ mam den bâliñâ dâzâkobap, zâk mân ândibap. Zâk kune mumbap.’ ⁵ Zen ko itâ sâme, ‘N̄ai zâk ibâ mam itâ dâzâkobap, “Kut n̄ai zikâbam, zo Anutugât singi sâm paan.” Zâk zo yatâ opñâ on galem mân otzikâbap.’ ⁶ Zen yatâ opñâ Anutugât den birâne giari sâkurâpziñangât den zorik lum ândime. ⁷ Sarâ a, zen. Zengât op Propete Yesaianjâ Anutugât den itâ sâm kulemgoip,

⁸ ‘A kâmut zi lâuziñandik mâpâsenime. Umziñandâ ko birânimе. ⁹ Oi den bonjogât hâuñâ a ziiñ den sâm kwâkâyangâme. Zen lâuziñandik mâpâsenime. Nâ zorat nânga yen opmap.’”

¹⁰ Yesu zâk zo yatâ sâm dâzangom a ambân sâi gane itâ dâzangom sâip, “Nâ den dâzangua nângâm kwâtâtinek. ¹¹ Kut n̄ai n̄ai nine geimap, zo mân sumunkomap. Ka lâuziñan gâbâ kopgâmap, zorâñâ sumunkomap.”

¹² Yatâ sâi arâpnjâ niñâ zâkkâren âim mâsikâm sâwen, “Den yatâ zo sâna Parisaio a zen nângâm bâliñ kwatgige, zo nângat?” ¹³ Sâindâ sâip, “Nebân kut n̄ai zo sumbem Ibânandâ mân nângerip, zo sâmbum nanggâbap. ¹⁴ Zen yen birâziñgânek. Parisaio zen siñziñ n̄atâtikñâ. Zengât mâtâp kândom a sen bâpsâsâñ zagât diiangâm âibabot, zo ko mâtâp tâpâkum ârândân lâmân geibabot.”

¹⁵ Sâi Peteronjâ itâ sâm dukuip, “Den sumbuñâ dâzânguat, zorat topñâ sâna nângânâ.” ¹⁶ Sâi Yesuñâ dâtnângoip, “Zen tok um nângânângâziñ mân pâronsâi ândie, mo dap? ¹⁷ Topñâ itâ mân nânge? Anjâ kut n̄ai n̄ai nine tep kâmbозиñan giari mem kubigi mâtâpñan geimap. ¹⁸ Ka umziñan gâbâ den bâliñ top top lâuziñan takâmap, zorâñâ ko umziñ sumunkomap. ¹⁹ A umân gâbâ kut n̄ai n̄ai kop gâmap, zo itâ. Nângânângâ bâliñâ, âkñâlе nep, kâmbam ku, kâmbu konda, den sarâ, ambân mem birâbirâñ sot den sumunnjâ. ²⁰ Kut n̄ai n̄ai yatâ, zorâñ sumunkomap. Oi bet mân sañgon kut n̄ai n̄ai nine, zorâñâ mân sumunkomap.

Kanaan ambân n̄aiñâ Yesu konsâm mâpâseip
(Mk 7:24-30)

²¹ Oi Yesu zâk kamân zo birâm Tiro sot Sidonj kamân zagât, zo zengâren arip. ²² Zengâren ândei Kanaan hânân gokñâ ambân n̄ai gam Yesu konsâm sâip, “Kembu gâ Dawidigât kiunnjâ, nâgât umgâ bâliñ oik. Bâratnâ, zâk wâkenjâ mâte pirik okñangâmap.” ²³ Yatâ sâi Yesuñâ nângâm den hâuñâ mân dukuip. Yatâ oi arâpnjâ nen zâkkâren gam dukum sâwen, “Ambân zo molina arik. Zâk kândâtniñan den sâm gaap.” ²⁴ Sâindâ dâtnângoip, “Nâ Isirae kâmut râma yatâ gulip op ândime, zo zengârâk sângonnogi gem gâwan.” ²⁵ Sâi ambân zorâñ um topñan âi siminñâ liim pindiñsâm sâip, “Kembu, gâ lañ betnan me.” ²⁶ Yatâ sâi ko itâ sâm dukuip, “Katep zengât nalem betziñan mem wâu zingâziñgâr, zo mân dâp upap. Nâ Isirae a kâmut, zengât gem gâwan.” ²⁷ Sâi ambân zo itâ sâip, “Kembu zo âlip sat. Oi

marirâpziñandâ nalem nem tatne gwapgwap gei wau zen lañ nime.”²⁸ Yatâ sâi Yesuñâ dukum sâip, “O ambân nângâm pâlâtângâ patâ, sat zorat dâp muyagegigik.” Sâi zorenâk bâratñâ âlip oip.

Yesuñâ a donbep kubikziñgip.

(Mk 7:31-37)

²⁹ Yesu zâk hân zobâ âburem gam Galilaia saru sâtñan âim bâkñâ ñâin zâi tâip. ³⁰ Zâi tâi a ambân kâmut patâ zâkkâren mindum gawe. Zen sâkziñâ giginâ, sinziñ bâpsâsân, kin bitziñ bâliñâ, kopa sot sisi mâsekziñoot diizîngâm Yesugât um topñan zâmbane kubikziñgip. ³¹ Yatâ oi kopa, zen dinziñâ sâwe. Kin bitziñ bâliñ, zen mâtâbân âim gawe. Sâkziñ giginândâ âlip urâwe. Sinziñ bâpsâsânandâ sinziñ igâwe. Oi a ambân kâmut, ziñâ zo ekñâ nângâne imbanâ oi itâ sâwe, “Nen Isirae a kâmut nenngât Anutu mâpâsinâ.”

Yesuñâ a 4 tausen nalem gumuziñgip.

(Mk 8:1-10)

³² Yesuñâ arâpñâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnânngoip, “Nâ a zengât umnâ nângan. Zen nâ sot ândine sirâm karâmbut oi tepkât mue. Oi nalem bunâ sângonzângoindâ âi mâtâbân tâmbetagogegât umnâ girem uap.”³³ Sâi arâpñâ niñ itâ sâwen, “Nen hân a mân ândiândiñan ândim nalem ikâ gâbâ mem a kâmut zi ziñgindâ nine dâp upap?”³⁴ Yatâ sâindâ Yesuñâ mâsikâniñgâm sâip, “Zengâren nalem dabutâ ziap?” Sâi niñâ sâwen, “Nalem nâmburân zagât sot saru zuu zagât mo karâmbut ziap.”³⁵ Oi Yesuñâ nângâm sâi a ambân zen mindum hânân ge tarâwe. ³⁶ Yatâ utnetâ Yesu zâk nalem nâmburân zagât sot saru zuu, zo mem sâiwap sâm namuñ arâp niñgi kâsâpkum a ambân ziñgâwen. ³⁷ Nen ziñgindâ a ambân aksik nem âkon urâwe. Oi buputñâ tap arip, zo sânduindâ irâ nâmburân zagât piksâip. ³⁸ Nalem niwe, a zo 4 tausen yatâ. Ambâ murarâpziñ mân sâlâpziñgowen. ³⁹ Yesuñâ a ambân zâmbari âine zikñâ wanğâyân zâim Magadanñ hânân âi takip.

16

Yesuñâ kulem ñâi tuubapkât sâne kwâkâziñgip.

(Mk 8:11-13; Lu 12:54-56)

¹ Parisaio a sot Sadukaio a, zen Yesugâren gam mâsikâm sâwe, “Gâ sâna top lâkulâku kulem ñâi âsagei iknâ.”² Sâne dâzânngom sâip, “Mirâ ñâtiksâbâ sâi sumbem kurinñkoi sâme, ‘Muka maa upap.’”³ Mo hanñsâi sasa mem doongubap, zo ko map gâbab sâme. Sarâ a, zen. Sumbemgât tobatñâ ekñâ nângâme. Ka nâgât topnâ ko mân nângâm kwâtâtime. ⁴ A ambân ândi mâmanziñ bâliñâ, zen kulem tobat ñâi iknat sâme. Zen kulem ñâi unakñâ bunâ. Yonanâ Niniwe a umziñ melânbigât kulem yatâ oip. Narâk ziren Yona kulem oip zo yatâ nânâ muyagia ikpi.”

Parisaio a sot Sadukaio a, zengât girem dâzânngoip.

(Mk 8:14-21)

⁵ Oi arâpñâ nen nalemgât nelâmñânngoip Yesu sot saru nâmbutken arindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânngoip, ⁶ “Zen Parisaio sot Sadukaio a zengât sii dangât nalemziñan mân pam om nimbi.” ⁷ Yatâ sâm dâtnânngoip nen kwakñâ itâ sâm ârâguwen, “Nalem zeï birâm gen, zorat dâtnânnguap.” ⁸ Yatâ sâindâ Yesugât kindapñan giari nângâm itâ sâm dâtnânngoip, “O nângâm pâlâtânziñ lotñâ. Zen wangât nalem birâm ge, zorat âragum te?” ⁹ Kut zo orâwan, zo mârur

nelâmzângoi mân nâŋge? Nâ nalem bâtnâmbut zorânâ a 5 tausen zingâ nem âkon utne buputjâ sândune irâ dabutâ piksâip? ¹⁰ Nalem nâmburan zagât, zorân a 4 tausen zingâ nem âkon utne buputjâ sândune irâ dabutâ gei piksâip? ¹¹ Nâ nalemgât mân dâzâŋguan. Zo wangât mân nângâm kwâtâtie? Parisaio a sot Sadukaio a, zengât sii dangât nalemezian mân pam nimbi.” ¹² Arâpñâ nen den yatâ nângâm kwâtâtem sâwen, “Zâk sii dangât pam ninijangât sap, zo Parisaio sot Sadukaio den sâsâziŋangât op sap.”

Peteronâ Yesugât topñâ sâm muyageip.

(Mk 8:27-30; Lu 9:18-21)

¹³ Kaisarea kamân a kutâ Piliponâ sâi tuuwe. Yesu zâk âi zo mâte upam arâp dâtnângom sâip, “A ambân, zen a bonjâ nâgât ñâi sâme?” ¹⁴ Sâi niñâ dukum sâwen, “Nâmbutjandâ Yohane too sanjon nep tuugip sâme. Nâmbutjandâ Elia sâme. Nâmbutjandâ Yeremia mo Propete a ñâi sâme. Gâgât yatâ sâme.” ¹⁵ Yatâ sâm dukoinâ mâsikâniŋgip, “Ka ziiñâ ko nâgât ñâi sâme?” ¹⁶ Mâsikâniŋgi Simonj Peteronâ sâip, “Gâ Anutu ândiândiŋ marijagât nanñâ. Bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâban. Gâ Kristo.” ¹⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukui, “Simonj, Yonagât nanñâ, gâgât nânga sâtâreŋoot uap. Nângânangâ zo agâren gâbâ mân muyagegigap. Zo sumbem Ibânandâ sâm muyagem gigip. ¹⁸ Zorat dâgoga nângâ. Gâgât kutkâ Petero (niin denân ko Kât). Oi nâñâ kât zorat kwâkñan a ambân kâmut gakârâpnâ zâmbansa simgât imbanjâñandâ mân walâziŋgâbap. ¹⁹ Oi nâ sumbem mâtâp konkoniñâ gibat. Oi hânân saasaanñâ nep tuuna sumbemân bonjoot upap. Oi hânân olaŋolaŋñâ nep tuuna sumbemân bonjoot upap.” ²⁰ Yatâ sâmñâ arâpñâ den kâtiŋñâ dâtnângom sâip, “Nâ Kristo ândian, zorat den a ambân mân dâzângobi.”

Yesu momñâ zaatpap, zorat den kâñjan sâm muyagem zingip.

(Mk 8:31–9:1; Lu 9:22-27)

²¹ Narâk zoren Yesuñâ topkwap kut ñâi ñâi gâtâm âsagibap, zorat arâp sâm muyagem niŋgip. Oi Yesuñâ Yerusalem kamânân zari galem a sot tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, ziiñâ kut ñâi ñâi sumunñâ okŋangâm kune mom sirâm karâmbut zem zaatpap, zorat diñâ dâtnângom nanjip. ²² Dâtnângoi Petero zikñik diim âimñâ kwâkâniŋgâm sâip, “Kembu, Anutuñâ galem otgigi kut ñâi yatâ zo mân âsagegibap.” ²³ Sâi puriksâm Petero itâ sâm dukui, “Satanj, gâ siriksâm âi. Gâ mâtâp doonjgubâmat. Den sat, zo Anutugâren gâbâ buñâ. Zo a den.”

Yesu molimoliŋangât den.

²⁴ Narâk zorenâk Yesuñâ târokwapñâ arâp itâ sâm dâtnângoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkziŋangât den birâm poru nakziŋ lum nâgât mâtâp, zo lânji. ²⁵ Zen ândiândiziŋ angân kârane zo ko gulipzângobap. Ka zen nâgât op ândiândiziŋ birâne muyageziŋgâbap. ²⁶ Zen hângât kut ñâi ñâi, zorik mem ândine ândiândiziñâ buŋ oi wan âlipñâ muyageziŋgâbap? Zen dap yatâ ândiândiziŋ suup mei târokwap zingâbap? ²⁷ Nângânek. A bonjâ, nâ Ibânangât neule âsakjoot âsagem sumbem arâpnâ diizingâm gem gam a aksik patâ ândi mâmanziŋangât dâp hâuñâ zingâbat. ²⁸ Nâ perâkñak dâzângobâ. A zi kinzeyân gâbâ nâmbutjandâ mân munetâ a bonjâ nâ gem kembu patâ op tâka nikpi.”

17

Yesuñâ holi tobat nâi oip.
(Mk 9:2-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot munjâ Yohane, zen ziiŋjik diiziŋgi bâkñan zâiwe. ² Oi zoren Yesu zâk mâteziŋan kinjâ tobat nâi oip. Oi si sâŋgânjâ maa yatâ âsageip. Hâmbânjâ kâukom âsakñâ yatâ âsagem nanjip. ³ Oi Mose sot Elia, zet zorenâk âsagem kin Yesu sot den den urâwe. ⁴ Yatâ utnetâ Peteronjâ Yesu itâ sâm dukuip, “Kembu, mat nâi ziren ândien. Zorat nâŋgâna ziren silep karâmbut tuuga, gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.”

⁵ Yatâ sâm kiri sasanjâ âsakñoot gem kwâtepzânjoip. Oi sasa kâligen gâbâ den nâi itâ gâip, “Zi nannâ âlipñâ. Umnandâ gâsumap. Zen diŋjâ nâŋgâm biranji.” ⁶ Oi arâpñâ zen den zo nâŋgâm sâŋgânziŋ hânân gei tutukom kenjât op sânnâm sânsân urâwe. ⁷ Yatâ utne Yesuñâ zenjâren âim weeziŋgâm sâip, “Zen zaatñâ kenjât buj ândinek.” ⁸ Yatâ sâi sinziŋjâ lum za ikne Yesu zikjik kiri igâwe.

⁹ Oi bâkñan gâbâ gem tap Yesuñâ den itâ sâm dâzânjoip, “Kut nâi sen mârât ikse, zorat den siŋgi a ambân mân dâzânjom ândine a bonjâ nâ mumunjan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâm dâzânjoip arâpñâ zen mâsikâm sâwe, “Elia zâk Kristo kândom okñanjam gâbap. Kembugât gurumin den galem a zen wangât yatâ sâme?” ¹¹ Sâm mâsikâne itâ sâm dâzânjoip, “Elia zâk kândom gam kut nâi nâi kubikpapkât sâwe, zo bonjâ. ¹² Oi zorat dâzânjua nâŋgânek. Elia zâk mârûm gam ândei mân ek nâŋgâm kut nâi laj okñanjâwe. Oi a bonjâ, nâ yatigâk nom sâknam nibi.” ¹³ Yatâ sâi arâpñâ ziŋjâ itâ nâŋgâwe. Eliagât sap, zo Yohane too sanjon nep tuugip, zâkkât op sap.

Arâpñâ a nâi kubiknam osiwe.
(Mk 9:14-29; Lu 9:37-42)

¹⁴ Oi bâkñan gâbâ gem gam a kâmut zenjâren ganetâ a nâi Yesugâren gam pindiŋsâm sâip, ¹⁵ “Kembu, gâ nannanġât umgâ bâliŋ oik. Zâk mom gwâlâ op kârâbân sot toin geimap. ¹⁶ Oi arâpkâ zenjâren mem ga kubiknam osie.” ¹⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâip, “O a kâmut, zen nâŋgâm pâlâtânziŋ buj. Den kwâkâ a. Nâ zen sot âsâbân ândim âkom diiziŋgâmâmbat?” Yatâ sâmjâ katep mem ganek sâip. ¹⁸ Oi yatâ utnetâ Yesuñâ wâke den dukui pam ari zorenâk katep âlip oip. ¹⁹ Bet arâp nen Yesugâren gam tik sâm mâsikâwen, “Nen wangât wâke molinam osien?” ²⁰ Sâindâ dâtnânjoip, “Nâŋgâm pâlâtânziŋjâ lolotjâ, zorat yatâ ue. Nâ perâkñak dâzânjua nâŋgânek. Nâŋgâm pâlâtânj bonjâ, mâiktârâ nâi, mundo keetjâ yatâ zemziŋgi bakñâ ândiren zi dukunetâ âbânjam ândirengen âibap. Zen wan mo wangât mân kwakpi. ²¹ Wâke zo yatâ, zo wan wannjâ bujâ, nalem birâm ninâu sot ândimñâ âlip moliziŋgâbi.”

Mom zaatpapkât sâm dâzânjoip.
(Mk 9:30-32; Lu 9:43-45)

²² Yesugât arâp, nen Galilaia hânân Yesugâren minduindâ itâ sâm dâtnânjoip, “A bonjâ, nâ a bitziŋan zâibat. ²³ Zaria none momñâ sirâm karâmbut zem zaatpat.” Den yatâ sâi arâpñâ nen den zo nâŋgindâ makñâ oip.

Peteronjâ iŋan lâunjan gâbâ kât meip.

24 Oi Kapenaum kamânân takindâ tirik namâgât kât memarâwe, a zo ziñâ Peterogâren gam mâsikâm sâwe, “Patâziñandâ tirik namâgât kât kânok pâmap mo buñâ?” 25 Sâne Peteronjâ sâip, “Ee, pâmap.” Yatâ sâmñâ mirin zâim den mân dukui Yesu zikñak mâsikâm sâip, “Simonj, gâ dap nângat? Hângât a kutâ, zen waniñ zengâren kât mime? Narâpziñâ zengâren mo a nâmbutñâ zengâren?” 26 Mâsiki a nâmbutñâ zengâren mime sâi Yesuñâ itâ sâm dukui, “Âlip sat. Zorat a kutâ narâpziñ, zen yen ândibi. Niññâ yatik Anutu kutâgât narâp ândien. 27 Oi niññangât nângâne bâliñ opapkât saruyân geim kela tâgân saam pânandâ giari saru zuu kândom zibap, zo sâmbuna kopgâi lâunâ kwâsatñâ kât ñai muyagiban. Zo niikñâ sinji kom ziñgâban.”

18

Katep zengât holi yatâ ândibi.

(Mk 9:33-37; Lu 9:46-48)

1 Narâk zoren arâpñâ nen Yesugâren âim itâ sâm mâsikâwen, “Anutu um topñan, zo ñaiñâ patâ op ândibap?” 2 Yatâ sâindâ Yesuñâ katep mâik ñai sâi gâi osetniñan pam itâ sâm dâtnângoip, 3 “Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen umziñ diim gem katep zengât holi yatâ mân ândibi, zo ko sumbem kamânân mân zâibi. 4 Ñai zâk katep zi yatâ op ândibap, zâk zo ko sumbemân patâ op ândibap. 5 Oi ñai zâk nâgât op katep zi itâ galem okñangâbap, zâk nâ kore otnibap.”

Bâliñangât den.

(Mk 9:42-48; Lu 17:1-2)

6 “Ñai zâk katep gakârâpnâ zengâren gâbâ kânoktâ sâi bâliñ upap, zâk mârumñan kât patâ ñai gânduñan saam saruyân pane giari sâi zo bâbâlaj opap. 7 Yei, bâliñangât nep tuutuun, zo yâmbâtñâ. Bâliñangât nep tuutuun muyagibap. Zo dap op yen zimbap. Ka a ñai bâliñangât nep tuubap, Yei, Anutuñâ dap dap okñangâbap?

8 Zorat bikandâ mo kiñgandâ bâliñ upâ sâi mânânggât pâmban. Ândiândi kâtikñan zâibâ sâm zâibam kwakñâ birâm ândiban. Kiñgâ bikâ hâlâluyâk ândim kârâp kâtikñan geibatkat yatâ upan. 9 Mo sinjandâ bâliñâ ñai ek nângâbâ sâi ketârapkum pâmban. Ândiândi kâtikñan âiban, zorat op sinjâ bâpsâi ândiban. Sen hâlâlû ândim kârâbân geibatkat yatâ upan.”

Yesugât katep gakârâp, zengât den.

(Lu 15:3-7)

10 “Umziñ girem oi mulun ândim katep gakârâpnâ, zengât nângâne giginâ mân upap. Nâ zorat dâzângua nângânek. Sumbemân katep zengât galem a ândie. Zen sumbem Ibâñangât mâtenjan ândime. 11 A bonñâ, nâ a ambân tâmbetagoagonjan gâbâ kubikziñgâbam gem gâwan.

12 Zen dap dap nânge? A ñai râma gakârâp 1 handeret ândibi, oi zengât osetziñan gâbâ kânok buñ oi birâbap? Mo 99 zo zâmbamñâ kânok barin buñ upap, zo âi kârum muyagibap? 13 Nâ perâkñak dâzângobâ. Zâk âi kârumñâ muyagemñâ 99 zengât buñâ, buñ upap, zorat op umâlep patâ nângâbap. 14 Zo yatâ zengâren gâbâ katep ñai tâmbetagoi sumbem Ibâziñandâ nângi mân dâp upap.”

Kubikkubik sot ninâugât den.

(Lu 17:3)

¹⁵ “Bukugâ nâinjâ gâgât tosa muyagei gâ tik âi dukuban. Zâknâ dinjâ nângi âlip oi buku upabot. ¹⁶ Ka dinjâ biri ko a kânok mo zagât sâna gâ sot âinetâ a zâk sot dinziñ kubikne âlip upap. ¹⁷ Oi a zorânâ dinziñâ zo biri Kembugât a kâmut zengât bitziñan pane dinziñâ kwâki nângânjângâne a um kâtik mo orot mâme bâlij a yatâ upap.

¹⁸ Nâ perâknâp dâzângobâ. Zen hânân saasaa nep tuune sumbemân zo yatik bonjâ upap. Mo zen hânân olañolañ nep tuune sumbemân yatik bonjâ upap.

¹⁹ Oi dum dâzângua nângânek. Zengâren gâbâ a bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, ziñ umziñ mâtakâm wan mo wangât ninâu sânetâ sumbem Ibâziñandâ muyagem ziñgâbap. ²⁰ A bituktâ, zagât mo karâmbut yatâ, zen nâgât op mindune nâ osetziñan tâpat.”

Kore a bâlijangât den.

(Lu 17:4)

²¹ Yesunâ den yatâ sâi Peteronâ zâkkâren âim mâsikâm sâip, “Kembu, bukunâ nâinjâ bâlij otnigi tosanâ sâp dabutâ birâbat? Nâmburân zagât oi bira dâp upap?” ²² Sâm mâsiki Yesunâ sâip, “Nâmburân zagât oi birâbangât sat. Nâ yatâ buñâ, 70 oi birâbangât san. Oi yatigâk buñâ, walâm donjebep patâ oi birâban.

²³ Zorat sinji âlipkât mâtâp, zo a kutâ nâinjâ oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ zo arâpnâ tosanâ namuñ pindâbigât sâi gawe. ²⁴ Oi nâi diim gawe, zâkkâren tosa patâ nâi zeip. Kât 10 tausen yatâ. ²⁵ Oi a zo kât buñ oi a kutâ zâk a zo ziknâ sot ambîn murarâpnâ sot kut nâi nâi a ziñ sângân mine zâkkât upapkât sâip. ²⁶ A kutânâ yatâ sâi kore anâ um topñan gei itâ sâm dukuip, ‘A kembunâ, gâ birânina kât zo mulunâk muyagem gibat.’ ²⁷ Yatâ sâi a kutânâ umñâ nângâm tosanâ birip.

²⁸ Yatâ oi kore a zo mirin gâbâ gem bukuñâ nâi muyageip. Zâkkâren tosa mâik nâi kât 1 handeret yatâ tâip. Zâk muyagem gânduñan gâsum kârâpnoot sâip, ‘Tosa zo kek melân ni.’ ²⁹ Oi a zo bukuñangât um topñan geim itâ sâip, ‘Gâ birânandâ mulunâk tap kât zo muyagem gibat.’ ³⁰ Yatâ sâi dinjâ mân nângâm itâ sâm bukuñâ zo tâk namin pâip, ‘Tosa zo kwâkâm nanjâna âki birâgibat.’

³¹ Oi kore a bukurâpnâ, zen zo ekñâ umziñ bâlij oi âi a kutâziñâ sinji dukuwe. ³² Oi a kutâ, zâknâ nângâm kore a zo sâi gâi itâ sâm dukuip, ‘Kore a bâlij kâtik kâtiknâ, gâ. ³³ Nâ gâgât umnâ nângâm tosa gâ biran. Oi nânâ tosa gâ biran, zo yatik bukugangât tosanâ birâbat?’ ³⁴ Yatâ sâmñâ kuk op kâwali a bitziñan pam sâip, ‘Tâk namin pane ândim zâim nâgât tosa patâ, zo kwâkâm nanji birâne gibap.’ ³⁵ Zen zo yatik um bâbâlañâk a bukuziñâ, zâkkât tosa mân birâne sumbem Ibânandâ zo yatâ yâmbâtñâ otziñgâbap.”

19

Ambân mem birâbirâgât den.

(Mk 10:1-12; Lu 16:18)

¹ Yesu zâk den top top zo sâm nanjâm Galilaia hân birâm Yudaia hân Yodan too nâmbuten arip. ² Ari a ambân kâmut patâ molim âiwe. Oi hân zoren ândim sisi mâsek a kubikziñgip.

³ Oi Parisaio a, zen mâsikânam ga itâ sâm mâsikâwe, “Kembugât den kâtik, zo dap ziap? A nâi, zâk ambinnâ wan mo wangât op biri dâp upap?”

⁴ Mâsikâne sâip, “Kembugât ekabân den ziap, zo sâlâpkume mo buñâ? Zâknâ mârumbân a sot ambân muyagezikip. ⁵ Muyagezikâmñâ itâ sâip, ‘Zorat ko a nâinjâ ibâ mam birâzikâm ambinnangâren pâlâtân oi zet um sâk kânok op ândibabot.’ ⁶ Oi zet zagât buñâ, kânok op ândibabot. Zorat sa nângânek. Anutujâ mâpotzikipkât a zen mân kâsâpzâkobi.”

⁷ Yatâ sâm dâzângoi zen itâ sâwe, “Mose zâk den itâ sâip, ‘A nâi ambân birâbam ekap kulemgum pindâm birâbap.’ Zo wangât yatâ sâip?” ⁸ Sâne Yesujâ itâ sâm dâzângoi, “Mose zâk um kâtikziyangât op yatâ sâip. Mârum topkwâkwatjan yatâ mân zeip. ⁹ Zorat nâ dâzângua nângânek. A nâi, zâk ambân birâm nâi mimbap, zâk târotârozik mânângât tosa patâ mimbap. Ka mârumbânñâ a nâi sot ândeip oi ko tosa zo agât mân upap.”

¹⁰ Yatâ sâi arâpnâ nen dukum sâwen, “Ap ambin, zekât topziknâ yatâ oi anjâ ambân mân mem yen ândibâ sâm âlip ândibap.” ¹¹ Sâindâ ko Yesujâ itâ sâm dâtnângoi, “Den zi a aksik zengât buñâ. Zorat imbanjâ zemzingap, zen mem umziñan gibi. ¹² A nâmbutnâ, zen mam kâmbô kâligen gâbâ ambân buñâ ândibigât gukupitnjik âsagiwe. A nâmbutnâ, zen anjâ katep mân mimbigât otzingâwe. Oi a nâmbutnâ, zen singi âlip nepkât op ambân mân mime. Nâi zâk zorat imbanjâ zemñangap oi den zi nângâm umñan gibap.”

*Yesujâ bikñandâ katep kâukziñan pâip.
(Mk 10:13-16; Lu 18:15-17)*

¹³ Oi a ambân zen murarâpziñ Yesugâren diizingâm âim Yesujâ bikñandâ kâukziñan gâsum ninâu sâbâpkât dukuwe. Oi arâpnâ nen kenjât minzingâwen. ¹⁴ Yatâ oindâ Yesujâ itâ sâip, “Birânetâ katep zen nâgâren ganek. Mân pâke panek. ¹⁵ Katep yatâ zo, zen sumbengât singi sâsâñ.” Yatâ sâmñâ bikñandâ kâukziñan pamñâ hân zo birâm nâin arip.

*A sikum patâ, zâk Yesu kândâtkuip.
(Mk 10:17-31; Lu 18:18-30)*

¹⁶ Oi a nâinjâ Yesugâren gam mâsikâm sâip, “Nâ wan nep âlipnâ tuumñâ ândiândi kâtikñangât singi upat?” ¹⁷ Sâi Yesujâ itâ sâm dukuip, “Gâ wangât nâgâren gam âlip orotñangât mâsikâniñgat? Âlipnâ marinâ Anutu kânok. Gâ ândiândi kâtikñangât singi upâ sâm Kembugât gurumin den zo lum ândiban.” ¹⁸ Sâi a zorânâ wan gurumin dengât sat sâm mâsikip. Sâi Yesujâ itâ sâip, “Gâ kâmbamñâ a mân kumban. Ap ambin, zet mân birâyangâbabot. Gâ kâmbu mân upan. ¹⁹ Gâ bukugangât sarân sâsâñ mân sâban. Gâ ibâ mamgâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Oi gikangât otgimap, zo yatik a torenñâ zengât otgibap.” ²⁰ Sâi a sigan zorânâ itâ sâm dukuip, “Den sat, zo âlip op gâwan. Oi nâi dap dap târokwap upat?” ²¹ Yatâ sâi Yesujâ itâ sâm dukuip, “Gâ tosanâ buñ upap sâm kut nâi nâi tatgigap, zo pam kât memñâ a kanpitâ zingâban. Zingâmñâ ga moliniban. Gâ yatâ opñâ sumbemân sikumgoot upan.” ²² Yatâ sâi a zo nângâm umñandâ bâlin oi arip. Zâk sikum a op ândeip, zorat op umbâlâ op arip.

²³ Ari Yesujâ arâpnâ itâ sâm dâtnângoi, “Nâ perâknak dâzângobâ. A sikum patâñootnâ sumbem kamânân baginam kwakpi. ²⁴ Nâ zorarâk dâzângobâ. Bâu patâ kamelenjâ kuup mâtâpnan bagibagin, zo yâmbâtñâ yatâ. Ka a kât sikum patânâ sumbem kamânân bagibagin, zo yâmbâtñâ walâwalânâ.” ²⁵ Arâpnâ nen den zo nângâmñâ kwakmak op sâwen, “Zo yatâ zorân dap yatâ sumbemân baginat?” ²⁶ Sâindâ Yesujâ niñgitñâ sâip, “Anjâ

kut n̄ai n̄ai utnam kwakme, zo Anutuñâ mâtâpñâ âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât op kut n̄ai n̄ai birâm hâuñâ minat.

²⁷ Yatâ sâmbân dâtnângoip Peteronâ itâ sâmbân māsikip, “Nângat. Nen kut n̄ai n̄ainiñâ aksik birâm gâ moligigen. Oi zorat hâuñâ wan muyageniñgâbap?”

²⁸ Yatâ sâmbân māsiki Yesunâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Gâtâm den kubikkubik narâkñan a bonñâ, nâ kembu tâtatnan ta nâ moliniwe, zen yatik a kembu tâtat kiin zagât, zoren tapñâ Isirae a kâmut kiin zagât, zengât den sâmbân kwâkâbi. ²⁹ Oi n̄ai zâk nâgât opñâ âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, nan bârat, mirâ kamân mo hân birâbap, zâk hâuñâ donjep mimbap sot ândiândi kâtik ândibap. ³⁰ Oi a kândom, zengâren gâbâ donjepñâ bet upi. A bet, zengâren gâbâ donjepñâ kândom upi.”

20

Waiñ nep tuutuun a, zengât den sinji.

¹ “Sumbemgât mâtâp, zorat sinji, zo waiñ nep mariñâ n̄ainiñâ nep a gâsuziñgâbam arip, zoren dâpkwapâ. Mirâ hanñâi nep mariñâ zâk nep a muyageziñgâbat sâmbân arip. ² Oi a nâmbutñâ gâsuziñgâm sirâm kânokkât bâtnâmbut sâi nângâne dâp oi nepñan sângonzângoip âiwe. ³ Mirâsin takâm tânâmpñan zari dum âi a nâmbutñâ kamân sombemân muyageziñgip. ⁴ Zingitñâ itâ sâmbân dâzângoip, ‘Waiñ nep ziap. Âi tuune sângânñâ zingâbat.’ Yatâ sâi nângâm waiñ nepñan âiwe. ⁵ Oi mirâ bâkñan opñâ, mirâ torengen oi âim dum gâsuziñgip. ⁶ Oi n̄atikñâsâisâi dum âim a nâmbutñâ muyageziñgâm itâ sâmbân māsikâziñgip. ‘Zen wangât sirâm patâ yen ândinetâ mirâ n̄atikñâsâbam uap?’ ⁷ Māsikâziñgi zen itâ sâwe, ‘Nen nep n̄ai mân sâmbân niñge.’ Sâne dâzângom sângonzângom sâip, ‘Waiñ nepñâ ziap. Zo âi tuunek.’

⁸ Nep mariñandâ yatâ oi n̄atikñâi nep galem a dukum sâip, ‘Gâ nep a diizingâna gane kât zingâban. Oi bet ge, zengâren topkwap zingâm âim zingâm nanñgâban.’ ⁹ Oi bet gawe, zo sâi gawe. Gane bâtnâmbut bâtnâmbut zingâm nanñgip. ¹⁰ Zingi kândom gawe, zo eknâ sângân mem zâi pam niñgâbâmap sâne galem a bâtnâmburâk zingip. ¹¹ Kât yatâ memñâ nep mariñâ den bâliñ dukum kuk okñangâwe. ¹² Oi itâ sâwe, ‘Bet ge, zen nep bituk tuuge. Nen ko sirâm patâ nebân sâknam patâ nângâm kirindâ n̄atikñâsâp. Oi wangât bet a zengât dâp yatik niñgat?’ ¹³ Yatâ sâne nep mariñandâ zengâren gâbâ n̄ai itâ dukuip, ‘Buku, nâ mân mem bâliñ otgigan. Kât bâtnâmbut sa nângâna âlip uap, zo ka. ¹⁴ Zorat kâtkâ mem âi. Nâ bet ge, zen sot kât dâbâk zingâbatkât nânga âlip uap. ¹⁵ Ninâ kut n̄ai n̄ai, zorân yatâ upâ sâmbân âlip upat. Nâ âlip uan, zorat umgâ bâliap?’ ¹⁶ Zo yatik a betñâ kândom upi. A kândomñâ bet upi.”

Mom zaatzaat, zorat den dâzângoip.

(Mk 10:32-34; Lu 18:31-33)

¹⁷ Oi Yesunâ Yerusalem kamânân zâibam arâpñâ kiin zagât diiniñgi niñjik âiwen. Mâtâbân âim itâ sâmbân dâtnângoip, ¹⁸ “Zen den nângânek. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Zoren a bonñâ, nâ tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zengât bitziñan zariandâ mumbatkât sâbi. ¹⁹ Zen um kâtik zengât bitziñan nâbane zinjâ nom sinnan gemñâ poru nagân none mumbat. Mom sirâm karâmbut zem zaatpat.”

Yohane sot Yakobo, zet patâ utat sâwet.

(Mk 10:35-45)

²⁰ Narâk zoren Zebedαιο ambinjandâ nanzatjâ diizikâm Yesugât um topjan âi simin liim pindijsâm dukuip. ²¹ Oi Yesujâ mäsikâm sâip, “Gâ wangât otgigap?” Sâi ambân zorânjâ sâip, “Gâ a kutâ tâtarân tâtna nanzatnâ, zikjâ gâgât âsangâ toren toren tâpobot.” ²² Sâi Yesujâ itâ sâm dukuip, “Zen den topjâ mân nângâm itâ se. Nâ too kâlakjâ nambat, zo zet âlip nimbabot?” Sâi zikjâ itâ sâwet, “Net âlip nindat.” ²³ Sâitâ dâzâkom sâip, “Too kâlakjâ nambat, zo âlip nimbabot. Ka âsannan tâtatjâ, zorat den nâgâren mân ziap. Ibânandâ sâm zingip, a zorânjâ tâtat zoren tapi.” ²⁴ Oi arâp bâzagât, nen den zo nângâm kuk otzikâwen. ²⁵ Oi Yesujâ sâi gâindâ itâ sâm dâtnânngoip, “Hân a kutâ, zen kembu otzingâm kore azinj gâsuzingâme. Oi a zâizâinj, zen a gigin walâzingâm a kutâ upme. Zo nângâme. ²⁶ Zen ko yatâ mân upi. Zengâren gâbâ a nâinjâ a kutâ upâ sâm a giginâ yatâ op ândibap. ²⁷ Nâi zâk a sâtnâ upâ sâm kore otzingâm ândibap. ²⁸ A bonjâ, nâ zo yatik zinjâ kore otnibigât bujâ. Ninak a donjebp zengât kore opjâ suupzinj mimbatkât gewan.”

Yesu zâk a zagât sinzikjâ kubikzikip.

(Mk 10:46-52; Lu 18:35-43)

²⁹ Yesu sot arâpnâ, nen Yeriko kamân birâm arindâ a donjebpnâ moliniŋgâm âiwe. ³⁰ Oi a zagât sinzikjâ bâpsâsânjâ mâtâbân tapjâ Yesu gam ariap sâne nângâm den kâtikjâ den sâm sâwet, “Kembu, gâ Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâlij oik.” ³¹ Den donjebp sâitâ a zinjâ kwerâzikjâ sâwe. Hirinjâ tâpobotkât sâwe. Oi zet nângâm tâtâlim sâwet, “Kembu, Dawidigât kiunnâ, nekât umgâ bâlij oik.” ³² Yesu zâk mâtâbân kin sâi gâitâ mäsikâzikip, “Dap otzikâbotkât sabot?” ³³ Sâi itâ sâwet, “Kembu, sinnikjâ mânângâtna iktâ.” ³⁴ Sâitâ Yesujâ umjâ nângâmjâ sinzikjâ weegi zet sinzikjâ igâwet. Oi Yesu molim ba âiwet.

21

Yesu zâk donji kwâkjan tap Yerusalem kamânân zarip.

(Mk 11:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Oi nen Yerusalem kamânân takânam urâwen. Oi Betepage kamân Oliwa bakjâ topjan tâip, zoren takâmjâ Yesujâ arâpnâ nenngâren gâbâ a zagât sângonzâkoip. ² Zâk itâ sâip, “Zet kamân ândiren âimjâ donji mamjâ sot sigan tâgân saane kinzabot, zo zikitjâ olaŋ diizikâm gâbabot. ³ Zet yatâ oitâ nâinjâ zikitsâi sâbabot. ‘Kembuniŋgâren nep nâi muyagei zirat sap.’ Yatâ sâitâ ziki diim gâbabot.”

⁴ Zo yen bujâ. Propete nâinjâ den sâip, zo bonjâ oip. Zâk den itâ sâip,

⁵ “Zen Yerusalem kamân, Sionjâ mâirâp dâzângonek, ‘Iknek. A kutâzinjâ giginâ op zengâren gaap. Zâk donji sigan kwâkjan tap gaap. Sikum lamap, zorat kwâkjan tâi gabot.’”

⁶⁻⁷ Oi a zagât zo Yesugât den lum âiwet. Âimjâ donji mam murarâ diizikâm gâitâ hâmbâinjâ kwâkjan päindâ Yesujâ zâi tâip. ⁸ Oi a kâmut patâ, zengâren gâbâ donjebpnâ hâmbâinjâ kwâkâm mâtâbân parâwe. Oi a nâmbutjandâ gâlangât sot lâkom ilumjâ mânângât pam diim âiwe. ⁹ Oi a kâmut patâ, zen nem oset kwâkjanjâ itâ sâm pam diim âiwe, “Oe, Dawidigât kiunnâ gam niŋgap. Kembangât sâtkât gaatkât sâm âlip kwatginâ. Oe, sumbem mârinâ.”

¹⁰ Yerusalem kamânân zari kamân mâirâpziñâ umziñâ zari sâwe, “A zi ñâiñâ gâi ue?” ¹¹ Sâne a ambân kâmut gâwe, zorânj itâ sâm dâzângowe, “Propete Yesu, zâk Galilaia gokñâ, Nasarete kamânân gâbâ gaap.”

Yesu zâk tirik namâ hâlâlû sâip.

(Mk 11:15-19; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹² Yesuñâ tirik namin zari kut ñâi ñâi anğâgwangâ op ziwe, zo molizingi aiwe. A nambutñâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap anğâgwangâ op kirâwe. Kât tâtatñâ sot kembâ mâirap zengât tâtat, zo kom kâbakñem dâzângom sâip, ¹³ “Kembugât den kulem ñâi itâ ziap, ‘Namânâ zi ninâu namâ upap.’

Zen ko utnetâ kâmbu a zengât kât ki silep yatâ uap.” ¹⁴ Oi zoren ândei a sinziñ bâpsâsân sot kinziñ bâliñâ, zen zâkkâren âine kubikzingip. ¹⁵ Yatâ oi tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin den galem a, zen kulem zo igâwe. Oi katep zen tirik namin zâi den kâtikñâ sâm sâwe, “Oe, Dawidigât kiunñâ, gâ gam niñgat.” Yatâ sâne Parisaio sot gurumin den galem a, zen nângâm bâliñ kwâkñangâwe. ¹⁶ Oi Yesu itâ dukum sâwe, “Den sâm te, zo nângat?” Sâne sâip, “Ee, nângan. Oi Kembugât ekabân den ñâi ziap, zo sâlâpkume mo buñâ? Den zo itâ, ‘Katep sot namân gokñâ, zengât um mem bâbâlân kwatna lâuziñan gâbâ gâgât sâtâre muyagiap.’”

¹⁷ Yatâ dâzângom birâzingâm Yerusalem kamânân gâbâ geim Betania kamânân zari ñâtiksâi zeip.

Yesuñâ wakum nak dukui moip.

(Mk 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Hangârâk Yesuñâ kamân patin puriksâm tepñangât oip. ¹⁹ Oi mâtâbân âim wakum nak ñâi ekñâ topñan âi keetñâ kârui buñ oi ilumjik kiri egip. Ekñâ nak itâ sâm dukui, “Gâgâren bongâ mânâk âsagibap.” Yatâ sâi zorenâk ilumñâ mom hâlâlânsâm kirip. ²⁰ Oi arâpñâ nen zo ekñâ imbanâniñ buñ oi sâlâpniñan zim kirâwen. Oi itâ sâwen, “Nak zi dap opñâ kek hâlâlânsap?”

²¹ Yatâ sâindâ Yesuñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzângobâ. Zen um zagât mân opñâ nângâm pâlâtânziñâ bonñâ op ândibi. Yatâ op ândine sâi nagân kulem âsagiap, zorik buñâ. Zen bakñâ ândi dukubi, ‘Bakñâ, gâ pâuksâm saruin gei.’ Yatâ sâne dinziñâ lubap. ²² Oi nângâm pâlâtânziñ bonñoot ândim wan mo wangât ninâu sâne muyageziñgâbap.”

Yesu sot a kâukñâ mâsikâyangâwe.

(Mk 11:27-33; Lu 20:1-8)

²³ Oi Yesuñâ âimñâ tirik namin zâim den singi âlip dâzângom tâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen zâkkâren gam itâ sâm mâsikâwe, “Gâ ziren kut ñâi ñâi opmat, zo ñâigât sâtkât opmat? Ñâiñâ dâgogi opmat?” ²⁴ Sâne Yesuñâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Nâ den kânok mâsikâziñga dâtnone nângoot yatik ñâigât sâtkât kut ñâi ñâi opman, zorat dâzângobat. ²⁵ Yohane too sanjon nep tuugip, zo ñâigât sâtkât nep tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?” Yatâ sâm mâsikâziñgi zen zinjik den dap sâna sâm um zagât op itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diñâ mân luwe?’” ²⁶ Agât sâtkât tuugip yatâ sânam a zengât kengât urâwe. Wangât, a zen aksik patâ Yohanegât Propete sâme, zorat. ²⁷ Zen yatâ sâm Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesuñâ itâ mâburem dâzângom sâip, “Den

zo dâtnoge sâi ko nânngoot nâigât sâtkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân dâtnoge, zorat nânngoot mân dâzângobat.”

Katep zagât, zet walâgilâ urâwet.

²⁸ “Den nâi dâzângua nânngânek. A nâigât nanzatnâ zagât ândiwet. Oi ibânandâ nanngâ nâi itâ sâm dukuip, ‘Nannâ, gâ irak âi waij nep tuuban.’ ²⁹ Dukuî sâip, ‘Âlip âi tuubat.’ Yatâ sâmnâ âi gulip op ândeip. ³⁰ Oi ibânandâ nanngâ nâi yatik dukum sângonguip. Sâi, nâinâ âi tuubap, yatâ sâmnâ bet umnjâ nânngâm laj âi tuugip.” ³¹ Yatâ sâmnâ Yesunâ mäsikâzingip, “Zen sânek. Nâi katepnâ ibânangât den lugip?” Sâi zinâ dukum sâwe, “Den bet dukuip, zorânâ.” Yatâ sâne Yesunâ sâip, “Nâ perâknjak dâzângobâ. Kât mimij a sot laj mâme ambân, zen Anutugât um topnjan bagine zen ko kândâtñâ upi. ³² Yohane takâmñâ târârak ândiândigât mâtâp tirâpzângoi zen birânanggâne bâlij mâme a sot laj mâme ambân, zen zâkkât den nânngâm kwâtâtiwe. Yatâ utne zen zingitnâ umzinj mân âbureip.”

Waij nep galem a bâliñâ, zengât den.

(Mk 12:1-12; Lu 20:9-19)

³³ “Nâ den sumbuñâ nâi sa nânngânek. A kutâ nâinâ hân nâin waij nep kârâm kâmit dâmân paset tuugip. Tuumnâ tâk keetnâ mândâlibapkât âmarj patâ tuum galem a zengât mirâ tuugip. Tuum nanngâm galem a bitzinjan pam hân nâin âi ândeip. ³⁴ Zoren ândei bonngâ mimij narâk oi kore arâpnâ bonngâ nâmbutnâ mimbigât sângonzângoi galem a zengâren gawe. ³⁵ Gane galem a zinâ a zo gâsuzingâm nâi kom kâbakñiwe. Oi nâi gâsum kune moip. Oi nâi kâtnâ kuwe. ³⁶ Yatâ utne nep mariñandâ nânngâm a donjep sângonzângoi âine yatik otzingâwe. ³⁷ Oi bet zikñâ nanngâ, zo itâ sâm sângongoip, ‘Nannâ ari ekñâ hurat kwâknjanngâbi.’ ³⁸ Oi galem a, zen nanngâ zo ekñâ itâ sâm âraguwe, ‘Zâknâ gâtâm nep zi mariñâ upap, zorat nen komñâ nep zi mariñâ oindâ nenngât upap.’ ³⁹ Yatâ sâmnâ nebân gâbâ kom geim kune moip. ⁴⁰ Nep mariñandâ gamñâ galem a dap otzingâbap?” ⁴¹ Yesunâ yatâ sâi a zinâ itâ dukuwe, “Kut nâi nâi sumunnâ okjanngâwegât zâkoot yatik otzingâbap. Oi nepnan galem a âlipñâ zâmbari zen narâk dap nalem bonngâ pindâm ândibi.” ⁴² Yatâ sâne Yesunâ itâ târokwap dâzângoip, “Kembugât ekabân den itâ ziap, zo sâlâpkum nânngâme?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ekñâ âkon op birâwe. Kembunâ kunkun zo mem namin kwânânji kinzap. Kembunâ sâi yatâ âsageip. Ninâ egindâ mârâtnâ nâi uap.’

⁴³ Nâ zorat dâzângua nânngânek. Anutu um topnjan ândiândinjâ, zo zen betzinjan mem a kâmut unakñâ zingâbap. Oi zinâ bonngâ muyagibi.

⁴⁴ (‘A nâi zâk kunkun zorân kom sâknâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorânâ a nâi kwâknjan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’”)

⁴⁵ Den sumbuñâ yatâ sâi tirik namâ galem a sot Parisaio a, zen nânngâm sâwe, “Zo nenngât op sap.” ⁴⁶ Yatâ nânngâm gâsum kunat sâm nânngâm, a zen Yesugât Propete sâmarâwe, zo nânngâm kenngât op birâwe.

22

A hâmbânâ bunâ, zâkkât singi.

(Lu 14:16-24)

¹ Yesu zâk den sumbuñâ nâi târokwap itâ sâip, ² “Singi âlipkât mâtâp, zo itâ. A kutâ nâinâ sii nalem oip, zoren dâpkwap sâbâ. A kutâ, zâk nanngâ

ambân pindâbam sii nalem mei gâip. ³ Yatâ opnâ kore arâpnâ sângonzângoi zen zop kânñan sâsânâ, zo diizingânâ aiwe. ⁴ Âi sâne mân nângâne kore a dum sângonzângom sâip, ‘Zen âimnâ a zop sâsânâ, zo dâzângonek, “Zen nângânek. Patâniñâ itâ sap, ‘Nâ sii nalem mia gaap sot bâu makau sa gaam ue. Oi kut nâi nâi mem târâkbârâk uen, zorat zen ganetâ a ambân mâpotzikâm nem sâtâre utnat.’ ”’

⁵ A zen âim yatâ dâzângone den zo nângâne yennâ oi a nâi zâk nepñan arip. Nâi zâk hibukñan arip. ⁶ A nâmbutñandâ ko kore a kâsa otzingâm zângone muwe. ⁷ Yatâ utne a kutânâ nângi bâlei kuk yâmbâtñâ op kâwali a gakânâ sâi âimnâ a zângomnâ kamânziñâ kârâp une seip. ⁸ Oi a kutâ, zâk kore a itâ sâm dâzângoip, ‘Sii nalem zo mârûm kubiksen. Oi a zengât zop sâsân, zo âkonziñgi bire. ⁹ Zorat zen mâtâp kâukñan âim a muyagezingâm zen aksik diizingâm gabi.’ ¹⁰ Sâi arâpnâ zen mâtâp kâukñan âi tap a âlipñâ sot a bâliñâ, zo aksik diizingâne gam mirâ piksâm tarâwe.

¹¹ Tatnetâ a kutânâ ziñgitpam zâimnâ a nâi kendongât hambâ âlipñâ mân pam tâi egip. ¹² Ekñâ itâ sâm dukuip, ‘Arâ, gâ dap op hambâ buñ ga taat?’ Sâi a zo suluk mem tâip. ¹³ Oi a kutânâ arâpnâ dâzângom sâip, ‘Zen kiñ bikñâ saam âkñan nâtâtigân kâbakñine giarik. Zoren gemñâ umbâlâ op isem zimbap.’ ¹⁴ Kembuñâ a ambân zop dâzângomâp, zo donjep. Ka mem sâlâpzângomâp, zo bituktâ.”

Yesu kâtkât topñâ mâsikâwe.

(Mk 12:13-17; Lu 20:20-26)

¹⁵ Yesuñâ yatâ sâm dâzângoi Parisaio a, zen denñâ dap sâm saanat sâm den sâm kubigâwe. ¹⁶ Yatâ opnâ arâpziñâ sot Herodegât a nâmbutñâ sângonzângone zen Yesugâren âim itâ sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Den sarâ mân sâm, den bonñik sâmat. Oi Anutugât mâtâp, zorat a zâizâiñ gigij pisuk târârak dâtnângomat. A patâ mân walâzingâm den mân sâmat. ¹⁷ Zorat mâsikâgindâ dâtnângo. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ?”

¹⁸ Yatâ sâne Yesuñâ sarâziñangât topñâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Sarâ a zen. Zen wangât denñâ saanige? ¹⁹ Zen kât pame, zo tirâpnone ikpâ.” Sâi kât nâi mem tirâpkuwe. ²⁰ Yesuñâ mâsikâzingâm sâip, “Zo nâigât holi tobat sot kutñâ ziap?” ²¹ Sâi ziñâ sâwe, “Zi a kutâ Sisagât.” Sâne itâ sâip, “Sisagât siñgi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât siñgi, zo Anutu pindâbi.” ²² Yatâ sâm dâzângoi zen nângâne imbanñâ oi birâm âiwe.

Mom zaatzaat, zorat Yesu mâsikâwe.

(Mk 12:18-27; Lu 20:27-40)

²³ Sirâm zoren Sadukaio a, zen Yesugâren gawe. A zo momñâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. Zen Yesu den mâsikâm itâ sâwe, ²⁴ “Patâ, Mose zâk den itâ sâm kulengoip, ‘A nâiñâ ambân mem kiun buñ ândim moi munñandâ malâ zo mimbap. Oi âtânangât siñgi katêp muyagibap.’ ²⁵ Oi nenğâren âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñ kunñâ ambân memñâ kiun buñ ândim moi munñandâ malâ zorik meip. ²⁶ Zâk yatigâk kiun buñ ândim moi munñandâ malâ zorik meip. Yatâ opnâ âtâ mun nâmburân zagât, zo ambân kânok zorik mem mom nanğâwe. ²⁷ Bet ambân malâziñâ, zo moip. ²⁸ Oi zen aksik patâ ambân zorigâk miwe, zorat mumuñan gâbâ zaatzaat narâkñan ambân zo nâigât upap?”

²⁹ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, “Zen Kembangât den sot Kembangât imbanjâ kârum den sâm gulipkume. ³⁰ Zaatzaat narâkñan a ambân, zen mân miangâm ândibi. Sumbem a yatâ op ândibi. ³¹ Oi zen zaatzaatñangât sâme, zorat dâzângobâ. Anutuñâ den itâ sâm dâzânngoip, zo zen sâlâpkum nânggâme mo buñâ? Den zo itâ, ³² ‘Nâ Abaram sot Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ Nâ zorât sa nânggânek. Zâk mom buñ urâwe, zengât Anutu buñâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu. Zorat Abaram sot Isaka sot Yakobo, zen mân buñ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie.” ³³ Yesuñâ den yatâ sâi a ambân kâmut patâ, zen sinji âlip sâip, zorat nânggâne imbanjâ oip.

Yesu Kembangât gurumin dengât mâsikâwe.

(Mk 12:28-31; Lu 10:25-28)

³⁴ Yesugât denñâ Sadukaio a walâziñgip, zo Parisaio a zen nângâmñâ mindue. ³⁵ Zengâren gâbâ bukuziñâ ñâi Kembangât gurumin den nângânângâ a, zâk dukune zâk Yesu mâsikâmñâ sâip, ³⁶ “Patâ, Kembangât den gurumin ikâ zorân kâukñâ patâ uap?” ³⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “ ‘Gâ um dâpkâ sot nângânânggâ, zo hâlâluyâk Kembu Anutugâ pindâna zimbap.’ ³⁸ Gurumin den zorân patâ uap. ³⁹ Oi torenñâ ñâi itâ ziap. Zo itâ, ‘Gâ gikângât otgimap, zo yatik a toren zengât otgibap.’ ⁴⁰ Gurumin den zo, zet Mose sot Propete zengât den topñâ uabot.”

Yesu zikñak Kristogât mâsikâziñgip.

(Mk 12:35-37; Lu 20:41-44)

⁴¹ Parisaio a, zen mindum tatne Yesuñâ itâ sâm mâsikâziñgip, ⁴² “Zen Kristogât dap dap nânggâme? Zâk ñâigât kiun?” Sâi ziñâ sâwe. “Zâk Dawidigât kiunñâ.”

⁴³ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânngoip, “Dap op Kaapumñâ Dawidi nângânânggâ mâtâp pindi Kristogât kembunâ sâip? ⁴⁴ Zo itâ sâip, ‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñgongât kombân upi.”’

⁴⁵ Dawidi zâk Kristogât kembunâ sâip, zorân dap op kiunñâ uap?”

⁴⁶ Yatâ sâm mâsikâziñgi den hâunñâ sânam kwagâwe. Narâk zoren gâbâ a zen dum mâsikânam kenjât op birâwe.

23

Den sinji âlip lum sâk mâme mân upi.

(Mk 12:38-39; Lu 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Narâk zoren Yesuñâ arâpñâ sot a nâmbutñâ itâ sâm dâtnânngoip. ² “Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen Mosegât gebâkñan tapme. ³ Zorat den dâzângome, zo lum ândibi. Ka zengât ândiândiziñan mân ândibi. Wangât, zen den sâme, zo mân lum ândime, zorat. ⁴ Zen kut ñâi ñâi yâmbâtñâ, zo saam a ambân kwâkziñan pam ziñâ bet bâsarñ ândime. ⁵ Kut ñâi ñâi upme, zo anñâ ziñgit nânggâbigât upme. Zen ninâu kârep sâme. Zen Mosegât den lum Kembangât den ekabân kulemgum mâteziñan sot bârânziñan saam ninâu sâme. Oi hâmbâziñan neule top topñâ mem ândime. ⁶ Oi mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtnjâ tâtarân tâtnat sâme. ⁷ Oi sombemân a ambân sâm âlip kwâtñiñgâbigât ândime. Oi kutniñâ patâ nângonsâbigât kindap kwap ândime.

⁸ Zengât ko a ambân ziñâ patâ sâne mân dâp upap. Patâziñâ, zâk kânok. Zen patâ buñâ. Zen aksik ombenjan. ⁹ Oi hânân zi a ñâigât Ibâniñâ mân sâbi.

Ibâziñâ sumbemân ândiap, zâk kânok. ¹⁰ Oi zen a nâigât a kembu patâ mân sâbi. A kembuziñâ Kristo, nâ kânok. ¹¹ Zengâren gâbâ a nâi patâ upapñâ, zâk a nâmbutñâ zengât kore op ândibap. ¹² Nâi zâk zikñangât nângi zari diim gibap. Ka nâi zâk zikñangât nângi gibap, zo diim zâibap.”

Yesuñâ Parisaio a girem den sâm dâzângoip.

(Mk 12:40; Lu 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ “Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen sarâ a. A ambân, zen sumbemân zâinam utne zen mâtâp lañ doongume. Ziinâ mân zâim zâk ziñâ baginâ sâne kengât minziñgâme.

¹⁴ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Zen malâ mandu zengâren ninâu kêrep sâm mirâ motziñâ lañ mime. Zorat Anutuñâ hâuñâ yâmbâtñâ otziñgâbap.

¹⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisio, zen sarâ a. Zen a kânok zengât a upapkât saru sot hân walâm âime. Oi a yatâ zorân zengâren târokwap ândim simgât sinji upap. A zorat bâliñandâ wâlâziñgâbap.

¹⁶ Yei, a sâtñâ sinziñ bâpsâsârj. Zen itâ sâme, ‘Tirik namin kwap den sâm kâtigime, zo tabânâ. Tirik namin neule mot taap, zoren kwap den sâm kâtigime, zorân kâtigem bon upap.’ ¹⁷ Zen a sinziñ bâpsâsârj sot nângânângâziñ buñâ. Tirik namâ, zo tirik taap. Neulenâ, zo yatik tirigâk uap. Zorat ko ikâ zorânâ bonñâ uap? Namâ mo neulenâ? ¹⁸ Oi nâi itâ sâme, ‘Kembugât sinji nalem pâpanñâ, zoren kwap den sâm kâtigime, zo tabânâ. Nalem mot pame, zoren kwap den sâm kâtigime, zo bonñâ.’ ¹⁹ A sinziñ nâtâtik, zen. Nalem pâpanñâ, zo hâlâlu taapkât nalem kwâkñan pame, zo tirik uap. Zorat ikâ zorânâ bonñâ uap? Nalem pâpanñâ mo nalemñâ? ²⁰ Zorat nâi zâk nalem pâpanñan mândâm sâm kâtigei nalem pâpanñâ sot kut nâi nâi kwâkñan taap, zo ârândânj dâbâk upabot. ²¹ Oi nâi zâk tirik namin kwap sâm kâtigei namâ zikñâ sot umñan ândiap, zet ârândânj dâbâk upabot. ²² Nâi zâk sumbemân kwap sâm kâtigei Anutugât tâtatñâ sot tâtat zorat mariñoot dâbâk upabot.

²³ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen dangât sot kânjan sot zomap, kut nâi nâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât sinji sâm pame. Oi zorat toren bonñâ, gurumin den luluj sot a buku otziñgâziñgârj sot nângâm pâlâtânj sot târârak ândiandinj, zo birâne gei komap. Zo toren toren luzikâne dâp upap. ²⁴ A sâtñâ sinziñâ nâtâtik sâsânjâ, zen kabât mâik mâik, zo ikme. Ka bâu mo kut nâi nâi patâ, zo mân ikme.

²⁵ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen sarâ a. Hâkop sâkñik too sanjon kubik tuume. Oi umñan ko kâmbu sot sâkziñangât âkñâlê bâliñâ, zo piksâm ziap. ²⁶ O Parisaio a, zen sinziñ nâtâtik. Hâkop umñan bâliñâ ziap, zo sanjonne âlip oi sâkñan âlip upap.

²⁷ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, sarâ a, zen. Zen a mumujâ zengât kwagân ziap yatâ. Kwakñâ zo kwâkñan kâsâget pane neulenoot zemap. Umñan ko a sinjit sot guk mangulenj ziap. ²⁸ Zen yatik sâkziñandâ a mâteziñan târârak ândime. Umziñan ko sarâ sot gurumin den kukuñâ piksâm ziap.

²⁹ Yei, Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, sarâ a zen. Zen Propete a kwagân pitâme. Zen a târârakñâ zengât kwagân neule pam ândime. ³⁰ Zen itâ sâme, ‘Sâkurâpnîñâ ândiwe, narâk zoren ândim sâi ko

betziñan mem Propete mân zângobem.’ ³¹ Zen yatâ sâam Propete zângowe, zengât kiun ândime. Zengât topziñâ sâam muyagime. ³² Sâakurâpziñ zen tosa kwâkñan kwâkñan pam gawe. Zen yatik târokwapkwap utnetâ tosaziñ dâbâk upap. ³³ Mulumgât kiurâp zen. Tosagât hâuñâ kârâbân geigeiñ narâk oi waniñ âi tik pambi?

³⁴ Zorat sa nângâne. Nâ ninak zengâren Propete sot nângânângâ a sot Kembugât gurumin den zorat galem a nâmbutñâ sângonzângua zengâren gane nâmbutñâ zen zângom sâknam zingâbi. Oi nâmbutñâ poru nagân zângobi. Oi nâmbutñâ mâpâmâpâse namâziñan lapitziñgâne kamân ñâin ñâin âine molizizngâm âim zângobi. ³⁵ Yatâ utnetâ a târârak gilâmziñ hânân geip, zorat hâuñâ zengâren muyageziñgâbap. Mârumñan Abegâren gâbâ kâmbam topkwap târokwâi târokwâi kom gam Berekia nannâ Sakaria, zâk tirik namin komñâ kâmbam zo kune âkip. ³⁶ Nâ perâkñak dâzângobâ. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi ziññâ hâuñâ mimbi.”

Yesuñâ Yerusalem zengât umñâ nângip.

(Lu 13:34-35)

³⁷ “O Yerusalem mâirâp, wangât Propete a kâmbamñâ zângome? A sângonzângua zengâren âine kâtñâ zângone mume. Kurukñâ gwamarâpñâ gâbâreziñgâm lâmbamzângomap, zo yatik nâñâ umñâ topñan a ambân minduziñgâbat sa kwâkâme. ³⁸ Dâzângua nângâne. Nâ birâziñga mandu yatâ op ândibi. ³⁹ Zen dum zagât mân nek ândimñâ itâ sâam nikpi, ‘Kembugât sâtkât gaap, zâk sâam âlip kwâkñanjânâ.’ ”

24

Yesu takâbapkât den sâip.

(Mk 13:1-21; Lu 21:5-6)

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem ari arâpñâ nen zâkkâren âimñâ namâ tuutuñâ ek nângâbapkât dukuwen. ² Oi den itâ mâburem dâtnângoip, “Namâ zi tâi ek mâpâsime, zorat nâ perâkñak dâzângobâ. Kâsaziñ gam kândañne giligâlaksâm buñ op nanngâbap.”

³ Oi Oliwia bâkñan zâi tâi arâpñâ niinik um topñan âimñâ mâsikâm sâwen, “Sat, zo wan narâkñan âsagibap? Oi gikâ gâban narâkñâ sot hân âkâbapkât narâkñâ oi wan wesâk ñâi âsagibap?”

⁴ Yatâ sâindâ Yesu itâ sâam dâtnângoip, “Um gulip kwatziñgâbegât gasâziñ kârâm ândibi. ⁵ A donjbeñâ gam itâ sabi, ‘Nâ Kristo. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsân, zo nâ.’ Yatâ sâmñâ a ambân donjbeñ patâ um gulip kwatziñgâbi. ⁶ Zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nângâmñâ mân kenngât upi. Kâmbam zo yatâ muyagibapkât sâsân. Oi yatâ muyagem zeï narâk kek mân âkâbap. ⁷ Hânñâ hânñâ a kâmut mâik sot patâ, zen kâsa op agom âibi. Oi hânñâ hânñâ pu patâ sot wâriñ mem zimbap. ⁸ Kut ñâi ñâi zo sâknam patâ zorat topkwâkwatñâ. Zo yatâ nângâm ândibi.”

Kâsa otziñgâbi, zorât den.

⁹ “Narâk zoren sâknam kwatziñgâm zângone mumbi. Zen nagât opñâ hânñâ hânñâ a, zen um kâlak otziñgâbi. ¹⁰ Kut ñâi ñâi yatâ zo âsagei a donjbeñâ sinji âlip birâm kâsa oranjâbi. ¹¹ Oi propete a sarâñâ asâgemñâ a donjbeñ um gulip kwatziñgâbi. ¹² Gurumin den kukunâ, zorâñ lañ kâri a donjbeñâ buku orotñâ, zo birâbi. ¹³ Ñâi zâk den sinji âlip mem kâtigem ândei narâkñâ âki sumbem kamânân bagibap. ¹⁴ Oi Anutu um topñan

ândiândigât singi âlip, zorân laŋ kârâm hânŋâ hânŋâ âim a topziŋâ sâm muyagei hângât narâkŋâ âkâbap.”

Kut nâi sumunŋâ muyagibap.

(Mk 13:14-23; Lu 21:20-24)

¹⁵ “Gâtâm tâmbet tâmbet kâukŋâ tirik nâmin kwânângâne kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nângâbi.) Zo yatâ âsagibapkât Propete Danienŋâ mârûm kânŋan sâm kulenguip. ¹⁶ Zo yatâ âsagei ekŋâ Yudaia hânân ândibiŋâ barâ kâtikŋan sârârâk kârâm âibi. ¹⁷ Nâi zâk mirâ sombemân ândibapŋâ sikumŋâ mimbam mirin mân zâibap. ¹⁸ Oi a nâi nebân tâpapŋâ âburem hâmbânâ mimbapkât kamânân mân gâbap.

¹⁹ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân gok, zen dap upi? ²⁰ Zen Kembugâren ninâu sâne nânŋi âiâiziŋâ, zo map narâkŋan mo kendonân mân muyagibap. ²¹ Narâk zoren sâknam patâ muyageziŋgâbap. Zorat dâp hân muyageibân gâbâ mân muyageip. Oi dum mân muyagibap. ²² Kembuŋâ sâknam narâkŋâ zo mân mânângâri sâi a aksik buŋ upe. Kâmut gakârâpŋaŋgât opŋâ Kembuŋâ narâk zo mânângât pap.”

Propete a sarâŋâ muyagibi.

²³ “A ziŋâ Kristo ziren âsagiap mo ândiren âsagiap sâne mân nângâbi. ²⁴ A sarâŋâ âsagem nâ Kristo sâbi. Propete a sarâŋâ, zen âsâgem kut nâi nâi sen mârât tuunetâ a um gulip kwatziŋgâbi. Oi Anutuŋâ gâsum sâlâpziŋgoip, zo um gulip kwatziŋgân am osibi. ²⁵ Nâ kânŋan dâzâŋguan, zorat ko muyageziŋgi mân kwakpi.

²⁶ Kristo barâ kâtikŋan âsagei iksen sânetâ mân âibi. Oi Kristo mirâ zoren mo zoren âsagiap sâne mân nângâbi. ²⁷ Hânpanŋâ âsagem hân toren torenŋan aksik âsagem kwâkâmap, zo yatâ a bonŋâ, nâ âsagibat. ²⁸ Bâu mo zuu kârokŋâ nâi zeî zoren nii keŋ, ziŋâ ninam mindume.”

Wesâk âsagibap.

(Mk 13:24-27; Lu 21:25-28)

²⁹ “Sâknam narâkŋâ âki mirâsiŋ sumunkoi kâin âsakŋâ buŋ upap. Oi sâŋgelak, zen sumbemân gâbâ âkâm gibi. Oi Anutuŋâ sumbem mânggei olayangâm imbanŋâ buŋâ upap. ³⁰ Narâk zoren a bonŋâ, nâgât kulem sumbemân âsagei a hânŋâ hânŋâ umbâlâ op isem zine a bonŋâ, nâ sumbem unumunum kwâkŋan kâwali mem âsakŋânoot tâka nikpi. ³¹ Oi lâmun kwamit patâ âsagei sumbem a gakânâ sâŋgonzâŋgua hân toren toren gâbâ kâmut gakârâpnâ minduziŋgâbi.”

Narâk patâgât den.

(Mk 13:28-31; Lu 21:29-33)

³² “Dâgap nak ziap, zorat topnâ nângâbi. Iinŋâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ³³ Zen yatigâk kut nâi nâi zo âsagei itâ nângâbi. ‘Zâk mâte otningâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.’ ³⁴ Nâ perâkŋak dâzâŋgobâ. A kâmut zi mân mune kut nâi nâi âsagibap. ³⁵ Sumbem sot hân buŋ upabot. Ka nâgât den ko mân buŋ upap.

³⁶ Kut nâi nâi muyagibap, zorat sirâm narâkŋâ a nâiŋâ mân nângap. Sumbem a, zen mân nânge. Oi nannâ, nâ mân nânŋan. Ibânâ, zâk zikŋjik nângap. ³⁷ Noa ândeip, narâk zoren kut nâi urâwe, zo yatik a bonŋâ, nâgât takâtakâŋ narâkŋan yatik upi. ³⁸ Uurupŋâ mân gâi sii nalemm nem ândiwe. A ambân anŋâgwanŋâ op miangâwe. Gulip op ândine Noaŋâ wanŋâyân

zarip ³⁹ Oi zen gulip op ândine too uurupnâ gwâkâzingip. A bonnâ, nâgât takâtakân narâknan zo yatâ upi. ⁴⁰ Narâk zoren a zagât nebân kiritâ, nâi gâsum, nâi birâbat. ⁴¹ Ambân zagât zet naleme sobem taitâ, nâi gâsum, nâi birâbat. ⁴² Kembuzinâ, nâ narâk zoren mo zoren takâbat, zorat mân nângegât umziñandâ galem orangâm ândibi. ⁴³ Zen topnâ itâ nângegânek. Kamân nâigât a, zen kâsa nâtik zoren takâbi, narâk yatâ nângegâm um wâgân ândim kamânziñ galem upi. ⁴⁴ Oi a bonnâ nâgât narâknâ mân nângegânegât, zorat zen um wâgân ândibi.” Yatâ sâmñâ zorat den sumbuñâ nâi itâ sâm dâtnângeip, ⁴⁵ “A patâ nâinâ kore a gakârâpnâ zengât galem a nâi pam itâ sâm dukubap, ‘Nâ âi ândia galem otziñgâm ândim narâknan naleme dâpziñanâk ziñgâm ândiban.’ A zo ândiândinâ dap yatâ ândei galem a nângegânngânoot sot sât luluñoot sâsânâ? ⁴⁶ Galem a, zâk patânâ nep diñ sâm pindip, zo dâñâk lum ândei patânâ gâbabân galem a yatâ zorat nângei âlip upap. ⁴⁷ A kutânâ galem a zo patâ pam zâkkât kut nâi nâi aksik galem op ândibapkat sâbap. ⁴⁸ Ka a nâinâ galem a bâliñ ândim umñandâ itâ nângegâbap, ‘Patânâ, zâk kârebân âimñâ kek mân gâbap.’ ⁴⁹ Yatâ nângegâm kore a ambân zângeom mem nâi nâi otziñgâm too tewarân âi lañ ândim um gulip op ândibap. ⁵⁰ Oi a kutânâ gâbap, zorât narâknâ mân nângegâm ândei zâk gâbap. ⁵¹ Gâmñâ tâknâ imbanâ lapitñâ sarâ a zengât oserân pâi ândibap. Zoren umbâlâ op isem ândibi.”

25

Ambân sigân âsakñâ toonjagât kâruwe.

¹ “Siñgi âlipkât mâtâp, zo ambân sigan bâzâgât zengâren dâpkwap sâbâ. Zen a kutâ mâtâbân âi muyaginam kârâpziñ mem âiwe. ² Ambân sigân bâtnâmbut, zen nângegânngâziñ buñ. Bâtnâmbut, zen nângegânngâziñoot. ³ Ambân nângegânngâziñ buñ, zen kârâp siñitñik mem âiwe. ⁴ Ambân nângegânngâziñoot, zen kârâp sot âsakñagât toonjâ ârândân mem âiwe. ⁵ Oi a kutâ, zâk mulun ândei zen mambât tap uman ziwe.

⁶ Zinetâ nâtik tânâmñâ oi den nâi itâ âsageip, ‘Hai, a kutâ gaap. Zen zaat zâkkâren âinek.’ ⁷ Oi ambân sigan, zen nângegâm zaat âsakñâziñâ kubigâwe. ⁸ Oi ambân nângegânngâziñ buñâ, zen nângegânngâziñoot itâ sâm dâzângowe, ‘Nen kârâpninâ bâpsâbâmap, zorat zen too nâi gum niñgânek.’ ⁹ Sânetâ ambân nângegânngâziñoot, zen itâ sâm dâzângowe, ‘Buñâ. Zengât dâp buñâ. Nen dâpniñan mem gen. Zen âi anggâwongâ namin kwâlânek.’ ¹⁰ Oi zen âsakñagât too kwâlânam âinetâ a kutâ gam ambân nângegânngâziñoot, zorik diiziñgi âiwe. Oi kamânân âim mirin zâimñâ hângei doongum sii naleme tarâwe.

¹¹ Tatnetâ ambân nângegânngâziñ buñ, zen gamñâ den sâm sâwe, ‘Patâninâ, mâtâp mem pa.’ ¹² Sâne dâzângeip, ‘Nâ perâknak dâzângobâ. Nâ zengât topziñ mân nângegâm.’” Den sumbuñâ zo sâmñâ itâ sâm dâzângeip. ¹³ “Zen narâk mân nângegât umziñ galem orangâm ândibi.”

A kât ekap ziñgip, zengât den.

(Lu 19:11-27)

¹⁴ “A kutâ nâi oip, zo yatâ gâtâm âsagibap. A kutâ nâinâ kamân kârebân âibamñâ kore anâ minduziñgâm kâtnâ galem upigât kâsâpkum ziñgip. ¹⁵ A nâi kât ekap bâtnâmbut pindip. Nâi zagât. Nâi kânok. Zo nepkât imbanâ zem ziñgip, zorat dâp ziñgip. Kât ziñgâmñâ kamân kârebân âi ândei. ¹⁶ Ari

a kât ekap bâtnâmbut meip, zorân nep pindi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip. ¹⁷ Oi bukuñâ ekap zagât meip, zâkñâ yatik oi târokwap zagât âsageip. ¹⁸ Ka a ekap kânok meip, zo ko hân umñan esâm kwâarakui zeip.

¹⁹ Oi a kutâziñâ narâk kârep ândim puriksâm gâip. Puriksâmñâ kore a kât zingip, zorat op minduzingip. ²⁰ Oi a kât ekap bâtnâmbut pindip, zâkñâ nepñâ tuugi târokwap ekap bâtnâmbut âsageip, zo tirâpkumñâ sâip, ‘Patânâ, gâ ekap bâtnâmbut nigin, zo nep pindandâ ekap bâtnâmbut târokwap âsagiap.’ ²¹ Sâi patânandâ itâ sâm dukuip, ‘Gâ kore a âlipñâ, sât lulugoot. Kut ñâi yenñangât galem âlip oingât nânâ kut ñâi bonñangât galem gâbanbat. Zorat ko patâgâ, nâgât umnâ topñan bagim sâtâre op ândiban.’

²² Yatâ sâi a kât ekap zagât pindip, zo gam sâip, ‘Patânâ, gâ kât ekap zagât nigin. Zorat nepñâ tuugandâ ekap zagât târokwap muyageip.’ ²³ Sâi patânandâ itâ sâm dukuip, ‘Gâ kore a âlipñâ, sât lulugoot. Gâ kut ñâi yenñangât galem âlip oingât nânâ kut ñâi bonñangât galem gâbanbat. Zorat gâ patâgâ, nâgât umnâ topñan bagim sâtâre op ândiban.’

²⁴ Sâi bet a ekap kânok pindip, zâk gamñâ sâip, ‘Patâ, nâ topkâ itâ nângâman. Gâ a bâliñâ. Gâ nep mân kârâm kâmitmat. Nalem muyagem nibi sâmat. A nâmbutñâ zengât kâlamân nalem nibigât sâmat. ²⁵ Nâ zorat kenngâtñangât op kâtkâ hân kendâm hangua ziap. Oi zi mâburem gibâman.’

²⁶ Yatâ sâi patânâ den itâ sâm dukuip, ‘Gâ kore a bâliñâ, konam. Lâugan gâbâ den mâburem dâgobâ. Nâgât itâ nângâmat. Nâ nep mân kârâm kâmit yen tap nalem muyagenibi sâman. A zengât nebân nalem meman. ²⁷ Nâgât yatâ nângâm kâtnâ angâgwanğâ zengâren pâna kâtnâ nep tuugi âsagei ga membam. ²⁸ Zorat zen kât ekap beknjan mem bâzagât mem ândiap, zo pindânek. ²⁹ Ñâi zâk kut ñâi pindâpindân, zo mem galem op ândei târokwap pindâpindân. Oi gom sambe muyagenangâbap. Ka ñâi zâk kut ñâi pindâpindân, zo mân mem ândei beknjan mei yen ândibap. ³⁰ Kore a konam, zo ko gâsum ñâtâtigân zo pane geibap. Zoren umbâlâ op isem zimbap.’ ”

Yesunğâ gâtâm kâsâpnânğobap.

³¹ “Gâtâm a bonñâ, nâ sumberm âsakñânoot sot sumberm a zengât oserân gamñâ tâtatnâ âlipñâ, zoren zâi tâpat. ³² Oi a ambân hânñâ hânñâ, zo minduzingja nâgât mâtenan mindubi. Mindunetâ râma galem a râma noniñ kâsâpzânğomap, zo yatik upat. ³³ Oi râma noniñ kâsâpzânğom râma bongen zâmbam noniñ yanğâgen zâmbanbat. ³⁴ Yatâ op a kutâziñâ, nâ bongen zo itâ sâm dâzânğobat, ‘Zen Ibânandâ mâsop minziñgip. Zen gam Kembugât um topñan bagim ândibi. Zo mârumñan hân muyageibân gâbâ zengât sinji sâip. ³⁵ Zen itâ otniwe, zorat. Tepnangât ua nalem niwe. Toogât mua too niwe. Nâ lombâ yatâ ândiandâ zen galem otniwe. ³⁶ Nâ sâk bârak ândia zen hâmbâ mot mem niwe. Nâ mâsek zia zen galem otniwe. Nâ tâk namin ta zen ga nigâwe.’ ³⁷ Yatâ sa a târârak ziñâ den itâ mâburem dâtnobi, ‘Kembu, gâ wan narâkñan nalemgât otgigi nalem ñâi giwen? Wan narâkñan toogât otgigi nen too giwen? ³⁸ Gâ wan narâkñan lombâ yatâ ândina nen galem otgiwen? Gâ wan narâkñan hâmbâgât kwakna hâmbâ ñâi giwen? ³⁹ Gâ wan narâkñan mâsek mo tâk namin tâtna ga gigâwen?’ ⁴⁰ Yatâ sânetâ a kutâziñâ, nâ itâ sâm dâzânğobat, ‘Kâmurâpnâ zengâren gâbâ a gigiñâ ñâi galem okñangâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴¹ Yatâ sâm a yanğâgen, zo itâ sâm dâzânğobat, ‘Sâit miangâwe, zen kârâp kâtikñan gei ândibi. Kârâp zo Satân sot sumberm arâpnâ zengât sinji oip. Zoren gei ândibi. ⁴² Zen itâ otniwe, zorat. Nâ

tepanngât ua nalem mân niwe. Nâ toogât nânga too mân niwe. ⁴³ Nâ lomba ândia mân galem otniwe. Hâmbâgât kâruandâ mân niwe. Mâsegân sot tâk namin ta mân ga nigâwe.’ ⁴⁴ Yatâ sâm dâzângua ko yangâgen ziņ itâ sâbi, ‘Kembu, gâ wan narâkņan nalem too buņâ sot hâmbâ mirâ kamân buņâ ândina gek mân nângânņgâ urâwen? Mo ikâ zoren mâsek mo tâk namin tâtna gekņâ mân galem otgiwen?’ ⁴⁵ Yatâ sâne itâ dâzângobat, ‘Nâ perâkņak dâzângobâ. Arâpnâ zengâren gâbâ giginĵa nĵai ek mân galem okņarņgâwe, zo nâ otniwe uap.’ ⁴⁶ Oi a yangâgen zen âi sâknam tâmbânĵa nângâm ândibi. A ambân târârakņâ, zen ko ândiândi kâtikņan bagim ândibi.”

26

Yesuĵa mumbapkât sinĵi dâzângoip.

(Mk 14:1-2; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yesu zâk den so aksik sâm nanĵam arâpnâ itâ sâm dâtnânĵoip, ² “Nânge. Sirâm zagât tap Pasowa kendon upap. Oi narâk zoren a bonĵâ, nâ kâsa zengât bitziņan zaria poru nagân none mumbat.” Yesuĵa den yatâ sâip

³ Narâk zoren tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ, zen tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkât namin zâim minduwe. ⁴ Zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtâņ urâwe. ⁵ Oi itâ sâwe, “Kendonân kâmbam laņ âsagebapkât kegâk gâsunat.”

Ambân nĵaiĵa Yesu too wârân âlip mem sanĵonņanĵip.

(Mk 14:3-9; Yo 12:1-8)

⁶ Yesu zâk Betania kamânân âim Simonĵ, sâk bâlâ a, zâkkât mirin zâim nalem neip. ⁷ Nalem nem tâi ambân nĵaiĵa too wârân âlip beloņoot, sângân patâ, zo mem gam too wârânņoot zo kâukņan lokei giari sanĵorip. ⁸ Yatâ oi arâpnâ nen ekņâ sâwen, “Too sângân zâizâiņ zi wangât tâmbetkuap? ⁹ Too zo pam kât patâ mem a kanpitâ ziņĵip sâi ko dâp opap.”

¹⁰ Yatâ sâindâ Yesuĵa nângâmĵa itâ sâm dâtnânĵoip, “Zen wangât ambân den okņarņge? Zâkņâ otnigi âlip uap. ¹¹ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk kârep mân ândibat. ¹² Nâ mua hanobi, zorat dâp sâknâ sanĵori âlip uap. ¹³ Nâ perâkņak dâzângobâ. Kembugât den sinĵi âlip zi hânĵâ hânĵâ sâm âim ambân zirânĵa uap, zorat sinĵi ârândâņ sâne laņ kârâbap.”

Yudanĵa Yesu tirâpzânĵobapkât kât meip.

(Mk 14:10-11; Lu 22:3-6)

¹⁴ Oi arâpnâ kiin zagât nengâren gâbâ a nĵai kutņâ Yuda, Karioto kamânân gokņâ, zâkņâ tirik namâ galem a patâ, zengâren arip. ¹⁵ Âimĵa itâ sâm dâzângoip, “Nâ tirâpzânĵobat, zorat kât dabutâ nibi?” Mâsikâziņĵi ziņĵa kât ekap 30 yatâ sâlâpkum pindâwe. ¹⁶ Yudanĵa zo memĵa Yesu tirâpzânĵoip gâsubigât ek kârūm ek molim ândeip.

Yesu zâk arâpņoot nalem niwe.

(Mk 14:12-21; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹⁷ Pasowa kendon narâk topkwâtnam arâpnâ nen Yesu mâsikâm sâwen, “Nen itârân mirâ ikâ zoren Pasowa nalem unat?” ¹⁸ Sâindâ itâ sâip, “Zen kamânân âimĵa a nĵai muyagem itâ sâm dukunek, ‘Patâniņĵa gâgât sap, ‘Narâkņâ mâte uap, zorat nâ sot arâpnâ, nen gâgât mirin gam Pasowa nalem ninat.’ ” ¹⁹ Oi arâpnâ nen Yesuĵa den sâip, zo lumĵa Pasowa kendongât nalem uwen.

²⁰ Mirâ nâtiksaî Yesu sot arâpnâ kiin zagât, nen mirâ zoren zâimnâ Pasowa nalem niwen. ²¹ Nem tapnâ Yesunâ itâ sârn dâtnânngoip, “Zengâren gâbâ nâinâ nâ kâsa a tirâpânngoip gâsânobi.” ²² Yatâ sâi arâpnâ nen umniñ bâlei nâigoot zikñik zikñik mâsikâyangâm sâwen, “Kembu, nâgât sat?” ²³ Sâindâ zâknâ sâip, “A zo nâ sot ârândân niet, zâknâ yatâ otnibap. ²⁴ A bonnâ, nâ Kembugât ekabân den kulem ziap, zo yatik upat. Ka a bonnâ, nâ tirâpânngoip gâsunibi, yei, zâk hâunâ yâmbâtnâ mimbap. A zo mam kâmbonj kâligen gâbâ mân âsageip sâi bâbâlanj opap.” ²⁵ Yatâ sâi Yudanâ mâsikâm sâip, “Patâ, nâgât sat?” Sâi dukuip, “Gâ sat, zo.”

Yesunâ nalem sot too zingip.

(Mk 14:22-26; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²⁶ Nalem nem tâindâ Yesunâ nalem nâi mem sâiwap sârn namun arâp itâ sârn niñgip, “Mem ninek. Zi sunumnâ.” ²⁷ Yatâ sârnâ waiñ hâkop mem sâiwap sârnâ itâ sârn niñgip, “Zen aksik ninek. ²⁸ Zi târotâroniñgât gilâmnâ. Zo a ambân donbep patâ, zengât tosaziñ buñ upapkât hânân gibap. ²⁹ Oi dâzângua nângânek. Waiñ too itârân nia âkap. Oi dum zagâtñan mân nemnâ Ibânangât um topñan zâim zen sot ârândân waiñ mârâtnâ nâi ninat.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mk 14:27-31; Lu 22:31-34; Yo 13:36-38)

³⁰ Oi Kembugât mâpâmâpâse kep nâi mem kamânân gâbâ âimnâ Oliwa bâknjan zâiwen. ³¹ Mâtâbân âimnâ Yesunâ itâ sârn dâtnânngoip, “Nâtik ziren a ziñ gâsuninetâ zen nângâm pâlâtânziñ lolot, zorat op âksik birânim âibi. Kembugât den kulem nâi ziap, zo bon upap. Den zo itâ, ‘Nâ râma galem a kua râma zen sinj sururuj op âim nangâbi.’

³² Nâ sa nângânek. Nâ mumunjan gâbâ zaatnâ Gâlilaia âi kândom otziñgâbat.” ³³ Sâi Peteronâ itâ sârn dukuip, “A nâmbutnâ, ziñ birâgibi. Nâ ko mân birâgibat. Buñ kâtiknâ.” ³⁴ Yatâ sâi Yesunâ itâ sârn dukuip, “Nâ perâknjak dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruknâ diñ sâbap.” ³⁵ Yatâ sâi Peteronâ itâ sâip, “Gâ gomnâ nâ nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpnâ nâmbutnâ, nen den yatik sâwen.

³⁶ Nen âimnâ nak kalâm nâi kutnâ Gezemanê, zoren takâm Yesunâ arâpnâ itâ sârn dâtnânngoip, “Zen ziren tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.” ³⁷ Yatâ sârnâ Petero sot Zebedaiogât nanzatnâ diizingi âiwe. Âimnâ Yesunâ umnâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁸ Yatâ op dâzângom sâip, “Umnâ yâmbârei mumunâ otnigap. Zen nâ sot tap um wâgân ândinek.” ³⁹ Yatâ sârnâ mâik nâi âim si sângân hânân ge tutukum itâ sârn ninâu sâip, “Ibânâ, nângânim sâknam kâmut zi betnan mena buñ oik. Oi nâgât den buñâ, gâgât den, zo kâtigibap.”

⁴⁰ Yatâ ninâu sârnâ puriksâm arâp karâmbut zingiri uman zem tatne Petero itâ sârn dukuip, “Zen nâ sot gwâlâ mâik nâi ândibigât dâp buñâ? ⁴¹ Zen mâsimâsikâyân loribegât um gwâlâ ândim ninâu sânek. Umnâ bâbâlanj opmap. Sâknâ ko yâmbâremap.”

⁴² Dum âimnâ den itâ sârn ninâu sâip, “Ibânâ, sâknam zi betnan mimbangât nângâna mân dâp oi lanj gâgât den, zo kâtigibap.” ⁴³ Yatâ ninâu sârnâ âburem arâp karâmbut, zen sinziñâ uman oi zinetâ ga muyageziñgip. ⁴⁴ Zâmbamnâ âi ninâu sâi sâp karâmbut oip. Den mârurn sâip zo yatik ninâu sâip.

⁴⁵ Ninâu sâm nangâm arâp zengâren puriksâm itâ sâm dâzânngoip, “Zen uman tok zem te? Zi mârum narâk uap. A bonnâ, nâ bâliņ mâme a zengât bitziņan zâibâman. ⁴⁶ Zaatne âinâ. Iknek. A sâi gâsunim nobi, zo mâte otniņgap.”

Kâsa ziņâ Yesu gâsuwe.

(Mk 14:43-50; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Den yatâ sâm kiri arâp kiin zagât, nengâren gâbâ a nâi, kutņâ Yuda, zâkņâ a kâmut kâdom otziņgi gawe. A kâmut zo tirik namâ galem a patâ sot a sâtņâ, ziņâ sângonzângone kâmbam sot sâu patâziņâ mem gawe.

⁴⁸ Oi Yudaņâ den kânņan itâ sâm dâzânngoip, “Nâ lum mângansa zi sâm gâsubi.” ⁴⁹ Oi gamņâ zorenâk Yesugâren âim O patânâ sâm lum mângarip.

⁵⁰ Yatâ oi Yesuņâ den nâi itâ sâm dukuip, “Buku, nep tuubam gaat, zo tuum nangânan.” Yatâ sâi a kâmut, zen Yesugâren ga gâsum saawe.

⁵¹ Oi Yesu sot ândiwen, nengâren gâbâ nâiņâ sâuņâ sâmbum tirik namâ galem a patâgât kore a nâi kindapņâ kârâm kwâkip. ⁵² Yatâ oi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Sâugâ mirâņan hanguna giarik. Nâi zâk sâuņâ zângoï hâuņâ kumbi. ⁵³ Nâgât dap nâņgat? Nâ lbânangâren ninâu sa sâi ko sumbem kâwali a kâmut kiin zagât, zo kegâk sâi gem galem otnibe. ⁵⁴ Oi zen gem ga galem otnine Kembugât ekabân den ziap, zo dabân bon opap?”

⁵⁵ Yatâ sâmņâ a kâmut gâsunam gawe, zo itâ sâm mäsikâziņgip, “Nâgât dap nâņge? Zen nâgât nâņgâne kâmbam ku oi kâmbam sot sâuziņâ mem ga gâsânoge? Zorat sa nâņgânek. Nâ sirâmņâ sirâmņâ tirik namin zen Kembugât den siņgi dâzânngoman. Oi zen zoren mân gâsânowe. ⁵⁶ Oi zi Propete zengât den kâtigibapkât âsagiap.” Oi Yesugât arâpņâ, nen aksik Yesu birâņangâm siņsururun âiwen.

Yesu a sâtņangât namin diim âiwe.

(Mk 14:53-65; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Kâwali a zen Yesu gâsum tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe. Zâkkât namin Kembugât gurumin den zorat galem a sot a sâtņâ mindum tarâwe. ⁵⁸ Zen Yesu diim âinetâ Petero zâk kândâtziņan bet moliziņgâm arip, Âi takâmņâ tirik namâ galem a patâgât dâmân kâligen bagimņâ kore a zengât oserân itâ nâņgâm kwâkâm getâip, “Yesugât den dap sâbi? Zorat ziren tap nâņgâbat.”

⁵⁹ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtņâ, zen aksik tapņâ Yesugât den sâkņanâk sâm kunatkât den sâm kâruwe. ⁶⁰ Oi a donņep den sarâ donņep sâm bonņâ mân muyagiwe. Oi bet a zâgât gawet. ⁶¹ Zet gamņâ itâ sâwet, “A zirâņâ itâ sâip, ‘Nâ Kembugât tirik namâ kâdanâ sirâm karâmbut umņanâk dum tuubat.’”

⁶² Yatâ sâitâ tirik namâ galem a patâ, zâk zaatņâ Yesu itâ sâm mäsikip, “Gâgât den se, zorat den hâuņâ sâban mo mân sâban?” ⁶³ Sâi Yesuņâ den mân sâm kirip. Yatâ kiri tirik namâ galem a patâ, zâkņâ itâ sâm dukuip, “Anutu, ândiândi mariņâ, zâkkât mâtenjan mäsikâgiga sâm kâtigenan. Gâ Kristo, Anutugât nanņâ mo a nâi?”

⁶⁴ Yatâ sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Zo sat, zo. Oi nâi dâzânngua nâņgânek. Gâtâm a bonņâ, nâ imbanâ mariņâ, zâkkât âsanņâ bongen tap sumber unumunum kwâkņan gem ga nikpi.”

⁶⁵ Yatâ sâi tirik namâ galem a patâ den zo nâņgi bâliņ oi hâmbâņâ mem moloņ arâpņâ itâ sâm dâzânngoip, “Zâk Anutu yatâ op sap. Wangât den zagât

sâm kârunat. Den sap, zo aksik nânge. ⁶⁶ Den zo nângâm dap dap nânge?" Mâsikâziŋgi ziŋâ itâ sâwe, "Zâk mumuŋangât siŋgi uap."

⁶⁷ Yatâ sâmŋâ tâpziŋandâ Yesu si sâŋgânŋan tâpkumŋâ bitziŋandâ kom kâbakŋiwe. Oi a nâmbutŋandâ bitziŋ tipŋandâ pâlomŋan kunzirâwe. ⁶⁸ Oi itâ sâm dukuwe, "Kristo, gâ Propete ândiat oi ko sânan. A gogap, zo kutŋâ nâi?"

Peteroŋâ Yesu kwâimbip.

(Mk 14:66-72; Lu 22:56-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Yatâ op tatne Petero zâk namâ sombemân tâip. Tâi kore ambân nâiŋâ zâkkâren âim sâip, "Gâ ko Galilaia a, zâk sot ândimat." ⁷⁰ Yatâ sâi Peteroŋâ a tarâwe, zengât mâteziŋan kwâimbâm sâip, "Gâ den sat, zo nâ nângâm kwaksan." ⁷¹ Yatâ sâmŋâ geibâ sâi kore ambân nâiŋâ ekŋâ a itâ sâm dâzâŋgoip, "A zi Yesu Nasarete gokŋâ, zâk sot ândimat." ⁷² Yatâ sâi Peteroŋâ kwâimbâm den sâm kâtigeip. Oi sâip, "Nâ a zo mân ekman." ⁷³ Yatâ sâm mâik nâi kinŋâ a ziŋâ Peterogâren âim sâwe, "Gâ perâkŋak zengât kâmurân gokŋâ. Nen diŋgâ holiŋâ nângen." ⁷⁴ Sânetâ dum Anutu mâtenan sâm kâtigem den laŋ sâm itâ sâm dâzâŋgoip, "Nâ a zo mânâk ekman." Sâi zorenâk kurukŋâ diŋ sâip. ⁷⁵ Oi Yesuŋâ den mârûm sâip, zo Peteroŋâ nâŋgip, "Gâ sâp karâmbut kwâimbânina kurukŋâ diŋ sâbap." Den zo nângâm umbâlâ op âkŋan âim girâp patâ iseip.

27

Yesu zâk Pilatogâren diim âiwe.

(Mk 15:1; Lu 23:1-2; Yo 18:28-32; Apo 1:18-19)

¹ Haŋsâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, zen mindum Yesu koindâ mumbapkât den sâwe. ² Oi sâne Yesu bikŋâ saamŋâ diim âim Roma a kutâ Pilato, zâkkâren parâwe. ³ Mumbapkât sâm kâtigine Yuda, zâk zo ekŋâ wangât yatâ uan sâm umŋâ bâlei kât pindâwe, zo mem âim tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ mâburem ziŋgip. ⁴ Oi itâ sâm dâzâŋgoip, "Nâ laŋ opŋâ a târârakŋâ zi bitziŋan paan." Yatâ sâi ziŋâ sâwe, "Wangât nenŋâren ga sat? Zo gikak." ⁵ Yatâ sâm kât zo birânetâ mem tirik namîn lum pam âi sip miŋgip.

⁶ Tirik namâ galem a patâ, zen kât zo memŋâ sâwe, "Kât zi kâmbamgât sâŋgân, zorat tirik namîn pâindâ mân dâp upap." ⁷ Oi kât zo mem dap utnat sâm âragum hân nâi kwâlâwe. Hân zo âmaŋ tuutuuy agât hân sâmarâwe. Hân zo kamân nâin gâbâ ga ândiândiŋ, zo mune zoren hanzâŋgobigât sâŋgân miwe. ⁸ Oi narâk zoren hân zorat kutŋâ nâi kâmbam hân sâne kâtigeip. ⁹ Oi Propete Yeremia zâkkât den kânŋan sâip, zo bon oip. Den zo itâ, "Isirae a zen a sâŋgânŋangât kât sâwe. ¹⁰ A sâŋgânŋangât kât ekap 30, zorân âmaŋ tuutuuy agât hân, zo sâŋgân miwe. Kembuŋâ dâtnogip, yatik urâwe."

A kutâ zâk Yesu poru nagân mumbapkât sâip.

(Mk 15:2-5; Lu 23:3-5; Yo 18:33-38)

¹¹ Zen Yesu diim âine a kutâ Pilato, zâkkât mâtenan kiri itâ sâm mâsikip, "Topkangât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?" Sâi Yesuŋâ sâip, "Sat, zo." ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtŋâ, ziŋâ den sâkŋanâk sâm kine den hâuŋâ mân sâip. ¹³ Yatâ oi Pilatoŋâ dukum sâip, "Gâgât den donbep sânetâ wangât

den hâuñâ mân sat?" ¹⁴ Oi Yesuñâ den hâuñâ ñâi mân dukui a kutâñâ nâñgi imbâñâ oip.

¹⁵ Pasowa kendon narâk dâp a kutâ zâk Yuda a tâk namin tâpmarâwe, zengâren gâbâ ñâi olañ zinjâmâip. ¹⁶ Oi narâk zoren kâmbam ku a bâliñâ ñâi tâk namin zeip, kutñâ Baraba. ¹⁷ Oi a mindumñâ kinetâ Pilatoñâ mâsikâziñgâm sâip, "Ñâi olañbatkât nâñge? Baraba mo Yesu kutñâ ñâi Kristo sâme?" ¹⁸ Yuda a sâtñâ, zen Yesugât um kâlak nâñgânñgâm zâkkâren parâwe, zorat nâñgâmñâ sâip.

¹⁹ A kutâ, zâk den sâm kubikkubik tâtarân tâi ambinñandâ zâkkâren den itâ pâi gâip, "Gâ a târârak zo, zâkkât den mân mäsâsuatpan. Nâ itârân umanân nâñgâm zâkkât op sâknam donbep nâñgan."

²⁰ Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen a umziñan gem sâwe, "Zen sâne Baraba olaññâ ko Yesu ko koi mumbap." ²¹ Oi a kutâ zorâñ dum mâsikâziñgâm sâip, "Ñâi mo ñâi olañbatkât se?" Sâi zinjâ sâwe, "Baraba."

²² Sânetâ itâ sâm mâsikâziñgip, "Yesu, kutñâ ñâi Kristo sâme, zâk dap okñangâbat?" Sâi zen lâu mâtâkâm aksik sâwe, "Zâk poru nagân moik."

²³ Sâne a kutâñâ dum mâsikâm sâip, "Wan tosağât?" Yatâ sâi den kâtik sâm sâwe, "Zâk poru nagân moik."

²⁴ Yatâ utnetâ Pilatoñâ sâi den mânâk nâñgâm den donbep sâne sâi too pindânetâ mâteziñan bikñâ too sanjonñâ sâip, "A târârak zirat tosa nâgâren zimbap, zo zengât sinji uap." ²⁵ Sâi a ambân kâmut, zen itâ sâwe, "Tosa zo nen sot kiurâpniñ neñgâren zimbap." ²⁶ Yatâ sâne a kutâñâ Baraba olañ zinjip. Yesu ko sâi inzut kuupñoot, zorâñ lapitne poruyân kumbigât kâwali a bitziñan pâip.

Kâwali a, zen Yesu kom eksâwe.

(Mk 15:16-20; Yo 19:2-3)

²⁷ Oi a kutâgât kâwali a, zen Yesu namin gâbâ diim gem kâwali a zengât namâ sombemân âim sânetâ kâwali a zinjâ aksik minduwe. ²⁸ Mindumñâ Yesugât hâmbâ mâkâm kâwali a zengât hâmbâ kuriñâ giñangâne giarip. ²⁹ Oi tâk sâtmatm gonkom kâukñan pane giarip. Oi bikñan tân ñâi pindâne bikñâ bongen mem kirip. Yatâ opñâ kâwali a zen zâkkâren gam simin liim itâ sâwe, "Oe, Yuda zengât a kutâ." ³⁰ Oi tâpziñâ tâpkum tân beknan mem kâukñan kuwe. ³¹ Yatâ kom eksâmñâ kâwali a zengât hâmbâ, zo mâkâm zikñâ hâmbâ du giñangâne giari poru nagân kunam diim âiwe.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mk 15:21-32; Lu 23:26-43; Yo 19:17-27)

³² Diim âim mâtâbân a ñâi muyagiwe, kutñâ Simon, Kirene kamânân gokñâ. Zâk okñangâne Yesugât poru nak beknan mem lugi âiwe. ³³ Âimñâ hân ñâi kutñâ Goligata (niin denân ko kâuk sinjit), zoren takâwe. ³⁴ Zoren takâmñâ waiñ too sot um gulip too mâpot pindânâ sâne nem ekñâ birip. ³⁵ Yatâ oi poru nagân kuwe. Kune kiri hâmbânñagât wenzu pam igâwe. Ikne muyageip dâp miwe. ³⁶ Yatâ opñâ galem tarâwe. ³⁷ Oi kâukñâ kwâkñan poru nagân topñâ itâ kulemgune zeip, "Zi Yesu, Yuda zengât a kutâ."

³⁸ Oi kâmbam ku a zâgât poru nagân zâkom, ñâi toren, ñâi toren kwânâñgâzikâwe. ³⁹ Oi a ambân zoren âim gawe, zen sâm sinjan gem den top topñâ dukum kâuk birâm sâwe, ⁴⁰ "Bâi, gâ tirik namâ kândañ sirâm karâmbut tuum nanğâbat sâin. Bâi, gikâ sâkkâ sâna poru nagân gâbâ âkâm geik. Oi gâ Anutu nannâ ândiat oi poru nagân gâbâ pâtan ge." ⁴¹ Oi tirik

namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot a sâtnâ, zen yatik dukum sâwe, ⁴² “A nâmbutnâ tâmbetagonam utnetâ tânzângomap. Ziknângât ko kwaksap. Zâk Isirae a nenngât a kutâ ândiap oi ko poru nagân gâbâ âkâm gâi zâkkât dinâ nângânat. ⁴³ Zâk nâ Anutugât nanjâ sâm, nângâm pâlâtânâ Anutugâren pâi zeip, zorat Anutunâ zâkkât nângap oi ko poru nagân gâbâ kwâki geik.” ⁴⁴ Oi kâmbam ku a zâkowe, zet yatik den mot dukuwet.

Yesunâ moip.

(Mk 15:33-41; Lu 23:44-49; Yo 19:28-30)

⁴⁵ Yatâ oknângâne mirâ bâknan zoren nâtâtik muyagem ze mirâ oi âkip. ⁴⁶ Mirâ oi Yesunâ den kâtiknâ den sâm sâip, “Eli, Eli lama sabatini (niij denân ko, Anutunâ, Anutunâ, wangât birâniqat)?” ⁴⁷ Oi kirâwe, zengâren gâbâ a nâmbutnâ zinjâ sâwe, “Zâk Elia konsap.” ⁴⁸ A nâinjâ nângâm sârârâk kârâm âim sarugât kâmon mem ga winiga too kâlaknoot sum kapinjum pindip. ⁴⁹ Oi a nâmbutnâ itâ sâm dukuwe, “Nen tap iknâ. Elia perâknak ga mâkâbap mo bunâ?” ⁵⁰ Oi Yesu zâk dum den kâtiknâ den sâi Kaapumnâ takâm arip. ⁵¹ Moi tirik namin sângum patâ, zo uren gâbâ oloj gei kwâkip. Oi wârij mei kât âbângum nanjip. ⁵² Oi a zengât kwak, zo pâronsâi Kembangât sinji a ândim muwe, zo zengâren gâbâ nâmbutnandâ zaarawe. ⁵³ Oi Yesu zâk kândom op zaari zen kwagân gâbâ zaatnâ kamân kâuknjan zo âim a donjeb muyagezinjâwe. ⁵⁴ Oi kâwali a galem sot arâpnâ kirâwe, zen wârij sot kut nâi nâi zo eknâ imbanâziij bunj oi sâwe, “Perâknak a zirân Anutugât nanjâ ândeip.”

⁵⁵ Yesu kuwe, narâk zoren ambân donjeb kârebân kin kut nâi nâi zo ek nanjâwe. Ambân zo, zen Yesu molim kore oknângâm Galilaia hânân gâbâ gawe. ⁵⁶ Maria, Madala kamânân goknâ sot Maria, Yakobo sot Yose zekât mamziknâ. Oi ambân nâi Zebedaio nanzatnâ, zekât mamziknâ. Zen ârandânj tarâwe.

Yesu hanguwe.

(Mk 15:42-47; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁵⁷ Mirâ nâtiksâisâi Arimataia kâmânân goknâ sikum a nâi Yesugât a op ândeip, kutnâ Yosepe, zâk gâip. ⁵⁸ Gamnâ Pilatogâren âim Yesugât kâambarânâ zorat dukum sâi Pilatonâ kâwali a sâm dâzângoip pindâwe. ⁵⁹ Yosepenâ kâambarânâ zo memnâ sângum kâu unaknandâ kâpim lum arip. ⁶⁰ Lum âim kât mâtâpnâ zik sinji nâi tuugip, zoren pamnâ kât patâ nâi kâbaknei âi mâtâp doongoi arip. ⁶¹ Oi kwak nanjâmnjan Maria, Madala kamânân gok sot Maria nâi, zet zo tap igâwet.

⁶² Kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk, zo âki ko hanjsâi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio a, zen Pilatogâren âiwe. ⁶³ Âimnâ sâwe, “Patâniñâ, nen den nâi nângen, zo dâgonâ. Sarâ a zâk wâgân ândeibân itâ sâip, ‘Momnâ sirâm karâmbut zem tap zaatpat.’” ⁶⁴ Zorat arâpnâ zinjâ âi kâambarânâ mem âimnâ mumunjan gâbâ zaatsap sarâ sâbegât kâwali a sângonzângona kwagân âi galem kinetâ sirâm karâmbut âkâbap. Mârum den sarâ zeip, zorat den sarâ kwâknjan zari lâmbatpapkât girem op dâgogen.” ⁶⁵ Sâne Pilatonâ itâ sâm dâzângoip, “Kâwali a zinjân. Diizinjâm kwagân âim ziinjok dap mo dap nânge, zo yatâ doongune tâpap. Yatâ sâi kâwali a zen sot âimnâ kwagân zo winzip pam galem tarâwe. ⁶⁶ (-)

28

Yesu mumujan gâbâ zaarip.

(Mk 16:1-10; Lu 24:1-10; Yo 20:1-18)

¹ Yuda zengât kendon âki hañsâsâgât Maria, Madala kamânân goknâ sot Maria bukuñâ, zet kwagân iktam âiwet. ² Aritâ wâriñ patâ mei Kembugât sumbem a nâinjâ sumbemân gâbâ gem kât patâ mem kâbakñei ari kât kwâkñan tâip. ³ Tobatñâ âsakñoot hânpan yatâ. Hâmbânâ kâu timan.

⁴ Kâwali a, zen zo eknâ sânmziñ sâmbui kenngât op hânân gei zem ândiwe.

⁵ Oi ambân zagât zo, zet âi takitâ anjâ itâ dâzâkom sâip, “Zet kenngât mân oit. Nâ nânğan. Zet poru nagân kuwe, zo iktam gabot. ⁶ Oi zâk zi mân taap. Zâk mârûm sâm dâzângoip, zo yatâ op mumujan gâbâ zaatsap. ⁷ Zet kek âi arâpnâ dâzângebobot, ‘Yesu zâk mumujan gâbâ zaatsap. Galilaia hânân âi kândom otziñgâbap. Zen zoren âi ikpi.’”

⁸ Sâi zet kek kwak zo birâm kenngât sot sâtäre op arâp den siñgi dâzângoram sârârâk kârâm âiwet. ⁹ Aritâ Yesuñâ mâtâbân muyagezikâm itâ sâm dâzâkoip, “Umzik âlip oit.” Yatâ sâi zet um topñan âi pindiñsâm mâpâsem kiñan gâsuwet. ¹⁰ Oi Yesuñâ itâ sâm dâzâkoip, “Zen mân kenngât oit. Zet âi arâpnâ dâzângoitâ Galilaia hânân âi nikpi.”

¹¹ Ambân zagât, zet aritâ kwagân galem kirâwe, zengâren gâbâ nâmbutñâ zen âim kamân patin takâmñâ tirik namâ galem patâ kut nâi âsageip, zorat siñgi dâzânngowe. ¹² Oi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen mindum kâwali a zen kât dorñbep ziñgâwe. ¹³ Ziñgâm itâ sâwe, “Zen itâ sâbi. Nen nâtigân uman zeindâ arâpnâ ziñ gam kâmbârânâ mie. ¹⁴ Den zo Roma a kutânâ nânngâbapkât kenngât mân upi. Âlip niñâ dukunat.” ¹⁵ Yatâ sâm dâzânngone kâwali a zen den lum kât zo mem âiwe. Den sarâ zo Yuda a zengâren zeipñak tok ziap.

Yesuñâ bâkñan arâpnâ muyageziñgâm nep diñ sâm ziñgip.

¹⁶ Yesugât arâp kiin kânok, nen Galilaia hânân bakñâ nâin Yesuñâ den kânñan dâtnânngoiplikât zoren zâiwen. ¹⁷ Zâimñâ zikñâ eknâ pindiñsâm mâpâsiwen. Nâmbutñandâ ko um zagât urâwe. ¹⁸ Oi Yesuñâ gootniñan gam itâ sâm dâtnânngoiplikât, “Anutuñâ imbanñâ top top aksik sumbemgât sot hângât nâ nigip. ¹⁹ Zorat ko zen hânñâ hânñâ, a kâmutñâ kâmutñâ, zengâren âim nep tuune dinnâ lum nâgât a ambân upi. Oi Ibâ sot nanñâ, nâ sot Tirik Kaapum, nenngât korân târokwap too sanjon ziñgâbi. ²⁰ Den dâzânngom ândiwan, zo aksik lubigât dâzânngom ândibi. Oi nâi dâzânngua nânngâne. Nâ sirâmñâ sirâmñâ, âsâbânñ zen sot ândia hângât narâkñâ âkâbap.”

Zo yatik.

Yesugât den singi âlipnâ Marekonâ kulemguip

Yohanegât den singi.

(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Yo 1:19-28)

¹ Yesu Kristo, zâk Anutugât nannâ, zâkkât den singi âlipnâ, zo topkwapnâ.
² A sângjinâ Propete Yesaianâ mârûm nâi Anutugâren gâbâ den itâ nângâm kulemguip,

“Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua gâ kândom otgibap. Zâknâ mâtâpkâ kârâm kubikpap. ³ Barâ kâtik, mirâ âtânan ândim den itâ sâbap, ‘Kembugât mâtâp kârâm pitâne gândurj oik.’”

⁴ Den zorat bonnâ ko Yohanegât âsagem barâ kâtik mirâ kamân âtânan ândim den itâ sâm dâzângomâip, “Umziñâ melânje too sanjonziñga Anutunâ tosaziñ birâbap.” ⁵ Yatâ sâm dâzângoi ko Yerusalem kamân mâirâp sot Yudaia hânân a ambân ândiwe, zen gâbâreyangâm zâkkâren âiwe. Zen bâliñâziñâ sapsune Yohanenâ Yodanj toin sanjonziñgâmâip.

⁶ Yohane zâk a kanpitâ ândeipkât sâk pâke âlipnâ mân mem ândeip sot nalem âlip mân nem ândeip. Yohanegât hâmbâ zo bâu kamele sâmotnjandâ tuune pam ândeip. Ka pânjan ko inzut nâi bâu sâknâ tuutuunâ, zo lap ândeip. Kumbon sot bânsat, zo nem ândeip. Ândim itâ zo sâm dâzângom ândeip, ⁷ “Betnan a nâi gam taap. Zâk kâwaliñâ nâi yatâ zemñangap. Nâ yatâ zorân irâ sikumñâ goribat, zorâgoot ko mân dâp upap. ⁸ Nâ tooyâk sanjonziñgan. Ka zâknâ ko Kaapum bonnâ sanjonziñgâbap.”

Yohanenâ Yesu too sanjori ari Sataññâ mâsikip.

(Mt 3:13-17; 4:1-11; Lu 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Narâk zoren Yesunâ Nasarete kamânân gâbâ Galilaia hân birâm Yodanj toin Yohanengâren takip. Âi taki ko Yohanenâ Yodanj toin sanjonñangip. ¹⁰ Yesu zâk toin gâbâ kopga egi sumbem pâronsâi Anutugât Kaapum zâk nii kembâ yatâ opñâ Yesu kwâknjan gem pâip. ¹¹ Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranjmap. Oi gekñâ umnâ âlip opmap.”

¹² Op ko narâk zorenâk Kaapumñâ Yesu okñangi barâ kâtik, mirâ kamân âtânan arrip. ¹³ Zoren Sataññâ mâsikâm ândei hilâm 40 âkip. Yesunâ zuu osetziân ândeip. Ândei ko Anutugât sumbem a ziñâ on galemñâ okñangâwe.

Yesunâ nep topkwap arâpnâ gâsuzingip.

(Mt 4:18-22; Lu 4:14-15)

¹⁴ Yohane tâk namin pane tâi ko Yesu zâk Galilaia hânân gamñâ Anutugât den singi âlipnâ itâ dâzângom ândeip, ¹⁵ “Anutugât um topñjan ândiândigât narâknâ mâte uap, gât ko umziñâ melân Anutugât den singi âlipnâ zirat nângâne bon upap.”

¹⁶ Yesunâ Galilaia saru sâtnjan âim tap ko Simon sot munñâ zikirip. Zet injangât nep tuum ândiwet. Zikiri injangât irâ pam kirâwet. ¹⁷ Yesunâ zâkonsâm itâ sâip, “Zet ga nâ târokwatnigit. Nânâ den âlip kwâkâm zika ândim ko zet injangât nep tuum ândiabot, yatigâk a zengâren tuum ândiabot.” ¹⁸ Yatâ sâi irâzikñâ birâmñâ Yesu molim ba âiwet. ¹⁹ Yesunâ mâik nâi âim ko Zebedαιο nanzatñâ Yakobo sot Yohane zikirip. Zet wangâyân tapñâ injan mâme irâzikñâ kubik tarâwet. ²⁰ Yesunâ zâkonsâi

nângâm ibâziknâ sot nep a wanğâyânâk tatne zâmbamñâ gem Yesu molim ba âiwet.

Yesu Kapenaum kamânân nep tuugip.

(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15, 31-37)

²¹ Op ko zen Kapenaum kamânân âiwe. Yuda zenğât kendon mâik zorat narâknâ oi Yesu zâk mâpâmâpâse namin zâim sinji âlipñâ sâim dâzânğoip. ²² Den dâzânğoi Yesugât nânğâne imbanâ oip. Yesu zâk sinji âlip den dâzânğoip, zo Anutugât gurumin den zorat galem a zinj sâmarâwe, yatâ mân sâip. Zo walâm yatâ dâzânğoip.

²³ Narâk zorenâk mâpâmâpâse namin a wâkeņoot nâi tâip. ²⁴ Zâknâ den yu kambânâ sâim itâ sâip, “Yesu Nasarete goknâ, gâ dap otninğâbam gaat? Gâ tâmbetnânğobam gaat? Gâgât topkâ nânğen. ²⁵ Gâ Anutugât tirik a.” Sâi Yesuñâ den yatâ mân sâbapkat dukum sâip, “Gâ hiriñsâm ayân gâbâ takâm ba âi.” ²⁶ Yatâ sâi wâke zorân a zo okņanji kâkâksâm zei wâke zo yu kambân sâim ko takâm ba arip. ²⁷ A ambân zen zo ekñâ imbanâziñ buñ oi âragwârâgu opñâ sâwe, “A zi dap dap yatâ? Topñâ nâi. Den uñakñâ sap. ²⁸ Zâk a kâwaliñâ patâ wâke sorâk den dâzânğoi sâtnâ lume.” Yatâ sâim sinjinâ âragunetâ Galilaia hânân a ambân aksik nânğâwe.

Yesuñâ use mâsek kubikziñgip.

(Mt 8:14-17; Lu 4:38-44)

²⁹ Yesu sot Yakobo sot Yohane, zen mâpâmâpâse namin gâbâ gemñâ Simoñ sot Andrea, zekât mirin zâiwe. ³⁰ Simoñ sibunñâ, zâk mirin mâsek kârâņņoot op zeip. ³¹ Yesu zâk mirin zari dukuwe. Dukune zâkkâren âi bikñan gâsum mem zaarip. Oi sâknâ sânduksâip. Sânduksâi ko nalem om zinjî niwe.

³² Nâtiksisâisi kamân mâirâp zen a wâkeziņoot sot sisi mâsekziņoot a ambân gâbâreziñgâm Yesugâren gawe. ³³ A ambân aksik mirâ sânğânñan ga mindum tarâwe. ³⁴ Yesuñâ a ambân donņep mâsek top top kubikziñgip. Oi wâkeziņoot wâke zo moliziñgi âiwe. Wâke zen Yesugât topñâ nânğâwe. Oi zo sâim muyagibegât dâzânğoip.

³⁵ Yesugât arâpñâ uman zem tatnetâ nâtigân Yesuñâ zaatñâ zâmbam hân nâi a mân ândiândiñan ba arip. ³⁶ Âim ko ninâu sâim ândeip. Hañsâi Simoñ sot bukurâpñâ, zen Yesu kârum âim muyagemñâ sâwe, ³⁷ “A ambân zen aksik kârugiğe.” Sânetâ Yesuñâ itâ sâip, “Kamân ginñan ginñan âinâ. ³⁸ Zoren den sinji âlipñâ dâzânğobarâk. Oi nep zo tuubat sâim gem gâwan.” ³⁹ Yatâ sâimñâ Galilaia hânân kamân dâp âim gam mâpâmâpâse namâziñan zâim sinji âlip den dâzânğomñâ wâkeziņoot moliziñgâm ândeip.

Yesuñâ sâk bâlâ nâi kubikņanğip.

(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)

⁴⁰ Sâk bâlâ a nâi Yesugâren âimñâ um topñan simin liim pindiñsâm sâip, “Gâ imbanâğâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâim âlip kubikniban.” Yatâ sâi Yesuñâ umñâ nânğâm ko sâknan gâsum sâip, ⁴¹ “Nâ nânğâgigan. Bâi sâkkâ âlip oik.” Yatâ sâi ko useñâ sogei âlip oip. ⁴²⁻⁴³ Oi Yesuñâ zorat sinji zo a ambân torenñâ mân dâzânğobapkat sâim kâtigem sânğongoip. ⁴⁴ Itâ dukuip, “Gâ nânğâ. Zorat den sinji a ambân laj mân dâzânğoban. Mârum nâi Moseñâ den nâi sâip, zo luban. Gâ tirik namâ galem agâren âi sâkkâ tirâpkuna egi ko nii mo zuu nâi mem ko Anutugât sinji sâim a sâtnâ zo pindânan. Usegâ soğiap, zo a ambân ek nânğâbigât yatâ otnan.” ⁴⁵ Sâi ko a

zo zâk âim ko Yesugât dinjâ kwâkâm a ambân pisuk âi dâzângoip. Zorat opnjâ a ambân zinjâ Yesugâren mindum gabegât Yesu zâk kamân patin mân âim gâip. Birâm hibuk mâtâp âim gam ândeip. Yatâ ândei ko a ambân kamân nanjâm nanjâm tarâwe, zenjak zâkkâren âimarâwe.

2

Yesunâ a njâi kinj bik mumujâ kubikjanjip.
(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)

¹ Yesu zâk mâik njâi ândim ko Kapenaum kamânân âbureip. ² Âburem mirin zâi tâi ko kamân mâirâp zen nângâmjâ zâkkâren mindum mirâ piksâmjâ mirâ sângânjâ mindumjâ mirâ mâtâpnjâ doonjuwe. ³ Yesu zâk mirin den dâzângom tâi a kimembut bukuzinjâ njâi kinj bik mumujâ, zo lum gawe. ⁴ Oi a ambân nâmbutjâ zen sot gawe. A kâmut patânjâ mirâ mâtâp doonjune ko lum mirâ kwâkjan zâim ogep kwâsat temjoorâk pane Yesugât kinj topjan geip. ⁵ Pane gei ze ko Yesunâ nângâm pâlâtânjângât bonjâ zo ekjâ a zo itâ dukuip “Nannâ, tosagâ biran.” ⁶ Yatâ sâi ko Anutugât gurumin den zorat galem a tarâwe, zinjâ itâ nângâwe, ⁷ “A zi wan den sap? Zâk Anutu mem ge kwap sap. Op ko Anutu zâizâinj okjângap. Anutu, zâk kânokjâ tosaninjâ birâmap.” Yatâ nângâm tatnetâ Yesunâ umzijan nângâm itâ sâm dâzângoip, ⁸⁻⁹ “Zen umzijan wangât den zo yatâ nânge? Zen dap nânge? Nep ikâ zorânjâ bâbâlan? Tosa birâbirânj mo sâk kubikkubik?” ¹⁰ Yatâ sâmjâ Yesunâ itâ sâip, “A bonjâ nâ hânân ândim a ambân zengât toszinjâ birâbatkât imbanjâ zemnigap, zorat topnjâ ikpigât den zo dukuan.” ¹¹ Yatâ dâzângomjâ puriksâm a kinj bik mumujâ zo itâ dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ zo mem ko ba kamângan âi.” ¹² Yatâ sâi zaatjâ mâtezijanâk isenjâ zo mem ko ba arip. A ambân zen ekjâ kâwalizinjâ buj oi Anutu mâpâsem sâwe, “Kulem zi itârânj âsagei ikxen, zi sen pup ikxen.”

Yesunâ bâlij mâme a zen sot buku oip.
(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)

¹³ Yesu zâk yatâ op ko dum Galilaia saru sâtjan giarip. Zoren a ambân mindum ganetâ den singi âlip sâm dâzângoip. ¹⁴ Dâzângom âim ko Alipaiogât nanjâ Lewi egi kât miminjâ namin tâi itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtânj op molini.”

¹⁵ Sâi zâk zaatjâ beknjan sâip. Lewinjâ sâi Yesu mirin zâi tâi Lewi bukurâpnjâ kât mâme a sot bâlij mâme a tatnetâ Yesu sot arâpnjâ zen sot nalem niwe. Kât mâme a zen kât memjâ nâmbutjâ kâmbu memarâwe. A zo yatâ zo donjbepnjâ Yesu molim zâk sot ândim pâlâtânj kwarâwe. ¹⁶ Parisaio a kâmurân gâbâ Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutjâ, zen iknetâ Yesu zâk kât miminj a sot bâlij mâme a osetzijan tap nalem neip. Parisaio a zen ekjâ Yesu arâpnjâ itâ sâm mâsikâzingâwe, “Wangât patâzinjâ zâk bâlij mâme a zen sot tap nalem niap?” ¹⁷ Sâne Yesunâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a, zen a sâkzinjâ wâgân zengâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zengârenâk tuume. A ziñjângât nen âlipjâ sâme, nâ zengât mân gem gâwan. Nâ bâlij mâme a diizinga nâgâren gabigât sâm gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândinjângât Yesu mâsikâwe.
(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

18 Narâk zoren Yohane arâpnâ sot Parisaio a, zen nalem birâm kendon ândiwe. A nâmbutnjâ zinjâ Yesugâren âim itâ sâam mäsikâwe, “Yohanegât arâpnâ sot Parisaio zengât arâpzinâ, zen nalem birâm ândime. Arâpkâ zen ko wangât nalem mân birâm nemnjik ândie?” 19 Yatâ sâam mäsikâne Yesunâ itâ sâam dâzânngoip, “A kutâ, zâk arâpnoot ândei dap yatâ nalem birâm ândibi? A kutâzinoot ândim yatâ mân upi. 20 Gâtâm a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren umbâlâ op nalem birâm ândibi.

21 Nen hâmbâ sânjinâ oloñoloñan zo unakñâ mân pam gârimen. Wangât, unakñandâ sânjinâ zo diigi oloñi mâtâp patâ opap sâamnjâ mân upmen. 22 Wainj too kâtik unakñâ hâkop sânjinan mân gune geimap. Yatâ upi, zo ko wainj too kâtikñâ zorâñ hâkop kunziri hâkop sot wainj ârândâñ bunj upabot. Wainj unakñandâ hâkop unakñan giari dâpnâ upap.”

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)

23 Yuda zengât kendon narâk nâin Yesu sot arâpnâ kâlamân obândiwe. Âim ko arâpnâ zen segoñ burotñâ namun niwe. 24 Yatâ utne Parisaio a zinjâ Yesu itâ sâam dukuwe, “Ziñgitnan. Zen kendonân mân orotñâ ue.”

25-26 Sânetâ Yesunâ itâ sâam dâzânngoip, “Dawidi sot arâpnâ, zen nalemgât mom ko urâwe. Zen den zo sâlâpkum nânggâme mo bunjâ? Abita tirik namâ galem a ândeip, narâk zoren Dawidinâ Anutugât tirik namin zâim Anutugât sinji nalem parâwe, zo mem nem ko arâpnâ zinjâ niwe. Zen mân orotñâ urâwe. Tirik namâ galem a, zen ziinjik nalem zo nimbigât sâsânj.”

27 Yatâ sâamnjâ itâ dâzânngoip, “Kendon zo agât op âsageip. 28 Ka anâ kendongât mân op âsagiwen. Oi a bonñâ, nâ kendongât sot kut nâi nâigât mariñâ ândian.”

3

Yesunâ kendonân a nâi kubikñanji.

(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)

1 A nâi bikñâ humutnjik mâpâmâpâse namin zâi tâi Yesu zâk zoren zarip. 2 A nâmbutnjâ ek tatnetâ kubikñanji ko denân pânâam tarâwe. 3 Yesunâ a bikñâ humutnjik zo itâ dukuip, 4 “Gâ zaatñâ a ambân mâteziñan ga kin.” Sâi zari Yesunâ a ambân itâ mäsikâzinjip, “Mäsikâzinja sânek. Kendonân nep ikâ zorâñ âlip tuutuun? A kubikzinjañgân mo a tâmbetzânngoizânngo?” 5-6 Yatâ sâi zen den hâunñâ mân sâwe. Mân sânetâ purikgurik op kin zinjgitñâ um kâtikzinjañgât op umñâ bâleip. A zo itâ dukuip, “Bikâ tântân pa.” Sâi a bikñâ pâi âlip oip. Yatâ oi ekñâ Parisaio a, zen âimñâ Herode arâpnâ zen sot zorenâk zâk dap yatâ kunat sâam den âraguwe.

A ambân kâmutñâ kâmutñâ Yesugâren gam nanjâwe.

7-8 Yesu sot arâpnâ saru sâtñan âine a ambân kâmut patâ Galilaia hânân gâbâ sot Yudaia hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Idumaio hânân gâbâ sot Yodañ too nâmbut zengâren gâbâ sot Tiro Sidon zengâren gâbâ, a kâmut patâ zo, zinjâ Yesugât den sinji nângâmñâ ga Yesugâren minduwe. 9 Yesunâ zinjgitñâ arâpnâ itâ sâam dâzânngoip, 10 “Wangâ nâi ga gootniñan tâik.” A kâmut zorâñ lân kwândâlenibegât sâam wangâgât sâip. A donjeb kubikzinjañgâmâip, zorat op a mâsekziñootñâ gootñan âinam agom kâbakñeyanğâwe. 11 Ka a wâkeziñoot zorâñ ko hânân gei pindiñsâm zem

kambâr sâmb sâwe, “Gâ Anutugât nanjâ op ândiat.” ¹² Yatâ sânetâ Yesunâ zikjâ topjâ zo a ambân laj mân dâzângogigât sâmb kâtigeip.

Yesunâ a kiin zagât gâsuzinjip.
(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Yesu zâk bakjâ nâin zâim a umjandâ nângâm sâlâpâzângoip, zo zângonsâi zâkkâren gawe. ¹⁴ Ganetâ a kiin zagât zâk sot ândibigât sâip. A kiin zagât zo itâ sâmb dâzângoip, “Zen âimjâ a ambân den singi âlipjâ dâzângobi.” ¹⁵ Yatâ sâmb ko wâke molibigât imbânâ zinjip. ¹⁶ A kiin zagât zo, zengât kutzinâ itâ, Simon, Yesunâ kutjâ nâi Petero sâmb pindip. ¹⁷ Zebedaioigât nanzatjâ Yakobo sot munjâ Yohane, zekât kutzikjâ Boanegesi sâip (niinj denân ko, dinzikjâ kundunduj yatâ opmap). ¹⁸ Andrea, Pilipo, Batolomaio, Mataio, Toma, Alipaiogât nanjâ Yakobo sot Tadaio sot a nâi Simon Zelote sot Yuda Karioto kamânân gokjâ. ¹⁹ Yuda zâk ândim Yesu tirâpâzângoi kâsa zij gâsuwe.

Yesugât nângâne kwakmak oip.
(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu sot arâpnâ mirin zâimjâ nalem om ninat sânetâ a ambân kâmut patâ mindune ko nalem mân niwe. ²¹ Yesugât torerâpnâ zij itâ sâmb gâsunam âiwe. A nâmbutjandâ Yesugât umjâ gulip uap sâwe.

²² Anutugât gurumin den zorat galem a nâmbutjâ, zen Yerusalem kamânân gâbâ gam itâ sâwe, “Wâke zengât patâzinâ Bezebuluj umjan gei kin, zorâj imbanj pindi wâke molizingâm.” ²³ Sânetâ Yesunâ zângonsâi zâkkâren âine den sumbuñj itâ sâmb dâzângoip, ²⁴ “Satañ zâk âlip zikjâk molianjgâbap mo? Hân nâigât a zen ziiñak agom kâsâpagone hânzinâ kwamen zimbap. ²⁵ A nâi sot warâpnâ, zen sârek op kâsa utne kâsâp âsagibap. ²⁶ Satañjâ arâpnâ zângom molizinjgi sâi ko zâkkât nep kamânñj zorâgoot gulip opap.”

²⁷ Yesunâ yatâ sâmbjâ Satañgât den sumbuñj nâi itâ sâmb dâzângoip, “Mirâ mariñjâ, zâk kâwali op mirin tâi nâinjâ zâim sikum kut nâi nâi laj mimbap? Zo mân orot. A zorâñjâ kâwali a zo kom kin bik saam pam ko sikumjâ âlip beknj mimbap.”

²⁸⁻³⁰ Op ko Anutugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu umjan wâke ândiap sâwe, zorat itâ sâmb dâzângoip, “Nâ perâknak dâzângobâ. Den bâlij top top zorat tosa birâbirân, zo ziap. Ka a nâi zâk Tirik Kaapum mem gei kwâknjngâm den bâlijâ sâbap, zorat tosa ko mân birâbirânjâ. Zo ko narâk dâp tap zâibap.”

Yesugât mamñjâ murâpnâ.
(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)

³¹ Den yatâ dâzângom tâi Yesugât mamñjâ murâpnâ sombemân ga kin gibapkât den pane zarij. Oi Yesunâ a ambân osetzinjan tâi dukuwe, ³² “Mamgâ sot mun gatâ ga kin gem gânan se.” ³³ Sâne a ambân tarâwe, zo zinjgitjâ itâ sâmb dâzângoip, “Nâgât mamñjâ sot murâpnâ, zo waniñj zinjâ? ³⁴ Nâgât mamñjâ mun garâpnâ zi te. ³⁵ Anutugât sâtnjâ nângâm lume, zen nâgât mamñjâ mun garâpnâ ue.”

4

Arik maamaandinjgât dâzângoip.
(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

1 Yesunâ saru sâtñan geim den singi âlipñâ dum dâzângeop. A ambân donjep patâ mindune birâm wangâyân zâi tâip. A ambân zen sagân tarâwe. 2 Yesu zikñâ wangâ kwâkñan tapñâ den singi âlipñâ sâam dâzângeop. 3 Den sumbuñâ top top dâzângeop. Nâi itâ sâam dâzângeop, “Nâ sa nangânek. 4 A nâi keet maandinjam nebân arip. Âi maandenji ko keetñâ nâmbutñâ mâtâbân gei zeip. 5 Zei nii zinâ ga nem nangâwe. Keet nâmbutñâ ko hân sinjñan gei zeip. Kât kwâkñan zeipkât kek takip. 6 Zo mirâsinj takâm maa irikirik pâi moip. Ândânâ kât kwâkñan zeipkât maa egi hâlâlânsâm moip. 7 Keet nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip. Oi kâmnâ taki hibukñâ kwârakuipkât bonñâ buñ oip. 8 Keetñâ nâmbutñâ ko hân kelâkñoorân gei zeip bonñâ takâmnâ bonñâ imbanâ oip. Topñâ nâigât 30 oi, nâigât 60 oi, nâigât 1 handeret. Bonziñâ yatâ âsagiwe.” 9 Den yatâ sâmnâ itâ sâip, “A nâi kindapñootñâ ko den zi nangâbap.”

Den sumbuñik dâzângeomâip, zorat den.

(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

10 A ambân donjep patâ âim nangâne a nâmbutñâ sot Yesu arâpnâ zen ziiñik tapñâ den sumbuñangât topñâ mäsikâwe. 11 Mäsikâne sâip, “Anu-tugât um topñan bagibaginangât den sumbuñâ, zo zen nangâm kwâkâbigât sâsân. Ka a nâmbutñâ ko topñâ mân nangâbigât den sumbuñâ dâzângeoman. A sânginâ Yesaianâ den nâi itâ sâam kulemguip,

12 ‘Umziñ mân âburei ko tosazinj zemziñgâbapkât zen sinziñandâ igikñâ ko ikpi, ka mân nangâm kwâkâbi. Kindapziñandâ nangâbi, ka mân nangâm kwâtâtibi.’

13 Zen ko den sumbuñâ san, zorat topñâ mân nange? Den sumbuñâ nâmbutñâ sa dap dap yatâ nangâm kwâkâbi? Den sumbuñâ san, zo topñâ itâ. 14 Keetñâ maandenji, zo ko den singi âlipñâ yatâ. 15-16 Keetñâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutñâ yatâ ândime. Zen den singi nangâne Satañâ ga betziñan mem âimop. 17 Keetñâ hân sinjñan gei zeip, zo ko a nâmbutñâ zo yatâ ândime. Zen den singi âlipñâ nangâm âkñâlem ândime ko umziñan mân gâsui ko narâkñâ pânkânok mem ândibi. Singi âlipkât kâmbam gâi ko loremnâ kektâ birâbi. 18 Keetñâ nâmbutñâ hibuk osetñan gei zeip, zo ko a nâmbutñâ yatâ ândim den âlipñâ nangâm sâkziñangât kenngât donjep op ândime. 19 Hângât sikum zorat âkñâle sot bâlinâ top top, zo umziñan geim singi âlipñâ zo koi bonñâ buñ opmap. 20 Keetñâ nâmbutñâ hân kelâkñan ge zeip, zorat dâp a nâmbutñâ zen den âlipñâ mem ândim bonñâ muyagime. Nâmbutñandâ 30, nâmbutñandâ 60, nâmbutñandâ 1 handeret. Bonñâ yatâ muyagime.”

Âsakñan ândiândigât den.

(Lu 8:16-18)

21 Den nâi itâ târokwap sâip, “Zen kârâp sâum mirin zâim âmanân mân pam kwârakume. Kârâp sâum tâtatñâ gobetñan mân pame. Buñâ. Tâtatñan panetâ tapñâ ko âsakñâ âsagibap. 22 Kut nâi nâi hânân tik ziap, zo zemñâ tik mân zimbap. Zo âsagem kagibap. 23 A nâi, zâk kindapñootñâ den zi nangâbap.

24 Zen den nange, zo nangâm kwâtâtibi. A nâi, zâk den nangâm kwâtâtei Anutunâ nangânangâ âlipñâ târokwap pindâbap. 25 A nâi nangânangânoot, zo Anutunâ târokwap pindâbap. Ka a nâi zâk den mân nangâm kwâtâte ko Anutunâ birâm beknan mimbap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zorat den sumbuñâ.

²⁶ Yesuñâ den ñâi itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp, zo itâ. ²⁷ A ñâinjâ nebân keet maandenmap. A zo ñâtik hilâm ândim zari keet zo kâmñâ takâm zâimap. ²⁸ A zo topñâ mân ek nângi ko hânñâ too sot nalem pindi ko kâmñâ takâm zâimap. ²⁹ Zâim ilum opñâ bonñâ opmap. Oi zobâ bon sâlâpagoi sândum memap.”

Anutugât sinji âlipkât mâtâp zo ko nak keetñâ yatâ.

(Mt 13:31-35; Lu 13:18-19)

³⁰ Yesuñâ den ñâi târokwap itâ sâip, “Anutugât sinji âlip zorat mâtâp zo ko wanân dâpkwap sâbâ? ³¹ Anutugât sinji âlipkât mâtâp, zo nak keetñâ yatâ. Keet zo wakum keetñâ yatâ. Keet zo nak nâmbutñâ ombenjan. Keet zo mâiktâra. ³² Oi hânân kendindâ hibuk walâzingâm nakñâ patâ lâmbatmap. Bâranjan nii ga pam sândukjan tapme.”

³³ Yesu zâk den sumbuñâ top top sâm, den âlipñâ sâm dâzângoip. ³⁴ Nângânângâziñangât dâp dâzângoip. Oi sâm muyagem mân dâzângoip. A ambân âim nanğane ko Yesu sot arâpñâ ziinjik tap sâm muyagem dâzângoip.

Pibâñâ Yesugât den lugip.

(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)

³⁵ Hilâm zorenâk ñâtiksâisâi Yesuñâ wanğâyân tap ko arâpñâ itâ sâm dâzângoip, ³⁶ “Saru torenge ñinâ.” Yatâ sâi zorâñak wanğâyân zâim a ambân kâmut zâmbam âiwe. Âinetâ wanğâ nâmbutñâ zen molimoli âiwe. ³⁷ Âinetâ pibâ patâ koi saru âbângum wanğâ kâligen giarip. ³⁸ Wanğâ kâligen gei piksâbam oi Yesu zikñâ wanğâ murukjan koremñâ kâuk kombâñ pam uman zem tâip. Zem tâi ko arâpñâ zen mângim dukum sâwe, “Kembuniñâ, nen saruyân geinamen. Gâ nenğât mân nângâm zem taat?” ³⁹ Yatâ sâm mângine zaat pibâ sot saru itâ sâm dâzâkoip, “Hiriñsâm zeit.” ⁴⁰ Sâi hiriñsâm ziwet. Oi arâpñâ itâ mâsikâziñgip, “Zen wangât kenğât ue? Zen dap yatâ mân nângâm pâlâtân kwatnime?” ⁴¹ Sâi zen kenğât yâmbât op arâgum sâwe, “Pibâ sot saru sot kut ñâi ñâi, zen diñâ lume. A zi zâk dap yatâ?”

5

Wâkeñâ bâu umziñan geiwe.

(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

¹ Zen wanğâyân zâim ko ba saru nâmbutken âiwe. Âim ko Gerasene hânân takâwe. ² Takâm hân kârâkñan zâine ko a ñâi wâkeñoot, zâk mumuñâ zengât kwagân gâbâ gâip. ³ A munetâ kât mâtâpñan zâmbanmarâwe. Oi a zo zâk zoren zânzeke op ândeip ko a ziñ gâsum ták kâtikñandâ kin bikñâ saane ko tâk tiriktârük ba âimâip. ⁴ Anğâ mân gâsum saabe yatâ. A zo kâwali imbanğâ mem ândeip. Nâtik sot hilâm dâp a zengât kwagân sot mirâ kamân âtâñan zânzeke op ândeip. ⁵ Den sâm kambâñ sot kât memñâ zikñâ agoyanğâmâip. ⁶ A zorâñâ Yesu kârebân gâi ekñâ sârârâk kârâm ga pindiñsâip. ⁷⁻⁸ Gâi ko Yesuñâ itâ sâip, “Wâke, gâ a umñan gâbâ takâm ba âinan.” Yatâ sâi ko a wâkeñoot, zâk den itâ sâm kambâñjip, “Yesu Anutu patâgât nanñâ, gâ dap otnibam gaat? Anutugât mâteñan dâgobâ. Gâ sâknam mân niban.” ⁹ Sâi ko Yesuñâ wâke mâsikip, “Gâ kutkâ ñâi?” Mâsiki sâip, “Nen kutniñ kâmut. Nen ko donjbeñâ ândien.” ¹⁰ Yatâ sâm Yesugâren itâ sâip, “Mânâk moliniñğana hân ñâin âinat.”

11 Oi hân zoren bâu kâmut patâ parâñan gendâk nem ândiwe. 12 Wâke zen Yesunâ sâi ayân gâbâ takâm âi bâu umziñan geibigât dukuwe. 13 Oi Yesunâ nângâziñgi ko wâke zen a umñan gâbâ takâm bâu umziñan geinetâ bâu aksik zen sârârâk kârâm âi simân geim saruyân geim mom nanngâwe. Bâu bituk bunâ, 2 tausen yatâ muwe.

14 Bâu galem a, zen zo ekñâ sârârâk kârâm âimñâ mâtâbân a ambân dâzângom âiwe. Ziñ kamânziñan âim den sinji zo yatik dâzângowe. A ambân ziñ sinji zo nângâmñâ iknam âim minduwe. 15 Zen Yesugâren âim igâwe. A wâkeñoot ândeipñâ Yesu kinj topñan petñâ lapñâ nângânângânoot op a lumbeñâ op tâip. Yatâ tâi ekñâ ko a gawe, zo ziñâ kengâtziñangât urâwe. 16 Ka a nâmbut, a zo ek nângâwenjâ ko agât den sinji sot bâu zenjât sinji dâzângowe. 17 Den zo nângâmñâ ko Yesunâ zen sot mân ândibapkât sâm dukuwe.

18 Yesunâ wanğâyân zâibam oi a wâkeñoot ândeipñâ Yesu sot âibat sâm kâtigeip. 19 Sâi ko Yesunâ kwâkânangâm itâ sâip, “Gâ âburem kamângan âim a torerâpkâ zen sot ândiban. Oi Kembunâ âlipñan kwatgigap, zorat sinji torerâpkâ dâzângoban.” 20 Sâi a zo âim Yesunâ kubikñangip, zorat sinji kamân bâzagât tarâwe, zoren ândim a ambân dâzângoi nângâm imbanziñ buñ oip.

Yesunâ ambân katep ñai mumuñan gâbâ mängeip.

(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

21 Yesunâ wanğâyân zâimñâ saru nâmbutken âim ko sagân gei kiri a ambân ekñâ ga minduwe. 22 Mindunetâ mâpâmâpâse namâ galem a ñai, kutñâ Yairo, zâknâ gam Yesugât kinj topñan geim pindiñsâm itâ sâm kâtigeip, 23 “Bâratnâ mumbam uap, gât ko âi bikñan gâsuna âlip op zaat ândibap.”

24 Yatâ sâm dukui Yesu zâk sot arip. A ambân donbep, ziñâ mem oset kwâkñangâm âiwe. 25 Ambân ñai osetziñan ândeip, zâk gilâm gem ândeip. Yatâ op ândei kendon patâ kiin zagât yatâ âkip. 26 Oi kubikkubik a ziñ nep tuum osimñâ mân kubigâwe. Kubikñangânâ sâne zorâñak patâ oip. Sângânñâ kwâlâziñgâm gâi kât sot sikum motñâ buñ op nanğip. 27 Ambân zorâñâ Yesugât den sinji nângâm ko a ambân osetziñan gâbâ Yesu kândâtñan gam hâmbânjan weegip. Ambân zo zâk itâ nângâm ko oip. 28 Hâmbânñâ weebâ, zo ko âlipnâ upat sâip. 29 Weem zorâñak gilâm kârâksâi sâknâ âlip oi nângip. 30 Oi Yesu zâk imbânñâ ñai gei nângip. Nângâm puriksâm mâsikâziñgâm sâip, 31 “Nâiñâ hâmbânan weegap?” Sâi arâpñâ zen dukuwe, 32 “Wangât sat? A ambân donbep patâ haamgoe, zo ka.” Sânetâ Yesu zâk ambân weegip, zo ek kârui. 33 Oi ambân zo mâsek âlip oi nângip, zorat umñâ sâtângui sânam sâmbui Yesugât kinj topñan gei pindiñsâmñâ topñâ sâm muyageip. 34 Sâm muyagei Yesunâ itâ sâm dukui, “Gâ nângâm pâlâtân kwâtnimat, zorat op âlipkâ uat. Âlip op ko umgâ diim gei ândiban.”

35 Yesunâ ambân zo yatâ dukum kiri a nâmbutñâ mâpâmâpâse namâ galem a mirin gâbâ gam sâwe, 36 “Bâratkâ muap, zorat patâ mirâgan mân diim zâiban.” Yatâ sâne Yesu zâk den zo nângâm mâpâmâpâse namâ galem a itâ dukui, 37 “Mân kengât ot. Gâ nâgât nângâm pâlâtân kwatnina bâratkâ âlip upap.” Yatâ sâmñâ a ambân kâmut zo mân gabigât sâm zâmbam arip. Petero sot Yakobo sot zâkkât munñâ Yohane, zenğâk sâi ârândânj âiwe. 38 Âi takâne mirin a ambân zen âigirâp patâ op tatne ziñgirip. 39 Ziñgit ko mirin zâimñâ a ambân itâ dâzângoip, “Wangât isem te? Ambân zi mân muap. Zâk

yen uman zem taap.”⁴⁰ Sâi nângâm girânngâwê. Oi sâi geim nângâne ambân katepkât ibâ mam sot arâpnâ karâmbut sâi ambân katep zeibân bagiwe.⁴¹ Yesunâ ambân zo biknjan gâsumnâ ziiñ denân sâip, “Talita kumi (niin denân ko, Ambân dâgoga zaat).”⁴² Sâi zorenâk ambân zo zaat âim gâip. Ambân katep zo kendonnâ kiin zagât yatâ. Yatâ oi eknâ imbanâziñ buñ oi sâlâpziñan zim kirâwe.⁴³ Yesunâ sinji zorat a ambân lanj mân dâzângobi sâm kâtigeip. Oi ambân zo nalem pindâne nimbapkat sâm dâzângoip.

6

Nasarete kamân goknâ, zij Yesu birânngâwê.

(Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

¹ Yesu zâk mirâ kamân zo birâm kamânjan ari arâpnâ molim âiwe. ² Âi ândei Yuda zengât kendon narâknâ oi mâpâmâpâse namin zâi sinji âlipnâ sâm dâzângoi a donjbe zij den sinji âlipnâ nângâm imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Den sinji âlipnâ zi nâinâ kwâkâm pindap? Nâinâ nângânngâ patâ zi pindap? Kut nâi nâi tuutuunâ, zo topnâ dap yatâ?”³ Zâk mirâ tuutuunâ a. Zo Mariagât nannâ. Zâkkât murâpnâ Yakobo, Yose, Yuda, sot Simon, zengât âtâziñâ zo. Ka garâpnâ osetniñan ândie.” Yatâ sâm zâkkât nângâne giginâ oip. ⁴ Oi Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Propete nâi zâk kutsinjinâ kamân dâp lanj kârâm ari kamârâp sot torerâpnâ, ziiñ ko nângâne yennâ opmap.”⁵ Yatâ ândiwegât Yesunâ zengâren nep patâ tuubam kwagip. Zâk a mâsekziñoot kânok kânok weeziñgi âlip urâwe. ⁶ A ambân donjbe patâ umziñandâ angân kârâwegât nângi yâmbât oip. Oi kamân torennâ ginjen, zengâren âi den sinji âlipnâ dâzângoip.

Arâpnâ kamân dâp den sinji âlipnâ sâbigât sângonzângoip.

(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)

⁷ Yesunâ sâi arâpnâ gane ko zagât zagât âi den sinji âlipnâ sâbigât sângonzângoip. Wâke molizingâbigât imbanâ zingâm itâ sâm dâzângoip, ⁸ “Zen tânzijik mem âibi. Zen mâtâpkât nalem sot kât sot irâ mân mem âibi. ⁹ Ki pâke zo ko mem ândibi. Hâmbâ ko umjan sâknjan buñ, kânogâk mem âibi.”¹⁰ Yatâ sâmnâ dâzângoip, “Kamân nâi âimnâ mirâ zâibi, zorenâk tâtat mâme opnâ gem kamân nâin âibi. ¹¹ Kamân nâi takâne a ambân zinjâ mân buku otzingâmnâ dinzinâ birâne kândâtzângom ko kinziñan gwapgwap lân gâbârine gei topzinâ nângâbi. Zen yatâ opnâ kamân zo birâm âibi.”¹² Yatâ sâi zen âimnâ a ambân umziñ melânbigât den sâm dâzângowe. ¹³ Wâke donjbe molizingâwê. A mâsekziñoot donjbe kelâk sângonzingâm kubikzingâwê.

Herodenâ sâi Yohane kuwe.

(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Yesugât den sinji lanj kârâm a kutâ Herodegâren ari nângip. A nâmbutnâ zinjâ Yesugât itâ sâwe, “Yohanenâ too sângonzingip, zâknâ mumunjan gâbâ zaat kâwaliñoot ândiap.”¹⁵ A nâmbutnandâ Yesugât itâ sâwe, “Zâk Elia zaat ândiap.” Sâne nâmbutnandâ itâ sâwe, “Zâk Propete nâi, Propete sânginjâ yatâ.”¹⁶ Herodenâ den zo nângâm sâip, “Buñ. Yohane sa gânduñ kârâm mânângârâwe, zâknâ zaat ândiap.”

¹⁷ Herode zâk mârumjan kâwali a sângonzângoi Yohane gâsum tâk namin parâwe. Mârum ombenjan Herodenâ munjâ Pilipo zâkkât ambinjâ Herodia beknjan meip. Ambân zâkkât opnâ Yohanenâ Herode itâ dukui. ¹⁸ “Gâ

mungarḡat ambân mein, zo mân dap uap.” ¹⁹ Yatâ sâi ko Herodegât ambinnâ Herodia, zâk Yohanegât um kâlak nângâm ândeip. Yohane kumbat sâm matâp kârum ândeip. ²⁰ Herodenâ ko Yohane a târârak sot âlipnâ sâmnâ hurat kwâkḡarḡâm galem ândeip. Herodenâ Yohanegât den nângâm um zagât oip. Oi lanḡ dinâ zo nângâm âknâleip.

²¹ Oi Herodianâ Yohane kumbap sâm matâp itâ muyageip. Herodegât âsaâsagin narâknâ mâte oi sii nalem om a sâtnâ sot kâwali a patâ sot Galilaia hânân gâbâ a zâizâinâ minduzinḡâm nalem zinḡip. ²² Mindunetâ ko Herodia bâratnâ, zâk mâteziḡan zâi kep ândeip. Kep ândei Herode sot arâpnâ zinḡ eknâ âknâliwe. Herodenâ ambân itâ sâm dukuip, “Gâ wan mo wangât otgigap? Sâna gibâ.” ²³ Yatâ sâm a patâ mâteziḡan sâm kâtigeip, “Wan mo wangât otgigi âlip sâna gibat. Hânnaḡat sâna âlipnâ mânâḡat toren gibat.”

²⁴ Ambân zo âknan âi mamnâ mâsikâm sâip, “Nâ wan wangât sâbâ?” Sâi mamnandâ dukuip, “Yohane too sanḡonziḡip, zâkkât gândunâ mânâḡat kâuknâ niban.” ²⁵ Sâi ambân zo sârârak kârâm âim a kutâgâren itâ sâip, “Yohane too sanḡonziḡip, zâkkât gândunḡ mânâḡat kâuknâ hâkop patin pam ni.” ²⁶ Herodenâ den zo nângâm pârâkpam umnâ bâleip. Zâk a sâtnâ zenḡât mâteziḡan sâm kâtigeip, zorat op zo bon upapkât sâi dinâ nânḡip. ²⁷⁻²⁸ Kegâk kâwali a nâi Yohanegât kâuknâ mem gâbapkât sanḡonguip. Kâwali a zo tâk namin âim Yohane gândunḡ mânâḡat kâuknâ hâkop patin pam mem ga ambân zo pindip. Ambân zorâḡ memnâ mamnâḡâren mem arip. ²⁹ Oi Yohane arâpnandâ sinḡi zo nângâm âi kâambarâḡ mem hanguwe.

Yesu arâpnâ âburem gawe.

³⁰ Aposolo zen âburem ga Yesugâren mindum ko kut nâi nâi urâwe, zorat den sinḡi dukum nanḡawe. Den sinḡi âlipnâ sâwe, zorat dukuwe. ³¹ Narâk zoren donḡep patâ târotâroyâk mindum âim gawe. Âim ganetâ zen dap op nalem nimbe. Zorat Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzânḡoip, “Zen ganetâ a mân ândiândinḡan âi ândeindâ sâkninḡ sânduksâik.” ³² Oi zen ziiḡnik wangâyân zâim a mân ândiândinḡan ba âiwe. ³³ Ka a ambân kâmut zinḡitnetâ âine kamânḡ kamânḡat mindum sârârak kârâm âim zinḡon âim takâwe.

Yesunâ a 5 tausen yatâ nalem zinḡip. (Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Yo 6:1-13)

³⁴ Oi Yesunâ wangâyân gâbâ gem gamnâ a ambân kâmut patâ zinḡiri râma galem a bunâ, yatâ ândiwe. Yesunâ zo yatâ zinḡitnâ umnâ nânḡip. Yatâ zinḡitnâ zorâḡok den sinḡi âlipnâ donḡep dâzânḡoip. ³⁵⁻³⁶ Mirâsinḡ geibâ sâi arâpnâ zinâ Yesugâren âim sâwe, “Zi mân ândiândinḡan ândeindâ nâtiksapkât a ambân zâmbana kamân tap ariabân âim nalem sâḡḡân mem nimbi.” ³⁷ Sânetâ itâ sâm dâzânḡoip, “Wangât âibigât se? Zinâ nalem nâi zinḡânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nen âim kât 2 handeret yatâ zorâḡ nalem kwâlâm ga zinḡânatkât sat?” ³⁸ Sâne itâ sâm mâsikâzinḡip, “Zenḡâren nalem dabutâ ziap, zo âi iknek.” Sâi zen âi eknâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuunâ zagât.”

³⁹ Sânetâ Yesunâ sâi a zen hibuk kwâknan kâmutnâ kâmutnâ ge tarâwe. ⁴⁰ Tengâ nâi 1 handeret, tengâ nâi 50, yatâ tarâwe. ⁴¹ Tatnetâ Yesunâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât mem sinâ sumbemân ek sâiwap sâm sonpam zinḡip. Nalem zo mamunḡ arâp zinḡi zinâ kâsâpkum a zinḡawe. Saru zuunâ kâsâpkum zinḡi yatik urâwe. ⁴² Oi zen aksik nem âkon urâwe. ⁴³ Nalem sot

zuu buputnâ tâip, zo mine irâ kiin zagât piksâip. ⁴⁴ A nalem niwe, zo ko 5 tausen yatâ.

*Yesunâ saru kwâknan lân lân arip.
(Mt 14:22-23; Yo 6:15-21)*

⁴⁵ Oi Yesunâ sâi arâpnâ wanğâyân zâim ândiren Besaida kamânângen âiwe. Yesu zik ko a ambân zâmbanbam tâip. ⁴⁶ Yesunâ kândâtziñ keliknâ ninâu sâbam bâknan zari. ⁴⁷ Nâtiksâi wanğâ saru tânâmnan âim tâi Yesu ziknjik saru sâtjan tâip. ⁴⁸ Oi pibâ sânğânziñan gâbâ gâi âinam osim biranjâwe. Oi Yesunâ zingitnâ hanşâsâgât nâtiknâ saru kwâknan lân lân zengâren âim walâziñgâbam oip. ⁴⁹ Yesunâ saru kwâknan ari ek wâke gaap sâm kengât urâwe. ⁵⁰ Zen aksik eknâ kenğât patâ urâwe. Yatâ utne den itâ sâm dâzânğoi, “Zen umziñ diim geik. Ninak gaan. Zen mân kenğât utnek.” ⁵¹ Yatâ sâm wanğâyân zari pibâ hirinsâip. Hirinsâi a zen imbanziñ buñ oip. ⁵² Nalem zingip, zorat topnâ mân nânğâwe. Nânğânğâziñ mân pâronşâip, zorat.

⁵³ Saru nâmbutken âim Genesarete hânân takâm wanğâ saawe. ⁵⁴⁻⁵⁵ Wanğâyân gâbâ gine zorânğak a ambân ziñ Yesu eknâ kamân dâp âimnâ a mâsekziñoot helân aam minziñğâm Yesugâren gawe. ⁵⁶ Yesunâ kamân patin sot mâik mâigân ari ko a ambân mâsekziñoot sombemân zâmbane âi hâmbâ muruknan gâsum âlipziñ upigât Yesu dukune nânğip. Dukune nânği hâmbânjan gâsum âlipziñ urâwe.

7

*Parisaio a sot Yesu, zen den âraguwe.
(Mt 15:1-9)*

¹ Parisaio sot Yerusalem kamânân gâbâ Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesugâren ga minduwe. ² Oi Yesu arâpnâ osetziñan gâbâ nâmbutnândâ Parisaio a zengât den mân luwe. Zen bitziñ mân sanjon nalem nine ziñgirâwe. ³ Parisaio sot Yuda a aksik patâ, zen bitziñ sanjon nalem namarâwe. Sâkurâpziñ zengât den lum yatâ opmarâwe. ⁴ Zen mindumindu sombemân gâbâ gam too sânğonnâ nalem namarâwe. Oi zorik buñâ. Amañ sot hâkop sanjonsanjon sot kut nâi nâi nâmbutnangât sâkurâpziñangât den, zo lum ândiwe. ⁵ Zorat Parisaio sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen Yesu mâsikâm sâwe, “Arâpkâ wangât sâkurâpniñ zengât den kom bitziñ mân sanjon nalem nime?” ⁶ Sânetâ itâ sâm dâzânğoi, “Sarâ a zen. Zengât op Propete Yesaianâ Anutugât den itâ sâm kulemgoip,

‘A kâmut zi lâuziñandik mâpâsenime. Umziñandâ ko birânime. ⁷ Oi den bonñangât hâuñâ a ziñ den sâm kwâkâm anğâme. Zen lâuziñandik mâpâsenime, nâ zorat nânğa yen opmap.’

⁸ Zen Anutugât gurumin den zo birâne gei a denâk lum ândine. ⁹ Zen ziñâ nânğânğâyân gâbâ den zo mem ko Kembugât gurumin den zo birâm mâtâp nâin âime. ¹⁰ Mose zâk Anutugât gurumin den itâ sâm dâzânğoi, ‘Gâ ibâ mamğâ sâtzik lum hurat kwatzikâban. Nâi zâk ibâ mamğâ sâm bâliñan kwatzikâbap, zo kune mumbap.’ ¹¹ Zen ko itâ sâme, ‘A nâi zâk ibâ mamğâ itâ dâzâkobap. Kut zo zo zikâbam, zo Anutugât sinji sâm paan.’ ¹² Yatâ dâzâkoi zen diñâ mem kâtiknan pam mam ibânğ kore otzikâbâ sâi mâtâp

pâke kwâkñangâme. ¹³ Yatâ op Anutugât den komñâ sâkurâpziñangât den lum game. Oi zorik buñâ kut ñâi ñâi nâmbutñâ yatik upme.”

Kut ñâi ñâi ninñandâ a um mân sumunkomap.

(Mt 15:10-20)

¹⁴ Yesuñâ yatâ sâam a ambân dum minduzingâm itâ sâam dâzângoip, “Nâ den dâzângua zen aksik nângâm kwâkânek. ¹⁵ Kut ñâi ñâi nine tep kâamboziñan geimap, zorâñ mân sumunkomap. Ka umziñan gâbâ koptgâmap, zorâñ ko sumonkomap. ¹⁶ A kindapñoot zorâñ den zi nângâbap.”

¹⁷ Yatâ sâamñâ birâzingâm mirin zari arâpñâ ziñâ den sumbuñâ topñangât mâsikâwe. ¹⁸ Mâsikânetâ sâip, “Zen yatik um nângânângâziñâ buñ ândime? Topñâ itâ mân nângâme? Kut ñâi ñâi tep kâamboziñan geimap, zorâñ dabân sumunkomap? ¹⁹ Zorâñ umziñan mân âimap. Zo yen tep kâamboziñan giari mem kubigi mâtapñan geimap.” Yesu zâk yatâ sâam nalemgât den sâam nâmbâsâpkoip. ²⁰ Oi den ñâi itâ sâip, “Umziñan gâbâ koptgâmap, zorâñ ko sumunkomap. ²¹ A umân gâbâ den itâ koptgamap. Nângânângâ bâliñâ, âkñâle nep, kâmbu. ²² Kâmbam ku, ambân mem birâbirâñ, sarâ, zâizâiñâ, um kâtik, den bâliñâ sot bâliñâ top topñâ. ²³ Bâliñâ sâlâpkuan, zorâñ a umziñan gâbâ koptgâi sumunkomap.”

Grik ambân ñâi Yesugâren gâip.

(Mt 15:21-28)

²⁴ Yesu zâk kamân zo birâm âim Tiro Sidon kamân zagât zo zengâren takip. Takâm mirâ ñâin zâim tik tap nângâbat sâip. Oi dap yatâ tik tâpap? ²⁵ Taki zorenâk ambân ñâi zâk sinji nângip. Zâkkât bâratñâ wâkenâ zâk sot ândeipkât ga Yesugât um topñan pindiñsâip. ²⁶ Ambân zo Grik ambân Siro-Poinika gokñâ. Zâk bâratñangât umñan wâke zo molibapkât dukuip.

²⁷ Dukui Yesuñâ itâ sâip, “Katep zengât nalew wâu zingindâ mân dâp upap. Katep zen nalew ninetâ ko buputñâ zo mem wâu zingânat.”

²⁸ Sâi ambânñâ den itâ mâburem pindip, “Kembu, zo nângan. Ka katep ziñâ nalew nine gwapgwapñâ gei wâu zen lanñâ nime.”

²⁹ Oi Yesugoot itâ sâam dukuip, “Den zo yatâ sat, zorat op ko nângâgigan. Âi eknan. Wâkenâ bâratkâ birâñangap.” ³⁰ Sâi ambân zo âimñâ mirâñan zâim egip. Wâkenâ bâratñâ pam ari nânzam tâip.

A diñ buñ kubikñangip.

³¹ Yesu zâk Tiro kamânân gâbâ puriksâm Sidon kamân walâmñâ kamân bâzagât zengâren takâmñâ Galilaia saruyân takip. ³² A nâmbutñâ, ziñâ a ñâi kopa, kindap bâpsâsâñ diim gam Yesuñâ weebapkât dukuwe. ³³ Dukune nângâm a zo diimñâ ginñan pâi zikñik kiri Yesu zâk bikñandâ kindapñan weemñâ bikñan tâpkum nâmbâlamñan weegip. ³⁴ Yatâ opñâ sumbemân egi zaari yaak memñâ ziñ denân sâip, “Epata (niñ denân ko, pâroñsâ).” ³⁵ Yatâ sâi a kindapñâ pâroñsâi nâmbâlam âburei den âlip sâip. ³⁶ Oi Yesu zâk den sinji zo mân sapsubigât dâzângoip. Yatâ sâi zen ko kâtigem sâne lanj kârâm arip. ³⁷ Zen âiwap pamñâ itâ sâwe, “Kut ñâi ñâi tuugi âlip opmap. Kindapziñ bâpâsâñ kubikziñgâmap. A dinziñ buñ den muyagem ziñgâmap.”

8

*Yesunâ a ambân 4 tausen nalem zingip.
(Mt 15:32-39)*

¹ Narâk zoren a ambân kâmut patâ Yesugâren mindum nalem bun ândine Yesunâ arâpnâ minduzingâm dâzângoip, ² “A ambân kâmut zi sirâm karâmbut nen sot ândimnâ tepziñangât mue, zorat umnâ nânğan. ³ Zen naleu bunâ sânğonzângoindâ sâi mâtâbân âim nalemgât tâmbetagobe. Nâmbutnâ zen kamân kârebân gâbâ gawe, zorat.” ⁴ Yatâ sâi arâpnâ zîñ itâ sâm dukuwe, “A mân ândiândiñan ândiengât dap yatâ nalem muyagem zingânat?” ⁵ Sâne itâ mâsikâzingip, “Zengâren nalem dabutâ ziap?” Sâi zîñâ sâwe, “Nâmburân zagât ziap.” ⁶ Dukune sâi a ambân mindumnâ hânân ge tarâwe. Ge tatne Yesunâ nalem nâmburân zagât zo memnâ sâiwap sâm sonpam namuñ zingip. Arâpnâ zîñgi mem kâsâpkum a ambân zingâwe. ⁷ Oi Yesu arâpnâ zen saru zuunâ mâik bitugâk zagât mo karâmbut yatâ zo Yesu pindâne mem sâiwap sâm a ambân zingâbigât arâpnâ dâzângomnâ zingip. ⁸ A ambân kâmut, zen nalem nem âkon urâwe. Yesu arâpnâ zen nalem buputnâ tap arip, zo mindune irâ nâmburân zagât zoren gei piksâip. ⁹ A ambân niwe, zo 4 tausen yatâ. Nine ko Yesunâ sânğonzângom zâmbâri ba âiwe.

*Yesunâ Parisaio a girem dâzângoip.
(Mt 16:1-4; Lu 12:54-56)*

¹⁰ Yesunâ a ambân sânğonzângoip âine sâp kânok ziknâ sot arâpnâ wanğâyân zâim Dalimanuta hânân âi takâwe. ¹¹ Zoren ândinetâ Parisaio a, zen Yesugâren gam zâk sot âraguwe. Zîñâ itâ dukuwe, “Sumbemân gâbâ imbanâ nâi gei sen mârât kulem nâi kona iknâ” Zo mâsikâm topnâ iknam sâwe. ¹² Yatâ sâne Yesunâ yaak op mâsikâzingâm sâip, “Narâk ziren a zen wangât op top likuliku kulem âsagibapkât se? Perâkñak dâzângobâ. A zo zen kut zo mânâk tirâpžângobat.” ¹³ Yatâ sâmñâ birâzingâm arâpnâ diizîñgi wanğâyân zâim saru nâmbutken âiwe. ¹⁴ Arâpnâ zen nalemgât nelâmzângoip âiwe. Nalem kânogâk wanğâyân tâip. ¹⁵ Oi Yesunâ arâpnâ girem den itâ dâzângoip, “Zen Parisaio sot Herode zengât sii dangâtñâ nalemziñan mân pam om nimbi.” ¹⁶ Yesunâ yatâ sâm dâzângoip ko kwakñâ âragum sawe, “Nalemgât nelâmñângoip birâm gen, zorat sap?” ¹⁷ Den yatâ sâm tatne Yesugât kindapñan giari nânğâm itâ sâm dâzângoip, “Nalemgât nelâmzângoip, zorat wangât âragum te? Zen den zorat topnâ mân nânge? Umziñâ mân pâroñsap? ¹⁸ Zen sinziñandâ mân ikme? Kindapziñandâ den mân nânğame? Kut zo orâwan, zo mârum nelâmzângoip mân nânge? ¹⁹ Nâ nalem bâtnâmbut kâsâpkum a 5 tausen zingâwan. Oi buputnâ zo sândune irâ dabutâ giarip? Mâsikâzingi sâwe, “Kiin zagât.” ²⁰ Sâne sâip, “Nalem nâmburân zagât kâsâpkum a ambân 4 tausen zingindâ buputnâ sândune irâ dabutâ piksâip?” Mâsikâzingi dukum sâwe, “Nâmburân zagât.” ²¹ Sâne dâzângoip, “Wangât umziñ tok mân pâroñsap?”

A sinâ bâpsâsânj mem kubikñangip.

²² Yesu sot arâpnâ, zen âi Besaida kamânân takâne a sen nâtâtik nâi Yesugâren diim gam bikñandâ weebapkât dukuwe. ²³ Dukunetâ Yesunâ a sinj bâpsâsânj zo bikñan gâsumnâ kamân ginñan âim sinjan tâpkum bikñandâ kâukñan pam itâ dukuip, “Gâ kut nâi nâi, zo eksat mo bunâ?” ²⁴ Yatâ mâsiki eknâ sâip, “Nâ a zingitsandâ nakkât tobat yatâ op âim gam kinze.” ²⁵ Dum

zagâtnâ Yesunâ sinan weegi a zo sinâ ânângâri kârebân sot pânkânogân, zo ek kwâtâteip. ²⁶ Oi Yesunâ sânngongum sâip, “Gâ kamân patin mân zâim tigâk mirâgan zâi.”

Peteronâ Yesugât topnâ sâim kâknan kwâip.
(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

²⁷ Yesu sot arâpnâ, zen Kaisarea kamân patâ a kutâ Piliponâ sâi tuuwe, zorat kamân mâik mâik, zenğâren âiwe. Mâtâbân âim Yesunâ arâpnâ mâsikâzingâm sâip, “A zen nâgât nâi sâime?” ²⁸ Mâsikâzingi itâ sâim dukuwe, “Yohane too zanğonzingip sâime. Nâmbutnândâ ko Elia sâime. Nâmbutnâ zen Propete nâi sâime. Gâgât yatâ sâime.” ²⁹ Sânetâ ko mâsikâzingip, “Ka ziinâ ko nâgât nâi sâime?” Sâi Peteronâ itâ dukuip, “Bâlinan gâbâ mâkâningâban. Gâ Kristo.” ³⁰ Yatâ sâi ko a nâmbutnâ lanj mân dâzânğobigât sâim kâtigeip.

Yesu zâk mumbapkât sinji den dâzânğoiip.
(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

³¹ Narâk zoren topkwapnâ den itâ sâim muyagezingip, “A bonnâ, nâ gâtâm sâknam nânğâbat. A patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Anutugât gurumin den zorat galem a, zinâ gâsânom none momnâ sirâm karâmbut tapnâ zaatpat.” ³² Den zo sâim kâknan pam dâzânğoiip. Dâzânğoi ko Peteronâ diim kwâkânğam dukuip. ³³ Dukui Yesunâ puriksâm arâp zingitnâ Petero kwâkânğam sâip, “Sataj, gâ siriksâ. Gâ den sat, zo Anutugât den bunâ. Zo a den.”

Yesu sot ândiândinğânğât den.

³⁴ Yesunâ sâi a ambân kâmut tarâwe, zen sot arâpnâ gane itâ sâim dâzânğoiip, “Zen nâ molininâ sâim um sâkzinğânğât den birâm poru nakzinj lumnâ nâgat mâtâp, zo lanjbi. ³⁵ Zen ândiândizinğânğân kârâbi, zo ko gulipzânğobap. Zen nâgât opnâ sot den sinji âlipkât op ândiândizinğânğân birâbi, zo ko ândiândi bonnâ muyagibi. ³⁶ Zen hânğât kut kinj kinj mem ândiândizinğânğân buj oi wan wan âlipnâ zemzinğâbap? ³⁷ Zen dap yatâ ândiândizinğânğân suup mei târokwap zinğâbap? ³⁸ Zenğâren gâbâ nâi zâk a ambân ândi mâmanzinğânğân bâlinâ zi, zenğât oserân ândim kwâimbânibap mo dinanğât nânği anjunğoot upap, zâkkât a bonnâ, nânğâ Ibânanğât sumbem âsaknâ sot kâwali a zen sot gamnâ a zo yatik kwâimbânğânğât.”

9

Yesunâ holi tobat âlipnâ oip.
(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)

¹ Yesunâ itâ sâim dâzânğoiip, “Nâ perâknak dâzânğobâ. A kinze zi, nâmbutnâ zen mân mune Anutu um topnan ândiândinğânğât narâk oi zorânğâ imbanğânğoot âsagei ikpi.”

² Yesu zâk sirâm nâmburân kânok ândim Petero sot Yakobo sot Yohane diizingi bak kârebân zâiwe. Zen ziinik zoren tatne Yesugât holi tobatnâ nâi âsageip. ³ Yesugât hâmbânâ zo kâu timan timan. Anğâ mân tuutuunâ yatâ oip. ⁴ Oi Mose sot Elia zorenâk muyagem gam Yesu sot den den urâwet. ⁵ Oi Peteronâ Yesu den itâ sâim dukuip, “Patâninâ, mat nâi zi ândien. Zorat silep karâmbut tuunâ. Gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.” ⁶ Yesu arâpnâ zen kenğât op sânamzinğânğân sâmbui Peteronâ lanj sâip. ⁷ Yatâ utnetâ sasa nâi gei kwâtepzânğoiip. Sasa kâligen gâbâ den nâi itâ âsageip, “Zi nannâ. Umnâ

zâkkâren kinzap. Ziñâ diñâ nângâm biranji.” ⁸ Arâpnâ zen den yatâ nângâm zorânak ek kârune buñ oi Yesu ziknik kiri igâwe.

⁹ Bâkñan gâbâ gem gam tatne Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzângoip, “Zen wan wan ikse, zo a ambân mân dâzângone a bonjâ, nâ mumunjan gâbâ zaatpat.” ¹⁰ Yatâ sâm dâzângoi arâpnâ zen den zo nângâm kwakñâ itâ âraguwe, “Mumunjan gâbâ zaatzaat sap, zorat top dap yatâ.” Oi kut nâi igâwe, zorat sinji a ambân mân dâzângowe. ¹¹ Zen Yesu itâ mâsikâm sâwe, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen wângât itâ sâme? Eliañâ Kristo kândom okñangâm takâbap.” ¹² Yatâ sâm mâsikâne sâip, “Elia perâkñak kândom gam kut nâi nâi ek kubikpapkât sâsânâ. Oi bet ko a bonjâ nâ sâknam patâ nim kâbakñenibi. Nâgât op Kembugât ekabân dapkât op yatâ kulemuwe?” ¹³ Eliagât itâ dâzângobâ. Elia mârurum ga ândei kut nâi nâi zo lan okñangâwe. Anutugât ekabân den kulemuwe, zo yatik okñangâwe.”

Yesu arâpnâ, zen wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

¹⁴ Yesu sot arâpnâ karâmbut bâkñan gâbâ gem arâpnâ nâmbutñâ zengâren gam igâwe. A ambân donjep patâ haamzângom kine Kembugât gurumin a zen Yesugât arâpnâ sot âragum tarâwe. ¹⁵ A ambân aksik, zen Yesu ekñâ parâkpm zâkkâren sârârâk kârâm âim sâtâre okñangâwe. ¹⁶ Yesunâ mâsikâzingip, “Zen wan den sâm ârague?” ¹⁷ Sâi a zengât oserân gâbâ a nâinjâ itâ dukuip, “Patâ, wâke kopañ nannangât umjan gei tâi gâgâren diim gaan. ¹⁸ Wâkenâ narâk dâp katop zo sâknam kwâkñangâm mem kâbakgwâbakñe okñangi lepâunâ gei sâtñâ zim kâtiñsâi kinj bikñâ kâtigem kinmap. Oi gâgât arâpkâ ziñâ molibigât sa ko molinâ sâm kwakñâ bire.”

¹⁹ Sâi Yesunâ arâp dâzângoip, “Zen nângâm pâlâtânjin buñâ. Nâ narâk dabutâ zen sot tap âkom diizingâm ândimâmbat? Katop zo nâgâren diim ganek.” ²⁰ Sâi katop zâkkâren diim gane wâkenâ Yesu ekñâ katop mem nâi nâi okñangi hânân gei kom purik op ze lepâunâ gem zeip.

²¹ Yesunâ katepkât ibânâ mâsikâm sâip, “Narâk dabutin oip?” Sâi ko ibânandâ sâip, “Katepñan gâbâ muyageip. ²² Wâkenâ katop tâmbetkubat sâm kârâp sot tooyân mem kâbakñe geimap. Gâ imbanâgâ zemgigap oi ko nekât umgâ bâlij oi betnikñan me.” ²³ Yatâ sâm mâpâsei Yesunâ itâ dukuip, “Imbanangât satkât sa nângâ. Nâi zâk nângâm pâlâtân kwatnim ândibapñâ kut nâi nâi sâi âlip âsagenangâbap.” ²⁴ Yesu zâk yatâ sâm dukui zorânak katepkât ibânandâ sâip, “Nâ nângâm pâlâtân kwatigan. Gâ gikak nângâm pâlâtânâ lotñâ, zo mem kâtikñan pa.” ²⁵ Oi a ambân donjep mindum ga kine Yesunâ zingitñâ wâke molim sâip, “Wâke kopa gâ dâgoga takâm âi. Oi dum mân puriksâm ga geiban.” ²⁶ Yesunâ yatâ sâi wâkenâ den kâtik sâm katop lân kâbakñem ari katop hânân gei mumbam op zeip. A ambân zen zo ekñâ katop muap sâwe. ²⁷ Yatâ sânetâ Yesunâ katop bikñan gâsum mem zaari kirip.

²⁸ Yesu zâk mirin zari arâpnâ zen mâsikâm sâwe, “Nen dapkât op wâke molim osien?” ²⁹ Sâne dâzângoip, “Wâke yatâ zo ko ninâunâ ko âlipñâ molimolinâ. Ka kut zo nâmbutñandâ ko buñâ.”

Yesu mumbapkât sinji den dâzângoip.

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

³⁰ Oi hân zo birâm ba Galilaia hân walâm âiwe. ³¹ A ambân, ziñâ nângâbegât tigâk âiwe. Âimñâ Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzângom ândei,

“A bonnâ, nâ a bitziṅan zaria gâsunim none momnâ sirâm karâmbut tap ko zaatpat.” ³² Yatâ sâmb dâzâṅgoi den zo nâṅgâm topṅṅgât māsikânam kwaknâ birâwe.

A sâtnâ ândiândiṅgât den.
(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

³³ Oi Kapenaum kamân takâm mirâ ṅâin zâim Yesunâ arâpnâ māsikâziṅgâm sâip, “Mâtâbân gam wan den sâmb ârague?” ³⁴ Māsikâziṅgi zen kwak tarâwe. Wangât, zen mâtâbân gam osetziṅan gâbâ ṅâinâ a sâtnâ upap sâmb âraguwe, zorat op kwak tarâwe. ³⁵ Yesu zâk ge tapnâ arâp kiin zagât minduziṅgâm itâ dâzâṅgom sâip, “Osetziṅan gâbâ a ṅâi a sâtnâ upat sâmb zengât ombezizian ândim kore otziṅgâbap.” ³⁶ Yatâ sâmb katep mâik ṅâi diim osetziṅan pam itâ sâmb dâzâṅgoip, ³⁷ “ṅâi zâk nâgât nâṅgâm katep mâik itâ zo galem okṅṅgâbap, zo ko nâgât yatik kore otnibap. Kore otnibap, zo ko nâyâk buṅâ, sâṅgonnogip, zâk kore ârândân okṅṅgâbap.”

Simgât den dâzâṅgoip.
(Mt 18:6-9; Lu 9:49-50; 17:1-2)

³⁸ Yohaneṅâ Yesu itâ dukuip, “Patâ, a ṅâi zâk gâgât kutkâ sâmb wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkṅṅṅan.” ³⁹ Sâi Yesunâ itâ sâmb dâzâṅgoip, “Mân kwâkṅṅṅâbi. ṅâi zâk nâgât korân nep ṅâi imbâṅṅṅoot tuubap, zâknâ dap yatâ sâmb bâliṅan kwatnibap? ⁴⁰ Nepniṅ mân kârâm kândaṅbapnâ buku op betniṅan mimbap. ⁴¹ Nâ perâkṅṅak dâzâṅgobâ. ṅâi zâk zen nâgât siṅgi op ândie, zorat too aam ziṅgâbap, zo ko sâṅgân buṅ mân upap. Biken mimbap.

⁴² ṅâi zâk katep mâik ṅâi nâ nâṅgâm pâlatân kwatnimap, zo dukui bâliṅ upap, zo ko a zo zâk tosâ yâmbâtṅâ mimbap. A yatâ zo zâk mârumb kât sumun patâ gândunân saam saruyân pane giari sâi ko âlip opap. ⁴³ Bikandâ mâtâp bâliṅan diigim âibâ sâi bikâ mânâṅgât pâmban. Gâ bikâ hâlâlû ândim sim kârâbân geibatkat laṅ bikâ kârâm mânâṅgât ândim ândiândi kâtikṅan âiban. ⁴⁴ Sim kârâbân nane ziṅ sunumziṅ nemâmbap sot kârâp zâk mân bâpsâbap. ⁴⁵ Kingandâ mâtâp bâliṅan diigim âibâ sâi kârâm mânâṅgât birâban. Gâ kingâ hâlâlû ândim simân geibatkat laṅ kingâ kârâm mânâṅgât pâmban. ⁴⁶ Simân nane ziṅ mân mumbap sot kârâp mân bâpsâbap. ⁴⁷ Singandâ mâtâp bâliṅan diigim âibâ sâi sum lâmunban. Gâ siṅgâ âlip ândimṅâ simân geibatkat laṅ sen bap ândim Anutu um topṅṅan bagiban. ⁴⁸ Sim kârâbân nane sot kârâp mân buṅ upap.

⁴⁹ Zen sii mem nalem kwâkṅṅan pame, zo yatigâk Anutu zâk kârâp saṅgonziṅgâbap. ⁵⁰ Sii zâk naamṅâ. Ka sii naamṅâ buṅ oi dap utne dum naamṅoot upap. Zen sii yatâ naamziṅoot ândibi. Zen um lumbenâ op ândibi.”

10

Ambân mem birâbirâgât den.
(Mt 19:1-12; Lu 16:18)

¹ Yesu zâk zobâ zaat ba Yudaia hân walâm Yodaṅ too nâmbut âi takip. Taki a ambân kâmut patânâ minduwe. Oi op ândeip yatigâk den siṅgi âlip sâmb dâzâṅgoip.

² Oi Parisaio a nâmbutṅâ, zen Yesu denṅâ saanat sâmb gam māsikâm sâwe, “Kembugât den kâtik zo, dap ziap? Ambân birâbirân, zo âlip orot mo mân

orot?”³ Mâsikâm sâne hâuñâ itâ mâburem dâzânngoip, “Mose zâk zorat den dap dap sapsun zingip?”⁴ Yatâ sâi zîñâ sâwe, “A ñâi ambân birâbâ sâm ekap kulemgum pindâm molibap. Mose zâk yatâ sâip.”⁵ Sâne Yesunâ itâ sâip, “Mose zâk um kâtikziñangât opñâ gurumin den zo sâm kulemguip.⁶ Ka topkwapñâ Anutuñâ a ambân muyagezikâmñâ itâ sâip,⁷⁻⁸ ‘Zorat ko a ñâiñâ ibâ mam birâzikâm ambinñoorâk ândei zet um sâk kânok op ândibot.’ Den yatâ ziapkât zet zagât buñâ. Kânok op ândiabot.⁹ Zorat sa nângânek. Anutuñâ mâpotzikip, zo anâ mân kâsâpzakobi.”

¹⁰ Yesunâ yatâ sâi ko zâk sot arâpñâ, zen mirin zâine ko arâpñâ zen zorarâk dum mâsikâwe. ¹¹ Mâsikâne itâ dâzânngoip, “A ñâiñâ ambinñâ birâmñâ ñâi mimbap, zâk târotârozikñâ mânangât tosâ patâ mimbap.¹² Ambân ñâiñâ apñâ birâm a ñâi mimbap, zâk yatik târotârozikñâ mânangât tosâ patâ mimbap.”

Yesunâ katep mâsop minziñgip.

(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)

¹³ A ambân, zen katep gakâziñâ Yesugâren minziñgâm gam Yesu bikñandâ kâukziñan gâsubapkât sâne Yesu arâpñâ, zîñ kenngât minziñgâwe. ¹⁴ Yatâ utnetâ Yesunâ zîngitñâ umñâ bâliñ oi arâpñâ itâ sâm dâzânngoip, “Zen birâne katep zen nâgâren ganek. Mâtâp mân doongunek. A ambân katep zi itâ, zo zen Anutugât um topñangât sinji sâsârñâ. ¹⁵ Ñâi zâk katep yatâ mân ândibap, zâk Anutugât kiñ topñan mân bagibap.” ¹⁶ Yatâ sâmñâ minduziñgi gane bikñandâ kâukziñan pam Anutuñâ galem otziñgâbapkât sâip.

A sikumñoot ñâiñâ Yesu sot ândibam okñangip.

(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

¹⁷ Yesu zâk âibam oi a ñâi sârârâk kârâm âi Yesugâren takâm um topñan gei pindiñsâm sâip, “Patâ âlipñâ, nâ dap dap op ândiñdi kâtikñangât sinji upat?”¹⁸ Sâi Yesunâ itâ sâm dukui, “Gâ wangât nâgât âlipñâ sat? Âlip mariñâ Anutu kânok. ¹⁹ Gurumin den zo nângâmat. Zo itâ, ‘Kâmbam mân kumban. Ap ambin mân birâyanngâbabot. Gâ kâmbu mân upan. Bukugangât sârân sâsârñ mân sâban. Oi a ambân zengât kut ñâi ñâi, zorat sarâ sâm mân mimbap. Ibâ mangâ sâtzik lum hurat kwatzikâban.’”²⁰ Sâi a zorâñâ itâ dukui, “Gurumin den zo pisuk katepnan gâbâ lum gâwan. Ñâi mân bira ziap.”²¹ Sâi Yesunâ ekñâ umñâ zâkkâren tâi itâ dukui, “Kânok birâna ziap, zo upan. Gâ âim sikumgâ mem a zîngâna kwâlâne kât zo mem a kanpitâ zîngâban. Kât zo zîngâmñâ birâm ga nâ sot ândiban. Gâ yatâ opñâ sumbemân sikumgoot upan.”²² Yesunâ yatâ sâm dukui a zo umñâ bâliñ oi nângi yâmbârei arip. Zâk sikumñâ patâ, zorat yatâ oip.

²³ Ari ko Yesunâ puriksâm arâpñâ zîngitñâ itâ sâm dâzânngoip, “A sikumziñ patâ, zen Anutugât um topñan baginam kwakpi.”²⁴ Yesunâ yatâ sâi arâpñâ zen pârâkpm imbanâziñ buñ oi dum dâzânngoip, “Katep gakanâ, Anutugât um topñan bagibagin, zo yâmbâtñâ. ²⁵ Bâu patâ kamelerñâ kuup mâtâpñan bagibap, zo yâmbâtñâ. Ka a sikum patâñâ Anutugât um topñan bagibagin, zo yâmbâtñâ walâwalân.”²⁶ Yatâ sâi ko arâp zîñâ imbanâziñ buñ oi sâwe, “Zo yatâ zorâñ dap yatâ Anutugât um topñan baginat?”²⁷ Sâne Yesunâ zîngitñâ sâip, Anâ kut ñâi ñâi utnam kwakme, zo Anutuñâ mâtâp âlip muyagemap. Zâk mân kwakmap.”

Yesugât opñâ kut ñâi ñâi birâm, zorat hâuñâ minat.

²⁸ Peteronâ den zo nângâm Yesu itâ sâm dukuip, “Nângat. Nen kut nâi nâiniñâ kândâtkom gâ moligiwen.” ²⁹⁻³⁰ Sâi Yesunâ sâip, “Nâ perâknjak dâzângobâ. Zengâren gâbâ nâi zâk nâgât opnâ mirâ kamân mo âtâ mun, mam ponâ, ibâ mam, murarâ mo hânñâ birâbap, zâk kut nâi nâi donjbepp mimbap. Hânân zi mirâ sot âtâ mun gat, mam murarâp sot hân, zo sâknam kwâknjan mimbap. Gâtâm narâk patin zâk ândiandi tâmbânâ mem ândibap.” Yesunâ zo sâmjñâ mâtakâm sâip, ³¹ “Ka kândom a zengâren gâbâ donjbepp zinjâ bet upi. Bet a zengâren gâbâ donjbeppñâ kândom upi.”

Yesu, zâk mumbapkat den sinji dâzângoip.
(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

³² Zen Yerusalem kamânân âinam zâim tarâwe. Yesunâ kândom ari arâppñâ imbanâziñ buñ oi âine a nâmbutñâ molizingâweñâ kengât urâwe. Oi Yesunâ arâppñâ kiin zagât zo minduziñgi tatne kut nâi nâi âsaqibap, zorat den sâm muyageziñgâm itâ sâm dâzângoip, ³³ “Nânge. Nen Yerusalem kamânân zâinamen. Oi zoren a bonñâ nâ mumbatkât sâm Roma a kutâ zâkkâren nâbanbi. ³⁴ A kutâ arâppiñâ den top top dâtnom ko sinnan tâpkum inzut mem lapitnim none mubat. Oi sirâm karâmbut tap zaatpat.”

A sâtñâ ândiândigât den.
(Mt 20:20-28)

³⁵ Oi Zebedaiogât nanzatñâ Yakobo sot Yohane, zet Yesugâren âimñâ sâwet, “Net kut nâi nâigât sâitâ zo âlip nângânikâban?” ³⁶ Sâitâ mâsikâzikip, “Wan wan otzikâbâ sa ko sabot?” ³⁷ Sâi zet itâ dukuwet, “Gâ nângâna imbanâgongât âsakñâ muyagei âsangâ toren toren tâtat.” ³⁸ Sâitâ Yesunâ dâzâkoip, “Zet topñangât kârum yatâ sabot? Nâ too kâlakñâ nimbap, zo âlip zet nimbapot? Oi too sanjonibi, zo zet yâtik sanjonzikâbi?” ³⁹ Sâi zet sâwet, “Âlip utat.” Sâitâ Yesunâ dâzâkoip, “Too nimbap, zo zet nimbapot. Too sanjonibi, zo yâtik sanjonzikâbi. ⁴⁰ Ka âsannan tâtatñâ, zorat den sâsâr, zo nâgâren mân ziap. Zorat sinji kwatziñgâziñgânâ, zo zen zoren tapi.”

⁴¹ Yatâ oitâ arâp nâmbutñâ zen den zo nângâm Yakobo sot Yohane kuk otzikâwe. ⁴² Oi Yesunâ minduziñgâmñâ itâ sâm dâzângoip, “Nânge, Hân a kutâ, zen zâizâiñ op kore a gâsâzângom ândime. Oi hânân a patâ, zen a kutâ otziñgâme. ⁴³ Zengâren ko yatâ mân âsaqibap. Zengâren gâbâ a nâi a sâtñâ upat sâm bukurâp zengât kore a op ândibap. ⁴⁴ Oi zengâren gâbâ a nâi a kutâ upat sâm bukurâp zengât kore mâman ândibap. ⁴⁵ Yatigâk a bonñâ, nâ zinjâ kore otnibigât mân gewan. Ninak zengât kore opñâ a donjbepp zengât suupziñ memñâ ândiândinâ buñ upapkât gewan.”

Yesunâ Yeriko kamânân a nâi sinjâ bâpsâsân kubikñangip.
(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

⁴⁶ Yesu sot arâppñâ, zen Yeriko kamânân âi takâwe. Âi kamân zo walâm kamân ginñan âine a sinj bâpsâsân nâi mâtâp ginñan tâip, kutñâ Batimaio, Timaogât nanñâ. A ambân, zen Yesu Nasarete gokñâ, zâk gam ariap sâwe. ⁴⁷ Sâne nângâm den sâm sâip, “Yesu, gâ Dawidigât kiunnâ, nâgât umgâ bâleik.” ⁴⁸ Den yatâ sâm tâi a nâmbutñandâ hirinsâm tat sâm dukuwe. Dukune dinziñâ birâm kambânâ sâip, “Yesu gâ Dawidigât kiunnâ, nâgât umgâ bâleik.” ⁴⁹ Yatâ sâi Yesunâ nângâm mâtâbân kinñâ sâip, “Sâne gâik.” Sâi a zinjâ sen nâtatik zo konsâm sâwe, “Umgâ bâbâlañ oi zaat ga. Patânâ goonsap.” ⁵⁰ Oi sen nâtatikñâ den zo nângâm hâmbânâ birâm pam oksâm

zaatnjâ ba Yesugâren arip. ⁵¹ Âi taki Yesunâ itâ sâmbâsikip, “Dap otgibatkat sat?” Sâi a sen njâtâtiknjâ sâip, “Patânâ, sinnâ âlip upapkât otnigap.” ⁵² Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Gâ âinan. Nângâm pâlatânj kwatnigat, zorat âlipkâ uat.” Sâi zorenâk sinjâ eknjâ Yesu molim arip.

11

Yesu, zâk donji bâu kwâknan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Yo 12:12-19)

¹ Yesu sot arâpnâ, zen âimnjâ Yerusalem kamân mâte opnjâ Oliwa bâknan takâwe. Baknjâ topnan kamân zagât Betepage sot Betania tarâwet. Zoren takâm Yesunâ a zagât sângonzâkom sâip, ² “Kamân ândi, zoren arit. Âi takâmnjâ donji sigan nâi tâgân kinzap, zo muyageit. Donji zo a kwâknan mân tâtatnjâ, zo iraknjâ. Zo muyagem olanj diim gâit. ³ Olanjâ a nâinjâ wangât olanjabot sâmbâsikâziki itâ sâbabot, ‘Kembuninjângâren nep muyagiap. Oi kek pâi âburem gâbap.’” ⁴ Yatâ sâmbâdzâkoi a zagât zet âim mirâ nâi sângânjan donji sigan nâi saane kiri olanjâwet. ⁵ Olanjâ a nâmbutnjandâ zikit mâsikâzikâm sâwe, “Wangât olanjabot?” ⁶ Sâne Yesunâ den sâip, zo dâzângoitâ nângâne âkip. ⁷ Donji zo Yesugâren diim aritâ arâpnâ zinjâ hâmbâzinjâ donji kwâknan pane Yesunâ kwâknan zâi tap arip. ⁸ A donjeb patâ zinjâ hâmbâ motzinj mâtâbân lîngat âiwe. Oi nâmbutnjandâ gâlanjât sot lâkom ilumnjâ mânângâtnjâ mâtâbân pam âiwe. ⁹ A ambân kâmut patâ, zinjâ Yesu mem oset kwâknanjâwe. Zinjâ itâ sâmbâpam diiwe, “Oe, Kembangât sâtkât gam ninjap, zâk sâmbâlipnan kwâknanjanâ. ¹⁰ Sâkuninjâ Dawidinjâ kembu otzîngâm galem otzîngip, zo yatâ otningâbap. Zorat sâtâre utnâ. Oe, Anutu u sumbemân.” ¹¹ Yatâ op âine Yesunâ Yerusalem kamân takâm Anutugât tirik namin zarip. Zâimnjâ kut nâi nâi ek nanji mirâsinj geibam oi gem arâpnâ diizîngi Betania kamânân âiwe.

Wakum nakjâ nâi Yesugât sâtkât hâlâlânsâip.

(Mt 21:18-19)

¹² Hânsâi Betania kamânân gâbâ gemnjâ Yesu tepnanjât oip. ¹³ Oi kârebân sinjandâ egi wakum nak nâi kiri egip. Eknjâ bonnjâ kinzap sâmbâ kâruip. Bonnjâ orot narâk bunjâ, zorat ilumnjik kirip. ¹⁴ Yatâ eknjâ nak zo itâ dukuip, “Gâgâren gâbâ bonnjâ nininjâ zo a nâinjâ mânâk nimbap.” Den yatâ sâi arâpnâ nângâwe.

Yesunâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Yo 2:13-22)

¹⁵ Zen Yerusalem kamânân zâiwe. Oi Yesunâ tirik namin zâim a kut nâi nâi anjângwanjâ op kine molizîngip. A nâmbutnjâ, zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap anjângwanjâ op kirâwe. Kât pâpannjâ zo kom giligâlak mem kembâ anjângwanjâ urâwe, zengât tâtatnjâ zo kom kâbaknej gei zeip. ¹⁶ Oi tirik namin kut nâi nâi mân mem âim gabigât sâip. ¹⁷ Itâ sâmbâdzângoip, “Anutugât den kulem nâi itâ ziap, ‘Namânâ zi a eluj zengât ninâu namâ upap.’

Zinjâ ko utne kâmbu a zengât kât ki yatâ uap.”

¹⁸ A ambân zen Yesugât dinjâ nângâne imbanjâ oip, zorat Parisaio sot Kembangât gurumin den sâsâ a kândâtzângowe. Yatâ utne a sâtnjâ zinjâ Yesu dap op koindâ moik sâmbâ kimunâ miwe. ¹⁹ Nâtikisâi Yesu sot arâpnâ, zen kamân patâ zo birâm ba âiwe.

Kembu nângâm pâlâtân kwap ninâu sânat.

(Mt 21:20-22)

²⁰ Mirâ hanjsâi wakum nak kiribân âi igâwe. Nak zo mom kirip. ²¹ Peteronâ eknjâ Yesu den sâip, zo nângâm itâ dukuip, “Patâ, eknan. Wakum nak den dukuin, zo mom kinzap.” Sâi Yesunâ itâ dâzânngoip, ²² “Nâ perâknak dâzângobâ. Zen Anutu nângâm pâlâtân kwâknjângâm ândibi. Zen um zagât mân opnjâ nângâm pâlâtânziñ bonjâ op ândibi. Zen yatâ op ândim baknjâ ândi dukubi, ²³ ‘Baknjâ, gâ âbângum saruin gei.’ Yatâ sâne dinziñâ lubap. ²⁴ Zorat ko itâ sa nângâne. Zen wan mo wangât nângâm ninâu sâm, zo mârûm mien sâm nângâne âlip muyageziñgâbap.

²⁵ Zen ninâu sâna sâm a zeñgât tosa mem ândie oi ko birâbi. Yatâ utne ko Ibâziñâ sumbemân ândiap, zâknjâ yatik tosaziñâ birâbap. ²⁶ Zen a zeñgât tosaziñâ mân birâne ko sumbem Ibâziñangoot zeñgât tosaziñâ mân birbap.”

Yesu sot a sâtnjâ âragwârâgu urâwe.

(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)

²⁷ Yesu sot arâpnjâ, zen dum Yerusalem kamânân gawe. Puriksâm gamnjâ Yesunâ tirik namâ umñan âim gam kiri ko a sâtnjâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñâ, zen Yesugâren gam mâsikâm itâ sâwe, ²⁸ “Gâ ziren kut nâi nâi opmat, zo nâigât sâtkât opmat?” ²⁹ Sânetâ itâ mâburem dâzânngoip, “Nâ den kânok mâsikâziñga dâtnone ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzângobat. ³⁰ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât nep tuugip. Anutugât sâtkât mo agât sâtkât? Zen sâne nângâbâ. ³¹ Mâsikâziñgi zen dap sâna sâm kwaknjâ ziinjik itâ sâm âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât sâindâ sâbap, ‘Wangât diñâ mân luuwe?’ ³² Agât sâtkât nep tuugip, yatâ sâindâ sâi ko a ziñ nângobe.” Wangât, zen a ambân zeñgât keñgât urâwe, zorat. A ambân zen aksik Yohanegât nângâne Propete oip. ³³ Zorat ko ziñâ Yesu itâ sâm dukuwe, “Nen mân nângen.” Sâne Yesunâ itâ dâzânngoip, “Den zo dâtnoge sâi ko nângoot nâigât sâtkât opman, zo dâzângobam. Ka zen mân se, zorat nâ mân dâzângobat.”

12

Nep galem a bâliñâ.

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-19)

¹ Yesunâ topkwapnjâ den sumbunâ nâi itâ sâm dâzânngoip, “A nâinjâ wain tâk nep kârâm kâmirip. Kârâm kâmit dâmân pâit tuugip. Tuumnjâ tâk keetnjâ mândâlibapkât âmañ patâ tuum galem a zeñgât mirâ tuumnjâ nep zo bitziñan pam hân nâin arip. ² Âi ândei bonjâ orotnjâ narâk oi kore a nâi sângongi bonjâ nâmbutnjâ mimbapkât arip. ³ A zo âi taki galem a ziñâ gâsum kom moline bet bâsaj âburem arip. ⁴ Ari ko kâlam mariñâ zâk kore a nâi sângongoi ari galem a ziñâ kâuknjâ kunzit mem nâi nâi okñangâwe. ⁵ Kâlam mariñâ dum kore a nâi sângongoi ari kuwe. KUNETâ mariñandâ yatigâk a donjep sângonzânngoi âinetâ galem a ziñ kâmbam mamuj zângowe. Oi nâmbutnjâ sâbâ sâbâ zângowe. Ka nâmbutnjâ ko sâsenğât zângowe. ⁶ Zângonetâ nannjâ kânok ândei, zo zikñjâ nannjâ. Umñâ zâkkâren kirip. Zâk bet itâ sâm sângongui, ‘Galem a ziñ hurat kwâknjângâm mân kumbi.’ ⁷ Sâm sângongoi ari galem a zen nannjâ eknjâ âragum sâwe, ‘A zirânjâ gâtâm kâlam mariñâ upap, zorat koindâ kâlam zi niinjâ upap.’ ⁸ Yatâ sâm gâsum kune moi kâmbarânjâ kâlam âkñan pane zeip.

⁹ Oi kâlam mariñâ zâk dap upap? Zâk gamñâ galem a zângom tâmbet otziñgâm kâlamân galem a uñakñâ zâmbanbap. ¹⁰ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, zo sâlâpkum nângâme?

‘Mirâ tuutuuy a, zen kunkun ñâi ek âkon op birâwe. Kembuñâ kunkun zorâñâ mem namin kwânângip. ¹¹ Kembuñâ sâi yatâ âsageip. Niñâ egindâ mârâtñâ ñâi uap.’ ”

¹² Yesuñâ den yatâ sâmb dâzângoi ko patâziñâ gâsum tâk namin pânat sâmb nângâmñâ a ambân zengât kengât urâwe. A patâ, zen itâ nângâm kwâkâwe. Den zo nengât sap sâwe. Oi gâsunam kwakñâ birâm âiwe.

A zen Yesu kâtkât mâsikâwe.

(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)

¹³ Yuda a sâtñâ, zen Parisaio a sot Herode arâp nâmbutñâ Yesugât diñâ saabigât sângonzângowe. ¹⁴ Sângonzângone Yesugâren gam itâ sâmb dukuwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nângâmen. Gâ den sarâ mân sâmb bonñigâk sâmat. Gâ den ñâi mân sâmb gângonemap. Gâ a zâizâiñ gigij aksik Anutugât mâtâp âlip dâtnângom kubikmat. Den ñâi sâindâ nângâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñâ mo mân orotñâ? ¹⁵ Kât pindâpindân mo mân pindâpindân, zorat dâtnângo.” Yatâ sâne Yesuñâ sarâziñangât topñâ ek nângâm dâzângoi, “Zen wangât denñâ saanige? Kât ñâi mem nine ikpâ.” ¹⁶ Sâi ko kât ñâi mem pindânetâ mâsikâziñgâm sâip, “Holi tobat zo ñâigât?” ¹⁷ Sâi ziñâ sâwe, “A kutâ Sisagât.” ¹⁷ Sâne itâ sâmb dâzângoi, “Sisagât siñgi, zo Sisa pindâbi. Ka Anutugât siñgi, zo Anutu pindâbi.” Yatâ sâmb dâzângoi zen diñâ mâpâsiwe.

Mom zaatzaatñangât Yesu mâsikâwe.

(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

¹⁸ Sadukaio a nâmbutñâ Yesugâren gawe. A zo ziñâ mom zaatzaat zo mân ziap sâmarâwe. Ziñâ gam sâwe. ¹⁹ “Patâ, Mosenâ itâ sâmb kulemguip, “A ñâi, zâk ambân memñâ katep mân muyagem moi ko munñandâ malâñâ mem âtânangât siñgi katep mimbap.” ²⁰ Oi zorat sâindâ nângâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâziñâ kunñâ ambân memñâ murarânâ buñ ândim moip. ²¹ Moi ko munñandâ malâñâ zo mem yatigâk murarâ buñ ândim moip. ²² Moi munñâ ñâiñâ malâ zorigâk mem moip. Yatigâk âtâ mun zo nâmburân zagât zen ambân zorigâk mem murarâziñ buñ mom nanğâwe. Oi bet malâziñâ zo moip. ²³ Oi a nâmburân zagât zen aksik patâ ambân zo miwe, zorat gâtâm narâk patin zaatnetâ ambân zâk ñâigât upap?”

²⁴ Sâne Yesuñâ itâ sâmb dâzângoi, “Zen den nângâm gulipkume. Anutugât den sot Anutugât imbanñâ mân nângâme. ²⁵ Gâtâm mumuñan gâbâ zaatñâ a ambân dum mân mianğâbi. Zen sumbem a yatâ op ândibi.

²⁶ Momñâ zaatzaatñangât sâme, zorat dâzângobâ. Mosegât ekabân den siñgi zi sâlâpkume mo buñâ? Mose zâk nagân kârâp bâlam ekñâ ari Anutuñâ den itâ sâmb dukuip, ‘Nâ Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ ²⁷ Zorat sa nângânek Anutu zâk a buñ urâwe, zengât Anutu buñâ. Gwâlâ ândie, zengât Anutu. Zorat Abaram, Isaka sot Yakobo, zen mân buñ urâwe. Anutu sot gwâlâ ândie. Zen ko den nângâm gulipkume.”

Gurumin dengât Yesu masikâwe.

(Mt 22:34-40)

²⁸ Yesu sot Sadukaio a den âragune ko Kembugât gurumin den galem a ñâiñâ Yesugât den zo nângi âlip oi itâ sâmb mâsikip, “Kembugât gurumin

den ikâ zorânâ ko kâuknâ uap?” ²⁹ Yatâ sâm mäsiki Yesunâ sâip, “Kembugât gurumin den patâ itâ ziap, ‘Isirae a ambân, zen nângânek. Anutu Kembuninâ kembu kânok. ³⁰ Zorat um dâpkâ sot nângânângâgâ sot imbanâgâ, zo Kembu Anutu zo hâlâluyâk pindâna zimbap.’ ³¹ Den zorat torennâ itâ ziap, ‘Gâ gikanğât otgimap, yatigâk a torennâ zengât otgibap.’ Anutugât gurumin den zagât zi patâ uabot. Gurumin den nâi mân ziap.”

³² Yatâ sâi Kembugât gurumin den galem anâ den zorik mâburem Yesu dukuip, “Patâ, gâ den zo sâna nânga âlip uap. Anutu, zâk kembu kânok. Oi nâi mân taap. ³³ Oi zâk kânok nângânângâ sot imbanâ hâlâlu pindânat. Oi gikanğât otgimap, yatik a toren zengât otgibap. Den zagât zirânâ kut zo zorân Kembu pindâpindân zo wâlap.”

³⁴ A zo yatâ sâi Yesunâ nângi âlip oi itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât um toņņan gaat.” Sâi narâk zoren gâbâ Yesu den mäsikânam nângâne yâmbârei kenğat op birâwe.

Yesu zikņak Kristogât mäsikâziņgip.

(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)

³⁵ Yesu zâk tirik namin zâim a den sinji âlip dâzângom itâ sâm mäsikâziņgip, “Kembugât gurumin den zorat galem a, zen itâ sâme, ‘Kristo, zâk Dawidigât kiunņâ.’ ³⁶ Dapkat sâme? Tirik Kaapumņâ Dawidi nângânângâ pindi itâ sâip,

‘Kembunâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Gâ âsannâ bongen ge tâtna kâsarâpkâ minduziņga kiņgangât kombân upi.’”

³⁷ Dawidinâ Kristogât kembunâ sâipņâ dap op Kristo zâk Dawidigât kiunņâ uap?” Yesu zâk den yatâ sâm dâzângoï a kâmut patâ zen nângâm âkņâle urâwe.

Yesunâ Kembugât gurumin galem a zengât girem dâzângoip.

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

³⁸ Yesunâ den yatâ sâmņâ den nâi itâ târokwap dâzângom sâip, “Zen Kembugât gurumin a zengât holi yatâ mân upi. Zen hâmbâ kârep mem ândim kamân sombemân âim a muyageziņgâne sâm âlip kwatziņgâbigât umziņ kinmap. ³⁹ Oi zen mâpâmâpâse namin sot sii nalem minduminduyân a sâtnâ tâtarân tâtnat sâm nângâme. ⁴⁰ A yatâ zorân ambân malâ zengât mirâ kut nâi nâi laņ betziņan mîme. Zen sarâ sâm ninâu kârep sâm tosaziņ kwârakume. A zo zen gâtâm tosaziņangât hauņâ yâmbâtņâ mimbi.”

Malâ nâiņâ kâtnâ tirik namin pâip.

(Lu 21:1-4)

⁴¹ Yesu zâk tirik namin tap ek tâi a ziņâ ga Kembugât sinji kât pane giarip. Oi ko sikum a doņbep zen ga kât imbanâ pane giarip. ⁴² Oi ambân malâ kanpitâ nâiņâ gam kât kuriņâ mâik zagât pâi giarip. ⁴³ Yesu zâk zo ekņâ arâpņâ minduziņgâm itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâkņak dâzângobâ. Ambân malâ kanpitâ zâk kât paap, zirânâ a torennâ walâziņgap. ⁴⁴ A nâmbutņâ zen kât patâ tâi torenņik pe. Ka ambân kanpitâ, zâk zemņangip, zo aksik paap. Yenâk ândiap.”

13

Yesu âburem gâbapkât den sâip.

(Mt 24:1-44; Lu 21:5-36)

¹ Yesu zâk tirik namin gâbâ gem tâi arâpnâ zengâren gâbâ a nâinâ itâ dukuip, “Patâ, eknan. Namâ tuutuunâ zo kât neulenâ âlipnâ hikpârâknootnâ tuuwe.” ² Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Namâ patâ tâi eksat? Gâtâm kâsaziñ gam kom kândanje giligâlaksâm nanjgâbap.”

³ Bet Yesu sot arâpnâ, zen Oliwa bâknjan zâi tap too nâmbutken tirik namâ zo ikne ândi tâip. Zoren tapnâ Petero sot Yakobo, Yohane sot Andrea, zinjâ Yesu mâsikâm sâwe, ⁴ “Dâtnânngo. Kut nâi sat, zo narâk ikâ zoren âsagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?”

⁵ Yesunâ itâ topkwap dâzânngoip, “Um gulip kwâtzingâbegât galem orangâm ândibi. ⁶ A donjeb muyagem gam sâbi, ‘Nâ Kristo. A bâliñan gâbâ mâkâzingâbapkât sâsânj, zo nâ.’ Yatâ sâm a donjeb mem um gulip kwatzingâbi.

⁷ Oi zen kâmbam goorân mo kârebân âsagei nângâm umziñ mân kengât upap. Kâmbam zo yatâ âsagibapkât sâsânâ. Yatâ muyagem zeï narâk kek mân âkâbap. ⁸ Hânjâ hânjâ a kâmutnâ kamutnâ, zen kâsa opnâ agom âibi. Oi hân nâin nâin wâriñ mimbap. Oi pu patâ âsagezingâbap. Kut nâi nâi âsagibap, zo sâknam topkwâkwatnâ. ⁹ Ka zen ko galem orangâm ândibi. Zen denân zâmbanbi sot mâpâmâpâse namin lapitzingâbi. Oi zorik buñâ a patâ sot a kutâ zengâren diizingâm âine mâteziñan kinjâ nâgât topnâ sapsun zingâbi. ¹⁰ Oi narâk kândom den singi âlip hân dâp a zengâren âibapkât sâsânâ. Bet ko hângât narâknâ âkâbap. ¹¹ Oi a kutâ zengâren diizingâm âine den dap sânat sâm mân nanjâm kwâkâ upi. Narâk zoren Tirik Kaapumjâ umziñan den pâmbap, zorik sâbi. Yatâ opnâ den sânetâ zengât den mân upap. Zo Kaapungât den upap. ¹² Oi a zinj itâ zo upi. Âtânâ nâinâ sâi munjâ gâsum kumbi. Ibâ nâinâ sâi nanjâ gâsum kumbi. Murarâpziñ zen ibâ mam kâsa minzingâm sâne zângobi. ¹³ Zen nâgât kut singinangât op a ambân zinjâ um kâlak nângâzingâbi. Ka nâi zâk singi âlip mem kâtigem ândei narâk âki ko sumbem kamânân bagibap.

¹⁴ Gâtâm tâmbet tâmbet kâuknâ mân kinbap sâsânjan, zoren kinbap. (Den zo mulunâk sâlâpkum nângâbi.) Yatâ âsagei eknâ Yudaia hânân ândibiñâ barâ kâtiknjan sârârâk kârâm âibi. ¹⁵ Nâi zâk sombemân tâpapnâ sikum mimbam mirâ umñan mân zâibap. ¹⁶ Nâi zâk nebân mo hibuknjan ândibapnâ hâmbâ mimbam kamânân man âibap. ¹⁷ Yei, ambân kâmborâ sot katep namân goknâ, narâk zoren zen dap upi? ¹⁸ Zen Kembangâren ninâu sâne nângi âiâiziñâ zo map narâknjan mân muyagibap. ¹⁹ Narâk zoren sâknam patâ âsagibap. Zo yatik Anutunâ a muyageibân gâbâ mân âsageip. Oi dum mân muyagibap. ²⁰ Oi Kambu zâk narâk zo mân mânângâri sâi a ambân aksik buñ upe. Ka Kembunâ a ambârâpnâ zengât op ko narâk mem pâñkânok pâmbap.

²¹ A zinjâ Kristo ziren âsagiap, ândiren âsagiap, den yatâ sânetâ mân nângâbi. ²² Narâk zoren a sarânâ âsagem nâ Kristo sâbi. Oi Propete sarânâ âsagem kulem mârât muyagnetâ a um gulip kwatzingâbi. Anutunâ gâsum sâlâpânngoip, zo um gulip kwatzingânam osibi. ²³ Kut nâi nâi zo mân âsagei kânñan dâzânngungât umziñ galem op ândibi.

²⁴ Sâknam patâ narâknâ zo âki mirâsiñ sumunkumbap. Oi kâin âsâknâ buñ upap. ²⁵ Sângelak âkâm hânân gibi. Oi Anutunâ sumbem mângei olayangâm imbanâ buñ upap. ²⁶ Oi a bonjâ, nâ âsâknâ imbanânoot unumunum

kwâkñan ga nikpi. ²⁷ Oi sumbem a sângonzângua zen a ambân kâmut gakânâ hân ginnâ toren toren gâbâreziñgâneta mindubi.

²⁸ Nak dâgap zorat top nângâbi. Zâk iinnâ burutuksâi maa narâk upâmap sâme. ²⁹ Oi yatigâk zen den dâzânguan, kut nâi nâi zo muyagem nanji itâ nângâbi, 'A bonnâ mâte otniñgâbâmap. Zâk mâtâbân ga kinzap.' ³⁰ Nâ perâkñak dâzângobâ. A ambân ziren ândie, zen ândinetâ kut nâi nâi zo âsagem kwâkâbap. ³¹ Sumbem sot hân, zet buñ upabot. Nâgât den ko mân buñ upap.

³² A bonnâ nâ gâbat, zorat narâkñâ zen mân nânge. Sumbem a zen yatigâk mân nânge. Ninanngoot mân nângan. Ibânâ Anutu, zâk zikñik nângap.

³³ Zen narâk mân nânggât galem oranjâm ninâu sâm ândibi. ³⁴ A nâinâ mirâ sot nepñâ birâm kamân kârebân âibam kore a gakâñâ nep sâm mânângât zingâbap. Kut nâi nâi galem upigât dâzângobap. Kore a nâinâ mirâ mâtâbân tapñâ mirâ mariñâ gâbapkât galem ek tâpapkât dukubap. ³⁵ Zengoot yatik galem oranjâm ândibi. Mirâ mariñâ, zâk nâtikksâi mo nâtik tânâmñan mo hanjsâsâgât, mo hanjât gâbap, zo mân nânge, gât ko san, zo op ândibi. ³⁶⁻³⁷ Zen uman zine ga muyageziñgâbatkât zen sot buku toren itâ dâzânguan. Um wâganâk ândibi."

14

Yesu kunam sâm kâtân urâwe.

(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zengât kendon patâ Pasowa sot sii nalem om niniñâ narâkñâ sirâm zagât ombenan oi tirik namâ galem a zengât patârâpziñâ sot Kembugât gurumin a, zen Yesu tik gâsum kunam den sâm kâtân urâwe. ² Oi itâ sâwe, "Kendonân kâmbam lañ muyagebapkât kegâk gâsunat."

Ambân nâinâ Yesu too hitomñoot sanjorip.

(Mt 26:6-13; Yo 12:1-8)

³ Betania kamânân sâk bâlâ a nâi ândeip, kutñâ Simon. Oi Yesuñâ zâkkât mirin zâi tâip. Zoren nalem nem tâi ambân nâinâ too hitomñoot âlipñâ, zo sângânñâ patâ beloñoot mem zâim karâpñâ kunzit Yesu kâukñan lokei giarip. ⁴ Yatâ oi nâmbutñâ tarâwe, ziñâ itâ nângâm um kâlâk nângâwe, "Wangât tâmbetkuap? ⁵ Zo sângân patâ. Too hitomñoot zorâñâ sângân mem a kanpitâ zingî dâp opap." Yatâ sâmñâ ambân zo den kârâpñoot okñangâwe. ⁶ Sâne Yesuñâ nângâm itâ sâm dâzângoip, "Zen ambân den mân dukunek. Zen wangât sâm sinjan giname? Ambân zorâñâ âlip otnigap. ⁷ A ambân kanpitâ, zen narâk dâp zen sot ândine galem ot zingânâ sâm âlip otziñgâbi. Nâ ko zengâren narâk kârep mân ândibat. ⁸ Ambân zâk orotñâ dâp otnigap. Nâ mua hannobi, zorat sâknâ sanjonsap. ⁹ Nâ perâkñak dâzângobâ. Den sinji âlip hânñâ hânñâ sâne lañ kârâm âibap, zo yatik ambân zi sanjonigap, zorat den sinji sâne lañ kârâm âibap."

Yuda, zâk Yesu tirâpziñgobapkât dâzângoip.

(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)

¹⁰ Yesugât arâp kiin zagât zengât oserân gâbâ Yuda Karioto kamânân gokñâ zâkñâ tirik namâ galem a patâ zengâren âim Yesu gâsubigât sapsun zingip. ¹¹ Yatâ sâi nângâm umziñâ âlip oi kât pindânam sâwe. Oi sâne nângâm Yesu tigâk tirâpziñgobapkât ek molim ândeip.

Yesu sot arâpnâ, zen kendongât sii nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Yo 13:21-30)

¹² Yuda zengât kendon patâ narâknâ oi râma gwamjâ kom om sii nalem om nemarâwe. Zorat narâk oi arâpnâ zij Yesu mâsikâm sâwe, “Sii nalem zo mirâ ikâ unat?” ¹³ Yatâ sânetâ Yesunâ a zagât itâ sâm sângonzâkoip, “Zet kamânân âim a nâi too âmarj lum âim tâi ekjâ molibabot. ¹⁴ Mirin zari zâi mirâ marij itâ dukuit, ‘Patâ zâk gâgât itâ sap, “Nâ sot arâpnâ mirâ umjâ ikâ zoren sii nalem ninat?”’ ¹⁵ Yatâ sâm dukuitâ mirâ um patâ nâi kianj tâtatjâ kubikkubikjâ tirâpzâkoi zoren sii nalem umbabot.” ¹⁶ Oi a zagât zet den zo lum kamânân âim Yesunâ sâip dâp muyagem sii nalem uwet.

¹⁷ Nâtiksâi Yesu sot arâp kiin zagât, zen mirâ zoren zâiwe. ¹⁸ Oi nalem nem tatne Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâknâk dâzângobâ. Zengâren gâbâ nâinjâ kâsa dâzângoip a gâsunim nobi. A zo nâ sot nalem nem taap.” ¹⁹ Sâi arâp zij umzijâ bâlij oi zikjâk zikjâk mâsikâm sâwe, “Gâ nâgât sâbat? Nâgât sâbat?” ²⁰ Yatâ sâne dâzângoip, “A zengâren gâbâ nâinjâ nâ sot nalem ârandâj niet, zâkkât san. ²¹ A bonjâ nâgât Anutugât ekabân den ziap, zo yatâ upâman. Nâinjâ sâi a bonjâ gâsunim nobi, Yei, a zo hâunj ko tosa yâmbâtjâ mimbap. A zo mam kâmbonj gâbâ mân âsâgei sâi bâbâlanj opap.”

Yesunâ nalem sot too zijgip

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Kor 11:23-25)

²² Nalem nem tatne Yesunâ nalem nâi mem sâiwap sâm namuj arâpnâ itâ sâm zijgip, “Zi sunumnâ. Mem ninek.” ²³ Yatâ sâm waij hâkop mem sâiwap sâm zijgi aksik niwe. ²⁴ Nine itâ sâm dâzângoip, “Gilâmnâ zi a donjebep zengât opjâ hânân gibap. Zorat ko târotâronij op kâtigibap. ²⁵ Nâ perâknâk dâzângobâ. Nâ waij too itârâj nia âkap. Oi dum zagâtjân mân nemjâ Ibânanjât um topjân zâim waij too mârâtjâ nâi nimbat.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:31-46; Lu 22:31-46; Yo 13:36-38)

²⁶ Mâpâmâpâse kepnâ nâi mem ko Oliwa bâknjan zâiwe. ²⁷ Zâine Yesunâ itâ sâm dâzângoip, “Itârân zen aksik nângâm pâlâtânzij lorei birânibi. Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, ‘Nâ râma galem a kua râma zen sibijnsâbanj op âibi.’

²⁸ Oi sa nângânek. Nâ mumunjan gâbâ zaatjâ ko Galilaia hânân âi kândom otzijgâbat.” ²⁹ Yatâ sâi Peteronj itâ dukuij, “Zen aksik patâ nângâm pâlâtânzij lorei birâgibi. Ka nâ ko yatâ mân otgibat.” ³⁰ Sâi ko Yesunâ itâ sâm dukuij, “Nâ perâknâk dâgobâ. Itârânj nâtingân kuruk anj sâp zagât mân dijsâi gâ sâp karâmbut kwâimbâniban.” ³¹ Yatâ sâi Peteronj kâuk birânjanjâm sâip, “Gâ gomjâ na nonâ sâne mân kwâimbâgibat.” Sâi arâpnâ nâmbutjandâ den yatik sâwe.

³² Oi Gezemanê hânân âi takâm Yesunâ arâpnâ itâ sâm dâzângoip, “Zen zi tatne nâ ândi âi ninâu sâbâ.” ³³ Yatâ sâmjâ Petero, Yohane sot Yakobo diizijgi âine Yesu umjâ yâmbârei ken bet kakit oip. ³⁴ Yatâ okjanj dâzângom sâip, “Umnâ yâmbârei mumunj otnigap. Zen ziren nâ sot tap um wâgân ândinek.” ³⁵ Yatâ sâm torenjen âim si sângânj hânân gei tutukum sâknâm kâmut zo mân muyagibapkât ninâu sâip. ³⁶ Oi itâ sâip, “O Ibânâ, gâ kut nâi nâi tuubam mân kwakmat, gât ko sâna sâknâm kâmut zi buj upap. Oi nâgât den bujâ, gâgât den kâtigibap.”

³⁷ Ninâu sâmbâmburem âi uman zine zingit Petero itâ sâmbâmbuip, “Gâ uman ziat? Gâ mâiktârâ nâi wâgân mân ândiban? ³⁸ Zen mâsîmâsikâyân loribegât um wâgân tap ninâu sânek. Umñâ bâbâlanj. Sâkñâ ko yâmbâriap.”

³⁹ Yatâ dâzângom âi ninâu sâip. Den mârûm ninâu sâip, zo yatik du ninâu sâip. ⁴⁰ Ninâu sâmbâmburem umanâk zine ga zingirip. Umanân gâbâ sen birâbirâ op zaatñâ dap yatâ dukube.

⁴¹ Oi dum âi ninâu sâmbâmburem sâp kârâmbut oi dâzângoip, “Zen umanâk zem te? Mârûm narâk mâte uap. A bonñâ, nâ bâlij mâme a zengât bitziñan âibâman. ⁴² Bâi, zaatne âinâ. A sâi gâsumnim nobi, zo mâte otniñgap.”

Kâsaziñâ Yesu gâsuwe.

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Yo 18:3-12)

⁴³ Yesuñâ yatâ dâzângom kiri zorenâk arâp zengât kâmurân gok Yuda karioto kamânân gokñâ, zâkñâ kâsa diiziñgi a kâmut patâ gawe. Tirik namâ galem a sâtñâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a sot patârâpziñ, zen a kâmut zo sângonzângone kâmbam sot sâmbâmbu patâ mem gawe. ⁴⁴ Yudanâ kânñan itâ sâmbâmbu dâzângoip, “Lum mângansa ek ko zo gâsum diim âibi.”

⁴⁵ Yuda zâk ga takâm Yesugâren âim o patânâ sâmbâmbu lum mângarip. ⁴⁶⁻⁴⁷ Oi Yesu arâpñâ zengâren gâbâ nâiñâ sâmbâmbu sâmbum a sâtziñgât kore a nâi kindap kârâm kwâkip. ⁴⁸ Oi Yesuñâ itâ sâmbâmbu mâsikâziñgip, “Zen nâgât dap nânge? Zen nâgât nângâne kâmbam ku oi sâmbâmbu zingitoot ga gâsânoge?”

⁴⁹ Nâ zorat sa nângânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ tirik namîn a den sîngi âlipñâ dâzângoman. Oi zoren mân gâsânowe. Oi lanj otnine Kembangât ekabân nâgât den kulem ziap, zo kâtigibap.” ⁵⁰ Sâi arâpñâ zen aksik birâziñgâm sîngururuñ âiwe.

⁵¹ A sîgan nâi sângum kâmbâmbu lapñâ Yesu sot gâi gâsuwe. ⁵² Gâsusetâ sângum kwâkâm pam sâk bârak arîp.

Yesu tirik namâ galem a patâziñgât mirin diim âiwe.

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Yo 18:13-14, 19-24)

⁵³ A kâmut, zinj Yesu gâsum diim patâziñgât mirin âiwe. Zâkkât mirin tirik namâ galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a zen mindum tarâwe. ⁵⁴ Âine Petero zâk kândâtziñan bet moliziñgâm âim a patâziñgât poñ kâligen bageip. Bagimñâ galem a osetziñan tap kârâp nângâm tâip.

⁵⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a patâziñâ aksik mindum Yesugât den sâkñanâk sâmbâmbu, kâmbamân pânâmbu den sâmbâmbu kârûm tarâwe. Oi bonñâ mân muyagiwe. ⁵⁶ A donjbeñâ Yesugât den sarâ nâi nâi sâmbâmbu. ⁵⁷ Sânetâ a nâmbutñâ zinj den sarâ itâ sâwe. ⁵⁸ “Itâ sâi nângâwen, ‘Na tirik namâ zi kândañâ bitnandâ mân tuubat, yen dinnandâ sa sirâm kârâmbut umñan âsagibap.’ ” ⁵⁹ Ka dinziñâ zo kânok buñâ. Den nâi nâi sâwe. ⁶⁰ Yatâ utne tirik namâ galem a zengât a patâñâ zaat kinñâ Yesu mâsikâm sâip, “Den se, zorat hâuñâ sâban mo mân sâban? A zi zinjâ gâgât den se, zo nângâna dap uap?” ⁶¹ Sâi Yesuñâ lâunjan mân mem diñ buñ kirip. Oi du a patâñâ mâsikâm sâip, “Gâ Kristo, Anutu sâmbâmbu âlip kwâkñangâmen, zâkkât nannâ mo nâi?”

⁶² Sâi ko Yesuñâ sâip, “Sat, zo yatâ. Oi nâi sa nângânek. Gâtâm a bonñâ, nâ imbânñâ mariñâ zâkkât âsanñâ bongen tapñâ sâmbemgât unumunum kwâkñan ga nikpi.” ⁶³ Yatâ sâi tirik namâ galem a zengât patâziñâ, zâk diñâ nângi kâlak oi hâmbânñâ mem mooloñ arâpñâ itâ sâmbâmbu dâzângoip, “Den dum

mân sânat. ⁶⁴ Zâk Anutu hutkum sap. Zinjâ dap sâbi?" Yatâ mâsikâzingi zen aksik sâwe, "Mumuŋaŋgât sinji uap."

⁶⁵ Yatâ sâmnâ a nâmbutnjâ Yesu sinjan tâpkuwe. Oi nâmbutnjandâ si sângânjâ kwâtepkum bitziŋandâ kom sâwe, "Nâinjâ gogap? Gâ Propete ândiat, zorat ko sâm muyage." Yatâ sânetâ galem a zen bitziŋandâ si sângânjan kuwe.

Peteronjâ Yesu kwâimbânŋip.

(Mt 26:69-75; Lu 22:52-62; Yo 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Oi Petero zâk sombemân tâi tirik namâ galem a patâgât kore ambân nâi gâip. ⁶⁷ Gâi ko Petero kârâp nângâm tâi eknjâ dukuip, "Gâ Nasarete goknjâ Yesu sot ândimat." ⁶⁸ Sâi ko Peteronjâ kwâimbâm sâip, "Gâ den zo dap sat? Sâna kwaksan." Sâmnâ âkjan ari kuruknjâ diŋsâip. ⁶⁹ Ari kore ambân zâk dum eknjâ a kirâwe, zo itâ dâzânŋoip, "A zi zâk zengât kâmurân goknjâ." ⁷⁰ Sâi Peteronjâ kwâimbâm biranjip. Mâik nâi tap ko a tarâwe, zinjâ dukum sâwe, "Perâkjak gâ zengât kâmurân goknjâ. Gâ Galilaia goknjâ." ⁷¹ Sâne Peteronjâ kwâimbâm Anutu mâteŋan sâm kâtigem sâip, "A kutnjâ se, zo nâ mânâk ekman." ⁷² Sâi zorenâk kuruk diŋsâi sâp zagât oip. Oi Yesunâ mârûm den itâ dukuip, "Kuruknjâ sâp zagât mân diŋsâi gâ kwâimbânina sâp karâmbut upap." Peteronjâ den zo nângâm umnjâ bâlei isem bâlij oip.

15

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-26; 23:1-5, 13-25; Yo 18:28-19:16)

¹ Haŋsâi tirik namâ galem a patâ sot a patârâpziŋâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a sot galem a nâmbutnjâ, zen mindumnjâ Yesugât den sâwe. Den sânetâ a nâmbutnjâ zen Yesu gâsum bikjan saam diim âi Roma a kutâ Pilatogâren âi parâwe. ² Panetâ kiri Pilatonjâ Yesu mâsikâm sâip, "Topkanŋât dâtno. ³ Gâ Yuda zengât a kutâ?" Mâsiki Yesunâ sâip, "Sat, zo yatâ." Sâi ko tirik namâ galem a patâ zinjâ Yesu den donjep sâm sinjan giwe. ⁴ Yatâ utnetâ Pilatonjâ Yesu mâsikâm sâip, "Nângot? Zen gâgât den yâmbâtjâ sânetâ gâ den hâunjâ sâban mo mân sâban?" ⁵ Sâi Yesunâ den hâunjâ mân sâm den nâr kiri Pilatonjâ nângâm kwâkâm tâip.

⁶ Yuda zengât kendon patâ narâk dâp a tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok olanj arip. ⁷ A nâmbutnjâ zen Roma a kutâgât âkonziŋi kâmbam kom a nâmbutnjâ zângone tâk namin zâambarâwe. Oi osetziŋan a nâi kutnjâ Baraba. ⁸ Oi a ambân kâmut, zen a kutâgâren ga mindum kendon dâp sâne opmâip, yatâ upapkât dukuwe. ⁹ Dukune Pilatonjâ mâsikâzingâm sâip, "Yuda zengât a kutâ olanja ari nângâne dâp upap?" ¹⁰ Tirik namâ galem a patâ, zen Yesugât um kâlak nângânŋam zâkkâren parâwe, zo nângâm mâsikâzingip. ¹¹ Sâi ko tirik namâ galem a zen a ambân kâmut zo itâ dâzânŋowe, "Zen sâne Baraba olanjap." Yatâ sâne dinziŋâ luwe. ¹² Oi Pilatonjâ dum mâsikâzingip, "Yatâ se, zorat ko Yuda zengât a kutâ sâme, zo dap okŋangâbatkât se?" ¹³ Mâsikâzingi aksik patâ itâ sâwe, "Zâk poru nagân kune moik." ¹⁴ Sâne Pilatonjâ sâip, "Wan tosaŋât?" Sâi zen aksik patâ lâuziŋ mâtakâm den kâtik sâwe, "Zâk poru nagân kune moik." ¹⁵ Yatâ sâne Pilatonjâ umziŋâ âkâbapkât Baraba olanj ziŋip. Ka Yesu ko sâi inzutnjâ lapitnjâ poru nagân kune mumbapkât kâwali a bitziŋan pâip.

Yesu kom mem n̄ai n̄ai okɲaŋḡawe.
(Mt 27:27-31; Yo 19:2-3)

¹⁶ Oi k̄awali a zen Yesu mirin ḡab̄a diim ga k̄awali a zenḡat nam̄a s̄aŋḡaŋŋan d̄am̄an k̄aligen bagiwe. Bagim s̄ane k̄awali a aksik mindum gawe. ¹⁷ Oi k̄awali a zenḡat h̄amb̄a kuriŋ n̄ai giŋaŋḡane giarip. Oi t̄ak s̄atmam gonkom Yesu k̄aukŋan pane giarip. ¹⁸ Yat̄a opn̄a pam diim s̄awe, “Oe, Yuda zenḡat a kut̄a.” ¹⁹ Den yat̄a dukum k̄aukŋan kom z̄akk̄aren t̄apkuwe. Siminziŋ liim kwap sar̄a sar̄a m̄ap̄asiwe. ²⁰ Yat̄a kom siŋan gem k̄awali h̄amb̄a kw̄ak̄am zikn̄a h̄amb̄a giŋaŋḡane giari poru naḡan kunam diim aiwe.

Yesu poru naḡan kune moip.
(Mt 27:32-56; Lu 23:26-49; Yo 19:17-30)

²¹ Ai m̄at̄ab̄an a n̄ai muyagiwe, kutn̄a Simon, Kirene gokn̄a. Alesande sot Rupu, zek̄at ib̄a. Z̄akn̄a kam̄an m̄aiḡan ḡab̄a ḡai k̄awali a ziŋ muyagem s̄ane Yesuḡat poru nak lugi aiwe.

²² Diim aim h̄an n̄ai kutn̄a Goligata (niŋ den̄an ko, k̄auk siŋit), zoren tak̄awe. ²³ Zoren tak̄am waiŋ too k̄atik sot um gulip too m̄apot pind̄an̄a s̄ane birip. ²⁴ Oi poru naḡan kuwe. Kune kiri k̄awali a zen h̄amb̄an̄a minam wenzu pane muyageip d̄ap mem nan̄ḡawe.

²⁵ Mir̄a haŋs̄ai mir̄asiŋ d̄ap n̄ambur̄an kimembut oi ko kuwe. ²⁶ Kune kiri k̄aukŋan poru naḡan den it̄a kulemguwe, “Z̄ak Yuda zenḡat a kut̄a.” ²⁷ Oi k̄ambam ku a zaḡat z̄akom, n̄ai toren n̄ai toren z̄akome kir̄awet. (²⁸ Kembanḡat ekab̄an den it̄a ziap, zo bon̄n̄a oip. Den zo it̄a, “Z̄ak b̄aliŋ m̄ame a oser̄an pamn̄a s̄awe, ‘A zi zen b̄aliŋ m̄ame a.’ ”)

²⁹⁻³⁰ A amb̄an m̄at̄ab̄an aim gam mem ge kw̄akwat den dukum s̄awe, “Tirik nam̄aŋ k̄andaŋa sir̄am kar̄ambur̄ak tuum nan̄ḡabat s̄ain, zorat poru naḡan ḡab̄a ak̄am ge.” ³¹ Tirik nam̄a galem a pat̄a sot Kembanḡat gurumin a, zen Yesuḡat s̄am, mem ge kw̄akwat den it̄a s̄awe, “A amb̄an n̄ambutn̄a t̄ambetagonam utnet̄a t̄anz̄angom̄aip. Zikŋaŋḡat ko kwaksap. ³² Z̄ak Kristo, Isirae a nen̄ḡat a kut̄a andiŋap oi ko poru naḡan ḡab̄a ak̄am ḡai ekn̄a din̄a n̄anḡam, n̄anḡam p̄al̄at̄aŋ kw̄akŋaŋḡanat.” A zaḡat poru naḡan z̄akowe, zekoot yatik s̄am b̄aliŋ kw̄akŋaŋḡawet.

³³ Mir̄a b̄akŋan oi n̄at̄atik muyagem h̄an d̄ap op ze mir̄a oi ak̄ip. ³⁴ Mir̄a oi Yesun̄a den s̄am kamb̄aŋ s̄aip, “Eloi, Eloi, lama sabatini (niŋ den̄an ko, Anutun̄a, Anutun̄a, wanḡat bir̄anigot)?” ³⁵ Yat̄a s̄ai a amb̄an kir̄awe, n̄ambutn̄a ziŋa n̄anḡam s̄awe, “Zi n̄anḡane. Elia konsap.” ³⁶ Yat̄a s̄am a n̄ai s̄ar̄ar̄ak kar̄am aim saruḡat k̄amon mem sum kapiŋkum ga winiḡa too k̄al̄akpoot Yesu l̄auŋan pamn̄a bukur̄ap it̄a s̄am d̄az̄anḡoip, “Nen tap ikn̄a. Eliaŋa per̄akŋak ga m̄ak̄abap mo bun̄a?” ³⁷ Oi Yesu z̄ak donbep kamb̄aŋ moip.

³⁸ Moi ko tirik namin s̄aŋgum pat̄a kinm̄aip, zo oloŋ gei kw̄akip. ³⁹ Oi k̄awali a zenḡat galem a, z̄ak m̄ate kin egi moi s̄aip, “A zi z̄ak per̄akŋak Anutuḡat nan̄n̄a andeip.” ⁴⁰ Amb̄an n̄ambutn̄a k̄areb̄an kin ek n̄anḡawe. Zenḡat oser̄an Maria Madala kam̄an gokn̄a sot Maria Yakobo z̄ak sigan sot Yose, zek̄at mamzikn̄a sot amb̄an n̄ai, kutn̄a Salome. Zen ar̄and̄aŋ kir̄awe. ⁴¹ Amb̄an zen m̄arum Yesu Galilaia h̄an̄an molim kore okŋaŋḡam andiwe. Oi zen̄ak bun̄a. Amb̄an n̄ambut ar̄and̄aŋ Yesu molim Yerusalem kam̄an̄an gam andiwe. Zen aksik ek kir̄awe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Yo 19:38-42)

⁴² Mirâsiņ geibâ sâi Yuda zengât kendongât kut nâi nâi kubikkubik narâk oip. ⁴³ Narâk zoren Yosepe Arimataia kamânân goknâ, zâk gâip. Zâk a sâtñâ zengât kâmurân ândeipñâ Anutugât um topņon ândiândigât umñâ patâ kirip. Zâknâ kenğgât buņ Pilatogâren âim Yesugât kâmbârâņğgât ninan sâm dukuip. ⁴⁴ Dukui ko Pilatonâ mârur muap mo taap sâmnâ kâwali a zengât galem a zo sâi gâi mâsikip, “Mârur muap mo taap?” ⁴⁵ Oi kâwali a galem zâknâ sâip, “Mârur muap.” Yatâ sâi Pilato zo nâņgâm Yosepeñâ mem hangubapkât sâip ⁴⁶ Sâi Yosepeñâ sâņgum kâu nâi kwâlâm âim Yesu kâmbârâñâ poru nagân gâbâ kwâkâm sâņgumñâ kâpeip. Kâpim mem âim kât mâtâņñâ uņakņan pâip. Kât mâtâp zo a nâiñâ kârâm kubigip. Pamñâ kât patâ nâi mem kâbakņei âi kwârakuip. ⁴⁷ Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Yosegât mamñâ, zet ârândâņ egitâ hangui.

16

Yesu mumuņan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Yo 20:1-10)

¹ Yuda zengât kendon âki ko Maria Madala kamânân goknâ sot Maria Yakobogât mamñâ sot Salome, zen Yesugât kâmbârâņ sanņonam too sot kelâk wârân âlipñâ, zo sâņgân miwe. ² Yuda zengât kendon âki ko mirâ hanșâsâgât ambân karâmbut zo, zen zaatñâ Yesugât kwagân âine mirâsiņ takip. ³ Oi zen itâ âraguwe, “Nâiñâ kât patâ zo mem pâi ko kât mâtâpņan baginat?” ⁴ Yatâ sâmnâ kwagân takâm igâwe. Kât patâ nâi zo kâbakņine zeip. ⁵ Kât mâtâp zo pâroņsâm kiri ekñâ bagimñâ bongen a nâi hâmbâñâ kâu tâi ekñâ pârâkpam imbañâziņ buņ oip.

⁶ Oi a zorâñâ itâ sâm dâzâņgoip, “Mân kenğât utnek. Zen Yesu Nasarete goknâ poru nagân kuwe, zo iknam ge. Zâk zi mân ziap. Zâk zaatsap. Gebâkņik zi iknek. ⁷ Zen âimñâ Petero sot arâpñâ nâmbutñâ itâ sâm dâzâņgonek. ‘Zâk Galilaia hânân âi kândom otziņgâbap. Zen zoren âi ikpi.’”

⁸ Sâi ambân zen sânamziņ sâmbui kenğât opñâ kwagân gâbâ gamñâ sârârâk kârâm âiwe. Oi umziņ kenğât oi siņgi zo a mân dâzâņgowe.

Yesuñâ arâpñâ zengâren âsageip.

(Mt 28:16-20; Lu 24:13-49; Yo 20:11-23)

⁹ Yuda zengât kendon âki hanșâsâgât Yesu zâk zaatñâ Maria Madala kamânân goknâ muyageņañgip. Mârurņan wâke nâmburân zagât ambân zorat umņan gei ândine Yesuñâ moliziņgip. ¹⁰ Yesuñâ âsageņañgi arâpñâ ziņ isem umbâlâ op zine ambân zo âi siņgi dâzâņgoip. ¹¹ Arâpñâ zen Yesu zaatñâ ambân muyageņañgip, den zo nâņgâmñâ nâņgâne bon buņ oip.

¹² Oi azatñâ kamân nâin âiram aritâ muyagezikâm zâkkât holi tobat nâi oi igâwet. ¹³ Muyageziki zet âburem âi arâp nâmbutñâ dâzâņgoitâ nâņgâne bon buņ oip.

¹⁴ Zorâņ bet arâp kiin kânok zen mindumñâ nalemem tatne muyageziņgip. Muyageziņgâmñâ itâ sâm dâzâņgoip, “Zaarâwan, zorat den siņgi dâzâņgone zen wangât umziņ kâtik oi den zo nâņgâne bon buņ oip?” ¹⁵ Yatâ sâmnâ itâ sâip, “Zen hân dâp âim a ambân ândie, zo zen siņgi âlipñâ dâzâņgobi. ¹⁶ A nâiñâ nâņgâm pâlâtâņ kwatnigi too sanņonņañgâne zâk sumbemğât siņgi upap. Ka nâņgâm pâlâtâņ mân upap, zo ko sim kârâpkât

singi upap. ¹⁷ Nângâm pâlâtân kwatnim ândibi, zo imbanâ zinga nâgât kutnâ sârn nep itâ tuubi. Wâke molibi sot den gându unaknâ nâi sâbi. ¹⁸ Zen mulum kâtik bitziñandâ gâsuziñgâne mân tâmbetzângobi. Oi zen too nâi a ku, zo nine mân tâmbetzângobap. Sisi mâsek zengât kâukziñan bitziñandâ gâsune âlip upi.”

Yesujâ sumbemân zariþ
(Lu 24:50-53; Apo 1:9-11)

¹⁹ Kambu Yesu zâk den yatâ sârn dâzângoi ko Anutuñâ mem sumbemân zariþ. Zoren Anutuñâ âsanñâ bongen tap ândiap. ²⁰ Oi arâpñâ zen ko âimñâ kamân dâp singi âlipñâ sârn âiwe. A ambân zen singi âlip den nângâne bon upapkât Kembuñâ mam otziñgâm imbanâ zingi sen mârât top top tuunetâ mem kâtikñan pâip.

Zo yatik.

Yesugât den sinji âlipnâ Lukanâ kulemgui.

Lukanâ Yesugât den sinji kulemgum Teopilo pindip.

¹ A donjeb, zen kut nâi nâi bonnâ osetniñan âsageip, zorat den sinji kulemguwe. ² Yesugât arâpnâ, zen zâk sot tapnâ kut nâi nâi zo ek nanjâmñâ dâzângone kulemguwe. ³ Oi nângoot yatik topñan gâbik kut nâi nâi muyagem gâip, zo mulunâk sâm pitinikum nângâm nanjâm, Teopilo a patânâ, gâgât den sinji zo kulemgubâman. ⁴ Oi zo sâlâpkum itâ nângâm kwâtâtiban. Den sinji otgiwe, zo bonnâ.

Anutugât sumbem a nâinâ Sakariagâren âsageip.

⁵ Herodeñâ Yuda hânân a kutâ ândeip, narâk zoren Anutugât tirik namâ galem a nâi ândeip, kutnâ Sakaria. Zâk Abia zâkkât kâmurân goknâ. Ambinñâ Elisabete zâk Aarongât kiurâpnâ zengâren goknâ. ⁶ Zet Anutu mâteñan târârak ândiwet. Anutugât gurumin den aksik lum târârakñâ ândiwet. ⁷ Elisabete zâk kâpin ândeipkât murarâ buñ ândim a ambân sombâ urâwet.

⁸⁻⁹ Oi hilâm dâp tirik namâ galem a nâi tirik namin bagimñâ nalem wârânñoot kârâbân oi sei kâbak hitom âlipnâ zâimâip. Oi Sakaria ândei ko zâkkât a kâmut zo zen tirik namâ galem upigât narâknâ mâte oi tirik namin baginam wenzu pane muyageip dâp namin zâimarâwe. ¹⁰ Sakaria zâk tirik namin zâi om tâi a ambân donjeb zen âkñan tap Kembangâren ninâu sâm tarâwe. ¹¹ Kembangât sumbem a nâinâ zâkkâren âsageip. Sumbem a zo nalem kâbak uunâ kândâtñan bongen âsagem kirip. ¹² Âsagem kiri Sakaria ekñâ pârâkpan kengât oip. ¹³ Yatâ oi ko sumbem a zorânâ itâ sâm dukuip, “Sakaria, gâ mân kengât ot. Kembunâ ninâugâ nângipkât ambingâ Elisabete kâmonâ op nangâ mimbap. Zâkkât kutnâ Yohane sâban. ¹⁴ Umgâ sâtare upan. Âsagei a ambân donjebñâ umâlep nângâbi. ¹⁵ Zâk Anutu mâteñan patâ opñâ ândibap. Oi zâk mamñangât kâmba kâligen ze Tirik Kaapumñâ topkwap umñan piksâbap. Zâk wainj sot too kâtikñâ mânâk nimbap. ¹⁶ Zâknâ den dâzângoi Isirae a donjeb zen umziñ melânj Kembangât a upi. ¹⁷ Zâknâ Propete Elia yatâ Kaapum sot imbanñagoot op Kembu kore okñangâbap. A patâ zengât umziñâ melânj katep zengâren âi gâsubap. Oi a um kâtik zen umziñ melânj târârak zengât holi yatâ op ândibi. Zo yatik Kembangât sinji a ambân kubikziñgi ândibi.”

¹⁸ Sumbem anjâ yatâ sâi Sakaria itâ mâburem dukuip, “Nâ sot ambinâ, net a ambân sombâ, zorat dap op gâgât den nânga bonnâ upap?”

¹⁹ Sâi sumben anjâ itâ sâm dukuip, “Nângâ. Nâ kutnâ Gabirie. Nâ Anutu mâteñan kinman. Zâknâ sângonnogi gem ga sinji den âlipnâ zi dâgogan. ²⁰ Zorat nângâ. Dinnâ nângâna mân bon uapkât zorat hâunâ kopa op diñgâ buñ op ândina den dâgogan, zo bonnâ muyagibap.” ²¹ Sakaria zâk tirik namin narâk kârep tâi a ambân zen âkñan mambât tapñâ nângâm kwâkâm tarâwe. ²² Yatâ utne Sakaria zâk gemñâ den dâzângobam kwagip. Kwagi ekñâ itâ nângâwe, “Zâk tirik namin sen mârât eksap.” Yatâ nângâne Sakarianâ bikñandik dâp otziñgip. Oi diñjâ buñ op ândeip. ²³ Yatâ op ândim gâi nep tuutuun narâknâ âki kamânân puriksâm arip.

24 Oi bet ambinnâ kâmbonâ oip. Oi kâin bâtnâmbut tik ândeip. 25 Oi itâ sâip, “Kembu zâk sâi narâk ziren a ambân mâteziŋan anjunnâ buj upap.”

Sumbem a nâiŋâ Maria muyageŋangip.

26 Kâin bâtnâmbut âki Kembuŋâ sumbem a Gabirie sângongoi Galilaia hânân, Nasarete kamânân arip. 27 Zoren ambân sigan nâi ândeip, kutnâ Maria. Maria zâkkât a singi zo Dawidigât kiunnâ Yosepe. Zâkkât singi sâne ândeip. 28 Oi sumbem a zo Mariagâren muyagem itâ sâm dukuip, “Kembuŋâ umâlip otgibap. Gâ zorat sâtâre ot. Kembuŋâ gâ sot ândiap.”

29 Sumbem anjâ yatâ sâm dukuip nânŋi kwakmak oip. Umŋan itâ nânŋip, “Den zo topnâ dapkât sap?”

30 Yatâ nânŋi sumbem anjâ itâ sâm dukuip, “Maria, gâ mân kenŋât ot. Anutuŋâ gegi âlip uat. 31 Nânŋâ. Gâ kâmbogâ op nangâ mimban. Zâkkât kutnâ Yesu sâban. 32 Zâknâ patâ oi sumbem mariŋangât nanŋâ sâbi. Kembu Anutuŋâ sâkunŋâ Dawidi, zâkkât gebâkŋan pâmbap. 33 Oi Isiraegât kiurâp, zenŋât a kutâ op ândibap. Op ko zâk narâk bujâ ândim zâibap.”

34 Sâi Mariaŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ a bujâ ândianân den sat, zo dap op âsagibap?”

35 Yatâ sâi sumbem anjâ den itâ mâburem pindip, “Tirik Kaapumŋâ gâ sot gei tâpap. Oi sumbem mariŋangât imbanandâ mamŋâ tatgibap. Zorat nangâ zo Anutugât nanŋâ sâbi.

36 Oi nâi dâgoga nânŋâ. Bukugâ Elisabete, zâk ambân sombânâ nanŋâ mimbap. Elisabetenâ kâmbonâ tâi kâin nâmburân kânok âkip. Zâk kâpin ambânŋâ yatâ uap. 37 Anutu zâk kut nâi nâi tuuban mân kwakmap.”

38 Yatâ sâi ko Mariaŋâ itâ sâm dukuip, “Nâ Kembugât kore ambân. Zorat ko den sat, zo âlip otnibap.” Yatâ sâi sumbem anjâ birânŋangâm arip.

Mariaŋâ Elisabetegâren âi egip.

39 Maria zâk mâik nâi ândim zaatŋâ Yuda zenŋât barin kamân nâi tâip, zoren arip. 40 Âi takâm Sakariagât mirin zâim Elisabete sâm sâtâre okŋangip. 41 Yatâ mângari nânŋi umŋan katep seronkoip. Oi Tirik Kaapumŋâ Elisabete umŋan piksâi den kâtikŋâ sâm itâ sâip, 42 “Bukunâ, Anutuŋâ mâsop mingibap. Ambân nâmbut zenŋât mâsop yatâ bujâ. Walâm mingibap. Oi kâmbogâ kâligen muyagem ziap, zâk yatik mâsop miŋangâbap. 43 Opon, Gâ kembunangât mamŋandâ nâgâren gaat. 44 Gâ mângannina kâmbonan katep sâtâre op âim gâi nânŋan. 45 Gâ Kembugât den nânŋâna bon oip, zorat gâgât nânŋa sâtârenjoot uap.”

Mariaŋâ mâpâmâpâse den sâip.

46 Oi Mariaŋâ itâ sâip, “Nâ ummandâ Kembu sâm âlip kwâkŋangan. 47 Um dâpnandâ Anutu kubikkubiknâ sâm sâtâre okŋangip. 48 Nâ zâkkât kore ambân giginâ ua ko nâ mem zâi kwatnigap. Zorat a ambân zen sâm bâbâlan kwatnibi. 49 Kembu zâk kâwalinjootŋâ nâgâren kulem mârâtjoot kuap. Kutsinginâ hâlâluyâk ziap. 50 Hurat kwâkŋangâme, zen um lumbenangât onjâ kisânŋoit, sâkurâpnin zenŋâren gâbâ on galem otziŋgâm gâip. 51 Imbanangât onjâ a umziŋangât zâizâinâ op ândime, zo zânŋom kâbakŋei siŋsururuŋ âime. 52 A kutâ zen ko kâbakŋezingî ginetâ a giginâ minziŋgâm zâi zâmbanmap. 53 A ambân kâbâ kanpitâ, zo kâbâ kwatziŋgâmap. Oi sikumziŋ patâ, a zo kâbakŋezingî bet bâsan âime. 54 Oi Isirae kore a ambân gakânâ um lumbenangât op tânzânŋoip. 55 Sâkuninâ

Abaram sot kiurâpnâ ândibi, zen um lumbeņangât den dâzânngoip. Zorat yatâ otņingip.”⁵⁶ Oi Maria zâk kâin karâmbut Elisabete sot ândim kamânņan âburem arip.

Yohane âsageip.

⁵⁷ Elisabete zâk katep mimiņ narâk oi nannâ meip. ⁵⁸ Katep âsagei ko kamârâpnâ sot torerâpnâ, zen Kembu umâlepņangât bonņâ zâkkâren muyageipkât umâlip nângâwe.

⁵⁹ Katep âsagei sirâm nâmburân zagât tapņâ karâmbuņan a ambân zen mindumņâ katep kwabâ kwâkņangâwe. Oi ibânâ Sakariagât kutņâ pindânam sâwe. ⁶⁰ Sâne mamņandâ kwâkâzingâm sâip, “Buņâ. Kutņâ Yohane sânat.” ⁶¹ Sâi itâ dukuwe, “Torerâp zeņgâren kot yatâ zo mân ziap.” ⁶² Sâm kwâkâyanņâm Sakaria zâk nannangât kutņâ sâbâpkât betņâ dâp okņangâwe. ⁶³ Okņangâne ekap nibigât bikņandâ dâp tuugi pindâne zitâ kulemgui, “Kutņâ Yohane.” Yatâ kulemgui zen ekņâ pârâk parâwe. ⁶⁴ Oi zorâņak nâmbâlarnâ puriksâi den sâm Anutu mâpâseip. ⁶⁵ Oi ko kamân toren toren a ambân tap âiwe, zo den zo nângâne imbaņâ oip. Oi Yuda zeņgât barin ândiwe, zo zen siņgi âragum nângâwe. ⁶⁶ Oi zen den zo nângâm itâ sâwe, “Katep zo lâmbatņâ dâp upap?” Sâne Kembuņâ katep zo galem oi ândeip.

Sakariņâ den sâm Kembu mâpâseip.

⁶⁷ Ibânâ Sakaria zâkkât umņan Tirik Kaapum piksâi mâpâmâpâse den itâ sâip, ⁶⁸ “Isirae a ambân nen Kembuniņâ Anutu mâpâsinâ. Zâkņâ arâpnâ nen niņgitiņâ tâbaniņ miap. ⁶⁹ Oi kore aņâ Dawidi, zâkkât kiurâpnâ neņgâren gâbâ a nâi bâliņan gâbâ mâkâniņgâbâpkât sâi âsagiap. A zo zaat betniņan mimbap. ⁷⁰ Mârumņan sâi Propete gakârâp den kânņan sâwe, zorat dâp yatâ âsagiap. ⁷¹ Zâkņâ kâsa otņingâme, zeņgât bitziņan gâbâ betniņan mimbap. Um kâlak otņingâme, zeņgât bitziņan gâbâ gâbâreningâbap. ⁷² Sâkurâpniņâ zen sot um lumbegât târotâro oip, zo nângâmņik otņingâbâpkât sâip. ⁷³ Kâsarâpniņâ zeņgâren gâbâ mâkâniņgâbâpkât sâkuniņâ Abaram sâm kâtigeņangip. ⁷⁴⁻⁷⁵ Yatâ otņiņgi sâkniņ sânduksâi um hâlâlu, um salek ândim niņâu sâm ândim munat.

⁷⁶ Oi katep, gâ sumbem mariņangât Propete a op ândiban. Oi Kembu kândom okņangâm mâtâp kârâm kubikpan. ⁷⁷ Oi Kembugât a ambân kâmut kubikkubik den dâzânğona nângâm unziņ melâņne Kembu zâk tosaziņ gulipkubap. ⁷⁸ Anutu zâk umņâ patâ neņgâren ziapkât sâi nâtâtigân gâbâ haņsâbap. ⁷⁹ Mârum nâtâtigân ândim munam urâwen. Irak ko âsakņâ niņgâbap. Âsakņâ âsagei lumbeņangât mâtâp ekņâ lâņnat.”

⁸⁰ Oi katep zâk um sâkņâ lâmbarip. Oi mirâ kamân âtâņan ândei nep narâk mâte oi Isirae a ambân zeņgâren âsageip.

2

Yesu katep âsageip.

(Mt 1:18-25)

¹ Narâk zoren Roma zeņgât a kutâ Augusto zâkkât den itâ zeip, “A ambân hân dâp kutziņ kulemgum sâlâpkubi.” Nep zo mârumņan mân tuuwe. ² Kwirinio zâk Siria hânân a kutâ op ândei nep zo topkwarâwe. ³ A ambân ândiwe aksik kutziņâ kulmegunam utne kamân topziņan âiwe. ⁴ Yosepe zâk

Dawidigât kiun, zorat Galilaia hânân Nasarete kamân birâm Yudaia hânân Dawidigât kamân Betelem, zoren zariþ. ⁵ Oi ambân singinjâ Maria, zâk zot kutziknjâ kulemgubâ sâi kâmbonjoot diigi âiwet. ⁶ Âi takitâ Maria katep miminj narâknjâ oip. ⁷ Narâk oi kândom nanjâ memnjâ sângumnjâ kâpimnjâ bâu patâ makaugât wanjâyân pâi gei zeip. A ambân zen zâk lomba mirâ piksâwegât kian kârumnjâ makaugât wanjâyân pâitâ gei zeip,

⁸ Oi nâtik zoren kamân nanjâmjan a nâmbutnjâ râma galem tarâwe. ⁹ Galem tatnetâ Kembangât sumbem a nâinjâ zengâren âsagei Kembangât âsaknjandâ âsagezingi kenjât donjeb urâwe. ¹⁰ Oi sumbem a zorânj itâ sâm dâzângoip, “Zen mân kenjât utnek. Nângânek. Nâ zengât den singi âlip mem gaan. A ambân zen zo nângâmnjâ sâtâre upi. ¹¹ Itârânj sirâm ziren kubikkubik marinjâ, Kembu Kristo, Dawidigât kamânân âsagezingap. ¹² Oi sâm mânângât zingâ nângânek. Zen katep mâik njâi sângumnjâ kâpimnjâ makau zengât nalemininj wanjâyân ziap, zo âi ikpi.” ¹³ Den yatâ sâi zorenâk sumbem a kâmut patâ bukuzinjângâren gemnjâ Anutu itâ sâm mâpâsiwe, ¹⁴ “Anutu u sumbemân sâm âlip kwâknjângânâ. Zâknjâ hânân a buku otzingap, zengâren um lumbe muyagibap.”

Râma galem a, zen Yesu âi igâwe.

¹⁵ Sumbem a, zen âburem zâine galem a zen itâ sâm âraguwe, “Nen Betelem kamânân zâim Kembunjâ den sap, zorat bonnjâ iknâ.” ¹⁶ Yatâ sâm kek zâimnjâ Maria sot Yosepe muyagezikâm katep mâik makau wanjâyân zeigâwe. ¹⁷ Oi âimnjâ a ambân sumbem anjâ den sâip, zo dâzângowe. ¹⁸ Oi galem a zengât den nângâwe, zo nângâne imbânjâ oip. ¹⁹ Marianjâ ko den zo nângâm kwâtâtem ândeip. ²⁰ Râma galem a, zen âburem âim sumbem agât den sot Yesu katep igâwe, zorat Anutugâren sâiwap sâm mâpâsiwe.

Simeonj sot Hana, zekât den.

²¹ Yesu katep âsagem zeigâwe sirâm nâmburân karâmbut oi kwabâ kom kutnjâ Yesu sâwe. Mârum Maria mân kâmbonj oi ko kot zo sumbem a nâinjâ sapsun dukuiþ. ²² Mosegât den zeip, zo luwe. Marianjâ kendon ândimnjâ Yosepe sot Yesu katep mem Yerusalem kamânân zâim mamnjâ sot nanjâ, zet Mosegât den lum sâkzik salek upapkât Anutugâren lâmbanj uwet. ²³ Zorat Kembangât ekabân gurumin den njâi itâ ziap,

²⁴ “Kândom narâpziñjâ âsagine Kembangât singi sâbi. Sâmñjâ kembâ patâ zagât mo mâik zagât, zo mem Kembangât singi sâm kom umbi.”

Oi zet Kembangât gurumin den zo wâratkum urâwet.

²⁵ Oi Yerusalem kamânân a njâi ândeip, kutnjâ Simeonj. Zâk a târarak ândim Isirae a zengâren lumbenjâ muyagibapkât mambât ândeip. Oi Tirik Kaapumnjâ umjan gei piksâm den itâ sâm muyagem pindip, ²⁶ “Gâ mân mona Kembu Kristo muyagei ikpan.” ²⁷ Oi Tirik Kaapumnjâ oknjangi tirik namin zariþ. Zari Maria sot Yosepe, zet Mosegât den lum Yesu katep mem zâiwet. ²⁸ Mem zaritâ Simeonj katep zo lumnjâ Anutu itâ sâm mâpâseip, ²⁹ “O Kembu, den sâin, zorat bonnjâ âsagiap. Zorat umnâ âlip oi mumbat. ³⁰ Sinnandâ kubikkubik a zi eksan. ³¹ Kubikkubik a zi hân dâp anjâ ambânñjâ zinjâ ikpigât muyagiat. ³² Zâknjâ kwakmak a ambân kamân njâin njâin ândie, zen âsaknjâ zingâbap. Isirae a nenjât kutsinginiñjâ lum zaatpap.” ³³ Yesu katepkât yatâ sâi ibâ mamnjâ ziknjâ nângitâ imbanjâ oip. ³⁴ Oi Simeonj Anutu âlip otzingâbapkât sâm Maria itâ

sâm dukuip, “Katep zirâñâ Isirae a nâmbutñâ zâmbari gine nâmbutñâ ko lum zaatziñgâbap. Yatâ oi a nâmbutñandâ sâmbâliñ kwâkñangâbi. ³⁵ Zo yatâ âsagei a donbep nângânâñgâziñgât topñâ muyagibap. Oi gâ ko sâknam kâlakñâ nângâban.” Simeonñâ Maria den yatâ zo sâmb dukuip.

³⁶ Oi ambân ñâi ândeip, kutñâ Hana, Panuegât bâratñâ. Aseregât kiurâp zengâren gokñâ. Katepñan gâbâ a mem zâk sot ândei kendon nâmburân zagât âki moip. ³⁷ Malâ ândim zari kendonñâ 84 oi sombâ oip. Ambân zo Propete ambân. Zâk tirik namin âsâbânñâ ândimñâ nalem birâm Anutugâren ninâu nep tuum ândimâip. ³⁸ Ambân zorâñâ narâk zoren tirik namin zâim katep ekñâ Anutu sâmb âlip kwâkñangip. Yerusalem kamânân Kristo muyagibapkât mambât ândiwe, zen Yesu katepkât sirgi dâzâñgoip.

³⁹ Maria sot Yosepe zet Kembugât gurumin den sâsânñâ, zo op nangâm Galilaia hânân, Nasarete kamânân puriksâm âiwet. ⁴⁰ Zoren ândeitâ Anutuñâ kâtep galem okñanñgi lâmbatñâ kâtigem nângânâñgânñâ patâ oip.

Yesu katep kendongât Yerusalem kamânân zarip.

⁴¹ Maria sot Yosepe zet kendon patâ dâp Yerusalem kamânân zâimarâwet. Yuda zengât kendon patâgât zâimarâwet. ⁴² Oi Yesu katep kendonñâ kiin zagât oi kendongât zâizâiñ narâk mâte oi diigitâ ârândânñ zâiwe. ⁴³ Zâi ândine kendon âki Maria Yosepe, zet Yesu katep mân nângâm Yerusalem kamânân pâitâ ândei zikñâ puriksâwet. ⁴⁴ Puriksâm a oserân mârûm ariap sâmb âi mâtâbân buku torerâpzik zengâren kârûm ândeitâ ñâtiksâip. ⁴⁵ Zengâren mân muyagemñâ âburem Yerusalem kamânân kârûm âiwet. Kârûm ândeitâ sirâm zagât âkip. ⁴⁶ Âki ko sirâm karâmbunjan tirik namin tâi muyagiwet. Zâk zoren Kembugât gurumin den zorat galem a, zengât oserân tap dinziñâ nângâm topñangât mäsikâziñgip. ⁴⁷ Oi a tarâwe, zen aksik nângânâñgânñgât sot diñangât nângâmñâ imbanâziñ buñ oip. ⁴⁸ Zengât oserân tâi ibâ mamñâ zet ekñâ pârâk parâwet. Oi mamñandâ itâ sâmb dukuip, “Katep, gâ wangât yatâ otnikat? Oi ibâgoot, net umbâlâ op kârûgim ândiet.” ⁴⁹ Sâi Yesuñâ itâ sâmb dâzâkoip, “Zet wangât kârûnim ândiabet? Nâ Ibânangât nebân ândibatkat sâmb nigip. Zet zo dap yatâ mân nângabot?” ⁵⁰ Yatâ sâi den zo nângâm kwagâwet.

⁵¹ Oi ibâ mamñoot Nasarete kamânân âburem arip. Zoren sâtzik lum kore otzikâm ândeip. Mamñâ mârûm zâkkât diñâ nângip, zorat nângâmñik ândeip. ⁵² Yesu zâk nângânângâ sot sâkñâ ârândânñ lâmbat ândei Anutu sot a, zen ek nângâne âlip oip.

3

Yohane nep topkwâip

(Mt 3:1-12; Mk 1:2-8; Yo 1:19-28)

¹ Tiberia Sisa zâk kendonñâ kiin bâtnâmbut Roma a kutâ op ândei Yohaneñâ nepñâ topkwâip. Narâk zoren Pontio Pilatonñâ Yuda hânân a kutâ ândeip. Herodenñâ Galilaia hânân a kutâ op ândeip. Zâkkât munñâ Pilipo, zâk Ituraia sot Trakaniti hânân a kutâ op ândeip. Lisania zâk Abilene hânân a kutâ ândeip. ² Narâk zoren Hanasi sot Kaipa, zet tirik namâ galem a zengât patâziñâ op ândiwet. A zo a kutâ sot a sâtnñâ ândiwe. Narâk zorenâk Sakariagât nanñâ Yohane mirâ kamân âtânjan ândei Anutuñâ nep diñ sâmb pindip. ³ Nep diñâ sâmb pindi Yodañ too nâmbut nâmbut âim gam ândim a ambân umziñ melânne too sanjonziñgi tosaziñâ buñ upapkât dâzâñgom

ândeip. ⁴ Propete Yesainjâ mârûm ekabân den nâi itâ sâm kulemgui ziap, zorat bonjâ muyageip. Den zo itâ, “Mirâ kamân âtânjan a nâinjâ âsagem den patâ itâ sâm muyagem ândiap, ‘Kembugât mâtâp kârâne târârak oik. ⁵ Sin dâwe, zo kârâm kwârakune gânduŋ oik. Bak patâ sot mâik kârâm kubikne kelâlulŋ oik. Mâtâp gâŋgonâ, zo târârak op nanjâgabap. Bakjâ sinjâ kâpunjâ kârâm kubiknek. ⁶ Oi a ambân aksik Anutugât kubikkubikjâ, zo ikpi.’”

Yohanejâ a den girem dâzâŋgoip.

⁷ Oi a ambân kâmut patâ Yohanegâren âi too sanjonziŋgâbapkât sâne dâzâŋgom sâip, “Mulungât kiurâp zen. Bâliŋâziŋgât hâuŋâ takâziŋgâbam uap, zo nâinjâ dâzâŋgoi bâliŋâziŋgâ birâbi?” ⁸ Zen umziŋ melâŋ orot mâme âlipjâ utnek. Oi umziŋjan itâ mân nâŋgâbi, “Nen Abaramgât kiurâp, zorat kârâpŋoot mân otŋiŋgâbap.” Nâ dâzâŋgua nâŋgânek. Anutu zâk sâbâ sâm sâi kât zirâŋ âlip Abaramgât kiurâp upi. ⁹ Zorat sa nâŋgânek Nak nâi bonjâ âlipjâ mân upap, zo ko marijandâ kârâm kârâbân umbamap. Nâŋga zo mârûm nak topjan pâi taap.”

¹⁰ Yatâ sâm dâzâŋgoi a ziŋ mâsikâm sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzâŋgoip, ¹¹ “A nâi hâmbâ zâgât mem ândim a nâi hâmbâ buŋ ândei nâi pindâbap. A nâi nalemgât yatâ upap.” ¹² Oi kât mimiŋâ a, zen yatik gamjâ too sanjonziŋgâbapkât mâsikâm sâwe, “Patâ, nen dap utnat?” ¹³ Sâne dâzâŋgoip, “A kutâŋâ sâip, yatik mimbi. Walâmŋâ mân mimbi.” ¹⁴ Oi kâwali a zen yatik gam sâwe, “Nen dap utnat?” Sâne dâzâŋgoip, “Zen a laŋ mân zâŋgom sâkziŋanâk sâm kut nâi nâiziŋâ mân mimbi. Patâziŋandâ kâtziŋâ ziŋgâbap, zorik nâŋgâne âkâbap.”

Yohanejâ Yesugât topjâ sâm muyageip.

¹⁵ A ambân zen Yohanegât um zagât opjâ umziŋjan itâ sâwe, “Zâk Kristo mot nâi.” ¹⁶ Sâne Yohanejâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ tooyâk sanjonziŋgan. Ka kândâtnan nâi gam taap. Zâk kâwali nâi zemŋâŋgap. Zâk patâ. Nâ yatâ zorâŋ irâ sikumjâ laŋaŋga mân dap upap. Zâkŋâ gamjâ Tirik Kaapum sot kârâp sanjonziŋgâbap. ¹⁷ Zâk sombem gâbâgâbâriŋoot gamjâ nalemgâwâpŋâ gâbârem mindubap. Oi nalemgâwâpŋâ kubikjâ mirâ umjan pâi tâpap. Iisâk ko gâbârem kârâbân pâi simbap. Oi kârâp zo mân bâpsâbap.”

¹⁸ Yohanejâ girem den zo sot den nâmbutjâ dâzâŋgom ândeip.

¹⁹ Den yatâ dâzâŋgom ândimjâ a kutâ Herode kwâkâŋaŋgâm dukuip. Wangât, zâk munjâŋgât ambân Herodia beŋjan meip sot bâliŋâ nâmbutjâ oip, zorat op ko yatâ dukuip. ²⁰ Zorat kwâkâŋan Herodejâ bâliŋâ târokwap Yohane tâk namin pâip.

Yohanejâ Yesu too sanjorip. (Mt 3:13-17; Mk 1:9-11)

²¹ Yohane tâk namin mân tâip, narâk zoren a donjap patâ Yohanegâren gane too sanjonziŋgi ko Yesu zâk yatigâk ari sanjonjâŋgip. Sanjori kin ninâu sâm tâi sumbem pâronjâi Tirik Kaapumjâ tobatjâ nii kembâ yatâ op zâkkâren gem gam kwâkâŋan pâip. ²² Oi sumbemân gâbâ den nâi itâ âsagem gâip, “Nannâ, gâ umnandâ gâsugim biranmap. Gekjâ umnâ âlip opmap.”

Yesugât sâkurâpŋâ. (Mt 1:1-17)

²³ Yesu zâk kendon 30 upâ sâi nepnâ topkwâip. Oi a zinjâ zâkkât nângâne Yosepegât nannâ oip. ²⁴ Yesugât âsenâ Eli, zâk Matatagâren gâbâ âsageip. Matata zâk Lewigât kiun. Lewi zâk Melikigât kiun. Zâk Yanaigât kiun. Zâk Yosepegât kiun. ²⁵ Zâk Matatiagât kiun. Zâk Amongât kiun. Zâk Nahungât kiun. Zâk Esiligât kiun. Zâk Nagaiigât kiun. ²⁶ Zâk Maatagât kiun. Zâk Matatiagât kiun. Zâk Simeingât kiun. Zâk Yosegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ²⁷ Zâk Yoanangât kiun. Zâk Resagât kiun. Zâk Serubabegât kiun. Zâk Salatiegât kiun. Zâk Nerigât kiun. Zâk Melikigât kiun. ²⁸ Zâk Adigât kiun. Zâk Kosamgât kiun. Zâk Elimadamgât kiun. Zâk Eregât kiun. ²⁹ Zâk Yosugât kiun. Zâk Eliesegât kiun. Zâk Yoringât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Lewigât kiun. ³⁰ Zâk Simeongât kiun. Zâk Yudagât kiun. Zâk Yosepegât kiun. Zâk Yonamgât kiun. Zâk Eliakimgât kiun. ³¹ Zâk Meliagât kiun. Zâk Menagât kiun. Zâk Matatagât kiun. Zâk Natanjât kiun. Zâk Dawidigât kiun. ³² Zâk Yesegât kiun. Zâk Obedegât kiun. Zâk Boasigât kiun. Zâk Salagât kiun. Zâk Nasongât kiun. ³³ Zâk Aminadabagât kiun. Zâk Adamingât kiun. Zâk Aranigât kiun. Zâk Hezorongât kiun. Zâk Peresegât kiun. Zâk Yudagât kiun. ³⁴ Zâk Yakobogât kiun. Zâk Isakagât kiun. Zâk Abaramgât kiun. Zâk Teragât kiun. Zâk Nahogât kiun. ³⁵ Zâk Serukkât kiun. Zâk Reugât kiun. Zâk Pelekkât kiun. Zâk Ebergât kiun. Zâk Selagât kiun. ³⁶ Zâk Kenangât kiun. Zâk Apaksatkât kiun. Zâk Semgât kiun. Zâk Noagât kiun. Zâk Lamekkât kiun. ³⁷ Zâk Metuselagât kiun. Zâk Henokkât kiun. Zâk Yeretkât kiun. Zâk Malaleligât kiun. Zâk Kenangât kiun. ³⁸ Zâk Enosigât kiun. Zâk Setkât kiun. Zâk Adamgât kiun. Adam, zâk Anutugâren goknjâ.

4

Satanjâ Yesu mâsikip.

(Mt 4:1-11; Mk 1:12-13)

¹ Tirik Kaapunjâ Yesu umjan piksâm oknjangi Yodanj too birâm barin mirâ kamân âtânjan âi ândeip. ² Oi zoren nâtik sot sirâm 40 ândeip Satanjâ mâsikâm ândeip. Oi narâk zoren nalem buj ândimnjâ tepnjangât oip. ³ Tepnjangât oi Satanjâ itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nannâ ândiat oi ko kât zirânj sâna nalem oi ne.” ⁴ Yatâ sâi ko Yesunjâ itâ sâm dukuip, “Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, ‘Anjâ nalemâk nem mân ândinat.’”

⁵ Sâi ko Satanjâ bak kêrep njâin diim zâim hân dâp a kâmut kâmutnjâ sot sikum kut njâi nâi âknjâlejnoot, zo tirâpkoip. ⁶ Oi itâ sâm dukuip, “Imbanjâ sot kutsingizinj patâ zemzingâm ariap, zo gâ gibat. Zo nâgât bitnan pâipkât nâi mo nâi pindâbâ sâm âlip pindâbat. ⁷ Zorat gâ umnâ topnan ga pindijsâna gâgât op nanjâbap.” ⁸ Sâi Yesunjâ itâ sâm dukuip, “Den kulem nâi itâ ziap, ‘Gâ Kambu Anutugât kânok mâpâsiban. Zâk kânok kore oknjangâban.’”

⁹ Sâi Satanjâ Yerusalem kamânân tirik namâj pum kwâknan pâi kiri itâ sâm dukuip, “Gâ Anutugât nannâ ândiat oi ko zibâ pâtan gei. ¹⁰ Den kulem nâi itâ zo ziap, zo nanjâ, ‘Anutu zâknjâ sumbem arâp zengât bitzinjan gâbanap. ¹¹ Zinjâ bitzinjandâ mingim geine kâtnjâ mân gobap.’” ¹² Sâi Yesunjâ itâ sâm dukuip, “Den nâi itâ ziap, ‘Kambu Anutugâ zâizâinj mân oknjangâban.’”

¹³ Satanjâ den top topnjâ sâm mâsikamnjâ birâm narâk njâigât mambât ândeip.

*Yesuñâ Nasarete kamânân den dâzânngoip.
(Mt 4:12-17; Mk 1:14-15)*

¹⁴ Tirik Kaapumñâ Yesu mam okñanji Galilaia hânân âbureip. Âburei den sinjiñâ kamân dâp nângâm nanğâwe. ¹⁵ Oi kamân dâp mâpâmâpâse namin zâimñâ sinji âlip dâzânğomâip. Dâzânğoi a ambân ziñâ sâm bâbâlañ kwâkñanğâwe.

¹⁶ Ândim âimñâ kamânñâ Nasarete, zoren âi yatik kendon nâin mâpâmâpâse namin zariip. Zâk kendon dâp yatâ opmâip. Namâ kâligen zâim den sâlâpkum zingâbam zaariip. ¹⁷ Zaari ko Propete Yesaia, zâkkât ekap pindâwe. Pindâne mâbâlakñem den itâ zeip, zo muyageip.

¹⁸ “Kembugât Kaapumñâ nâğären ga tap nep itâ sâm nigip, ‘A giginjâ sinji âlip dâzânğoban. Tâk namin zâambarâwe, zo olañzingâban. Sinziñ bâpsâsâñ sinziñ mem kubikzingâban. A kâbakñeziñğâwe, zo luzingâban. ¹⁹ Kembu betniñan mimbapkât narâkñâ mâte uap, zorat dâzânğoban.”

²⁰ Den yatâ sâlâpkumñâ Yesuñâ ekap namuñ ekap galem a pindâm ge tâip. Tâi ko a mâpâmâpâse namin tarâwe, zen aksik patâ zâkkâren sen kwap Yesu igâwe. ²¹ Oi den itâ topkwap dâzânngoip, “Kembugât den sâlâpkua nânge, zo itârân bonñâ âsagiip.” ²² Sâi zen diñâ nângâne kelâkñoot oi imbanâziñ buñ oip. Oi ko itâ sâwe, “A zi Yosepegât nanñâ, zo ka.”

²³ Sâne itâ sâip, “Zen nâğât den sumbuñâ kom itâ sâbi, ‘Gâ sisi mâsek kubikkubik a ândiat oi ko gikâ sâkkâ kubikpan. Kapenaum kâmânân a ambân kubikzingâna sinjigâ nângâwen. Zo yatik kamângan tuuna iknâ.’”

²⁴ Yatâ sâimñâ sâip, “Nâ perâkñak dâzânğobâ. Propete nâi zik kamânñan nep tuugi nângâne yenñâ opmap. ²⁵ Oi perâkñak dâzânğobâ. Propete Elia ândeip maa patâ kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok yatik kiri pu patâ âsagem hân dâp op zeip. Oi narâk zoren Isirae hânân ambân malâ doñbep ândiwe. ²⁶ Ka Anutuñâ Elia sângongoi Sareta kamân Sidon hânân ambân malâ nâi ândeip, zâkkâren ariip. ²⁷ Oi Propete Elisa ândeip, narâk zoren Isirae hânân sâk bâlâ a doñbep ândiwe. Oi zengâren gâbâ nâinñâ mân âlip oi Naemañ, Siria hânân gok, zâk kânok âlip oip.

²⁸⁻²⁹ Yatâ sâm dâzânğoi a ambân mâpâmâpâse namin tarâwe, zen kuk opñâ Yesu gâsum diim kamân kândâtñan âim bakñâ sim nâi kiribân pânâmurâwe. ³⁰ Pânâmurâ utnetâ zâkñâ puriksâm osetziñan gâbâ ariip.

*Yesuñâ Kapenaum kamânân nep tuugip.
(Mk 1:21-28)*

³¹ Galilaia hânân kamân nâi tâip, kutñâ Kapenaum. Yesu zâk zoren âi takâm kendonân den sâm dâzânngoip. ³² Den dâzânğoi a ambân zen diñâ nângâmñâ itâ nângâwe, “Zâk sinji âlip mariñâ yatâ den imbanâñoot sâm dâtnânğuañ.” Yatâ nângâm imbanâziñ buñ oip. ³³ Oi mâpâmâpâse namin a wâkeñoot nâi tâip. Wâkenjâ Yesu ekñâ den yu kambânñ sâm sâip, ³⁴ “Yei, Yesu Nasarete gokñâ, wan otñingâbam gaat? Gâ tâmbetnânğobam gaat? Nâ topkâ nânğan. Gâ Anutugât tirik a.”

³⁵ Yatâ sâi Yesuñâ den okñanğâm sâip, “Gâ hirinğâmñâ ayân gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi wâkenjâ a lañ kâbakñei a ambân mâteziñan gei zeip ariip. Oi a zo mân tâmbetkoip.

³⁶ Oi a zen eknâ imbânâziñ buñ oi âragwârâgu op sâwe, “Den zi dap dap? Zâk imbanjâ patânjâ wâke den dâzângoi takâm âime.” ³⁷ Oi sinjinjâ kamân dâp lañ kârâm arip.

Yesunjâ Simonj sibunnjâ sot a nâmbutnjâ kubikziñgip.
(Mt 8:14-17; Mk 1:29-34)

³⁸ Yesu zâk zaat mâpâmâpâse namin gâbâ gemnjâ Simonjât mirin zarip. Zoren Simonj sibunnjâ mâsek okñanji sâknjâ kârâp op zeip. Oi zâkkât opnjâ Yesu dukuwe. ³⁹ Oi Yesunjâ gootñan âi kinjâ mâsek den dukui birânjanjip. Oi ambân zo zorenâk zaat nalem om ziñgâziñgâ oip.

⁴⁰ Mirâsinj giari a ambân ziñjâ bukurâpziñ sisi mâsek, zo Yesugâren diizingâm gane biknjâ kâukziñan pam mâsek mem sândukñan kwatziñgip. ⁴¹ Oi a ambân donjeb wâkeziñjâ moliziñgip. Wâke zen a zengâren gâbâ gam den kambânjâ sâm itâ sâwe, “Gâ Anutugât nanñâ.” Yatâ sânam utne mân sâbigât dâzângoip. Zen topnjâ nângâne Kristo oip. Zo sapsubegât sâip.

⁴² Mirâ hanjâsi mirin gâbâ gemnjâ a mân ândiândiñan, zoren arip. Oi a ambân zen kârûm âim muyagem zen sot ândibapkat angân kârâne itâ sâm dâzângoip, ⁴³ “Kamân toren toren zie, zoren âi Anutugât um topñan ândiândigât den sinji âlipnjâ dâzânjobat. Nâ nep zo tuubatkat sanjonnoji gewan.” ⁴⁴ Yatâ sâm Yuda zengât mâpâmâpâse namâ tap arip dâp den sinji âlip dâzânjom ândeip.

5

Yesugât sâtñjâ lum sarugât zuu donjeb miwe.
(Mt 4:18-22; Mk 1:16-20)

¹ Narâk ñâin Yesu Genesarete saru sâtñan âi kiri a ambân Anutugât den nângânam ga mindunjanjâwe. ² Mindunjanjâne kiri wanjâ zagât saru sâtñan tâitâ egip. Wanjâ mâirâp, zen wanjâgâyân gâbâ gem irâ too sanjon kirâwe. ³ Yesunjâ wanjâ zo egip. Ñâi Simonjât sinji, zorânj zâim dukui wanjâ zo mâik ñâi aline ari zoren kin sinji âlip sâm dâzângoip. Oi a ambân zen sagân tapnjâ nângâwe.

⁴ Dâzânjomnjâ Simonj itâ sâm dukuip, “Saruyân âimñjâ zuu sâmbubigât irâ pane giarik.” ⁵ Sâi Simonjâ itâ sâm dukuip, “Patâ, nen ñâtik nep tuum ândim zuu ñâi mân mien. Lañ gâgât sâtkâ lum âi irâ dum pâmbat.” ⁶ Oi irâ pane giari zuu donjeb piksâne sâmbum osine irâ ânangâtpam oip. ⁷ Sâmbum osimñjâ bukurâpziñ wanjâ ñâin tarâwe, zengât kwâbâlap tuune gam betziñan miwe. Zo sândune wanjâ zagât piksâm saruyân geibam oip. ⁸ Simonj Petero, zâk zo eknjâ kenjât op Yesugât um topñan âi pindiñsâm sâip, “Kembu, nâ bâlij mâme a, zorat gâ birânim âi.” ⁹ Zuu imbanjâ zo eknjâ imbanjânjâ buñ oi ko yatâ sâip. ¹⁰ Oi bukuratnjâ Zebedaiogât nanzatnjâ Yakobo sot Yohane sot a nambutnjâ, zen yatik imbanjâziñ buñ oip. Oi Yesunjâ Simonj itâ sâm dukuip, “Gâ mân kenjât ot. Gâ saru zuugât nep tuum ândein, yatigâk ayân nep tuum ândiban.” ¹¹ Yatâ sâi zengât wanjâ sagân sâmbune zari kut ñâi ñâi zo birâm Yesu molim âiwe.

Yesunjâ sâk bâlâ a ñâi kubigip.
(Mt 8:1-4; Mk 1:40-45)

¹² Yesu zâk kamân ñâin âi ândei sâk bâlâ a ñâinjâ eknjâ ga kinj topñan pindiñsâm zem itâ sâm mâpâseip, “Kembu, gâ imbanjâgâ ziap, zorat gâ kubiknibâ sâm âlip kubikniban.” ¹³ Sâi Yesunjâ bikñandâ sâknjan weemnjâ

sâip, “Nâ nângâgigan. Bâi, sâkkâ âlip oik.” Sâi zorenâk sâknjâ âlip op usenâ sogeip. ¹⁴ Oi Yesunâ den itâ sâm dukuip, “Gâ âlip uat, zorat den sinji a ambân mân dâzângom âim sâkkâ tirik namâ galem a tirâpkuna ikpap. Oi âlip uat, zorat Mosegât den zo lum nii mo zuu nâi mem ko Kembugât sinji sâm tirik namâ galem a pindânan. Usegâ sogiap, zo a ambân ek nângâbigât yatâ otnan.” ¹⁵ Oi a âlip oip, zorat den sinji kamân dâp ari a zen nângâm Yesugât dinjâ nângâbigât sot kubikziñgâbapkât zâkkâren mindum gawe. ¹⁶ Ka Yesu ko barâ katiknjâ mirâ kamân âtânjan âim ninâu sâm ândimâip.

Yesunâ a kinj bik mumunâ kubigip.
(Mt 9:1-8; Mk 2:1-12)

¹⁷ Sirâm nâin Yesunâ a den sinji âlip dâzângom tâi Galilaia hânân gâbâ, Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ga a osetziñan tarâwe. Tatne Kembugât imbanjandâ Yesu mam okñanji a kubikziñgip. ¹⁸ A nâmbutñandâ a kinj bik mumunâ helân aam pam mem gawe. Oi mirâ kâligen baginam utnetâ a donjep mindum tatne kwagâwe. ¹⁹ Yatâ opnjâ mirâ kwâkñan zâim ogep kwâsat pane a zo helânoot pane Yesugât sângânjan geip. ²⁰ Yatâ utnetâ Yesunâ nângâm pâlâtânziñangât topnjâ ekñâ a zo itâ sâm dukuip, “Arâ tosgâ biran.”

²¹ Sâi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen den zo nângâm itâ nângâwe, “A zi dap yatâ? Zâk Anutu hutkum sap. Tosa birâbirân, zo Anutu zik kânok.” ²² Yatâ nângâne Yesunâ umziñan den zo nângâm itâ sâm dâzângoip, “Umziñan wangât den yatâ zo nânge? ²³ Zen dap nânge? Nep ikâ zorân bâbâlân? Tosa birâbirân mo sâk kubikkubik? ²⁴ A bonjâ nâ hânân ândim tosa birâbatkât imbanjâ zemnigap, zorat topnjâ ikpigât den zo dukuan.” Yatâ sâmnjâ a kinj bik mumunâ itâ sâm dukuip, “Nâ dâgoga zaat isen koremgâ mem kamânjan âi.” ²⁵ Yatâ sâi zorenâk mâteziñan zaatnjâ isenñâ mem âim Anutu mâpâseip. ²⁶ Oi a zen zo ekñâ nângâne imbanjâ oi Anutu mâpâsem kenjât op sâwe, “Itârân sen pup muyagei iksen.”

Yesunâ Mataio gâsuiip.
(Mt 9:9-13; Mk 2:13-17)

²⁷ Oi Yesu mirin gâbâ gemnjâ arip. Âimnjâ kât mimiñ a nâi, kutñâ Lewi, kât pâpan mirânjan tâi ekñâ itâ sâm dukuip, “Gâ nâ sot pâlâtân op molini.” ²⁸ Sâi Lewi zâk zaatnjâ kut nâi nâinjâ birâm Yesu molim arip.

²⁹ Lewinjâ mirânjan Yesugât sii nalem om kât mimiñ a donjep sot a nâmbutñâ sâi ârândân ga niwe. ³⁰ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen gamnjâ nângâne mân dâp oi Yesugât arâpnjâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, “Zen wangât kât mimiñ a sot bâlij mâme a, zen sot nalem nie?” ³¹ Sâne Yesunâ nângâm itâ sâm dâzângoip, “Sisi mâsek kubikkubik a zen a sâk gwâlâ zeñgâren nep mân tuume. A mâsekziñoot zeñgâren âimnjâ nep tuume. ³² A ziñangât sâme, ‘Nen âlipnjâ.’ Nâ zeñgât bunjâ. Bâlij mâme a diiziñga umziñâ melânbigât gem gâwan.”

Nalem birâm kendon ândiândiñangât den.
(Mt 9:14-17; Mk 2:18-22)

³³ Yesunâ den yatâ sâi zen itâ sâm dukuwe, “Yohane arâpnjâ, zen nalem birâm ninâu sâm ândime. Parisaio zeñgoot yatik upme. Ka gâgât arâpkâ, zen ko nalem too laj nime.” ³⁴ Yatâ sânetâ itâ sâm dâzângoip, “A kutânjâ

arâpñoot ândei zen nalem mân birâm ândibi. ³⁵ Ândimñâ a kutâ betziñan mine kârubi, narâk zoren ko umbâlâ op nalem birâm ândibi.”

³⁶ Yatâ sâmñâ den sumbuñâ torenñâ itâ sâm dâzânçoip, “Nâiñâ hâmbâ uñakñan gâbâ mânângât hâmbâ sânjiñan gâribap? Nâi zo yatâ op sâi hâmbâ uñakñâ zo tâmbetkubap. Oi hâmbâ irakñandâ sânjiñan ari tobat nâi opap. ³⁷ Oi waiñ too uñakñâ hâkop sânjiñan mân gunê geimap. Yatâ upi, zo ko waiñ too uñakñâ zorânâ hâkop sânjiñâ kunziri waiñ sot hâkop ârândân buñ upabot. ³⁸ Zorat waiñ too uñakñâ hâkop uñakñan giari dâp upap. ³⁹ Oi nâi zâk waiñ sânjiñâ nemñâ umñâ oip, zâk uñakñâ nem birâbap. Oi zâk itâ sâbap, ‘Sânjiñâ nia naam uap.’”

6

Kendongât den.

(Mt 12:1-8; Mk 2:23-28)

¹ Kendon nâin Yesu sot arâpñâ, zen kâlamân obândiwe. Âimñâ arâp zen segoñ bonñâ kânok kânok kwâkâm niwe. ² Yatâ utne Parisaio a ziñâ zingitñâ sâwe, “Zen wangât kendonân mân orotñâ ue?” ³ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzânçoip, “Dawidi sot arâpñâ nalemgât mom urâwe, zo sâlâpkume mo buñâ? ⁴ Dawidi zâk Kembugât namâ zoren zâimñâ Anutugât nalem hâlâlu sâsân, zo mem nemñâ arâp zingî niwe. Zo mân orotñâ. Nalem zo tirik namâ galem a ziiñk nimbîgât sâsân. A nâmbutñâ mân nimbîgât sâsân. Dawidi sot arâpñâ zen nalem zo lañ niwe.” ⁵ Yatâ sâmñâ sâip, “A bonñâ nâ kendongât mariñâ ândian.”

Yesuñâ kendonân a nâi kubikñangip.

(Mt 12:9-14; Mk 3:1-6)

⁶ Oi kendon nâin Yesuñâ mâpâmâpâse namin zâim den singi âlip dâzânçoip. Oi zoren a nâi tâip, zâk bikñâ bongen humutñik. ⁷ Oi Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio, zen kendonân a nâi kubigi ekñâ denân pânat sâm ek tarâwe. ⁸ Oi Yesuñâ nângânçânziñan ek a bik humutñik itâ sâm dukuip, “Zaat mâteyâk kin.” Sâi zaat kirip. ⁹ Oi Yesuñâ a itâ sâm dâzânçoip, “Nâ mâsikâziñga sânek. Kendonân nep ikâ zorân âlip tuutuñ? A kubikziñgâziñgân mo a tâmbetzânçozânçoñ?” ¹⁰ Yatâ sâm purikgurik op kin zingitñâ a zo itâ sâm dukuip, “Bikâ târârak pa.” Sâi a zo yatâ oi bikñâ âlip oip. ¹¹ Oi zen zo ek nângâm kuk opñâ dap mo dap okñangânâ sâm âraguwe.

Yesuñâ a kiin zagât gâsuziñgip.

(Mt 10:1-4; Mk 3:13-19)

¹² Narâk zoren Yesu ninâu sâbam bâkñan zarip. Nâtik Anutu ninâu dukum tâi hançâip. ¹³ Hançâi arâp minduziñgâm zengât oserân gâbâ a kiin zagât gâsum sâlâpzânçoip. Oi kutziñâ Aposolo sâip. ¹⁴ Kutziñâ itâ, Simon, kutñâ nâi Petero pindip. Zâk sot munñâ Andrea, Yakobo, Yohane, Pilipo, Batolomaio. ¹⁵ Mataio, Toma, Yakobo Alipaioğât nanñâ sot Simon Zelote. ¹⁶ Oi Yuda Yakobogât nanñâ sot Yuda Karioto kamânân gok. Yuda zâk ândim Yesu tirâpzânçoi gâsuwe.

¹⁷ Yesuñâ a zo diiziñgâm gem hân gânduñan ga kin Yesugât a ambârâpñâ donçep sot Yuda hânân gâbâ sot Yerusalem kamânân gâbâ sot Tiro Sidoñ saru sâtñan zengâren gâbâ a ambân donçep, zen takâm diñâ nângâbigât sot mâsekziñ kubikziñgâbapkat zâkkâren minduwe. ¹⁸ Oi wâkeziñoot zo

kubikzingip. ¹⁹ Yesugât imbanânjandâ zengâren ari kubikzingip, zorat a ambân aksik sâkñan gâsunam urâwe.

Hâunâ minatkât den.
(Mt 5:1-12)

²⁰ Yesunâ arâpnâ zingit itâ sâip, “Kanpitâ ândime, zengât nânga sâtâreñoot uap. Zen Anutugât kin topñan ândibigât sinji ue. ²¹ Narâk itârân tepkât op ândime, zengât nânga sâtâreñoot uap. Zo zen gâtâm nalemem nem âkon upi. Narâk ziren isem weñ ândime, zengât nânga sâtâreñoot uap. Zen gâtâm sâtâre op girân ândibi. ²² A zinjâ zen a bonjâ nâgât op um kâlak otzingâm kâbakjezingâm sâm bâliñan kwatzingâbi, zorat zengât nânga sâtâreñoot uap. ²³ Yatâ otzingâne narâk zoren umâlep op sâtâreyân kep kumbi. Wangât, gâtâm sumbemân sângân patâ mimbi, zorat. A mârumjan ândiwe, zen yatik Propete sâm bâliñ kwatzingâwe.

²⁴ Ka narâk ziren sikumziñ patâ ândime, yei, zen wannâ mem sândukñan kwatzingâbap? ²⁵ Narâk itârân sii nalemem gom sambe ândime, yei, zen gâtâm tepkât op ândibi. Narâk ziren umâlibân girân ândime, yei, zen gâtâm âigirâp muyagem ândibi. ²⁶ A ambân zen aksik sâm âlipñan kwatzingâme, yei, zen dap upi? A mârûm ândiwe, zen propete sarânâ yatik sâm âlip kwatzingâm ândiwe.”

Zen kâsarâpziñ buku otzingâbi.
(Mt 5:38-48)

²⁷ “Dinnâ nângâm te, zen dâzângobâ. Zen kâsarâpziñ buku otzingâbi. Um kâlak otzingâme, zo zinjâ âlip otzingâbi. ²⁸ Sâm bâliñan kwatzingâme, zo zinjâ sâm âlipñan kwatzingâbi. Bâliñ otgime, zengât op ninâu sâban. ²⁹ A nâi pâlomgâ kunziri toren pindâban. Nâinjâ hâmbâgâ kwâkñan mei kâligen mân angân kârâban. ³⁰ Oi a nâinjâ wan mo wangât sâi pindâban. Nâinjâ kut nâi zo bekan mei mâburem nibangât mân sâban. ³¹ A torenjâ zinj âlip otgibigât nângâmat, yatigâk gângoot a torenjâ otzingâban.

³² Zen a toren umziñ gâsâzângone zengoot umziñ gâsuzingâmap. Zen yatâ upi, zo ko Anutuñâ sângânjâ mân zingâbap. Bâliñ mâme a, zinj yatâ upme, zo ka. ³³ Zen buku otzingâme, zorik otzingâbi, zo ko Anutuñâ sângânjâ mân zingâbap. Bâliñ mâme a zen yatâ upme, zo ka. ³⁴ Kut nâi nâi a zingâm zorat hâunâ sâne zingâbi, zorat Anutuñâ hâunâ mân zingâbap. Bâliñ mâme a zen bukurâpziñ itâ sâm otzingâme. ‘Gâtâm gângoot hâunâ mâburem niban.’ ³⁵ Zen ko walâm itâ upi. Zen kâsarâpziñ umziñandâ gâsâzângom buku otzingâbi. Kut nâi nâi zingâm zorat hâunâ mân mimbi. Yatâ utnetâ Anutuñâ sângânjâ patâ zingâbap. Zinj ko zen Kembugât nan bârat op ândibi. Kembuñâ a gulipñâ sot bâliñ mâme a, zo âlip otzingâmap. ³⁶ Sumbem Ibâziñandâ um lâklâk ândiap, yatigâk zengoot hânân um lâklâk ândibi.

³⁷ A torenjâ zengât top likuliku mân utne Anutugoot zengât topziñâ mân likubap. Gâ a torenjâ mem ge kwâkwat mân otzingâna ko Anutugoot gâ mem ge kwâkwat mân otgibap. Zen a zengât tosa birânetâ Anutuñâ zengât tosa yatik birâbap. ³⁸ Zen a kut nâi nâi zingâne Anutuñâ yatigâk kut nâi nâi donjep patâ zingâbap. Oi zorat dap buñâ, walâm zingâbap. Zen a otzingâne Anutuñâ zo yatik zen otzingâbap.”

Den sumbuñâ dâzângoip.
(Mt 7:1-5)

³⁹ Den sumbuñâ ñâi itâ târokwap dâzângoip, “A sen ñâtâtik ñâiñâ a bukuñâ sen ñâtâtik mâtâp tirâpkubap? Bunuñâ. Zet mâtâbân âim ârândân simân geibabot. ⁴⁰ Ekap namin katep ñâiñâ kwâkâm pindâmap, zo mân walâbap. Ka katep zâk nângâm nângâm ândim kwâkâm pindâm ândibap, zâkkât holi yatâ upap.

⁴¹ Gâ wangât bukugangât sinjan gwapgwap zo ek gikâ sinjan nak sâmbañâ mân ek nângat? ⁴² Nak sâmbañâ sinjan zeî dabângen bukugâ itâ dukuna dâp upap, ‘Buku, nângâna sinjan gwapgwap ziap, zo mem pambâ.’ Gâ sarâ a. Gikâ sinjan nak sâmbañâ ziap, zo mem pam ko bukugangât sinjan gwapgwap mem pâna dâp upap.”

Nakkât topñâ.

(Mt 7:17-20; 12:33-35)

⁴³ “Nak âlipñan bonñâ bâliñâ mân muyagemap. Nak bâliñan bonñâ âlipñâ mân muyagemap. ⁴⁴ Nakkât bonñandâ sapsuwap. Sângerân bolepp bonñâ âsagei minat mo? Zâlâliyân sam bonñâ muyagei mimbi mo? ⁴⁵ A âlipñandâ umñan gâbâ den âlipñâ sâmap. A bâliñandâ umñan gâbâ den bâliñâ sâmap. A umñan kut ñâi ñâi ziap, zo yatik lâunjan gâbâ koptâmap.”

Mirâ tuutuugât den.

(Mt 7:24-27)

⁴⁶ “Zen wangât lâuziñandik Kembuniñâ, Kembuniñâ sâmpñâ den dâzângoman, zo mân lume? ⁴⁷ Nâgâren gam dinnâ nângâm lume, zen mirâ tuutuup a ñâi, zâkkâren dâpkwap sa nângânek. ⁴⁸ A zorâñ mirâ tuubam tandâ kêrep esi giari kât muyagem kwânângâm sâratkui kirip. Oi mirâ tuum nanji kiri map narâk oi pibâ patâ koi mirâ zo kâtikñâ tuugipkât kom osei kirip. ⁴⁹ Ka a dinnâ nângâm birâme, zen a ñâi mirâ lolot tuugip, zo yatâ. A zo mirâ tuubam tandâ sarâ sarâ esi giari ko mirâ tuugip. Oi map narâkñâ oi pibâ patâ gamñâ mem sânsân tuugi kom giligâlak meip.”

7

Yesuñâ kore a ñâi mâsekñoot kubigip.

(Mt 8:5-13)

¹ Yesu zâk a ambân den dâzângomñâ Kapenaum kamânân bageip. ² Zoren kâwali a patâziñâ zâkkât kore a mâsek op mumbam op zeip. Kâwali a patâ, zâk kore a zorat elup okñangip. ³ Zorat Yesugât den sinji nângâm Yuda a patâ ziñâ Yesu diine ga mâsek a kubikñangâbapkât sâmp dâzângoip. ⁴ Yuda a patâ Yesugâren gamñâ itâ sâmp dukuwe, “Kâwali a patâ, zâk ândiândi târârak ândimapkât dinñâ nângâban. ⁵ Zâk umñâ Yuda neñgâren kinmap. Mâpâmâpâse namâniñâ muyagibapkât zâkñak kâtigem kât pâi muyageip.”

⁶ Yatâ sâne Yesuñâ zen sot arip. Âimñâ mirâ mâte upâ sâi kâwali a zo bukurâpñâ sângonzângoip Yesugâren gam itâ sâmp dukuwe, “Kâwali anñ itâ sap, ‘Gâ nâgâren mân gâban. Nâ wandâ yatâ, zorat op mirânan mân gâban. ⁷ Ninangât nânga mân dâp oi gâgâren gâbam kwaksan, gât ko gâ zorenâk tap ko denâk sâna kore anâ âlip upap. ⁸ Nâ a kutâ zengât kore a ândim sâtziñ luman. Oi ombenan kore arâpnâ ândie. Oi zengâren gâbâ ñâi âi sa âibap. Ñâi ga sa gâbap. Oi kore anâ yatâ tuuban sa tuubap.’”

⁹ Yesuñâ den zo nângi imbanñâ oi a ambân kâmut kirâwe, zengâren puriksâm itâ sâmp dâzângoip, “Nâ dâzângua nângânek. Isirae a zengâren

nângâm pâlâtân itâ nâi mân muyageman.” ¹⁰ Yatâ sâi ko kâwali a bukurâpnâ zen âburem âim mirin zâim igâwe. Iknetâ kore a zo âlip oip.

Yesuñâ katep nâi mumuñan gâbâ mângèip.

¹¹ Mâik nâi ândim Yesuñâ kamân nâi kutnâ Naiñ, zoren ari arâpnâ sot a ambân kâmut patâ molim âiwe. ¹² Kamânân baginam utnetâ a mumuñâ nâi lum gawe. Ambân malâ nâigât nanñâ kânok, zâk moip. Zâk hangunam kamânân gâbâ a ambân donjbe gem gawe. ¹³ Oi Kemuñâ ambân malâ zo ekñâ umñâ nângâmñâ sâip, “Mân ise.” ¹⁴ Yatâ sâimñâ âi ombonjan gâsui mem kine itâ sâip, “Katep, dâgoga zaat.” ¹⁵ Yatâ dukui mumuñandâ zaatnâ den den oip. Oi Yesuñâ mamñâ pindip. ¹⁶ Oi a ambân, zinâ zo ekñâ kenjât op Anutu mâpâsem itâ sâwe, “Propete patâ osetniñan âsagem ândiap.” Oi nâmbutñandâ itâ sâwe, “Anutu, zâk a ambân gakârâp galemniñ opmap.” ¹⁷ Oi zorat den sinjñâ Yuda hânân sot kamân toren toren dâp op arip.

Yesuñâ Yohanegât den sâip.

(Mt 11:2-9)

¹⁸ Yohane zâk tâk namin tâi arâpnâ zen Yesugât den sinji zo âi dukuwe. ¹⁹ Den zo nângâm azatnâ zagât Kemu itâ sâim mäsikâbabotkât sângonzâkoip, “Mârumñan Propete a zinâ a nâi gâbapât sâwe, zo gâ mo nâi gâbapât ek ândinat?” ²⁰ Sângonzâkoi Yesugâren âim itâ sâwet, “Yohane too sañgonzñgip, zâk itâ sâim sângonnâkuap, ‘A gâbapât sâsâñâ, gâ mo nâigât mambât ândinat?’ ”

²¹ Narâk zorenâk Yesu zâk a sisi mâsekziñoot sot sinziñ bâpsâsân a donjbe kubikziñgip. A wâkeziñoot zo wâke moliziñgip. ²² Oi Yohanegât azatnâ itâ sâim dâzâkoip, “Zet âimñâ kut nâi nâi ek nângabot, zorat den sinji Yohane dukuit. Sinziñ bâpsâsân, zen ikme. Kinziñ bâliñâ, zen obândime. Um sâk bâlâ, zen âlipziñ upme. Kindapziñ bâpsâsân, zen den nângâme. Mumuñâ, zen zaatme. A ambân kanpitâ, zinâ den sinji âlipñâ nângâme. ²³ Nâi zâk nâgât nângi mân âkon opmap, zâkkât nânga sâtâreñoot upap.”

²⁴⁻²⁵ Oi Yohanegât azatnâ zet aritâ Yesuñâ a amban ândiwe, zo Yohanegât topnâ itâ sâim dazângoip, “Zen barâ kâtiknâ mirâ kamân âtânjan wan iknam âiwe? Zen gerâ nâi pibânâ kom kâbakñei iknam âiwe? Mo a nâi hâmbânâ neulerjoot iknam âiwe? Nânge. A hâmbâ neulerjoot mem ândime, zen a kutâ namin tâtat mâme âlip tapme. ²⁶ Mo Propete nâi iknam âiwe. Zorat nâ dâzângua nângânek. A igâwe, zo Propete nâmbutñâ zen yatâ buñâ. Zâk Propete a nâmbutñâ walâziñgap. ²⁷ Zâkkât den kulem nâi itâ ziap, ‘Nângâ. Nâgât kore a nâi sângongua kândom otgibap. Zâkrñâ mâtâpkâ kârâm kubikpap.’

²⁸ Nâ perâkñak dâzângua nângânek. Ambânân gâbâ âsagiwe, zengâren gâbâ a nâiñâ Yohane mân walip. Ka Anutugât kin topñan a ândibi, narâk zoren a giginâ ândibi, zinâ ko walâbi.”

²⁹ A ambân aksik sot kât mimiñ a, zen ârândân Yohanegât den nângâmñâ Anutugât den nângâne bon oi Yohaneñâ too sañgonzñgip. ³⁰ Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen ko Yohanegât too birâm Anutugât den kândâtkune zengâren bon buñ oip.

³¹ Yesuñâ itâ sâip, “A narâk ziren ândie, zen ikâ zo zengâren dâpkwap sâbâ? Zen dap yatâ? ³² Zen katep yatâ ek birâ, nângâm birâ upme. Kâtep zen kamân sombemân tapñâ bukurâpziñâ itâ sâim dâzângome, ‘Nen kep meindâ zen wangât mân kue? Nen umbâlâ kep mem iseindâ wangât

mân isie?’ ³³ Yohane too sanjonzingip, zâk waiņ sot nalem mân nem ândei ekņâ sâwe, ‘Zâk wâkeņoot ândiap.’ ³⁴ Ka a bonņâ, nâņâ gamņâ nalem sot waiņ nem ândia nekņâ sâme, ‘Zâk kât mimiņ a sot bâliņ mâme a zengât buku. Nalem sot waiņ nem mân birâmap.’ ³⁵ Ka sa nâņgânek. Anutugât nâņgânņgâ ko a ambârâpņâ ziņâ topņâ nâņgâm lum zaatne bonņâ âsagemap.”

Ambân nâiņâ Yesu kiņâ sanjorip.

³⁶ Parisaio a nâiņâ Yesu diim mirâņan zari nalem niniņâ tâtarân tâip. ³⁷ Oi kamân zorat ambân laņ mâman ambân nâi, zâk Yesu Parisaiogât mirin zari siņiņâ nâņgâmņâ too hitom âlip nâi beloņoot mem zarip. ³⁸ Oi Yesugât kândâtņan kin isei siņâ toonandâ Yesugât kiņan giari kâuk sâmotņandâ sanjori âron oip. Kiņan mâņgannâ too wârânņâ âlip, zo sanjonņangip.

³⁹ Ambân zo yatâ oi Parisaio a Yesu diigip, zâkņâ ekņâ umņandâ itâ sâip, “Ambân zirat orot mâme bâliņâ. Yesu zâk Propete ândim sâi ko ambân zirat topņâ ek nâņgâbap.”

⁴⁰ Yatâ nâņgi ko Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Simon, den nâi dâgoga nâņgâ.” Duku sâip, “Patâ, sâna nâņgâbâ.” ⁴¹ Oi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Sikum a nâi a zagât kât tosa zikip. A nâi kât 5 handeret pindip. A nâi ko kât 50 pindip. ⁴² Oi hâuņâ pindârat sâm kâtzikņâ buņâ, zorat ko toszak birip. Oi zekâren gâbâ nâiņâ sikum patâ a zorat umņandâ gâsum biranņap? Gâ nâigât sat?”

⁴³ Mâsiki Simonâ itâ sâip, “Kât doņbep pindip zâkkât san.” Sâi Yesuņâ itâ sâip, “Gâ âlip sat.” ⁴⁴ Yatâ sâm ambângâren puriksâm Simon itâ sâm dukuip, “Ambân zi eksat? Mirâņan kopga ki sanjon too nâi mân gum paat. Ambân zâkņâ ko kinnâ siņ toonandâ giari sanjonnim kâuk sâmotņandâ sanjori âron uap. ⁴⁵ Gâ mân mângannigat. Ka ambân zâkņâ ko kinnan narâk kârep mângannim taap. ⁴⁶ Gâ kâuknan kelâk mân sanjonmigat. Ka ambân zorâņâ ko kinnan too hitom âlip sanjonsap. ⁴⁷ Zorat dâgobâ. Ambân zâk umņâ gâsunim yatâ otnigapkât topņâ itâ nâņgâ. Zâk tosaņâ patâ ândeip, zo biran. Nâi zâk tosaņâ mâik nâi birâbirâņâ, zâk âkņâlem mâik nâi tâkņangâbap.” ⁴⁸ Yatâ sâmņâ ambân itâ sâm dukuip, “Tosagâ biran.” ⁴⁹ Yatâ sâi a nalem ârândâr nem tarâwe, ziņ umziņandâ itâ nâņgawe, “Zâk a dap dap yatâ, gât ko tosa birâbirâņangât sap?” ⁵⁰ Oi Yesuņâ ambân zo itâ sâm dukuip, “Nâņgâm pâlâtâr kwatnigat, zorat âlip uat. Umgâ diim gei âi ândi.”

8

Ambân nâmbutņâ Yesu moliwe.

¹ Narâk zorat kwâkņan Yesuņâ kamân patâ sot kamân mâik, zengâren obândim Anutu um topņan ândiândigât den siņgi âlipņâ dâzâņgom ândeip. Arâp kiin zagât, zen molim âiwe. ² Oi ambân nâmbutņâ mârur wâkeziņoot sot mâsekiņoot zo kubikiņgip, zen molim âiwe. Zengâren gâbâ ambân nâi kutņâ Maria, Madala kamânân gok. Zâkkât wâke nâmburân zagât moliziņgip. ³ Oi ambân nâi kutņâ Yoana. Herodegât galem a Kusa, zâkkât aminņâ. Zet sot nâi kutņâ Susana sot ambân nâmbutņâ doņbep, zen kât sikumziņâ zemziņgip, zo zâk sot arâpņâ ziņgâne nalem kwâlâm nem ândimarâwe.

Keet pâpangât den.
(Mt 13:1-23; Mk 4:1-20)

4 Kamân kamânjâ a ambân Yesugâren mindunetâ den sumbuñâ ñâi itâ sâmbâ dâzânjoip, 5 “A ñâi keet pâmbam nebân arip. Âimjâ keet maandenj nâmbutjâ mâtâbân gei zeï a zinj lân kunzirâwe. Oi nii zinj ga nem nangâwe. 6 Keet nâmbutjâ hân sijitjan gei zeip. Oi hân toonjâ bunjangât kâmjâ takâm moip. 7 Keet nâmbutjâ hibuk osetjan gei zeip. Oi kâmjâ takâm kopgâi hibunjâ takâm langi moip. 8 Keetjâ nâmbutjâ hân kelâkjan gei kâmjâ takâm zâim bonjâ imbanjâ âsageip. Topnjâ ñâigât keetjâ 1 handeret. Topnjâ ñâigât keetjâ 1 handeret. Bonzinjâ yatâ muyageip.” Den zo sâmbâ kwâkâm den kâtikjâ sâip, “Ñâi zâk kindapñootjâ den zi ñângâbap.”

9 Arâpnjâ den sumbuñâ zorat topnjâ mäsikâne itâ sâmbâ dâzânjoip, 10 “Anutu um topjan bagibaginjâ, zorat den sumbuñâ zo zinjâ ñângâm kwâtâtibigât sâsân. Ka a nâmbutjâ zen topnjâ mân ñângâbigât den sumbuñâ dâzânjoman. Zorat ko, ‘Senjâ igikjâ, zo ikpi, ka mân ek kwâtâtibi. Kindapzinjandâ den nangâm mân ñângâm kwâtâtibi.’

11 Den sumbuñâ san, zo topnjâ itâ. Anutugât denjâ keet yatâ uap. 12 Keetjâ mâtâbân gei zeip, a nâmbutjâ zo yatâ ândime. Den sinji âlip, zo ñângâne Satanjâ ga ñângâm pâlâtân kwâkjanjâm sumbengât sinji upegât betzinjan memap. 13 Keetjâ hân sijitjan gei zeip, a nâmbutjâ zo yatik ândime. Zen den sinji âlip ñângâm âknâlem ândibi. Oi ko umzinjan ândânjâ mân gâsuapkât narâk pânkânok mem ândine mäsímäsikâ gâbabân birâbi. 14 Keetjâ nâmbutjâ hibukjan gei zeip, a nâmbutjâ zo yatik ândime. Den sinji âlipjâ, zo ñângâbi. Oi sâkkât kut ñâi ñâi zorat ñângâne zâizâinjâ oi kât sot sikungât sambe muyagezinji den sinji âlipjâ, zo bonjâ mân opmap. 15 Keetjâ nâmbutjâ hân kelâkjan gei zeip, a nâmbutjâ zo yatik ândime. Zen den sinji âlipjâ ñângâm umzinj kubik mem ândim kâtigem bonjâ muyageip.”

Kârâp âsakjanjât den.

(Mk 4:21-25)

16 “Zen kârâp sâumjâ âmaj umjan pam kwâarakume mo tâtatjâ gobetjan pâme? Zo buñâ. Âsakjâ zo kian tâtatjâ kwâkjan pane mirâ umjan âsakjâ âsageï a kopga mirâ umjan âlip ikpi. 17 Kut ñâi ñâi tik ziap, zo zem mân zimbap. Zo gâtâm âsagem nangâbap. Kut ñâi ñâi kwâarakwâarakun ziap, zo zem mân zimbap. Zo mâbâlaknjibap. Zo mâbâlaknem kagibap.

18 A ñâi, zâk den ñângâm kwâtâtibap, Anutujâ zâk ñângânângâ âlip târokwap pindâbap. Ka a ñâi mân ñângâm kwâtâteï bekjan mem nangâbap. Zorat den sinji zi kindap kwap ñângâm biranji.”

Yesugât mamjâ murâpnjâ.

(Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

19 Narâk ñâin a ambân kâmut patâ Yesu haamgum kine Yesugât mamjâ sot murâpnjâ, zen gam Yesugâren âinam a ambân zengâren kwakjâ âkjan kirâwe. 20 Yata utnetâ a ñâinjâ zinjitjâ Yesu itâ sâmbâ dukuip, “Mamgâ murâpkâ giknam âmbi ga sombemân kinze.” 21 Sâi Yesujâ a ambân itâ sâmbâ dâzânjoip, “Mamnâ murâpnâ, zorat sa ñângânek. Anutugât den ñângâm lume, zen nâgât mamnâ murâpnâ.”

Yesujâ sâi pibâ sot saru hirinsâwet.

(Mt 8:23-27; Mk 4:35-41)

²² Hilâm nâin Yesu sot arâpnâ wanğâyân zâiwe. Yesuñâ wanğâyân zâim itâ sâm dâzânğoi, “Nen saru nâmbutken âinâ.” Sâi nânğâne âiwe. ²³ Âimñâ Yesu umangât okñanği ge zeip. Uman zem tâi pibâ patâ koi saru bâlij op toonâ wanğâ kâligen giari saruyân geinam urâwe. ²⁴ Oi Yesu mânğim itâ sâm dukuwe, “Patâ, nen saruyân geinamen.” Sânetâ zaatñâ saru sot pibâ den dâzâkoi hirinsâm ziwet. ²⁵ Oi kenğât op imbanâziñ buñ oi sâwe, “Opon, pibâ sot saru sot kut nâi nâi den dâzânğoi diñâ lume. Zâk a dap yatâ?”

Yesuñâ wâke moliziñgi bâu umziñan geiwe.

(Mt 8:28-34; Mk 5:1-20)

²⁶ Galilaia hân birâm saru nâmbutken âim Gerasene a zengâren takâwe. ²⁷ Zoren âimñâ kârâkñan zari a nâi zâkkâren gâip. A zorat umñan wâke donğep ândine narâk kârep sâk bârak ândeip. Oi mirin mân zemâip. A zengât kwak kât kiyân zânzeke op ândimâip. ²⁸ A zo Yesu ekñâ den kâtik sâm hânân gei Yesu kiñ topñan zem den itâ sâip, “Yesu, Anutu sumbem mariñanğât nannâ, gâ wan otnibam gaat? Narâk mân mâte uapkât sâknam patâ mân niban.” ²⁹ Yesuñâ wâke itâ sâm dukuip, “Wâke, gâ ayân gâbâ takâm âi.” Zorat op ko sâip. Wâkeñâ narâk dâp a zo mem âbabibi kwâkñanği a ziñ gâsum tâk kâtikñâ kiñ bikñâ saam galem op ândiwe. Oi wâkeñâ okñanği tâk tiriktâruk mem barâ kâtikñan âi ândimâip.

³⁰ Oi Yesuñâ mâsikâm sâip, “Gâ kutkâ nâi?” Mâsiki sâip, “Nâgât kutnâ kâmut patâ.” Wangât, wâke donğep zen a umñan ândiwe, zorat. ³¹⁻³² Hân zoren bâu kâmut patâ zen bâkñan gendâk nem ândiwe. Wâke zen moliziñgi simân geibegât wâke zen bâu umziñan geibigât Yesu dukuwe. Dukune nânğâziñgi wâke zen ayân gâbâ takâm âiwe. ³³ Wâke zen a umñan gabâ takâm bâu umziñan geine bâu kâmut patâ zo sârârâk kârâm simân geim saru denğânân gei mom nanğawe.

³⁴ Bâu galem a zen zo ekñâ sârârâk kârâm kamânân sot nebân a ambân ândiwe, zorat den sinği dâzânğowe. ³⁵ Dâzânğone a ambân zen a wâkeñoot ândeip, zo iknam gawe. A wâkeñoot ândeipñâ hâmbânğoot sot nânğânânğânğoot Yesu kiñ topñan tâip. Oi ekñâ kenğât op kirâwe. ³⁶ Kinetâ a ek nânğawenâ a wâkeñoot ândeipñâ âlip oip, zorat den sinği dâzânğowe. ³⁷ Oi Gerasene hânân kamân dâp a ambân, zen kenğât op Yesu zâk kamânziñâ zo birâm âibapkât dukune wanğâyân âburem zarip. ³⁸ A wâkeñoot ândeip, zâkñâ Yesu sot âibapkât sâi Yesuñâ itâ sâm kwâkñanğip, ³⁹ “Gâ kamângan âimñâ torerâpkâ Anutuñâ kubikğigap, zorat sinği dâzânğom ândiban.” Sâi a zo puriksâm Yesuñâ kubikñanğip, zorat sinği kamânñan a ambân dâzânğom nanğip.

Ambân katep nâi moi Yesuñâ mângeip.

(Mt 9:18-26; Mk 5:21-43)

⁴⁰ A zen Yesugât mambât ândine gâi ekñâ sâtâre urâwe. ⁴¹ Oi mâpâmâpâse namâ galem a nâi kutñâ Yairo, zâk gamñâ Yesugât kiñ topñan ge tap itâ sâm dukuip, “Gâ mirânan gâban.” ⁴² Zâkkât bârâtnâ kânok, kendonñâ kiin zagât, zâk mumbam op zeipkât Yesu dukuip. Oi Yesuñâ nânğâm ari a ambân donğep mem oset kwâkñanğâne âiwe. ⁴³ Osetziñan ambân nâi ândeip. Ambân zâk gilâm gem ândeip kendon patâ kiin zagât oip. Oi kubikkubik a ziñâ kubik osiwe. ⁴⁴ Ambân zorânñâ Yesu kândâtñan âim hâmbâ murukñan weegip. Weegi zorânğak gilâmñâ kârâksâip. ⁴⁵ Oi Yesuñâ mâsikâziñğâm sâip, “Nâiñâ weeniğap?” Sâi a ambân kwâimbâne Peteronâ itâ sâip, “Patâ, a

ambân zinjâ mem oset kwatgim weegige, zo ka.” ⁴⁶ Yesunâ itâ sâip, “Nâinjâ weenigi imbanjâna ari nânğan.” ⁴⁷ Ambân zorânjâ topnâ muyagiap sâam ken bet sânsân opnjâ Yesugât kiņ topņan gei pindiņsâm tap mâsekņanğât den sot hâmbâ murukņan gâsum âlip oip, zorat den sinği sâam muyagei nânğâwe. ⁴⁸ Sâi Yesunâ itâ sâam dukuip, “Bâratnâ, nânğâm pâlâtâņ kwatnigat, zorat op âlip uat. Umgâ diim gei âi.”

⁴⁹ Yesu yatâ sâam kiri mâpâmâpâse namâ galem a, zâkkât mirin gâbâ a nâi ga itâ sâip, “Bâratkâ muap, gât ko sâna patânjâ mân gâbap.” ⁵⁰ Yesunâ den zo nânğâm galem a itâ sâam dukuip, “Mân kenğât ot. Nânğâm pâlâtâņ kwâtnina bâratkâ âlip upap.” ⁵¹ Yatâ sâamnjâ mirin takâmņâ nâmbutņâ sâi kinetâ ko Petero sot Yohane sot Yakobo sot katep ibâ mamņâ, zenak zâk sot zâiwe. ⁵² Oi a ambân âigirâp patâ donjep isem zem tatne itâ sâam dâzânğoi, “Mân isenek. Ambân katep zâk yen uman zem taap.” ⁵³ Sâi zen moip zo nânğâm kâtigem girânğâwe. ⁵⁴ Oi Yesunâ ambân katep zo bikņan gâsum konsâm sâip, “Ambân, gâ zaat.” ⁵⁵ Sâi zorâņak dâpņâ puriksâi zaarip. Zaari nalem pindâne nimbapkât den dâzânğoi. ⁵⁶ Ibâ mamņâ, zikņâ ek nânğâm imbanjâzikņâ buņ oip. Yesunâ zorat sinği a ambân mân dâzânğobigât dâzânğoi.

9

Yesunâ arâpņâ nep diņ sâam zinjip. (Mt 10:5-15; Mk 6:7-13)

¹ Yesu zâk arâpņâ sâi gane wâke molizinjâbigât sot mâsek kubikzinjâbigât imbanjâ zinjip. ² Oi a ambân Anutugât um topņanğât den dâzânğom mâsekziņoot kubikzinjâbigât sâņgonzânğoi. ³ Den itâ sâam sâņgonzânğoi, “Zen mâtâpkât tân sot irâ, nalem, kât mân mem âibi. Hâmbâ umņan sâkņan buņâ. Kânogâk mem âibi. ⁴ Kamân nâin âimņâ mirâ tapi, zorenâk tâtat mâme op gem âibi. ⁵ Kamân nâin âine zinjig mân nânğâne kinziņan gwappwap lân gâbârine gei topziņâ ek nânğâbi. Zen yatâ opņâ kamân zo birâm âibi.” ⁶ Yatâ sâam dâzânğoi zen âiwe. Kamân toren toren âim a ambân den sinği âlip dâzânğom a ambân sisi mâsekziņoot kubikzinjâm ândiwe.

Herodenâ Yesugât sinği nânğip. (Mt 14:1-2; Mk 6:14-16)

⁷ A kutâ Herode, zâk Yesunâ kut nâi nâi oip, zorat den sinği nânğâm kwagip. Wangât, a nâmbutņandâ itâ sâwe, zorat, “Yohane, zâk mumuņan gâbâ zaatņâ ândim kut nâi nâi zo uap.” ⁸ Nâmbutņandâ Elia zaat ândiap sâwe. Ka nâmbutņandâ sâwe, “Zâk Propete sâņņinjâ nâinjâ zaatņâ ândiap.” ⁹ Sânetâ Herodenâ itâ sâip, “Nânjâ sandâ Yohane gândujâ mânânğârâwe, zo ko zi nâinjâ oi sinğinjâ nânğâman?” Yatâ sâam Yesu ikpatkât nânğâm ândeip.

Yesunâ a 5 tausen nalem zinjip. (Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Yo 6:1-13)

¹⁰ Aposolo zen âburem gam nep tuuwe, zorat Yesu dukum nanğâwe. Den sinği zo dukunetâ Yesunâ diizinjâm Besaida zenğât hânân ziinjik ândibigât âiwe. ¹¹ Âine a ambân zen sinği nânğâm molizinjâm âiwe. Oi Yesugâren takâne buku otziņgi ândiwe. Ândinetâ Anutu um topņanğât den dâzânğom a sisi mâsekziņoot zo kubikzinjip. ¹² Yatâ op ândinetâ mirâsiņ geibâ sâi arâpņâ kiin zagât, zen Yesugâren âim itâ sâam dukuwe, “Ziren mân

ândiândinjan ândiengât a zâmbanna kamân toren toren âim mirâ sot nalem muyaginek.” ¹³ Yatâ sânetâ ko itâ sâm dâzângoip, “Wangât âibigât se? Ziinjâk nalem zinjânek.” Sâi itâ dukuwe, “Nalem bâtnâmbut sot saru zuunjâ zagât yatiktâ ziap, zorat dap utnâ. Nen kamânân âimjâ a kâmut zi zengjât nalem sângân minat?” ¹⁴ A dorjebep, 5 tausen yatâ ândiwegât den yatâ sâwe. Sânetâ itâ sâip, “A dâzângone tenggâ nâi 50, tenggâ nâi 50, yatâ ge tatnek.” ¹⁵⁻¹⁶ Sâi zen yatâ sâne tatne nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât, zo memjâ sumbemân ekjâ sâiwap sâm sonpam namujâ arâp zinjâ zinjâ kâsâpkum a zinjâwe. ¹⁷ Oi zen aksik patâ nem âkon urâwe. Oi buputjâ zeip, zo sândune irâ kiin zagât piksâip.

Peteronjâ Yesugât topjâ sâm muyageip.
(Mt 16:13-19; Mk 8:27-29)

¹⁸ Narâk nâin Yesu zâk ninâu nep tuum tâi arâpnâ zâkkâren âiwe. Oi Yesujâ mâsikâzingip, “A ambân zinjâ nâgât nâi sâme?” ¹⁹ Mâsikâzingi itâ sâm dukuwe, “Nâmbutjâ zinjâ Yohane too sanjonzingip sâme. Nâmbutjâ zinjâ Elia sâme. Oi nâmbutjâ zinjâ Propete sânginjâ nâi zaat ândiap sâme. Gâgât yatâ sâme.” ²⁰ Sâne mâsikâzingâm sâip, “Ka zen ko nâgât nâi sâme?” Sâi Peteronjâ sâip, “Gâ Anutugâren gokjâ. Bâlijan gâbâ mâkâninggâban. Gâ Kristo.” ²¹ Yatâ sâi a ambân zikjâ topjâ mân dâzângobigât sâm kâtigeip.

²² Oi itâ târokwap dâzângoip, “A bonjâ, nâ sâknam patâ nângâbat. Yuda zengjât a patâ sot a sâtnjâ sot Kembugât gurumin den zorat galem a zen kâbakjenine Roma a kutâgâren aria none momjâ sirâm karâmbut tap zaatpat.”

Yesu molim ândiândinjangât den.
(Mt 16:24-28; Mk 8:34-9:1)

²³ Yesu zâk a ambân aksik itâ dâzângoip, “Zen nâ molininâ sâm um sâkzingjât den kândâtkum sirâmjâ sirâmjâ poru nakzinjâ lum nâgât mâtâp lânbi. ²⁴ Zen ândiândizij angân kârâbi, zo ko gulipzângobap. Ka zen nâgât op ândiândizij birâbi, zo ko muyagezingâbap. ²⁵ Zen hângât kut nâi nâi aksik mem ândine ândiândizij koï moi wan wan bonjâ zemzingâbap? ²⁶ Zengâren gâbâ nâi zâk kwâimbânibap mo dinnangât nângi anjunjoot upap, zo ko a bonjâ, nângâ gâtâm Ibânâ sot sumbem a zengjât âsakjâ sot a bonjâ nâgât âsaknoot gamjâ a yatâ zo kwâimbâzingâbat. ²⁷ Nâ perâknjak sa nângânek. A zi kinze, zengjât oserân gabâ nâmbutjâ mân mune Anutu um topjan ândiândinjangât narâk mâte oi ikpi.”

Yesujâ sumbengât holi tobatjâ meip.
(Mt 17:1-13; Mk 9:2-13)

²⁸ Yesu den zo sâm nanji sirâm nâmburân kârâmbut âki ninâu sâbam Petero sot Yohane sot Yakobo diizingi bâknjan zâiwe. ²⁹ Zâi ninâu sâm tâi holi tobatjâ nâi âsageip. Oi hâmbânâ kâukom kwâtâteip. ³⁰ A zâgât Yesu sot muyageitâ den sâm kirâwe, kutzikjâ Mose sot Elia. ³¹ Zet sumbem âsakzikjoot gam Yesu Yerusalem kamânân zâim ândim sot sumbemân zâibap, zorat den sâwe. ³² Oi Petero sot bukuzatjâ zen umangât otzingi zemjâ zaat igâwe. Yesu âsaknânjoot sot a zagât zâk sot kiritâ zinjirâwe. ³³ Oi a zagât zo âiram oitâ Peteronjâ Yesu itâ sâm dukuip, “Patâ, mat nâi ziren ândien. Silep karâmbut tuunâ. Gâgât nâi, Mosegât nâi, Eliagât nâi.” Zo mân nângâm laj yatâ sâip.

34 Sâi sasa n̄ai ge kwâtepzân̄goip. Kwâtepzân̄goi arâp zen ken̄gât op kirâwe. 35 Oi sasa kâligen gâbâ den zitâ muyageip, “Zi nannâ mem sâlâpkuwan. Zen diñâ nân̄gâm kwâtâtibi.” 36 Den zo nân̄gâmñâ iknetâ Yesu zikñik kiri igâwe. Oi arâpñâ zen zo igâwe, narâk zoren a mân dâzân̄gom ziiñik nân̄gâm ândiwe.

Arapñâ ziñâ wâke molim osiwe.

(Mt 17:14-21; Mk 9:14-29)

37 Hañsâi bân̄jan gâbâ gine a ambân kâmut patâ kândian̄gâwe. 38 Zengâren gâbâ a n̄aiñâ Yesu konsâm den kâtik itâ sâm dukui, “Patâ, gâ dinnâ nân̄gâm nannâ ekan. Nâ nannâ kânok. 39 Nân̄gâ. Wâke n̄aiñâ okñan̄gi den kambân sâmap. Oi diim mem n̄ai n̄ai okñan̄gi lepâun̄j gemap. Oi wâke zorân̄j mân birân̄jan̄gâm kom mem n̄ai n̄ai okñan̄jgâmap. 40 Oi arâpkâ molibigât dâzân̄gua zen molinâ sâm kwakñâ bire.”

41 Sâi Yesun̄j itâ sâm dâzân̄goip, “O, a kâmut nân̄gâm palâtân̄ziñ bun, narâk dabutâ zen sot ândim âkom diizîngâm ândibat?” 42 Sâmn̄j a zo itâ sâm dukui, “Nân̄gâ diim ga.” Sâi Yesugâren diim âim tatne wâken̄j okñan̄gi hânân̄ gei um gulip op zeip. Oi Yesun̄j wâke den dukui ari katep zo âlip oi ibân̄j pindip. 43 Oi a ambân zen Anutugât imban̄j zo ekñâ âiwap parâwe.

Mumbapkât den sapsun̄m ziñgip.

(Mt 17:22-23; Mk 9:30-32)

Oi a ziñâ Yesu kut n̄ai oip, zorat âiwap pam zine Yesu sot arâp ziiñik tap itâ sâm dâzân̄goip, 44 “Den zi dâzân̄gua nân̄gânek. A bonñâ nâ a zengât bitziñan zâibat.” 45 Yatâ sâm dâzân̄goi arâp zen den zo nân̄gâm topñâ mân nân̄gâwe. Den zorat topñâ nân̄gâbegât pâkekoip. Oi Yesu mâsikân̄am nân̄gâm kwakñâ birâwe.

A sâtñâ ândiândigât den.

(Mt 18:1-5; Mk 9:33-40)

46 Yesugât arâpñâ zengât osetziñan a n̄aiñâ a sâtñâ ândibap, zorat sâm âraguwe. 47 Âragune Yesun̄j nân̄gân̄ngâziñâ ek nân̄gâm katep mâik n̄ai diim ga gootñan pâi tâi itâ sâm dâzân̄goip, 48 “N̄aiñâ katep mâik itâ zo galem okñan̄gâbap, zo ko nâ kore otnibap. Kore otnibap, zorân̄j sângonnogip, zo yatik kore okñan̄gâbap. Oi zengâren gâbâ a n̄ai gîgiñj op ândibap, zo ko Anutun̄j zâkkât a patâ sâbap.”

49 Sâi Yohanen̄j itâ dukui, “Patâ, nen a n̄aiñâ gâgât kot sâm wâke molei iksen. Oi zâk nen sot mân ândeipkât kwâkân̄jan̄gen.” 50 Sâi Yesun̄j sâip, “Mân kwâkân̄jan̄gâbi. Nepziñâ mân kândan̄bapñâ ko buku op betziñan mimbap.”

Samaria a ziñâ Yesu mirâ an̄gân kârân̄jan̄gâwe.

51 Yesu sumbemân puriksâbam narâk mâte oi Yerusalem kamân âibam kâtigem arip. 52 Âibamñâ arâpñâ nâmbutñâ sângonzân̄goi kândom âiwe. Kândom âimñâ Samaria a zengât kamân n̄ain takâmñâ Yesugât mirâ n̄ain muyagibigât dâzân̄gowe. 53 Yesu zâk Yerusalem kamân âibap, yatâ nân̄gâm mirâ an̄gân kârâwe. 54 Mirâ an̄gân kârâne Yakobo sot Yohane, zet zo nân̄gâm Yesu mâsikâm sâwet, “Kembu gâ nân̄gâna sâitâ sumbemân gâbâ kârâp gei ziñgesibap.” 55 Yatâ sâitâ Yesun̄j puriksâm kwâkâzikip. 56 Oi kamân zo birâm kamân n̄ain âiwe.

Yesu molim ândiândiñan̄gât den.

(Mt 8:19-22)

⁵⁷ Oi âine a nâinâ muyageziŋgâm Yesu itâ sâm dukuip, “Gâ zoren mo zoren âibâ sâna moligibat.” ⁵⁸ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Wâu ulin, zen denziŋan ândime. Nii zuu, zen hânŋotziŋan zime. Ka a bonŋâ, nâ ko isen korem zo buŋ ândiman.” ⁵⁹ Oi Yesuŋâ a nâi muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ ga molini.” Sâi a zorâŋ itâ sâm dukuip, “Kembu, nânŋâna âi ibânâ hangum gâbat.” ⁶⁰ Sâi Yesuŋâ itâ sâm dukuip, “Birânandâ mumuŋandâ ziŋŋak hanagonek. Gâ ko âimŋâ Anutu um topŋan ândiândiŋ, zorat den sâna laŋ kârâbap.”

⁶¹ A nâinâ ko Yesu itâ sâm dukuip, “Kembu, nâ moligibatkât otŋigap. Gâ nânŋâna puriksâm âim torerâpnâ kândâtziŋ kelikŋâ gâbat.” ⁶² Sâi Yesuŋâ itâ dukuip, “A nâi kamân nâi âibamŋâ mâtâbân âim um zagât op puriksâm kândâtŋan ikpap, a yatâ zorâŋ Anutu um topŋan bagibagin, zorat dâp buŋâ.”

10

Arâp donbep ŋipi âlip dâzâŋgobigât sâŋgonzâŋgoip.

¹ Narâk zorat kwâkŋan Yesuŋâ arâp 70 gâsum sâlâpzâŋgom nep diŋ sâm ziŋŋip. Oi zikŋâ kamân zo âibat sâip, zoren a zagât zagât sâŋgonzâŋgoip. ² Oi itâ sâm dâzâŋgoip, “Kâlâmân kut ŋai nâi bonŋâ donbep, ka nep tuutuunŋ a bituk. Zorat zen nep mariŋaŋgât sâne nep a muyageziŋgi nepŋan âibi. Nebân âim bonŋâ kwâkâm mimbi. ³ Zen âim itâ nânŋâbi. Râma gwamŋâ zen wâu ulin zeŋgât oserân mân sâŋgonzâŋgowa âibe. Yata zo laŋ zen sâŋgonzâŋguan. ⁴ Zen irâ kipâke sot kât mân mem âibi. Oi mâtâbân âim a muyageziŋgâm zen sot kin den mân upi. ⁵ Mirâ nâin zâinam mâirâp itâ sâm dâzâŋgobi, “Mirâ umŋan lumbenâ zimbap.” ⁶ Sânetâ mirâ zoren a nâi lumbenâŋgât ŋipi ândei lumbenâ dinziŋaŋgât bonŋâ zâkkâren muyagem zimbap. Buŋ oi ko lumbenâ dinziŋâ, zorat bonŋâ ziŋŋan âburibap. ⁷ Mirâ zâibi, zoren tâtat mâme utne nalem ziŋgâne nimbi. Nep a zen nep sâŋgânŋâ minetâ dâp upap. Mirâ laŋ mân zâibi.

⁸ Kamân nâin âinetâ buku otziŋgâm nalem ziŋgâne nimbi. ⁹ Zoren a ambân sisi mâsezziŋoot kubikziŋgâm kamân mâirâp itâ sâm dâzâŋgobi, ‘Anutu um topŋan ândiândiŋ mâte otziŋgap.’ ¹⁰ Ka kamân nâin takâne ziŋgit mân nânŋânâŋgâ utne kamân sombemân kin itâ sâm dâzâŋgobi. ¹¹ ‘Kinniŋan zeŋgât gwapwap taap, zo laŋ gâbâreindâ zemziŋgâbap. Zorat topŋâ itâ nânŋânek. Anutu um topŋan tâtatŋâ mâte otziŋgi bire.’ ¹² Zorat sa nânŋânek. Gâtâm den kubikkubik narâkŋan Sodom kamân mâirâp, zen hâuŋâ mem gei kwap otziŋgâbap. Ka kamân zorat mâirâp, zen hâuŋâ mem zâi kwap otziŋgâbap.

¹³ Yei, Koraziŋ kamân mâirâp, zen sâknam yâmbât nânŋâbi. Yei, Besaida kamân mâirap, nep patâ zeŋgâren muyagewan, zo yatâ Tiro Sidon zeŋgâren muyagei sâi ko mârûm âigirâp patâ op umziŋ melâŋbe. ¹⁴ Zorat ko den kubikkubik narâkŋan Tiro Sidon a ambân, zen hâuŋâ mem gei kwap otziŋgâbap. Ka Koraziŋ sot Besaida kamân mâirâp, zen ko hâuŋâ mem zâi kwap otziŋgâbap. ¹⁵ Oi Kapenaum kamân mâirâp, zen dap upi? Zen sumbemân zâibi? Buŋâ. Zen simân geibi.”

¹⁶ Yâtâ sâmŋâ Yesuŋâ arâpnâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâi zâk zeŋgât den nânŋâbapŋâ nâgât den nânŋâbap. Ka nâi zâk birâziŋgâbapŋâ yatik birâribap. Oi nâi zâk nâ kândâtnom birâribapŋâ sâŋgonnogipŋâ yatik kândâtkom birâŋaŋgâbap.”

Arâpñâ puriksâne Yesunâ Ibânâ mâpâseip.

¹⁷ Yesugât arâp 70, zen âburem gam sâtâre op Yesu den sinji okñangâwe. Itâ sâam dukuwe, “Gâgât korân sâindâ wâke sot kut nâi nâi, ziñâ dinninâ lume.” ¹⁸ Yatâ sânetâ itâ sâam dâzângoip, “Satarñ zâk sumbemân gâbâ hânpan yatâ gei koi egâwan. ¹⁹ Nânge. Zen mulum sot yanji sot Satarñgât kut nâi nâi gâkârâpñâ, zo lânje mân tâmbetzângobapkât imbanâ zingâwan. ²⁰ Oi wâkenâ sâtziñ lume, zorat zen mân sâtâre upi. Ka kutziñâ sumbemân kulemgui ziap, zorat sâtâre upi.”

²¹ Narâk zoren Tirik Kaapumñâ Yesu okñangi sâtâre op den itâ sâip, “Ibânâ, sumbem sot hân marinâ, mâpâsegigan. Gâ a nângânângâziñangât nângâne patâ opmap, a yatâ zo ko dinjâ mem tik kwatziñgâmat. Ka a umziñangât nângânetâ katep opmap, zo ko dinjâ sapsum zingâmat. Oi nâ zorat mâpâsegigan. Gâ yatâ muyagem âibap sâam kâtigein.” ²² Yatâ sâmnâ itâ sâam dâzângoip, “Ibânandâ kut nâi nâi zo aksik nâgât bitnan pâip. A zen nanñâ topnâ mân nângâm kwâtâttime. Ibânâ, zâk zikñik nek topnâ nângâmap. Oi yatik a zen Ibânangât topñâ mân nângâm kwâtâttime. Nanñâ ninak nângâm kwâtâtiman. Oi nanñâ nânâ a nâmbutñâ Ibanâ tirâpziñgua âlip nângâbi.”

²³ Yatâ sâmnâ Yesunâ arâpñâ zengâren puriksâm itâ sâam dâzângoip, “Zen kut nâi nâi sen pup tuuga ikse, zorat umâlip nângâbi. ²⁴ Nâ dâzângua nângânek. Propete a sânginâ sot a kutâ donjep, zen kut nâi nâi ikse, zo ek nângânam osiwe. Den sinji âlip zo nângânam urâwe. Oi mân nângâwe.”

A nâinâ kâsanâ buku okñangip.
(Mt 22:35-40; Mk 12:28-31)

²⁵ Kembugât gurumin den zorat galem a nâinâ Yesu itâ mâsikip, “Patânâ, dap op ândiândi tâmbânangât sinji upat?” ²⁶ Sâi Yesunâ den hâuñâ itâ mâsikip, “Kembugât gurumin denân dap yatâ zeî sâlâpkum nângâmat?” ²⁷ Mâsiki sâip, “Gâ um dâpkâ sot imbanâgâ sot nângânângâgâ, zo Kembugâ Anutu hâlâluyâk pindâna zimbap. Oi gikanğât otgimap, yatigâk a torenñâ zengât otgibap. Den yatâ zo ziap.” ²⁸ Sâi Yesunâ dukuip, “Den âlip sat. Zorik lum ândiândi tâmbânangât sinji upan.”

²⁹ A zo a ambân mâteziñan zâizâin upam opñâ Yesu itâ mâsikip, “Oi nâigât yatâ buku okñangâbat?” ³⁰ Sâi Yesunâ den sinji nâi itâ okñangip, “A nâinâ Yerusalem kamânân gâbâ Yeriko kamânân geibam mâtâbân arip. Ari ko a kâtik, kâmbu a, zen muyagem komñâ hâmbânâ sot kut nâi nâi gâkânâ bekñan mem birânangâne mâtâbân mumbam op zeip. ³¹ Zei tirik namâ galem a nâinâ mâtâbân âi ekñâ walâm arip. ³² Zâk ari ko tirik namâ galem zengât kore a nâi, Lewigât kâmut zengâren gokñâ, zâkñâ yatik mâtâbân âim ek walâm arip.

³³ Oi Samaria hânân gokñâ, a nâi mâtâbân âi ekñâ umñâ nângip. ³⁴ Oi ekñâ zâkkâren âim usenâ kelâk sângon, wainj too sanjon kâpeip. Oi donji kwâkñan pamñâ diim âi lomba namîn pamñâ galem oip. ³⁵ Hañsâi âibamñâ lomba namâ galem a kât pindâm itâ sâip, ‘Gâ a zi galem okñangâban. Kât gigan, zorat nângâna mân dâp oi âburem gâbarân kât gibat.’”

³⁶ Yesunâ den sinji yatâ sâam sâip, “A karâmbut zo zengâren gâbâ nâi nângâna a kuwe, zo buku okñangip?” ³⁷ Mâsiki sâip, “Galem okñangip, a zorân.” Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Gâ âim yatâ op ândiban.”

Maria sot Mata, zekât den sinji.

³⁸ Yesu sot arâpnâ, zen âim kamân nâin takâne ambân nâi kutnjâ Mata, zâknâ sâi Yesu mirin zarip. ³⁹ Oi Matagât gatnjâ nâi ândeip, kutnjâ Maria. Zâknâ Kembangât kiņ topņan ge tâi den sinji âlip sâi nâņgip. ⁴⁰ Matâ zâk nalem om kinjâ itâ nâņgip, “Nep patâ zei gatnâ mân betnan miap.” Yatâ nâņgâm Yesugâren âimņâ sâip, “Kembu, gatnandâ birânigi ninak kore uan. Gâ dukuna ga betnan meik.” ⁴¹ Sâi Yesuņâ itâ dukuiip, “Mata, Mata, gâ kut nâi nâigât nâņgâm kwâkâm kinzat. Nâņgâ. Kut nâi nâi bâbâlaj upan, zorâņâ dâpņan. Maria zâk den sinji âlip nâņgâm taap. Zâk mân sa birâbap.” ⁴² (-)

11

Ninâuġat Den.

(Mt 6:9-15; 7:7-11)

¹ Yesu zâk hân nâin âim ninâu sâm tâi arâpnâ zengâren gâbâ a nâiņâ itâ sâip, “Kembu, Yohanenâ arâp ninâu kwâkâm zingip, zo yatik kwâkâm niņgâ.” ² Sâi Yesuņâ itâ sâm dâzâņgoip, “Zen ninâu sânam itâ sâbi, ‘Ibâ, gâgât kutkâ hâlâlû zimbap. Gâ gamņâ hân dâp um dap kembu otņiņgâm ândimâmban.

³ Sirâm dâp nalem dâpniņan niņgâban.

⁴ Tosaniņ birâban. Neņgoot yatik a zengât toszaiņ birâmen, zorat. Top mâsimâsikâyân mân nâmbanban.’”

⁵ Yatâ sâmņâ itâ târokwap dâzâņgom sâip, “Zengâren gâbâ nâiņâ nâtik tânâmņan a bukuņâ konsâm dukubap, ‘Bukunâ, gâ nalem karâmbut ni.

⁶ Bukunâ nâiņâ nâgâren gâi nalem pindâbam kâruan.’ ⁷ Yatâ sâi mirâ mariņâ, zâk mirinâk tap sâbap, ‘Gâ wangât uman gwâlâ kwâtņigat? Mirâ mâtâp dooņgudooņgun sot katep uman zie. Zorat ko nâ mân zaat nalem gibat.’”

⁸ Yesu zâk yatâ sâmņâ sâip, “Nâ sa nâņgânek. Mirâ mariņâ, zâk bukuņâ sâi mân nâņgâm uman zimbap, zo ko sâi âim âim ko zaatņâ kut nâi nâi sap, zo mem pindâbap. ⁹ Zorat nâņâ torenņâ nâi dâzâņgua nâņgânek. Zen Kembangâren ninâu sâne ma ko kut nâi nâi zingâbap. Zen kut nâi nâi kârum ma ko muyagibi. Zen mirâ hâņgiyân kom kine ko mariņâ mirâ mâtâp mem pâmbap.

¹⁰ Nâi zâk ninâu sâi ma ko bonņâ pindâbap. Nâi zâk kârum manâ manâ ko bonņâ muyagibap. Nâi zâk mirâ hâņgiyân kom kiri ko mariņâ mâtâp mem pâmbap.

¹¹ Zengâren gâbâ a nâiņâ nanņâ saru zuugât sâi mulum pindâbap? ¹² Mo kuruk keetņanġât sâi yanġi pindâbap? Zo buņâ. Zen a ambân bâliņâziņoot yatâ zorâņ murarâpziņ kut nâi nâi âlipņâ zingâme. ¹³ Ibâziņâ sumbemân walâwalâņandâ zen Tirik Kaapumġât sânetâ walâm zingâbap.”

A ziņâ wâke molimoliņanġât Yesu mâsikâwe.

(Mt 12:22-30; Mk 3:20-27)

¹⁴ A nâi wâkeņâ okņanġi kopa oip. Oi Yesuņâ wâke molei a zo den âlip sâip. Yatâ oi a ambân ziņ ekņâ nâņgâne imbanġa oip. ¹⁵ Ka a nâmbutņâ, zen zâkkât itâ sâwe, “Wâke zengât a kutâ Bezebulu, zâknâ imbanġa pindi wâke molizingâmap.”

¹⁶ Sâne nâmbutņâ ziņâ Yesu top likuliku kulem nâi tuubapkât nâņgâwe. ¹⁷ Oi zâknâ umziņan ekņâ dâzâņgoip, “Hân nâin zoren kâmbam muyagem kamân dâp kâsa utne kamân zo kwamen zimbap. Mirâ nâin a âmbân ândie, zen kâsa op kâsâpagone mirâziņ kwamen zimbap.

¹⁸ Satan sot arâpnâ agonetâ nepziņ dap op kâtigem zimbap? Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebuluņâ mam okņanġi wâke molizingâmap.’ Zorat san.

¹⁹ Zen nâgât itâ sâme, ‘Bezebuluņâ mam okņanġi wâke molizingâmap.’

Zorat mäsikâziŋga sânek. Narâpziŋâ zen ko nâiŋâ imbanjâ ziŋgi wâke moliziŋgâme? Narâpziŋâ zen sarâziŋgâgât topnjâ sâm muyagime. ²⁰ Nânâ ko Anutugât imbanjandâ wâke moliziŋgâman. Zorat ko Anutugât um topnjan ândiândigât narâk, zo mâte otziŋgi mân nânge.

²¹ A kâwaliŋootnjâ timbâ kâmbamnjâ mem mirâ kamânŋâ galem op ândei hâlâluyâk zimbap. ²² Oi a kâwaliŋâ patâŋâ gamnjâ zâkŋjak kâtigem kom sikum kut nâi nâi bekŋjan memnjâ kâsâpkubap.

²³ Nâi zâk nâ buku mân otnibapnjâ kâsa otnibap. Nâi zâk nepnâ on galem mân upapnjâ kâdanjap.

²⁴ Wâkeŋâ ayân gâbâ takâm hân a mân ândiândiŋjan âim tâtatnjâ kârubap. Kârûm mân muyagemnjâ sâbap, ‘Mirânâ birâm gâwan, zorenâk âburem dum âibâ.’ ²⁵ Yatâ sâm âburem âi ikpap. A umnjâ sanjon kubikkubiknjâ zimbap.

²⁶ Zo zeï eknjâ a bukurâpŋâ nâmburân zagât, zikŋjâ dâp yâtâ buŋâ, bâliŋ kâtikŋjâ, zo diiziŋgi ga a umŋjanâk zo tâtat mâme upi. Oi a zâk mârûm bâliŋâ ândeiŋjâ bet bâliŋ op kwâtâtibap.”

²⁷ Den yatâ sâm kiri a oserân gâbâ ambân nâiŋâ den kâtikŋjâ den sâm sâip, “Ambân nâi mingimnjâ nam gigip, zâkkât nânŋga sâtâreŋoot uap.” ²⁸ Sâi Yesuŋâ nânŋâm itâ sâip, “Ee. Ka nânâ sa nânŋânek. A ambân Anutugât den nânŋâm lume, zeŋgât nânŋga sâtâreŋoot uap.”

Kulemgât kâuk birâŋanŋâne dâzânŋoip.
(Mt 12:38-42; Mk 8:12)

²⁹ A ambân doŋbep, zen zâkkâren mindunetâ topkwap den itâ sâm dâzânŋoip, “A ambân narâk ziren ândie, zo nânŋânânŋâziŋ bâliŋjâ oi top lâkulâkugât kulem iknam kâuk birâme. Oi zen kulem nâi buŋâ. Propete Yona, zâk Niniwe zeŋgâren kulem oip, zo yatâ âsagei ikpi. ³⁰ Mârûmjan Yona zâk Niniwe a zen bâliŋâziŋ kândâtikom Anutu mâte okŋanŋâgâbigât girem den dâzânŋoip. A ambân narâk ziren ândie, zen yatâ upigât den dâzânŋoman. Nâ zeŋgât kulem nâi op ândian. ³¹ Hân torengen mârûmjan ambân kutâ nâi ândei. Den kubikkubik narâkŋjan ambân kutâ zorâŋ zaatnjâ a kâmut narâk ziren ândie, zeŋgât bâliŋâziŋjâ sapsugi hâuŋjâ mimbi. Zo yen buŋâ. Ambân zo Salomogâren gâbâ nânŋânânŋâ âlipnjâ mimbat sâm hân torengen gâbâ gâip. Oi narâk ziren a nâi nâ ândian. Nâ Salomo wâlan. Ziŋ wangât op nâgât den birâme. ³² Niniwe kamân mâirâpŋâ, zen zo yatigâk den kubikkubik narâkŋjan zen zaatnjâ a kâmut zi zeŋgât bâliŋâziŋjâ sapsune hâuŋjâ mimbi. Wangât, Niniwe kamân mâirâp, zen Yonagât den nânŋâm umziŋ melânjâwe, zorat. Oi narâk ziren a nâi nâ ândian, zirâŋ Yona wâlan.

³³ Zen kârâp sâum mân tik pame. Âmaŋ kâligen mân pam kwârakume. Zo buŋâ. Âsakŋjâ zo tâtatnjâ kwâkŋjan pane mirâ umŋjan âsakŋjâ âsagei a zen zâim ikpi. ³⁴ Siŋgâ zo sâkkanŋât âsakŋjâ. Siŋgâ âlipnjâ tâi ko sâkkâ zâk âsakŋjan tâpap. Ka siŋgâ nâtâtik kâri ko sâkkâ nâtâtik muyagibap. ³⁵ Zorat ko zen galem oranŋâm ândibi. Umziŋjan nâtâtik muyagibapkat yatâ op ândibi. ³⁶ Zen um sâk nâtâtik buŋâ. Âsakŋjik op nanŋâbabân hâlâluyâk âsagem nanŋâbap. Kârâp âsakŋjandâ âsagemap yatâ.”

Siŋgi âlip sâkŋjik mân lubi.
(Mt 23:1-36; Mk 12:38-40; Lu 20:45-47)

³⁷ Den zo sâm nanŋâm ândei Parisaio a nâiŋâ nalem nimbapkat sâi mirin zâim nalem ninijan tâip. ³⁸ Yesu zâk bikŋjâ mân sanjon zâi tâipkat Parisaio

a zâk nângi mân dâp oip. ³⁹ Oi zorat Kembuñâ itâ dukuip, “Parisaio a zen hâkop sâknjik sanjonme. Umziñan ko on kâmbu sot bâliñâ piksâm ziap. ⁴⁰ Zen a nângânângâziñ bunj. Dap nânge? Anutu zâk kut nâi nâi zorat sâknjâ muyageipñâ umñâ mân muyageip? ⁴¹ Zorat zen a kanpitâ zengât umziñ patâ zeï kut nâi nâi âlipñâ, zo mem ziñgâm umziñâ salekkubap.

⁴² Yeï, Parisaio, zen dangât sot kânğan, zomap, kut nâi nâi zo bâzagârân gâbâ kânok Kembugât sinji sâmpame. Zorat torenñâ den târârakñâ sot Anutugât umziñ patâ nângânângâ, zo birâme. Nâi lumñâ nâi lubi. Zo yatâ upi.

⁴³ Yeï, Parisaio, zen mâpâmâpâse namin a sâtnjâ tapmeyân mâte tâtnat sâme. A ambân sombemân sâmp âlip kwatniñgâbigât umziñ patâ kinmap.

⁴⁴ Yeï, Parisaio, zen a hanzângowe kwak yatâ hibuk op zeï a zen mân ek kwâknjan âim game. Zen zo yatâ. Umziñan bâliñâ kârokñâ ziap. Oi a ambân ziñâ sâkziñâ ikne âlip opmap.”

Propete a zângowe, zengât den.

⁴⁵ Yesu zâk den yatâ sâi Kembugât gurumin a nâiñâ sâtnjan mem itâ sâip, “Patâ, gâ den yatâ sânanâdâ Kembugât gurumin a neñgât den sâmp bâliñ kwatniñgat uap.” ⁴⁶ Yatâ sâi. Yesuñâ hânuñâ itâ mâburem dukuip, “Yeï, Kembugât gurumin den zorat galem a, zen kut nâi nâi yâmbâtñâ a kwâkziñan pam ziñ bet bâsanj ândime.

⁴⁷ Yeï, Sâkurâpziñ zen Propete zângowe, zengât kwagân kât kâsaget mindune kiri neule mot tuume. ⁴⁸ Yatâ op sâkurâpziñ zengât nângâne âlip oi ziñâ zângowe, zo zengât kwagân neule mot tuume.

⁴⁹ Zorat Anutugât nângânângâyân den nâi itâ muyageip, ‘Nâ zengâren Propete sot Aposolo sângonzângua gine nâmbutñâ zângom moliziñgâm a nâmbutñâ zângone mumbi.’ ⁵⁰ Oi zorat mârummyan a muyamuyagiñ narâknjan topkwap Propete zângone gilâmziñ geip, zorat tosa zo narâk zi ândie, zengâren mâkâbap. ⁵¹ Kâmbam zo mârummyan Abegâren gâbâ târokoï gam Sakaria, zâk tirik namin Kembugât sinji nalemp uunjâ zo nanğâmnyan kuwe. Nâ perâknjak sa nângâne. Kâmbam zorat tosa a kâmut zi zengâren mâkâbap.

⁵² Kembugât gurumin a zen nângânângâ âlipkât mâtâp doonjuwe. Mâtâp doonğumñâ nanjo mem pâpan mem âiwe. Ziñjak nanğoyân mân bagiwe. Oi a ambân baginam utne mâtâp pâke kwarâwe.”

⁵³ Den yatâ sâmp ari Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen topkwap ândei ândim yatâ op den sâi kâitkum mâsikâm âiwe. ⁵⁴ Oi lâunjan gâbâ den nâi nângâne bâliñâ oi denân pânatkât ek galem op ândiwe.

12

Yesuñâ Parisaio a sarâziñangât girem dâzângoip.

(Mt 10:26-27)

¹ Oi a ambân donjeb patâ Yesugâren mindum pâlâtân kin kiyân lân lân urâwe. Yatâ op kine topkwap arâp den itâ sâmp dâzângoip, “Zen Parisaio zengât arik bâliñ zengâren âsagebapât kârum ândibi. Sarâziñangât op san.

² Kut nâi nâi tik ziap, zo mân tik zimbap. Zo njaran mâbâlakñibap. Oi kut nâi nâi tik pâpanñâ, zo njaran kagibap. ³ Njâtigân den tik sâme, zo gâtâm maayân âsagibap. Mirâ umnyan halop den sâme, zo gâtâm sombem kabânjan sâmp muyagibi.”

Yesunâ kengât den dâzânngoip.

(Mt 10:28-31)

⁴ “Bukurâpnâ, nâ itâ dâzângobâ. A sâkzinjik zângobi, zengât mân kengât upi. Zen um dâpzinj mân tâmbetkubi.

⁵ Nâigât kengât upi, zorat dâzângua nângânek. Zâk gomnâ kâbaknei simân geibangât imbanâ zemnângap, Anutu, zâkkât kengât op ândibi.

⁶ Nii sâmbâlâle, zo sângân patâ bujâ. Kât kurinjâ mâiktârâ zagât pam bâtnâmbut mimban. Oi Anutu zâk zen pisuk patâ zingit nangâmop. ⁷ Zâknâ a zengât kâukzinj sâmotnâ aksik tenngâzinj ek nângâm nangâmop, zorat kengât buj ândibi. Zen sâmbâlâle yatâ bujâ. Zen a. Anutu zâk umñandâ gâsuzingâmop.

⁸ Oi nâi dâzângua nângânek. Nâi zâk a ambân mâteziñan sâmb âlip kwatnimap, zo ko a bonnâ, nâ yatigâk Anutugât sumbem arâpnâ zengât mâteziñan sâmb âlip kwâkñangâbat. ⁹ Oi nâi zâk a ambân mâteziñan kwâimbânibap, zo ko a bonnâ, nângoot yatigâk sumbem a mâteziñan kwâimbânangâbat.”

Kaapumgât den.

(Mt 12:32; 10:19-20)

¹⁰ “Nâi zâk a bonnâ nâ sâmb bâlij kwatnibap, zakkât bâlijâ zo âlip birâbirânâ. Ka nâi zâk Tirik Kaapum sâmb bâlij kwâkñangâbat, zâkkât tosa zo Anutunâ mân birâbap.

¹¹ Gâtâm mâpâmâpâse namâziñan mo a kutâ zengâren diizingâm âine den toren dap sânat sâmb nângâ kwâkâ mân upi. ¹² Narâk zoren den sâbi, zo Tirik Kaapumñâ sapsun zingâbap.”

Kât sikumgât âknâle mân upi.

¹³ A osetziñan gâbâ a nâinjâ Yesu itâ sâmb dukuip, “Patâ, âtânâ zâk ibânangât bet boi ziknjik mem ândiap, zorat gâ dukunandâ kâsâpkum torenñâ nâ nibap.” ¹⁴ Sâi Yesunâ itâ dukuip, “Nâinjâ nâ a sâtnjâ mo a kutâ nâbaripkât nâgâren ga sat?” ¹⁵ Yatâ sâmb den itâ târokwaip, “A nâmbutnâ kut nâi nâi patâ zemzingap, zo ko ândiândi bonnâ mân zingâbap. Yatâ opnâ umzinj galem op ândibi. Zen kât sikumgât âknâle mân op ândibi.”

¹⁶ Yatâ sâmnâ den sumbunâ nâi itâ dâzânngoip, “Sikum a nâigât kâlamñan gom sambe patâ zemñangip. ¹⁷ Oi umñandâ itâ nângip, ‘Nâ dap upat? Kut nâi nâi donbep patâ zemnigap, zorat mirânâ mân kinzap.’ ¹⁸ Yatâ nângâm sâip, ‘Itâ upat. Nâ nalemb silep kâdanj njilip patâ tuumñâ zoren âi pa tâpap. ¹⁹ Gomsambe zemnigap kât mulunanj tâi narâk kârep om nem zâibat. Zorat sâtâre kwâkñan ândibat.’ ²⁰ Yata sâi Anutunâ itâ sâmb dukuip, ‘O, a nângânângâgâ bujâ, nâtik ziren ândiândigâ bekan mimbat. Kut nâi nâi minduin, zo nâigât upap?’ ²¹ Zorat sa nângânek. Nâi zâk yatik Anutugât mân nângânângâ op ziknâ singi sikum kut nâi nâi mindui tâkñangâbap, zo ko Anutunâ zo yatik okñangâbap. Anutunâ a yatâ zo egi kanpitâ upap.”

Sâkkât kut nâi nâi, zorat mân nângâm kwâkâm ândibi.

(Mt 6:25-34)

²² Yesunâ arâpnâ itâ dâzângom sâip, “Zorat op dâzângobâ. Itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan nem ândinat?’ Mo sâkziñangât itâ mân sâbi, ‘Nen wan wan mem ândinat?’ ²³ Nalemñâ bon bujâ. Ândiândinjâ bonnâ. Sâk pâkenjâ bonnâ bujâ. Sâkziñandâ bonnâ. ²⁴ Zen nii zingit nângâbi. Zen nep mân kârâm kâmitme. Zen nalemb mân mindune tâpmap. Oi laj Anutunâ nalemb

muyagem zingâmap. Zen ko nii yatâ buñâ. Zen a. Anutu, zâk umñandâ gâsuzingâmap. ²⁵ Zen ândiândizijangât nângâm kwâkâm ko âlip ândine âi topñan subap? ²⁶ Zen kut ñâi mâik, zo âlip mân galem upme, zorâñâ wângât kut ñâi ñâi torenñangât nângâm kwâkâ upme?

²⁷ Zen pâlinpâlingât neulenâ âsagemap, zo ek nângânek. Zâk hâmbâ nep mân tuumap. Oi sa nângânek. A kutâ Salomo, zâk sikum patâ sot neule âlip zemñangip. Ka zâk hâmbâ neulenoot zo yatâ mân mem ândeip. ²⁸ Oi neule âlip, zo hibukñan itârâñ muyagei muka sâmbum pane kârâbân simbap. Anutuñâ sâi neule âlipñâ muyagemap. Oi zengât sâk pâke mot mân muyagem zingâbap sâme? Nângâm pâlâtânziñ buñâ, zen. Kembuñâ ko âlip galem otzingâbap. ²⁹ Oi zen itâ mân nângâbi, 'Nen wan wan nem ândinat?' Nalemgât nângâ kwâkâ mân op ândibi. ³⁰ Um kâtik a ambân hân dâp, zen um nângânângâziñ zoren pane zemap. Zen ko yatâ mân upi. Ibâziñandâ wan wangât kwakse, zo ek nângâmap. ³¹ Anutu um topñan ândibi, zorat umziñ pane zimbap. Yatâ utneta sâkkât kut ñâi ñâi aksik zingâbap.

³² Râma gakanâ, zen kenñât mân op ândibi. Ibâziñâ zâk um topñangât sinji kwazingip. ³³ Zen kut ñâi ñâi zemzingap, zo a ambân kanpitâ zingâbi. Yatâ opñâ sumbemân sikum bonñâ, zinziñâ, zo mimbi. Zoren kâmbu a ziñ mân mimbi. Zoren wâsâsâñ ziñ mân tâmbetkubi. ³⁴ Kut ñâi ñâiziñâ zemabân, zoren yatik umziñ pane zemap."

Um wâgân ândiândigât den.

³⁵ "Zen petziñ lapñâ kârâpziñ sâune sei mambât ândibi. ³⁶ Kore a zen a kutâziñandâ hân kârebân gâbâ âburem gam hângiyân koi mâtâp mem pambigât mambât ândibi. Zen yatâ op ândibi. ³⁷ A kutâ, zâk âburem gâi kore arâpñâ um gwâlâ ândine muyagezingâm zengât nângi sâtârenoot upap. Nâ perâkñâk dâzângobâ. Zâk nepkât pet lapñâ nalem tap nininjan zâmbari nalem nimbigât kore otzingâbap. ³⁸ A kutâ, zâk ñâtik tânâmñan mo hañsâsâgât purikâsm gâi um wâgân ândine muyagezingâbap, zo ko âlip upap.

³⁹ Zen itâ nângânek. Kamân ñâigât a zen kâsa ñâtik ziren takâbi, narâk zo yatâ nângâm um wâgânâk ândim kamânziñ galem upi. ⁴⁰ Oi a bonñâ nâ puriksâbatkât narâkñâ mân nângâm ândie. Narâknâ mân nângâm tâtne gâbat, zorat mambâtnim um wâgân ândibi."

Kore a bâliñangât den.

(Mt 24:45-51)

⁴¹ Yesu zâk den yatâ sâi Peteronâ itâ sâm mâsikip, "Kembu, gâ den alotñâ zi niñjik mo ârândân niñangât sat?" ⁴² Mâsiki Kembuñâ den sumbuñâ ñâi itâ sâip, "A kutâ ñâi zâk kore a gâkârâpñâ zengât galem a ñâi pam itâ dukubap, 'Nâ âi ândia galem otzingâm ândim narâkñan nalem dâpziñanâk zingâm ândiban.' Oi zâk dap ândei galem a nângânângâñoot sot sât luluñoot sâsâñâ? ⁴³ Galem a zâk nep sâm pindâpindân, zo dâñâk galem oi patâñandâ gâbap, galem a yatâ zorat nângi âlip upap. ⁴⁴ Nâ bonñâ sa nângânek. A kutâ zâkñâ galem a zo patâ pam kut ñâi ñâi galem upapkât sâm pindâbap. ⁴⁵ Oi galem anâ umñan itâ nângâbap, 'Patânâ, zâk kârebân âimñâ kek mân gâbap.' Yatâ nângâm kore a ambân zângom mem ñâi ñâi otzingâbap. Otzingâmñâ nalem om nem too kâtik nem um gulip op ândibap. ⁴⁶ A kutâñâ gâbapkât mân nângâm gulipmalip ândibap oi a kutâ zo gam kom kâbakñei bâliñ mâme osetziñan âi ândibap.

⁴⁷ Kore a nâi zâk patânangât den nângâm dinjâ kwâkâbap, patânâ zâk tâknjâ lapitpap. Oi hâuñâ mem zâi kwap pindâbap. ⁴⁸ Oi nâi zâk patânangât den mân nângâm den kwâkâbap, zo zâk tâknjâ lapitpap. Zo hâuñâ mem gei kwap pindâbap. A nâi zâk kut nâi nâi yâmbâtñjâ pindâpindân, zo bonjâ yâmbâtñjik muyagei dâp upap. Oi nâi zâk nep patâ sâm pindipñjâ nep patâ zo tuugi dâp upap.”

Yesuñâ kârâp mem geip.

(Mt 10:34-36)

⁴⁹ “Nâ hânân kârâp ua sem kut nâi nâi bâliñâ sem pitñkubapkât gem gâwan. ⁵⁰ Too sanjon niibi, zorat nângâm ândim umnâ yâmbâriap. ⁵¹ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk lumbeñ muyagibapkât geip,’ Yatâ bunjâ. Nâ kâmbam âbângubapkât gewan. Nâ kâsâpânangobatkât gem gâwan. Zen dinnangât op kâsâpagom ândibi. ⁵² Oi itârân topkwap itâ muyagibap. Mirâ nâigât a ambân bâtnâmbut, zen âbângum toren zagât toren karâmbut upi. ⁵³ Nanñâ ibanjâ, zet kâsâpagobabot. Oi mam bârat, zet kâsâpagobabot. Iran sibun, zet kâsâpagobabot.”

Kembugât kulem ikpi.

(Mt 5:25-26; 16:1-4)

⁵⁴ Yatâ sâmjâ a ambân aksik itâ sâm dâzânngoip, “Mirâ sumunkoi zen itâ sâme, ‘Map gâbamap.’ Sâne map gâmap. ⁵⁵ Mirâ pitâyângâm zeï ekñâ sâme, ‘Maa upâmap.’ Sâne yatâ opmap. ⁵⁶ Sarâ a ambân, zen sumbengât tobatñjâ ekñâ nângâme. Ka zen nâgât topnâ mân nângâm kwâtâtíme.

⁵⁷ Zen wangât mâtâp târârak sot gângoñâ, zo mân kâsâpkum ek nângâme? ⁵⁸ Gâ buku nâi sot kâsâp op dinzikhjâ zo kek kubikpabot. Yatâ mân otna kâsagandâ dinjâ top likuliku agâren sâi zâknjâ nângâm kâwali arâpñjâ sâi gâsum diigim tâk namîn gâbanbi. ⁵⁹ Nâ perâknjak dâgobâ. Gâ yen mân gâban. Gâ zoren tap ko kâsagâ kât pindâna âkiyâk gâban.”

13

Umnij mân melânjindâ Anutu kâbakjeningâbap.

¹ Narâk zoren a nâmbutñjâ zihjâ Yesu den sinji itâ dukuwe, “Galilaia a nâmbutñjâ, zen Anutugât sinji sâm makau kom unam utnetâ Pilatonjâ sâi kâwali arâpñjâ zihjâ zângom nanggawe. Zângone a gilâm sot makau gilâm, zo ârândân mâpotne giarip.” ² Den sinji yatâ dukune itâ mâsikâzingip, “Zen dap nânge? Zengât tosanjâ Galilaia a nâmbutñjâ zengât tosa walip, zorat tosgât op tâmbetzânngoip? ³ Yatâ bunjâ. A nâmbutñjâ zen tosazijnoorâk ândie. Zen umzihj mân melânjibiyân yatigâk tâmbetagogi. ⁴ Yerusalem kamânân a kiin nâmburân karâmbut Siloam mirâ kârep patânâ kwâratzânngoip. A kiin nâmburân kârâmbut zo tosazijnandâ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutñjâ walâzingip? ⁵ Yatâ bunjâ. Nâmbutñjâ zengât tosa ziap. Dâzângua nângânek. Zen umzihj mân melânjibiyân yatigâk tâmbetagogom kwâkâbi.”

⁶ Den zo sâm nangâm Yesuñâ den sumbunjâ itâ sâip, “A nâiñjâ nepñan nak koset nâi kâmiri lâmbarip. Oi marinjâ zâk bonjangât âi kârumâip. ⁷ Yatâ opñjâ nep galem a itâ dukum sâip, ‘Nângâ. Nâ nak zirat bonjâ kârum ândia kendon patâ karâmbut âkap. Nak zo bonjâ mân opmap, zorat ko kârâban. Wangât hângât kelâknjâ yen mimbap?’ ⁸ Yatâ sâi ko galem anjâ itâ dukuip, ‘Patâ, gâ birâna kendon kânok zi kirik. Oi nânjâ topñan hân kârâm pa pambâ.

9 Yatâ ua narâk nâin bonnâ âsagibap mo bunâ, zo iktat. Oi bon mân oi ek sâna kârâm pândat.’ ”

Yesuñâ kendonân ambân nâi kubigip.

10 Narâk nâin Yesuñâ mápâmâpâse namîn zâim den sinji âlip dâzângoip. 11 Oi mápâmâpâse namîn zo ambân nâi tâip. Kendon patâ kiin nâmburân karâmbut umñan wâkenâ okrañgi ândeip. Wâkenâ okrañgi kândâtnâ pindiñsâm ândeip. Dap op winziksâm ândibap? 12 Yesuñâ ambân zo ekñâ itâ dukuip, “Ambân gâ winziksânangât san.” 13 Yatâ sâmñâ bikñandâ kâukñan pâi kândât winziksâi Anutu mápâseip. 14 Yesuñâ kendonân ambân zo kubigipkât mápâmâpâse namâ galem anjâ nângi bâlei kuk op sâip, “Nep mâme hilâm nâmburân kânok ziap. Zoren gane kubikziñgâbap.” 15 Yatâ sâi Yesuñâ itâ mâburem dukuip, “Sarâ a zen. Kendonân donji sot makâu gakârâpziñ too nimbîgât diizingâm âime. 16 Ambân zi Abaramgât kiun. Sataññâ saagi kendon kiin nâmburân karâmbut yatâ op ândeip. Oi nâñâ kendonân kubiksan, zo nângâne mân dâp uap?” 17 Yatâ sâi ko kâsa okrañgâweñâ anjun urâwe. A ambân kâmut, zen ko kulem zorat umâlep patâ urâwe.

Kembugât den zo wakum keetñâ yatâ.

(Mt 13:31-33; Mk 4:30-32)

18 Yesu zâk den itâ târokwap dâzângoip, “Antugât sinji âlip zorat mâtâp, zo wanân dâpkwap sâbâ? 19 Zo wakum keetñâ yatâ. A nâinñâ nepñan âi kendi kâmnâ takâm nak oip. Oi nii ziñâ gamñâ bâranñan pam tapme.” 20 Oi itâ târokwap sâip, “Sinji âlipkât mâtâp, zo wanân dâpkwapâ? 21 Zâk sii dangât yatâ. Ambân nâinñâ sii dangât naleman pam oi sei nalem naam donjep op nanjip.”

Sumbemân bagibaginangât den.

(Mt 7:13-14, 21-23)

22 Yesu zâk Yerusalem kamânân âibam âim kamân patâ sot kamân mâik mâigân sinji âlip dâzângom arip. 23 Ari a nâinñâ mâsikâm sâip, “Kembu, a bituktâ ziñâ sumbemân zâibi, mo dap?” 24 Oi Yesuñâ den nâi itâ dâzângoip, “Mâtâp gâbâkñan bagibigât kâtigibi. Nâ dâzângua nângâne. A ambân donjep patâ, ziñâ mâtâp gâbâkñan baginam osibi. 25 Mirâ mariñâ, nâ zaat hângi doongua hângiyân kom itâ sâbi, ‘Kembu, mâtâp mem pânan.’ Sâne itâ dâzângobat, ‘Nâ zen mân nângâziñgan. Zen waniñ gok?’ 26 Mâsikâziñga zen hâuñâ itâ sâm dâtnobi, ‘Nen gâ sot ândim too nalem niwen. Oi kamâniñangât sombemân den sinji âlip sâna nângâwen.’ 27 Yatâ sâne itâ dâzângobat, ‘Dâzânguan zo, zen waniñ gok? Nâ mân nângâziñgan. Bâliñ mâme a, zen birâninek.’ 28 Oi Abaram, Isaka, Yakobo sot Propete nâmbunâ Anutugât um topñan ândinetâ ziñgitpi. Ka zen ko âkñan ândimñâ umbâlâ op isem ândibi. 29 Oi hân mirâsiñ takâtakñan sot geigeiñan sot hân toren toren, zobâ a ambân takâm Anutugât um topñan bagimñâ sii nalem patâ nem sâtâre op zimbi. 30 Nângâne. A bet, zeñgâren gâbâ nâmbutñandâ kândom upi. A kândom, zeñgâren gâbâ nâmbutñandâ bet upi.”

Herodegât den.

31 Narâk zoren Parisaio a nâmbutñâ ziñ Yesugâren gam itâ sâm dukuwe, “Herodeñâ gobat sapkât hân zi birâm âi.” 32 Sânetâ dâzângoip, “Zen âburem âim wâu ulin zo nâgât itâ sâm dukubi, ‘Nângâ. Nâ irâk sot muka wâke

molizingâbat sot mâsek kubikzingâbat. Hañsâi mâra nep tuuga âkâbap.’
³³ Itârân, muka sot mâra mâtâp âibatkat sâsânâ. Yerusalem kamânânâk Propete zângome. Nâ zoren zaria nobi. Mân zaria sâi ko dap yatâ nobe?”

Yerusalem kamângât den girem dâzângoip.
 (Mt 23:37-39)

³⁴ Yatâ sâm sâip, “O Yerusalem kamân marirâp, zen Propete zângome. Anutuñâ kore a sângonzângoi zengâren gâne kâtnâ mem zângome. Kurukñâ gwamârâp gâbâreziñgâm abâtñandâ lâmbamzângomap, yatigâk nânâ a ambân kâmut kinnâ topñan gâbâreziñgâbâ sa birâtime. ³⁵ Nânğânek. Mirâ kamânziñâ nânâ birâbat. Nâ sa nânğânek. Zen dum mân nek ândim itâ sâm nikpi, Kembugât sâtkât gaap, zâk sâm âlip kwâkñanğânâ.”

14

Kendonân Yesuñâ mâsek a nâi kubikñanğip.

¹ Yuda zengât kendon nâin Parisaio a zengât a sâtnâ nâiñâ Yesu nalemgât diigi mirânjan zarip. Oi a nâmbutñâ zen zâk sot nalem ninam diñanğât dap sâbap sâm ek tarâwe. ² Oi a nâi kiñ bik lâmbatlâmbat zoren zâi tâip. ³ Oi Yesuñâ ekñâ Kembugât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a mâsikâziñgâm sâip. “Zen sânek. Kendonân a kubikkubikñâ, zo orotñâ mo mân orotñâ?” ⁴ Yatâ sâi hirinsâm kine Yesuñâ a zo bikñandâ gâsum kubikñanğâm sângongui arip. ⁵ Ari ko itâ dâzângoip, “Zengâren gâbâ a nâigât nanñâ mo makau kendonân lamân giari birâne tâpap mo sâmbune kopgâbap?” ⁶ Yatâ dâzângoi den torenñâ dukunam kwakñâ birâwe.

Zen sâk mâme mân upi.

⁷ A nalem ninam diiziñgi mirin zâiwe. Mirin zâim kian mâteyâk âi tatne Yesuñâ ziñgitñâ itâ dâzângoip, ⁸ “Gâ a nâiñâ sii nalem om sâi gamñâ kian mâteyâk mân tâpan. Gâ kian mâteyâk âi tâtnandâ a pâtâ nâi gâbap. ⁹ Gâi sii nalem marinñâ itâ dâgobap. ‘Zo zâkkât tâtat. Gâ âmbi âi.’ Dâgogi a yennâ zengât kian kândâtñan âi tap ajun upan. ¹⁰ Nâiñâ sâi gamñâ a giginñâ zengât kian tâpan. Tâtna sii nalem marinñandâ gekñâ itâ dâgobap, ‘Buku, gâ zâi kian mâteyâk tâtnan.’ Yatâ dâgogi a mâteziñan umâlep patâ nânğâban. ¹¹ Nâi zâk umñâ mem ge kwap ândibap, zâk ko mem zaatzaatñâ. Ka nâi zâk sâk mâme op ândibap, zo ko mem ge kwâkwatñâ.”

¹² Yatâ sâmnâ a diigip, zo itâ târokwap dukui, “Gâ si nalem umbam buku, âtâ mun, torerâpkâ, kamârâpkâ mân diiziñgâban. Wangât, zengoot yatik narâk nâin diigim hâuñâ mâkâne âkâbap, zorat. ¹³ Itâ upan. Sii nalem ona sei a giginñâ sot kiñ bitziñ bâlîj sot sen nâtâtik, a ambân yatâ zo diiziñgâban. ¹⁴ Yatâ otna zengoot hauñâ mân mâkâne tosâziñâ yen ze i târârakñâ zaatpi, narâk zoren Anutuñâ hâuñâ gibap.”

Sii nalem patâgât den sumbuñâ.
 (Mt 22:1-14)

¹⁵ Sâi nalem ârândân nem tarâwe, zengâren gâbâ a nâiñâ itâ sâip, “Nâi zâk Anutuğât um topñan nalem nimbap, zâkkât nânğa sâtârenjoot uap.” ¹⁶ Sâi Yesuñâ den singi nâi itâ dukui, “A patâ nâi sii nalem oip. ¹⁷ Sii nalem uunñâ narâk mâte oi kore a nâi sângongoi âi a zen zop kânñan sâsânâ, zo itâ dâzângoip, ‘Nalem mârum om kâtnâ tuugen. Ganek.’ ¹⁸ Sâm dâzângoi zen kut nâi nâiyân tâbi sâm birâm tarâwe. Oi nâi zâk sâip, ‘Nâ hân nâi kwâlâwan,

zo ikpam âibâman. Zorat gâ patâgâ dukuna nângi mân bâliņ upap.’¹⁹ Nâi zâk sâip, ‘Nâ makau bâzagât sângân mewan, zo âi zingitpâman. Zorat patâgâ dukuna nângi mân bâliņ upap.’²⁰ Nâi zâk sâip, ‘Nâ ambân mewangât mân gâbat.’

²¹ Yatâ sâne kore a âburem âi patâņâ dukui nângâm kuk op itâ dukum sângonguip, ‘Gâ kamânân mâtâp patin sot mâik mâigân âim a ambân zo yatâ zo diizingâna ganek.’²² Sâi kore a zâk yatâ opņâ patâņâ dukum sâip, ‘Patâ, gâ den sat, zo lugan. Oi mirâ zo mân pikse.’ Dukui patâņâ itâ dukuip,²³ ‘Gâ dum âi kamân âkņan mâtâbân hibukņan âi gâsum diizingâna ga mirânan piksâbi.’²⁴ Nâ itâ dâzâņgua nângâne. A kâdom zop dâzâņgowan, zen mânâk nimbi.’”

Yesu molimoliņangât den.

(Mt 10:37-38)

²⁵ A ambân kâmut patâ Yesu molim âine puriksâm itâ dâzâņgoip,²⁶ “Nâi zâk nâgâren ga ândibâ sâm ibâ mamņâ sot ambin murarâņâ sot âtâ munņâ ponâņâ sot ândiândiņâ, zen mân birâzingâbam upap, zâk nâgât a mân op ândibap.²⁷ Nâi zâk zikņâ poru nakņâ mân lum nâgât mâtâp lâņbap, zâk nâgât a mân op ândibap.

²⁸ Zengâren gâbâ a nâi mirâ tuubamņâ sângânņâ sâlâpkum kubik tuubap mo mân tuubap, zorat topņâ ek nângâbap.²⁹ Oi yatâ mân opņâ kegâk mirâņâ tandâ pâi giari kâtņâ kârum birâbap. Biri ko a ambân ziņâ ekņâ girâņņangâbi.³⁰ Zen itâ sâbi, ‘A zi âsak op mirâ patâ tuubam op tandâ kwânângâm biri kinzap.’

³¹ A kutâ nâiņâ a kutâ nâi kumbamņâ kegâk mân âibap. Zâk itâ nângâm kwâkâbap, ‘Nen a bituk ândienņâ ândi a donņep ândie. Zen âlip zâņgonat mo buņâ?’³² Ziņangât nângi gigij oi kâsa kârebân tatne kâwali a nâmbutņâ sâņgonzâņgoi zen âi lumbenangât den sâne lumberņ op ândibi.

³³ Oi yatik zengâren gâbâ nâiņâ kut nâi nâiņâ zo mân birâmņâ dabân nâgât a op ândibap? Zâk nâgât mân upap.”

³⁴ Yatâ sâmņâ den sumbuņâ nâi itâ sâip, “Sii zo naamņâ. Ka siigât naamņâ buņ oi ko dap oindâ naamņâ dum upap? Zo buņâ.³⁵ Sii bâliņâ zo yatâ mo yatâ orotņâ, zo mân ziap. Zo yen lum pâindâ âibap. A nâi zâk kindapņootņâ den zi nângâbap.”

15

Râma galem agât den sinji.

(Mt 18:12-14)

¹ Kât mimiņâ a sot bâliņ mâme a, zen Yesugâren den sinji âlip nângânam mindumarâwe.² Oi Parisaio a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen zorat nângâne bâliņ oi Yesugât itâ sâwe, “A zâk bâliņ mâme a zen sot tap nalem nemap. Man orotņâ zo opmap.”

³ Yatâ sâne Yesuņâ den sumbuņâ nâi itâ sâm dâzâņgoip,⁴ “Zengâren gâbâ a nâigât râma 1 handeret ândibi. Oi zengâren gâbâ kânoktâ âi buņ oi birâbap? Zo yatâ buņâ. Kâmut patâ 99 zo birâzingâm buņ upap, zo kârubap.⁵ Kârum ma muyagem umâlip op âkom âibap.⁶ Âim bukurâp sot kamârâp dâzâņgom sâbap, ‘Sâtâre utnâ. Râmanâ buņ oip, zo muyagian.’⁷ Nâ dâzâņgua nângâne. Zo yatigâk a 99 zen târârakņâ ândine sumbemân

sâtâre patâ muyagibap. Ka bâliņ mâme a kânokņâ umņâ melâņi zâkkât op sumbemân sâtâre patâ walâm yâmbâtņik muyagibap.”

⁸ Yatâ sâmņâ den nâi itâ târokwap sâip, “Dap nânge? Ambân nâiņâ kât bâzağât mem ândibap. Mem ândei kât kânok gei buņ oi birâbap? Buņâ. Zâk kârâp sâumņâ mirâ pitâm kârum ma muyagibap. ⁹ Kârum muyagemņâ ambân bukurâpņâ, kamârâpņâ zâņgonsâi gane itâ dâzâņgobap, ‘Kâtnâ buņ oip, zo muyagian, gât ko sâtâre utnâ.’ ¹⁰ Zorat sa nâņgânek. Zo yatik bâliņ mâme a mo ambân kânok umņâ melâņi Anutugât sumbem arâp zen sâtâre upme.”

A katep nâi tâmbetagobam oip.

¹¹ Yesuņâ den singi nâi itâ sâm dâzâņgoip, “A nâi nanzatņâ zagât ândiwet. ¹² Nan kwakņandâ ibâņâ itâ dukuip, ‘Ibâ, gâ kât sot sikum nâgât singi sâin, zo mem ni.’ Yatâ sâi kât sot sikum kâsâpkumņâ munņâ pindâm âtâņaņgât singi pâi tâip. ¹³ Oi bet katep zâk sirâm bituktâ ândim sikum sot kât zo aksik mem ba hân kârebân arip. Zoren âi laņ ândim bâliņ top top opņâ kât sot sikum zo zoren ziņgâm naņgip. ¹⁴ Kât sot sikum zo buņ oi ândim hân zoren pu patâ muyageip. Oi a zo dap upâ sâm kwagip. ¹⁵ Hân mariņâ nâi zâkkâren ari sâi hibukņan âi bâu galem ândeip. ¹⁶ A zen nalem aņgân kârâņaņgâne yen tap tepņaņgât opņâ bâu zeņgât nalem nimbam oip.

¹⁷ Yatâ opņâ nâņgânâņgâņâ pâroņsâi itâ nâņgip, ‘Ibânaņgât nep a kâmut, zen nalem nem âkon op ândine nannâ nâ zi tepkât mumbâman. ¹⁸⁻¹⁹ Zorat nâ kamânan âim ibânaņgâren takâm itâ sâm dukubat, Ibânâ nâ bâliņ mâme a. Tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ mân sâna ândibat. Yen sâna gâgât nep a op ândibat.’

²⁰ Yatâ sâm ibânaņgâren arip. Ari ibânaņdâ kârebân gâbâ ekņâ umņâ nâņgâm sârârâk kârâm âi lum mâņgarip. ²¹ Mâņgari itâ dukuip, ‘Ibânâ nâ bâliņâ mia tosanandâ sumbemân sot gâgâren ziap, gât ko nâgât nangâ dum mân sâna ândibat.’ ²² Yatâ sâi ibânaņdâ kore a itâ dâzâņgom sâņgonzâņgoip, ‘Kek âi hâmbâ âlipņâ sot donet sot kipâke mem ga pindânek. ²³ Oi makau gwamņâ patâ diim gam kom uen.’ ²⁴ Yatâ dukui nan kunnâ zâk kuk opņâ kamânân man bageip. Ibânaņdâ nâņgâm kamân ginņan geim um lumbeņ den dukuip. ²⁵ Yatâ dukui mân nâņgânâņgâ op kin itâ dukuip, ‘Nâņgat. Nâ kendon patâ doņbep kore otgim ândim sâtkâ luman. Yatâ ândia gâ noniņ gwamņâ mân nina nâ sot bukurâpņâ nen kom om nem sâtâre urâwen. ³⁰ Ka bet katepkâ, zâk laņ ambân zen sot ândim kât sikumgâ tâmbetkum gulipkum naņgip. Zâk yatâ zorâņ âburem gâi sânanandâ makau gwam patâ kom nie.’

³¹ Sâi ibânaņdâ itâ dukuip, ‘Nannâ, gâ narâk dâp nâ sot ândim gâmatņâ kut nâi nâi nâgâren ziap, zo gâgât singi op naņgap. ³² Ka mungâ ko moipņâ zaatsap. Oi zâk buņ oipņâ dum muyagiap, zorat ko sâtâre oindâ dâp upap.’ ”

¹ Yesunâ arâpnâ den sinji nâi itâ sâm dâzânngoip, “Sikum a patâ nâigât kât sikum galem a nâi ândeip. A zorat itâ sâne patânâ nângip, ‘Galem a, zâk mem gulipkuap.’ ² Yatâ sâne sâi gâi dukuip, ‘Nâ gâgât den sâne nângan. Gâ yatâ zorânâ dum zagâtñâ mân galem ândiban. Ekapkâ mem gâna kât sikumgât topñâ ikpâ.’

³ Sâi galem a zo umñan itâ sâip, ‘Galem a nep zo betnan mei dap upat? Nâ imbanâ buñâ. Nep kârâm kâmitpatkât âkon uan. Nâ kanpitâ ândibatkât âkon uan. (Wangât, Yuda zengâren a kanpitâ zen ândim oletziñgâmârâwe, zorat op sâip.) ⁴ Irabot nângan. Patânâ molinigi a patânangât sikum tosa miwe, zengâren âi buku ua sâne zengât mirin ândibat.’ ⁵ Yatâ sâm patânangât tosa miwe, kânok kânok zângonsâi gawe. Oi zâknâ a nâi mâsikâm sâip, ‘Patânangât tosa gâgâren dabutâ ziap?’ ⁶ Mâsiki zâknâ sâip, ‘Kelâk âmanân pâpanñâ 1 handeret.’ Sâi itâ sâm dukuip, ‘Ekap zi mem 50 kulemgu.’ ⁷ A yatâ sâmñâ a nâi mâsikip, ‘Patânangât tosa gâgâren dabutâ ziap?’ Sâi itâ sâip, ‘Sibit keetñâ 1 handeret.’ Sâi itâ dukuip, ‘Ekap zi mem 80 kulemgu.’

⁸ Yatâ oi patânâ nângâmñâ galem a bâlinâ zorat nângânângâ, zo nângi imbanâ oi sâm âlip kwâkñangip.” Yesunâ yatâ sâmñâ târokwap itâ sâm dâzânngoip, “Um kâtik a, zen kut nâi nâi utnam nângânângâziñ patâ zeï upme. Sumbengât sinji a, zen yatâ zo mân zemziñgap.

⁹ Zorat dâzânngua nângânek. Zen zo yatik hângât kât sikum bâlinâ zi a zen zingâne buku otziñgâbi. Yatâ utne gâtâm hângât sikum buñ oi narâk patin, zen âlip sumbem kamânân ândibigât sâsârñâ. Oi sumbem kamânân ândiândiñ âlip ândibi.”

Kut nâi nâi bonñâ sot yennâ, zorat den.

¹⁰ A nâi zâk kut nâi nâi yennâ dâñbân galem upap, zâknâ kut nâi nâi bonñâ patâ zo âlip galem upap. Nâi zâk kut nâi nâi yennâ mem gulipkubap. Zâknâ yatik bonñâ mem gulipkubap. ¹¹ Zen hângât kât sikum dâñ mân galem upi, zo ko dap yatâ kut nâi nâi bonñâ zingâbap? ¹² A zengât kut nâi nâi giwe, zo dâñ mân galem otna gikâ sinji zo dap yatâ gibap?

¹³ Kore a nâinñâ a patâ zagât zekât kore âlip mân upap. Zâk nâigât umñâ kiri nâi ekñâ âkon upap. Zen yatigâk Anutugât nep sot sikumgât nep, zo dap yatâ mâtakâzikâm mem ândibi?”

Yesunâ Parisaio a girem dâzânngoip.

¹⁴ Yesunâ den zo sâi Parisaio a zen kât sikumgât âknâle zeipkât diñâ kândâtkom girânâwe. ¹⁵ Utne itâ dâzânngoip, “Zen a zengât mâteziñan nen a târârakñâ sâme. Ka Anutuñâ ko umziñangât topñâ ekmap. A zinjâ kut nâi ikne âlip opmap, zo ko Anutuñâ egi bâlin opmap.

¹⁶ Kembangât gurumin den sot Propete zengât den zem gam Yohanegâren gâip. Zorat kwâkñan Anutu um topñan ândiândiñ, zorat den sinji âlip, zo âsagem lañ kârâm ariap. A ambân den sinji zo nângâm baginam kâtigime.

¹⁷ Hân sot sumbem, zet buñ utâ sâm buñ upabot. Ka Kembangât gurumin den zo mân buñ upap.

¹⁸ A nâi, zâk ambîn birâm nâi mimbap, zâk târotârozik mânangât tosa patâ mimbap. A nâi, zâk ambân birâbirân zo mimbap, zâk yatigâk tosa patâ mimbap.”

A patâgât den.

19 “Sikum a patâ nâi ândeip. Zâk hâmbânâ neule âlip sângân zâizâin zo mem ândeip. Oi sirâmjâ sirâmjâ sii nalem âlipjâ zo nem sâtâre op ândeip. 20 Oi a kanpitâ nâi ândeip, kutjâ Lasaro. Zâkkât sâknâ zo useyâk. Zâknâ patâgât mirâ mâtâp bagibaginjan zemâip. 21 Zâk a patâgât mirin gâbâ nalem buputjâ gâi nimbapkât nângâm ândeip. Sâknam nângâm zem tâi wâu zinâ gam usejâ nâmbâlapkumarâwe.

22 A kanpitâ zo yatâ op ândimjâ moip. Oi Anutugât sumbem a, zinâ ge diim zâi Abaramgât um topjjan pane ândeip. Bet sikum a zo moi hanguwe. 23 Zâk simân gei sâknam patâ nângâm ândim sinâ pâi zari Lasaro zâk Abaram um topjjan tâi egip. 24 Ekjâ konsâm sâip, ‘O Abaram sâkunâ, nekjâ umgâ bâlij oi Lasaro sângonguna sâlâpñandâ tooin pam sâmbum gem nâmbâlamnan pâi sânduksâik. Bi ziren kârâbân sâknam patâ nângâm ândian.’

25 Sâi Abaramjâ itâ dukuip, ‘Katepnâ, nângâ. Gâ hânân âknjale kwâknjan ândein, zo mârûm âkip. Oi Lazaro zâk umbâlâ ândeip, zo mârûm âkip. Zâk zorat umâlebân ândiap. Ka gâ ko sâknam kwâknjan ândiat. 26 Osetnijan sim patâ kinzap, gât ko zibâ zengâren dap op gibi? Oi zengâren gâbâ zi dap op kopgabi?’

27 Sikum a patâ, zâk itâ sâip, ‘Ibânâ, nâi dâgoga nângâni. 28 Ândi nâgât kamânân murâpnâ bâtnâmbut ândie. Zen sâknam kamân ziren gabegât Lasaro sângonguna âim girem den dâzângobap.’

29 Sâi Abaramjâ sâip, ‘Buñâ. Mose sot Propete, zengât den girem ziap, zo nângâbi.’ 30 Sâi ko sâip, ‘Ibânâ Abaram, yatâ buñâ. Zengât den nângâm umzij mân melânji. Ka a nâinjâ mumunjan gâbâ zaat sâi ko umzij melânje.’

31 Sâi itâ sâm dukuip, ‘Zen Mose sot Propete zengât den birâmeyân mumunjan gâbâ nâinjâ zaat ai dâzângoi yatik birâbi.’ ”

17

Bâlijangât nep mân tuubi. (Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42)

1 Yesunâ arâpnâ den itâ sâm dâzângoip, “Bâlijangât nep tuutuun, zo muyagibap. Dap yen zimbap? Ka a nâi zâk bâlijangât nepjâ tuubap, yei, zâk dap upap? 2 Nâi zâk a giginâ nâi oknangi bâlijâ upap, zo ko tosa yâmbât mimbap. Mârûmjan kât sumun yâmbât patâ gânduñan saamjâ saruyâm giari sâi ko zo bâbâlan opap. Zen galem orangâm ândibi.

3 Bukugâ nâi bâlijâ oi kubikjanjâban. Otna umjâ melânji tosanjâ birâban. 4 Oi sirâm kânogân tosa nâmburân zagât muyagem sâp nâmburân zagât gam sapsuubap, ‘Buku yatâ otgim umnâ bâlij uap,’ Zâk yatâ sâi tosanjâ birâban.”

Nângâm pâlatângât den.

5 Aposolo zen Kembu itâ sâm dukuwe, “Gâ nângâm pâlatânjinjâ târokwap ninjâban.” 6 Sâne Kembujâ itâ dâzângoip, “Nângâm pâlatânzij bonjâ mâiktârâ, mundo keetjâ yatâ, zemziji wakum nak ândi, zo sâmbuyangâm saruyân gei kinbapkât dukune sâtzij lubap.”

Anjâ Kembangât nep tuum tâpâkumen.

7 Yatâ sâmjâ itâ sâip, “Zengâren gâbâ a nâi, zâkkât kore anjâ nep tuum ândim mo râma galem ândim nâtiksisâi gâi itâ dukubap? ‘Gâ mirin zâi tâtna nalem om gibâ.’ 8 Yatâ buñâ. Itâ dukubap, ‘Gâ sângum kâu lapjâ nalemnâ

om pâna nia gikâ bet om nimban.’⁹ Nep a zo nep sâmpindip, zo tuugi nânji âkip. Dabân sâmp âlip kwâkngâbap?¹⁰ Zengât topziñ yatâ ziap. Zen Anutuñâ nep sâmp zingip, zo op nangâm itâ sâbi. ‘Nen kore a kwakmak. Nep sâmp ningip, zorigâk tuumen.’”

Yesunâ a kubikziñgi âi mân nângâwe.

¹¹ Yesunâ Yerusalem kamânân âibam Galilaia sot Samaria osetzikñan arip.
¹² Kamân nâin zari sâk bâlâ a bâzagât ziñâ ekñâ âkjanâk kin den sâmp itâ sâwe,
¹³ “O patâ Yesu, nenngât umgâ bâlij oik.”
¹⁴ Sâne zingitñâ itâ dâzângoip, “Zen âim sâkziñâ tirik namâ galem a tirâpzingone ikpi.” Sâi zen âim tatne useziñ sogeî sâkziñ âlip oip.
¹⁵ Oi zengâren gâbâ a kânokñâ useñâ sogeî ekñâ puriksâmp gâip. Puriksâmp den kâtik sâmp Anutu mâpâseip.
¹⁶ Zâkñâ Yesu kin topñan gei zem tap sâiwap sâip. A zo Samaria hânân gokñâ.
¹⁷ Yesunâ itâ sâip, “A bâzagât kubikziñgan. Nâmbutñâ a nâmburân kimembut âlip ue, zo ikâ?”
¹⁸ Zengâren gâbâ a nâi âburem gam Anutugâren sâiwap mân se? Birâm âine gâ kamân nâin gokñandâ gikik gaat?”
¹⁹ Yatâ sâmp Samaria a zo itâ dukuip, “Gâ nângâm pâlâtângangât âlip uat, gât ko zaat âi.”

Yesu takâbapkât den.

(Mt 24:23-28, 37-41)

²⁰⁻²¹ Parisaio a, zen Yesu mäsikâmp sâwe, “Anutu um topñan tâtatñâ, narâk ikâ zoren muyagibap?” Sâne itâ sâmp dâzângoip, “Anutugât um topñan tâtatñâ, zo senñâ mân igikñâ, gât ko itâ mân sâbi, ‘Ziren âsagiap mo ândiren âsagiap.’ Nângânek. Anutu um topñan tâtatñâ, zo osetziñan âsagem ziap.”
²² Yesunâ arâpñâ itâ dâzângoip, “Gâtâmp narâk nâin, zoren a bonñâ âsagibat kât narâkñâ iknam upi. Zo mân ikpi.
²³ Narâk zoren a nâmbutñandâ sâbi, ‘O, ziren nenngâren âsagiap. Hân ândiren zengâren âsagiap.’ Yatâ sânetâ mân âibi. Oi nângâne mân bon upap.
²⁴ Hânpân zâk hân muruk toren toren âsagem nangâmp, zo yatik a bonñâ nâgât narâknan âsagei a aksik nikpi.
²⁵ Kândom ko a narâk ziren ândie, zen a bonñâ nâ kândâtnone sâknamp patâ nângâbat.

²⁶ Noa ândeip, narâk zoren kut nâi nâi urâwe, zo yatik a bonñâ nâgât narâk zo mâte oi yatâ upi.
²⁷ Noa ândeip, narâk zoren a zen sii nalem sot too kâtik nem seron kwap ândiwe. Ambân angâgwanğâ urâwe. Yatâ op mân nângâm ândine Noa sot narâpñâ zen wanğâyân zâine too uurup takâmp gwâkâzingip.
²⁸ Loti ândeip, narâk zoren yatik urâwe. Nalem sot too kâtik nem seron kwap ândiwe. Kut nâi nâi angâgwanğâ urâwe. Nep kârâm kâmit mirâ nep tuuwe.
²⁹ Yatâ op ândine Lotiñâ Sodom kamân birâm ari narâk zoren sumbêmân gâbâ kârâp sot kât kârâpñâ sot sumbem tipñâ gem gâi kamân zoren a ambân buñ op nângâwe.
³⁰ A bonñâ nânâ âsagibat, narâk zoren a yatik upi.

³¹ Narâk zoren a nâi sombêmân tâpapñâ sikum mimbapkât mirin mân zâibap. Nâi zâk nebân ândibapñâ zâk kamânân mân âburibap.
³² Zen Loti âmbinngangât den sinji nângâbi.
³³ Nâi zâk ândiândiñâ angân kâri gulipagobap. Nâi zâk ândiândiñâ biri muyagenangâbap.

³⁴ Nâ dâzângua nângânek. Nâtik zoren a zagât, zet mirâ nâin uman zeitâ nâi mem, nâi birâbat.
³⁵ Ambân zagât, zet nalem sobem tâitâ nâi gâsum, nâi birâbat.
³⁶ (A zagât nebân kiritâ nâi mem, nâi birâbat.)”

³⁷ Yesu zâk den zo sâm nanġi arâpñâ zinjâ mâsikâm sâwe, “Kembu, ikâ zoren âsagibap?” Sâne itâ dâzânġoip, “Bâu mo zuu kârokñâ nġi ze zoren nii keġ zinjâ ninam mindume.”

18

Top likuliku agât den sinġi.

¹ Yesugât a, zen umziġ mân âkon op narâk dâp ninâu sâm ândibigât Yesuñâ den sinġi itâ sâm dâzânġoip, ² “Kamân nġin top likuliku a nġi ândeip. Zâk Anutu sot a mân hurat kwâtziġip. ³ Oi kamân zorenâk ambân malâ nġi ândeip. Zâk narâk dâp a sâtñanġâren âim itâ dukumâip, ‘Gâ betnan mem kâsanâ nekât den kubikpan.’ ⁴ A sâtñâ zâk malâ zâkkât den birâmâip. Ândimñâ umñandâ itâ sâip, ‘Nâ Anutu mo a hurat mân kwâtziġâman. ⁵ Ka malâ zâk narâk dâp sâm gâmapkât beknjan mimbâ. Beknjan mân mia sâi ko âsâbân nâġâren gâi sâknâ âkon opap.’” ⁶ Kembu zâk den zo sâm nangâm sâip, “A sâtñâ bâliñandâ den sâip, zo nânġâm kwâtâtibi. ⁷ Anutugât a ambân gakârâpñâ, zen nġatik sirâm dâp konsâm ninâu sâme, zo mâkâziġgâbap. ⁸ Zâk mân ândei kârep oi kegâk betziġan mimbap. A bonñâ nânâ gâtâm âburem gam hânân a ambân nânġâm pâlatânziġjoot muyageziġgâbat mo buñâ? Zorat umziġ galem op ândibi.”

Parisaio a sot kât mimiñâ ninâu sâwet.

⁹ A nâmbutñâ, zen ândiândiziñanġât nânġâne târârak oi a toren zengât nânġâne mân dâp opmap. A yatâ zo, zengât den sumbuñâ nġi itâ sâip, ¹⁰ “A zagât, zet Anutu mâpâsiram tirik namin zâiwet. Nġi zâk Parisaio, nġi ko kât mimiñ a nġi. ¹¹ Parisaio a zâk kin zikñanġât nânġi zari ninâu itâ sâip, ‘O Anutu, a nâmbutñâ zen kâmbam kume. Kâmbu upme. Bâliñâ top top upme. Nâ zen yatâ buñâ. Kât mimiñâ a ândiren zi itâ buñâ. Oi nâ zorat sâiwap dâgogan. ¹² Sirâm nâmburân zagât zorat umñan sirâm zagât nalem birâm zorat kendon ândiman. Oi kut nġi nġi memñâ bâzagârân gâbâ kânok zo gâgât sinġi sâm pâman.’ Yatâ sâm ninâu sâip. ¹³ Kât mimiñ anġ ko tutukuñan kin anun op pindiñsâm kin itâ sâm ninâu sâip, ‘O Anutu, nâ bâliñ mâme a. Nâ a bâliñâ zorat gâ mân birâniban.’ Zâk yatâ sâm ninâu sâip.”

¹⁴ Yesuñâ yatâ sâmjâ itâ sâip, “Nânġânek. Kât mimiñ a zâk Anutuñâ tosanġ biri mirânjan arip. Ka Parisaio zâk tosanġ zemñanġip. Nġi zâk zikñanġât nânġi zari Anutuñâ kâbakñenġanġâbap. Nġi zâk zikñanġât nânġi giġiñ oi Anutuñâ mem zaatñanġâbap.”

Yesuñâ katep mâsop minziġip.

(Mt 19:13-15; Mk 10:13-16)

¹⁵ Ambân ziġ murarâpziġ diiziġâm Yesugâren âim bikñâ gâsuziġgâbapkât sâne arâpñandâ ziġitñâ kengât minziġgâwe. ¹⁶ Yatâ utne Yesuñâ arâpñâ zânġonsâi gane itâ dâzânġoip, “Zen birâne katep mâik zen nâġâren ganek. Mân pâke kwatnek. Zi yatâ zo, zen Anutu um topñanġât sinġi kwatziġgâziġnġ. ¹⁷ A ambân ziġ umziġ diim gei katep yatâ upi, zen Anutu um topñan ândiândigât sinġi upi. Ka nġi zâk katep yatâ mân upap, zâk mân bagibap.”

Sikum a nġiñâ Yesugâren gâip.

(Mt 19:16-30; Mk 10:17-31)

18 Oi sikum a n̄ain̄a Yesu m̄asik̄am s̄aip, “Pat̄a ālip̄n̄a, n̄a dap op āndiāndi t̄amb̄an̄gāt sin̄gi upat?” 19 S̄ai Yesūn̄a s̄aip, “N̄agāt ālip̄n̄a wangāt nonsat? Ālip̄ marin̄a Anutu k̄anok.” 20 Oi ḡa Kembangāt gurumin den n̄anḡamat. Zo it̄a. Ap ambin, zet m̄an bir̄ayan̄ḡababot. Ḡa k̄ambam m̄an kumban. Ḡa k̄ambu m̄an upan. Ḡa bukugan̄gāt s̄ar̄an s̄as̄ar̄ m̄an s̄aban. Ib̄a mam̄ḡa hurat kwatzik̄am s̄atzik̄ luban.” 21 S̄ai sikum a z̄ak it̄a s̄aip, “Zo katepnan ḡabik topkwap op ḡawan. N̄ai m̄an bira ziap.” 22 S̄ai Yesūn̄a den zo n̄anḡam it̄a s̄am dukuip, “K̄anok bir̄ana ziap, zo upan. Ḡa kut n̄ai n̄ai tatgigap, zo aksik pam k̄at mem a kanpit̄a zinḡaban. Yat̄a op sumbem̄an sikumgoot upan. Oi ga n̄a sot p̄al̄at̄ar̄ op moliniban.” 23 Yat̄a dukui a zo sikum pat̄a zem̄an̄gipk̄at um̄n̄a b̄alīn̄ oip.

24 Yat̄a oi Yesūn̄a ek̄n̄a it̄a s̄aip, “A k̄at sikum pat̄an̄a Anutu um topnan b̄aginam kwakpi. 25 B̄au pat̄a kamele, z̄ak kuup m̄at̄apnan bagibap, zo ȳamb̄at̄n̄a. Ka a sikum̄n̄oot̄n̄a Anutugāt um topnan bagibagin̄, zo ȳamb̄at̄n̄a wal̄awal̄ar̄.” 26 S̄ai n̄anḡam kir̄awe, zen it̄a s̄am m̄asik̄awe, “Zo yat̄a zor̄ar̄ dap yat̄a sumbem̄an baginat?” 27 S̄ane Yesūn̄a it̄a s̄am d̄az̄angoip, “An̄a kut n̄ai n̄ai utnam kwakme, zo Anutūn̄a m̄at̄apn̄a ālip̄ muyagemap.”

28 S̄ai Peteron̄a it̄a dukuip, “Nen kut n̄ai n̄ainin̄a aksik k̄and̄atkom ḡa moligiwen.” 29-30 S̄ai Yesūn̄a it̄a d̄az̄angoip, “N̄a per̄ak̄nak d̄az̄angob̄a. Zenḡaren ḡab̄a n̄ai z̄ak Anutu um topnan āndiāndin̄an̄gāt op̄n̄a kam̄an̄n̄a mo amb̄a murar̄p̄n̄a mo āt̄a mur̄ap̄n̄a, mo ib̄a mamzat̄n̄a k̄and̄atzaṅgobap, zo ko nar̄ak ziren h̄aūn̄a donjep mimbap. Oi nar̄ak patin āndiāndi t̄amb̄an̄a mimbap.”

Yesu z̄ak mumbapk̄at sin̄gi d̄az̄angoip.

(Mt 20:17-19; Mk 10:32-34)

31 Yesu z̄ak ar̄ap̄n̄a s̄ai gane it̄a s̄am d̄az̄angoip, “N̄ange. Nen Yerusalem kam̄an̄an z̄ainamen. Oi Propete a, zen a bonn̄a n̄agāt den kulemguwe, zorat bonn̄a āsagibap. 32 N̄a um k̄atik a zengāt bitzin̄an zaria den s̄am sinnan gem s̄am b̄alīn̄ kwatnim s̄aknan t̄ap̄kubi. 33 Oi inzut̄n̄a lapitnim none mumbat. Mom sir̄am kar̄ambut tap̄n̄a mumun̄an ḡab̄a zaatpat.” 34 Yesūn̄a yat̄a s̄am d̄az̄angoi zen kwaḡawe. Den zo top̄n̄a m̄an n̄anḡam, n̄anḡane kwakmak oip.

Yesūn̄a Yeriko kam̄an̄an a sen n̄at̄atik n̄ai kubigip.

(Mt 20:29-34; Mk 10:46-52)

35 Yesu z̄ak āim Yeriko kam̄an̄a m̄ate oip. Oi mat̄ap gin̄nan a sen n̄at̄atik n̄ai nalem sot k̄at, zorat oletzinḡam t̄aip. 36 A k̄amut pat̄a zen m̄at̄ap zoren āine kinzīn̄ kwamit n̄anḡam m̄asik̄az̄in̄gi s̄awe, 37 “Yesu, Nasarete gokn̄a gaap.” 38 S̄ane n̄anḡam̄n̄a den k̄atikn̄a s̄am s̄aip, “Yesu, ḡa Dawidigāt kiun, n̄agāt umḡa b̄alīn̄ oik.” 39 Yat̄a s̄ai a k̄andom āiwe, zin̄a den hirīns̄am t̄ap̄apk̄at dukuwe. Oi z̄akn̄a den zo n̄anḡam t̄at̄alim den k̄atikn̄a den s̄aip, “Ḡa Dawidigāt kuin̄n̄a, n̄agāt umḡa b̄alīn̄ oik.” 40 S̄ai Yesūn̄a n̄anḡam m̄at̄ab̄an̄ kin̄n̄a s̄aip, “Zen n̄aḡaren diim ganek.” S̄ai s̄ane sen n̄at̄atikn̄a z̄akk̄aren ḡai m̄asik̄am s̄aip, 41 “N̄a dap otgibat̄k̄at sat?” S̄ai sen n̄at̄atikn̄a s̄aip, “N̄a sinn̄a ālip̄ upapk̄at n̄angan.” 42 S̄ai Yesūn̄a it̄a dukuip, “Sin̄ḡa m̄an̄anḡarik. N̄anḡam p̄al̄at̄ar̄ kwatnigat, zorat ālip̄k̄a uat.” 43 S̄ai zoren̄ak sin̄ḡa egip. Oi Yesu molim āim̄n̄a ek̄n̄a Anutu m̄ap̄aseip. A amb̄an̄ zin̄a zo ek̄n̄a Anutu m̄ap̄asiwe.

1 Yesu zâk Yeriko kamân bagim âim tâip. 2 Kamân zoren a nâi ândeip, kutnjâ Sakaio. Zâk kât mimiņ a zengât a sâtņâ. Oi sikum mot donjep zemņangip. 3 A zorâņ Yesu ikpamņâ okņangip. Oi zâk a pânkânok, gât ko a ambân mindune osetziņan kin Yesu ikpam kwagip. 4 Yatâ op sârârâk kârâm âi a walâzingâm Yesu ikpam wakum nak kwâkņan zâi tâip. Yesu zâk mâtâp zorik gam âibam oip. 5 Oi Yesu zâk nak zorat topņan âi siņâ pâi zari ekņâ itâ dukuip, “Sakaio, gâ kek gem ga. Nâ itârâņ gâgât mirin ga tâpat.” 6 Sâi yatigâk gem gam umâlip opņâ Yesu diim mirâņan arip. 7 Oi a zen zo ekņâ nâņgâm bâliņ kwap sâwe, “Zâk wangât bâliņ mâme a zirat mirin zâi taap? Zâk mân orotņâ uap.” 8 Oi Sakaionâ kin Kembu itâ dukuip, “Kembu nâņgâ. Kât sikumnâ kâsâpkum torenņâ a kanpitâ zingâbat. Oi a nâmbutņâ kât walâm betziņan mewan, zo yatik nâņâ hâuņâ mem zâi pam walâm zingâbat.” 9 Sâi ko Yesuņâ arâpņâ itâ sâm dâzângoip, “A zi Abaramgât kiunņâ. Zâk sot ambin murarâņâ, zen itârâņ sumbengât singi ue. 10 A bonņâ nâ a tâmbetagoagonan gâbâ kubikzingâbam gem gâwan. Kubikzinga sumbengât singi upi.”

*A kât zingâzingâņangât den sumbuņâ.
(Mt 25:14-30)*

11 Yesu sot arâpņâ, zen âim Yerusalem kamân goot goot utne a ambân Yesu moliwe, ziņ itâ sâwe. “Anutu um topņan ândiândigât narâkņâ mâte uap.” 12 Sâne zorat Yesuņâ den sumbuņâ itâ sâm dâzângoip, “A patâ nâiņâ hân kârebân âim kot patâ mem kamânân âburibât sâm ba arip. 13 Âibam kore arâp bâzagât minduzingâm kât ekap kânok kânok zingip. Zingâm itâ dâzângoip, ‘Zen kât ekap zi mem nep tuunetâ laņ kâri gâbat.’ 14 Dâzâņgom ari kamân zorat mâirâpņâ, zen zâkkât âkonziņgipkât kore a sâņongune âimņâ a kutâ patâgâren âim itâ dukuwe, ‘Mân kembu otniņgâbapkât nâņgen.’ 15 A patâ zo ari ko a kutâ zâk laņ hân galem sâm pindi âbureip. Âburem gamņâ kore a kât zingip, zo gabi sâi mindum gawe. Ganetâ itâ mâsikâzingip, ‘Kât zingâwan, zo mem nepņâ tune dabutâ âsagiap?’ 16 Sâi a nâiņâ gamņâ sâip, ‘Patâ, kât ekap kânok nigin, zorâņ târokwap bâzagât âsagiap.’ 17 Sâi patâņâ itâ dukuip, ‘Gâ âlip uat. Gâ kore a âlipņâ, gât ko kamân bâzagât zengât galem a op ândiban.’ 18 Yatâ sâi kore a nâiņâ gam sâip, ‘Patâ, kât ekap nigin, zo mem nepņâ tuuga bâtnâmbut âsagiap.’ 19 Sâi itâ dukuip, ‘Âlipņâ. Gâ kamân bâtnâmbut zengât galem a op ândiban.’ 20 Sâi kore a nâiņâ gamņâ sâip. ‘Kât ekap nigin, zo hâmbâņâ kâpim pa ziap. 21 Nâ gâgât topkâ itâ nâņan. Gâ a bâliņâ. Gâ kut nâi nâi mân tuum a nâmbutņâ ziņ tuune muyagei mimbatkât sâmât. Gâ gikak nep mân kârâm kâmitmat. Nâmbutņandâ tuune bon mimbatkât sâmât. Zorat gâgât kengât op kâtkâ dâņâk pa taap.’ 22 Sâi patâņâ itâ sâm dukuip, ‘Kore a bâliņâ gâ. Gikak den sat, zo mâburem dâgobâ. Gâ nâgât itâ nâņgâmat. Nâ a bâliņâ. Ninak kut nâi nâi mân muyagem meman. Oi ninak nep mân kârâm kâmitņâ nâmbutņandâ kârâm kâmitne bon oi nimbatkât sâmân.’ 23 Gâ topņâ yatâ nâņgâm kât giwan, zo kât a zingâna nepņâ tuune âburem ga târokwap membam.’ 24 Sâmņâ a kirâwe, zo itâ dâzângoip, ‘Zen kât ekap pindâwan, zo beknjan mem bâzagât mem ândiap, zâk pindânek.’ 25 Oi ziņâ sâwe, ‘Zâk bâzagât mem ândiap, zo ka.’ 26 Sâne sâip, ‘Nâ dâzâņgua nâņgânek. Nâi zâk kut nâi pinda mem ândei târokwapņangâbat. Oi nâi zâk kut nâi pinda mân mem ândei, zo beknjan mia

yen ândibap. ²⁷ Kâ kâsarâpnâ zi mân galemnângobap sâwe, zo minziŋgâm gamjâ mâtenanâk zângom nanjânek.’”

Yesu zâk donji kwâkŋan Yerusalem kamânân zarip.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yo 12:12-19)

²⁸ Yesu zâk den sâm kwâkâm Yerusalem kamân zâibam zarip. Oi kândom otziŋgâm zarip. ²⁹ Âimjâ Oliwa bâkŋan âim Betepage sot Betania kamân mâte otziŋgip. Oi arâp zengâren gâbâ a zagât sângonzâkom itâ sâip, ³⁰ “Kamân nâmbutken, zoren arit. Âimjâ donji sigan tâgân saane kinzap, zo muyagibabot. Zo anjâ kwâkŋan mân tâtatnjâ, zo unakjâ. Oi zo olan diim gâit. ³¹ Olanjâ a nâinjâ wangât miabot sâi itâ dukubabot, ‘Kembuniŋgâren nep muyagei zirat sap.’” ³² Sâi azatnjâ zet sâip dâp âi muyâgiwet. ³³ Donji olan kiritâ mâirâpnandâ mâsikâzikâwe, “Wangât olanšabot?” ³⁴ Sâne zikjâ sâwet, “Kembuŋâ nep muyagei zirat sap.” ³⁵ Yatâ sâm Yesugâren diim aritâ hâmbâziŋ donji kwâkan pamjâ Yesu aline donji kwâkŋan zâi tâip. ³⁶ Zâim ari hâmbâziŋ mâtâbân lânjat âiwe. ³⁷ Oliwa bâkŋan gâbâ giari a ambân kâmut gakânâ, zen kulem top top tuugi igâwe, zorat sâtâre op kep mem Anutu sâm âlip kwâkŋangâwe. ³⁸ Oi itâ sâwe, “Oe, a kutâniŋjâ zâk Kembugât sâtkât gaap. Zâk sâm âlip kwâkŋangâm sâna. Oe, u sumbemân Anutu sâm âlip kwâkŋangânat. Sumbemân lumbeŋâ zimbap.” ³⁹ Sâm âine Parisaio a nâmbutjandâ a osetziŋan kin itâ dukuwe, “Patâ, arâpkâ sâna birânek.” ⁴⁰ Sâne sâip, “Nâ dâzângua nângânek. Zen hirinjâne sâi ko kât ziŋ den sâm mâpâsenibe.”

Yesuŋâ Yerusalem kamângât iseip.

⁴¹ Yesu zâk âimjâ Yerusalem kamân mâteyâk ek kin umbâla op iseip. ⁴² Isemjâ Yerusalem mâirâp zengât itâ sâip, “Lumbeŋâ ândim sâi ek nângâbe? Sinziŋ bâpsâsân, gât ko mân ek nânge. ⁴³ Gâtâm narâk nâin kâsaziŋ gamjâ kamânziŋ doongom ândine kwakpi. ⁴⁴ Mirâ kamânziŋ kom kindiŋkândanj tuum ziŋjâ sot murârâpziŋjâ zângom mem nâi nâi otziŋgâne mirâ kamân kwamen zimbap. Wangât, Kembuziŋjâ nâ zengâren ga mân nek nângâwe, zorat kut nâi nâi zo muyageziŋgâbap.”

Yesuŋâ tirik namâ hâlâlu sâip.

(Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yo 2:13-22)

⁴⁵ Den zo sâm nanjâm tirik namin zarip. Zari kut nâi nâi anjâgwanjâ op kine itâ sâm moliziŋgip, ⁴⁶ “Namâ zirat Kembugât den kulem nâi ziap, ‘Namânâ zi ninau namâ upap.’

Ka zen ko unetâ kâmbu a zengât kât ki yatâ uap.” ⁴⁷ Sirâmjâ sirâmjâ Yesuŋâ tirik namin zâim den sinji âlip dâzângom ândeip. Oi tirik namâ gâlem a sot pâtârâpziŋjâ, zen kune buŋ upapkât den sâm kâtâŋ urâwe. ⁴⁸ Yatâ sâne a ambân yenjâ, zen aksik Yesugât diŋjâ nângâne imbanjâ opmâip, zorat pâtârâpziŋjâ zengâren kwagâwe.

20

Yesu sot a sâtjâ, zen den âraguwe.

(Mt 21:23-27; Mk 11:27-33)

¹ Narâk nâin Yesuŋâ tirik namin a den sinji âlip dâzângom kiri tirik namâ galem a patâ sot Kembugât gurumin a sot galem a, zen itâ dukuwe, ² “Gâ dâtnângo. Nâigât sâtkât kut nâi nâi zo opmat? Nâinjâ yatâ upan sâm gigipkât

opmat?”³ Sâne Yesunâ dâzânngoip, “Nânngoot den nâi mâsikâzinga dâtnonek.⁴ Yohane too sanjon nep tuugip, zo nâigât sâtkât tuugip? Anutugât sâtkât mo agât sâtkât?”⁵ Yatâ sai zen ziinjâk itâ âraguwe, “Nen Anutugât sâtkât tuugip sâindâ sâbap, ‘Zen wangât dinjâ mân luwe?’⁶ Mo agât sâtkât tuugip sâindâ a zinjâ kâtnjâ nânngobi. Zen Yohanegât nânngâne propete bonnjâ opmâip, zorat.”⁷ Zorat opnjâ Yesu itâ dukuwe, “Nen Yohanegât topnjâ mân nânngen.”⁸ Sâne itâ dâzânngoip, “Zo sâne sai ko nânngoot nâigât satkât opman, zo dâzânngobam. Ka zen mân se, zorat mân dâzânngobat.”

Waij nep galem a bâlinjâ.
(Mt 21:33-46; Mk 12:1-12)

⁹ Yesunâ a ambân den sumbuñjâ nâi itâ sâm dâzânngoip, “A nâinjâ waij tâk nep kârâm kâmirip. Kâmitnjâ galem a zâmban hân kârebân âi ândeip.¹⁰ Oi bonnjâ mimiñ narâknjâ mâte oi kore a nâi bonnjâ nâmbut mimbapkât sângongui arip. Âi taki galem a zinjâ kom molinetâ bet bâsanj gâip.¹¹ Âburei mariñandâ dum kore a nâi sângongui arip. Sângongui ari yatigâk kom moline bet bâsanj âbureip.¹² Oi mariñandâ dum kore a nâi sângongui arip. Ari yatigâk kom eksâne âbureip.¹³ Yatâ utnetâ waij kâlam mariñandâ sâip, ‘Zi dap upat?’ Mariñangât nanñjâ nâi ândeip, zo zikñjâ nanñjâ kânok. Oi umnjâ zâkkâren kinmâip. Mariñandâ itâ sâip, ‘Nâ itâ upat. Nâ nanñjâ zi sângongua ari ek âlip hurat kwâknjângâbi.’¹⁴ Oi galem a zen nanñjâ ekñjâ âraqwârâgu op sâwe, ‘Zâknjâ zi gâtâm kâlam mariñjâ upap, zorat ko koindâ kâlam zi nengât sinji upap.’¹⁵ Yatâ sâmñjâ mem kâbakñjem âi kune moip. Yatâ utne kâlam mariñjâ zâk dap yatâ otzingâbap?¹⁶ Nânge. Zâknjâ ga galem a zângoi mune kâlamñjan galem a unakñjâ zâmbanbap.” Yesunâ yatâ sai a ambân zen nânngâm itâ sâwe, “Oponj, zo nengjâren zo yatâ mân âsagibap.”

¹⁷ Sâne Yesunâ zingitnjâ sâip, “Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, zo topnjâ dapkât?

‘Mirâ tuutuun a, zen kunkun nâi ekñjâ âkon op birâwe. Kembunjâ kunkun zorânjâ mem namin kwânânngip.¹⁸ A nâi zâk kunkun zorânj komñjâ sâknjâ tâmbetkubap. Oi kunkun zorânj a nâi kwâknjan kumbap, zo ko kom kwândâlibap.’”

¹⁹ Yatâ sai Kembugât gurumin den zorat galem a sot tirik namâ galem a patâ, zen sirâm zorenâk gâsumam urâwe. Oi a ambân zengât kenjgât op birâwe. Zen itâ nânngâwe, “Yesunâ den sumbuñjâ sâip, zo nengât op sâip.”

²⁰ A patâ, zen Yesu gâsum kumbigât a sângonzânngone tik ek molim ândiwe. A zo zinjâ târârak holi yatâ ândim Yesu dennjâ sâknjanâk sâm diim a kutâgâren âi pânam urâwe.²¹ Den sâm mâsikâ okñjângâm sâwe, “Patâ, nen gâgât topkâ nânngâmen. Gâ den târârak dâtnânngomat. Oi patâ walâzingâm den mân sâmat. Oi Anutugât mâtâp ziap, zo bonñjanâk sâm kusikñjan pâmat.²² Zorat sâna nânngânâ. Roma a kutâ patâ Sisa kât pindânat, zo orotñjâ mo mân orotñjâ?”²³ Sâne Yesunâ sarâziñangât topnjâ nânngâm sâip,²⁴ “Zen kât nâi mem tirâpnone ikpâ. Zoren nâigât holi tobat ziap?” Sâi zinjâ sâwe, “Roma a kutâ Sisagât holi tobat.”²⁵ Yatâ sâne dâzânngom sâip, “Sisagât sinji, zo Sisa pindâbi. Anutugât sinji, zo Anutu pindâbi.”²⁶ Yatâ sai zen dinjâ zo saanam a ambân mâteziñjan kwagâwe. Zorat den hâunjâ mân sâm dinjâ mâpâsiwe.

Mom zaatzaatñangât Yesu mâsikâwe.
(Mt 22:23-33; Mk 12:18-27)

²⁷ Zen âine Sadukaio a nâmbutjâ zen Yesugâren gawe. A zo zinjâ momjâ zaatzaat, zo mân ziap sâmarâwe. ²⁸ A zo zinj gam Yesu itâ sâmbâ mäsikâwe, “Patâ, Mose zâk den itâ sâmbâ kulemguip, ‘A njâinjâ ambân memjâ katepnâ mân âsagei ândim moi munjandâ malâ zo mei âtânjagât sinji katep muyagibap.’” ²⁹ Oi zorat sâindâ nângâ. Âtâ mun nâmburân zagât ândiwe. Oi âtâzinj ambân mem kiun buj ândim moip. ³⁰ Moi munjandâ malâ zo mem yatik kiun buj ândim moip. ³¹ Moi munjâ njâinjâ yatik malâ zo meip. Yatik yatik âtâ mun nâmburân zagât, zen ambân kânok zo mem kiurâpzin buj mom nângâwe. ³² Munetâ bet ambân malâzinj zo moip. ³³ Oi a nâmburân zagât zen ambân kânok zo miwegât mumunjan gâbâ zaatzaat narâknan ambân zo njâigât ambân upap?”

³⁴ Sâne Yesujâ itâ sâmbâ dâzânngoip, “Hanân zi a ambân miyanjgâme. ³⁵ Narâk patin ko Anutujâ nângâzinji dâp oi ândiândi kâtikkât zaatpi, a ambân zen dum mân miangâbi. ³⁶ Zen mumunjan gâbâ zaatjâ dum mân mumbi. Zen Anutugât nan bârarâp op Anutugât sumbem arâp yatâ op ândibi. ³⁷ Mumunjan gâbâ zaatpi, zo Mosenâ kârâp nak topnan âsagei egibân den zo sâmbâ muyageip. Zâk Kembangât den itâ sâmbâ kulemguip, ‘Zâk Abaram sot Isaka sot Yakobo zengât Anutu.’ Nâ zorat sa nângânek. ³⁸ Anutu zâk mom buj urâwe, zengât Anutu bujâ. Zâk wâgân ândie, zengât Anutu. Anutujâ zengât nângi aksik patâ wâgân ândie.”

³⁹ Yesu zâk yatâ sâmbâ dâzânngoip Kembangât gurumin den zorat galem a nâmbutjandâ sâwe, “Patâ gâ den sâmbâ âlip uap.” ⁴⁰ Yatâ sâi ko narâk zoren gâbâ zen dum mäsikânam kengât op birâwe.

Yesu zikjak Kristogât mäsikâzinjip.

(Mt 22:41-46; Mk 12:35-37)

⁴¹ Yesujâ itâ sâmbâ mäsikâzinjip, “Kristo, zâk Dawidigât kiun sâme, zo dapkât? ⁴² Dawidi zikjak Psalm ekabân den njâi itâ sâmbâ kulemguip, ‘Kembu zâk nâgât kembu itâ sâmbâ dukuip. ⁴³ “Nâgât âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduzingâ kinjagât kombân upi.”’

⁴⁴ Dawidinjâ Kristogât kembunâ sâip, zorânj dap op kiunjâ uap?”

Kembangât gurumin a, zengât den girem sâip.

⁴⁵ Oi a ambân mâteziñan arâpnâ itâ sâmbâ dâzânngoip, “Kembangât gurumin a yatâ mân ândibi. ⁴⁶ Zen hâmbâ kârep mem ândine a zinj sâmbâ muyageziñgâm sâmbâ âlip kwatziñgâbigât umzinj kinmap. Oi mâpâmâpâse namîn sot nalem ninij namîn a sâtnjâ tâtarân tâtnat sâme. ⁴⁷ A yatâ zorânj ambân malâ zengât mirâ kut njâi njâi laj mime. Oi a ambân mâteziñan ninâu kârep sâmbâ tosazinj kwârakume. A zo zen gâtâm tosazinjagât hâunjâ yambâtnjâ mimbî.”

21

Ambân malâ njâinjâ kâtnjâ tirik namîn pâip.

(Mk 12:41-44)

¹ Yesujâ sinjâ pâi ari egi sikum a zinjâ Kembangât sinji kât pane giari egip. ² Oi ambân malâ kanpitâ njâi, zorânj gam kât kurinjâ zagât pai giari egip. ³ Yatâ oi Yesujâ ekjâ sâip, “Nâ perâkjak dâzânngobâ. Ambân malâ kanpitâ, zâk kât paap, zorânjâ walâzingap. ⁴ Sikum a zen mamjâ âmbi zeï ko nâmbutjik pe. Oi ambân kanpitâ, zâk kâtnjâ pam nanjâm yenâk ândiap.”

Wesâk muyagibap.

(Mt 24:1-14; Mk 13:1-13)

⁵ A nâmbutjâ zen tirik namâgât den itâ sâwe, “Kât neulenoot âlipnâ tuune hikpârâkñoot kirip.” Zo ek sâm kine Yesunâ dâzângoip. ⁶ “Narâk nâin kâsazinjâ gam namâ neulenoot zi kândañne giligâlâksâm buj op nanjâbap.”

⁷ Oi zinjâ sâwe, “Patâ, sat, zo narâk ikâ zoren muyagibap? Narâk zo mâte oi wesâk dap dap yatâ muyagibap?” ⁸ Sâne Yesunâ itâ sâip, “Um gulip kwatziñgâbegât gasâziñ kârâm ândibi. A donjbejnâ gam itâ sâbi, ‘Nâ Kristo. Bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkât sâsân, zo nâ.’ Nâmbutjâ itâ sâbi, ‘Narâkñâ mârum mâte uap.’ Yatâ sâne a yatâ zo zenjgât den nânggâne bonjâ buj upap.

⁹ Oi kâmbamgât den sinji nângâm mân kenjgât upi. Kut nâi yatâ zo âsagibapkât sâsân. Oi yatâ muyagem zei narâk kek mân âkâbap.”

¹⁰ Yatâ sâm sâip, “Hânjâ hânjâ, kâmutjâ kâmutjâ, zen kâsa op zimbi.

¹¹ Wâriñ patâ mimbap. Pu sot mâsek patâ muyageziñgâbap. Oi sumbemân wesâk imbânâ muyagibap.”

Den sinji âlipkât kâmbam muyagibap.

¹² “Yatâ mân âsagei zen gâsuziñgâm zângom moliziñgâbi. Oi gâsâzângom mâpâmâpâse namîn sot tâk namîn zâmbânbi. Oi a kutâ sot a galem, zenjgâren diiziñgâm âibi. Zo nâgât kot mem ândiegât yatâ otziñgâbi. ¹³ Oi narâk zoren nâgât topnâ, zo sapsun zinjgâbi. ¹⁴ A zenjgât mâteziñan kin den dap sânat sâm mân nângâm kwâkâ upi. ¹⁵ Ninak den nângânângâ âlipnâ zinjâ kâsarâpziñjâ zen dinziñjâ nângâmñâ mân kumbi.

¹⁶ Oi zorik buñâ. Ibâ mam, âtâ mun, torerâp sot bukurâpziñjâ, zinjâ sâne gâsuziñgâm zângobi. Oi zenjgâren gâbâ a nâmbutjâ mumbi. ¹⁷ A donjbej zen kutsinjginanjgât opjâ um kâlak otziñgâbi. ¹⁸ Yatâ otziñgâne nânjâ galem otziñgâ kâukziñj sâmot nâi mân buj upap. ¹⁹ Zen kâtigem âim ândiândiziñ muyagibi.”

Yerusalemgât den.

(Mt 24:15-21; Mk 13:14-19)

²⁰ Kâsarâpziñj zen gam Yerusalem kamân haamgune sâbi, ‘Kamânij patâ kândañne kwamen zimbapkât narâkñâ mâte uap.’ ²¹ Oi Yudaia hânân ândibiñjâ zen sârârâk kârâm ba barâ kâtikñan âibi. A ambân Yerusalem kamânân ândibiñjâ yatigâk sârârâk kârâm âibi. A ambân kamân âkñan ândibiñjâ Yerusalem kamânân mân zâibi. ²² Narâk zoren tosaziñjâ hâuñjâ mâkâbapkât narâk muyagibap. Oi Kembugât den ekabân ziap, zo bonjâ muyagibap.

²³ Yei, ambân kâmborâ sot katap namân gokñâ, zen dap upi? A kâmut zi zenjgâren tosagât hâuñjâ Kembuñjâ sâknam patâ zinjgâbap. ²⁴ Oi kâsa zinjâ a ambân nâmbutjâ kâmbamñjâ zângom nâmbutjâ diiziñgâm hân toren toren âine zenjgât kore a ambân op ândibi. Oi hân nâin gâbâ um kâtik, zinj gam Yerusalem kamân kiom patâ tuum ândine narâkziñj âkâbap.”

Narâk patâgât den.

(Mt 24:29-35; Mk 13:24-32)

²⁵ “Bet mirâsinj sot kâin sângelak sen pupñâ muyagibap. Muyagei a ambân kâmutjâ kâmutjâ, zen kwakmak upi. Oi saru âbângum kwatmit patâ muyagei nânggâne kwakmak oi kenjgât upi. ²⁶ Oi Anutuñjâ sumbem mângei olayañgâm imbanjâ buj upap. Oi a ambân, zinj kut nâi nâi muyagibap, zorat nângâm kwâkâmñjâ kenjgât opjâ munam op kinbi. ²⁷ Oi a bonjâ nâ

unumunum kwâkñan imbanjâ âsakñânoot ga nikpi. ²⁸ Kut nâi nâi zo âsagei kâkpan ekñâ itâ sâbi, ‘Gâsuningâbapkat narâk mâte uap.’ ”

²⁹ Yesunâ yatâ sâm den sumbuñâ nâi itâ târokwap dâzângoip, ³⁰ “Zen dâgap nak ekñâ topñâ itâ sâme, ‘Illum burutuksâi maa narâk upâmap.’ ³¹ Yatik kut nâi nâi san, zo muyagei ekñâ sâbi, ‘Anutu um topñan ândiandinj, zorat narâk mâte uap.’

³² Nâ perâkñak dâzânjobâ. A kâmut zi ândie, zen mân mune kut nâi nâi san, zo muyagibap. ³³ Hân sot sumbem buñ upabot. Nâgât den zo ko mân buñ upap.”

Um wâgân ândibi.

(Mk 13:33-37)

³⁴ “Sii nalem nem kut nâi nâi yenñangât nânghâm ândine um nânghânghâziñ buñ oi narâk patâgât mân nanghâm ândine muyagei pârákpan lâu taktak uepât gasâziñ kârâm ândibi. ³⁵ Narâk patâ zo hân dâp a aksik dâpziñ oi muyagibap. ³⁶ Zorat zen um wâgân ândim ninâu sâm ândine Kembuñâ imbânâ zingji kut nâi nâi âsagibapkat sâsârñâ, zo âsagei ândine a bonñâ nâ takâm ga mâtenan kâtigem kinbi.” Yatâ sâm dâzângoip.

³⁷ Yesu zâk sirâmân tirik namin den singji âlip dâzânghom ândeip. Oi mirâ nâtiksâi birâzinggâm Oliwa bâkñan zâi zemâip. ³⁸ Mirâ harjsâi a ambân aksik zâkkât den nânghânâm tirik namin zâiwe.

22

Yudanâ Yesu tirâpzanjobapkat sâip.

(Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2, 10-11; Yo 11:45-53)

¹ Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, narâkñâ mâte oip. ² Tirik nama galem a patâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen a ambân zengât kengât op, dap op Yesu koinâd mumbap sâm mâtâp kârûwe.

³ Yatâ op ândine Satanñâ Yesugât a nâi kutñâ Yuda, Karioto kamânân gokñâ, zâkkât umñan giarip. ⁴ Giari tirik namâ galem a patâ sot kâwâli a zengât galem a patâ zengâren âim tirâpzangoi gâsubigât dâzângoip. ⁵ Oi zen nânghâm umziñ âlip oi sângânñâ kât pindâbigât sâwe. ⁶ Sâne dinziñâ lum sâm kâtigem Yesu tigâk tirâpzanjobam ek kârûm ândeip.

Yesu sot arâpñâ, zen kendon patâgât nalem niwe.

(Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yo 13:21-30)

⁷ Kendonân nalem nininñâ narâk oip. Narâk zoren râma gwamñâ kom gaam omarâwe. ⁸ Oi Yesunâ Petero sot Yohane itâ sâm sângonzâkoip, “Zet âim Pasowa kendongât nalem om kâtân tuubabot.” ⁹ Sâi zikñâ itâ sâm mâsikâwet, “Mirâ ikâ zoren undat?” ¹⁰ Sâitâ itâ sâm dâzâkoip, “Nângjit. Zet kamânân zâim a nâi egitâ too âmanjoot muyagem mem mirin zari molim zâibabot. ¹¹ Zâim mirâ mariñâ itâ dukubabot, ‘Patânâ gâgât itâ sap, “Mirâ umñâ ikâ zoren nâ sot arâpnâ Pasowa nalem ninat?”’ ¹² Sâitâ zâkñâ mirâ umñâ patâ nâi kian tâtatñâ kubikkubikñâ, zo tirâpzakoi zoren nalem om kâtân tuubabot.” ¹³ Zet âim Yesunâ sâip dâp muyagiwet. Oi zoren Pasowa nalem om kâtân tuuwet.

Pasowa nalem nem wainj too zingji niwe.

(Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; Yo 13:21-26; 1 Kor 11:23-26)

¹⁴ Nalem nininñâ narâkñâ oi ko Yesu sot arâpñâ zen nalem ninam zâiwe. ¹⁵ Zâine Yesunâ itâ sâip, “Sâknam narâk mâte oi nalem zi zen sot nimbatkât

otnigap. ¹⁶ Nâ sa nângânek. Pasowa nalem dum mân nem ândia Anutu um topnjan zorat bonnâ, zo âsagibap.”

¹⁷ Yatâ sâmnâ wainj hâkop mem sâiwap sârn itâ sâip, “Zi mem nem angânek. ¹⁸ Nâ dâzângobâ. Wainj too dum mân nem ândia Anutugât um topnjan ândiandinj, zo muyagibap.” ¹⁹ Den yatâ sâmnâ nalem nâi memnâ sâiwap sârn mamunj itâ sârn zingip, “Zi sunumnâ. Zo zengât sinji san. Nâgât nângâm itâ nem ândibi.” ²⁰ Nalem nine wainj too hâkop mem zingâm sâip, “Hâkop ziren târotâroninj iraknjongât gilâmnâ taap. Gilâmnâ zo, zengât op hânân gibap.

²¹ Oi nângânek. A kâsarâpnâ zengât berân nâbanbap, zâknâ nâ sot tâtarân nalem ârandânj mem nem tet. ²² A bonnâ, nâ mâtâp sârn nininj, zorik âibat. Ka a nâi tirâpâzngoi gâsunibi, yei, zâk hâuñâ yâmbâtñâ mimbap.” ²³ Yatâ sâi arâpnâ zen kâmutziñan gâbâ nâinâ yatâ upap sârn mâsikâyangawe.

Arâp zen den sârek âraguwe.

(Mt 20:25-28; Mk 10:42-45)

²⁴ Yesu arâpnâ, zen osetniñan gâbâ nâinâ patâniñâ upap sârn den sârek âraguwe. ²⁵ Utne Yesuñâ itâ sârn dâzângoip, “Hân a kutâ, zen kore a gâsâzângome. A zâizâinj, zen a yenñandâ sârn âlip kwatziñgâme. ²⁶ Ka zengâren yatâ mân âsagibap. Zengâren a patânâ mâikkât holi yatâ upap. Oi a sâtñandâ kore a yatâ op ândibap.

²⁷ Zen sânek. Ikâ zorânj zâizâinj? Nalem yen tap nininâ, zorânj zâizâinj mo nalem uunâ, zorânj zâizâinj? Yen tap nimbap, zo zâizâinjâ nângâme. Nânâ ko zengât oserân kore a yatâ op ândian. ²⁸ Nâ hânân sâknam nângâm ândia nâ sot tap ek ândie. ²⁹ Oi Ibânandâ imbanjâ nigî a ambân zengât patâziñ op ândibat. Zen zo yatik a ambân zengât a sâtñâ op ândibigât sârn zingân. ³⁰ Zorat nânâ sa zen nâ sot nalem nem sâtâre op a kembu tâtarân tap Isirae a kâmut kiin zâgât, zengât den sârn kwâkâbi.”

Yesuñâ Petero girem den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yo 13:36-38)

³¹ Yesuñâ itâ sâip, “Simonj, Simonj, a zen kopi mândâlem kubikñâ sâknâ birâme, zo yatik gâ Satangât bikñan zâibangât sap. ³² Oi nânâ ko nângâm pâlâtângâ lorem buñ opapkât ninâu san, gât ko âburemñâ bukurâpkâ tânzângoban.”

³³ Sâi Peteronâ itâ dukuip, “Kembu gâ tâk namin mo gone mumban, zo âlip nâ yatik otnibi.” ³⁴ Oi Yesuñâ sâip, “Petero, nâ dâgoga nângâ. Kurukñâ diñ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.”

³⁵ Yatâ sârn sâip, “Nânâ sângonzângua kât sot irâ, ki pâke buñ âim zorat kâruwe?” Oi zinjâ sâwe, “Yatâ buñâ.” ³⁶ Sâne itâ târokwap dâzângoip, “Narâk ziren ko a nâi zâk kât zemñangap oi mem âibap. Nâi zâk irâ kat zemñangap oi gorem âibap. Nâi zâk kâmbangât sârn patâ buñ oi hâmbânâ kwâkâm zingî sârn nâi pindâne mem âibap. ³⁷ Nâ sa nângânek. Propete zinj nâgât den kânjan itâ kulemguwe, ‘Zâk bâlij mâme a zengât oserân pam itâ sâwe, ‘A zi, zen bâlij mâme a.’ Den zo bon upap. Oi nâgât den sâsânj, zo aksik patâ bon op nângâbapkât narâk mâte uap.” ³⁸ Sâi arâpnâ zinjâ dukuwe, “Kembu eknan. Kâmbangât sârn patâ zâgât mien.” Sâne sâip, “Âlipñâ.”

Gezemanê kâlamân âiwe.

(Mt 26:36-46; Mk 14:32-42)

³⁹ Yesu zâk n̄atik dâp opmâip, yatâ op Oliwa bâkñan zari arâpñâ zen molim âiwe. ⁴⁰ Zoren takâm Yesuñâ arâpñâ itâ dâzânngoip, “Zen mâsimâsikâyân loribegât ninâu sânek.” ⁴¹ Yatâ sâm kât lum pâindâ âimap, yatâ âim simin liim kwap itâ sâm ninâu sâip, ⁴² “Ibânâ, nânġânim sâknam kâmut zi betnan mena buñ oik. Oi nâgât den buñâ, gâgât den, zo kâtigibap.”

⁴³ Yatâ sâi sumbem gâbâ sumbem a n̄aiñâ gem gam imbanjâ pindâm mem kâtikñan kwâkñanjip. ⁴⁴ Umñan sâknam donjeb patâ oi kâtigem ninâu sâip. Oi obakoi, obak zorân ġânân gei ġilâm yatâ oip.

⁴⁵ Ninâu sâmñâ zaatñâ arâpñâ zengâren âim zingirip. Zen umbâlânjâ mem lotñan kwatziñgi uman ziwe. ⁴⁶ Zine Yesuñâ zingit sâip, “Zen wangât uman zie? Zen mâsimâsikâyân loribegât zaatñâ ninâu sânek.”

Yesu ġâsuwe.

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yo 18:3-12)

⁴⁷ Yatâ sâm kiri a kâmut patâ gawe. Oi arâpñâ zengât bukuzinjâ, kutñâ Yuda, zâkñâ kâdom otziñgi Yesugâren gawe. Yuda zâk lum mânġanbapkat Yesugâren ġâip. ⁴⁸ ġâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Yuda, ġâ wangât a bonjâ nâ lum mânġanim sâna ġâsuninam ue?”

⁴⁹ Oi Yesugât a ġakânjâ, zen kut n̄ai n̄ai muyagibâ sâi ekñâ sâwe, “Kembu sâna nânġâm nen zânġonâ?” ⁵⁰ Yatâ sâmñâ zengâren gâbâ n̄aiñâ tirik namâ galem a patâgât kore a n̄ai kindapñâ kârâm kwâkip. ⁵¹ Oi Yesu zo ekñâ sâip, “Zen birânek.” Yatâ sâm a zo kindapñâ mem târokwâip.

⁵² Tirik nama galem a sot kâwâli a sot a kâukñâ, zen ġâsunam gane itâ sâm mâsikâziñġip, “Zen nâgât dap nânġe? Nâgât nânġâne kâmbam ku a oi liñġip kâlâuziñoot mem ga ġâsânoge?” ⁵³ Nâ zorat sa nânġânek. Nâ sirâmñâ sirâmñâ tirik namin zen sot ândiman. Oi zoren mân ġâsânowe. Ka zi zengât narâk uap sot n̄atâtik mariñanjât narâk uap.”

Peteroñâ Yesu kwâimbip.

(Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yo 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ A zinj Yesu ġâsum diim âim tirik namâ galem a patâġâren diim zâiwe. Oi zâkkât mirin Peteroñâ bet moliziñġâm arip. ⁵⁵ Oi kâwâli a zen dâmân kâligen âim kârâp om nânġâm tatne Petero zâk bagim osetziñan tâip. ⁵⁶ Tâi ko kore ambân n̄aiñâ ga ekñâ sâip, “A zi zâk sot ândimap.” ⁵⁷ Sâi Peteroñâ kwâimbâm sâip, “Ambân, nâ zâk mân ekman.” ⁵⁸ Yatâ sâm mâik n̄ai tâi a n̄aiñâ ekñâ sâip, “ġâ zâkkât kâmurân ġokñâ.” Sâi Peteroñâ sâip, “ġâ sat, zo nâ buñâ.”

⁵⁹ Mâik n̄ai tâi a n̄aiñâ ga ekñâ sâm kâtigem sâip, “Perâkñak, a zi zâk sot ândimap. Zâk Galilaia ġokñâ.” ⁶⁰ Sâi Peteroñâ sâip, “A, ġâ den sâna kwaksan.” Yatâ sâi narâk zorenâk kurukñâ diñ sâip. ⁶¹ Oi Kembuñâ puriksâm Petero egi Petero zâk Kembuñâ den mârûm sâip zo nânġip, “Kuruk diñ mân sâi sâp karâmbut kwâimbâniban.” ⁶² Den zo nânġâm umñâ bâliñ oi âkñan âi ġirâp patâ iseip.

Yesu a patâgât mirin kut n̄ai n̄ai okñanjâwe.

(Mt 26:59-68; Mk 14:53-65; Yo 18:19-24)

⁶³ Yesu galem op kirâwe, zen Yesu den sâm siñan gem dukum kuwe. ⁶⁴ Si sânġân kwâtepkum komñâ itâ sâwe, “ġâ Propete ândiat oi ko a n̄aiñâ ġogap, zo kutñâ sâna nânġânâ.” ⁶⁵ Oi den bâliñâ nâmbutñâ dukuwe.

⁶⁶ Yatâ op kine mirâ ġansâi a patâ sot tirik namâ galem a patâ sot Kembuġât gurumin den zorat galem a, zen aksik mindum sâne Yesu diim

zâine den itâ dukum sâwe, ⁶⁷ “Dâtânngo. Gâ Kristo ândiat oi ko sapsun ningâ.” Sâne itâ dâzânngoip, “Nâ topnâ sâm muyagia sâi ko mân nângâbe. ⁶⁸ Nâ mâsikâziŋga sâi ko den torenjâ mân dâtnobe. ⁶⁹ Lan sa nângânek. Narâk zi a bonjâ nâ Anutu imbanjâ marijâ, zâkkât âsan bongen tâpatkât narâk mâte uap.” ⁷⁰ Sâi nângâm a aksik patâ itâ mâsikâm sâwe, “Gâ Anutugât nanjâ?” Sâne zâknjâ sâip, “Zo se, zo.” ⁷¹ Sâi itâ sâwe, “Wangât dum den nep tuunat? Zikjâ lâujan gâbâ gâi nângen.”

23

Yesu Pilato sot Herode, zekâren diim âiwe.
(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yo 18:28-38)

¹ Oi a zen aksik patâ zaat Yesu diim Pilatogâren âiwe. ² Zâkkât mâtenjan kin itâ sâm sinjan giwe, “A zirar topnjâ itâ ziap. Zâk a donjep um gulip kwatziŋgâmap. Oi Roma a kutâ Sisagât kât mân pindâbigât dâzânngoip. Oi zikjanjât itâ sâmap, ‘Nâ Kristo, a kembu.’ ”

³ Sâne Pilatonjâ Yesu mâsikâm sâip, “Topkanjât dâtno. Gâ Yuda zengât a kutâ?” Sâi Yesujâ sâip, “Sat, zo.” ⁴ Sâi Pilatonjâ tirik namâ galem a sot a gam kirâwe, zen itâ dâzânngom sâip, “Nâ a zirar tosanjâ kâruan.” ⁵ Oi zen kâtigem sâwe, “Zâk perâkak a ambân den mân orotnjâ dâzânngoi hâninjâ dâp op lanj kârip. Zâk Galilaia hânân topkwap op gam Yudaia hânân gam ziren yatik opmap.”

⁶ Yatâ sânetâ Pilatonjâ mâsikâziŋgâm sâip, “Zo Galilaia goknjâ?” ⁷ Zâk zinj yatâ sâne Pilatonjâ nângâm Yesu zâk Herodegât nebân goknjâ sâm sângongui Herodegâren diim âiwe. Herode zâk Yerusalem kamânân ândeip.

⁸ Herode zâk Yesu eknâ umjâ âlip oip. Herode zâk Yesugât sinji nângâm ikpam op ândeip. Oi kut nâi tuugi ikpatkât nângâm ândeip. ⁹ Oi zâknjâ Yesu den topnjâ topnjâ sâm mâsikip. Mâsiki ma hâunjâ mân mâburem dukuip. ¹⁰ Oi tirik namâ galem a sot Kembugât gurumin den zorat galem a, zen kâtigem den sâm sinjan gem kirâwe. ¹¹ Herode sot kâwali arâpnjâ, zen Yesu sinjan gem den gân okjanjâwe. Oi Herodejâ sâi Yesu a kembugât hâmbâ nâi ginjanjâne giari âburem diim Pilatogâren âiwe. ¹² Oi sirâm zoren Herode sot Pilato, zet buku urâwet. Mârum ko kâsa kâsa op ândiwet.

¹³ Pilatonjâ tirik namâ galem a patâ sot a kâuknjâ sot a yennjâ sâi gawe. ¹⁴ Gane itâ sâm dâzânngoip, “Zen itâ sâm a zi nâgâren diim ge, ‘Zâk a umzijan gemap.’ Oi nânjâ zengât mâteziŋan topjanjât kârua buj uap. ¹⁵ Herode zâk yatik mâsiki buj oi sângongoi diim ge. Nânge. Tosanjandâ mumbapkât sinji mân uap. ¹⁶ Zorat sa kâwali a zinjâ tâknjâ lapitne olanjbat.” ¹⁷ Pilato zâk Yuda zengât kendon dâp tâk namin tatne zengâren gâbâ kânok kânok olanj zingâmâip.

¹⁸ Sâi a kâmut zinj den kâtik sâm sâwe, “Zâk buj oik. Baraba ko olanj ningâ.” ¹⁹ Baraba zâk sot a nâmbutnjâ, zen a kutâgât âkonzinji kamân pâtin kâmbam kom a nâmbutnjâ zângone mune tâk namin zâambarâwe. ²⁰ Oi Pilatonjâ Yesu olanjbamjâ dâzânngoip. ²¹ Dâzânngoi zen den yu kambân sâm sâwe, “Poru nagân moik. Poru nagân moik.” ²² Sâne Pilatonjâ kwâkâziŋgi sâp karâmbut oi sâip. “Wan tosegât? Nânjâ nânga tosanjandâ mumbapkât sinji mân uapkât sandâ tâknjak lapitnjâ birâne âibap.” ²³ Sâi zen kâtigem den kâtik sâm ziwe, “Poru nagân moik.” Sâm gulipmalip utne Pilatonjâ dinzinjâ lugip. ²⁴ Den sâwe, zo bon upapkât Pilatonjâ sâm kwâkip. ²⁵ Oi dinzinjâ lum

kâmbam ku a tâk namin tâip, a zo olanj zingip. Ka Yesu ko mumbapkât sâm kwâkâm kâwali a zengât bitziñan pâip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-56; Mk 15:21-41; Yo 19:17-37)

²⁶ Yesu diim mâtâbân âim a ñâi muyagiwe, kutñâ Simon, Kirene hânân gokñâ. Zâk nebân gâbâ gâi gâsumñâ Yesugât poru nak kwambenjan pane lum Yesugât kândâtñan arip.

²⁷ A ambân donjep patâ molim âiwe. Ambân nâmbutñâ, zen umbâlâ op isem wenjâ molim âiwe. ²⁸ Yatâ utne Yesuñâ puriksâm itâ sâm dâzângoip, “Yerusalem ambân, zen nâgât mân isenek. Ziññâ sot murarâpziññâ, zengât isenek.

²⁹ Nânngânek. Gâtâm, narâk ñâin itâ sâbi, ‘Ambân zen kâpin ândiwe sot ambân murarâpziññ buj sot ambân sigan, zengât nângindâ âlip upap.’ ³⁰ Narâk zoren bakñâ zengât itâ sâbi, ‘Zen âbângum ge kwâratnânngonek.’ Oi bakñâ mâik zo yatik, ‘Ge kwâratnânngonek.’ ³¹ Kut ñâi itâ zo nak wâgân okñanñe. Nak aronñâ, zo dap okñanñgâbi?”

³² Oi bâlij mâme a zagât diizikâm zâk sot zâkonam âiwe. ³³ Oi âimñâ hân ñâi kutñâ kâuk siñit, zoren takâm Yesu poru nagân kuwe. Kâmbam ku a zagât, zo ârândân zâkowe. Yesu zâk tânâmñan, bâlij mâme a zet toren toren kwânângâziñgâwe. ³⁴ Utne Yesuñâ ninâu itâ sâip, “Ibânâ, a zi ziññâ kut ñâi ñâi ue, zi topñâ mân nângegât tosâziññ birâ.” Sâi kâwali a zen hâmbânangât opñâ wenzu pâne âsageip dâp miwe. ³⁵ A donjep patâ, zen Yesu ek kirâwe. Oi patâziññâ ko mem ge kwâkwat den dukum siñan gem kirâwe. Itâ sâwe, “A nâmbutñâ tâmbetagonam utne tânzângoip. Zikñanñgât ko kwaksap. Zâk Anutugât Kristo sot Anutuñâ gâsum sâlâpkuip oi ko gem gâik.” ³⁶ Kâwali a zen yatigâk dukuwe. Zen winiga too kâlakñâ pindâm sâwe, ³⁷ “Gâ Yuda zengât a kuta op ândiat oi ko poru nâgân gâbâ âkâm ge.” ³⁸ Yesugât poru nagân den ñâi itâ kulemguwe, “Zi Yuda zengât a kutâ.”

³⁹ Bâlij mâme a ñâi poru nagân kin betziñan mem Yesu dukum sâip, “Gâ yatâ zo Kristo? Gikâ sâkkâ mâkâna gei nekât sâknikñâ mâkâ.” ⁴⁰ Yatâ sâi bâlij mâme a nebutñandâ dukum sâip, “Net kâmbamgât siñi ârândân uennâ Anutugât kenñgât mân op sat? ⁴¹ Net tosanikñanñgât dâp otnike. Ka a zi ko bâlijñâ mân oip.” ⁴² Yatâ sâmñâ Yesu dukuip, “Yesu, gâ kembu imbanñagoot ândim, gâ nâgât nânngâban.” ⁴³ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkñak sa nânngâ. Itârânñ gâ nâ sot sumbem kamân âlipñan, Paradisi, zoren ândiban.”

⁴⁴ Oi mirâ bâkñan oi mirâ sumunkom zeï ñâtâtik muyagem hân dâp oi mirâ oi âkip. ⁴⁵ Oi tirik namin sângum patâ ñâi kirip, zo tânâmñan olanj gei kwâkip.

⁴⁶ Oi Yesu den kâtik den sâm sâip, “Ibânâ, bikan um dâpnâ paan.” Yatâ sâm moip.

⁴⁷ Oi kâwali a galem, zo ek nânngâm Anutu sâm âlip kwâkñanñgâm sâip, “A zi perâkñak tosanñâ buñâ. Hâlâlû a.”

⁴⁸ A ambân zo mindum kirâwe, zen ekñâ umbâlâ opñâ âiwe.

⁴⁹ Yesu zikñâ a ambârâp sot Galilaia hânân gâbâ ambân molim gâwe, zen âkñan kin igâwe.

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yo 19:38-42)

⁵⁰ A n̄ai ândeip, kutn̄a Yosepe. Kamânñâ Yudaia hânân tâip, kutn̄a Arimataia. Zâk Yuda a sâtñâ zengât kâmurân gokñâ. Oi a zo a târârakñâ. ⁵¹ A sâtñâ zen Yesu kunam sâne n̄angi mân dâp oip. Zâkñâ Anutu um topñan ândiândij, zo âsagibapkât n̄anggâm ândeip. ⁵² A zorân Pilatogâren âimñâ Yesugât kâambarâñangât dukuip. ⁵³ Oi Pilatonñâ n̄anggâñangi Yesugât kâambarâñ mākâmñâ s̄angum kâun̄a kâpimñâ kât mâtâpñan pâi zeip. Kât mâtâp zo an̄a kendâm kubigawe. Zo uñokñâ. Zoren m̄arum a mân zâambarawe. ⁵⁴ Yuda zengât kendongât kubikkubik narâkñâ oip.

⁵⁵ Oi ambân nâmbutñâ Yesu sot Galilaia hânân gâbâ gawe, zen Yosepe molim ikne Yesu kâambarñâ kwagân ga pâip. ⁵⁶ Oi kut n̄ai n̄ai zo ek n̄anggâm kamânân âburem too sot kelâk wârân âlipñâ mem kubigawe. Oi Yuda zengât kendonân Mosegât gurumin den lum kendon tarawe.

24

Yesu mumujan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yo 20:1-10)

¹ Kendon âki ko mirâ hañsâbâ sâi ambân zen kelâk sot too hitom âlip, zo mem Yesugât kwagân âiwe. ² Âi takâm igawe. Kât patâ zâk kâbakñine mâtâp pâroñsâm kirip. ³ Oi kâligen bagim Kembu Yesugât kâambarâñ kârurum mân muyagiwe. ⁴ Kârurumñâ imbanjâziñ buñ oi kenjât op kin a zagât, hâmbâzikñâ âsakñâ tobat n̄ai yatâ, zet ambân âiwe, zengât umziñ topñan kirâwet. ⁵ Oi ambân zen kenjâtziñangât op pindinsâm kine a zagât zorân itâ dâzângowet, “Zen wangât wâgân ândiap, zâkkât mumujñâ zengâren kârue? ⁶ Zâk ziren mân ziap. Zâk zaatsap. M̄arum Galilaia hânân ândim den itâ dâzângoip, zo n̄anggâne, ⁷ ‘A bonñâ nâ bâlij mame zengât bitziñan zaria none momñâ sirâm karâmbut tap zaatpat.’”

⁸ Yatâ sâitâ ambân zen den zo n̄anggawe. ⁹ Zen kwâgân gâbâ âburem kamânân gam arâpñâ sot a ambân nâmbutñâ den sinji zo dâzângowe. ¹⁰ Ambân kwagân âiwe, kutziñâ Maria, Madala kamânân gok sot Yoana sot Maria, Yakobogât mamñâ. Zen aksik Aposolo den sinji zo dâzângowe. ¹¹ Aposolo zen den so n̄anggâne bon buñ oi mân n̄anggâm kwâtâtiwe. ¹² Ka Petero zâk zaatñâ sârârák kârâm kwagân arip. Âimñâ pindinsâm egip. Egi s̄angum kwamenâk zeip egip. Oi kut n̄ai n̄ai âsageip, zorat n̄angâ kwâkâ opñâ kamânân âbureip.

A zagât Emausi kamânân âiwet.

(Mk 16:12-13)

¹³ Sirâm zorenâk Yesugât a ambârâp zengâren gâbâ a zagât, zet Emausi kamânân âiram âiwet. Kamân zo kârep buñâ, goot goot. ¹⁴ A zagât zet mâtâbân âim kut n̄ai n̄ai âsageip, zorat den sâm âiwet. ¹⁵ Sâm âim tâitâ Yesun̄a âim muyageziki ârândân âiwe. ¹⁶ Zet sinzik mân ânângâripkât mân ek n̄anggawet.

¹⁷ Yatâ oitâ mäsikâzikâm sâip, “Zet wan den âragum gam tabot?” Sâi zet si s̄angânzikñâ umbâlâ tobat op kirâwet. ¹⁸ Oi zekâren gâbâ a n̄ai kutn̄a Keleopa, zâkñâ sâip, “Yerusalem kamân mairâp, zen aksik den sinji n̄ange. Gâ kânokñâ kamân n̄ain gok, gât ko mân n̄anggâm ândiat?”

¹⁹ Sâitâ mäsikâzikâm sâip, “Wan wan âsageip?” Sâi zet sâwet, “Yesu Nasarete gokñâ, zâkkât sinji. Zâk Anutu mâtenjan Propete patâ ândimñâ nep patâ tuum den imbanjâñoot dâtnângomâip. Yatâ op ândei a ambân, nen

zâkkât nângindâ imbanjâ oip. ²⁰ Ka tirik nama galem a patâ sot a patâ, zen mumbapkât sârn kwâkâm a kutâgâren pane sâi poruyân kuwe. ²¹ Nen ko zâkkât itâ nângâm ândiwen. Zâkñâ Isirae a bâlijan gâbâ olanjningâbap. Sârn nângâm ândeindâ kune moi sirâm karâmbut âkap. ²² Oi itârâr nenjâren gâbâ ambân nâmbutnjâ den dâtnângone um kunjkuj uen. Zen hangât kwagân âim kâmbarânjâ mân muyagem gam itâ se, ²³ ‘Sumbemgât kâwali a zagât, zet muyagenjngâm Yesu zaatsap sârn dâtnânguabot.’ ²⁴ Oi den zo nângâm nenjâren gâbâ a nâmbutnjâ, zen ambân zinj se, yatik âim muyagie. Oi zikñâ ko mân ikse.”

²⁵ Yatâ sârn dukuitâ Yesunjâ dâzâkoip, “Propete zen den sârn kulemguwe, zo zen wangât um kâtik ândim mân nângâm kwâtâtiwe? ²⁶ Propete zen Kristo sâknam nângâmñâ sumbem âsakjan bâgibapkât sârn kulemguwe. Anutunjâ nângip, yatik âsageip.” ²⁷ Yatâ sârnjâ Mose sot Propete, zen zâkkâren kwap kulemguwe, zorat topnjâ sârn muyagem zikip.

²⁸ Oi âim Emausi kamânân takâwe. Takâne Yesu zâk âibam oip. ²⁹ A zagât zo anjân kârânangâwet. Oi itâ sâwet, “Mirâ mârurn njâtiksap. Net sot tâpan.” Sâitâ zet sot ândibapkât nângâziki mirin zâiwe. ³⁰ Nalem ninam ge tapnjâ nalem mem sâiwap sârn mamuj zikip. ³¹ Yatâ oi sinzikñâ ânângâri ek nângâwet. Ek nângitâ zobâ buj op arip. ³² Oi zet itâ âragum sâwet, “Mâtâbân den dâtnâkom sinji âlipkât topnjâ dâtnâkoi umnik âbânguap.”

³³ Yatâ sârnjâ zaat Yerusalem kamânân âburem âiwet. Âimñâ arâpnjâ sot bukurâpziñâ mindum tatne muyagezinjâwet. ³⁴ Muyagezinjâ itâ sârn dâzâkowe, “Kembu zâk perâkñak zaatnjâ Simonj muyagenjngip.” ³⁵ Oi zet yatigâk mâtâbân Kembunjâ muyagezikâm mirin nalem ziki igâwet, zorat den sinji dâzângowet.

Yesu zâk arâp muyagezinjip.

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yo 20:19-23)

³⁶ Arâp zen zorat den sinji sârn tatne Yesu zâk osetziñan muyagem kinñâ itâ sârn dâzângowet, “Umziñ diim gei ândinek.” ³⁷ Zen ekñâ pârâkppam kengât op sâwe, “Wâkenjâ muyagem gaap.” ³⁸ Sârne dâzângowet, “Zen wangât kengât op um zagât ue? ³⁹ Kin bitnâ iknek. zi ninak kinzan. Nâ sâknâ sunumnoot. Gâsunim iknek. Wâke zen yatâ zo buñâ.” ⁴⁰ Den yatâ sârn gutnjâ kin bikñan zo tirâpziñowet. ⁴¹ Oi sâtâre op dinjâ mân nângâm pârâkppam tatne mâsikâziñgâm sâip, “Nalem njâi zengâren taap?” ⁴² Sâi saru zuunjâ njâi oot sisinjâ pindâwe. ⁴³ Pindâne mem mâteziñan kin neip.

⁴⁴ Oi itâ sârn dâzângowet, “Nâ zen sot ândim itâ dâzângom ândiwan. Mosegât den sot Propete zengât ekabân sot Psalm ekabân nâgât den kulemguwe, zo bonnjâ op nanjâbap.” ⁴⁵ Oi Kembugât ekabân den ziap, zo sapsun zinjâ nângâm umziñ pârônjsâip. ⁴⁶ Oi itâ sârn dâzângowet, “Kristo nâgât itâ kulemguwe. Nâ sâknam nângâm momñâ sirâm karâmbut tap zaatpat. ⁴⁷ Zorat ko kutsinjâ a hân dâp zengâren ari umziñ melâjne Kembunjâ tosaziñ birâbap. Nep zo Yerusalem kamânân topkwap tuubi. ⁴⁸ Zen kut njâi njâi âsageip, zorat sinji a ambân dâzângom ândibi.

⁴⁹ Oi nângâne. Ibânandâ kut njâi zo zengât sinji sârn kâtigeip, zo sângongua gibap. Zorat zen kamân zi mân birâm mambât ândine ubâ imbanjâ sângongua zengâren gibap.” (Zo Tirik Kaapum gibapkât sâip.)

Yesu zâk sumbemân zarip.

(Mt 16:19-20; Apo 1:9-12)

⁵⁰ Oi kamânân gâbâ diizingâm âi Betania kamân gootjan âim bikjâ pam mäsop minzingip. ⁵¹ Mäsop minzingâm zâmbam sumbemân zarip. ⁵² Oi zen sâtâre op Yerusalem kamânân âburem âiwe. ⁵³ Âburem sirâm dâp tirik namin zâim Anutu mápâsem sâm âlip kwâkjanjgawe.
Zo yatik.

Yesugât sîngi âlip Yohanejâ kulemgui.

Yesu zâk Anutugât sât.

¹ Hân mân muyageibân sât zâk ândeip. Sât zâk Anutu sorâk ândeip. Oi zâk Anutuyâk op ândeip. ² Topkwâkwatjâ zo zâk Anutu sot ândim gâip. ³ Sât zo Anutuñâ sâi kut nâi nâi aksik muyageziñgip. Kut nâi nâi, zo zâk buñâ mân muyageip. ⁴ Sât zâk ândiândigât mariñâ ândeip. Ândiândi zorâñ a zengât âsakñâ op âsageziñgip. ⁵ Nâtâtikjâ âsakñâ kwâarakubam osim gâip.

⁶ Anutuñâ kore a nâi muyagei ândeip, kutjâ Yohane. ⁷ A zâkñâ âsakñangât den sâi muyagei a aksik âsakñâ mariñâ nângâm pâlatâñ kwâkñanggâbigât Anutuñâ sâñgongoip. ⁸ A zo, zâk âsakñâ mariñâ buñâ. Zâk yen âsakñâ mariñangât den sâi muyageziñgâbam âsageip. ⁹ Âsakñandâ narâk zoren muyagem ândeip. Oi zâkñâ a kamân dâp âsageziñgâmap. Zâk âsakñâ bonjâ uap.

¹⁰ Anutugât sât zâk hânân muyageip, zâkñak mârum Anutugât sât kât sâi hân muyageip. Oi gem gam muyagei hân a ziñâ ekjâ topñâ mân nângâwe. ¹¹ Zikñâ hânân gem gâi a ambân gakârâpñâ buku mân okñanggâwe. ¹² Ka nâmbutñandâ buku okñanggâwe, zen Anutugât nan bârarâp upigât imbanjâ ziñgip. Nâmbutñâ zen zâkkât kutjâ nângâm, nângâm pâlatâñ kwâkñanggâme, zen zo yatâ otziñgâmap. ¹³ Anutugât nan bârarâp zo, zen a sep gilâmân gâbâ mân âsagime mo a dengât mân âsagime. Zen Anutuñâ sâi âsagime.

¹⁴ Sât zâk a opñâ âsagem osetniñan ândeip. Âsagei nen neule âsakñâ igâwen. Âsakñâ zo egindâ Anutu Ibâgât nanñâ kânok, zâkkât âsakñâ oip. Zâkñâ tânzângozângonj sot den bonjâ, zo mem gem gâip.

¹⁵ Zâkkât topñâ Yohanejâ sâi muyagem itâ dâzângoip, “Nâ zâkkât itâ dâzângowan. Bet âsagiap, zâk kâdom ândeip. Nâ mân ândia ândim gâip, zorat zâk patâ op walânim ândiap.” ¹⁶ Zâkñâ tânnângom âim ândimap. ¹⁷ Mosenjâ girem den Anutugâren gâbâ mem niñgip. Yesu Kristo, zâk ko tânnângonângo sot den bonjâ mem niñgip. ¹⁸ A niñâ Anutu mânâk igâwen. Ka nanjâ zâk Anutuyâk op ândeipñâ Ibâñangât âsan topñan tâpmapñâ den sînginâ mem ge sâi muyageniñgip.

Yohanejâ zikñâ topñâ sâi muyageziñgip.

(Mt 3:1-12; Mk 1:7-8; Lu 3:15-17)

¹⁹ Yerusalem kamânân gâbâ Yuda a ziñâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kore a nâmbutñâ sâñgonzângone Yohanegâren gam, gâ wan a nâi, sâi mâsikâm sânetâ topñâ dâzângoip. ²⁰ Zâk topñâ mân kwâimbâm itâ sapsûm dâzângoip, “A bâliñan gâbâ mâkâziñgâbap kât mârum sâsâñ, nâ zâk buñâ. Nâ Kristo buñâ.” ²¹ Sâi ziñâ mâsikâm sâwe, “Gâ Propete Elia?” Sânetâ sâip, “Nâ zâk buñâ.” Sâi sâwe, “Gâ Propete gâbap kât sâwe, zo?” Sâne dâzângoip, “Buñâ.” ²² Oi ziñâ sâwe, “Gâ wan a nâi? Sâñgonnângone gen, zo zengâren âi dap sâi dâzângonat? Gikanjât dap sâmat?” ²³ Sâne dâzângom sâip, “Propete Yesaianjâ mârumñan den sâi kulemgui, zo nâgâren bonjâ uap. Den zo itâ,

‘Barâ kâtik, mirâ kamân âtânjan a nâinâ âsagem den patâ itâ sârn uyagem ândiap, “Kembugât mâtâp kârâm kubiknek.” ’

²⁴ Sâi Parisaio a zinj sângonzângone gawe, zen Yohane itâ mâsikâm sâwe, ²⁵ “Gâ Kristo bunâ, Elia bunâ, Propete zo bunâ oi wangât too sanjonzingâmat?” ²⁶ Sâne Yohanejâ itâ sârn dâzângoip, “Nâ tooyâk sanjonzingâman. Ka osetzjan a nâi uyagem ândiap, zo mân ek nânge. ²⁷ Zâk kândâtnan gam taap. Zâk kâwali nâi zemnângap. Nâ yatâ zorân irâ sikumjâ gorem aria mân dâp upap.”

²⁸ Kut nâi nâi zo Betania kamânân Yodañ too nâmbutken muyageip. Zoren Yohanejâ too sanjonzingâm ândeip.

Yohanejâ Yesugât topnâ sârn muyagem dâzângoip.

²⁹ Hanjsâi Yesu gâi Yohanejâ ekjâ a itâ sârn dâzângoip, “Iknek. Râma gwamjâ Anutugâren gâbâ gok, zâk hân dâp a zengât tosazinj zâkkât kwâkjan zâibap. ³⁰ Zâkkât op itâ dâzângowan. Bet âsagiap, zâk kândom ândeip. Nâ mân ândiwanân zâk ândeip. ³¹ Zorat zâk patâ op walânim ândiap. Mârum nâ zâkkât topnâ mân nângâwan. Isirae a den sinjinâ dâzângua nângâbigât gamjâ too sanjonzingâm ândiwan.” ³² Yohane zâk yatâ sârn sâip, “Nâ Kaapumjâ nii kembâ yatâ opnâ zâkkât kwâkjan ge tâi egâwan. ³³ Nâ mârum mân ek nânge sângonnogip, Anutu, zâknâ itâ sârn dâtnogip, ‘Kaapumjâ a kwâkjan ge pâmbap, zâknâ Tirik Kaapum sanjonzingâbap.’ ³⁴ Yatâ âsagei ekjâ itâ dâzânguan. Zi Anutugât nannâ.”

Yesunâ a nâmbutjâ gâsuzinjip.

³⁵ Mirâ hanjsâi Yohane sot azatjâ, zen zorenâk âi kirâwe. ³⁶ Kinetâ Yesunâ zoren gâi Yohanejâ ekjâ azatjâ itâ dâzâkom sâip, “Egit. Ândiren zi râma gwamjâ, Anutugâren gâbâ gok.” ³⁷ Sâi zet den zo nângâm Yesu kândâtjan molim âiwet. ³⁸ Aritâ Yesunâ puriksâm zikitjâ sâip, “Zet wan kârum gabot?” Yatâ sâi zikjâ zinj denân sâwet, “Raboni (nijn denân ko, Patâ), gâ mirâ ikâ zoren ândiat?” ³⁹ Sâitâ dâzâkoip, “Ga egit.” Sâi zet zâk sot âi ândiwet. Mirâsinj geibâ sâi zet zâk sot âi ândeitâ nâtikisâip. ⁴⁰⁻⁴¹ A zagât gawet, zekâren gâbâ a nâi kutjâ Andrea, Simonj Peterogât munjâ. Zâknâ zorenâk âim âtânjâ muyagem itâ sârn dukuip, “Net a bâlijan gâbâ mâkâningâbapkât mârum sâsân, Kristo, zâk muyagiet.” ⁴² Yatâ sârnjâ Yesugâren diigi âiwet. Oi Yesunâ ekjâ itâ sâip, “Gâ Simonj Yohanejâ nannâ. Kutkâ Kepa san (nijn denân ko, kât kâtikjâ).”

Pilipo sot Natanae Yesugât a urâwet.

⁴³ Mirâ hanjsâi Yesu zâk Galilaia hânân âibam Pilipo muyagemjâ itâ sârn dukuip, “Gâ târokwatnim molini.” ⁴⁴ Pilipo zâk Besaida kamânân gok. Andrea sot Petero, zet zo gokjik. ⁴⁵ Piliponâ Natanae muyagem itâ sârn dukuip, “A zirat Mosenâ gurumin den ekabân kulengoip. Mârum Propete a zen yatik kulenguwe. A zâk muyagien, zâk Yesu, Yosepegât nannâ, Nasarete kamânân gokjâ.” ⁴⁶ Sâi Natanaejâ itâ mâbureip, “Nasarete kamânân dap yatâ a patâ âsagibap?” Sâi Piliponâ itâ sârn dukuip, “Ga eknan.” ⁴⁷ Yatâ sâi Natanaejâ Yesugâren ari ekjâ sâip, “A zi Isirae a bonjâ. Umjan sarâ mân ziap.” ⁴⁸ Yatâ sâi Natanaejâ mâsikâm sâip, “Dap yatâ opnâ topnâ nângat?” Sâi Yesunâ sâip, “Piliponâ mân diigigi wakum nak topnan kina geksan.” ⁴⁹ Sâi Natanaejâ itâ sârn dukuip, “Patâ, gâ perâknak Anutugât nannâ. Gâ Isirae nenjât a kutâ patâ.” ⁵⁰ Oi Yesunâ itâ sârn dukuip,

“Gâ wakum nak topñan taat, nâñâ zo dâgoga nângâm ko nângâm pâlatân otnigat? Ek nângat, zo yenñâ. Kut ñâi ñâi patâ ek nângâm zâiban.” ⁵¹ Yatâ sâmñâ sâip, “Nâ perâknak dâgobâ. Sumbem pâronşâi Anutugât sumbem a, zen a bonñâ nâgâren zâim gine zingitpi.”

2

Yesuñâ sâi toonñâ waiñ oip.

¹ Sirâm zagât âki Kana kamânân, Galilaia hânân a ambân zagât mâpotzikânam sii nalem mine gâip. ² Yesugât mamñâ Maria, zâk zoren âi taki ko Yesu sot arâpñâ, nen zop sâsâñan âiwen. ³ Zoren mindum nalem sot waiñ nem tâindâ waiñ buñ oip. Buñ oi Yesu mamñandâ dukum sâip, “Waiñziñâ buñ uap.” Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, ⁴ “O ambân, gâñâ nâ mân dâtnoban. Nînak nângâbat dâp upat. Nâgât narâk, zo gâtâm mâte upap.” ⁵ Yatâ sâi mamñandâ kore a ambân itâ sâm dâzângoip, “Den sâbap, zo lum kwâtâtibi.” ⁶ Oi mirâ zoren âmañ kêrep patâ nâmburân kânok tâip. Yuda a zen âsâbâñ kin bitziñ too sanjonñâ nalem namarâwe. Oi mirâ dâp âmañ yatâ kin ândeip. ⁷ Oi Yesuñâ kore a ambân itâ sâm dâzângoip, “Too aam ga âmañan lokine giarik.” Sâi zen yatâ utne âmañ nâmburân kânok zo too piksâm nanjip. ⁸ Yatâ utne ko itâ sâm dâzângoip, “Itârân zen torenñâ aam nalem galem agâren âinek.” ⁹ Yatâ sâi zen aam galem agâren âine toonñâ waiñ oi nalem galem anâ nemñâ waiñ zo waniñ gâbâ mie sâm kwagip. (Kore a zen too âmañan aam lokine giarip, zenak waiñgât topñâ nângâwe.) Nalem galem anâ a ambân meip, zo konsâi gâip. ¹⁰ Gâi itâ sâm dukuip, “Kândom waiñ naamñâ zingâne bet umziñ gulip upâ sâi waiñ naam buñâ, zo zingâmen. Gâ ko purikgurik opñâ waiñ naamñâ kwarakuna zei bet muyagiat. Zo âlip uat.”

¹¹ Yesu zâk yatâ op Kana kamânân, Galilaia hânân sen mârât nep topkwapñâ tuugip. Oi imbanâñangât topñâ, zo mem kâkñan pâip. Oi arâpñâ nen zo ekñâ nângâm pâlatân kwâkñangâwen.

¹² Oi Yesu zâk Kana kamânân gâbâ Kapenaum kamânân ari mam murâpñâ sot arâpñâ molim âiwen. Sirâm nâmbutñâ nen zoren ândiwen.

Yesu zâk Kembangât tirik namîn zarip.

(Mt 21:12-13; Mk 11:15-19; Lu 19:45-46)

¹³ Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, zo mâte upâ sâi Yesuñâ Yerusalem kamânân zarip. ¹⁴ Yerusalem kamânân âi takâm tirik namîn zari a donbep zen râma, makau sot kembâ angâgwanğâ utne a nâmbutñâ zen Roma zengât kât sot Yuda zengât kât, zo hâukwap angâgwanğâ op kirâwe. ¹⁵ Yatâ utnetâ Yesuñâ zingitñâ tâkñâ mem a sot râma makau zângom moliziñgi âine kât nep tuuwe, zengât kât mem lokim tâtatñâ kom kâbakñei giarip. ¹⁶ Oi kembâ mem kirâwe, zen itâ sâm dâzângoip, “Zen Ibânanğât namîn kut ñâi lañ utne angâgwanğâ namâ uap. Kut ñâi ñâiziñ mem âinek.” ¹⁷ Yesuñâ yatâ oi arâpñâ nen Kembangât ekabân den kulem ziap, zo nângâwen. Den zo itâ, “Gâgât namâgât opñâ umnâ kârâp siap.”

¹⁸ Oi Yuda a ziñâ itâ sâm mâsikâm sâwe, “Gâ yatâ uatñâ top likuliku kulem ñâi tuuna iknâ.” ¹⁹ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzângoip, “Zen tirik namâ zi kândañne nâñâ sirâm karâmbut umñan tuum nanğâbat.” ²⁰ Yatâ sâm dâzângoip sâwe, “Patârâpniñâ, zen tirik namâ zi kendon 46 tuum ândine âkip.

Oi gâñâ sirâm karâmbut umñan tuum nanğâbat sâm sat?” ²¹ Ka Yesu zâk sâkñanğât op namin dâpkwap sâip. ²² Yesu ândim moi Anutuñâ mângei zari arâpñâ nen den zo nanğâwen. Oi namâğât sâip, zo sot Kembugât ekabân zâkkât den nâmbutñâ ziap, zorat nanğindâ bonñâ oip.

Yesu zâk a zengât topniñ ek nanğâmap.

²³ Yesu zâk kendonân Yerusalem kamânân top likuliku kulem nâmbutñâ tuugi a ambân pisuk, ziñâ ekñâ zâkkât nanğâne bonñâ oip. ²⁴ Yesu zâk a zengât topziñ ek nanğâmap, zorat op ko a zengâren mân arip. ²⁵ Zâkñâ a nâigât topñâ ek nanğâbam a nâigâren mân mâsikâm nanğip. Zâk zikñak umziñan ek nanğâm nanğip.

3

Yesu sot Nikodemo den den urâwet.

¹ Parisaio a nâi ândeip, kutñâ Nikodemo. Zâk Yuda a zengât a patâ, zengât buku op ândeip. ² A zorân nâtigân Yesugâren gam itâ sâm dukuip, “Patâ, nen gâgât topkâ nângeñ. Gâ a patâ, Anutugâren gâbâ gâin. Gâ sen mârât kulem top top tuumat, zorat itâ nângeñ. Anutuñâ gâ sot mân ândei sâi ko mân tuubat.” ³ Sâi Yesuñâ mâburem dukuip, “Nâ perâkñak dâğobâ. Nâi zâk âsaâsagin uñakñâ mân âsagem ândibap, zo ko Anutugât um topñan mân bagibap.”

⁴ Sâi Nikodemonñâ pârâkpan itâ sâm mâsikip, “A nâi mârur patâ opñâ dap op âsaâsagin uñakñâ âsagibap? Zâk mam kâmbonjan âburei dum zagâtñâ mimbapkat sat?”

⁵ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Nâ perâkñak dâğoba. Nâi zâk Kaapum sot too umñan mân âsagibapñâ Anutugât um topñan mân bagibap. ⁶ Agât kâmboyân âsaâsagin, zâk ayâk. Ka a nâi, zâk Kaapumñâ umñan muya-muyagin, zâk Kaapumgâren gokñâ. ⁷ Zen âsaâsage uñakñâ âsagibigât sa nanğâna mân kwakmak upap. ⁸ Pibâ zâk lañ komap. Oi kwamitñâ nanğâme. Ikâ gâbâ gâmap, oi ikâ âi âkâmap, zo zen mân nanğâme. Oi nâi zâk Kaapumgâren muyageip, zâkkât topñâ yatâ.”

⁹ Sâi Nikodemonñâ mâburem itâ sâm dukuip, “Zo dap op yatâ orotñâ?”

¹⁰ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip. “Gâ Isirae a zengât a sâtñandâ kwaksat? ¹¹ Nâ perâkñak dâğobâ. Nen kut nâi nâi ek nanğâmen, zo dâzângomen. Oi zen ko dinninñâ birâme. ¹² Nâ hânân Anutuñâ nep tuumap, zorat topñâ dâzângua mân nanğâme. Oi sumbemân nep tuumap, zorat topñâ dâzângua dap dabân nanğâne âkâbap? ¹³ A zengâren gâbâ nâinñâ sumbemân mân zariip. Ka a bonñâ nâ sumbemân gâbâ gem gâwan. Nâ kânok sumbemân gâbâ gem gâwan. ¹⁴ Mârur mirâ kamân kâtikñan Mosenñâ mulum dâp tuum nagân mândip. Zo yatik narâk zi a bonñâ, nâ nagân nom kwânânğânibigât sâsâr. ¹⁵ Oi a zen nanğâm pâlâtân kwatnibinñâ ândiândi kâtik muyagibi.

¹⁶ Anutu zâk a zengât umñâ donbep gâsui nanñâ kânok, nâ sânğonnogi gâwan. Oi zen nâ nanğâm pâlâtân kwatnimñâ mân tâmbetagobi. Zen nâ nanğâm pâlâtân kwatnim ândiândi kâtik muyagibigât sânğonnogi gewan. ¹⁷ Nanñâ nâ a zengât tosazinğat sâm kwâkâbatkât bunñâ. A tânzângobatkât Anutuñâ sânğonnogi gem gâwan. ¹⁸ Oi nâi zâk nanğâm pâlâtân kwatnibapñâ zâkkât tosagât hâuñâ mân mimbap. Ka nâi zâk nanñâ nâ mân nanğâm pâlâtân kwatnibapñâ tosa hâuñanğât sinji op zimbap. Wangât, zâk Anutu nanñâ kânok, nâgât mân nanğâm pâlâtân kwatnigip,

zorat. ¹⁹ Hâunanjât topnjâ itâ ziap. Âsaknjâ nânjâ hânân ga a zinj nâtâtikkât nângâne bonnjâ oi âsaknjâ nâ kândâtnowe. Orot mâmeziñ bâliñjâ zeip, zorat yatâ urâwe. ²⁰ Njâi zâk bâliñjâ opmapnjâ âsaknjâ kândâtkomap. Bâliñjandâ âsakñan muyagei ikpegât âsakñan mân gâmap. ²¹ Njâi zâk den bonnjâ lubapnjâ âsaknjâ mâte upap. Oi kut njâi njâi opmap, zo Anutugât sâtkât opmap, zorat topnjâ muyagibap.”

Yohaneñâ Yesugât topnjâ sâm muyageip.

²² Yesu sot arâpnjâ, nen Yerusalem kamân birâmñjâ Yudaia hân torenñan âi ândiwen. Zoren Yesu sot arâpnjâ niñjâ a ambân too sanjonziñgâm ândiwen. ²³ Yohane ko zâk hân njâi kutnjâ Aenon, Salim kamân nanjgâmñan zoren a too sanjonziñgâm ândeip. Zoren too donjbepeipkât a zen zoren mindum gane sanjonziñgip. ²⁴ Narâk zoren Yohane tâk namin mân parâwe.

²⁵ Yuda a njâi sot Yohanegât arâp, zen bitziñjâ too sanjonsanjon zorat topnjâ sâm âraguwe. ²⁶ Oi ziñjâ Yohanegâren gam itâ sâm dukuwe, “Patâ, gâ Yodañ too nâmbutken ândina a njâi muyagei topnjâ dâtnânjooin. Zâk narâk ziren ga a too sanjonziñgi a donjbepeñjâ zâkkâren arie.” ²⁷ Sâne Yohaneñâ itâ sâm dâzânjoip, “Anutunjâ a njâi kâwali mân pindi zikñak dabân yatâ mimbap? ²⁸ Nâ itâ sâm dâzânjowan, zo dap op kwâimbâbi. A bâliñan gâbâ mâkâninjâbapkat mârum sâsânj, nâ zâk buñjâ. Nâ Kristo buñjâ. Nâ kândom okñanjgâm gaan. ²⁹ Ambân sinji sâm pindâwe, zâknjâ ambân mariñjâ. Oi ambân mem âknjale patâ oi bukuñandâ nângâm beknjan mem umâlep patâ upap. Nâ yatâ op umâlep nângâbatkât narâknjâ zo mâte uap. ³⁰ Zâkkât ko zâizâinj. Nâgât ko diim gibap.”

³¹ Ubâ geipñjâ walâningâmmap. Hânân gokñandâ hângât sinji uen. Nen hângât kut njâi njâi zorat den sâmen. Ka zâk ko sumbemân gâbâ geipñjâ walâningâm nanjap. ³² Kut njâi njâi ek nângip, zorat sinji sâmmap. Oi a zen zâkkât diñjâ birâme. ³³ Ka a nâmbutnjâ zinj diñjâ nângâmme, zen itâ nângâbi, “Anutunjâ sâi kâtikkâtiginjâ ândiap, zâk diñjâ zo tângumap.” ³⁴ Anutunjâ a sângonguip, zâk Anutugât denâk sâmmap. Oi a yatâ zo ko Anutunjâ Kaapumñjâ imbanjâ pindâmap. ³⁵ Anutu Ibânjandâ nanñanjgât umñjâ gâsui zâkkât bikñan kut njâi njâi zo aksik pam nanjip. ³⁶ Njâi zâk nanñjâ nângâm pâlâtân kwâknjanjgâm ândiap, zâk narâk ziren ândiândi kâtik mârum muyagiap. Oi njâi zâk nanñjâ kândâtkom diñjâ birâm ândibapnjâ ândiândi kâtik mân muyagibap. Buñjâ. Anutunjâ kuk okñanjgi tap zâibap.

4

Yesunjâ Samaria ambân njâi sot den den oip.

¹ Parisaio a, zen Yesugât itâ nângâwe, “Zâknjâ a gâsâzângom too sanjonziñgap, zo Yohanegât kâmut walâziñge.” ² Den zo yen sâwe. Yesu zikñak a too mân sanjonziñgip. Zâk yen sâi arâpnjâ niñjâ too sanjonziñgâwen. ³ Oi Kembunjâ den zo nângâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân arip. ⁴ Samaria hân mâtâp arip.

⁵ Âimñjâ Samaria hânân kamân njâi kutnjâ Sika, zoren takip. Kamân zorat nanjgâmñan hân njâi zeip. Mârumñan Jakobonjâ hân zo nanñjâ Yosepe pindip. ⁶ Too lâm njâi zoren zeip, kutnjâ Jakobogât too lâm. Oi Yesu zâk mâtâp kârep âimñjâ loreip. Oi mirâ bâknjan oi zoren takâm lâm ginñan ge tap nângip. ⁷⁻⁸ Yesu arâpnjâ, nen nalem sângân minam kamânân ârindâ Yesu zâk zikñik

tai Samaria amban nainai too aabam gai. Gai Yesu ai ita sam dukuip, "Too nai aam nina nimbai." ⁹ Dukui amban zorai saip, "Gai Yuda anai, wangat Samaria amban nagan toogai sat? Zo man orotnai." Zo Yuda sot Samaria a buku buku man op andiwegai amban zorai den yata saip. ¹⁰ Sai Yesu ai ita sam dukuip, "Gai Anutugaren gaba kut nai gabap, zo sot naga topna man nangat. Nangam sai ko nagan oetnina too takatakai gibam." ¹¹ Sai amban zorai ita sam dukuip, "Too lam zi karep. Gai too aai amai bungat too takatakai ikai gaba aaban?" ¹² Sakuninai Yakobonai too lamninai zi esip. Oi zak sot narapnai sot rama makau kakarapnai, zen too zirik nem andiwe. Gai Yakobo walam too takatakai muyagibam sat?" ¹³ Sai Yesu ai ita sam dukuip, "Too zi saumnai nem zagat nem andibi. ¹⁴ Naga too ko nemnai umgai sanduksabap. Nai zak too zo nimbapnai toogai man nangam andibap. Nainai too zo a nai pinda umnai too takatakai muyagem zai a zo andiandini katinai andibap." ¹⁵ Sai ambannai dinagat topnai man nangam kwakamnai ita saip, "Patai, gai too zo nina nem toogai zagat man nangabat. Oi ziren asaban toogai gaman, zo birabat."

¹⁶ Yata sai Yesu ai ita sam dukuip, "Ai apka sana kandiangam gait." ¹⁷ Sai ambannai saip, "Nai apnai bunai." Sai Yesu ai ita sam dukuip, "Gai apka bunai, zo alip sat. ¹⁸ Gai a batnambut mem birazingin. Oi irabot miat, zo apka bunai. Zorat gai den peraknak sat." ¹⁹ Sai ambannai ita saip, "Patana, gai naga topnai dap yatin nangat? Nai irabot zi nangan. Gai Propete a nai andiai. ²⁰ Zorat sana nangaba. Sakurapninai, zen baknai ziren Anutu mapasem andiwe. Ka Yuda a zen ko Yerusalem kamanan Anutu mapasem andinat sam same."

²¹ Oi Yesu ai amban ita sam dukuip, "Amban, gai dagoga nanga. Narak nai mate upamap. Narak zoren baknai ziren mo Yerusalem kamanan zorenai bunai. Zoren mo zoren alipnai. ²² Samaria a, zen topnai man nangam mapasime. Yuda a, nen ko topnai nangam mapasimen. Oi Anutunai kubikkubikinai, zo Yuda a nenngaren paip.

²³ Narak nai mate upap. Oi zi marum mate uap. Zoren kamut kakarapnai bonnai, zen Kaapum sot op umzinganda Anutu mapasibi. Iba zak a yata zo mapasenagabigat nangamap. ²⁴ Anutu zak Kaapum man igiknai. Zorat zak mapasime, zen Kaapum sot opnai mapasime. Yata upi, zo ko mapamapase bonnai." ²⁵ Sai ambannai ita sam dukuip, "Nai nangan. A balijan gaba makaningabapkai marum sasai, zak gabap. A zo muyagemnai kut nai nai zorat sam muyagem ningabap." ²⁶ Sai Yesu ai ita sam dukuip, "A zo, nai."

²⁷ Yata sam tai arapnai nen gawen. Gam amban sot den araguwet, zorat nangam imbanaini bui oip. Wangat amban sot den uat sam masaknam nanginda yambarei birawen. ²⁸ Oi amban zak too amai biram sararak karim aim kamanan aim a amban ita sam dazangoip, ²⁹ "Zen gam a nai zi iknek. Nai kut nai nai orawan, zo aksik sam muyagem nangap. A balijan gaba makaningabapkai marum sasai, zo zi motnai." ³⁰ Oi kamanan gaba a amban pisuk, zen Yesugaren gawe. ³¹ Gam tatne Yesu arapnai ni ai ita sam dukuwen, "Patai, nalem ne." ³² Saindai ita sam datnangoip, "Nalem tobat nai zemnigap, zo man nange." ³³ Zo yata sai arapnai ni ai ita araguwet, "Nalem zo nainai mem ga pindap?" ³⁴ Saindai Yesu ai ita sam datnangoip, "Sangonogip, zakkat den lum nepnai tuuman, zorai nalemnai uap.

³⁵ Zen ita nangame, 'Kain kimembut aki kalamam nalem bonnai muyagibap.' Ka nainai dazangua nangane. Zen zaat kalam zi iknek. Bon

muyamuyagiņ narâk mâte uap. (A ambân kamânân gâbâ gam tarâwe, zengât op sâip.) ³⁶ Njâi zâk nalem bonņâ mem mindubapņâ, zorat sângân mibap. Oi bonņâ zo ândiândi kâtikkât sinņi upap. Oi nep kârâm kâmerip sot bon mem zariņ, zet ârândân sâtâre upabot. ³⁷ Oi den nâi Kembugât ekabân ziap, zo kâtigibap. Den zo itâ,

‘Njâiņâ nep kârâm kâmitmap. Njâiņâ ko bonņâ mei zâibap.’

³⁸ Njâņâ zen mân kârâm kâmirâweyân bonņâ mimbigât sâm ziņgâwan. Mârûm a nâmbutņâ nep zo tuum ândinetâ bonņâ muyagei zen yen galem op bonņâ mem ândie.”

³⁹ Samaria ambân zo zâk kamârâp itâ sâm dâzânngoip, “A zi kut nâi nâi orâwan, zorat topnâ pisuk sâm muyagiap.” Den zorat a ambân donņepņâ Yesu nângâm pâlâtâr kwâkņangâwe. ⁴⁰ Yesuņâ arâpņâ nen den dâtnângom tâi a ambân ziņ kamânân gâbâ gam Yesugâren takâm zen sot ândibapkât dukuwe. Sânetâ ko sirâm zagât zen sot ândeip. ⁴¹ Yesuņâ sinņi âlip dâzânngoi donņep patâņâ nângâmņâ, nângâm pâlâtâr kwâkņangâwe. ⁴² Oi zen ambân zo itâ sâm dukuwe, “Kândom gâgât dengât op nângâm pâlâtâr kwâkņangen. Irak ko niinņak diņâ nângâm itâ nângâm kwâtâtien. Zâk perâkņak a hân dâp nenņgât kubikkubik a op ândiap.”

Yesuņâ katep nâi mâsekņoot kubigip.

⁴³ Yesu zâk sirâm zagât ândimņâ Galilaila hânân arip. ⁴⁴ Yesu zâk zikņak itâ sâip, “Propete a nâigât kutsinņiņâ kamân toren toren laņ kârâm âimap. Kamârâpņâ ziņâ ko zâkkât nângâne yennâ opmap.” ⁴⁵ Yesuņâ Galilaila hânân taki Galilaila a ziņâ buku okņangâwe. Zen mârûmņan Yerusalem kamânân âine kendon patin nepņâ tuugi igâwe, zorat yatâ okņangâwe.

⁴⁶ Kana kamânân Galilaila hânân mârûm sâi toonņâ waiņ oip, zoren dum âi takip. Kapenaum kamânân a sâtņâ nâi ândeip, zâkkât nanņâ mâsek op zeip. ⁴⁷ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ âburem Galilaila hânân gaap sâne a sâtņâ zorâņâ nângâm Kana kamânân âimņâ Yesu muyagem nanņâ mumbam op zeip, zo kubikņangâbapkât dukuip. ⁴⁸ Oi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Nâ sen pup kulem mân tuuga dap op dinnangât nângâne bon upap?” ⁴⁹ Oi a sâtņâ zorâr itâ sâip, “Patâ, nannâ mombapkât kek gâban.” ⁵⁰ Sâi Yesuņâ itâ sâm dukuip, “Gâ yen âi. Nangâ ko âlip uap.” Yatâ sâi a zo Yesugât den nâņgi bon oi arip. ⁵¹ Zâk mâtâbân ari kore a ziņ gam sâwe, “Nangâ mârûm âlip op taap.” ⁵² Sâne âlip oip, zorat narâkņangât mâsikâziņgi sâwe, “Muka mirâ bâkņan, zoren sâkņâ sânduksâip.” ⁵³ Yatâ sâne a sâtņâ zâk topņâ itâ nâņgi, “Narâk zoren Yesuņâ sângonnom sâip, ‘Nangâ âlip uap.’” Oi zikņâ sot a ambân kâmut gâkârâpņâ, zen Yesu nângâm pâlâtâr kwâkņangâwe. ⁵⁴ Yesu zâk Yudaia hânân gâbâ Galilaila hânân âburem âi sen mârât nep tuugi sâp zagât oip.

5

Yesu zâk Betesida too dengân sâtņan a nâi kubigip.

¹ Yuda zengât kendon patâ nâi mâte oi Yesu zâk Yerusalem kamânân zariņ. ² Oi Yerusalem kamânân poņ kâtikņâ kirip, zoren mâtâp nâi kirip, zorat kutņâ râma zengât mâtâp. Mâtâp zorat nanņamņan too dengân nâi zeip, kutņâ Betesida. Zorat sâtņan mirâ bâtnâmbut tâip. ³⁻⁴ Mirâ zoren a mâsekziņoot sot sen nâtâtik sot kin bitziņ bâliņâ sot sâkziņ gigiņâ, zen zem ândiwe. (Kembugât sumbem a nâiņâ narâk nâin nâin gem ga toin geim

golanjoip. Yatâ oi mâsek a nîai kâdom toin giarip, zâk mâsek oknangip, zo buŋ oip.) Zorat zen too kwamit oi nângânat sâm mambâtmarâwe. ⁵ Oi zoren a nîai zeip. Zâk kiŋ biknâ bâliŋ oi zem tâi kendonnâ 38 âkip. ⁶ Yesu zâk a zo eknâ narâk kêrep ziap sâm mâsikâm sâip, “Gâ sâkkâ âlip upapkât otgigap?” ⁷ Sâi ko sâip, “Patâ, nîainâ ândim too kwamitsâi toin diinim gei nâbanap? Oi ninak geibâ sa a nîainâ walânim kek geimap.” ⁸ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Gâ zaat isen koremgâ lum âi.” ⁹ Sâi zorenâk sâknâ âlip oi zaatnâ isen koremnâ mem arip. Sirâm zoren Yuda a zengât kendon narâk oi Yesunâ a zo kubigip.

¹⁰ Zorat Yuda a nâmbutnâ ziŋ a âlip oip, zo itâ dukuwe, “Itârân kendonân isen koremgâ lum ariat, zo mân orotnâ. ¹¹ Sânetâ itâ sâm dâzânjoip, “Kubiknigapnâ itâ dâtnogap, ‘Gâ isen koremgâ mem âi.’” ¹² Sâi mâsikâm sâwe, “Isen koremgâ mem âi sâm dâgogap, zâk kutnâ nîai?” ¹³ Sâne kubiknangip, zorat kwagip. Oi Yesu zâk a kâmut kirâwe, zengât oserân gâbâ tik arip. ¹⁴ Bet Yesunâ a zo tirik namin muyagem girem den itâ dukuip, “Gâ sâkkâ âlip uap. Oi kut nîai nîai yâmbâtnâ muyagegibapkât bâliŋâ dum zagâtnâ mân upan.” ¹⁵ Sâi a zo Yesu ek nângâm âi Yuda a sâtnâ itâ sâm dâzânjoip, “A kubiknigap, kutnâ Yesu.”

¹⁶ Yesu zâk kendonân nep yatâ tuugipkât Yuda a sâtnâ, ziŋ kâsa miŋangâwe. ¹⁷ Yatâ utne Yesunâ itâ sâm dâzânjoip, “Ibânâ Anutu, zâk nep tok tuum ândim gâmap. Oi nâ yatik nep tuum taan.” ¹⁸ Yesu zâk kendonân a kubigip sot Anutugât ibânâ sâip, zorat Yuda a sâtnâ ziŋ nângâne bâliŋ oi Anutu hutkum sap sâm kunam sâm kâtigiwe.

Yesu zâk hâuŋangât den sâm kwâkâbapkât imbanâ zemŋangap.

¹⁹ Yesu zâk itâ sâm dâzânjoip, “Nâ perâknak dâzângua nângâne. Nannâ nâ ninâ umgât nep mân tuuman. Ibânâ zâk nep tuugi eknâ yatik tuuman. Ibânâ zâk tuumap, zo yatik nannâ nânâ tuuman. ²⁰ Ibâ zâk nannâ nâ nek umnâ nâgâren kinmapkât nep tuumap, zo yatik tirâpnomap. Oi nep zi ikse, zorik buŋâ. Nep zâizâinâ tirâpnogi zen eknâ nângâne imbanâ upap. ²¹ Zo itâ. Ibâ zâk a mumunâ mângiziŋgi zaat ândime. Nannâ nannâ yatik a mumunâ nîai mângibâ sâm mângibat. ²² Ibâ zâk nannâ nâ a zengât topziŋ sâm kâknan kwatziŋgâbatkât nep zo sâm nigip. ²³ Zen Ibâ hurat kwâknangâme, zo yatik nannâ nâ hurat kwatnibigât yatâ oip. Nîai zâk nannâ nâ mân hurat kwatnibapnâ Ibânâ sângonnogip, zâk mân hurat kwâknangâbap.

²⁴ Nâ perâknak dâzângua nângâne. Nîai zâk dinnâ nângâbapnâ sângonnogip, zâk nângâm pâlâtân kwâknangâbap. Oi a zo ândiândiŋ kâtiknâ mem ândiap. Zâk mumunâ kândâtkum ândiândiŋ kâtiknâ muyagiap. Zâk tosanangât hâuŋâ mân mimbap.

²⁵ Nâ perâknak dâzângua nângâne. Narâk zi mâte uap, zoren a sâkziŋ wâgân umziŋ mumunâ ândie, zen Anutu nannâ ninâ den nângâm umziŋ kubiknangi ândiândi kâtik mâte op ândibi. Oi yatigâk narâk nîai mâte upabân a mumunâ zo, ziŋâ Anutu nannâ nâgât dinnâ nângâm zaat ândiândi kâtik ândibi. ²⁶ Ibâ zâk ândiândi mariŋâ ândiapkât nannâ nâ ândiândi mariŋâ op ândibatkât sâm nigip. ²⁷ Oi nâ a bonnâ ândiangât a toszâziŋ hâuŋangât den sâm kwâkâbatkât sâm nigip. ²⁸ Zen den zo nângâne mân kwakmak upap. Narâk nîai mâte upap, narâk zoren a mumunâ hanzângone zie, zen nânâ nâgât den nângâm nâ gwâlâ op zaat nanğâbi. ²⁹ Ândiândi âlip ândiwenâ

dinnâ nângâm zaatjâ ândiândi kâtik mem ândim zâimambi. A nâmbutjâ ândiândi bâlij ândiwenjâ zaatjâ tosazinjângât hâuñjâ mimbi.

³⁰ Nâ ninâ umgât nep yatâ zo âlip mân tuubat. Ibânangât sâtkât hâuñjângât den sâm kwâkâman. Zo yatâ op hâuñjângât nep tuuga dâp upap. Zo ninâ den buñjâ, sângonnogip, zâkkât den.”

Anutujâ nanñjângât topjâ sâm muyagemap.

³¹ “Ninak topnâ sâm muyagia mân dâp upap. ³² Topnâ a nâinjâ sâm muyagemap. Oi nâ nângan, topnâ sâm muyagei bonñjâ uap.

³³ Zen Yohanegâren sâm mâsikâne nâgât den bonñjâ sâm muyageip. ³⁴ Oi anjâ topnâ sâm muyagibigât mân sâman. Zen topnâ nângâm ândiândigât mâttâp lânbigât sâman. ³⁵ Yohane zâk kârâp âsakñjâ patâ op âsagezjângip. Zen zâkkât âsakñjâ zo ek âkñjâlem mâik nâi ândiwe.

³⁶ Nâgât topnâ sâm muyagemap, zo Yohane yatâ buñjâ. Zo tobat nâi. Nepnâ tuuman, zorân topnâ sâm muyagemap. Ibânandâ nep sâm nigip, zo tuumñjâ bonñjâ muyageman. Yatâ op ândia topnâ muyagemap. ³⁷ Ibânâ sângonnogip, zâk zikñjâ topnâ sâm muyageip. Zen ko den lâuñan gâbâ gâi mân nângâwe. Zen holi tobatñjâ mân igâwe. ³⁸ Zen nâgât den nângâm mân nângâm pâlâtân kwatnige, zorat topñjâ itâ. Zen sângonnogip, zâkkât diñjâ umzjânan mân pane zemap. ³⁹ Zen Kembangât ekabân itâ nângâm sâlâpkume, ‘Andiândi kâtikât mâttâp zoren ze kârûm muyaginâ.’ Oi zorân nâgât topnâ sâm muyagemap. ⁴⁰ Oi zen den zo sâlâpkumñjâ nâgâren gam ândiândi kâtik muyagime? Buñjâ. Nâgâren mân game.

⁴¹ Nâ anjâ sâm âlip kwatnibigât mân sâman. ⁴² Zengât topzjâ zitâ nângan. Umzjâ Anutugâren mân kinmap. ⁴³ Nâ Ibânangât sâtkât zengâren gewan. Ga ko zen buku mân otniwe. Gâtâm a nâinjâ zikñjâ umgât gâi zâk buku okñjângâbi. ⁴⁴ Zen zinjâk sâm âlip kwarangâm ândime. Kembunij kânok, zâkñjâ sâm âlip kwatziñgâbapkât mân nângâme. Oi dabân nângâm pâlâtân kwatnibi? ⁴⁵ Zen nâgât itâ mân sâbi, ‘Zâk Ibâgâren nenjât sâm bâlip kwâpap.’ Yatâ buñjâ. Zen Mosegâren pâlâtân upme. Ka Moseñjâ zen sâm bâlij kwatziñgâbap. ⁴⁶ Wangât, Moseñjâ den kulemguip, zo nâgât op kulemguip, zorat. Zen zâkkât den nângâm sâi nâgât den nângâbe. ⁴⁷ Ka zen Mosegât den birâmñjâ nâgât den dabân nângâbe?”

6

Yesujâ a 5 tausen nalem zjângip.

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

¹ Yesujâ den yatâ sâm nangâmñjâ Galilaia saru kutñjâ nâi Tiberia, zo walâm nâmbuten arip. ² Ari a ambân donjâbeñjâ a sisi mâsek kubikzjângi igâwegât molim âiwe. ³ Yesu zâk arâpñjâ nen diinjângi barin zâi tarâwen. ⁴ Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ kutñjâ Pasowa, zo mâte oip. ⁵ A ambân donjâbe patâ gane Yesujâ zjângitñjâ Pilipo mâsikâm sâip, “Nalem ikâ gâbâ sângân mem a ambân donjâbe patâ zjângindâ dâpziñ upap?” ⁶ Yesu zâk zo yatâ zo upat sâm nângi ze yen mâsikip.

⁷ Oi Piliponjâ itâ sâm dukuip, “Kât 2 handeret yatâ zorân kwâlâm zjângindâ mân dâpziñ upap.” ⁸ Sâi arâpñjâ nengâren gâbâ a nâi kutñjâ Andrea, Simon Peterogât munñjâ, zâkñjâ itâ sâip, ⁹ “Katep nâi ziren ândiap. Zâkñjâ nalem bâtnâmbut sot saru zuu zagât tâkñjângap. Oi a ambân donjâbe patâ zirânjâ zjângindâ dâpziñjâ mân upap.” ¹⁰ Sâi Yesujâ sâip, “A ambân dâzângone

mindum ge tatnek.” Oi zoren hibuk hân langaat zeip, zorat kwâkñan a tenggâziñ 5 tausen yatâ zorâñ ge tarâwe.

¹¹ Yesunâ nalem zo memñâ sâiwap sâam a tarâwe, zo kâsâpkum zingip. Oi saru zuu zo yatik kâsâpkum zingip. ¹² Nalem nem âkon opñâ Yesunâ arâpnâ itâ sâam dâtnânngoip, “Buputñâ zen bâliñ opapkât sândunek.” ¹³ Oi nen nalem bâtnâmbut zorat buputñâ sânduindâ irâ kiin zagât piksâip.

¹⁴ A amban zen sen mârât mân igikñâ, zo ekñâ sâwe, “Propete patâ a nenngâren âsaqibapkât sâsân, zo perâkñak a zi.” ¹⁵ Oi zen Yesu haangumñâ bitziñandâ gâsum a kutâ kwânânngânam utne zingit nângâm birâziñgâm zikñik barin zarip.

*Yesunâ saru kwâkñan lâñ lâñ arip.
(Mt 14:22-23; Mk 6:45-52)*

¹⁶ Mirâ nâtiksâisâi arâpnâ nen saru sâtñan geiwen. ¹⁷ Geimñâ Kapenaum kamânân âinam wangâyân zâiwen. Oi mirâ nâtiksâi ko ârindâ Yesu zâk zikñik zoren tâip. ¹⁸ Oi pibâ kâtikñâ koi saru âbangoi âiwen. ¹⁹ Oi nen sak birâm kom aleindâ ari saru tânâmñan ârindâ Yesu zâk saru kwâkñan lâñ lâñ âim wangâ gootñan gâi ekñâ pârâkpanm kenngât urâwen. ²⁰ Yatâ oindâ Yesunâ nângonsâam sâip, “Ninak gaan. Mân kenngât utnek.” ²¹ Yesu wangâyân kopgâbapkât sâtâre urâwen. Kopgâi zorenâk hân âinam sâwenân, zo âi takâwen.

A zen Yesu kulem sen mârâtkât opñâ dukuwe.

²² A kâmut patâ, zen saru nâmbutken zine hañsâip. Hañsâi itâ sâwe, “Muka nâtiksâi wangâ kânok tâi iksen. Zoren arâpnâ Yesu pam ziiñik arie.” ²³ Zo yatâ nângâm tatne Tiberia hânân gâbâ wangâ nâmbutñâ Kembunâ nalem zingip, zoren takâwe. ²⁴ Takâne a amban zen Yesu sot arâpnâ kâruzingâm wangâyân zâim Kapenaum kamânân âi kâruzingâwe.

²⁵ Zen saru nâmbutken âim kârum muyagemñâ itâ sâam dukuwe, “Patâ, gâ dâunjan zi gâin?” ²⁶ Mâsikâne itâ sâam dâzânngoip, “Nâ perâkñak sa nângânek. Nâ top liku kulem tuuga ikme, zorat bunjâ. Nalem zingâ nem âkon urâwe, zorat molinige. ²⁷ Nalem nemñâ ândim mumbi, zorat umziñ mân pane zimbap. Nalem nem ândiândi kâtik ândibi, zorat umziñ pane zimbap. A bonñâ, nâ Anutu Ibânandâ nalem zo zingâbatkât gâsum sâlâpnogip. Nâ ândiândi kâtikkât nalem, zo zingâbat.” ²⁸ Sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Sânan. Anutuñâ wan nep tuum ândinatkât nângâmap?” ²⁹ Sâne Yesunâ itâ sâam dâzânngoip, “A sângonnogip, nâ nângâm pâlâtân kwatnibi, zo Anutugât nep.” ³⁰ Sâi den itâ sâam dukuwe, “Gâ top likuliku kulem nâi tuuna ekñâ nângâm pâlâtân kwatginat. Wan nep nâi tuuban?” ³¹ Sâkurâpniñ, zen Mose sot mirâ kamân kâtikñan ândim nalem kutñâ Mana, zo nem ândiwe. Oi zorat den kulem nâi itâ ziap, ‘Sumbemân gâbâ nalem zingî nem ândiwe.’”

Nalem sumbemân gâbâ gem gâip, zorat den.

³² Oi Yesunâ itâ sâam dâzânngoip, “Perâkñak sa nângânek. Sumbemân gâbâ nalem bonñâ, zo Moseñâ mân muyagem zingip. Ka Ibânandâ sumbemân gâbâ nalem bonñâ zingâmap. ³³ Nâ sumbemân gâbâ gem hân a ândiândi muyagem zingâman. Nâ Anutugâren gâbâ nalem bonñâ uan.” ³⁴ Sâi itâ sâam dukuwe, “Kembu, gâ narâk dâp nalem zo niñgâmâmban.” ³⁵ Sâne itâ sâam dâzânngoip, “Ândiândigât nalem ko nâ. Nâi zâk nâgâren ga pâlâtân upap, zâk

nalemgât mân mumbap. Oi n̄ai zâk nâ n̄ngâm pâlâtâr kwatnibap, zo ko toogât mân n̄ngâbap.

³⁶ Nâ itâ dâzânguan. Zen nâ nekn̄â mân n̄ngâm pâlâtâr kwatnime. ³⁷ Ka Ibânandâ n̄gât singi s̄aip, a ambân zo zen ko n̄gâren gam nan̄gâbi. Oi a ambân zij n̄gâren gane mân molizijngâbat. ³⁸ Sumbemân gâbâ gewan, zo ninâ den lubatkât bun̄â. S̄anggonnogip, zâkkât den lubatkât gewan. ³⁹ Ibânandâ a ambân n̄gâren zâmbanmap, a zo zen tâmbetagobegât galemzij uandâ h̄angât narâk âkâbabân zoren h̄âlâluyâk m̄nggizijga zaatpi. S̄anggonnogip, zâkkât den zo yatâ ziap. ⁴⁰ Nan̄â nâ nekn̄â n̄ngâm pâlâtâr kwatnibi, zo ko ândiândi kâtik ândibi. Ibânangât den zo yatâ ziap. Oi n̄n̄â narâk patin m̄nggizijga zaatpi.”

Yesu zâk ândiândi kâtikât nalem

⁴¹ Yesu zâk sumbemân gâbâ nalem bon̄â, zo nâ s̄aipkât Yuda a s̄atn̄â, zijâ n̄ngâm bâlij kwâk̄n̄ngâwe. ⁴² Oi itâ s̄awe, “A zi zâk wangât itâ sap, ‘Nâ sumbemân gâbâ gewan.’ Topn̄â n̄ngâmen. Zâk Yesu, Yosepegât nan̄â.” ⁴³ S̄âne Yesun̄â itâ dâzângom s̄aip, “Zen mân n̄ngâne bâlij oik. ⁴⁴ A n̄ai zik umgât n̄gâren ḡaganj, zo mân taap. Ibâ s̄anggonnogipn̄â s̄ai âlip n̄gâren ḡebap. Oi nâ a itâ zo narâk patin mumun̄an gâbâ m̄nggibat. ⁴⁵ Propete zengât ekabân den itâ ziap, ‘Anutu zik̄n̄ak a singi âlip dâzângoi n̄ngâbi.’

N̄ai zâk Ibânandâ singi âlip dukui n̄ngâbap, zâk n̄gâren gam târokwatnibap.

⁴⁶ A zen Ibâ mân igâwe. Anutugâren gâbâ gem gâwan, nâ ninak Ibâ egâwan. ⁴⁷ Nâ perâk̄n̄ak dâzângua n̄ngânek. N̄ai zâk n̄ngâm pâlâtâr kwatnimapn̄â ândiândi kâtik miap. ⁴⁸ Ândiândi kâtikât nalem nâ. ⁴⁹ S̄âkurâpziñâ, zen mirâ kamân kâtik̄n̄an nalem kutn̄â Mana, zo nem ândim̄n̄â mom nan̄gâwe. ⁵⁰ Ka sumbemân gâbâ nalem nemn̄â mân mumun̄â, zo ko n̄gâren ziap. ⁵¹ Nâ sumbemân gâbâ ândiândigât nalem mem gewan. Nalem zo nâ. Zorat n̄ai zâk n̄gâren gâbâ nalem zo nem ândiândi kâtik̄n̄angât singi upi. Sâknandâ nalem uap. Zo a zijâ ândiândi muyagibigât zingâbat.”

⁵² Yuda a s̄atn̄â ziiñak itâ âragum̄n̄â s̄awe, “A zirâñâ dap op sunum̄n̄â ningi ninatkât sap?” ⁵³ S̄âne Yesun̄â itâ s̄âm dâzângoip, “Nâ perâk̄n̄ak dâzânguan. Zen a bon̄â n̄gât sunum sot gilâm mân nimb̄i, zo ko umzijan ândiândi mân muyagibap. ⁵⁴ N̄ai zâk n̄gât sunumn̄â sot gilâmn̄â nimbapn̄â ândiândi kâtik mimbap. Oi narâk patin mumun̄an gâbâ m̄gia zaatpap. ⁵⁵ N̄gât sunumn̄â, zo nalem bon̄â. N̄gât gilâmn̄â, zo too bon̄â. ⁵⁶ N̄ai zâk n̄gât sunum sot gilâm nimbapn̄â, zâk nâ sot pâlâtâr op ândibap. Oi nâ zâk sot pâlâtâr op ândibat. ⁵⁷ Ândiândi mariñâ, Anutu Ibâ, zâkñâ s̄anggonnogi gewangât Ibânangât op ândiman. Oi n̄ai zâk nâ ninibapn̄â n̄gât op ândiândij muyagem ândibap. Um̄ñandâ nâ sot pâlâtâr upapn̄â sumbemgât singi upap. ⁵⁸ Sumbemân gâbâ nalem, zorat topn̄â itâ ziap. S̄âkurâpziñ Mana nalem niwe, zo yatâ bun̄â. Zen nemn̄â ândim muwe. Kâ n̄gâren gâbâ nalem zo nimbap, zâk ândim zâimâmbap.” ⁵⁹ Yesu zâk Kapenaum kamânân m̄pâmâpâse namin ândim den zo dâzângoip.

Yesu zâk ândiândi kâtikât den mem gem gâip.

⁶⁰ Yesugât a ambârâpnâ, neŋgâren gâbâ doŋbepnâ den zo nâŋgâm sâwe, “Den zi nâŋgindâ yâmbâtñâ uap. Den zirat topñâ dap yatâ nâŋgânât?”

⁶¹ Oi sâm âkon utne Yesuñâ umziŋan ek nâŋgâm itâ sâm dâzâŋgoip, “Den zi nâŋgâne bâliŋ uap?” ⁶² A bonñâ nâ âburem ândiwanân zaria nâŋgâne dap upap? ⁶³ Sâkkât sunum zorâŋ ândiândi muyagemap, zo mân ziap. Ândiândi muyagemap, zo Kaapungât nep. Den dâzâŋguan, zo Kaapum sot ândiândigât den. ⁶⁴ Oi zengâren gâbâ a nâmbutñandâ mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwatnime.” A Yesugât den birâbi, zo kânŋan nâŋgip. Oi a Yesu tirâpzâŋgoi gâsum kumbi, zo yatik kânŋan nâŋgip. Zorat den yatâ dâtnâŋgoip.

⁶⁵ Oi den nâi itâ târokwap sâip, “Zorat itâ dâzâŋguan. Ibânandâ a nâi imbanâ mân pindi ko dap op nâgâren gam nâ sot pâlâtâŋ upap? Yatâ zo mân taap.”

⁶⁶ Narâk zoren a ambân kâmut gakârâpnâ, neŋgâren gâbâ doŋbepnâ zâk sot ândiândiŋagât âkon op birâŋanŋâm âiwe.

Peteronâ Yesugât topñâ sâm muyageip.

⁶⁷ Yatâ utne Yesuñâ arâp kiin zagât itâ sâm mâsikâniŋgip. “Zen yatik nâbam âinam se?” ⁶⁸ Sâi Simonj Peteronâ itâ sâm dukuip, “Kembu, nen gâ birâgim nâigâren âinat? Gâ kânokñâ ândiândi kâtikkât den mem ândiat.

⁶⁹ Nen gâ nâŋgâm pâlâtâŋ kwatgimñâ itâ nâŋgâmen. Gâ tirik a. Anutugâren gâbâ gâin.” ⁷⁰ Yatâ sâi Yesuñâ itâ sâm dâtnâŋgoip, “Nâ a kiin zagât, zen gâsum sâlâpzâŋgowan. Oi dap yatâ zengâren gâbâ a nâiñâ Satangât a uap?”

⁷¹ Zâk Yuda, Simonjât nannâ, Karioto kamânân gok, zâkkât nâŋgâm sâip. Yuda zâk arâp kiin zagât neŋgât kâmurân gokñâ. Oi zâkñâ ândim Yesu tirâpzâŋgoi kâsarâpnâ zinj gâsum kuwe.

7

Yesugât murâpnâ, zen mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkñanŋâwe.

¹ Kwâkñan Yerusalem kamânân Yuda a sâtñâ zinjâ Yesu kunam den sâne Yesuñâ zorat sinji nâŋgâm Yudaia hân birâm Galilaia hânân âim gam ândeip.

² Yatâ oi Yuda zengât hâmbâ silep kendon mâte oip. ³ Yesu murâpnâ, zinj itâ dukuwe, “Gâ hân zi birâm Yudaia hânân âimñâ kulem top top tuumat, zo ândi âi tuuna kâmut gakârâpkâ zinj ikpi. ⁴ A nâi, zâk patâ upâ sâm nepñâ tik mân tuumap. A mâteziŋan tuumap. Gâ nep zo yatâ tuubat sâmatkât âi a kâmurân nep tuuna ikpi.” ⁵ Murâpnâ zen mân nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkñanŋâm yatâ sâwe. ⁶ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Narâk ziren zo mo zo utnâ sâm âlip upi. Ka nâgât narâk ko gâtâm mâte upap. ⁷ A zinjâ zen um kâlak mân nâŋgâziŋgâbi. Nâ ko ândi mâmanziŋ bâliŋâ, zo sapsuga um kâlak nâŋgânige. ⁸ Zen ziiŋik kendonân zâinek. Narâknâ mân mâte uap. Narâk ziren mân zâibat.” ⁹ Yatâ sâmnâ Galilaia hânân ândeip.

Yesu zâk kendon patâgât Yerusalem kamânân zarip.

¹⁰ Yesu murâpnâ, zen kândon âinetâ bet zâk zikŋik Galilaia hân birâm Yerusalem kamânân tigâk zarip. ¹¹ Oi kendon narâk oi Yuda a zen Yesu kârumñâ mâsikâyanŋâm sâwe, “Zâk ikâ taap?” ¹² A yenñandâ zâkkât den halop doŋbep sâwe. Oi nâmbutñandâ itâ sawe, “Zâk a âlipñâ.” Sâne nâmbutñandâ kwâkâm sâwe, “Bunâ. Zâk a um gulip kwatziŋgâmap.” ¹³ Oi Yuda a sâtñâ zengât keŋgât op Yesugât sinji den muyap mân sâwe.

Yesuñâ Anutugâren gâbâ den mem gâip.

¹⁴ Kendon tânâmñan Yesu zâk tirik namin zâimñâ a Kembangât den sâm dâzângoip. ¹⁵ Den yatâ sâi Yuda a zen imbanâziñ buñ oi itâ sâwe, “Zâk ekap namin mân zaripñâ den topñâ zi ikâ gâbâ nângâm sap?” ¹⁶ Yatâ sânetâ Yesuñâ itâ dâzângom sâip, “Nâ den dâzângoman, zo ninan gâbâ buñâ. Sângonnogip, zâkkât den. ¹⁷ Den Anutugâren gâbâ mo ninan gâbâ, zo Anutu sâtñâ lubapñâ den zirât topñâ nângâbap. ¹⁸ Nâi zâk zik umgât sâbap, zâk sâknâ mem zâizâiñ upap. Ka nâi zâk nep mariñangât sâtâre muyagibapkat nep tuubap, zâkkât itâ nângâbi, ‘Zâk sarâ buñâ. Den bonñâ sâmap.’ Oi nâ zo yatâ sâman.

¹⁹ Mosenâ gurmin den sâm muyagem zingip. Oi zen gurumin den zo mân lum kwâtâtime. Yatâ opñâ zen wangât nâgât denân kwap sâm nonam se.” ²⁰ Sâi a zen itâ sâwe, “A ikâ zorâñ gobigât se? Gâgât itâ nângen. Gâ wâkegot ândim um gulip op sat.” ²¹ Sâne Yesuñâ dâzângom sâip. “Nâ nep kânok tuoga, zo ek pârâkpam kwakmak ue. ²² Sa nângânek. Mosenâ narâpziñ kwabâ kwatziñgâbigât sâm zingip. (Oi zo Mosenâ mân topkwâip. Sâkurâpniñandâ mârûm nâi topkwarâwe.) Oi nep zo tuutuunâ mâte oi kendonân tuume. ²³ Mosegât gurumin den, zo birânetâ bon buñ opapkât kendonân narâpziñ kwabâ kwatziñgâme. Nâ ko kendonân a kiñ bik mumuñ sâknâ kubiksa âlip uap, zorat wangât kuk otnige? ²⁴ Zen den sâknik mân sânek. Nângâm sâlâpkum ko bonñâ sâbi.”

Yesugât op itâ sâwe, “Zâk Kristo mo a nâi?”

²⁵ Yerusalem kamân mâirâp nâmbutñandâ itâ sâwe, “A kunam sâme, zo zirâ mo? ²⁶ Zâk a ambân mâteziñ zi den muyap sâi patârâpniñandâ mân sâm kwâkâme. Zen topñâ nânggâne a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkat mârûm sâsân, zo mo dap? ²⁷ Buñâ motñâi. A zirât muyamuyagiñangât topñâ nângen. Ka nâi gâbâpkât sâsân, zo âsagei zâkkât topñâ mân nângânat.” ²⁸ Yatâ sâne Yesuñâ tirik namin kin den patâ itâ sâm dâzângoip, “Ikâ gâbâ gâwan, zo âlip nângen sâme. Ka nâ ninâ umgât mân gewan. Bonñâ mariñâ, Anutu, zâknâ sângonnogi gem gâwan. Oi zen zâk mân ek nângâme. ²⁹ Nâ ko zâknâ sângonnogi zik um topñan gâbâ gewan, gât ko nânâ zâkkât topñâ nângâm kwâtâtian.”

³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi tâk namin pânâam sâwe. Oi kukuñangât narâknâ, zo mân mâte oipkat yâmbârem birâwe. ³¹ Oi a yennâ zengâren gâbâ donbepñâ Yesu nângâm pâlâtâñ kwarâwe. Oi itâ sâwe, “A patâ gâbapkat sâsân, zâk a zirâñ kulem tuumap, zo walâm tuubap? Buñâ. A zi aksik tuum nanğâmap.”

Kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzângowe.

³² A zen den yatâ zo tik sâne Parisaio zen nângamñâ tirik namâ galem a sot âragumñâ kâwali a zen Yesu gâsum tâk namin pambigât sângonzângowe. ³³ Yesuñâ itâ dâzângom sâip, “Nâ narâk pânkânok zen sot ândimñâ sângonnogip, zâkkâren zâibat. ³⁴ Oi zen kârûnim mân muyagenibi. Âi ândibarân dap op gabi?” ³⁵ Yatâ sâi Yuda a zen itâ sâm âraguwe, “A zirâñ ikâ ari kârûnatkât sap. Yuda a bukurâpniñ Grik a hân toren toren zen sot ândie, zengâren âibam sap? Mo zâk Grik a zengâren âim den dâzângobam sap? ³⁶ ‘Kârûnim âim mân muyagenibi. Âibarân zen mân gabi.’ Den zo wangât sap?”

Yesu zâk Kaapum niñgâbapkat sâip.

³⁷ Yuda zenġat kendon sirâm boiņâ mindumindu patâ utne Yesuņâ zaat kin den patâ dâzângom sâip, “Nġai zâk toogât nâņġâmņâ nâġâren ga nimbap. ³⁸ Oi nġai zâk nâ nâņġâm pâlâtâņ kwatnġibap, zâkkât umņan too sinņâ takâm zimbap. Kembangât ekabân den yatâ kulemgune ziap.” ³⁹ Yesu nâņġâm pâlâtâņ kwâkņangâwen, nen Kaapungât sinġi kwatningâm yatâ sâip. Yesu zâk narâk zoren Kaapumņâ mân niņġip. Wangât, zâk sumbem âsakņâ umņan mân âburem zârip, zorat mân niņġip.

A ambân zen Yesu topņangât sâm kâsâpagowe.

⁴⁰ A nâmbutņâ zen den zo nâņġâm Yesugât itâ sâwe, “Perâkņak, zâk Propete ġabapkât mârûm sâsâņ.” ⁴¹ Nâmbutņandâ itâ sâwe, “A bâliņan ġabâ mâkâniņġabapkât mârûm sâsâņ, Kristo, zi zâk.” Nâmbutņandâ ko kwâkâm sâwe, “A patâ zo, zâk dap op Galilaia hânân muyagġibap? ⁴² Kembangât ekabân den nġai itâ ziap. Kristo zâk a kutâ Dawidigât kamân, Betelem, zoren âsagġibap.” ⁴³ A zen Yesugât yatâ sâm kâsâpagowe. ⁴⁴ Oi nâmbutņandâ tâk namin pânat sâm yâmbârem birâwe.

A sâtņâ ziņ Yesu mân nâņġâm pâlâtâņ kwâkņangâwe.

⁴⁵ Kâwali a zen tirik namâ galem a sot Parisaio zenġâren âburinetâ itâ sâwe, “Zen wangât Yesu mân ġâsum diim ġe?” ⁴⁶ Sâne kâwali a ziņâ sâwe, “Zâk den sâmap, zo yatâ a nġaiņâ mân sâmap.” ⁴⁷ Sâne Parisaio a ziņ itâ sâm dâzângowe, “Zen a yenņâ yatik um ġulip kwatziņġap? ⁴⁸ A sâtņâ sot Parisaio a, nenġâren ġabâ nġai zâk sot pâlâtâņ uap? ⁴⁹ Zo buņâ. A yenņâ, zen ko Kembangât gurumin den mân nâņġâme, zen simġat sinġi.”

⁵⁰ Yatâ sânetâ bukuziņâ nġai kutņâ Nikodemo, mârûm Yesugâren arip, zâkņâ itâ sâm dâzângoip, ⁵¹ “A nġaiņâ zikņâ topņâ mân sâi dap yatâ hâuņangât den sâm kwâkânat? Nen yatâ mân utnatkât gurumin den ekabân den nġai ziap.”

⁵² Yatâ sâi ko bukurâpņandâ Nikodemo den kârâpņoot itâ sâm dukuwe, “ġâ a zo yatik Galilaia hânân ġokņâ? Kembangât ekabân sâlâpkum itâ nâņġâban, ‘Galilaia hânân Propete nġai mân âsagġibap.’” ⁵³ Oi zen kâsâpagom mirâziņan âim nanġâwe.

8

Laņ mâman ambân nġai Yesugâren diim âiwe.

¹ Yesuņâ Oliwa bâkņan zâi zeip. ² Mirâ haņsâi zobâ âburem tirik namin zari a ambân doņbepņâ zâkkâren minduwe. Yesuņâ ġe tapņâ Kembangât den sâm dâzângoip. ³ Oi Kembangât gurumin den zorat galem a sot Parisaio a, zen mâtâp ambân nġai a sot ândei muyagem diim Yesugâren gam pam haamġum kin sâwe, ⁴ “Patâ, ambân zi a laņ zen sot ândei muyagem ġâsum diim ġen. ⁵ Oi Mose zâk ambân itâ zo kâtņâ zâņgone mumbigât sâm gurumin den ekabân kulemgum niņġip. Oi ġâņâ ambân zâkkât dap nâņġat?” ⁶ Zo yatâ mâsikâne den dap mo dap sâi nâņġâm denân pânâ sâwe. Sâne Yesu zâk pindiņsâm bikņandâ hânân kulemgum tâip. ⁷ Kulemgum tâi mâsikâm zagât zagât utnetâ zaatņâ itâ sâm dâzângoip, “Zenġâren ġabâ a nġai tosaņâ buņâ, zâkņâ kâtņâ topkwap koi ko kumbi.” ⁸ Yatâ sâm du pindiņsâm hânân kulemgum tâip.

⁹ A ġawe, zen den zo nâņġâm patâziņâ kândom ari kânok kânok ari ari âim nanġâwe. Ambân zâk zikņik Yesugât mâtenan kiri Yesu zâk oksâm zaat

mâsikâm sâip. ¹⁰ “Ambân, a zen ikâ arie? Nâinâ hâuŋaŋgât den sâm sinŋan giap?” ¹¹ Sâi ambânâ sâip, “Kembu, buŋâ.” Sâi itâ sâm dukuip, “Nâ yatigâk, nâ gâ mân sâm sinŋan gian. Zorat gâ âi ândim bâliŋâ du zagât mân upan.”

Yesu zâk a hân dâp neŋgât kârâp âsakŋâ op ândiap.

¹² Yesuŋâ a den dum dâzâŋgoip. Itâ sâm dâzâŋgoip, “Hân dâp a zengât kârâp âsakŋâ op ândian. Oi nâi zâk nâ molinibapŋâ, zâk nâtâtigân mân ândibap. Zâk ândiândi âsakŋâ tâkŋaŋgi ândibap.” ¹³ Sâi Parisaio a ziŋâ itâ sâm dukuwe, “Gâ gikak topkâ sâm muyagiat, zorat nâŋgindâ bon mân uap.” ¹⁴ Sâne Yesuŋâ sâip, “Ninak topnâ sapsuga bon buŋ mân opmap. Wangât, Nâ ikâ gâbâ gâwan sot ikâ âi ândibap, zorat topŋâ nâŋgâm den sâmân. Zen ko zo mo zorat ârândân kwakme. ¹⁵ Zen sâknjik ekŋâ umŋan bonŋâ zo mân ikme. Oi zen laŋ sâme. Nâŋâ ko zengât topziŋ mân sâmân. ¹⁶ Oi zengât topziŋ sâbat, zo ko bonŋâ upap. Nep zo ninik mân tuubat. Ibâ sâŋgonnogip, zâkŋâ betnan mei nep zo tuubat. ¹⁷ Zengât gurumin den ekabân den nâi itâ ziap,

‘A zagât, zikŋâ a nâigât topŋâ sâitâ nâŋgâne bon upap.’

¹⁸ Nâ ninâ topnâ sâm muyagia Ibânâ sâŋgonnogip, zâkoot yatik sâm muyagemap.”

¹⁹ Yesu zâk den yatâ sâi mâsikâm sâwe, “Ibâgâ ikâ?” Sânetâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen nâgât topnâ mân nâŋgâme. Zen nâgât topnâ nâŋgâm sâi ko Ibânâŋgât topŋâ yatik nâŋgâbe.”

²⁰ Yesuŋâ den zo tirik namâ umŋâ nâi kât pâpanŋan, zoren kin den dâzâŋgoip. Oi zâk mumbapkât narâkŋâ mân mâte oipkât dabân gâsum tâk namin kek pambe?

Aŋâ hânân gok, Yesu zâk Sumbemân gokŋâ.

²¹ Yesu zâk den târokwapŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ zâmbam aria zen kârunimŋâ tosaziŋoot ândim mumbi. Nâ âibat, zoren zen dap op gabi?” ²² Zo yatâ sâi ko Yuda a ziŋâ sâwe, “Nâ âi ândia zen mân gabi, den zo wangât sap? Zâk zikŋâ agoyangâm mumbapkât sap?” ²³ Sânetâ Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen âmbiren gokŋâ. Nâ ko uren gokŋâ. Zen hân ziren gokŋâ. Nâ ko hân zi gokŋâ buŋâ. ²⁴ Nâ zorat opŋâ dâzâŋguan, Zen tosaziŋoot ândim mumbi. Nâ ândim gâwanŋâ ândim zâibat. Zen zo mân nâŋgâm simbitkubi, zo ko tosaziŋ zemziŋgi mumbi.”

²⁵ Sâi ziŋâ mâsikâm sâwe, “Bâi, gâ wan a nâi?” Sâne Yesuŋâ dâzâŋgom sâip. “Topnâ dâzâŋgom gâwan, zo bonŋâ. ²⁶ Nâ zengât tosa sot hâuŋaŋgât den doŋbep mem ândian. Sâŋgonnogipŋâ den bonŋâ sâmmap. Oi nâ den zâkkâren nâŋgâwan, zorigâk a ambân dâzâŋgoman.”

²⁷ Den zo Ibânâŋgât op sâm dâzâŋgoi zen mân nâŋgâm kwâtâtiwe. ²⁸ Sâmŋâ Yesuŋâ târokwap itâ dâzâŋgom sâip. “Zen a bonŋâ nâ nagân mândânibi, narâk zoren topnâ nâŋgâm biranŋbi. Oi ninâ umgât kut nâi nâi mân opman. Ibânandâ den sâm dâtnogip, zorik sâmân, zo nâŋgâm kwâtâtibi. ²⁹ Oi sâŋgonnogip, zâk nâ sot ândiap. Nâ kut nâi nâi opman, zo egi âlip opmap, zo ko zâk mân birânimap.” ³⁰ Yesu zâk den yatâ sâi a doŋbepŋâ nâŋgâmŋâ, nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgawe.

Yesugât den mem ândim dumun buŋ utnat.

³¹ Yesuŋâ Yuda a nâŋgâm pâlâtân kwâkŋaŋgawe, zen itâ sâm dâzâŋgoip, “Zen nâgât den lum ândim arâpnâ bonŋâ upi. ³² Opŋâ nâgât den bonŋâ,

zo nângâne mâkâziŋgi dumunziŋ buŋâ, hâlâluyâk ândibi.” ³³ Yesuŋâ yatâ sâi zen itâ mâburem dukuwe, “Nen Abaramgât kiurâp. Nen a zenŋât kore mân op ândiwen, zorat wangât sat? ‘Dumun buŋ ândibi.’” ³⁴ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ perâkŋak dâzânguan. Nâi zâk bâliŋ opmap, zâk bâliŋaŋgât kore a upap. ³⁵ Kore a, ziŋâ patâziŋaŋgât mirin tâtat mâme mân upi. Narâpŋa ko Ibâgât mirinâk ândim zâimambi. ³⁶ Zorat nâ nanŋandâ olaŋziŋga, zen perâkŋak dumum buŋ ândibi.

³⁷ Zen Abaramgât kiurâp, zo nângan. Oi zen nâgât dennâ umziŋan mân giari nonam se. ³⁸ Nâ Ibânaŋgâren kut ŋâi ŋâi ek ândiwan, zorat sâman. Zen ko ibâziŋaŋgâren kut ŋâi ŋâi nângâwe, zo upme.” ³⁹ Sâi itâ sâm dukuwe, “Nen sâkuniŋ Abaram.” Sâne Yesuŋâ dâzângoip, “Zen Abaramgât kiun ândim sâi zâkkât orot mâme yatâ upe. ⁴⁰ Anutugâren gâbâ den bonŋâ nângâwan, zo dâzângoman. Oi ziŋâ nonam se. Kut zo yatâ zo Abaramŋâ mân oip. Zen Abaramgât narâpŋa buŋâ. Ibâziŋâ, zâk ŋâi. ⁴¹ Zen ibâziŋaŋgât orot mâme upme.” Yatâ sâi ziŋâ sâwe, “Nen a laŋan gâbâ mân âsagiwen. Ibâniŋ Anutu kânok.” ⁴² Sâne Yesuŋâ sâip, “Ibâziŋ Anutu sâi ko nâ buku otnibe. Nâ Anutugâren gâbâ gewan. Ninâ umgât mân gewan. Zâkŋâ sângonnogi gewan.

⁴³ Zen dap op ândine dinnandâ umziŋan mân geimap? Nâ den sa zen kindapziŋ aŋgân kârâme, zorat ko yatâ upme. ⁴⁴ Zen ibâziŋ Sataŋ. Zâkkât den lubigât umziŋ kinmap. Zâk mârûm ŋâi a tâmbetagoagonj nep tuum ândim gaap. Zâk den bonŋâ kândâtkoipkât umŋan den bonŋâ ŋâi mân ziap. Zâk sarâ a sot sarâ mariŋâ. Zorat zâkkât orot mâmeŋâ zo sarâ opmap. Zen zo yatik umziŋan den bonŋâ mân gei ziap. ⁴⁵ Zorat nâ den bonŋâ dâzângua dinnâ birâme.

⁴⁶ Zenŋâren gâbâ a ŋâi nâgât tosa âlip sâbap? Buŋâ. Nâ den bonŋâ sâman. Zen wangât nâgât dinnâ birâme? ⁴⁷ Nâi zâk Anutugât siŋgi upapŋâ diŋâ nângâbap. Zen Anutugât siŋgi mân ândimeŋâ diŋâ birâme.”

Yesugât den mem ândim mân munat.

⁴⁸ Sâi Yuda a sâtŋâ, ziŋ kuk op itâ sâm bâliŋ kwâkŋaŋgâwe, “Nen gâgât dap sânat? Gâ neŋgât kâmurân gok buŋa. Gâ Samaria a. Wâkeŋâ umgan giari ândiat. ⁴⁹ Gâgât topkâ yatâ sâindâ dâp upap.” Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzângoip, “Nâ wâkeŋâ mân otnimap. Nâ Ibânâ sâm bâbâlaŋ kwâkŋaŋgâman. Zen ko nâ mem ge kwatnige. ⁵⁰ Nâ kutsiŋginangât opŋâ mân dâzângowan. Kutsiŋginangât den dâzângobap, zo ŋâi ândiap. Zâkŋâ nâgât kutsiŋgi, zo mem zâi pâmbap.

⁵¹ Nâ perâkŋak dâzângua nângânek. Nâi zâk nâgât den mem ândiap, zo mân mumbap.” ⁵² Yatâ sâi Yuda a ziŋâ itâ sâwe, “Wâkeŋâ otgimap, zo perâkŋak. Abaram moip. Oi Propete zen yatigâk muwe. Oi gâ itâ sat, ‘Nâi zâk nâgât den mem ândibapŋâ mân mumbap.’” ⁵³ Sâkuniŋâ Abaram, zâk patâ moip. Oi gâ zâk walâbam sat? Oi Propete a, zen yatâ muwe. Gâ wangât sâkkâ mem zâi paat?” ⁵⁴ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzângoip, “Ninak sâknâ mem zâi pa sâi ko bon buŋ opap. Ibânâ ândiap, zâkkât Anutuniŋ sâme, zâkŋâ kutsiŋginâ mem zâi pâmap. ⁵⁵ Zen zâkkât topŋâ mân nânge. Nâŋâ ko zâkkât topŋâ nângâm kwâtâtian. Nâ mân ek nângan sa sâi ko a sarâ zen yatâ opap. Nâ zâk nângânŋan. Oi zâkkât diŋâ mem ândiman.

⁵⁶ Sâkunziŋâ Abaram, zâk nâgât narâk mâte oi ikpapkât sâtâre op ândeip. Zorâŋâ ândim muyagia sâtâre pâtâ oip.” ⁵⁷ Yatâ sâi Yuda a ziŋ sâwe, “Gâ

kendongâ 50 mân ândeinnâ Abaram egâwan sat?”⁵⁸ Sâne Yesunâ itâ sâm dâzânngoip, “Nâ perâkñak dâzânngobâ. Nâ Abaram mân âsagei ândiwanñâ ândim gaan.”⁵⁹ Yatâ sâi Anutu hutkum sap sâm kâtnjâ mem kunâ sâne Yesunâ tikpam tirik namin gâbâ geip.

9

A sen nâtâtik, zâkkât den sinji.

¹ Yesu zâk mâtâbân âim sen nâtâtik a nâi muyageip. A zo mam kâmbonjan gâbâ âsagem sen nâtâtik op ândim gâip. ² Yesunâ a zo muyagei arâpnâ ninj Yesu mâsikâm sâwen, “Patâ, nâigât tosegât yatâ muyageip? Ziknâ mo ibâ mam zekât?”

³ Sâindâ Yesunâ itâ sâm dâtnânngoip, “Yatâ bunâ. Ziknâ mo ibâ mam zekât tosegât bunâ. Anutu imbanjanngât topñâ zâkkâren muyagibapkât yatâ âsageip. ⁴ Sirâmân nep tuumen. Kâ nâtiksâi ko nep mân tuumen. Narâk zi sirâm yatâ oi sângonnogip, zâkkât nep âlip tuum ândinat. Kwâkñan nâtâtik muyagei nep zo dap dap yatâ tuubi?” ⁵ Nâ hânân ândibat dâp hân a zengât âsakñâ op ândibat.”

⁶ Yesu zâk yatâ sâmñâ hânân tâpkum hân bañet mem golanjukum sen nâtâtik zo sinjan sanjorip. ⁷ Itâ sâm sanjorip, “Gâ Siloam too dengânân âi too sanjonnân.” (Siloam zo Yuda denân. Niinj denân ko sângongoip sâmen.)

⁸ Yatâ opñâ kamârâpnâ zinâ a zo eknâ mâsikâyangâm sâwe, “Nalemgât oletniñgâmap, zi zâk mo nâi?” ⁹ Sâne nâmbutñandâ sâwe, “Zi zâk.” Oi nâmbutñandâ sâwe, “Zâk bunâ. Zâkkât tobat yatâ a nâi.” Yatâ sâne zikñak sâip, “Nâ ko zi.” ¹⁰ Sâi mâsikâm sâwe, “Dap op singâ âlip uap?” ¹¹ Sâne itâ sâm dâzânngoip, “A nâi kutñâ Yesu, zâknâ hânân tâpkum hân bañet mem golanjukum sinnan sanjonñâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ Siloam dengânân âi too sângon.’ Oi nâ âi too sanjonsa sinnâ âlip oi eksan.” ¹² Yatâ sâi mâsikâm sâwe, “A zo ikâ ândiap?” Sâne zâknâ sâip, “Nâ mân ek nângan.”

A sinjâ âlip oip, zorat Parisaio zinj den sâwe.

¹³ A sen nâtâtik op ândimñâ âlip oip, zo diim Parisaio a zengâren âiwe. ¹⁴ Oi Yesunâ bañet golanjukum sinjâ sanjorip, zo Yuda zengât kendonân oip. ¹⁵ Zorat Parisaio a, zinâ a zo mâsikâm sâwe, “Gâ dap op singâ âlip uap?” Sâne itâ sâm dâzânngoip, “Zâk bañet mem sinnan sanjori nâ âi too sanjonsa sinnâ âlip uap.” ¹⁶ Parisaio zengâren gâbâ nâmbutñandâ itâ sâwe, “A zo Anutugâren gokñâ bunâ. Zâk Kembangât gurumin den kom mâtâp wâlap. Zâk kendonân nep tuugap.” Sâne nâmbutñandâ sâwe, “Zâk bâlij mame a ândim sâi nep itâ zo mân tuubap.” Parisaio a, zinj yatâ sâm âragum kâsâpagowe.

¹⁷ Oi a sinj bâpsâsâñ kubigip, zo mâsikâm sâwe, “Singâ kubiksap, zorat gâ dap nângat?” Sâne zâknâ sâip, “Zâk Propete.” ¹⁸ Sâi Yuda a zen a zo sen nâtâtik ândimñâ âlip oip, zorat nângâne bonñâ mân oi sâne ibâ mamñâ, zet gawet. ¹⁹ Gâitâ mâsikâzikâm sâwe, “Nanzikñâ sen nâtâtik muyageip, zi mo? Zâk dap op sinjâ âlip uap?”

²⁰ Sâne ibâ mamñâ, zik itâ sâwet, “Zâk nannikñâ, zo nânget. Sen nâtâtik âsageip, zo nânget. ²¹ Ka dap opñâ sinjâ âlip uap, zo mân nânget. Nâinjâ kubiksap, zo mân nânget. Zâk katep bunâ. Mârum lâmbarip, zorat ziñjak mâsikâne topñâ dâzânngoik.”

²² Ibâ mamñâ, zet Yuda a sâtnjâ zengât kenğât opñâ yatâ sâwet. Yuda a zengât a sâtnjâ, zij den itâ sâm ândiwe, “Njâi zâk Yesugât itâ sâbap, ‘A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsân, zâk zo. Zâk Kristo.’ A yatâ zo mâtâmâtâpâse namin mân zâibapkât pâke pânat. A yatâ zo kâbakñeñgandâ nenğât kâmurân mân tâpap.” ²³ Zorat opñâ ibâ mamñâ zet kenğât op itâ sâwet, “Zâk katep bunâ. Zâk mârûm lâambarip, zorat zijâ mäsikâne topñâ sâik.”

²⁴ A sen njâtâtik op ândeipñâ âlip oip, zo dum diim gamñâ itâ dukuwe, “Anutu mâteñan kin sarâ mân sâban. Nen a zorat topñâ nânğen. Zâk bâliñ mâme a.” ²⁵ Yatâ sânetâ ko a zorân itâ sâm dâzânğoip, “A zo bâliñ mo âlipñâ, zo mân nânğan. Sen njâtâtik ândiwannâ sinnâ âlip uap, zo nânğan.” ²⁶ Sâi dum mäsikâwe, “Dap otgigap? Dap op sinğâ mânânğâtsap?”

²⁷ Sâne a zorân itâ sâm dâzânğoip, “Nâ mârûm dâzânğuan. Zen wangât kisanjâ dâzânğobatkât se? Zen zâkkât a utnam se?” ²⁸ Yatâ sâi zijâ sinjan gem dukuwe, “Gâ zâkkât a. Nen ko Mosegât arâpñâ. ²⁹ Mose zâk Anutuñâ den dukui, zo nânğen. Ka a zi ikâ mo ikâ gâbâ âsagem gâip, zo mân nânğen.”

³⁰ Sâne a zorân den itâ mâburem dâzânğoip, “A zi sinnâ mânânğâtsap, zâkkât topñâ kârune nânğa imbanjâ uap. ³¹ Nen itâ nânğâmen, ‘Anutuñâ bâliñ mâme a mân betziñan memap. Njâi zâk hurat kwâkñanğâm diñâ luği bekjan mimbap.’ ³² Mârûm hân âsageibân gâbâ a njâi zâk mam kâmbonjan gâbâ sen njâtâtikñâ âsagem kubikkubikñâ mân âsagei nânğâwen. ³³ Oi a zo Anutugâren gâbâ mân gâip sâi nep itâ zo dap yatâ tuubap?” ³⁴ Sâi den kârâpñoot itâ sâm dukuwe, “Gâ bâliñ mâme sot lañ mâman a zengâren gâbâ âsageinñâ dap yatâ nen den topñâ dâtnânğuat?” Yatâ sâm kom kâbakñine ârip.

Yesu kândâtkom um njâtâtik ândiândij.

³⁵ A zo kâbakñine ari Yesuñâ nânğip. Oi a zo muyagenanğâm itâ sâm mäsikip, “Gâ a bonñâ nânğâm pâlâtân kwâkñanğat mo?” ³⁶ Sâi a zorânjâ sâip, “Patâ, sat, zo a njâi? Zo tirâpnona eknjâ nânğâm pâlâtân kwâkñanğâbat.” ³⁷ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukui, “Gâ eksat. Den dâğogan, zo nâ.” ³⁸ Sâi a zorânjâ sâip, “Kembu, nâ nânğâm pâlâtân kwatgigan.” Yatâ sâmñâ um topñan pindiñsâm mâtâpâseip.

³⁹ Oi Yesuñâ sâip, “Nâ topziñ sâm muyagibatkat hânân gewan. Zorat a ziiñanğât nânğâne giginjâ oi sinniñ njâtâtik sâme, zen sinziñ ânânğât âsakñan bâğim ândibigât gem gâwan. Oi a ziiñanğât nânğâne zâizâiñ oi sinniñ âlipñik sâme, zen njâtâtigân bagim ândibigât gem gâwan.” ⁴⁰ Yatâ sâi Parisaio a ârândân kirâwe, zen nânğâmñâ sâwe, “Nen sen njâtâtik nânğonsat?” ⁴¹ Sâne Yesuñâ sâip, “Zen sen njâtâtik ândim sâi tosaziñ bunj ândibe. Ka ziiñak sâme, ‘Nen sinniñ âlipñâ.’ Zorat tosaziñ zemziñgap.”

10

Râma zen mariziñanğât den nânğâme.

¹ Yesuñâ den sumbuñjâ njâi itâ sâip, “Nâ perâkñak dâzânğua nânğânek. Njâi zâk râma zengât poñ durubit zo birâm njân gâbâ loñin bagibap, zâk kâmbu a op kut nêñ njâi lañ memap. ² Njâi zâk poñ durubirân gâbik bagibap, zâk ko râma zengât galem a. ³ Zâk gâi mâtâp galem a eknjâ mâtâp mem pâmbar. Oi râma zijâ diñâ tobat nânğâbi. Oi râma galem a zo râma kutziñan zânğonsâm poñan gâbâ diiziñğâm âibap. ⁴ Râma gakârâpñâ diiziñğâm gei kândom ari

molim âibi. Diŋ tobatŋâ nâŋgâmegât molim âibi. ⁵ Ka a nâi gâi diŋ tobatŋâ mân nâŋgâmŋâ mân molibi. Buŋâ. Zen keŋgât op birâm âibi.” ⁶ Yesuŋâ den sumbuŋâ yatâ sâi Yuda a ziŋ den zorat topŋâ mân nâŋgâwe.

Yesu zâk galem a âlipŋâ.

⁷ Yatâ utne Yesuŋâ dum dâzâŋgom sâip, “Perâkŋak dâzâŋgua nâŋgânek. Râma zengât zâizâiŋgât mâtâp, zo nâ. ⁸ Nâ mân âsagia âsagiwe, zo kâmbu a. Zen kut nâi nâi laŋ mime. Zen ganetâ râma zen zengât den mân nâŋgâwe. ⁹ Mâtâp nâ. Nâi zâk nâgâren gam bagibap, zâk mân tâmbetagogap. Zâk bagimgagim nalemmuyagem nem ândibap.

¹⁰ Kâmbu a zen ga râma kâmbu mem zâŋgom tâmbetzângobigât game. Nâ ko râma ziŋ ândim ândiândi âlip muyagem ândim kwâtâtibigât gâwan. ¹¹ Nâ râma galem a âlipŋâ. Galem a zâk galem otziŋgâm ândim râma gakâŋâ tâmbetagogegât ândiândiŋâ birâbap. ¹² Râma galem a bâliŋâ, mariŋâ buŋâ, kât nep tuutuunŋgât aŋâ dâŋ galemziŋ mân opmapŋâ wâu kâtikŋâ gâi zâmbam âibap. Oi wâu kâtikŋâ gamŋâ râma ziŋgâm molziŋgi siŋsururuŋ upi. ¹³ A zo râma galem a bâliŋâ. Zâk râma zengât girem mân upap. A zo kât mimbapkât nep tuumap. ¹⁴ Nâ ko râma galem a âlipŋâ ândiman. Ibâ sot nâ âŋak nâŋgâm ândimet. ¹⁵ Zorat dâp op nâ kâmurâpnâ zen sot âŋak ândimen. Zorat na râma zengât opŋâ ândiândinâ birâbat. ¹⁶ Oi râma kâmut nâin nâin ândie. Zen poŋ zi gokŋâ buŋâ. Oi ninak ârândâŋ diiziŋgâm ga dinnâ nâŋgâbi. Oi râma zen kâmut kânok sot galem a kânok yatâ muyagibap. ¹⁷ Râma zengât op ândiândinâ birâbat, zorat Ibânandâ umŋandâ gâsunimap. Nâ ândiândinâ birâmŋâ dum mimbat. ¹⁸ Ândiândinâ zo a ziŋ nonam dinnâ sâne mân birâbat. Buŋâ. Ninak nâŋgâm birâbat. Ninak birâbat sot mimbatkât imbanâ zemniŋap. Yatâ upatkât op Ibânandâ sâm nigip.”

¹⁹ Yesu zâk yatâ sâip, zorat Yuda a zen nâŋgâm den sâm kâsâpagowe. ²⁰ Oi a donbepŋâ itâ sâwe, “Wâkenâ okŋaŋgi um gulip uap. Den sâi wangât nâŋge?” ²¹ Nâmbutŋandâ itâ sâwe, “A wâkeŋootŋâ ândim sâi den itâ mân sâbap. Mo wâke nâiŋâ a sen nâttâtik zen âlip kubikziŋgâbap?”

Yuda a sâtŋâ, ziŋ Yesu kâsa okŋaŋgâwe.

²² Yuda a ziŋ tirik namâŋ mârum mâsop miwe, zorat kendon narâkŋâ mâte oip. ²³ Map pateŋ narâkŋan mâte oip. Oi Yesu zâk tirik namin âim mindumindugât um patâ nâi kutŋâ Salomo, zoren âim gam kirip. ²⁴ Oi Yuda a ziŋ ekŋâ mindum haamgum kin itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât topkâ kwâimbâna um zagât upmen? A bâliŋan gâbâ mâkâniŋgâbapkât mârum sâsâŋ, gâ a zo ândiat oi ko sâm muyagem dâtnâŋgo.”

²⁵ Sâne Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nâ mârum sâm dâzâŋgua mân nâŋgâwe. Ibânangât sâtkât nep tuuman, zorâŋ topnâ sâm muyagemap. ²⁶ Ka zen nâgât râma mân op ândiegât dinnâ mân nâŋgâme. ²⁷ Râma gakââ ândie, zen ziŋgit holiziŋ nâŋgâman. Oi ziŋâ dinnâ nâŋgâme. Dinnâ holiŋâ nâŋgâm mâtâbân molinime. ²⁸ Oi ândiândi kâtik muyagem ziŋga mân tâmbetagogom ândim zâibi. Oi nâgât bitnan gâbâ a nâiŋâ mâkâmâkâŋ, zo mân taap. ²⁹ Ibânandâ nâgâren zâmbarip, zâk a sot kut nâi nâi aksik walâziŋgâm ândiap. Oi nâiŋâ Ibânangât bikŋan gâbâ mân mâkâbap. ³⁰ Nâ sot Ibâ, net orot mâmenikŋâ kânogâk ziap.”

³¹ Yatâ sâi Yuda a ziŋ kât dum mem kunam urâwe. ³² Yatâ utnetâ Yesuŋâ itâ sâm dâzâŋgoip, “Nep âlipŋâ top topŋâ Ibânâ mam otnigi tuuga igâwe. Oi

ikâ zorat op kâtnjâ nonam se?" ³³ Sâi Yuda a, zinjâ sâtnjan mem itâ dukuwe, "Nep âlip tuumat, zorat buñâ. Gâ ayâk ândiatnjâ Anutu hutkum gikanğât nâ Anutu sat. Zorat op gonam sen." ³⁴ Yatâ sâne Yesujâ itâ sâm dâzânğoip, "Kembugât gurumin den ekabân Kembugât den njai itâ ziap. Zo sâlâpkum nânğame mo buñâ? Den zo itâ, 'Nânâ sâwan, Zen Anutu yatâ.'

³⁵ (Oi Kembugât den kulem gulipkum njai sâsân, zo mân taap.) Anu-tugâren gâbâ den zengâren gâip. Zengât op zen Anutu yatâ sâip. ³⁶ Zorat zen wangât itâ se, 'Gâ Anutu hutkum sat.' Anutunjâ gâsum sâlâpnom sângonnogi gewan. Zorat op nâ Anutugât nannâ sa wangât zen den se?

³⁷ Nep tuuman, zo iknetâ Ibânangât dâp mân opmap oi ko birânim nâgât den zorat nânğane bon buj oik. ³⁸ Mo iknetâ Ibânangât dâp uap, zo ko dinnangât buñâ, nepnangât opnjâ itâ nânğabi. Ibânandâ nâ sot tâpmap. Oi nâ zâkkâren gâbâ gewan, zorat topnjâ nânğabi."

³⁹ Yesujâ den yatâ sâi ko tâk namin pânâ dum sâne birâzingâm arip. ⁴⁰ Birâzingâmñâ Yodañ too nâmbutken Yohaneñâ mâruman too sanğonzingâm ândeip, zoren âi ândeip. ⁴¹ Zoren âi ândei a donjeb patâ zinj Yesugâren ga mindum itâ sâwe, "Yohane zâk sen mârât top top, zo mân tuugip. Ka gâgât den sâip, zo bon op nanğap." Oi zoren a ambân donjebepñâ Yesu nânğâm pâlâtân kwâknanğawe. ⁴² (-)

11

Lasaro moip.

¹ Betania kamânân a njai ândeip, kutnjâ Lasaro. Zâk sot ponâzatnjâ Maria sot Mata, zen kamân zo goknjâ. ² Mariañâ mârûm Kembu too wârânñâ âlipnjâ zorân sanğon ko kâuk sâmotnandâ kinjâ sângori âronñâ oip. Zâkkât munñâ Lasaro, zâk mâsek op zeip. ³ Mâsek op zeip ponâzatnjâ zet Yesugâren den itâ sâm pâitâ arip, "Kembu, gâ nânğâ. Umgandâ gâsumap, a zo mâsek op ziap." ⁴ Den zo pâitâ ari Yesujâ nânğamñâ itâ sâip, "Mâsek zorat bonnjâ mumbapkât buñâ. Anutu sâm âlip kwâknanğâbigât âsagiap. Anutu nannâ nâgât imbanjâ âsagei ekñâ hurat kwatnibi."

⁵ Mata sot gatnjâ sot Lasaro, zengât Yesujâ umñâ tâip. ⁶ Oi mâsekât singi nânğamñâ sirâm zagât kamân zoren ândeip. ⁷ Sirâm zagât ândimñâ arâpnjâ itâ sâm dâtnânğoip, "Gane Yudaia hânân âburem âinâ."

⁸ Sâi arâpnandâ itâ sâwen, "Patâ, mârûm Yuda a zinj kâtnjâ gonam urâwe. Wangât dum zoren âinatkat sat?" ⁹ Sâindâ Yesujâ dâtnânğom sâip, "Mirâ hanğam zeik kek mân nâtâtiksâbap. Nepnâ hânân tuum kwâkâbatkat narâknjâ mân mâte uap. Njai zâk sirâmân mâtâbân ari kut njai njai zimbap, zorân mân kom subap. Zâk âsaknan kut njai njai ek nânğâm âibap. ¹⁰ Njai zâk nâtigân mâtâbân âim âsaknjâ kârûm âi kom subap."

¹¹ Yatâ sâmñâ den itâ târokwap dâtnânğoip, "Bukuniñ Lasaro, zâk uman ziap. Nâ âi mânğibat." ¹² Yatâ sâi ko arâpnjâ niñ itâ sâwen, "Uman zemñâ âlip upap." ¹³ Yesu zâk mumunğât den sumbuñâ sâi nen umangât nânğawen. ¹⁴ Zorat Yesujâ sâm kusiknan kwap dâtnânğoip, "Lasaro muap. ¹⁵ Nâ zoren mân âi ândia muap, zorat zengât umnâ âlip uap. Zen nânğâm pâlâtân kwatnim kwâtâtibigât yatâ âsagiap. Bâi, zi zâkkâren âinâ." ¹⁶ Sâi ko Yesugât arâp nenğaren gâbâ a njai Toma, zâk booboo a konsâmarâwen, zâknjâ

bukurâpñâ itâ sâmbâtânngoip, “Nen zâk sot ârândân arindâ a sâtnjâ zinj nânngonetâ munat.”

Yesu zâk zaatzaat sot ândiândi mariñâ.

¹⁷ Lasaro moi kât mâtâpñan pane sirâm kimembut zei Yesu âi takip. ¹⁸ Betania kamân zo Yerusalem kamân nânngâmñan tâip. ¹⁹ Zobâ Yuda a donjep Mata Maria munzikñâ moip, zorat sângân ninam Betania kamânân âi tarâwe. ²⁰ Oi Yesu gaap sâne Mata zâk nânngâm ari Maria ko mân nânngâm mirin tâi Matanjâ mâtâbân âi Yesu muyageip.

²¹ Muyagemñâ itâ sâmbâmbap, “Kembu, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap. ²² Oi irabot zi gâgât nânngan. Gâ wan mo wangât Anutugâren ninâu sâna nânngâgibap.” ²³ Sâi Yesuñâ itâ sâmbâmbap, “Mungâ mumuñan gâbâ zaatpap.” ²⁴ Sâi Matanjâ itâ dukum sâip, “Narâk patâ, zaatzaat narak, zoren zaatpap, zo ko nânngan.” ²⁵ Sâi Yesuñâ dukui, “Zaatzaat sot ândiândi mariñâ, nâ. Zorat nâinjâ nânngâm pâlâtân kwatnibap, zâk momñâ zaat ândiândij kâtik ândim zâibap. ²⁶ Oi nâi zâk wâgân ândim nânngâm pâlâtân kwatnibap, zâk mumu kâtik mân mom ândiândi kâtik ândim zâibap. Gâ den zo nânngâna bon uap?”

²⁷ Sâi Matanjâ sâip, “Zo nânngan. Oi gâgât itâ nânngan. A bâliñan gâbâ mâkâninjâbapkat mârumbâsân, zo gâ. Anutugât nanñâ hânân gibapkat sâsânjâ, zo gâ. Zorat umnandâ nânngâm pâlâtân kwatgigan.”

Yesu umñâ bâlei iseip.

²⁸ Den Yatâ sâmbâmbap âi gatñâ Maria muyagem den halobân itâ sâmbâmbap, “Patânikñâ gaap. Oi gâgât sap.” ²⁹ Sâi Marianjâ nânngâmñâ kârâpñorâk zaat Yesugâren arip. ³⁰ Yesu zâk kamânân mân takâm Mata muyageip, zoren kirip. ³¹ Marianjâ kek zaatñâ ari Yuda a ambân zâk sot tap um diim gigi den dukum tarâwe, zen kwagân âibam ariap sâmbâmbap âiwe.

³² Maria zâk âim Yesu ekñâ kinj topñan ge pindiñsâm itâ sâmbâmbap, “Kembunâ, gâ ziren ândina sâi ko munnâ mân mombap.” ³³ Yatâ sâmbâmbap isei Yuda a ambân molim âiwe, zen beknjan mem isewe. Isene Yesuñâ zinjgitiñâ umñâ bâlij oip.

³⁴ Yesu zâk mâsikâziñgâm sâip, “Ikâ zoren hanguwe?” Sâi zinjâ sâwe, “Kembu, gâ zi ga eknan.” ³⁵ Sâne Yesu zâk iseip. ³⁶ Oi Yuda a zinjâ ekñâ sâwe, “Iknek, zâknâ umñandâ gâsum biranmap.” ³⁷ Nâmbutñandâ itâ sâwe, “A sen nâtâtik sinjâ mânânngâripiñâ a zi âlip kubigi mân mombap?”

Lasaro zaarip.

³⁸ Yesuñâ umñâ bâlij oi kwagân âi takip. A zo kât mâtâpñan pane zei kât pâtâ mem mâtâpñan pam doonjuwe. ³⁹ Zorat Yesuñâ itâ sâip, “Kât mem kâbakñine.” Sâi a mumuñâ zorat ponânjâ, Matanjâ itâ sâmbâmbap, “Kembu, sirâm kimembut ziap, zorat mârumbâmbap kârok uap.” ⁴⁰ Sâi Yesuñâ itâ dukui, “Den dâgogan, zo mân nânngat? Gâ nânngâm pâlâtân kwatninandâ Anutu imbanñanngât topñâ muyagei ikpan.”

⁴¹ Yatâ sâi ko kât mem kâbakñine ari Yesuñâ sinjâ sumbâm ekñâ itâ sâip, “Ibânâ, gâ ninâunâ nânngat, zorat sâiwap san. ⁴² Gâ narâk dâp ninâunâ nânngâmat, zo nânngan. Nâ a zi kinze, zen topñâ nânngâbigât itâ san. Gâñâ sângonnona gewangât umziñandâ nânngâm pâlâtân kwatnibigât den yatâ dâgogan.”

⁴³ Yatâ sâmnjâ den kâtik sâm konsâip, “Lasaro, gâ gem ga.” ⁴⁴ Sâi mumunandâ zaat gâip. Oi mârûm kinj biknâ sângum kâpiwe. Si sângânjâ kâpiwe, zorat Yesunâ dâzângoip, “Sângum olanj birânek.”

Yesu mumbapkât sâm kâtân urâwe.
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)

⁴⁵ Yuda a ambân Maria sot gawe, zengâren gâbâ donjbepnâ Yesu kut nâi nâi oip, zo eknâ nângâm pâlâtân kwarâwe. ⁴⁶ Nâmbutjandâ ko Parisaio zengâren âim Yesunâ kut nâi nâi oip, zorat den sinji sâm dâzângowe.

⁴⁷ Oi tirik namâ galem a patâ sot Parisaio, zen den so nângâm sâne a sâtnâ mindune itâ dâzângom sâwe, “A zi kulem top top tuugapkât dap utnat?” ⁴⁸ Nen ek mân nângânânggâ utnat, zo ko a pisuk patâ zinj zâkkâren âimnâ nenjât a kutâ sâne Roma a zinj kuk opnâ gam nângone mom nanjindâ tirik namâ zi kândanje.”

⁴⁹ Yatâ sâne zengât buku nâi kutnâ Kaipa, narâk zoren tirik namâ galem a patâ ândeip, zâknâ itâ sâip, “Zen um nângânânggâzin buj ândie. ⁵⁰ Zen itâ mân nânge. A kâmut nen mom nanjâbembgât nenjât hâuniñâ a kânoknâ moi âlip upap.”

⁵¹ Den zo zik umgât mân sâip. Kendon patâ zorat umñan zâk tirik namâ galem a patâ zengât patâzinâ ândeipkât Anutuñâ sâi kânñan den zo sâip. (Yesu zâk perâknak Yuda a kâmut, zengât op mumbapkât sâm pindâpindân.) ⁵² Oi Yuda a zengârâk bunjâ, Anutugât nan bârarâp hân dâp ândie, zen aksik minduzinji kâmut kânok ândibigât sâm pindâpindân.)

⁵³ A patânâ Yesugât op yatâ sâipkât narâk zoren gâbâ a sâtnâ zen Yesu kunam den sâm mâtâp kârûm ândim gawe. ⁵⁴ Zorat Yesu zâk mulukñem tik ândeip. Zâk mirâ kamân kâtik nanjâmñan kamân nâi tâip, kutnâ Epraim, zoren arâpnâ diiningi âi ândiwen.

⁵⁵ Oi Yuda zengât kendon patâ kutnâ Pasowa, zo mâte oi kamân mâik mâigân gâbâ a donjbe patâ, zen Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Pasowa kendongât um sâkzinj kubiknam zâiwe. ⁵⁶⁻⁵⁷ Mârûm tirik namâ galem a sot Parisaio a, zinj den itâ sâm dâzângowe, “Nâinâ Yesugât tâtat mâmerjâ ek nângâmñâ ga dâtnângoik. Dâtnângoik gâsum tâk namin pânat.” Yatâ sâwegât kendon patâ mâte oi Yesu kârûmñâ tirik namin zâi kin itâ mâsikâyangâm sâwe, “Zen dap nânge? Yesu zâk kendonân gâbap mo bunjâ?”

12

Marianâ Yesu too wârân âlip sanjorip.
(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9)

¹ Pasowa kendon ombenjan sirâm namburân kânok zeï Yesunâ Betania kamânân arip. Kamân zoren mârûm Lasaro mumunñan gâbâ mângei zaarip. ² Oi zoren Yesu sii nalem om pindâne Matanâ tokim pâi Lasaro ârândân tap niwe. ³ Tatnetâ Marianâ kwâip belo nâi too wârânñâ âlipñâ, sângân zâizâin, zo mem Yesu kinjan sângonñâ kâuk sâmotñandâ âron meip. Oi mirâ zo itom âlipñâ gam zeip. ⁴ Oi arâpnâ nenjât buku nâi Yuda, Karioto kamânân gok (Zâk narâk nâin Yesu tirâpzângoi gâsum kuwe.), zâknâ itâ sâip, ⁵ “Too wârân âlip, zorânâ sângân kât 3 handeret yatâ mem a kanpitâ zinj dâp opap.” ⁶ Zâk a kanpitâ zengât mân nângâm sâip. Zâknâ mindum kât pâpanñangât irâ, zo zâknâ galem op ândeip. Kât panetâ tik kâmbu memâip, zorat op sâip.

⁷ Sâi Yesunâ itâ sârn dâtnânngoip, “Birânek. Ambân zo den mân dukunek. Too hitom âlip, zo sâknâ sanjori mua hanobi, zorat opnâ kânjan sanjonniqap. Zâk âlip uap. ⁸ A kanpitâ, zen âsâbân zen sot ândibi. Nâ ko zen sot narâk karep mân ândibat.”

A sâtjâ zij Lasaro kumbigât sârn kâtân urâwe.

⁹ Yesu zâk Betania kamânân ândei Yuda a donjeb zâkkât singi nânghâm zoren âiwe. Zen Yesuyâk iknam mân âiwe. Lasaro mumujan gâbâ mângeip, zâk ârândân iknam âiwe. ¹⁰⁻¹¹ Yuda a donjebnâ Lasarogât den singi nânghâmjâ Yesu nânghâm pâlâtân kwâkjanjâwe. Yatâ urâwegât tirik namâ galem a patâ, zij Lasaro Yesu sot ârândân zâkonam den nep tuuwe.

Yesu Yerusalem kamânân zari sâtâre op diiwe.

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)

¹² Mirâ hanjsâi a donjebnâ kendongât Yerusalem kamânân zâiwe. Zen Yesu gam taap sâne singi nânghâwe. ¹³ Den yatâ nânghâm sâtâre op gâmalem sot gâlânjât iinnâ namuj mem mâtâbân muyaginam âiwe. Âi muyagem pam diim itâ sâwe, “Oe, Kembugât sâtkât gam ninjat. Nen sârn âlip kwatgigen. Gâ Isirae nengât a kutâ.”

¹⁴ Yesu zâk donji sigan muyagem kwâkjan zâi tâi arip. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, zorat dâp oip. Den zo itâ,

¹⁵ “Yerusalem kamân, Sionj mâirâp, zen mân kenjât utnek. Iknek. A kutâ patâzij gaap. Zâk donji sigan zorat kwâkjan gaap.”

¹⁶ Narâk zoren arâpnâ nen den zorat topnâ mân nânghâwen. Yesu momjâ zaat sumbemân zarip, zoren itâ nânghâwen, “Zo zâkkât op kulemguwe. Oi zâknâ zo yatik oip.”

¹⁷ Mârum Yesu zâk Lasaro konsâi kwagân gâbâ gâi igâwe, zen den singi zo a nâmbutjâ dâzânjowe. ¹⁸ Oi sen mârât zorat singi nânghâwenjâ a donjebnâ gâmalem sot gâlânjât iinnâ namuj mâtâbân âi muyagiwe. ¹⁹ Oi Parisaio a, zijâ zinjgijâ bukurâpziij mindum târâwe itâ sârn dâzânjowe, “Nânghânek. Zen den nep tuune a donjeb patâ zâkkârâk op nanje. Oi zâknak walâninjâ kwaksen.”

Grik a nâmbutjâ, zij Yesu iknam gawe.

²⁰ A kendongât Yerusalem kamânân gawe, zengât oserân Grik a nâmbutjâ ârândân ândim Anutu okjanjâwe. ²¹ Zen Pilipo, Besaida kamân Galilaia hânân gokjâ, zâkkâren âi itâ sârn dukuwe, “Patâniñâ, Nen Yesu iknatkât otningap.” ²² Sâne Piliponâ nânghâm Andrea dukui ârândân Yesugâren âi den zo sârn dukuwet. ²³ Dukoitâ Yesunâ itâ sâip, “A bonnâ, nâ sumbem âsâknânâ muyagibatkât narâk mâte uap. ²⁴ Perâknak dâzânjua nânghânek. Segonj keetjâ, zâk hânân gei yen mân zimbap. Hânân gei momjâ bonnâ donjeb muyagibap. Ka keetjâ hânân mân giari sâi bon buj opap. Hânân giari bonnâ donjeb muyagibap. ²⁵ Nâi zâk hânân ândiândinjâ buku okjanji gulip okjanjâbap. Nâi zâk hânân ândiândinjâ kâsa okjanjâbap, zâk ândiândi kâtik muyagibap. ²⁶ Nâi zâk nâgât kore ândibâ sârn nânjâ mâtâp ândiwan, zorat dâp ândim molinibap. Yatâ op ândibapnâ nâgâren gam nâ sot ândibap. Nâi zâk kore otnibap, zâk Ibânandâ sâi a patâ op ândibap.”

Yesu zâk mumbapkât den sârn muyageziingip.

²⁷ “Itârân umnâ yâmbâriap. Oi dap sâbat? Itâ sâbat? Ibâ narâk ziren sâknam âsagenibap, zo sâna mân âsagibap. Yatâ mân sâbat. Wangât,

narâk ziren sâknam itâ zo âsagenibapkât gewan, zorat. ²⁸ Zorat Ibânâ gâ sâna kutsingiganğât kutkâ neule âsakñoot âsagibap.” Yesuñâ yatâ sâi ko sumbemân gâbâ den ñâi itâ geip, ²⁹ “Neule âsakñâ sa muyageip, zo dum sa muyagibap.” Oi a kâmut patâ kirâwe, zinjâ itâ sâwe, “Zi sumbem kârap.” Oi nâmbutñanda itâ sâwe, “Sumbem a ñâinjâ den dukuap.”

³⁰ Sâne Yesuñâ itâ sâm dâzangoip, “Den zo ninagât buñâ. Zengât op muyagiap. ³¹ Narâk ziren hângât a kutâ Satañ kâbakñinjij. Oi a ambân tosazinjagât hâuñâ mimbígât sâm kwâkâkwâkâñ.

³² Nâ nagân nom mem zaat kwânâñgânine ko hân dâp a diizinga nâgâren gabi.” ³³ Zo mumuñagât dap yatâ mumbap, zorat den sumbuñâ zo sâip.

³⁴ Sâi a kâmut kirâwe, zen itâ dukuwe, “Nen gurumin den sâlâpkum itâ nângâmen. A bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât sâsâñ, zâk âsagemñâ mân mom ândim zâimâmbap. Oi gâñâ itâ sat, ‘A bonñâ nagân nom mem kwânâñgânibi.’ A bonñâ, zâk dap yatâ?”

³⁵ Sâne Yesuñâ itâ mâburem dâzangoip, “Kârâp âsakñandâ narâk pânkânok osetziñan âsageziñgâm ândibap. Oi zen ñâtâtikñâ kâpizângobapkât kârâp âsakñâ zemziñgi zâk mâte okñangâm ândibi. A ñâi ñâtâtigân âibap, zâk dap op mâtâpñâ ikpap? ³⁶ Zorat âsakñâ zemziñgi nângâm pâlâtâñ kwâkñangâne kâmut gakârâpñâ upi.” Yesu zâk den yatâ sâmñâ tik âi ândeip.

Yuda a donbep, zen um kâtik op Yesu kândâtkuwe.

³⁷ Yesu zâk a ambân mâteziñan sen mârât kulem top top tuugi ekñâ mân nângâm pâlâtâñ kwâkñangâwe. ³⁸ Zo Propete Yesaiagât den kâtigibapkât yatâ urâwe. Zâk mârumñan den itâ sâm kulemgoip, “Kembugât den sinji sâindâ mân nângâme. Zorat Kembugât imbañâ, zo dap op zengâren muyagibap?”

³⁹ Oi Yesugât den mân nângâwe, zorat Propete Yesaianñâ Kembugât den ñâi itâ sâm kulemguip,

⁴⁰ “Zâk otziñgi sinziñ ñâtâtiksâi umziñ kâtigeip. Zo zen sinziñandâ ek nângâbegât. Oi umziñandâ nângâm kwâtâtibegât. Oi umziñ melâñne kubikziñgâbmgât.”

⁴¹ Yesaianñâ Yesugât sumbem âsakñâ, zo ekñâ zâkkât yatâ sâip.

⁴² A sâtnâ zengâren gâbâ donbepñâ Yesugâren nângâm pâlâtâñ kwâkñangâwe. Oi zo sapsune Parisaio zij nângâbegât kwâimbâwe. Mâpâmâpâse namin zâine kâbakñezingâbegât yatâ urâwe. ⁴³ Zen a zinjâ sâm âlip kwatziñgâbigât yatâ urâwe. Anutunñâ sâm âlip kwatziñgâbap, zorat nângâne yennâ oip.

Yesugât den zo topniñ sâm muyagibap.

⁴⁴ Yesuñâ den kâtikñâ sâm itâ sâip, “Ñâi zâk nâ nângâm pâlâtâñ kwatnibap, zo nâyâk buñâ. Sângonnogip, zâk ârândâñ nângâm pâlâtâñ kwâkñangâbap.

⁴⁵ Oi ñâi zâk nâ nikpap, zo yatik sângonnogip, zo ikpap. ⁴⁶ Nâ kârâp âsakñandâ hânân gewan, zorat ñâi zâk nâ nângâm pâlâtâñ kwatnibapñâ ñâtâtigân mân ândim zobâ gâbap. ⁴⁷ Ñâi zâk dinnâ biri nâñâ hâuñagât mân sâbat. Nâ a zengât tozagât hâuñâ zingâbatkât buñâ. Nâ kubikziñgâm tânzângobatkât gewan. ⁴⁸ Ñâi zâk kândâtnom dinnâ biri ñâinjâ tosanagât den sâm kwâkâbap. Den sâman zo, zâkñâ narâk patin tosanagât topñâ sapsupap. ⁴⁹ Nâ den zo ninâ umgât mân sâman. Ibâ sângonnogip, zâkñâ

sapsumnigi sâman. ⁵⁰ Oi nâ nângan. Ibânangât dinâ lum ândiândi kâtiknâ muyagibi. Den sâman, zo Ibânandâ sâip dâp sâman.”

13

Yesunâ arâpnâ kinziņ saņgorip.

¹ Pasowa kendon narâk mâte oi Yesunâ zikņangât itâ nângip, “Hân birâm Ibânangâren zâibatkat narâk mate uap.” Yatâ nângâm hânân arâpnâ umņandâ gâsuningâm ândeipņâ yatâ otniņgâm ari ma ko narâknâ âkip.

² Oi nâtiksâisâi nalem ninam minduindâ Satañņâ mârûm Yuda, Simonņât nannâ, Karioto kâmânân gokņâ, zâkkât umņan den itâ pâip, “Yesu a sâtņâ tirâpzângona ekņâ gâsubi.” ³ Yesu zâk itâ nângip, “Ibânâ, zâk kâwali âksik patâ nigip. Oi nâ Anutugâren gâbâ gewan. Oi nâ âburem Anutugâren zâibat.” ⁴ Yatâ nângâm nalem nem tarâwenân gâbâ zaat hâmbâ kwâkâm pam sâņgum mem lâip. ⁵ Oi too aam âmaņân lokei giari topkwap kore a yatâ op arâp kinniņ saņgorip. Oi sâņgumņâ saņgori âronņâ oip. ⁶ Yatâ otniņgâm Simon Peterogâren ari itâ sâm dukuip, “Kembunâ, gâ gikak kinnâ saņgonbam uat?”

⁷ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Nâ uan zi topņâ mân nângat. Gâtâm ko nângâban.” ⁸ Sâi Peteronâ itâ sâm dukuip, “Kinnâ mânâk saņgonban.” Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Nâ mân saņgongiga gâ dabân nâgât siņgi a upan?” Yesunâ um saņgonsaņgon, zorat op den zo sâip. ⁹ Peteronâ den zorat topņâ mân nângâm itâ sâm dukuip, “Kinnigâk mân saņgonban. Sâknâ aksik saņgonban.”

¹⁰ Sâi Yesunâ itâ sâm dukuip, “Nâi zâk too saņgonņâ mâtâbân obândim ko kinjik saņgori salekkubap. Oi zen yatik salek ue. Ka osetziņan gokņâ nâi, zâk zengât dâp mân ândiap.” ¹¹ A sâtņâ zengâren âi tirâpzângoï gâsubi, zorat op nângâm itâ sâip, “Osetziņan gokņâ nâi zâk zengât dâp mân ândiap.”

Kinziņ saņgorip, zorat topņâ sâm muyageziņgip.

¹² Kinniņâ too saņgonņâ hâmbâ mem gwagori giari ge tap itâ sâm dâtnângoip, “Nâ kinziņ saņgonsan, zorat topņâ sa nângânek. ¹³ Zen nâgât Patâ sot Kembu sâme. Zo âlip sâme. Nâ yatâ ândian. ¹⁴ Nâ Kembuziņ op ândim kinziņ saņgonsan. Ziņjak yatik kinziņ saņgonsaņgon op kore oraņgâm ândine âlipņâ upap. ¹⁵ Tirâpzâņguan, zo yatik op ândibi. ¹⁶ Nâ perâkņak dâzâņgua nângânek. Kore aņâ patâņâ walâm ândiândiņ, zo mân taap. Yatigâk nâgât kore anâ, zâk nâ mân walânibap. ¹⁷ Zen den zi nângâm yatiņgen ândine zengât nânga sâtâreņoot upap. ¹⁸ Nâ zengât pisuk patâ mân san. A nâgât ligaap zorarâk san. Nâ ikâ zo gâsum sâlâpzâņgowan, zo nângan. Kembugât ekabân den nâi ziap, zo bon upap. Den zi itâ, ‘Nâi zâk nâ sot nâlem nimban, zâknâ tikootņandâ nobap.’

¹⁹ Zo mân muyagei kânņan dâzâņguan. Oi bet muyagei Kembunâ kândom dâtnângoip sâm nâgât topnâ nângâm kwâtâtibi. ²⁰ Nâ perâkņak dâzâņgua nângânek. Nâ a nep sâm pinda tuum ândei nâiņâ a zo dâņ galem op ândibapņâ zâk yatik kore otnibap. Kore otnibapņâ sâņgonnogip, Anutu, zâk yatik kore okņangâbap.”

Yesunâ Yuda sâm muyageip.

(Mt 26:21-25; Mk 14:17-21; Lu 22:21-23)

21 Yesunja den yatâ sâmñâ um bâliñ oi itâ sâm muyageip, “Nâ perâknjak sa nânğânek. Zengâren gâbâ a nâiñâ sâi gâsânobi.” 22 Yesunja den yatâ sâi arâpnja niñ nâigât sap sâm niñâ senân senân ânagâwen. 23-24 Oi nânja Yesugât um topñan târâwan. Nâ Yesunja umñâ gâsunimâip, nâgâren Simonj Peteronja bikñandâ dâp op sâip, “Mâsikâna dâgogik. Nâigât sap?” 25 Peteronja yatâ oi nânja Yesu gootñan âimñâ sâwan, “Kembu, gâ nâigât sat?” 26 Sa Yesunja sâip, “Nalem mem sirogân pam pinda nimbap, a zorat san.” Yatâ sâmñâ nalem memñâ sirogân pam Yuda, Simonj nanñâ, Karioto kamânân gok, zo pindi neip. 27 Nei ko Satanñâ umñan giarip.

Oi Yesunja Yuda itâ sâm dukuip, “Kut nâi upam nânğat, zo kek upan.” 28 Den yatâ dukui arâp nâmbutñâ, nen den zorat topñâ mân nânğindâ âkip. 29 Oi itâ nânğâwen, “Zâk kât mindumindunj galem ândiapkât yatâ sap. Zâk kendongât nalem kwâlâbapkât sap mo a kanpitâ kât zingâbapkât sap.” 30 Oi Yudanja nalem zo nemñâ zaat âknjan nâtâtigânak arip.

Yesunja neule âsakñâ âsagibapkât sâip.

31 Yudanja ari Yesunja arâpnja nâmbutñâ nen itâ sâm dâtnânğoi, “A bonñâ nânğat neule âsakñâ âsagiap. Oi nânğat opñâ Anutugât neule âsakñâ ârândânj âsagiap. 32 A bonñâ, nâ Anutugât neule âsakñâ muyagiangât Anutu zâk zikñak a bonñâ nânğat neule âsakñâ muyagibap. Narâk mân kêrep oi kek muyagibap. 33 Katep gakârâpnâ, nâ narâk pânkânok zen sot ândibat. Oi bet kêrunibi. Oi Yuda a dâzânğowan, yatik zen dâzânğobâ. Nâ âibat, zoren âlip mân gabi. 34 Oi zi gurumin den unakñâ dâzânğobâ. Ziinjak buku orangâm ândibi. Nânja buku otziñgâm gâwan, zo yatik orangâm ândibi. 35 Zen yatâ op ândine a ziñâ ziñgitñâ itâ nânğâbi, ‘Zen buku orangâm ândiegât topziñâ itâ nânğen. Zen Yesugât kâmut gakârâpnâ.’”

Yesunja Petero um den dukuip.

(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)

36 Yesu zâk den yatâ sâi ko Peteronja mâsikâm sâip, “Kembu, gâ ikâ âiban?” Sâi Yesunja sâip, “Nâ âibarân, zo narâk ziren mân gâban. Gâtâm ko gâban.” 37 Sâi Peteronja itâ sâm dukuip, “Nâ wangât itârânj mân gâbat? Nâ gâgât op ândiândinâ bira buñ upap.” Sâi Yesunja itâ sâm dukuip. Gâ nânğat opñâ ândiândigâ birâna buñ upapkât sat, zorat nâ perâknjak dâgobâ. Gâ nâtik ziren kwâimbâninandâ sâp karâmbut oi kuruk anjâ diñsâbap.” 38 (-)

14

Yesunja sumbemân mirâ kianñij kubik ândiap.

1 Oi Yesunja itâ sâm dâtnânğoi, “Zen nânğâm kwâkâ sot umbâlâ mân upi. Anutu nânğâm pâlâtânj kwâknjanğâm, nâ yatik nânğâm pâlâtânj kwatnibi. 2 Ibânangât kamânân mirâ donbep taap. Yatâ zo mân zei sâi ko dâzânğobam. 3 Nâ âim mirâ kianñij kubikñâ âburem ga diizinga nâ sot âi ândibi. 4 Âibatkât mâtâp, zo nânge.”

5 Sâi Tomanja itâ sâm dukuip, “Gâ ikâ zoren âiban? Zo nen mân nânğen. Zorat dap op mâtâp zo ek nânğanat?” 6 Sâi Yesunja itâ sâm dukuip, “Ibâgâren âiâiñ mâtâp, zo nâ. Nâ walânim Ibâgâren âiâiñ, zo mân taap. Den bonñâ sot ândiândi marinja, nâ. 7 Zen nâ nikpi, zo ko Ibânâ ikpi. Narâk ziren ko Ibânâ ekñâ topñâ nânge.”

8 Yatâ sâi arâpnâ nenğâren goknâ, a nâi kutnâ Pilipo, zâknâ itâ sâm dukuip, “Kembu, Ibâgâ tirâpnângona eknâ nângindâ âkâbap.” 9 Yatâ sâi ko Yesunâ itâ sâm dukuip, “Pilipo, nâ narâk kârep zen sot ândiman, zoren nâ mân nekmât? Nâi zâk nekmâpnâ Ibâ ekmap. 10 Zorat wangât itâ sat?, ‘Gâ Ibâgâ tirâpnângona iknâ.’ Ibâ sot net pâlatân op kânok uet, zo nângat? Den dâzângoman, zo ninâ umgât mân dâzângoman. Ibânandâ nâgât umnan ândim dinjâ sâmap sot nepnâ tuumap. 11 Ibâ sot net pâlatân op kânok. Den zo nângâne bon upap. Den zo lâunandâ sa nângâne mân dâp uap oi ko nep tuuman, zo iknetâ bon oi nâ nângâm pâlatân kwatnibi.”

Tirik Kaapum gibapkât den sâip.

12 “Nâ perâknok sa nângâne. Nâi zâk nângâm pâlatân kwatnibapnâ nâ nep tuuman, zo yatik tuubap. Oi zorik bunâ, walâm tuubap. Wangât, nâ Ibânângâren zâim zo Kaapumnâ sângongua zenğâren gem ga lâmbamzângobap, zorat. 13 Zen nâgât korân sâm ninâu sâm ândine nângâzingâbat. Zo yatâ ua ko nanjâ nâgât opnâ Ibâ sâm âlip kwâknângâbi. 14 Zen nâgât korân sâm wan mo wangât ninâu sâne zingâbat.

15 Umziñandâ nâ gâsunimop oi ko sâtnâ lum ândibi. 16 Oi nânâ Ibâgâren ninâu sa nâi sângongoi gem mam otzingâbat. Zâk narâk dâp zen sot tâtat mâme opmâmbap. Zo Kaapumgât op san. 17 Kaapum, zâk den bonjângât mariñâ. Den singi âlipnâ birâme, zo ko zen Kaapum sot mân upi. Zen mân ikme sot topnâ mân nângâme. Zen ko âlip ikme. Zâk zen sot ândiap. Oi umziñan ândimâmbap.

18 Nâ zâmbam âi ândia mandu yatâ mân ândibi. Nâ zenğâren âburem gâbat. 19 Narâk pânkânok ziap. Zo âki a singi âlipnâ birâme, zen mân nikpi. Zen ko nikpi. Nâ ândiândi kâtik ândian. Zen nâgât op yatik ândiândi kâtik ândibi. 20 Narâk zoren nâ sot Ibânâ pâlatân uet, zo nângâbi. Oi nâ zen sot pâlatân uen. Nâgât yatâ nângâbi. 21 Nâi zâk umñandâ gâsunibap, zâk dinnâ lum ândibap. Oi umñandâ gâsunibap, zo ko Ibânandâ buku okjângâbat.”

22 Yesu zâk yatâ sâi Yuda, Karioto kamânân gok bunâ, Yuda nâinâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ wangât op topkâ nenğâren sapsum um kâtik a zenğâren mân sapsbam sat?” 23 Sâi Yesunâ den itâ mâburem dukuip, “A nâinâ umñandâ gâsânobapnâ dinnâ lum ândibap oi ko Ibânandâ umñandâ gâsubap. Oi Ibâ net zâkkâren gam tâtat mâme utat. 24 Nâi zâk dinnâ mân lubap, zâk umñandâ mân gâsunibap. Oi den sâman, zo ninan gâbâ bunâ. Zo Ibâ sângonnogip, zâkkât den.”

25 Yesu zâk yatâ sâmñâ itâ sâip, “Nâ zen sot ândim den zo dâzângoman. 26 Gâtâm Tirik Kaapum gamñâ mam otzingâm kut nâi nâi zorat topnâ sapsumzingâm ândibap. Oi den nânâ dâzângowan, zo dum dâzângobap. Ibânâ nâgât sâtkât op Tirik Kaapum sângongoi gem mam otzingâm ândibap.

27 Nâgât bet sâwât, zo um lumbenâ zingân. Um kâtik a zenğât lumbenâ, zo bunâ. Ninâ zo zingân. Zorat nângâ kwâkâ sot kenğât, zo mân upi. 28 Nâ itâ dâzângua nângâwe. Nâ âimñâ du zenğâren âburem gâbat. Zen umziñ nâgâren sângongune sâi ko nâ Ibâgâren zâibat, zo nângâm umâlep upe. Ibâ zâk nâgât patâ ândiapkât yatâ upe. Nâgât imbanânandâ Ibâgât imbanâ ombengan, zorat. 29 Oi zo mân âsagei kânñan dâzânguan, zorat kut nâi nâi zo âsagei ko nângâm pâlatânziñ kâtigibap.

30 Nâ zi den kârep mân târokwap dâzângobat. Hângât a kutâ Satan, zâk tâmbetnobam gâbapkât narâk mâte uap. Ka zâk tâmbetnobapkât imbanâ

mân tâkñanġap. ³¹ Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zorat op ko Ibânandâ nep diñ sârnigip, zo wâratkum ândiândinâ birâbat. Nâ umnandâ Ibâ gâsuman, zo a zinjâ nânġâm simbitkubigât yatâ upat. Bâi, zen zaatne âinâ.”

15

Yesu zâk waij nak, nen bâranġâ.

¹ Nâ waij nak topñâ âlipñâ. Ibânandâ ko waij nep mariñâ. ² Nâġâren gâbâ bâranġâ ñâi mân bon oi mânângât pâm̄bap. Bâranġâ ñâi bon oi kubikñanġâm bonñâ patâ upapkât galem upap. ³ Zen sinġi âlipñâ dâzânġowan, zorân kubikziñġi salek op ândie. ⁴ Zen nâ sot pâlâtân utne nâ zen sot pâlâtân op ândibat. Waij bâranġandâ topñoot mân târoyagom zikñigâk bonñâ mân upap. Zen yatik nâ sot mân pâlâtân opñâ bonziñ mân upi.

⁵ Waij nak topñâ nâ. Zen ko bâranġâ. Ñâi zâk nâ sot pâlâtân oi nâ zâk sot pâlâtân ua bonñâ donbep patâ upap. Ka zen birânim kut ñâi utnam kwakpi. ⁶ A zen nâ sot pâlâtân op mân ândine birâziñgâbat. Oi waij bâranġâ mânângât pane moi mindumñâ kârâbân une semap, zo yatâ otziñgâbi.

⁷ Zen ko nâ sot pâlâtân op dinnâ mem ândimñâ wan mo wangât sâne muyagem ziñgâbat. ⁸ Zen bonziñâ patâ op nâgât arâp bonñâ op ândine a zinj ziñgitne âlip oi Ibânâ sârnigip kwâkñanġâbi. ⁹ Ibânandâ umñandâ gâsânomap, zo yatik umnandâ zen gâsuziñġap. Zen nâgât den, zo nânġâm ândine umnandâ gâsuziñġi ândibi. ¹⁰ Nâ Ibânanġât den luga umñandâ gâsânogi ândiman. Zen yatigâk nâgât den lune umnandâ gâsuziñġi ândibi. ¹¹ Nâgât sâtâre, zorân zengâren donbep âsagem zimbapkât den zi dâzânġuan. Zen sâtâre kwâkñan ândibigât san.

¹² Nâgât den kâtik itâ dâzânġoman. Nânâ umnandâ gâsâzânġomap, yatik ziiñak umziñandâ gâsâyagom ândibi. ¹³ Ñâi zâk bukurâpñâ tâmbetagogegât ândiândiñ biri buñ upap, a zo bukurâpñâ umñandâ gâsâzânġom biranġmap. A nengât orot mâme, zorân zâkkât buku orot âlip zo mân walâbap. ¹⁴ Nep diñ sârnigip, zo tuune ziñgitsa buku bonñâ upi. ¹⁵ Nâ narâk ziren topkwapñâ kore a mân sârnigip zânġonsâbat. Zen nâgât bukurâpnâ ue. Kore anġ patânanġât umñan den zemap, zo mân nânġâmap. Nânâ kut ñâi ñâi Ibânanġâren nânġâwan, zo pisuk patâ sapsum ziñgâwangât zengât nânġa bukurâpnâ ue.

¹⁶ Zinjâ nâ mân gâsum sâlâpnowe. Nânâ zen gâsum sâlâpzânġowan. Oi âi nâgât orot mâmenâ, zo mem ândim ziren sot sumbemân bonñâ muyagibigât sârnigip. Oi zinjâ bonziñâ muyagine narâk dâp zemâmbap. Yatâ op nâgât kot sârnigip Ibânâren wan mo wangât op ninâu sâne ziñgâbat. ¹⁷ Nâgât den kâtik zi dum dâzânġobâ. Umziñandâ gâsâyagom ândibi.”

Yesu birânġanġawe, yatik arâpñâ birânġâbi.

¹⁸ Yesu zâk itâ dâtnângom sâip, “Um kâtik a zinj kâsa otziñanetâ ko itâ nânġâbi, ‘Kembu yatik kâsa okñanġawe.’” ¹⁹ Zen hânġât sinġi ândine sâi buku otziñgâbe. Nâ zengât oserân gâbâ gâsum sâlâpzânġua kândâtzânġowegât kâsa otziñgâme. ²⁰ Nâ den itâ dâzânġowan, zo nânġâbi, ‘Kore anġ patânâ walâm ândiândiñ, zo mân taap.’ A zinj kâsa otniwe, zo yatik zen kâsa otziñgâbi. Zen nâgât den nânġâwe sâi yatik zengât den nânġâbe. ²¹ Sângonnogip, Anutu, zâk mân ek nânġâmegât nâgât op yatâ otziñgâbi.

²² Nâ um kâtik zengâren mân gemnâ den dâzângowan sâi ko tosazij buj ândibe. Ka nâ gem ga dâzângua tosazinjâ zo dap yatâ sâi kwâarakubi? ²³ Njâi zâk kâsa otnibapnjâ Ibânâ yatik kâsa oknjangâbap. ²⁴ Nâ osetzijan nep patâ tuuwan, a zij mân tuume yatâ. Zo mân tuuga sâi tosazij buj ândibe. Kâ nâ gem ga ko neknâ nâ sot Ibânâ laj kâsa otnikâme. ²⁵ Yatâ utnetâ Kembugât ekabân den ziap, zo nâgâren bon uap. Den zo itâ. ‘Nâ bâlijâ mân ua ko laj kâsa otnige.’

²⁶ Nâ Ibâgâren âburem âimnâ, mam otzijingâbap, Kaapum, den bonnjâ marijnâ, zâk sângongua gem gam topnâ sâi muyagezijingâbap. ²⁷ Zen nâ nep topkwarâwanân gâbâ nâ sot ândim gawe, zorat zo yatik topnâ sap sum ândibi.”

16

¹ “Zen nebân kin loribegât yatâ sâi dâzânguan. ² Zen mâpâmâpâse namin angân kârâzingâbi. Perâknjak, narâk njâi mâte upap, zoren a zij nen Anutugât nep tuunâ sâi zângone mumbi. ³ Zen Ibânâ sot nâ, nekât topnik mân nângegât yatâ upi. ⁴ Nâ den kânjan dâzânguan, zorat bonnjâ muyagei itâ sâbi, ‘Kembunâ mârum dâtnânngoip, zo muyagiap.’ Nâ mârum zen sot tâpat sâi mân dâzângowan. Narâk zi ko dâzânguan. ⁵ Itârân sângonnogip, Anutu, zâkkâren âibâ sa zengâren gâbâ a njâinjâ mân mâsikânigap, ‘Gâ ikâ âiban?’ ⁶ Âibam ua narâknâ dâzânguan, zorat umzij bâlij uap.”

Kaapumjâ a topzij sapsumap.

⁷ “Nâ perâknjak sa nângânek. Âburem zâibat, zo zengâren bonnjâ muyagibapkât zâibat. Nâ mân zaria sâi Tirik Kaapum mân gem ga mam otzijingâbap. Ka nâ zâim sângongua gem gâbap. ⁸ Zâk gem ga a zengât bâlijâzinjâ sot târârak ândiândij sot hâunâ mimbî, zorat sapsum zijingâbap. ⁹ Tosazijingât topnjâ itâ nângâbi. Zen nâ mân nângâm pâlâtân kwatnime. ¹⁰ Târârak orotnjangât itâ nângâbi. Nâ Ibâgâren âburem zaria mân nikpi. ¹¹ Hâunjangât den sâsân, zorat itâ nângâbi. Hân zirat a kutâ Satan, zâk tosanjangât hâunâ mimbapkât mârum sâi kwâkâm pindap.”

Kaapum zâk diinjâgâmap.

¹² Yesu zâk yatâ sâimnâ itâ sâi dâtnânngoip, “Den donjep ziap. Narâk ziren zo dâzângua dap op nângâm nanjâbi? ¹³ Kaapum, den bonnjâ marijnâ, zâk gem gam den bonnjâ dâzângobap. Zik umgât den zo mân sâbap. Den nâgâren gâbâ nângâbap, zo yatik sapsum zijingâbap. Oi kut njâi njâi gâtâm âsagibap, zo sapsum zijingâbap. ¹⁴ Den zo ninan gâbâ mem sâi muyagem zijingi kutsijinginâ lum zaatpi. ¹⁵ Ibâgâren den bonnjâ ziap, zorat marijnâ nâ. Zorat op itâ san, Nâgâren gâbâ den mem muyagem zijingâbap.”

Yesu zâk âburem gâbap.

¹⁶ “Narâk pânkânok ziap, zo âki aria kârunibi. Oi zorat kwâknjan narâk pânkânok ziap. Zo âki ga nikpi.” ¹⁷ Yesu zâk yatâ sâi arâpnâ nâmbutnjâ nen kwakmak op itâ âraguwen, “Den itâ sâp, ‘Narâk pânkânok ziap, zo âki aria mân nikpi. Oi zorat kwâknjan narâk pânkânok ziap, zo âki ga nikpi.’ Oi den njâi itâ sap, ‘Ibâgâren zâibat.’” ¹⁸ Yatâ sâimnâ sâwen, “Narâk pânkânok zo, zo wangât sap? Nen kwaksen.”

¹⁹ Mâsikânam oindâ Yesunâ ningit umnijan ek nângâm itâ sâi dâtnânngoip, “Nâ itâ dâzânguan. Narâk pânkânok ziap, zo âki aria mân

nikpi. Oi zorat kwâkñan narâk pânkânok ziap, zo âki ga nikpi. Zen den zorat âragum te? ²⁰ Nâ perâkñak dâzângobâ. Um kâtik, ziñ none mua ko arâpnâ âgirâp isem umbâlâ utne a um kâtik, ziñ sâtâre upi. Zen ko umbâlâ op ândibi. Ka umbâlâ upi, zorat hâuñâ sâtâre upi. ²¹ Ambân ñâi zâk katep mimbam sâknam patâ nângâbap, zorâñ katep âsagei sâknam buñ oi sâknamgât nelâmkoï katepkât sâtâre upap. ²² Zen yatigâk narâk ziren umbâlâ op ândibi. Ândine mumuñan gâbâ zaat ziñgitsa ko umâlep upi. A zen umâlep zo mân kune buñ upap.

²³ Nâ perâkñak dâzângobâ. Nâ mumuñan gâbâ zaatsa zen kut ñâi ñâigât mân kwakñâ mâsikânibi. Wangât, zen wan mo wangât Ibâgâren sâne kutnangât op muyagem ziñgâbap, zorat. ²⁴ Ândim gawe, zoren kut ñâi ñâigât nâgât korân mân ninâu sâwe. Narâk zi ko sâtâre kwâkñan ândibigât wan mo wangât ninâu sâne Ibânâ zâk muyagem ziñgâbap.”

Yesugât kot mem ândim ninâu sânat.

²⁵ “Den sâm gâwan, zo sumbuñik dâzângowan. Narâk ñâi mâte upabân den sumbuñâ mân dâzângobat. Ibâgât topñâ, zo muyabâk dâzângobat. ²⁶ Narâk zoren ziññak kutnâ mem ândim ninâu sâne Ibâ zâk âlip nângâziñgâbap. Nâ wangât kut ñâi ziñgâbapkât dukubat. Ibâ zâk ninâuziñâ wâratkum âlip ziñgâbap. ²⁷ Nâ Ibâgâren gâbâ gewan, zo nângâm umziñâ gâsânomapkât Ibâ zâk yatik umñandâ gâsâzângomap. ²⁸ Nâ Ibâgâren gâbâ hânân gewan. Oi hân zi birâm Ibâgâren âburem zâibâman.”

²⁹ Yesu zâk yatâ sâi arâpñandâ itâ sâm dukuwen, “Zi den sumbuñâ mân sâm, muyap dâtnânguat. ³⁰ Zorat itâ nângen. A ziñâ mân mâsikâgine gâ gikak kut ñâi ñâi zo nângâm nanngâmat. Gâ Anutugâren gâbâ gâin, zo nâgâm kwâtâtien.” ³¹ Sâindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnângoip, “Zen irabot zi nângâm kwâtâtie? ³² Narâk ñâi ziap, zo mâte oi nâ birânim siñsururuñ op mirâziñan âibi. Oi nâbane ninik mân ândibat. Ibâ, zâk nâ sot ândimap.

³³ Nâgât um lumbe zengâren zimbapkât yatâ dâzânguan. Zen hânân sâknam kwâkñan ândibi. Ka nânâ tâmbetzângobegât imbanâ zo kuan. Zorat umâlep op ândinek.”

17

Yesuñâ zikñangât ninâu sâip.

¹ Yesu zâk den zo sâmñâ siñâ sumbemân ekñâ itâ sâip, “Ibâ, âburibatkat narâkñâ mâte uap. Gâ nangâ, nâgât neule âsaknâ sâna âsagibap. Nângoot yatik gâgât neule âsakñâ sa âsagibap. ² Gâ nangâ nâ hân dâp a zengât marizij nâbarin. A nâgâren zâmbarin, ândiândi kâtik muyagem ziñgâbatkât sâm nigin. ³ Oi ândiândi kâtik zorat topñâ itâ ziap. Gâ Anutu bonñâ kânok sot sângonnogin, Yesu Kristo, net a ziñâ nikit net sot pâlâtâr utne ândiândi kâtik muyagem ziñgârat.

⁴ Nâ hânân ândim nep sâm nigin, zo tuum kwâkandâ neule âsakkâ muyagiap. ⁵ O Ibâna, hân mân muyageinân gâ sot sumbemân neule âsakñânoot ândiwan, zo yatik narâk ziren mâburem nina mem ândibat.”

Yesuñâ arâpñâ zengât ninâu sâip.

⁶ “Hânân a donjep zengâren gâbâ nâgât siñgi sâm gâsum sâlâpziñgoin, zo siñgi dengâ sapsuñ ziñgâwan. Zo gâgât siñgi ândinetâ nâgât siñgi sâin. Oi zen gâgât den nângâm mem ândie. ⁷ Kut ñâi ñâi zemniñip, zo gâgâren

goknjik. Zo zen nânge. ⁸ Den nigin, zo zingâ nângâm umziñan gei ziap. Oi nâ gâgâren gâbâ gewan, zo nângâm kwâtâtie. Gikak nep diñ sârnigin, zo nânge.

⁹ Nâ zengât op gâgâren ninâu san. A um kâtik zengât op mân san. A nigin zo, zengât op ninâu san. Zen gâgât sinji ue. ¹⁰ A ambân nâgât sinjinâ gâgât sinji. Gâgât sinji zorân nâgât sinji. Oi umziñan nâgât âsakñâ muyagem ziap.

¹¹ Nâ hânân ândiândinâ ândia âkap. Zen ko hânân zi târokwap ândinetâ nâ gâgâren gâbâman.

Ibâ hâlâlu, kutkâ nigin, zorat kutsinjigangât imbanandâ pâit saazingâna hâlâlu ândibi. Oi zen um kânok op ândibi. Net um kânok ândimet yatik zen um kânok ândibi. ¹² A nigin, zen sot ândim kutsinjigangât imbanandâ lâmbamzângua ândiwe. Nep diñ zo sârnigip. Oi dâñ galem otzingâ mân tâmbetagoewe. Gâgât den kulem bon upapkât simgât sinji, zâk kânok tâmbetagoip. ¹³ Zi gâgâren gâbam hânân den yatâ dâgoga nâgât sâtâre, zo zengâren ari sâtâre kwâkjan ândibi.

¹⁴ Gâgât den zo zingâ mem ândine hângât sinji a, zinjâ kâsa otzingâwe. Nâ hângât sinji mân ândiman. Arâpnâ zen yatâ hângât sinji mân ândimegât yatâ otzingâwe. ¹⁵ Arâpnâ hânân gâbâ diizingâm zâibangât mân san. Bâlinâ mariñandâ tâmbetzângobapkât san. Gâñ galemziñ upangât san. ¹⁶ Nâ hângât sinji buñâ. Zen yatigâk hângât sinji buñâ. ¹⁷ Gâgât den bonñâ umziñan pâna âsagei târârak op ândibi. Gâgât denñâ, den bonñâ. ¹⁸ Gâñ sângonnona hânân gem nep tuuwan, zo yatik sângonzângua zen um kâtik zengâren nep tuubi. ¹⁹ Zen umziñâ gâgâren pambigât zo yatik nâñâ umnâ gâgâren paan.”

Yesuñâ kâmut gakârâpnâ nenjât ninâu sâip.

²⁰ “A zi kinze, zengârâk mân ninâu san. Den sinji âlip sâne nângâm pâlâtân kwatnibi, zengât sot ârândâñ ninâu sân. ²¹ Zen um kânok op ândibigât dâgogan. Ibâ, gâ nâgât umgâ kinmap. Nâñâ umnâ gâgâren kinmap. Zo yatik zinjâ nekâren umziñâ kinbap. Oi umziñandâ gâsâyagom ândibi. Yatâ utnetâ ko um kâtik a zen gâ sângonnona gewan, zo nângâm kwâtâtibi. ²² Net um kânok ândimet, zo yatik um kânok op ândibi. Zo yatâ ândibigât neule âsakñâgâ nigin, zo zingâwan. ²³ Nâ umnandâ gâsâzângua gâ yatik umgândâ gâsânona umziñ kânok op kwâkâbap. Zen yatâ ândine um kâtik zen gâñ sângonnona gewan, zo nângâm birañbi. Oi umgandâ nâ kâpinom yatik zen kâpizângomat, zo nângâm birañbi.

²⁴ Ibâ, A nigin, zo biken nâ sot ândibigât dâgogan. Oi zen biken nâ sot ândim neule âsakñânâ ikpigât dâgogan. Neule âsaknâ zo umâlepkanjât op hân mân muyageinân nigin.

²⁵ O Ibâ, târârak mariñâ, um kâtik a zen topkâ mân nângâwe. Nâ ko topkâ nângâman. Oi kâmut gakârâpnâ, zen gâñ sângonnona gewan, zo nângâme.

²⁶ Nâ gâgât den sinji sârnigin muyagem zingâwan. Oi sârnigin muyagem zingâm zâibat. Oi umgâ gâsânomap, zo yatik umgandâ zen gâsâzângoi nâ yatik umnandâ gâsuzinjâ ândibat.”

18

*Yesuñâ Gezemane kâlamân ari gâsuwe.
(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)*

¹ Yesu zâk den zo sârn nanngâm arâpnâ diiningi Yerusalem kamânân gâbâ gemnâ Kidoronj too nirem hân nâi nak kâlam nâi zeip, zoren zâiwen.

² Yesu sot arâpnâ, nen zoren âsâbân mindumarâwengât Yuda zâk kâlam zo ekmâip. ³ Zoren ândeindâ Yuda nâ tirik namâ kâwali a sot a sâtnâ nâmbutnâ diizingi gawe. Kembangât namâ galem a patâ sot Parisaio a, zinj sângonzângone gawe.

⁴ Oi Yesu zâk kut nâi nâi oknjângâbi, zo nângâm arâpnâ nâmbamjâ âi mäsikâzingip, “Zen nâi kârum ge?” ⁵ Sâi zinjâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân goknâ.” Sâne itâ sârn dâzângoip, “Nâ zi.” Oi Yuda zâk kâwali a zen sot kirip.

⁶ Yesunâ sâip, “Nâ zi.” Sârn dâzângoip kândât kândât âim ge kom ziwe.

⁷ Yatâ utne du zagâtnâ mäsikâzingip, “Zen nâi kârum ge?” Sâi zinjâ sâwe, “Yesu, Nasarete kamânân goknâ.” ⁸ Sâne Yesunâ itâ sârn dâzângoip, “Nâ mârurn dâzânguan. Nâ ko zi. Nâ kârunim ge oi ko arâpnâ zi birâzingâne âibi.” ⁹ Yatâ oi mârurn den itâ sâip, zo bon oip, “A nigin, zen galem otzinja mân tâmbetagowe.”

¹⁰ Oi Simonj Peteronâ sârn mem ândeip, zo inzurnân gâbâ sâmburn tirik namâ galem a, zâkkât kore a kindap bongen kâram kwâkip. Kore a zorat kutnâ Maiko. ¹¹ Yatâ oi Yesunâ Petero itâ sârn dukuip, “Sâugâ inzurnân pâna giarik. Dapkât uat? Dap nângat? Sâknâm Ibânandâ nâgât sinji sâip, zo birâbat?”

¹² Oi kâwali a sâtnâ sot Yuda zengât a sâtnâ, zen Yesu gâsum biknâ saawe. ¹³ Saamjâ Hanasigât mirin diim zâiwe.

Narâk zoren a nâi kutnâ Kaipa, zâk Kembangât tirik namâ galem a zengât patâzinâ op ândeip. Kaipa zâk Hanasigât bâratnâ meip. ¹⁴ Kâipa zâk mârurn Yuda a sâtnâ itâ sârn dâzângoip, “A kâmut nen tâmbetagobemgât a kânoknâ nengât hâunijnâ moi âlip upap.”

Petero zâk Yesu kwâimbânjângip.

(Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)

¹⁵ Yesu diim âine Simonj Petero sot buku nâi, zet bet molizingâm âiwet. Oi buku nâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nângâmâip. Zorat Yesu molim âim ârândân dâmân kâligen bagiwe. ¹⁶ Petero zâk ko pâit âknjan mâtâbân kirip. Oi Bukunâ zâk tirik namâ galem a patâ ek nângi ândeipkât mâtâp galem ambân dukoi mâtâp mem pâi Peteronâ pâit umjan bageip. ¹⁷ Mâtâp galem ambân, zorânj Petero eknâ itâ sârn dukuip, “A ândiren zirat arâpnâ zengât kâmurân goknâ, gâ.” Sâi Peteronâ sâip, “Nâ bujâ.” ¹⁸ Sâi kore a sot kâwali a, zen patenj op kârâp om nângâm kinetâ Petero zâk yatik osetzinja kârâp nângâm kirip.

Tirik namâ galem a patâ zâk Yesu sârn mäsikâ oknjângip.

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

¹⁹ Tirik namâ galem a patânâ Yesu dinâ sâip sot arâpnâ gâsuzingip, zorat sârn mäsikip. ²⁰ Mäsiki Yesunâ den itâ melânj dukuip, “Nâ den muyap sâman. Tirik namin sot mâpâmâpâse namin Yuda a zinj mindune dâzângoman. Nâ tik mân sâman. ²¹ Zorat gâ wangât nâ mäsikâningat? Den dâzângua nângâm, zo mäsikâzingâna dinnâ zo dâgone nângâ.”

²² Yatâ sâi kâwali a kirâwe, zengâren gâbâ a nâi Yesugât pâlomjan komjâ itâ sâip, “Gâ tirik namâ galem a patâ wangât den yatâ zo dukuat?” ²³ Sâi Yesunâ itâ sâip, “Den gângonj san oi ko zorat topnâ sâna nângâbâ. Nâ den târârak sa wangât nogat?” ²⁴ Yesugât biknâ saane kiri Hanasijnâ sâi tirik namâ galem a patâ Kaipa, zâkkâren diim âiwe.

Peteronjâ Yesu kwâimbi sâp karâmbut oip.

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

²⁵ Oi Simonj Petero, zâk kârâp nânġâm kiri mâsikâm sâwe, “Arâpnâ zengâren goknâ nâi, gâ?” Sâne kwâimbâm sâip, “Nâ bujnâ.” ²⁶ Sâi tirik namâ galem a patâgât kore a nâi Peteronjâ kindapnâ kârâm kwâkip, zâkkât torenġandâ itâ sâip, “Gâ kâlamân zâk sot ândina geksan.” ²⁷ Yatâ sâi Peteronjâ dum kwâimbi zorenâk kuruknâ dijnâsâip.

Yesu Roma a kutâgâren diim âiwe.

(Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5)

²⁸ Yuda zengât hânân a kutâ nâi ândeip, kutnâ Pilato. Zâk Roma zengât kâmurân goknâ. Hangât nâtiknâ Yesu zâk Kaipagât mirin gâbâ diim gem a kutâgâren âiwe. Pasowa kendongât sâkziñ kubikkubik narâk oip, zorat itâ nânġawe, “Hân nâin goknâ, zorat ko zâkkât namin zâinat, zo ko Anutunjâ niñgiri mân dâp upap.” Yatâ sâmnâ a kutâgât namin mân zâiwe. ²⁹ Sombemân kine a kutâ Pilatonjâ mirâ gwenduin âi kin mâsikâziñgip, “A zi wan to sagât diim ge?” ³⁰ Sâi ziñâ sâwe, “A zi bâliñ mâme mân ândei sâi gâgâren mân diim gabem”

³¹ Sâne Pilatonjâ itâ sâm dâzânġoip, “Wangât nâgâren diim ge? Ziiñâ gurumin den ziap. Zo wâratkum ziiñak sâm kwâkânek.” Sâi Yuda a sâtnâ, ziñ itâ sâwe, “Nen mumuñan zâmbanzâmbanġangât mâtâp doonġuwe. ³² Sâna poru nagân kumbigât nânġen.” (A poru nagân zanġonzânġonj, zo Roma a zo ziiñâ opmarâe.) Yatâ sânetâ Yesu zikñak poru nagân kune mumbapkât den mârum sâip, zo kâtigeip.

³³ Pilatonjâ namâ kâligen âim konsâi Yesu ari sâm mâsikip, “Gâ perâkñak Yuda a zengât a kutâ?” ³⁴ Sâi Yesunjâ itâ sâm dukuip, Den zo gikâ umgât sat mo a nâmbutġandâ dâgone sat?” ³⁵ Sâi Pilatonjâ itâ sâm dukuip, “Nâgât dap dap nânġat? Nâ Yuda a? Gikâ kâmut sot patârâpkâ, zen nâgâren gâbanse. Gâ wan tosa oin?”

³⁶ Yatâ sâi Yesunjâ itâ sâm dukuip, “Nâ a kutâ ândiândi, zo ândian. Oi ko holinâ nâi yatâ ândian. Nâ hân a kutâ zen yatâ ândia sâi arâpnâ ziñ kâmbam mem galem otnine Yuda a ziñ mân gâsunim gabe. Nâ a kutâ holinâ nâi yatâ ândian.” ³⁷ Sâi Pilatonjâ sâm mâsikip, “Gâ gikanġât nâ a kutâ ândian sat?” Sâi Yesunjâ sâip, “Sat, zo. Nâ a kutâ op hânân ge den bonnâ sâm muyagibatkât âsagiwan. Nâi zâk dinnâ nânġâm lubap, zo ko den bonnġangât buku upap.” ³⁸ Sâi Pilatonjâ sâip, “Den bonnâ, zo dap dap?”

Pilato zâk Yesu mumbapkât sâm kwâkip.

(Mt 27:15-31; Mk 15:6-20; Lu 23:13-25)

Yatâ sâmnâ gwenduyân âi kin Yuda a itâ sâm dâzânġoip, “Nâ a zirât tosanjâ kâruan. ³⁹ Zengât orot mâme mâtâpnâ nâi ziap. Zen Pasowa kendonân sânetâ a tâk namin ândine zengâren gâbâ nâi olanj zingâman. Oi zi nânġâne dâp oi Yuda a kutâziñâ olanj zingâ ândibap.” ⁴⁰ Yatâ sâi Yuda a zen zâk den sâm kambânjâ sâwe, “Zâk bujnâ. Baraba olanj niñgâban.” Baraba zâk kâmbu kambâm a tâk namin pane ândeip.

19

¹ Pilatonjâ Yesu diim namin zâimnâ sâi kâwali a ziñâ Yesu inzut ku-
upnootnâ lapirâwe. ² Zen lapitnâ itâ sâwe. “Gâ nâ a kutâ sâmat, zorat a
kutâgât pindok sot hâmbâ zi hutgonamen.” Yatâ sâmnâ tâk sâtmam ġonkom

kâuknjan pane giarip. Oi hâmbâ kuriñâ, a kutâgât hâmbâ giñangâne giarip. ³ Yatâ opnjâ um topñan âi kin sinjan gem sâwe, “Oe, Yuda zengât a kutâ.” Yatâ sâm bitziñandâ si sânğânñan kuwe.

⁴ Oi Pilatonjâ Yuda a zengâren dum âi itâ sâm dâzânğoip, “Zen iknek. Nâ zengâren diim gandâ ziñjak topñâ nânğânek. Nâ tosanjâ kâruan.” ⁵ Oi Yesu zâk kâuknjâ kâpiwe sot hâmbâ kuriñâ, zo sot gem ga kiri Pilatonjâ tirâpżânğom sâip, “A zi iknek.” ⁶ Sâi tirik namâ galem a patâ sot a sâtñâ, zen ekñâ den kambân sâm sawe, “Zâk poru nagân kunek.” Sâne Pilatonjâ sâip, “Nâ tosanjâ kâruangât ziñjak mem poru nagân kunek.” ⁷ Sâi Yuda a zinj itâ sâwe, “Zikñangât nâ Anutugât nanñâ sâmap. Zâk Anutu hutkum sâmap. A yatâ zo mumbigât gurumin dinninjan ziapkât mumbap.”

⁸ Yuda a sâtñâ, zinjâ Yesu zâk zikñangât nâ Anutugât nanñâ sâmap sânetâ Pilatonjâ zo nânğâm kenğâtñangât oip. ⁹ Oi Yesu diim mirâ kâligen âim mäsikâm sâip, “Gâ ikâ gâbâ âsagein?” Sâi Yesuñâ den hâuñâ mân sâip. ¹⁰ Yatâ oi Pilatonjâ itâ sâm dukuip, “Gâ den mân dâtnobam uat? Nânjâ sa ândiban. Nânjâ sa poru nagân mumban. Zorat imbanjâ niwe, zo nânğat?”

¹¹ Sâi Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ yen sâi nâgât den mân sâbat. Nâgât den sâbangât Anutuñâ ubâ imbanjâ gigipkât sat. Oi zorat nâbanse, a zorat tosazinj gâgât zo walâwalâñ.” ¹² Sâi Pilatonjâ den zo nânğâm Yesu olanbat sâm mâtâp kârui. Kârui Yuda a zinj den sâm kambân sâwe, “Gâ a zo olanjâ a kutâ patâniñâ Româ kamânân ândiap, kutñâ Sisa, zâkkât buku mân op ândiban. Wangât, a zi zâk zikñangât nâ a kutâ sâmap. Zâk Sisa kâsa okñangâm, zorat.”

¹³ Yatâ sâne Pilatonjâ den zo nânğâm sâi Yesu diim gine den sâm kwâkâkwâkân tâtatñan tâip. Oi tâtatñâ zorat Yuda a zinjâ ziñ denân Gabata sâmarâwe. (Niiñ denân ko a patâ zengât kian kâtnjâ tuutuun.) ¹⁴ Oi Yuda zengât kendon patâ kutñâ Pasowa, zo mâte oi kut ñâi ñâi kubikkubik narâk oi mirâ bâknjan oi Pilatonjâ tapñâ Yuda a itâ sâm dâzânğoip, “Iknek. Zi a kutâziñâ, zo ka.” ¹⁵ Sâi zen den sâm hoñsâwe, “Zâk buñ oik. Zâk buñ oik. Poru nagân kunek.” Sâne Pilatonjâ mäsikâm sâip, “A kutâziñâ sa poru nagân kumbigât se?” Sâi Tirik namâ galem a patâ zinjâ den itâ dukuwe, “Nengât a kutâ ñâi buñâ, Sisa kânok.” ¹⁶ Sâne Pilatonjâ nânğâziñğâm Yesu poru nagân kumbigât zinjip.

Yesu poru nagân kune moip.

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-43)

¹⁷ Kâwali a, zen Yesu gâsum poru nak pindâne lugi hân ñâi kutñâ kâuk sinjt (Yuda zengât denân Goligata), zoren âiwe. ¹⁸ Zoren diim âim poru nagân kuwe. Oi bâlñj mâme a zâgât, ñâi toren, ñâi toren poru nagân zâkom kwânânğâzikâm Yesu osetzikñan kwânânğâwe.

¹⁹ Pilatonjâ sâi Yesugât kâuk kwâknjan nagân den itâ kulemguwe, “Yesu Nasarete kamânân gokñâ, Yuda zengât a kutâ.” ²⁰ Den zo Yuda denân, Roma denân sot Grik denân kulemguwe. Yesu kuwe, hân zo kamân gootñan zeipkât a ambân doñbepñâ âim gam den zo sâlâpkuwe. ²¹ Yuda zengât tirik namâ galem a patâ, zinj Pilato itâ sâm dukuwe, “Yuda zengât a kutâ mân kulemgu. Itâ kulemgu. Zikñak itâ sâip, ‘Nâ Yuda zengât a kutâ.’” ²² Yatâ sâne Pilatonjâ sâip, “Sâ kulemgue, zo yatik zeik.”

²³ Kâwali a kimembut, zinj Yesu poru nagân komñâ sâk pâke umñangât sâknangât, zo mem kâsâpkum anğâwe. ²⁴ Hâmbâ umñan zorat itâ sawe, “Zo

mânângârindâ bâliņ opap.” Yatâ sâm wenzu pam ikne muyageip dâp miwe. Yatâ utnetâ Kembangât ekabân den kulemguwe, zo bon oip. Den zo itâ, “Hâmbânâ kwâkņan kâsâpkum miwe. Hâmbâ umņan ko zorat wenzu pam ikne muyageip miwe.”

Kâwali a zen yatâ urâwe.

²⁵ Yesugât poru topņan ambân kirâwe, zo kutziņâ itâ. Mamņâ sot mamņangât gatņâ. Maria, Kelopagât ambinņâ sot Maria, Madala kamânân gokņâ. ²⁶ Yesu mamņâ sot aņâ nâ umņandâ gâsunimâp, net nikiri kiritâ mamņâ itâ sâm dukui, “Nangâ zi eknan.” ²⁷ Yatâ sâmņâ nâ itâ dâtnogip, “Mamgâ zi eknan.” Yatâ sâipkât narâk zorenâk Yesu mamņâ diiga nâgât mirin topkwap tâtat mâme oip. Oi yatâ ândim gâip.

Yesu moip.

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

²⁸ Yesuņâ nepnâ âkap nângâm Kembangât ekabân den ziap, zo bon upapkât den itâ sâip, “Toogât otnigap.” ²⁹ Oi hâkop nâi umņan winiga too kâlâkņâ zeip. Zoren âi saru kâmon zoren pam sâmbum kikerân sum kapiņkum lâuņan pane neip. ³⁰ Yesu zâk too zo nemņâ itâ sâip. “Mârum âkap.” Yatâ sâmņâ kâuk pindiņsâi kaapumņâ taki moip.

³¹ Yuda zengât kendon patâgât kubikkubik narâk oi itâ nângâwe, “A zen kendonân poru nagân kinetâ mân dâp upap.” (Kendon zo Yuda zengât kendon patâ.) Yatâ nângâm Pilatogâren âi dukuwe, Kâwali a zen a poru nagân kirâwe, zengât soozij sinjit kom namuņne mumbigât sot kâambarâņziņâ mâkâm hanzânggobigât Yuda a nângâziņgip. ³² Oi kâwali a zen bâliņ mâme a zagât zo soozik sinjit kom namuņâwe. ³³ Yatâ opņâ Yesugâren ga igâwe. Zâk mârum moip. Yatâ eknâ soonâ sinjit mân kom namuņâwe. ³⁴ Kâwali a nâiņâ Yesu parâmņan kâlâuņâ sum kwâpârâņgi gilâm sot too gem gâip. ³⁵ Nâ zo egâwangât perâkņak san. Nâ nâņgan, den zo bonņâ. Zorat zen nângâne bon upap.

³⁶ Kembangât ekabân mârum itâ kulemguwe, zo bon upapkât urâwe. Den zo itâ,

“Zen sinjitņâ mân kom namuņbi.”

³⁷ Oi Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,

“Zen sum pâroņ parâwe, zâkkâren sen kwap ikpi.”

Yesu hanguwe.

(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-56)

³⁸ Kwâkņan Yosepe, Arimataia kamânân gokņâ, zâkņâ Pilatogâren âimņâ Yesugât kâambarâņ mâkâbapkât sâip. Sâi Pilatonâ nângâņanggi âi kâambarâņ mem ârip. (Mârum Yosepe zâk Yesugât a ândeip. Ka zâk Yuda a sâtnâ zengât kengât op zo muyap mân sâm ândeip.) ³⁹ Oi a nâi mârum nâtigân Yesugâren gâip, kutņâ Nikodemo, zâk kelâk hitom âlip top nâi zagât mâporâwe, irâ patâ kât mimij yâmbâtņâ, zo yatâ zo mem âim Yosepe beknan meip. ⁴⁰ Bekņan mei Yesugât kâambarâņ sanņonņâ sâņgum kâu sot kelâk hitom âlipņâ, zorâņ kâpiwet. Yuda a zij yatâ opmarâwe. ⁴¹ Oi Yesu kuwe, hân zorat ginņan nak kâlam nâi zeip. Zoren kât mâtâp kwâpârâņgâne zeip. Zoren a nâi mârum mân zâambarâwe. Narâk zoren Yuda zengât kendon patâ mâte oipkât Yesugât kâambarâņ zo pânkânogân zo parâwet. ⁴² (-)

20

Yesu mumujan gâbâ zaarip.

(Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-12)

¹ Yuda zengât kendon âki hangât nâतिक्ता Maria, Madala kamânân goknâ, zâk Yesugât kwagân arip. Âi takâm egi kât patâ mâtâp mârûm doonguwet, zo kâbakñine zeip. ² Yatâ ekñâ sârârâk kârâm âim Simon Petero sot Yohane, nâ Yesunâ umñandâ gâsunimap, net muyagenikâm dâtnâkom sâip, “Kembugât kâambarâñ, zo kwagân gâbâ mem arie. Oi ikâ âi pe, zo nen mân nângen.”

³ Yatâ sâi Petero sot bukuñâ nâ, net mirin gâbâ gemñâ kwagân âiwet.

⁴ Mâtâbân sârârâk kârâm âim nâñâ Petero walâm kek âim kândon takâwan.

⁵ Âi takâm kât mâtâpñan mân bagim yen pindiñsâm eksa sâñgumâk ze egâwan. ⁶ Simon Petero, zâk bet gamñâ kât mâtâpñan bagim sâñgumâk ze egip. ⁷ Sâñgum nâi Yesugât kâukñâ kâpiwet, zo ze egip. Sâñgum zo sâñgum nâmbut zen sot mân zeip. Zikñik kâpiyagom zeip. ⁸ Yatâ ze kândom kwagân âi takâwan, nâñâ bagimñâ yatik ek, zaatsap zo bonñâ sâm zo nângâwan.

⁹ Ombeñan ândiwenân Yesu mumujan gâbâ zaatpapkât Kembugât ekan den ziap, zo mân nâñgâm kwâtâtiwen. ¹⁰ Yatâ ekñâ a zagât net kamânân âburem âiwet.

Yesu zâk Maria Madala kamânân gok, zâkkâren muyageip.

(Mk 16:9-11)

¹¹ Maria zâk kwak sâtnan kin iseip. Isem tap ko pindiñsâmñâ kwagân egip. ¹² Egi sumbem a zagât hâmbâzik kâukâu Yesu mârûm zeibân zo taitâ zikirip. Nâi zâk kâukñâ zeibân, nâi kinâ zeibân tarâwet. ¹³ Oi zikñâ sâwet, “Ambân, gâ wangât isem taat?” Sâitâ zâkñâ sâip, “Kembunangât kâambarâñ mem nâin âine kâruan.” ¹⁴ Yatâ sâm puriksâm Yesu zikñâ egip. Egip, zo Yesu holiñâ mân ek nâñgip.

¹⁵ Oi Yesunâ mâsikâm sâip, “Ambân, gâ wangât isiat? Nâi kârûm taat?” Oi Marianâ a zo kâlâm mariñandâ kinzap nâñgâm itâ sâm dukuip, “Patânâ, gâ kâambarâñâ mem nâin âi paat oi ko sâna nâñgâm âi mimbat,” ¹⁶ Sâi Yesunâ sâip, “Maria.” Sâi puriksâm Yuda denân Raboni sâip (niin denân ko, Patânâ).

¹⁷ Yesunâ itâ sâm dukuip, “Irabot Ibâgâren zâibâman. Ibâgâren mân zariangât gâ mân gâsum anñan kârâniban. Gâ âi bukurâpnâ itâ sâm dâzângo, ‘Nâgât Ibâ, zengât Ibâ, nâgât Anutu, zengât Anutu, zâkkâren zâibâman.’”

¹⁸ Maria, Madala kamânân goknâ, zâk âburem kamânân âimñâ arâpnâ itâ sâm dâtnângoip, “Nâ Kembu eksan.” Yatâ sâmñâ Yesunâ den sâip, zo arâpnâ dâtnângoip.

Arâpnâ zen mirâ kâligen mindune zengâren muyageip.

(Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

¹⁹ Sirâm zoren nâtikñâ arâpnâ nen Yuda a sâtnâ zengât kenñâ op mirin mindum mân gabigât mirâ mâtâp doongumñâ tarâwen. Tâindâ Yesu zâk osetniñan âsagem kin itâ sâm dâtnângoip, “Um lumbe zengâren zimbap.”

²⁰ Yatâ sâmñâ bikñâ toren toren sot parâmñâ, zo tirâpnângoip. Oi arâpnâ nen Kembu ekñâ umniñ âlip oip. ²¹ Yesunâ dum zagâtñâ dâtnângoip, “Um lumbe zengâren zimbap. Ibânandâ sâñgonnopig, yatik nângoot zen sâñgumzânguan.” ²² Yatâ sâmñâ waatniñgâm sâip, “Tirik Kaapum minek. ²³ Zen a zengât tosaziñ birânetâ buñ upap. Ka tosaziñ zimbapkât sâne zemziñgâbap.”

Tomagât den siŋgi.

²⁴ Yesu arâp kiin zagât, nenŋâren goknâ nâi kutnâ Toma (Zâk booboo a konsâwen.) zâk nâin âi ândei Yesugât arâpñâ, nen minduindâ muyageniŋgip. ²⁵ Oi bet a bukurâpñâ nen siŋgi zo Toma itâ sâm dukuwen, “Nen Kembu ikxen.” Yatâ sâindâ Tomanâ itâ sâm dâtnânŋoip, “Ninak sinnandâ eknâ biknjan gutnâ sâlâpnandâ pamñâ parâmñan gâsum dinziñâ nânŋa bon upap.”

²⁶ Yatâ sâi ko bet ândim nânŋâ kânok zoren Yesu arâpñâ, nen Toma sot ârândân mindum mirâ mâtâp doonŋumñâ tarâwen. Tâindâ Yesuñâ osetniñan muyagem kin itâ sâm dâtnânŋoip, “Um lumbe zengâren zimbap.”

²⁷ Yatâ dâtnânŋomñâ Toma itâ dukuip, “Toma, sâlâpkâ ziren pânan. Bitnâ gâsum ek. Bikâ pam parâmnan weenan. Oi gâ um zagât mân op nânŋâm pâlâtân kwatni.” ²⁸ Sâi Tomanâ sâip, “Gâ Kembunâ sot Anutunâ.” ²⁹ Sâi Yesuñâ dukuip, “Gâ neksatkât nânŋâm pâlâtân kwatnigat? A zen mân neknâ nânŋâm pâlâtân kwatnime, zengât nânŋa sâtârenŋoot uap.

Ekap zirat topñâ.

³⁰ Yesuñâ arâpñâ nen sot tap kulem top top tuugip, torenñâ zo ekap ziren mân kulemguwan. ³¹ Den kulemguwan, zo itâgât kulemguwan. Zen sâlâpkum nânŋâm Yesu zâk a bâliñan gâbâ mâkâniñgâbâpkât mârûm sâsân, Anutugât nanñâ. Den zo nânŋâne bon upap. Oi ziknâ nânŋâm pâlâtân kwâknjanŋâm kutsiñiñanŋât opñâ ândiândi kâtik mimbi.

21

Arâpñâ saruyân ândine zengâren âsageip.

¹ Ândim Yesuñâ arâp nenŋâren dum muyageniŋgip. Tiberia saruyân itâ muyageniŋgip. ² Simoñ Petero, Toma (booboo a), Natanae, Kana kamân Galilaia hânân goknâ, Zebedaioŋgât nanzatnâ Yakobo sot munñâ nâ sot arâpñâ nâmbutnâ zengâren gâbâ a zagât. A yatâ zo mindum ândiwen.

³ Ândeindâ Simoñ Peteroñâ itâ sâm dâtnânŋoip, “Nâ saru zuu mimbam âibâman.” Sâi niñâ sâwen. “Nen ârândân.” Sâmñâ âi wañgâyân zâim nâtik zoren zuugât nep tuum ândim mân muyagiwen.

⁴ Sâruyân ândeindâ mirâ hañsâbam oi Yesuñâ sagân ga kirip. Kiri Yesu tobatnâ mân ek nânŋâwen. ⁵ Oi Yesuñâ mâsikâniñgâm sâip, “Katep, zen zuu nâi mie?” Sâi niñâ sâwen, “Buñâ.” ⁶ Sâindâ itâ sâm dâtnânŋoip, “Irâ zo bongen pane giari saru zuu donbep sândubi.” Sâi irâ pâindâ giari saru zuu donbep patâ gam geine sâmbum osiwen.

⁷ Yesu umñandâ gâsunimap, nânâ Petero itâ dukuwan, “Zo Kembu.” Sa Petero zâk Kembu kutnâ nânŋâm nepkât sângumâk lap ândeipkât hâmbânâ mem hurâŋum saruyân pâtan arip. ⁸ Nen kârebân mân ândiwen. Sak gootjan ândiwen. Arâpñâ nâmbutnâ, nen wañgâyâk sâtñan âinam zuu sot irâ, zo diigindâ tâi âiwen.

⁹ Sagân zâimñâ kut nâi nâi itâ muyagiwen. Kârâp sisiñan saru zuu sot nalem sem zeip. ¹⁰ Âi takindâ Yesuñâ itâ sâm dâtnânŋoip, “Zuu mie, zo torenñâ mem ganek.” ¹¹ Sâi Simoñ Petero, zâk wañgâyân zâim zuu irâ zo sâmbui sagân gâip. Oi irin zo zuu patâ patâ donbep 153 yatâ, zo ziwe. Oi irâ zo mân âmbârânŋip, zorat nânŋindâ metnâ oip.

¹² Yesuñâ itâ sâip, “Zen ga nalem ninek.” Sâi arâpñâ nen dap yatâ mâsikâbem, “Gâ ñâi.” Nen Kembu zo nângâwen. ¹³ Oi Yesuñâ nenğâren gamñâ nalem sot zuu kâsâpkum niñgip.

¹⁴ Zo Yesu mumuñan gâbâ zaatñâ muyageniñgi sâp karâmbut oip.

Yesuñâ Petero sâp kârâmbut den sâm mâsikip.

¹⁵ Hanğât nalem neindâ ko Yesuñâ Simonj Petero itâ sâm mâsikip, “Simonj, Yohanegât nanñâ, Bukurâpkâ zi, zen umziñandâ gâsânome. Gânâ walâziñgâm umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteronj sâip, “Kembu, Nâ gâgât otnimap, zo nângat.” Sâi Yesuñâ dukuip, “Gâ râma gwamñâ gakârâpnâ galem otziñgâban.”

¹⁶ Yatâ sâm dum mâsikip, “Simonj, Yohanegât nanñâ, gâ perâkñak umgandâ gâsânomat?” Sâi Peteronj sâip, “Kembu, nâ gâgât otnimap, zo nângat.” Sâi Yesuñâ dukuip, “Râma gakârâpnâ zenğât galem otziñgâm ândiban.”

¹⁷ Yatâ sâm dum mâsikip, “Simonj, Yohanegât nanñâ, gâ perâkñak nâgât otgimap?” Yesuñâ sâp karâmbut den yatâ sâi ko Petero umñâ bâlei sâip, “Kembu, gâ kut ñâi ñâi zo nângâm nângâmat. Oi nâ gâgât otnimap, zo nângat.” Sâi Yesuñâ sâip, “Gâ râma gakârâpnâ galem otziñgâm ândiban.

¹⁸ Nâ perâkñak dâgobâ. Gâ sigan ândim zoren mo zoren âibam otgigi âimâin. Oi bet ko gâ sombâ opñâ bikâ pâna kâsarâpkâ zinj saagim gobi.” ¹⁹ (Yesuñâ zo yatâ sâm Petero mumbapkât den dukuip. Mumbap, zoren a zinj eknâ Anutu sâm âlip kwâkñanğâbigât nângâm sâip.) Den yatâ sâm dukuip, “Gâ molini.”

²⁰ Oi Petero zâk puriksâm a Yesu umñandâ gâsunimap, nâ kândâtñan ga negip. Mârum Yesu mân mom arâpñâ nen sot nalem neip, narâk zoren nâ Yesu gootñan âi itâ mâsikâwan, “Kembu, ñâiñâ sâi gâsâgobi?” ²¹ Oi nâ bet ga Peteronj nekñâ Yesu nâgât mâsikâm sâip, “Kembu, a zirân dap upap?” ²² Mâsiki Yesuñâ itâ sâm dukuip, “Zâk ândei nâ puriksâbat mo zâk ândim mumbap, zorat gâ zâkkât wangât sat? Gâ yen ga molini.” ²³ Yatâ sâi ko arâpñâ sot bukurâpziñ Yohane nâgât itâ sâm gulipkuwe, “A zo mân mumbap.” Ka Yesu zâk nâgât yatâ mân sâip. Zâkñâ itâ sâip, “Zâkñâ ândei âburibat mo ândim mumbap, zorat gâ wangât zâkkât sat?”

Yohanegât bukurâpñâ den murukñâ kulemuwe.

²⁴ A zorân kut ñâi ñâi zo ek nângâm sâm muyagem ekap zi kulemuwoip. Zâk kwembiñ den kulemuwoip. Oi nen zâkkât itâ nângâmen, “Dinâ zo bonñâ.”

²⁵ Yesuñâ kut ñâi ñâi doñbep oip, zo ekabân mân kulemuwen. Zo ekabân kulemum nanğindâ sâi hân zi piksâi a zinj mân sâlâpkum nângâbe.

Zo yatik.

Aposolo zengât den sinji Lukañâ kulemgoip.

Yesuñâ Tirik Kaapum zingâbat sâm sumbemân zariip.
(Mk 16:19-20; Lu 24:53)

¹ O Teopilo, nâ mârûm den kulemgum giwan, zo Yesu nep tuugip sot sinji âlip sâip, zorat den sinji otgiwan. ² Zâknâ nepñâ topkwap tuum âim sumbemân zâibapkât narâknâ mâte oi Tirik Kaapumñâ oknangji Aposolo mârûm gâsum sâlâpzanngoipñâ nep diñ sâm zingip. Den zo dâzângom nanji Anutuñâ diim sumbemân zariip. Zorat den sinji mârûm kulemguwan. ³ Zâk sâknam nângâm mom zem zaatñâ arâpñâ zen sot sirâm 40, zorat umñan âsagezingâm ândeip. Zen nângâm pâlatâr kwâknanggâbigât âsagezingâm ândeip. Anutu um topñan ândiândinanggât den dâzângom ândeip. ⁴ Oi zen sot tapñâ den itâ sâm dâzângoip, “Zen Yerusalem kamân mân birâbi. Ibânandâ kut ñâi zingâbap, zorat mambât ândibi. Zorat den itâ sâm dâzângowan. ⁵ Yohane zâk too sanjonzingip. Ka narâk mân kêrep oi nâñâ Tirik Kaapum sanjonzingâbat.”

⁶ Yatâ sâi mindum ândiwe, zen itâ sâm mâsikâwe, “Kembu, gâ narâk ziren kâsarâpniñâ molizingâna Isirae niñjak dum a kutâ op ândinat?” ⁷ Sâne itâ sâm dâzângoip, “Ibâ, zâk zinjâ narâknâ nânggâbigât mân sâip. Ibâ, zâk kâwali imbanñanggât opñâ narâk zo pâip. Zinjâ zo mân nânggâbi. ⁸ Zâknâ Tirik Kaapum sanjongoi zengâren gem gam imbanñâ zingji zen nâgât den sinji sâsârj a upi. Yatâ opñâ Yerusalem kamânân sot Yudaia hânân sot Samaria hânân sot hân kêrebân aksik, nâgât den sinji zengâren sâne lañ kêrâm âibap.”

⁹ Den yatâ sâi iknetâ sumbemân zariip. Zari unumunumñâ ga doongoi mem zari mân igâwe. ¹⁰ Oi sumbemân zari arâpñâ zen tok ek kine a zagât hâmbâzik kâukâu, zet zengâren âsagem kirâwet. ¹¹ Oi itâ sâm dâzângowet, “Galilaia gokñâ, zen wangât sumbemân ek kinze? Anutuñâ Yesu mem sumbemân zariap. Yesu zariap, zo yatik âburem gibap.”

Arâp zen âburem ninâu nep tuuwe.

¹² Aposolo zen Oliwa bâknjan gâbâ gem âburem Yerusalem kamânân âiwe. Bakñâ zo Yerusalem kamân gootñan taap. ¹³ Kamânân âimñâ mirâ tâpmarâwe, zoren zâiwe. A kutzinjâ itâ, Petero, Yohane, Yakobo, Andrea, Pilipo, Toma, Batolomaio, Mataio, Yakobo Alipaioğât nanñâ, Simon Zelote sot Yuda Jakobogât nanñâ. ¹⁴ A zo aksik um kânok op ninâu sâm ândiwe. Yatâ utne Yesu mamñâ Maria sot ambân nâmbutñâ sot Yesu murâpñâ, zen aksik betziñan mem ândiwe.

Yudagât gebâknjan a ñâi muyagiwe.

¹⁵ Narâk zoren Yesu a ambân kâmurâpñâ ândiwe, 120 yatâ, zorâñ mindum tarâwe. Oi Peteroñâ zaat den itâ sâm dâzângoip, ¹⁶ “Bukurâp, Yudañâ kâsa diizingi Yesu gâsuwe. Zorat mârûmñan Tirik Kaapumñâ Dawidigât umñan den pâi den zo sâm Kembugât ekabân kulemgoip. Zo dap op yen zembap? ¹⁷ Yuda zâk niñjan gokñâ. Nen sot nep ârândân meip. ¹⁸ Oi a zorâñ kâmbamgât sângânñâ mem hân ñâi kwâlip. Zoren âi hânân gei kom kâmbon kunziri zem tip gem nanjip. ¹⁹ Den sinji zo Yerusalem a ambân zinj

aksik nângâm hân zorat kutjâ Akedama sâwe (niinj denân ko kâmbam hân).
²⁰ Psalm ekabân den itâ kulemgune ziap,
 ‘Zâkkât mirâ kamân kwamen zimbap. Zoren a nâi mân ândibap.’

Oi den nâi itâ ziap,
 ‘Zo a nâinjâ gebâkjan kinbap.’

²¹ Oi a nâmbutjâ nen sot ândimjâ Kembu Yesunâ nep tuugip, zo ek nanngâwe. ²² Oi Yohanennâ too sanjonjanji nepjâ topkwâip, narâk zoren zâkkâren târokwap ândeindâ ândim sumbemân zarip. Oi a zo zengâren gâbâ a nâi, zâk betnijan mei Yesu mom zaarip, zorat den singi sâindâ lanj kârâbap.”

²³ Peteronâ yatâ sâi a zagât muyagezikâwe. Nâi kutjâ Yosepe Basaba sâmarâwe, kutjâ nâi Yusito. Oi a nâi ko kutjâ Matia. ²⁴ Muyagezikâm itâ sâm ninâu sâwe, “O Kembu, a zengât umziinjâ ek nângâmat. A zagât zi, zekâren gâbâ nâi gâsum sâlâpkuat, zo tirâpnângona iknâ. ²⁵ Yudanâ Aposolo nepjâ kwâkâm mâtâp bâlijan arip, zorat nâinjâ zâkkât gebâkjan ândibap.” ²⁶ Ninâu yatâ sâmjâ wenzu pane Matia gât âsagei Aposolo kiin kânok târokwatziingip.

2

Tirik Kaapum gem gâip.

¹ Yuda zengât kendon nâi kutjâ Pentekos narâk oi Yesugât a ambârâpnâ zen mirâ kânogân mindum tarâwe. ² Tatne sumbemân gâbâ kwamit nâi pibâ patâ kwamit yatâ kwamiragom geip. Gemjâ mirâ tarâwe, zoren zâi piksâip. ³ Zen tap iknetâ kârâp bâlam yatâ âsagem âbângum kâukziijan ge tap arip. ⁴ Oi Tirik Kaapumjâ umziijan gei piksâm imbanâ zingji den gându nâi nâi sâm âiwe.

⁵ Narâk zoren Yerusalem kamânân a hân dâp ga ândiwe. A zo, zen Anutu mâpâsemarâwe. ⁶ Oi a donjep patâ zen kwamit zo nângâm mindune Aposolo zen dinziinjâ dâp sâne nângâm kwakmak op kirâwe. ⁷ Oi imbanâziij buj oi itâ sâwe, “A den se, zen aksik Galilaia a. ⁸ Dap op den yatâ sâne nângindâ dinninjâ yatâ uap? ⁹ Nen zi Mende a, Pata a, Elam a, Mesopotamia hânân gok, Yudaia hânân gok, Kapadosia hânân gok, Ponto hânân gok, Asia hânân gok. ¹⁰ Piriigia hânân gok, Pampilia hânân gok, Aigita hânân gok, Libia hânân Kirene zengât kamân goot goot, zoren gok. Nâmbutjâ nen Roma kamânân gok. ¹¹ Oi nen Isirae sot kamân nâin gâbâ Anutu mâpâsimen. Nâmbutjâ nen Keret a sot Arabia a. Nen yatâ zorâj ândimjâ dinninjâ dâp Anutu kut nâi nâi âlipjâ oip, zorat singi sâne nângen.” ¹² A zen yatâ sâm imbanâziij buj oi kwakmak op kin âragum sâwe, “Zi topjâ dap yatâ?” ¹³ Oi a nâmbutjandâ mem ge kwâkwat den itâ sâwe, “A zi too kâtik nem um gulip op se.”

Peteronâ zorat topjâ dâzângoip.

¹⁴ Petero zâk bukurâpnâ kiin kânok, zen sot kin den kâtikjâ itâ sâm dâzângoip, “Yerusalem kamân mâirâp sot Yuda a nâmbutjâ, zen aksik nâ den sa kindap kwap nângânek. ¹⁵ A zi kinze, zengât itâ se, ‘Too kâtik nemjâ um gulip ue.’ Yatâ bujâ. Mirâ mân kâtiagei nen dap op too kâtik nimbem. ¹⁶ Zorat Propete Yoelenâ den nâi itâ sâm kulemgop. Den zo bonnjâ muyagiap,

¹⁷ ‘Anutuñâ itâ sap, “Gâtâm hângât narâk âkâbâ sâi nâ Kaapumnâ a ambân aksik zinjâbat. Zinjâ ko nan bârarâpziñâ zen Propete ziñâ den sâme, zo yatâ sâbi. A sigan, ziñâ kut ñâi ñâi sen mârât ikpi. A ambân sombâ, ziñâ uman bonñâ nâñgâbi. ¹⁸ Narâk zoren kore a ambân gakânâ Kaapum zinjâ Propete a yatâ op den sâbi. ¹⁹ Oi nâ sa sumbêmân sen pup kulem muyagibap. Ombenjan hânân top lâkulâku kulem muyagibap. Gilâm sot kârâp sot kâbak, zorânj hân kwâarakubap. ²⁰ Mirâsiñ sumunkumbap. Kâin siñâ kuriñkom gilâm yatâ upap. Oi Kembugât narâk mâte upap. Kembugât narâk âlipñâ âsakñoot muyagibap. ²¹ Oi narâk zoren ñâi zâk Kembu konsâbap, zâk bâlijan gâbâ mâkâbap.” ’ ”

Peteronjâ Yesugât topñâ sâm kâkjan kwâip.

²² Yatâ sâmnjâ Peteronjâ itâ sâip, “Isirae a, nâ dâzângua nâñgânek. Anutuñâ Yesu Nasarete kamânân gokñâ mam okñanjgi osetniñan ândim nep patâ sot sen mârât kulem tuugip. Zâk Anutugâren gâbâ gâip. Nep tuugip, zorânj topñâ sâm muyagei igâwe. ²³ Mârum Anutuñâ zâkkât nâñgi zeipkât mâtâp zo sâm pindip, zo yatik zen kut ñâi ñâi okñanjgâm Kembugât gurumin den kukuñ a zinjâne âi poru nagân kune moip. ²⁴ Ka Anutuñâ mumuñanjgât tâk olañ diim sumbêmân zarip. Mumuñandâ dap yatâ angân kârâbap? ²⁵ Zorat Dawidiñâ zâkkât den kânjan sâm itâ kulemguip,

‘Nâ Kembu mâteyâk ek ândiwan. Zâkñâ âsâbânj bitnâ bongen tâi mân loribat. ²⁶ Zorat ko umnâ âlip oi nâmbâlamnandâ sâm sâtâre okñanjgâman. Sâknandâ mom zaatpapkât mambât ândibat. ²⁷ Anutuñâ, Gâ mân birâniban, zorat ko mumuñâ zengâren mân âi ândibat. Gâ tirik agâ mân birâniban, zorat ko momñâ mân alâgibat. ²⁸ Gâ ândiândinj mâtâp tirâpnogin. Mâtegan ândia otninandâ sâtâre kwâkjan ândibat.’ ”

²⁹ Peteronjâ yatâ sâmnjâ itâ sâip, “O bukurâpnâ, nâ sâkuniñâ Dawidi, zâkkât den sapsum zinjâbâ. Zâk moi hanguwe. Oi kwakñâ ek nâñgâm ândime.

³⁰ Zâk Propete a ândim itâ nâñgip, ‘Anutu zâk kiurâpnâ zengâren gâbâ ñâi gâsum sâlâpkoi nâgât a kutâ tâtarân tâpapkât sâm kâtigeip.’ ³¹ Zo nâñgâm Kristo zaatzaatñanjgât itâ sâip, ‘Zâk mumuñâ zengâren ândibapkât Anutuñâ mân birâbap. Momñâ sâkñâ mân alâgibap.’ ³² Oi Anutuñâ Yesu mânggei zaari sinniñandâ igâwen. ³³ Oi Anutuñâ Yesu âsanñâ bongen a kutâ kwânâñgi tâi Tirik Kaapum siñgi kwatniñgip. Yesuñâ zo mem niñgi kwamit nâñgâm ikse. ³⁴ Dawidiñâ sumbêmân mân zarip op ko lañ den itâ sâip,

‘Kembuñâ nâgât kembu itâ sâm dukuip, “Nâgât âsannan tâtnan. ³⁵ Tâtna kâsarâpkâ minduzinjâ kiñanjgât kombânj upi.” ’

³⁶ Isirae a aksik patâ itâ nâñgâbi. Yesu poru nagân kuwe, zâk Anutuñâ Kembu sot a bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârum sâsânj, Kristo, kwânâñgi ândiap.”

A dorjbej umziñ melânje too sanjonziñgâwe.

³⁷ Peteronjâ den yatâ sâm dâzângoi nâñgâm umziñ bâliñ oi Petero sot bukurâpnâ itâ sâm mâsikâziñgâwe, “Bukurâpniñ, nen dap oindâ dâp upap?”

³⁸ Sâne Peteronjâ itâ sâm dâzângoip, “Umziñ melânje Yesu Kristogât korân too sanjonziñgindâ tosaziñ buñ upap. Yatâ utne Anutuñâ Tirik Kaapum

zingâbap. ³⁹ Ziinjâ sot kiurâpziñâ sot kêrebân ândie, Kembu Anutuñâ diizingâbap dâp, Tirik Kaapum zengât sinji sâsâñ, zo zingâbap.”

⁴⁰ Petero zâk den yatâ sâm den târokwap den girem itâ sâm dâzângoip, “Zen bâliñ mâme a osetziñan gâbâ gane Anutuñâ gâsuziñgâbap.” ⁴¹ Sâi sirâm zoren a ambân 3 tausen yatâ, ziñâ Peterogât den nâñgâm umziñâ gâsui too sañgonziñgâne Yesugât kâmut, zengâren târokwarâwe.

Ninâugât âsâbân mindumarâwe.

⁴² Oi Aposolo, zen sinji âlip dâzângone nâñgâm ândiwe. Oi umziñâ gâsâyagom ninâu sot nalemgât âsâbân mindumarâwe. ⁴³ Oi Aposolo ziñ Yerusalem kamânân sen mârât kulem top top tuumarâwe. Oi a ambân, zen aksik kenjât op nañgâwe. ⁴⁴ Yesu nâñgâm pâlátân kwâkñangâwe, zen kut ñâi ñâiziñâ kânogâk zeip. ⁴⁵ Oi hân sot sikumziñ pane sâñgân mem a giginâ kâsâpkum ziñgamarâwe. ⁴⁶ Zen sirâmñâ sirâmñâ um kânok op tirik namin zâi mindumarâwe. Oi mirâziñan nalem ârândân nemarâwe. Oi nalem zo sâtâreyân nemarâwe. ⁴⁷ Oi Anutu sâm âlip kwâkñangâwe. Yatâ utne a ambân, zen ziñgit umâlep urâwe. Oi Kembu zâk sirâmñâ sirâmñâ a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâmâip.

3

Peteroñâ a ñâi kubigip.

¹ Sirâm ñâin mirâ oi, ninâu sâsâñ narâk oi Petero sot Yohane, zet tirik namin zâiwet. ² Oi a ñâi mam kâmbonj kâligen gâbâ kin bâliñ âsageip, zâk lum gawe. A zo bukurâpñâ sirâmñâ sirâmñâ lum tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâkñoot, zoren pane kât sikumgât oletziñgâmâip.

³ Oi Petero sot Yohane zet tirik namin zâiram oitâ zikitñâ oletzikip. ⁴ Oletziki zet ek kin Peteroñâ itâ sâm dukuip, “Gâ net nikit.” ⁵ Peteroñâ sâi kât niram sabot sâm sen kwap zikirip. ⁶ Yatâ oi Peteroñâ itâ sâm dukuip, “Kât sikum mân zemnigap. Kut zi kânok zemnigap, zo gibâman. Yesu Kristo, Nasarete gokñâ, zâkkât sâtât dâgoga zaat âim ga.” ⁷ Yatâ sâm bikñâ bongen gâsum zaarip. Yatâ oi zorâñak kin bâliñ zo winziksâi zaat kirip. ⁸ Zaat âim gam kin ko zet sot ârândân tirik namin zâiwe.

A kinj bâliñ zo pâtan âim gam Anutu sâm âlip kwâkñangip ⁹ Anutu sâm âlip kwâkñangi a aksik zen ek nâñgâwe, zen itâ sâwe. ¹⁰ “A zo tirik namâ mâtâp âlipñâ, hikpârâkñoot, zoren tap oletziñgâmap.” Oi a zo kubikñangip, zorat ekñâ imbanâziñ buñ oip. ¹¹ Oi Petero, Yohane zekâren târokwatziñki a aksik patâ tirik namâ umñâ ñâi kutñâ Salomo, zoren zekâren mindumñâ sâlâpziñan zim kirâwe.

Peteroñâ a sinji âlip dâzângoip.

¹² Zen mindum kine Peteroñâ ziñgitñâ den itâ sâm dâzângoip, “Isirae a, zen wangât a zirat opñâ nikit kinze? Zi niikñâ imbanan mân kubikset. Zen dap nâñge? Târâraknikñangât Anutuñâ kubiksap? ¹³ Yatâ buñâ. Abaram, Isaka, Yakobo sot sâkurâpniñ, zengât Anutu, zâkñâ kore anâ Yesu sumbemân a kutâ kwânâñgi ândiap. Oi zen Yesu gâsum a sâtnâ ziñgâne Pilatogâren diim âine olañbat sâip. ¹⁴ Olañbat sâi zen kândâtkuwe. Tirik sot târârak a zo kândâtikum kâmbam a ñâi olañbapkat sâwe. ¹⁵ Ândiândiñ mariñâ kuwe. Kune moi Anutuñâ mângei zaari igâwen. ¹⁶ Oi kinj bâliñ a

ikme zi Yesu kutnjâ konsâitâ a zi kubiknjangi sâknâ âlip oi ikse. Yesugâren nângâm pâlâtârj oitâ âlip op zaatsap.

¹⁷ Bukurâpnâ, nâ nângan. Zen sot patârâpziñâ, zen Yesu topnjâ mân nângâm kuwe. ¹⁸ Yatâ utnetâ Kristo sâknam nângâm moip, zorat Anutuñâ mârurnjan Propete a zengât lâuyân den pâi sâm kulemguwe. Anutuñâ sâi den kulemguwe, zorat bonnjâ âsageip. ¹⁹ Oi zen umziñâ melâj ândiândi sânginjâ kândâtkune tosazinj birâbap. Oi Kembuñâ umziñj mem sândukñjan kwatziñgâbap.

²⁰ Kembu Yesu Kristo ziñgâbap. Zâk zengât singi sâm gâsum sâlâpkoip.

²¹ Zâknâ sumbemân ândei kut njâi njâi âsagem nanngâbapkât narâk mâte upap. Zorat Anutuñâ mârurnjan den Propete gakârâpnâ lâuziñjan pâi sâwe.

²² Mose zâk den itâ sâip,

‘Kembu Anutuñâ bukurâpziñj zengâren gâbâ Propete njâi, nâ yatâ, muyagem den dâzângoi nângâbi. ²³ Oi njâi zâk zâkkât den kwâkâbap, zo Anutuñâ kom nanngâbap. A zo Anutu a gakârâp zengât oserân mân ândibap.’

²⁴ Oi Samue sot Propete a nâmbutnjâ ândim gawe, zen kut njâi aksik narâk ziren âsagiap, zorat den sâm kulemguwe. ²⁵ Zen ko Propete a ândiwe, zengât kiurâp. Sâkurâpziñj zen sot Anutuñâ târotâro oip. Zen târotâro zorat umñjan ândie. Anutuñâ târotâro zo Abaram itâ dukum muyageip, ‘Nâ kiurâpkâ mäsop minziñgâbat. Mäsop zorânj hânñâ hânñâ a dâpziñ upap.’

²⁶ Anutuñâ kore anjâ Yesu sângongoi gem muyageip. Zen orot mâme bâlinjâziñâ birâbigât gem gâip. Zâknâ diiziñgi bâlinjâziñâ birânetâ mäsop minziñgâbap.”

4

Petero sot Yohane tâk namin zâparâwe.

¹ Petero sot Yohane, zet a den dâzângom kiritâ tirik namâ galem a sot tirik namâ kâwali a sâtnjâ sot Sadukaio a, zen ârândânj zekâren gawe. ² Zet a singi âlip dâzângowet. Yesu zâk mumuñjan gâbâ zari a ambân aksik yatâ zaatpi, zorat den sâitâ a sâtnjâ zen nângâne bâliñj oip. ³ A sâtnjâ zen gâsuzikâm mirâ mârurnjâ nâtkisâipkât tâk namin zâpane zeitâ hanjsâip. ⁴ Oi Peteronjâ singi âlip sâi nângâwe, zengâren gâbâ donjep ziñâ zo nângâne bon oi Yesugât kâmurân târokwatne a aksik tenngâziñâ a 5 tausen yatâ urâwe.

Peteronjâ Yesugât kutnjâ sâm muyageip.

⁵ Hanjsâi a sâtnjâ sot a patâ sot Kembugât gurumñjan den zorat galem a, zen Yerusalem kamânân minduwe. ⁶ Tirik namâ galem a patâ Hanasi sot Kaipa, Yohane, Alesande sot a ambârâpziñâ zen sot minduwe. ⁷ Mindum sâne Petero sot Yohane diizikâm osetziñjan âi zâpane kirâwet. Kiritâ itâ mâsikâzikâwe, “Nâinjâ imbanjâ ziki kulem zi tuugabot? Nâigât sâtkât uabot?”

⁸ Oi Petero zâk kiri Tirik Kaapumñjâ umñjan piksâi itâ sâm dâzângoi, “Galem a sot a ambân zengât patârâpziñâ, nâ sa nângâne. ⁹ Net kinj bâliñj a bekñjan miet, zorat mâsikânike? A zi dap op âlip uap sâm, zorat op mâsikânike? ¹⁰ Mâsikânike, gât ko sapsuga zen sot Isirae a aksik zen nângâne. Zen Yesu Kristo, Nasarete kamânân goknjâ poru nagân kune moi Anutuñâ mumuñjan gâbâ mângei zaat ândiap. Zâkkât imbanjânjngât opnjâ

a zi âlip op mâteziņan kinzap. ¹¹ Yesu zâk mirâ kunkun nâi yatâ uap. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, ‘Mirâ tuutuun a zen kunkun nâi ekņâ âkon op birâwe. Kembunâ kunkun zorâņâ mem namin kwânâņgi kunkun patâ kâtikņâ op kinzap.’

¹² Kubikkubik zo zâk zikņik kubikningâbap. A nâigât korân sâm orotņâ, zo hânân mân ziap.”

Kembugât den lubi.

¹³ Oi Petero sot Yohane, zet a mâteziņan kin mân keņgât op den sâm kiritâ a ziņ zekât itâ nâņgâwe, “Zet ekap namin mân zâiwet.” Zo nâņgâm imbaņâziņ buņ oip. Oi zet mârûm Yesu sot ândiwet, zo zikit nâņgâwe. ¹⁴ Oi kiņ bâliņ kubigâwet, zorâņ zet sot kiri ekņâ zorat den sâm mâburinam kwagâwe.

¹⁵ Den kârûm sâne âkņan gei kiritâ ziiņak den itâ sâm âraguwe, ¹⁶ “Nen a zâgât zi dap otzikânâ. Zet sen mârât kulem nâi muyageitâ Yerusalem kamânân a ambân aksik zen siņgizik nâņge. Zo mân sâm kwârakunat. ¹⁷ Oi den zo kamân dâp laņ kâri nâņgâbegât sâm keņgât otzikindâ a ambân den mân dâzâņgobobot.” ¹⁸ Yatâ sâm sâne zaritâ itâ sâm dâzâkowe, “Zet Yesugât kot sâm a ambân mân dâzâņgobobot.”

¹⁹ Yatâ sâne Petero sot Yohane zet den itâ melâņ dâzâņgowet, “Ziiņak nâņgâm iknek. Zeiņgât den lum Anutugât den birânat, zorat Anutuņâ nâņgi dap upap? ²⁰ Kut nâi nâi ek nâņgâwen, den zo mân tik pânat.”

²¹ Yatâ sâitâ sâm keņgât den dâzâkom zâpane âiwet. Kamânân a ambân zen sen mârât kulem zo ek nâņgâm Anutu sâm âlip kwâkņaņgâwegât a sâtņâ ziņ zeiņgâren kwakņâ Petero sot Yohane kut zo laņ mân otzikâwe. ²² A kubigâwet, zo kendonņâ 40 yatâ ândim gâi kubigâwet.

Yesugât kâmut zen mindum ninâu sâwe.

²³ Petero sot Yohane minduminduyân gâbâ gem bukurâpzik zeiņgâren âim tirik namâ galem a patâ sot a ambân zeiņgât a patâ, ziņâ den dâzâkowe, zo aksik dâzâņgom naņgâwet. ²⁴ Yatâ sâitâ a ambân den zo nâņgâm umziņ mindum Anutugâren den itâ sâwe, “Kembu, gâ hân sumbem mariņâ. Gâ sumbem sot hân, saru sot kut nâi nâiziņoot muyageziņgin. ²⁵ Sâna Tirik Kaapumgâ zâkņâ sâkuniņ kore agâ Dawidi, zâkkât umņan den pâi itâ sâip, ‘Um kâtik zen wangât den sârek op kwamitage? A zen wangât den bon buņ se? ²⁶ Hânņâ hânņâ a kutâ ga kinze. A patâ mindum kinze. Kembu sot a bâliņan gâbâ mâkâziņgâbâpkât sâsâņ, Kristo, kâsa otzikânam ga kinze.’”

²⁷ Yatâ sâmņâ itâ sâwe, “Perâkņak kamân ziren tirik kore agâ kwânâņgin. Herode sot Pilato sot um kâtik a sot Isirae a sâtņâ, zen zâk kâsa okņaņgânam minduwe. ²⁸ Mârûm gikak nâņgâm yatâ upi sâin, zo yatik urâwe. ²⁹ Oi Kembu, zi ko sâm keņgât dinziņâ ek nâņgâm kore arâpkâ imbaņâ niņgâna keņgât buņ gâgât den sâm ândinat. ³⁰ Nen Yesugât korân sâindâ ko sisi mâsek a kubikziņgâm sâna kulem top top muyagibap.”

³¹ Yesugât kâmut, zen yatâ ninâu sâm tatne ko mirâ mindum tarâwe, zo sânsânsâip. Oi Tirik Kaapumņâ umziņan piksâi keņgât buņ, lâu bâbâlaņâk a ambân Anutugât den dâzâņgowe.

Yesugât kâmut zen um kânok op ândiwe.

³² Yesugât kâmut zen um kânok op ândim kut nâi nâi zemzingip, zorat nâgât, gâgât mân sâwe. Kânogâk zemzingip. ³³ Oi Aposolo zen Kembu Yesu mumuñan gâbâ zaarip, zorat den singi imbanâñoot dâzângom ândiwe. Anutuñâ imbanâ zingâm tânzângoip. ³⁴ Zengât oserân gâbâ nâi sii nalemgât kârükârû mân urâwe. A hânziñoot sot mirâziñoot, zen zo pam kât memñâ Aposolo zengâren parâwe. ³⁵ Oi Aposolo zinjâ kât zo mem kâsâpkum a ambân kwakmarâwe, zo zinjâm ândiwe.

³⁶ Oi a nâi ândeip, kutñâ Yosepe. Aposolo zinjâ kutñâ nâi Banaba sâwe (niin denân ko bet mâme a). Zâk Lewigât kiun, Kipiro hânân gokñâ. ³⁷ A zorânâ hânñâ pâi mine kât aksik mem Aposolo zengâren pâip.

5

Anania sot Sapira, zekât sinji.

¹ A nâi ândeip, kutñâ Anania. Zâkkât ambinñâ Sapira, zâk sot sâm nângâm hânzikñâ pâitâ mem sângân zikâwe. ² Ananianâ sângân mem torenñâ tik pam torenñigâk Aposolo zengâren pam, zi aksik sâip. ³ Pâi Peteronjâ itâ sâm dukui, “Anania, gâ wangât Satanñâ umgan giari Tirik Kaapum kâitkum hângât sângânñâ torenñâ tik paat? ⁴ Hângât sângân mân mena zengibap. Mo kât mem gikâ mimbâ sâm âlip membat. Gâ wangât umgandâ kâitgogi yatâ uat? Gâ a mân kâitkuat. Anutu kâitkuat.” ⁵ Yatâ sâi Anania zâk den nângâm kin zorâñak hânân gei zem moip. Oi zâkkât sinji nângâwe, zen kenğât urâwe. ⁶ A sigân, zen kâambarânñâ mem kâpim lum âi hanguwe.

⁷ Narâk mân kârep oi ambinñâ zâk sinji mân nângâm gâip. ⁸ Gâi Peteronjâ itâ sâm mâsikip, “Hângât sângânñâ kât itik miwet?” Sâi zâkñâ sâip, “Zo yatik miwet.” ⁹ Sâi Peteronjâ itâ sâm dukui, “Zet wangât den saamñâ Kembugât Kaapum kâitkuabot? Nângâ. Apkâ hangue, zen mâtâbân ga kinze. Zen yatigâk gâ mingim âi hangobi.” ¹⁰ Yatâ sâi zorenâk kin topñan gei zem moip. A sigan zinjâ mirin gam muyagem lum âi apñâ nanğâmñan hanguwe. ¹¹ Oi Yesugât kâmut sot a ambân nâmbutñâ zen sinji zo nângâm kenğât donjep urâwe.

Aposolo zij kulem top top tuuwe.

¹² Aposolo zen a zengâren sen mârât kulem top topñâ tuum ândiwe. Oi Yesugât kâmut zen tirik namâ umñâ nâi kutñâ Salomo, zoren um kânok opñâ mindumarâwe. ¹³ Mindunetâ a nâmbutñâ hurat kwatzingâm târokwatzingânam kenğât op birâwe. ¹⁴ Ka a ambân kâmut kâmutñâ, zen Kembu nângâm pâlâtâr kwâkñangâm Yesugât kâmut zengâren târokwatzingâwe. ¹⁵ A ambân zen bukurâpziñâ sisi mâsekziñoot helânân pam luzingâm âi mâtâbân itâ sâm zâambarâwe, “Peteronjâ mâtâbân âim gâi sândokñandâ zengâren ari âlip upi.” ¹⁶ Oi Yerusalem kamân nanğâm nanğâm a ambân ândiwe, zen gam minduwe. A ambân mâsekziñoot sot wâkeziñoot diizingâm gane âlip op nanğâwe.

Anutugât sumbam anjâ Aposolo tâk namin gâbâ diizingip.

¹⁷ Oi kut nâi yatâ âsagei tirik namâ galem a patâ sot arâpñâ sot Sadukaio a, zen um kâlak nângâm Aposolo gâsuzingâwe. ¹⁸ Gâsuzingâm tâk namâ patin zâambarâwe. ¹⁹ Zâmbane zinetâ njetigân Kembugât sumbem a nâinñâ ga hânji mem pam diizingâm gem itâ sâm dâzângoip, ²⁰ “Zen tirik namin zâim a ambân ândiândi unakñangât den dâzângom kinbi.” ²¹ Yatâ sâm dâzângoi

nângâm hanğat tirik namin zâim a ambân sinği âlip dâzângowe. ²² Oi tirik namâ galem a patâ sot arâpnâ, zen Isirae a sâtnâ aksik minduzingâne gawe. Oi a nâmbutnâ sângonzângom tâk namin âi Aposolo diizingâm gabi sâwe. A zo tak namin âi a kâruzingâm nâ mân muyagezingâm âburem gam sâwe. ²³ “Nen âimnâ namâ hanği kâtiknâ kiri iksen. Oi galem a zen hanğiyân kinze. Oi hânği mem pam bagim a kâruzingindâ buj ue.”

²⁴ Den yatâ sânetâ tirik namâ kâwali a sot tirik namâ galem a patâ, zen den zo nângâne kwakmak oip. ²⁵ Utnetâ a nâinâ ga sâip, “Nângâne. A tâk namin zâmbanse, zen tirik namin a den dâzângom kinze.” ²⁶ Sâi Tirik namâ kâwali a patâ sot arâpnâ zen Aposolo gâsuzingânam âiwe. A zinâ kuk op kâtnâ zângobegât kenğat op mulunâk diizingâm gawe.

Aposolo zen minduminduyân kenğat buj den sâwe.

²⁷ Minduminduyân diizingâm zâmbane kinetâ tirik namâ galem a patânâ itâ sâm dâzângoip, ²⁸ “Mârum den kâtiknâ dâzângowen. A zorat korân a ambân den mân dâzângobi. Oi yatâ sâindâ Yerusalem kamânân laj kârip. A kuwe, zorat tosa nenğâren pânâm sâme.”

²⁹ Sâi Petero sot Aposolo nâmbutnâ, zen den itâ mâburem dukuwe, “A den lum Anutugât den birânat, zo ko mân dâp upap. ³⁰ Zen Yesu poru nagân kune moip. Oi sâkurâpnij zengât Anutu, zâknâ mângei zaarip. ³¹ Zaari Anutunâ âsan topnjan bongen pam a sâtnâ patâ sot kubikkubikniñâ kwânângip. Oi Isirae a ambân, zen umziñ melânne tosaziñ gulipkubapkât sâmap. ³² Kut nâi nâi zo igâwen. Oi zorat sinği den nen sot Tirik Kaapum, niñâ sâmen. Tirik Kaapum Anutunâ sât lulu gakârâp zingâmap.” ³³ Den yatâ sâm dâzângoip kuk opnâ Aposolo zângonam urâwe.

Parisaio a nâinâ bukurâp girem den sâm dâzângoip.

³⁴ Oi minduminduyân Parisaio a nâi tâip, kutnâ Gamalie. Zâk gurumin dengât kubikkubik a oi a ambân zin hurat kwâknangâwe. Zâknâ oksâm kin Aposolo sâi diizingâm geiwe. ³⁵ Oi bukurâpnâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a, zen a zi kut nâi nângâmjik otziñgâbi. ³⁶ Mârum a nâi kutnâ Teuda, zâknâ nâ a kutâzinâ sâi a 4 handeret yatâ zâkkât a urâwe. Oi ziknâ kâmbam zigi arâp zinâ sinsururuñ urâwe. ³⁷ Oi bet a sâlâpzângozângon narâknjan Galilaia goknâ, a nâi kutnâ Yuda, zâknâ a kutâ kunat sâi a nâmbutnâ arâpnâ urâwe. Ka a zo moi ko arâpnâ zen sinsururuñ urâwe. ³⁸ Zorat den dâzângua nângâne. Zen a zi birâzingâne ândinek. Zen den sot nep zo ziiñ umziñangât upme oi ko bon buj upap. ³⁹ Ka Anutugâren gâbâ oi ko mân buj upap. Oi zen Anutu kâsa miñangâbegât.”

Aposolo lapitziñgâwe.

⁴⁰ Zo yatâ sâm dâzângoip nângâne dâp oi sâne Aposolo mirin zâine tâknâ lapitziñgâwe. Zângomnâ Yesugât kot mân dâzângobigât sâm sângonzângowe. ⁴¹ Sângonzângone sâtâre op âiwe. Yesugât a, zen Yesugât op lapitziñgâwe, zorat minduminduyân gâbâ gem sâtâre op âiwe. ⁴² Oi sirâmñâ sirâmñâ tirik namin sot a mirin Yesu Kristogât sinği âlip mân birâm dâzângom ândiwe.

1 Narâk zoren Yesugât kâmut donbep muyagem târokwatziŋgâwe. Oi nalem kâsâpkum Yuda a ambân nâmbut Grik den sâmarâwe, zengât os-erân ambân malâ nâmbutnâ zen nalem mân ningâwe sânetâ a Grik den sâmarâwe, zen nângâne mân dâp oip. Oi a Yuda den sâmarâwe, zen sot den sârek sâm âraguwe. 2 Yatâ utne Aposolo kiin zagât zen Yesugât arâpnâ kâmut minduziŋgâm itâ sâm dâzângowe, “Nen Anutugât den sâsâŋ nep zo birâm nalem nep tuugindâ mân dâp upap. 3 Zorat a bukurâpniŋ osetziŋan gâbâ zen a nâmburân zagât, a nângânâŋgâziŋoot sot Kaapumnâ umziŋan piksâsârŋ zo ziŋgitne âlip oi gâsum sâlâpzâŋgonat. Nep zi ziŋgindâ tuum ândibi. 4 Nen ko ninâu sot den siŋgi sâsâŋ, zorat nebâk tuum ândinat.” 5 Zen den yatâ sâne zen aksik nângâne dâp oi a itâ gâsum sâlâpzâŋgowe. Setepano, zâk nângâm palâtâŋoot sot umŋan Tirik Kaapum piksâm zeip. Oi Pilipo, Porokoro, Nikano, Timonj, Pamena sot Nikolau, Antiokia kamânân gok. Zâk hân nâin gokŋandâ Yuda zengâren târokwâip. 6 A zo diiziŋgâne Aposolo zengâren âi kine bitziŋâ kâukziŋan pam ninâu sâwe. 7 Oi Anutugât dennâ laŋ kârâm ari Yerusalem kamânân Yesugât kâmut zen târokwâi târokwâi op âiwe. Oi tirik namâ galem a zengâren gâbâ donbepnâ den siŋgi âlip nângâm luwe.

Setepano den sâkŋanâk sâwe.

8 Anutuŋâ Setepano tângum imbanâ pindi a zengâren sen mârât kulem top top tuum arip. 9 Oi a nâmbutnâ zen zâk sot den âraguwe. A zo zen mâpâmâpâse namâ nâi kutnâ Libertene, zoren mindumarâwe. A zen Kirene a, Alesandiria a, Kilikia a, Asia a. A yatâ zorâŋ Setepano sot den âraguwe. 10 Tirik Kaapumnâ Setepano den nângânâŋgâ âlip pindi den âlipnâ sâi den hâuŋâ mâburinam kwagâwe. 11 Kwaknâ a nâmbutnâ tigâk itâ sâm dâzângowe, “Setepanogât itâ sâbi. ‘A zâk Mose sot Anutu sâm bâliŋ kwatziki nângâwen.’” 12 Sâne yatâ utnetâ a yennâ sot a sâtnâ sot Kembangât gurumin den zorat galem a, zen den zo nângâmŋâ kuk oprâ Setepano kom gâsum a sâtnâ mindumindu patin diim âiwe. 13 Oi Setepanogât den sarâ sâbigât a muyageziŋgâne Setepanogât den sarâ sâm itâ sâwe, “A zi zâk tirik namâ sot Kembangât gurumin den sâm bâliŋ kwâpmap. 14 Zâk itâ sâi nângâwen, ‘Yesu, Nasarete kamân gokŋâ, zâknâ tirik namâ zi kom kândanâ gurumin den Mosenâ sâip, zo kândanbap.’” Yatâ sâwe. 15 Oi minduminduyân târâwe zo, zen Setepano iknetâ si sângânŋâ sumben a yatâ oip.

7

Setepanonâ sâkurâpziŋ zengât siŋgi sâm dâzâŋgoip.

1 Tirik namâ galem a patâ, zâknâ Setepano mâsikâm sâip, “Den se, zo bonnâ?” 2 Sâi Setepanonâ itâ sâip, “Bukurâpnâ sot ibârâpnâ, den sa nângâne. Sâkuniŋâ Abaram, zâk Haran kamânân mân âim Mesopotamia hânân ândei âsaknâ mariŋâ, Anutuŋâ zâkkâren âsagem itâ sâm dukuip, 3 ‘Gâ hân topkâ sot toterâpkâ birâziŋgâm nâŋâ hân nâi tirâp gobat, zoren âi ândiban.’ 4 Abaram zâk den zo nângâm Kaidai hânŋâ birâm Haran kamânân âi ândei. Zoren ândei ibânâ moi Anutuŋâ diim gâi Yuda hânân zi ga ândei. 5 Anutuŋâ diim ga hân nâi mân pindi galem oip. Buŋâ hân muruknâ nâi mân pindip. Ka hân zo zâk sot kiurâp zengât siŋgiyâk sâm pâip. Zâk kiun buŋ ândei, zo ko Anutuŋâ laŋ yatâ sâip.

⁶ Oi Anutuñâ den itâ sâip, ‘Kiurâpziñ zen hân nâin kendon 4 handeret umñan kore a op ândibi. Zoren hân mâirâpnâ zen sâknam zingâne ândibi. ⁷ Kiurâpziñâ zen kore op ândine nâ hân mâirâp hâuñâ zingâ kiurâpziñ zen zâmbam hân ziren ga nâ mâpâsenim ândibi.’ ⁸ Oi Anutuñâ Abaram târotâro pindi kwabâ kwaranñip. Oi nanñâ Isaka âsagem sirâm nâmburân zagât tapñâ karâmbuñan kwabâ kwâkñanñip. Isakanâ Yakobo yatik kwabâ kwâkñanñip. Yakobo zâk narâpnâ kiin zagât yatik otzingip.

⁹ Oi sâkurâpnîñâ zen munziñâ Yosepe, zâkkât um kâlak nângâm kât minam Aigitâ a zingâwe. Aigitâ a zen Aigita hânân diim âine Anutuñâ zâk sot ândeip. ¹⁰ Anutuñâ Yosepe sâknam kâbâ yâmbât kwâkñan gâbâ mâkâm Aigita a kutâ Parao, zâkkât mâtenñan nângânngâ âlipñâ pindâm tângoi Paroanâ a ambân gakârâpnâ aksik galem otzingâbapkât gâsum sâlâpkoip. ¹¹ Gâsum sâlâpkoip ândei pu patâ muyagem Aigitâ hânân sot Kanaan hânân dâp op zeip. Oi sâkurâpnîñ nalemgât kârukâru op ândiwe. ¹² Oi a nâmbutñandâ Aigitâ hânân nalem ziap sâne Yakobo zâk nângâm narâp sângonzângoi âiwe. ¹³ Oi du zagâtñan âine Yosepe zâk topñâ âtarâpnâ sapsum zingip. Oi a kutâ Parao, zâk Yosepe torerâp gawe, zorat sinji nângip. ¹⁴ Oi Yosepenâ sâi ibânâ Yakobo sot torerâpnâ aksik, a ambân tenngâziñ 75 yatâ, zen Aigita hânân âiwe. ¹⁵ Yakobo zâk Aigitâ hânân âi ândim moip. Oi narâpnâ zen zoren mom nângâwe. ¹⁶ Munetâ kâmarânziñâ Sikem hânân minziñgâm âi hanzângowe. Hân zo Abaramñâ mârurñan Sikem kamânân Hemo kiurâp, zenngâren kwâlip. Zoren hanzângowe.”

Mosegât sinji dâzânngoip.

¹⁷ “Oi Anutuñâ Abaram kânñan den sinji dukuip, zo âsagibapkât narâknâ mâte oi Aigita hânân Isirae a ambân donbep âsagem lanj kârâm ândiwe. ¹⁸ Yatâ op ândine Aigita a kutâ nâi âsageip. Zâk Yosepegât sinji mân nângip. ¹⁹ Oi a kutâ zorânâ sâkurâpnîñ kâitzângom sâknam kwatzingip. Oi katep mâik gakârâpziñâ, zen mumbigât sâi âkñan zâmbane zem muwe. ²⁰ Narâk zoren Mose âsageip. Katep zo Anutuñâ egi holi tobat âlipñâ oip. Ibâ mam zet mirin tik mem ândine kâin karâmbut âkip. ²¹ Oi âkñan pane ândei Parao bâratñandâ muyagemñâ mem nannâ sâm galem oi lâmbarip. ²² Parao arâp zen Aigitâ zenngât nângânngâ kwâkâm pindâne nângâm kâtigem kut nâi nâi zorat topñâ sâi nângâne imbanâ oip. Oi nep top topñâ tuubam mân kwagip. ²³ Ândei kendon patâ 40 oi Isirae a bukurâp zingitpam arip. ²⁴ Âi egi Aigita a nâinâ Isirae a nâi kom tâi eknâ bukuñâ bekñan mem Aigita a zo koi moip. ²⁵ Oi itâ nângip, ‘Bukurâpnâ nâgât itâ nângâbi. Nâ bukurâpnâ Paraogât bikñan gâbâ mâkâziñgâbatkât Anutuñâ sâm nigip.’ Ka bukurâpnâ zen mân nângâwe.

²⁶ Sirâm nâin Mosenâ âi egi Isirae a zagât agom tâitâ muyagezikâm kwâkâzikâm itâ sâm dâzâkoip, ‘A zagât, zet buku bukuñâ. Wangât kâsa uabot?’ ²⁷ Sâi a kâmbam topkwap bukuñâ koip, zorânâ Mose mem kâbakñem itâ sâm dukuip, ‘Nâinâ gâ nenngât a sâtñâ mo den kubikkubik a gâbarip? ²⁸ Muka Aigita a nâi koin, zo yatik nâ nobam sat?’ ²⁹ Oi Mose zâk den zo nângâm kenngât opñâ sârârâk kârâm âi Midian hânân âi hân mâirâp zen sot ândei. Zoren ambân mem nanzatñâ minzikip.

³⁰ Oi kendon 40 âki ko mirâ kamân âtânâ, a mân ândiândiñan, bakñâ Sinai zorat topñan ândei sumbem a nâinâ nak topñan kârâp bâlamân âsagenñip. ³¹ Mosenâ zo eknâ wanñâ yatâ uap sâm ikpam ari Kembugât

diñâ itâ âsageip. ³² ‘Nâ sâkurâpkâ zengât Anutu. Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât Anutu.’ Sâi Mose zâk sânmâm sâmbui pindijsâm kirip. Zo ikpam kenjâtñangât donjep oip. ³³ Yatâ op kiri Anutuñâ itâ sâmb dukuip, ‘Hân lânjat, zo tirik hân. Zorat opñâ ko kipâkegâ kwâkâm pânan. ³⁴ Arâpnâ Aigitâ hânân sâknâm patâ kwatziñgâne isem umbâlâ utne nângâm betziñan mîmbam gian, gât ko gâ sângongoga Aigita hânân âiban.’

³⁵ Sumbem anjâ Mose yatâ dukuip. Isirae a zen mârûm Mose birânangâm itâ dukuwe, ‘Nâiñâ gâ a sâtñâ mo den kubikkubik a gâbarip?’ Ka Anutuñâ a zo a kutâ sot betziñan mimiñ a upapkât sâmb sângongoip. Sumbem a nâiñâ kârâbân muyagem nep zo sâmb pindip. ³⁶ Oi sângongoi âi Aigitâ hânân gâbâ diizñingâm gâip. Zâk Aigitâ hânân sot saru kuriñan sot mirâ kamân kâtikñan sen mârât kulem top top tuum ândei kendon 40 âkip. ³⁷ Oi Mosenjâ Isirae a itâ sâmb dâzangop, ‘Anutu zâk bukurâpziñâ zengât oserân gâbâ Propete nâi, nâ yatâ, muyagem ziñgâbap.’ ³⁸ Yatâ sâip. Oi zâkñagâk mirâ kamân kâtikñan sâkurâpniñ zen sot ândei Sinai bâkñan sumbem a nâiñâ den zinzij kâtikñâ Anutugât lâunjan gâbâ mem pindip. Mose sot sâkurâpniñ zen Anutugâren gâbâ ândiândigât den nângâmñâ den zo mem niñgâwe.

³⁹ Oi sâkurâpniñ zen Mosegât diñâ kâbakñem birâm Aigita hânân âburinam umziñ patâ kirip. ⁴⁰ Zen Aaronjâ itâ sâmb dukuwe, ‘Gâ lopio sobim niñgâna, zorâñ kândom otniñgâne âinat. Mose zâk Aigitâ hânân gâbâ diiniñgâm gâip, zâk âi buñ oip mo dap?’ ⁴¹ Yatâ sâmb makau dâpñâ lopio sobim zâkkât sinji sâmb nalem om sâmb âlip kwâkñangâwe. Bitziñandâ tuuwe, zorat sâtâre opñâ zâkkât sinji sâmb sii nalem uwe. ⁴² Yatâ utne Anutuñâ birâziñgi umziñ gulip oi kâin sângelak mâpâseziñgâwe. Oi zorat Propete zengât ekabân den itâ ziap,

‘O Isirae mâirâp, zen kendon patâ 40 mirâ kamân âtânjâ, hân mân ândiândiñan ândim nâgât sinji zuu mo nalem kom om nemarâwe? Buñâ. ⁴³ Zen Moloko lopiogât hâmbâ silep lum âim ândiwe. Oi lopio Repanjât sângelak dâp mem ândiwe. Lopio zo mâpâsinam sobiwe, gât ko Babilonjâ kamân kândâtñan zâmbanbat.’”

Anutugât hâmbâ silep.

⁴⁴ Setepanonjâ Propetegât den sâmñâ itâ sâip, “Mirâ kamân âtânjâ, hân mân ândiândiñan sâkurâpniñâ zengâren Anutugât hâmbâ silep tatzñingip. Silep zo Anutuñâ Mose dâpñâ tirâpkoi yatik tuugip. ⁴⁵ Sâkurâpniñ zen silep zo mem gane Yosuanjâ diizñij hân ziren ga takâwe. Anutuñâ hân mâirâpñâ zo moliziñgi âine sâkurâpniñ zen hân zi mem hâmbâ silep ziren kwânangâne kiri ândine Dawidjâ âsageip. ⁴⁶ Anutuñâ Dawidigât nângi âlip oi Dawidiñâ Isiraegât Anutu, zâkkât namâ tuubapkât ninâu sâip. ⁴⁷ Oi zikñak buñâ. Salomonjâ Anutugât namâ tuugip. ⁴⁸ Ka u sumbemân patâ, zâk a betñâ tuutuñan, zoren tâtat mâme mân opmap. Zorat Propete nâi zâk den itâ sâmb kulemguip,

⁴⁹ Anutuñâ itâ sâip, ‘Sumbem zo tâtatnâ. Zoren tap a ambân zengât kembu op galem otziñgâman. Hân ko kinnâ lânj tâtatnâ. Zorat dap yatâ namânâ tuune dâp upap? Nâ ikâ zoren tâtat mâme upat? ⁵⁰ Nâ bitnandâ hân sot kut nâi nâi, zo muyageman.’”

Setepanonjâ den kâtik sâmb dâzangoi kuwe.

⁵¹ Sâmnâ Setepanonâ a kâmut zo itâ sâm dâzânngoip, “Zen ko umziñ kâtik. Um nânġânġâziñ mân pâronşap. Sâkurâpziñ opmarâwe, zo yatik op Tirik Kaapungât diñâ kwâkâme. ⁵² Sâkurâpziñâ zen Propete aksik sâknam kwatziñgâwe. Perâkñak, Propete zen târârak mariñâ muyagibapkât den kânjan sâwe, zo aksik zânġowe. Oi târârak mariñâ zâk âsagem ândim gâi zen ekñâ nenġât a kutâ buñâ sâmnâ kuwe. ⁵³ Mârum sumbengât anâ gurumin den Anutugâren gâbâ mem ziñgip, ka zen den zo birâm, mân luwe.”

⁵⁴ Setepanonâ yatâ sâm dâzânngoi nânġâm kuk op kunam urâwe. ⁵⁵ Tirik Kaapumñâ Setepano umñan piksâi sumbemân egi Anutugât âsakñâ sot Yesu Anutugât âsanñâ bongen kiri ekñâ itâ sâip, ⁵⁶ “Sumbem pâronşâi a bonñâ zâk Anutugât bik bongen kiri eksan.”

⁵⁷⁻⁵⁸ Yatâ sâi zen den kwamit patâ sâmnâ kindapziñ doonġum zâkkâren mindum âim mem kâbakñem geim kamân âkñan geim kâtnâ kuwe. Oi a mâtenâ, zen hâmbâziñ kwâkâm a sigan ñâi kutñâ Saulo, zâkkât kiñ topñan parâwe. ⁵⁹ Oi Setepano kâtnâ kune Kembu itâ konsâm sâip, “O Kembu Yesu, gâ um dâpnâ me.” ⁶⁰ Yatâ sâm siminnâ liim kwap sâip, “Kembu, gâ a noge zi, zenġât tosâ birâ.” Yatâ sâm moip.

8

¹ Kune Saulonâ nânġi âlip oip.

Yesugât kâmut topkwap kâsa otziñgâwe.

Narâk zoren Yuda a ziñ Yerusalem kamânân Yesugât kâmut kâsa otziñgâwe. Otziñġânetâ siñsururuñ op Yudaia sot Samaria hânân âim nanġâwe. Aposolo ziiñik Yerusalem kamânân ândiwe. ² Oi a târârak nâmbutñâ zen Setepano hangum âigirâp urâwe. ³ Saulonâ ko Yesugât kâmut kâsa otziñġâm mirânâ mirânâ zâim a sot ambân ġâsum diiziñġâm tâk namin zâambarip.

Piliponâ Samaria hânân nep tuugip.

⁴ Yesugât kâmut siñsururuñ op âiwe zo, zen kamân dâp ândim den siñgi âlip dâzânġom ândiwe. ⁵ Oi Pilipo zâkñâ Samaria zenġât kamân ñâi gamñâ Kristogât siñgi âlip sâm dâzânngoip. ⁶ A donġep zen mindum diñâ nânġâm âkñâliwe. Oi sen mârât kulem top top tuugi igâwe. ⁷ Zâkñâ wâke donġep molziñgip. Wâke zen a umñan gâbâ den kâtik sâm gem âiwe. Oi kin bitziñ mumuñâ zo donġep kubikziñgip. ⁸ Oi zorat kamân zoren sâtâre patâ urâwe.

⁹ Kamân zoren a ñâi ândeip, kutñâ Simon. Zâkñâ zikñanġât nânġi zâizâin oi kware suñâ tuugi Samaria a zen ekñâ imbanâziñ buñ oip. ¹⁰ Oi a zâizâin, gigiñ zen zâkkât nânġâne zâizâin oi itâ sâwe, “A zi Anutugât kâwali murukñâ ñâi zâkkâren ziap.” ¹¹ Oi kwareñandâ um gulip kwatziñgipkât narâk kârep zâkkâren mindum ândiwe. ¹² Ândinetâ Piliponâ ga Anutugât um topñan ândiândiñâ sot Yesu Kristogât den siñgi âlip sâm dâzânngo a ambân zen zorat nânġâne bon oi Piliponâ too sanġonziñgip. ¹³ Yatâ utne Simon yatik siñgi âlip nânġi bon oi too sanġone Pilipogât um topñan ândeip. Oi Piliponâ sen mârât kulem top top tuugi egi imbanâ oip.

Petero sot Yohane, zet Samaria hânân âiwet.

¹⁴ Samaria hânân a ambân zen Anutugât den nânġâm mem umziñan gine, zorat siñgi Yerusalem kamânân ari Aposolo zen nânġâwe. Nânġâm Petero sot Yohane sanġonzâkone zenġâren âiwet. ¹⁵ Âi takâm a ambân zen Tirik

Kaapum mimbigât ninâu sâwet. ¹⁶ Ombeñan Tirik Kaapumñâ zengâren mân gâip. Zen Yesugât korânâk sâm yen too sanjorâwe. ¹⁷ Petero sot Yohane zet bitzikñâ kâukziñan pâitâ zen Tirik Kaapum sot urâwe.

Simonj Tirik Kaapum sângân mimbam sâip.

¹⁸ Aposolo zagât zet bitzikñâ a ambân kâukziñan pâitâ Tirik Kaapum sot utne Simonj êkñâ kât mem itâ sâm dâzâkoip, ¹⁹ “Zet imbanjâ zo yatik nâ nigitâ bitnâ a kâukziñan pa Tirik Kaapum mimbî.”

²⁰ Sâi Peteronj itâ sâm dukuip, “Ga Anutunjâ imbânjâ yen zingâziñgânj zo kwâlâbam sat, zorat kâtkâ sot gikâ ârândânj sim kârâbânj gei tâmbetagobobot.

²¹ Anutunjâ um sarâgâ eksapkât zirânjâ gâgât sinji mân uap. ²² Gâ nângânânggâgâ bâlinjâ zo birâm umgâ melânj ninâu sâban. Kembunjâ to sagâ birâbapkât ninâu sâban. ²³ Gâ bâlinjângât kâlakñâ umgan piksâm ziap. Bâlinjandâ saagigap.”

²⁴ Sâi Simonj itâ sâip, “Zikñak nâgât opñâ Kembugâren ninâu sâitâ den sat, zo bonñâ mân muyagenibap.” ²⁵ Petero sot Yohane zet Kembugât den dâzângom nanjâm Yerusalem kamânân âiram âburiwet. Âburem Samaria hânân kamânñâ kamânñâ den sinji âlip dâzângom âiwet.

Piliponjâ Aperika a ñâi sinji âlip sâm dukuip.

²⁶ Kembugât sumbem a ñâinjâ Pilipogâren muyagem itâ sâm dukuip, “Gâ zaat âi. Yerusalem kamânân gâbâ Gasa kamânân geime, mâtâp zoren âi.” (Mâtâp zo hân a mân ândiândinjan ziap.) ²⁷⁻²⁸ Yatâ sâm dukui Piliponjâ zaatñâ arip. Mâtâbân âi a ñâi egip. Aitiopai hânân ambân kutâ ñâi ândeip, kutñâ Kandake, zâkkât a sâtñâ ñâi. Zâk kât sikum galem a. Zâkñâ Anutu mâpâsibam Yerusalem kamânân âimñâ puriksâm gâip. Zâk a lalanj kwâkñan tap ari egip. Egi âim tap Propete Yesaiagât ekabân den zeip, zo sâlâpkum tâip. ²⁹ Yatâ oi Kaapumñâ Pilipo itâ sâm dukuip “Gâ zâkkâren âinan.” ³⁰ Sâi Piliponjâ zâkkâren sârârâk kârâm ari a sâtñâ zâk Propete Yesaiagât den sâlâpkoi nângâm itâ sâm mâsikip, “Den sâlâpkuat, zorat topñâ nângat?”

³¹ Sâi zâkñâ sâip, “Ñâi mân dâtnone ninak dap yatâ nângâbat?” Yatâ sâmñâ sâi Piliponjâ zâi zâk sot tâip. ³² Den sâlâpkoi, zo itâ, “Zâk râma yatâ oi diim âi kunam urâwe. Anjâ râma gwamñâ gâsum sâmot mânângârî diñ buñ tâpmap, zo yatâ diñ buñ oip. ³³ Zâkkât nângâne giginjâ oi den nebân pamñâ den sâkñanâk sâwe. Hânân ândiândinjan buñ oip. Oi kiurâpñâ dap yatâ sâlâpzângom nanjâbe.”

³⁴ Oi a sâtñâ zâk Pilipo itâ sâm mâsikip, “Gâ sâna nângâbâ. Propete zâk ñâigât yatâ sap? Zikñângât sap mo a ñâigât sap?”

³⁵ Sâi Pilipo zâk Propetegât den zobâ topkwapñâ Yesugât den sinji âlip sâm dukuip. ³⁶ Yatâ op âim tooyân takâwet. Oi a sâtñandâ itâ sâip, “Too ziap. Zi âlip sa sanjonniban?”

³⁷ Sâi Piliponñâ sâip, “Gâ den san, zo nângâna bon oi âlip sanjongibat.” Sâi den itâ mâburem dukuip, “Itâ nângan. Yesu Kristo, zâk Anutugât nanñâ. Zâk nângâm pâlâtân kwâkñanjan.”

³⁸ Yatâ sâmñâ kore a dukui biosi saagi a sâtñâ sot Pilipo ârândânj toin geiwet. Geim Piliponjâ sanjonnjanjip. ³⁹ Oi toin gâbâ kopgâitâ Kembugât Kaapumñâ Pilipo mem ari a sâtñâ zâk dum mân êkñâ sâtâre op mâtâbân

arip. ⁴⁰ Pilipo, zâknâ ko Asido kamânân taki igâwe. Oi zâk kamânâ den sinji âlip dâzângom Kaisarea kamânân arip.

9

Kembunâ Saulo muyageŋanjip.

(Apo 22:4-16; 26:9-18)

¹ Saulo zâk Kembugât a ambârâpnâ kâsa otziŋgâm zângobatkât umnâ kârâp oip. Oi âi tirik namâ galem a patâgâren sâip. ² Âi sâi Damasiko kamânân Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namâ galem a, zeŋgât ekap kulemgum pindip. Pindi âim Damasiko kamânân a ambân zen Yesugât mâtâbân nep tuum ândiwe, zo gâsuziŋgâm saaziŋgâmni diiziŋgâm Yerusalem kamânân gâbam arip. ³ Zâk âimnâ Damasiko kamân mâte oi sumbemân gâbâ âsaknandâ gem gâm zâkkâren âsagem nanjip. ⁴ Âsagei hânân gei kom den nâi itâ nângip. “Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat?” ⁵ Sâi Saulonâ mâsikâm sâip, “Kembu, gâ nâi?” Sâi zâknâ sâip, “Gâ nom ândimat. Nâ Yesu. ⁶ Gâ zaat kamânân âina nep tuuban, zorat a nâinâ dinâ dâgobap.”

⁷ Oi a zâk sot âiwe, zen dinziŋ buŋ oi kirâwe. Zen den zo ko nângâwe. Ka a ko mân igâwe. ⁸ Oi Saulo zâk zaatnâ sinâ ikpâ sâm egi nâttâtik oip. Yatâ oi bukurâpnâ zen bikŋan gâsum Damasiko kamânân zâiwe. ⁹ Oi sirâm karâmbut umŋan sinâ nâttâtik kâri tap too nalem mân neip.

Ananianâ Saulo too sanjonanjip.

¹⁰ Damasiko kamânân Yesugât kâmurân gok a nâi ândeip, kutnâ Anania. Oi Kembunâ umanân muyagem konsâip, “Anania.” Sâi Ananianâ sâip, “Kembu, nâ zi.” ¹¹ Sâi Kembunâ itâ sâm dukuip, “Gâ kamân mâtâp kutnâ târârak, zoren âim a nâi kutnâ Yuda, zâkkât mirâŋan zâim zoren a nâi kutnâ Saulo, Taso kamânân gok, zâk muyagiban. Zâk zoren ninâu sâm ziap. ¹² Oi uman nâi itâ eksap. A nâi kutnâ Anania, zâknâ zâkkâren gamnâ sinâ ânângâtpapkât biknâ kâukŋan paap.”

¹³ Kembu zâk den yatâ sâi Anania zâk itâ sâip. “Kembu, nâ a zorat a donjepnâ sâne nângâman. Zâk arâpkâ Yerusalem kamânân donjep tâmbetzângoip. ¹⁴ Oi ziren yatigâk kutkâ gonsâmen zo, nen yatik gâsum saaniŋgâbpakât tirik namâ galem a patânâ ekap kulemgum pindâwe.”

¹⁵ Sâi Kembunâ itâ sâm dukuip, “Gâ laŋ âi. A zo gâsum sâlâpkuan. Zâknâ a kâmut nâin nâin sot a kutâziŋ sot Isirae a zeŋgâren nâgât den sinji dâzângom ândibap. ¹⁶ Yatâ oi kutsiŋginanjât opnâ sâknam nângâbap, zorat tirâpkubat.”

¹⁷ Oi Anania zâk âim mirin zâim biknâ Saulo kâukŋan pamnâ sâip, “Saulo bukunâ, Kembu Yesunâ mâtâbân muyagegigip, zâknâ sâŋgonnogi gaan. Gâ sinâ ânângâri Tirik Kaapumnâ umgan piksâbpakât sap.” ¹⁸ Yatâ sâi zorenâk sinâ gâbâ sâknâ senânâ yatâ gem gei sinâ âlip egip. Yatâ okŋanjgi zaari aritâ too sanjonanjip. ¹⁹ Yatâ oi Saulonâ nalem nemnâ kâtigeip.

Saulo zâk sinji âlip nep topkwâi kâsa okŋanjâwe.

²⁰ Saulo zâk Yesugât kâmut Damasiko kamânân ândiwe, zen sot mâik nâi ândeip. ²¹ Oi narâk zoren Yuda zeŋgât mâpâmâpâse namin zâim Yesugât sinji sâm muyagem itâ sâm dâzângoip, “Yesu, zâk Anutugât nannâ.” Yatâ sâm dâzângoi nângâwe, zen aksik imbanâziŋ buŋ oi itâ sâwe, “Yerusalem

kamânân Yesugât kutnjâ zo konsâne lanj kâri a zo tâmbetzângom ândeip. Ziren yatigâk gam saam diizingâm tirik namâ galem a patâ zengâren âibâpkât gâip. Zorân dap op purikgurik uap?”

²² Oi Saulo zâk kâtigem sâip. “Yesu, zâk a bâlijan gâbâ mâkâzingâbâpkât mârur sâsân, Kristo.” Yatâ sâm zorat den topnjâ sâm muyagem dâzângoip. Oi Damasiko kamânân Yuda a ândiwe, zen dinjâ zo nângâm kwakmak urâwe.

²³ Yatâ oi ândimnjâ Yuda a zen Saulo kunam sâm kâtânj urâwe. ²⁴ Dinjâ sâne Saulonjâ den zo nângâm ândei Yuda a zen hilâm njâtik kamân mâtâp galem op kunam op ândiwe. ²⁵ Yatâ utne Yesugât kâmut zinjâ njâtigân Saulo mem âim kamângât pañ kâtiknjâ saasaanjâ, zoren irin gem mem pane âkjan gem arip.

²⁶ Âimnjâ Yerusalem kamânân takâmnjâ Yesugât arâp zengâren târokwapatkât sâi zen zâkkât kengât urâwe. Zâk Yesugât a oip, zorat nângâne bon mân oip. ²⁷ Oi Banabanjâ Paulo buku oknjângâm Aposolo zengâren diim arip. Zengâren âimnjâ Kembunjâ Saulo mâtâbân muyagenjângâm den dukuip sot Damasiko kamânân Saulonjâ Yesugât den sinji sâm muyageip, zorat den sinji sâm dâzângoip. ²⁸ Zorat kwâkjan Saulo zâk Yerusalem kamânân zen sot tâtat mâme oip. ²⁹ Oi Saulo zâk Kembugât korân lâj kâtigem a zen sot Yesugât topnjâ sâm âraguwe. Oi Yuda a Grik den sâmarâwe, zen sot den âragum den sârek âraguwe. Oi a zo zinjâ kâsa oknjângâm kunam urâwe. ³⁰ Oi Saulogât bukurâpnjâ zen den zo nângâm diim Kâisarea kamânân âi pane Taso kamânân arip.

Yesugât kâmut lumbenjan ândiwe.

³¹ Oi Yesugât kâmut Yudaia hânân Galilaia hânân sot Samaria hânân ândiwe, zengâren lumbenjâ zeip. Lumbenjâ ândim, kâtigem ândim zâimnjâ Kembu hurât kwâkjanjângâm urujsâm ândiwe. Oi Tirik Kaapumnjâ mam otzîngi kâmut donjeb urâwe.

Peteronjâ a njâi kubigip.

³² Petero zâk kamânjâ kamânjâ âim gam Yesugât kâmut Lida kamânân ândiwe, zengâren takip. ³³ Zoren a njâi egip, kutnjâ Ainea. A zo kinj bik mumunjâ oi zem ândei kendon patâ nâmburân karâmbut oip. ³⁴ Peteronjâ itâ sâm dukuip, “Ainea, Yesu Kristonjâ kubikgigap. Zaatnjâ isengâ gikak kubik.” ³⁵ Sâi zorenâk oksâm zaarip. Yatâ oi Lida sot Saronj kamân mâirâp zo igâwe, zen umzinj melânj Kembugât a urâwe.

Peteronjâ Tabita mângoip.

³⁶ Yope kamânân Yesugât kâmurân ambân njâi ândeip, kutnjâ Tabita. Grik denân ko kutnjâ Doka sâmarâwe. Ambân zo a ambân betzijan mem kut njâi njâi âlipnjâ op ândeip. ³⁷ Narâk zoren ambân zo mâsek opnjâ moip. Moi ko kâmbârânjâ too sanjon mem mirâ umnjâ njâin zâi pane zeip. ³⁸ Lida kamân sot Yope kamân, zo goot goot tarâwet. Oi narâk zoren Petero zâk Lida kamânân ândei zorat Yesugât kâmut Yopa kamânân ândiwe, zen den sinji nângâm a zagât sanjonzakone Peterogâren âi itâ sâm dukuwet, “Gâ diigigitâ nenât kamânân kek jinâ.”

³⁹ Sâitâ Peteronjâ zen sot ârândânj âiwe. Âi Yope kamânân takâm mirâ kâmbârânj zeibân diim zâiwet. Zoren ambân malâ zen haamgum isem tap Tabita gwâlâ ândim hâmbâ mot gârim zingip, zo Petero tirâpkuwe. ⁴⁰ Peteronjâ sâi ambân zo aksik geine simin liim kwap ninâu sâip. Ninâu

sâm nanjâm kâmbârân mâte oknangâm itâ sâip. “Tabita, gâ zaat.” Sâi sinj kârum Petero eknâ zaat tâip. ⁴¹ Peteronâ biknjan gâsui zaat kirip. Zaat kiri Peteronâ sâi ambân malâ sot Yesugât kâmut zen ga igâwe. ⁴² Oi zorat sinji Yope kamânân laj kârâm ari donbepnâ Kembugât a ambân urâwe. ⁴³ Oi Petero zâk a nâi kutnâ Simon, zâk bâu sâkziy lâkum tuumap, zâkkât mirin tâtat mâme op ândeip.

10

Sumbem a nâinjâ Konelio muyagenangip.

¹ Kaisarea kamânân Roma kâwali a kâmut zen ândiwe. A kâmut zo zengât kutziñâ Italia sâmarâwe. A nâi kutnâ Konelio, zâknâ kâwali a kâmut zo zengât a sâtnâ ândeip. ² Zâk sot a ambârâpnâ, zen Anutu hurât kwâknangâm mâpâsejangâm ândiwe. Zâknâ a ambân kanpitâ kât nalem zingâmâip sot Anutugâren ninâu sâm ândeip.

³ Konelio zâk yatâ opnâ sirâm nâin mirâ oi uman nâi itâ egip. Anutugât sumbem a nâinjâ zâkkâren gam itâ sâm dukuip, “Konelio.” ⁴ Konsâi tâpâk eknâ kenjâtngât op sâip, “Kembu, dapkât sat?” Sâi ko sâip, “Ninâugâ sot orot mâmegâ Anutuñâ egi âlip oip.” ⁵ Zorat Yope kamânân kore a sângonzângona âi a nâi kutnâ Simon, kutnâ nâi Petero, zâk diim gabi. ⁶ Zâk sot tâip zo bâu sâkziy lâkum tuumap, kutnâ Simon. Zâkkât mirâ saru sâtnjan taap. Oi Petero zâk zorenâk ândiap.”

⁷ Sumbem anjâ den yatâ dukum ari zorenâk kore a zagât sot kâwali a nâi sângonzângoip. Kâwali a zo Anutu mâpâsemâip. ⁸ Den sinji zo dâzângomnâ Yope kamânân sângonzângoi âiwe.

Petero zâk uman egip.

⁹ A zen âim mâtâbân ziwe. Hanjsâi zaat kamân goot goot utne mirâ bâknjan oi Peteronâ ninâu sâbam mirin zarip. ¹⁰ Zâi ninâu sâmñâ tepnangât oi nalem une sei zâk uman zem, uman nâi itâ egip. ¹¹ Sumbem mâtâp pâronsâi sumbemân gâbâ isen patâ nâi muruk toren toren kimembut zoren saam pane geip. ¹² Umñan zuu, mulum mot, nii top top sot kut nâi nâi ziwe. ¹³ Oi den nâi itâ Peterogâren geip, “Petero, gâ kom gaam ne.” ¹⁴ Yatâ sâi Peteronâ sâip, “Kembu, nâ mân upat. Nii zuu bâlinjâ mo mân nininjâ, zo mân neman.” ¹⁵ Sâi ko den dum âsageip, “Anutuñâ kut nâi nâi âlipnâ sâm paap, zo bâlinjâ mân sâban.” ¹⁶ Kut nâi zo sâp karâmbut muyagei dum buranñoot sâmbune sumbemân zarip.

¹⁷ Oi Petero uman egip, zorat nângâm kwâkâm tâi Konelio arâp zen gamnâ Simonngât mirânâ kârum âim muyagem mirâ sombemân kirâwe. ¹⁸ Kinñâ mäsikâm sâwe, “Simon, kutnâ nâi Petero, zâk mirâ ziren tap?” ¹⁹ Yatâ sâne Petero zâk uman egip, zorat nângâm kwâkâm tâi Kaapumñâ itâ sâm dukuip, “A karâmbut gamnâ gâ kârugige, gât ko gâ geimñâ zen sot âibam kenjât mân upan. ²⁰ A zo nâñâ sângonzângua ge.”

²¹ Oi Peteronâ den zo nângâmñâ zengâren geimñâ sâip, “Wangât nâgâren ge?” ²² Sâi a zinjâ dukuwe, “Kâwali galem a patâ Konelio, zâk Anutu hurat kwap târârak ândimap. Yuda a zen zâkkât nângâne a âlipnâ opmap. Sumbem kore a nâinjâ zâkkâren âsagem gâ mirânjan diigim arindâ dinggâ nângâbapkat sâip,” ²³ Yatâ sâne Peteronâ nângâm sâi mirin zâine nalem zingip. Hanjsâi zâk sot Yope kamânân goknâ a nâmbutnâ zen sot âiwe.

Peteronâ Koneliogât mirin zâim den sâmbâ dzâzangoip.

²⁴ Zen mâtâbân âi zem Kaisarea kamânân takâwe. Konelio, zâk a ambârâpnâ sot bukurâpnâ minduzingji mambâtzinggâm tatne gawe. ²⁵ Gamnâ Petero zâkkât mirin zari Konelio zâk kinj topñan gei zem mâpâseip. ²⁶ Zei Peteronâ mem zaatnâ itâ sâmbâ dukui, “Zaat. Nâ a, gâ yatâ.” ²⁷ Yatâ sâmbâ mirâ umñan âim a ambân kâmut patâ muyagezinggâm itâ sâmbâ dzâzangoip, ²⁸ “Zen Yuda a nenngât topniñâ nânggâme. Nen a kamân nâin goknâ zen sot buku opnâ tâtat mâme mân upmen. Gurumin denân den nâinâ mâtâp zo doongoi ziap. Nâ ko Anutuñâ zingiri mân dâp opmap mân sâbatkât Anutuñâ umânân niu zuu bâlinâ sot mân nininâ buranñoot saam pâi gei tirâpnogip. ²⁹ Zorat a zinjâ nâgâren ga dâtnone nâ mân kwaksan. Oi zi diiniwe, zorat sâne nângânâ.”

³⁰ Yatâ sâi Konelionâ itâ sâmbâ dukui, “Sirâm kimembut ombenjan mirâ oi nâ mirin tap ninâu sâmbâ ta a nâi hâmbânâ âsakanñoot nâgâren muyagem itâ sâmbâ dâtnogip, ³¹ ‘Konelio, Anutuñâ ninâugâ sot orot mâmegâ nângi âlip uap. ³² Zorat gâ Yope kamânân a sângonzângona âi Simon, kutnâ nâi Petero, zâk diim gabi. A nâi bâu sâkziñ lâkum tuumap, kutnâ Simon, zâkkât mirin tâtat mâme uap. Mirânâ saru sâtnjan taap.’ ³³ Oi nâ zorat a sângonzângua gâgâren âiwe. Gâ nâgât den lum gaatkât umnâ âlip uap. Oi Anutuñâ den dâgogip, zo sâna nângânatkât Anutugât mâtenjan mindum ten.”

Peteronâ Konelio sot arâpnâ sinji âlip sâmbâ dzâzangoip.

³⁴ Petero zâk topkwapnâ itâ sâmbâ dzâzangoip, “Itârân nâ itâ ek nângan. Anutu zâk a kâmut nâi buku otzinggâm a kâmut nâin kândâtzângom mân opmap. ³⁵ A kâmutnâ kâmutnâ zengâren gâbâ nâmbutñandâ hurâtkwapnâ târârâk ândine, zengât nângi âlip opmap.

³⁶ Anutu zâk Isirae a den ninjip, zo itâ. Yesu Kristo, zâk a nenngât Kembu. Anutuñâ zâk sângongoi gem lumbenjangât den dâtnângoi, zo nânge. ³⁷ Yohane zâk too sanjongziñgâbâpkât den dzâzangoip, narâk zoren Yesugât den sinji âlip zo Galilâia hânân topkwâi Yudaia hânân arip. ³⁸ Oi Yesu, Nasarete kamânân goknâ zo ko Anutuñâ imbanâ sot Tirik Kaapum pindi hân muruk toren toren âim sisi mâsek a âlip kwatzingip. Oi a ambân Satañnâ saazingip, zo aksik olanzingip. Anutuñâ tângoi nep zo tuugip. ³⁹ Oi Yuda a nenngât hânân sot Yerusalem kamânân kut nâi nâi tuum arip, zo ek nângâwen. Oi a sâtnâ zinj gâsum poru nagân kune moip. ⁴⁰⁻⁴¹ Mom ze sirâm karâmbut oi Anutuñâ kwagân gâbâ mângei. Mângei nengâren âsageningip. Zorat mârurñan Anutu zâk sinji kwatningip. A nâmbutnâ zengâren mân âsagei igâwe. Zâk mumunjan gâbâ âsagei nalem sot too ârândâr niwen.

⁴² Oi Anutuñâ Yesu a mumunâ sot gwâlâ nenngât den sâmbâ kwâkâkwâkân a kwânângip. Oi nen den zo a ambân dzâzangonatkat nep diñ sâmbâ ninjip. ⁴³ Oi a zinj nângâm pâlatâr kwâkñangâbi zo, zengât tosa gulipkubap. Den zo Propete zinj sapsun nanngâwe.”

Tirik Kaapumñâ a hân nâin goknâ zengâren geip.

⁴⁴ Petero zâk den yatâ sâmbâ kiri nângâm tarâwe aksik zengâren Tirik Kaapum gem gâip. ⁴⁵ Oi Yuda a Yesugât kâmurân gâbâ Petero sot âiwe, zen Anutuñâ a hân nâin goknâ Tirik Kaapum zinjip, zo ekñâ imbanâziñ buñ oip. ⁴⁶ A hân nâin goknâ, zen den gându unaknâ sâmbâ Anutu sâmbâ âlip kwâkñangâwe. ⁴⁷ Oi Peteronâ itâ sâip, “Nen Tirik Kaapum sot urâwen, yatigâk Tirik Kaapum âsageizingap. Zorat too sanjongsanjon zo a zinj anğân

kârâne mân dâp upap.” ⁴⁸ Yatâ sâi ziñâ Yesu Kristogât korân sâm too sanjonziñgâwe. Too sanjonziñgâne Petero mân âibapkât sânetâ hilâm nâmbut zen sot tâip.

11

Yesusalem kamânân Peteronjâ den sinji sâm dâzângoip.

¹ Aposolo nâmbutnjâ sot Yesugât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen kamân njân goknjandâ Anutugât den nângâm luwe, zorat sinji nângâwe. ² Oi Petero zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a nâmbutnjâ Mosegât gurumin den zorik zimbapkât kâtigiwe, a zo ziñâ Petero oip, zorat nângâne mân dâp oip. ³ Oi Petero itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Mosegât gurumin den kom a mân kwabâ kwârañgâwe, zen sot den op nalein?”

⁴ Oi Peteronjâ kut njâi njâi âsageip, zorat topñan gâbâ itâ sâm dâzângom nanjip, ⁵ “Nâ Yope kamânân ninâu sâm ândim uman itâ egâwan. Isen patâ njâi muruk toren toren kimembut saam sumbemân gâbâ pane gem umnâ topñan zeip. ⁶ Gem gâi umñan itâ egâwan. Zuu top top, kamângât sot ulin, mulum mot sot nii umñan ziwe. ⁷ Oi nâgâren den njâi itâ gâip, ‘Petero, gâ zaat kom gaam ne.’ ⁸ Oi nânâ sâwan, ‘Kembu, yatâ buñâ. Zuu bâlinjâ mo mân nininjâ mân nemân.’ ⁹ Yatâ sa sumbemân gâbâ den zagâtñjâ itâ muyageip, ‘Anutunjâ kut njâi njâi zo âlipñjâ sap, zo gâñjâ ekñjâ bâlinjâ mân sâban.’ ¹⁰ Yatâ muyagei sâp karâmbut oi isenñoot sumbemân zarip. ¹¹ Kut njâi njâi zo zari Kaisarea kamânân gâbâ a karâmbut nâ mirâ ândiwanân, zoren gawe. A karâmbut zo patâziñjâ zâk sângonzângoi gawe. ¹² Gane Kaapumñjâ itâ sâm dâtnogip, ‘Gâ zen sot âibam kenjgât mân upan.’

Oi âibâ sa Yesugât kâmurân gâbâ a nâmburân kânok nâ sot âiwen. Âi takâm kâwali a sâtnjâ, zâkkât mirin zâiwen. ¹³ Zarindâ den sinji itâ sâm dâtnângoip, ‘Nâgât mirin sumbem a njâinjâ muyagem kin itâ sâm dâtnogip, “Gâ Yope kamânân kore a sângonzângona âi Simonj, kutnjâ njâi Petero diim gabi. ¹⁴ Zâknjâ gamñjâ gâ sot a ambârâpkâ, zen Kembangât sinji upigât den dâzângobap.”’ ¹⁵ Oi nâ sinji âlipñjâ dâzângua mârum Tirik Kaapum nenjâren geip, zo yatik zenjâren geip. ¹⁶ Oi nâ zo ekñjâ Yesunjâ den dâtnângoip, zo nângâwan. Den zo itâ, ‘Yohanenjâ too sanjonziñgip. Nânjâ ko Tirik Kaapum sanjonziñgâbat.’ ¹⁷ Oi nen Kembuninjâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâindâ Kaapumñjâ ningip, zo yatik zen utne ziñgip. Oi ko nâ dap yatâ Anutu kwâkânjângâbam?”

¹⁸ Yatâ sâm dâzângoi nângâmñjâ umziñ diim gei Anutu sâm âlip kwâkânjângâm itâ sâwe, “Oponj, Anutunjâ a kamân njân gok umziñ melânj ândiândinj kâtikkât sinji upigât kwatziñgip.”

Den sinji âlip Antiokia kamânân arip.

¹⁹ Setepano komñjâ Yesugât kâmut zângonetâ sinjsururuñ op kamân toren toren âiwe. Nâmbutnjandâ Poinike, Kipiro sot Antiokia kamânân âiwe. Âi ândim kamân zoren Yuda a ândiwe, zorik sinji âlip dâzângom ândiwe. ²⁰ Oi Kipiro sot Kirene kamânân gok ândiwe, zen Antiokia kamânân âimñjâ hân njân gok Kembu Yesugât den sinji dâzângowe. ²¹ Oi Kembunjâ imbanjâ ziñgi a ambân donjâep patâ zen den sinji âlipñjâ nângâm umziñ melânj Kembu nângâm pâlâtân kwâkânjângâwe.

²² Zorat den sinji Yerusalem kamânân ari Yesugât kâmut zen Banaba sângongune Antiokia kamânân arip. ²³ Âi takâmñâ Kembuñâ kubikziñgip, zo ekñâ umñâ âlip oip. Oi Kembugâren pâlâtân op kâtigem kinbigât den dâzângoip. ²⁴ Banaba zâk a âlipñâ sot nângâm pâlâtânoot. Tirik Kaapumñâ umñan piksâm zeip. Oi kamân zoren a ambân donjbepep zen Kembugât a urâwe.

²⁵ Oi Banaba zâk Saulo muyagibam Taso kamânân arip. ²⁶ Âi muyagem diigi Antiokia kamânân âiwet. Zoren kendon patâ nâigât umñan zoren Yesugât kâmut zengât minduminduyân a donjbepep Yesugât den sinji dâzângom ândiwet. Antiokia kamânân Yesugât kâmut a zo zengât kutziñâ Kristo a sâm muyagiwe.

Kât pane arip.

²⁷ Narâk zoren Propete nâmbutñâ zen Yerusalem kamânân gâbâ Antiokia kamânân âiwe. ²⁸ Oi zengâren gâbâ a nâi kutñâ Agabo. Zâk Kaapumñâ okñangi hân dâp pu patâ muyagibap, zorat den kânñan sâip. (Roma zengât a kutâ Kludio ândei pu zo âsageip.) ²⁹ Oi Yesugât kâmut zen den so nângâm kât zenzingip dâp mindumñâ Yudaia hânân bukurâpziñ ândiwe, zengâren pane âibapât sâwe. ³⁰ Oi kât muyagiwe, zo Banaba sot Saulo zikâne mem Yerusalem kamânân âi Yesugât kâmut, zengât galem a ziñgâwet.

12

Herodenâ Yakobo kom Petero tâk namin pâip.

¹ Narâk zoren a kutâ Herodenâ Yesugât kâmut a nâmbut zângom tâk namin zâambarip. ² Oi zâkñâ sâi arâpñâ Yohanegât âtânâ Yakobo gâsum sâunâ kârâne moip. ³⁻⁴ Yatâ oi Yuda a zen ekñâ umziñ âlip oi Herodenâ zo ekñâ sâi arâpñâ zen Petero gâsune Yuda zengât kendon nâi kutñâ Pasowa mâte oi tâk namin pane kâwali a kiin nâmburân kânok, zen galem upigât sâm ziñgip. Herodenâ itâ nângip, “Pasowa kendon âki Petero diim ga a mâteziñan sa kumbi.” ⁵ Oi Petero zâk tâk namin tâi Yesugât kâmut zen âsâbân zâkkât op Anutugâren ninâu sâmarâwe.

Sumbem a nâiñâ Petero muyagenñagip.

⁶ Oi Herode zâk Petero mukan a ambân tirâpziñgom kumbatkât sâip, nâtik zoren kâwali a zagât zikñâ Petero tâk kâtikñâ zagât saam galem op mem ziwet. Oi kâwali a nâmbutñâ, zen namâ mâtâbân galem kirâwe. ⁷ Oi Kembugât sumbem a nâi namâ kâligen muyagem kiri âsakñandâ namâ umñan âsagei sumbem anñâ Petero gângemunñan gâsum mângimñâ sâip, “Kek zaat.” Sâi tâk kâtik Petero bikñan tâip, zo siksâm geip. ⁸ Oi sumbem anñâ itâ sâm dukuip, “Inzutkâ lapñâ kipâkegâ mem pâna giarik.” Yatâ oi sumbem anñâ du zagâtñâ sâm dukuip, “Hâmbâgâ pâna giari molini.” ⁹ Sâi Peteronñâ molim âimñâ itâ nângip, “Zi uman eksan.” Sumbem anñâ oip, zo nângi yenñâ oip. ¹⁰ Oi zet mâtâp zagât walâm mâtâp patin takitâ hângi zo zikñag mem pam kirip. Oi geim mâtâbân mâik nâi âimñâ sumbem a zorân pamñâ buj op arip.

¹¹ Oi Petero zâk nângânângânâ pâronsâi itâ sâip, “Zi nângan. Kembu zâk sumbem a sângongoi Herode sot Yuda a, zengât bitziñan gâbâ mâkânigap.” ¹² Yatâ nângâm âim Yohane Mareko, zâkkât mamñâ Maria, zâkkât mirin takip. Zoren a ambân donjbepepñâ mindum ninâu sâm tarâwe. ¹³ Oi Peteronñâ

mirâ hângiyân âi kom kiri kore ambân nêi kutjâ Rode, zâk nêinê kwap sâmnê gâip. ¹⁴ Gamjê Peterogât diñ tobat nângâm sâtâre op hângi mân mem pam âburem mirâ kâligen âimjê Petero ga kinzap sâm dâzângoip. ¹⁵ Yatâ sâm dâzângoi nângâm sâwe, “Gâ umgâ gulip uap.” Zâknê ko kâtigem sâip, “Zâk perâknak ga kinzap.” Sâi zen sâwe, “Zo zâkkât sumbem anjandâ ga kinzap.”

¹⁶ Oi Petero zâk kom kiri mâtâp mem pam zikjê ekjê imbanjêziñ buj oip. ¹⁷ Oi zen den birâbigât bikjandâ dâp oi den birâne Kembunê tâk namin gâbâ olan diim gâip, zorat den sinji dâzângoip. Dâzângomjê sâip, “Yakobo sot buku nâmbut nâgât den sinji dâzângonek.” Ya sâm dâzângomjê zâmbam mulukjem nêin tik arip.

Anutujê Herode hâujê pindip.

¹⁸ Hañsâi kâwali a zen Petero kârumjê dap op buj uap sâmnê kwagâwe. ¹⁹ Oi Herodenê kârum muyagibigât sâi kârumjê mân muyagine kâwali a zen Petero galem urâwe, zo zângone mumbigât sâip. Oi Yudaia hân birâm Kaisarea kamânân âi ândeip.

²⁰ Herode zâk narâk zoren Tiro Sidonj kamân zagât zejgât kâsa otziñgip. Oi kamân zorat mâirâpnê zen mindum den sâm kubiknam Herodegât a sâtjê nêi kutjê Bilasto den dukune buku otziñgip. Zen Herodegât hânân nalememarâwe, zo buj opapkât lumbejê den dukuwe.

²¹ Oi Herode zâk den mâburem dâzângobapkât narâk mâte oi Herode zâk hâmbâ neule âlipjê pam a kutâgât tâtatñan tap a ambân den dâzângoip. ²² Den dâzângoi a aksik den kwamit patâ sâm itâ sâwe, “Den zo a den bujê. A zo Kembu patâ.” ²³ Herode zâk den zo nângâm mân kwâkâziñgipkât Kembugât sumbem a nêinê zorenâk koip. Oi nane zinjê umñan bagim zine moip.

²⁴ Anutugât denjê ko lâmbatjê laj kârâm sambâlem zeip.

²⁵ Oi Banaba sot Saulo zet Yesugât kâmut Antiokia kamânân ândiwe, zinjê nep diñ sâm zikâwe, zo Yerusalem kamânân tuum nanjâm Antiokia kamânân âburiram Yohane Mareko diigitâ ârândân âiwe.

13

Banaba sot Saulo, zet sinji âlip nebân âiwet.

¹ Antiokia kamânân Yesugât kâmut, zejgâren Propete nâmbutjê ândiwe. Kutziñê itâ Banaba sot Simon (Zak a sumun konsâmarâwe.), Lukio Kirene kamânân gokjê sot a nêi kutjê Manaenj. Zâk a kutâ Herode tâlanjê. Zet ârândânjê ândim lâmbarâwet. Oi nêi Saulo. ² Oi sirâm nêin zen mindum Anutu mâpâsinam nalemem birâm mâpâsem ândine Tirik Kaapumjê den itâ sâm dâzângoip, “Zen Banaba sot Saulo nep diñ sâm zikâwan, zo tuubabotkât sângonzâkonek.” ³ Sâi nalemem birâm ninâu sâmnê bitziñê kâukzikñan pam sângonzâkone âiwet.

Kware a Elima, zâkkât den sinji.

⁴ Tirik Kaapumjê yatâ opjê sângonzâkoi zet âi Seleukia kamân saru sâtñan âi takâwet. Zo takâm wangâyân zâim âi Kipiro hân saru tânâmñan âi takâwet. ⁵ Oi zoren kamân patâ kutjê Salami, zoren âi takâm Yuda a zejgât mâpâmâpâse namin zâi Anutugât den sinji âlip sâm dâzângowet. Yohane Mareko zâk zet sot âim betzikñan mem ândeip.

⁶ Oi hân toengen gâbâ gamnâ Papo kamânân takâwe. Zo gam Yuda a nâi, kware a sot propete sarânâ ândeip, kutnâ Bara-Yesu, zâk muyagiwe. ⁷ A zâk galem a nâi kutnâ Seregio Paulo zâk sot pâlâtân op ândeip. Oi Seregio Paulo zâk a nângânângânoot. Zâk Anutugât den nângâbapkât Paulo sot Banaba diiziki mirânjan zâiwet. ⁸ Diiziki kware a Elima (Kot zo kware a zorat sâmarâwe.), zâknâ Saulo sot Banaba kâsa otzikip. Galem a zâk sinji âlipnâ mân nângâbapkât sâip.

⁹ Yatâ oi Saulo, kutnâ nâi Paulo sâmarâwe, zâkkât umñan Tirik Kaapum piksâi Elima itâ sâm dukuip, ¹⁰ “Satangât nanñâ, gâ. Gâ kut nâi nâi târarak, zorat kâsanâ. Urgan sarâ sot bâlinâ piksâm ziap. Gâ Anutugât mâtâp târarak zo doongumat. Zo narâk ikâ zoren birâban? ¹¹ Zorat Kembu imbanñangât kulem ikpan. Gâ sinjâ nâtâtik kâri narâk ziren âsaknâ mân ek ândiban.” Yatâ sâi zorenâk sinjâ nâtâtik kâri gâsum birâbirâ op a nâi bikñan gâsum diibapkât sâip. ¹² Âsagei galem a zo ekñâ Kembangât sinji âlip, zorat nângi imbanñâ oi nângâm pâlâtân kwâip.

Paulonâ Antiokia kamân nâin, zoren âim sinji âlip sâm dâzângoip.

¹³ Paulo sot arâpnâ zen Papo kamân birâm wangâyân zâimñâ âim Pampilia hânân, Perege kamânân takâwe. Zoren Yohane Mareko zâpam Yerusalem kamânân âbureip. ¹⁴ Oi zen ko Perege kamânân gâbâ âimñâ Pisidia hânân Antiokia kamân nâin, zo takâwe. Zoren ândim Yuda zengât kendon oi mâpâmâpâse namin zâi tarâwe. ¹⁵ Oi mâpâmâpâse namâ galem a zen gurumin den sot Propete a zengât ekabân den sâlâpkumñâ itâ dâzângowe, “A bukuratniñâ zekâren den nâi ziap oi ko sâitâ nângânâ.”

¹⁶ Sâne Paulo zâk zaatnâ hirinsâbigât bikñandâ dâp opñâ itâ sâm dâzângoip, “Isirae a sot a nâmbutnâ Anutu mâpâsime, zen aksik den dâzângua nângânek. ¹⁷ Isirae nenñât Anutu, zâk sâkurâpninâ gâsum sâlâpzingone Aigitâ hânân âi ândim kâmut patâ urâwe. Anutugât imbanñandâ zobâ diizingâm gâip. ¹⁸ Oi zen hân a mân ândiândinjan diizingâm ândei kendon patâ 40 âkip. Narâk zoren zâkkât den kwâkâne mân birâzingâmâip. ¹⁹ Oi Kanaan hânân a kâmut nâmburân zagât zângomñâ hân zo sâkurâpninñ zingï zen hân zo kâsâpkum mem ândiwe. ²⁰ Ândine kendon patâ 450 yatâ âkip. Oi Kanaan hânân ândinetâ den kubikkubik a muyagezingï ândine Propete Samue âsageip.

²¹ Narâk zoren a kutâgât sâne Anutonâ Benyamin kiurâp zengâren gâbâ Kisi nanñâ Saulo zingip. Zâknâ a kutâ op galem zângoi kendon patâ 40 yatâ ândiwe. ²² Oi Anutonâ zâk kâbakñei zâkkât gebâkñan Dawidi a kutâ kwânângip. Oi zâkkât den itâ sâip, ‘Nâ Yesegât nanñâ Dawidi muyagian. Zâk eksa a âlipnâ uap. Nep diñ sâm pindâbat, zo tuum nanñâgâp.’ ²³ Oi Dawidigât kiurâpnâ zengâren gâbâ Isirae a nenñât kubikkubik a muyagibapkât sâip. Zo bon upapkât Anutonâ sâi Yesu âsageip.

²⁴ Yesunâ nep topkwap mân tuugi Yohaneñâ Isirae a ambân umziñ melânje too sângonzingâbapkât dâzângom ândeip. Zo yatâ a ambân kubikzingip. ²⁵ Oi Yohane zâk nep zo tuum nanñâm itâ sâip, ‘Nâgât itâ sâme. A gâbapkât sâme, zo nô. Nâ a zo bunâ. Zikñâ bet gam taap. Zâk patâ oi nâñâ zâkkât irâ sikum goribat zo ko mân dâp upap.’

²⁶ A bukurâpnâ, Abaramgât kiurâp zen sot a nâmbutnâ Anutu mâpâsime, nâñâ den sa nângânek. Kubikkubik den zi nenñât op geip, ziap. ²⁷ Yerusalem mâirâp sot a sâtnâ zinñâ Yesu ekñâ topñâ mân nângâm mumbapkât sâwe.

Zen yatâ utnetâ Propete a zengât den kânjon sâsârj kendon dâp sâlâpkume, den zo kâtigeip. ²⁸ Zen Yesu tosanjngât kârum mân muyagem laj sâne Pilatonjâ koi moip. ²⁹ Oi Kembugât ekabân den zeip, zo op nangâm poru nagân gâbâ mâkâm kât mâtâpnrjon âi parâwe. ³⁰ Ka Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaarip. ³¹ Oi zâk sot Galilaia hânân gâbâ Yerusalem kamânân ârandârj âiwe, zengâren sirâm nâmbutnrjan muyageziñgâm ândeip. Muyagei igawe, zen ko zâkkât sinji sâsârj a oprjâ a ambân dâzângom ândie.

³² Nen umâlep den dâzângonam gen. Anutuñâ sâkurâpnrjâ kut nrjâ nrjâ sinji dâzângoip, zorat bonnjâ âsagiap. ³³ Anutuñâ Yesu mângei nenjâren bonnjâ muyagiap. Zorat umâlep den dâzângonam gen. Psalm danjon zagât, zoren den itâ kulemuwe,

‘Gâ nâgât nannâ. Irak gasum sâlâpgogan.’

³⁴ Yesu mumuñan gâbâ mângei zaarip. Oi Yesu zâk mân mom alâgibap, zorat Anutuñâ den itâ sâip,

‘Nâ Dawidigât sinji sâwan, zorat bonnjâ zinzirj kâtik, zo zinjgâbat.’

³⁵ Oi Psalm ekabân den nrjâ itâ ziap,

‘Gâ tirik agâ mân birânina mom alâgibat.’

³⁶ Dawidigât nângâme. Zâk Anutuñâ nep diñ sâm pindip, zo arâp zengâren tuum âim moip. Moi sâkurâp zengât kwagân hângune alâgeip. ³⁷ Ka Dawidigât kiunnâ Yesu, zâk ko mân alâgeip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângei zaarip.” ³⁸ Yatâ sâmnjâ Paulonjâ itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, dâzângua nângânek. Bâliñjâ guligulipkuñ, zo a zorârj muyageipkât zorat den mâte otziñgop. ³⁹ Mosegât gurumin den, zo bâliñjâziñ gulipkubam oseip. Yesugâren nângâm pâlatârj kwatne bâliñjâziñjâ zo gulipkubap. ⁴⁰ Propete zengâren den itâ zo kâtigibapkât itâ dâzânguan,

⁴¹ ‘A zen den nângâm kwâkâkwâkânjâ zengâren nep top nrjâ tuubat. Ziñâ zorat nângâne bon buñ upap. Zen kut nrjâ zo ekñâ kwakñâ mumbi.’ ”

⁴² Oi Pâulo sot Banaba zet mâpâmâpâse namin gâbâ geitâ kendon nrjain yatik dâzângobabotkât sâwe. ⁴³ Oi minduminduyân gâbâ gem Yuda a donjeb sot kamân nrjain gâbâ Anutu mâpâsemarâwe, zen aksik Paulo Banaba zet sot âim den utne Paulo sot Banaba zet zen Anutuñâ lumbenjan ândibigât dâzângowet.

⁴⁴ Bet kendon nrjain mâte oi kamân zorat mâirâp a topnrjâ topnrjâ zen aksik minduyangâm Anutuñâ den nângânam gawe. ⁴⁵ Mindum gane Yuda a ziñâ zinjgârj nângâm bâliñjâ kwatziñgâm Paulogât den mem gei kwarâwe. Oi sâm bâliñjâ kwâkñanjâwe.

Paulonjâ Yuda a kândâtzângom hân nrjain gokñâ sinji âlip dâzângoip.

⁴⁶ Yatâ utnetâ Paulo sot Banaba zet den kengât buñj itâ sâm dâzângowet, “Yuda a zen Anutuñâ den kândom dâzângonatkât sâsârj. Ka Yuda a zen kândâtkomnrjâ ândiândigât sinji mân utnatkât se, gât ko zâmbamnrjâ hân nrjain gok zen sinji âlip dâzângonat. ⁴⁷ Kembu zâk zorat itâ sâm dâtzângoip, ‘Zen hân toren toren a zengât âsakñâ zâambarâwan. Oi a zen Anutuñâ mâtâp ekñâ zoren âi ândibi.’ ” ⁴⁸ Yatâ sâitâ hân nrjain gokñâ zen den zo nângâm umziñj âlip oi Kembugât den sâm bâbâlanj kwarâwe. Oi ândiândi kâtikkât sinji urâwe, zen den zo nângâne bon oip. ⁴⁹ Oi hân zoren Kembugât den lañ kârâm arip.

⁵⁰ Yuda a ziñâ kamân zorat a sâtnjâ sot ambân sikumziñjoot zen Anutu mâpâsemarâwe, zo den dâzângone um kâlak op Paulo sot Banaba kâsa

otzikâm molizikâne âiwet. ⁵¹ Âiram kinzikñan gwapgwap tuugitâ gei kândâtzângom Ikonioñ kamânân âiwet. ⁵² Aritâ Yesugât kâmut kamân birâwet, zo zen umziñan Tirik Kaapum piksâm zeî sâtâre kwâkñan ândiwe.

14

Ikonioñ kamânân den siñgi âlip sâwet.

¹ Oi Ikonioñ kamânân takâm yatigâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâimñâ siñgi âlipñâ imbanjânoot sâm dâzângowet. Dâzângoitâ Yuda a sot hân nñain gok donjbeññâ Yesugât kâmut urâwe.

² Yuda a nâmbutñâ zen ko siñgi âlip zo kândâtkom a hân nñain gokñâ den dâzângonetâ Kristogât kâmut kâsa otziñgâwe. ³ Zet zoren narâk kêrep ândim Kembugâren nâñgâm pâlâtâñ kwap siñgi âlip keñgât buñ sâm ândiwet. Kembuñâ imbanjâ ziki sen mârât kulem top top tuum ândiwet. ⁴ Kamân zorat a zen kâsâpagom nâmbutñâ zen Yuda zengât a utne nâmbutñâ zen Aposolo zekât a urâwe. ⁵ Oi Yuda a sot hân nñain gokñâ zen Aposolo kâtñâ zâkonat sâm mindum gawe. ⁶⁻⁷ Gâne nâñgâm kamân zo birâm Likaonia hânân âiwet. Oi zoren Listera sot Derebe kamânân sot kamân mâik tap arîp, zoren âi den siñgi âlip dâzângom ândiwet.

Listera kamânân Paulo sot Banaba bem zâkonsâwe.

⁸ Listera kamânân a nñai tâip. Zâk kiñ toren toren mom zeip. Zâk mam kâmbonjan gâbâ zo yatâ muyagem mân lâñ âim gâmâip. ⁹ Zâk zo zem tâi Paulonjâ den siñgi âlip sâi ek tâi Paulonjâ ekñâ itâ nâñgip, “A zo sâkñâ âlip upapkât nâñgâm pâlâtâñ âlip zemñangap.” ¹⁰ Yatâ nâñgâm den kâtik itâ sâm dukuip, “Gâ kiñgandâ lâñ zaat kin.” Sâi a zo pirindij zaat âim gâip.

¹¹ Oi a kâmut patâ zen Paulonjâ sen mârât kulem tuugip, zo ekñâ Likaonia denân itâ sâwe, “Bem zagât zet a osetniñan ga ândiabot.” ¹² Oi Banaba zâk bem nñai kutñâ Dia, zâkkât kutñâ pindâwe. Oi Paulo zâk den sâsân a oipkât bem nñagât kutñâ Hemesi pindâwe. ¹³ Kamân zoren Diagât namâ nñai kirip. Namâ zorat galem anjâ, zâkñâ sâi makau sot neule mem gam kamân mâtâbân namâ tâibân a ziñâ aksik a zagât, zekât siñgi makau kom unam urâwe.

¹⁴ Oi Aposolo Paulo sot Banaba zet zo nâñgâm pârâkpan hâmbâzik mem giñbololoñ mem a osetziñan âim den kwamit patâ itâ sâwet, ¹⁵ “O a ambân, zen dap ue? Net a yenñâ, zen yatâ. Net den siñgi âlipñâ dâzângoram get. Zen Bem lopio sot kut nñai nñai bon buñ zo kândâtzângom Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât den nâñgâbigât sâmet. Zâkñâ hân sot sumbem sot saru sot kut nñai nñai top topñâ muyageziñgip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi ândim gawe, narâk zoren a zen nâñgâziñgi umziñangât ândiândi mâtâp muyagem ândiwe. Oi ziñgit mân kubikziñgip. Topñâ nâñgâbigât buku otziñgâm sâi map sot maanjâ sambe muyageziñgi nem seroñkwap ândiwe.”

¹⁸ A zagât zo den zo yatâ sâmñâ kwâkâziñgâm den imbanjâ sâitâ zekât siñgi nalem unat sâm urâwe, zo birâwe.

Paulo kâtñâ kuwe.

¹⁹ Zo ândeitâ Antiokia kamânân gâbâ sot Ikonioñ kamânân gâbâ Yuda a nâmbutñâ, zen gam Listera kamân mâirâp zen sot den sâm saam Paulo kâtñâ kuwe. Kune mom zeî muap sâm diim kamân giññan gei parâwe. ²⁰ Oi

zoren zeï Yesugât kâmut zen gam haamgum kine Paulonjâ zaat kamânân arip.

Hajsâi Paulo sot Banaba zet Derebe kamânân âiwet. ²¹ Oi kamân zoren den singi âlip sâitâ a ambân donjep patâ zen nângâm Yesugât kâmut urâwe. Yatâ op mâtâp âiwet, zorik puriksâm Listera, Ikonioj sot Antiokia kamânân âburem gawet. ²² Antiokia kamânân gammjâ Yesugât kâmut nângâm kâtigibigât den dâzângomnjâ itâ sâwet, “Nen sâknam kwâkñan ândim Anutu um topñan ândiândiñ, zoren takânat.” ²³ Oi Yesugât kâmut dâp galem a mem sâlâpžângom nalem birâmñjâ zengât opñjâ Kembangâren ninâu sâwe. Galem a zen Kembangâren nângâm pâlâtârñ kwâkñangâwe. Oi Aposolo zet Kembu zâkkâren zâambarâwet.

²⁴ Oi Pisiaia hân walâm âim Pampilia hânân takâwet. ²⁵ Zoren takâm Perege kamânân den singi âlip dâzângomnjâ Atalia kamânân geiwet. ²⁶ Zoren gei wangâyân zâim âim Antiokia kamânân âiwet. Kamân zoren mârurñan Yesugât kâmut zen Anutugât um lumbeñan zâpan nep diñ sâm zikâne nep topkwap tuum âiwet. ²⁷ Zoren takâmñjâ a ambân minduzingâm Anutuñjâ galem otzikâm hân ñain gokñjâ mâtâp mem zingj nângâm pâlâtârñziñoot urâwe, zorat den zingj sâm dâzângowet. ²⁸ Narâk kârep zo Yesugât kâmut zen sot ândiwet.

15

Paulo sot Banaba zet dengât Yerusalem kamânân zâiwet.

¹ Ândine Yudaia hânân gâbâ a nâmbutñjâ Antiokia kamânân gam Yesugât kâmut itâ sâm dâzângom ândiwe, “Zen Mosegât gurumin den mân lum kwabâ mân kwarangâbi zo ko Kembangât singi mân upi.” ² Yatâ sânetâ Paulo sot Banaba zen sot den kwâkâyangâwe. Yatâ op den itâ sâwe, “Paulo sot Banaba sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutñjâ zinjâ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât galem a Yerusalem kamânân ândiwe, zengâren den zo mem âibi.”

³ Yatâ sânetâ Yesugât kâmut zinjâ Paulo sot Banaba sot a nâmbut sângonzângone âiwe. Âimñjâ Poinike sot Samaria hânân kamânñjâ kamânñjâ a hân ñain gokñjâ zinj Anutugât a urâwe, zorat den singi dâzângom âiwe. Dâzângone Yesugât kâmut zen nângâm umâlep patâ urâwe.

⁴ Yerusalem kamânân takâne Aposolo sot Yesugât kâmut sot zengât galem a, zen sâm sâtâre otzিংgâwe. Anutuñjâ tânzâkoi nep tuugitâ bon oip, zorat den singi dâzângowe. ⁵ Den singi zo dâzângone Yesugât kâmurân a nâmbutñjâ Parisaio zengât kâmurân gâbâ zen itâ sâwe, “Kamân ñain gokñjâ zen kwabâ kwarangâbi. Oi zen Mosegât gurumin den lubigât sâm dâzângobi. Zen zo yatâ mân utne Yesugât kâmurân ândine mân dâp upap.”

Peteronjâ den sâm dâzângoip.

⁶ Aposolo sot Yesugât kâmut zengât a sâtñjâ, zen den zo sânam minduwe. ⁷ Mindumñjâ den âragune ko Peteronjâ zaatñjâ itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, a hân ñain gok singi âlip dâzângowan, zo Anutuñjâ mârurñan nâ gâsum sâlâpnogi dâzângua nângâm Yesugât kâmut urâwe, zo nânge. ⁸ Oi Anutu zâk a umziñ ekmap, zâkñjâ Yuda nen Tirik Kaapum ninjip, yatikgâk a hân ñain gokñjâ zingj igâwen. ⁹ Zen zâk nângâm pâlâtârñ kwatne umziñ sanjon kubik, nen otningip, zo yatik otzিংgip. ¹⁰ Zen wangât Anutu walânam ue? Kut ñai ñai yâmbâtñjâ zo nen sot sâkurâpñijâ lum osiwen.

Zo yatigâk hân nâin gok Yesugât kâmut zengât kwâkziņan pânat sâm se?
 11 Yatâ buņâ. Nen itâ nânġen. Yuda a sot hân nâin gokņâ Kembu Yesu um lâklâkņangât op zâkkât sinġi uen.”

12 Yatâ sâi a kâmut mindum tarâwe, zen aksik den zo nânġâm den buņ tarâwe. Tatne Banaba sot Paulo zet Anutuņâ nepzikiņâ galem op hân nâin zengâren kulem top top tuugip, zorat den sinġi otziņġawet.

Yakobonâ den sâm dâzânġoip.

13 Zet dâzânġom nanġitâ Yakobonâ den itâ sâm dâzânġoip, “A bukurâp, den sa nânġâneġ. 14 Mârumņan Anutuņâ hân nâin gok zengâren gâbâ kâmut nâi zâkkât sinġi upigât diizġanġip. Zorat sinġi Simonâ sâi nânġen. 15 Zorat Propete zengât ekabân Kembuġât den nâi itâ ziap,

16 ‘Nâņâ gâtâm âburem Dawidigât silep bâliap, zo kubikpat. 17 Sinġiņâ sândum kubik tuubat. Oi a ambân zen Kembu noonsâm kârunim mâte otnibi. Hân nâin gokņâ zen nâġât sinġi sâwan, zen yatik upi. 18 Kembu zâk den yatik sâip. Zo mârumņan sâm muyageip.’

19 Oi zorat nâņâ itâ san. Niņâ hân nâin gokņâ zen Anutuġât a upi, zen kut nâi nâi yâmbâtņâ mân ziņġânat. 20 Ka zen nalem bem mo lopiogât sinġi kwatne zo mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyanġâbabot. Zuu bâu gilâm sot sunum gilâmņoot zo mân nimbi. Kut nâi nâi zo birâbigât ekap kulemgum ziņġânat. 21 Moseġât gurumin den zo mârumņan gâbâ sâkurâpniņandâ topkwap kamân dâp mâpâmâpâse namin sâlâpkum nânġâm ândimen sot zâkkât den zo kamân dâpniņ sâm gawen. Zorat nen gurumin den zorat mân sânat.”

Yerusalem kamânân gâbâ ekap pane Antiokia kamânân arip.

22 Oi Aposolo sot a sâtņâ sot Yesugât a kâmut, zen zorat nânġâne dâp oi zengâren gâbâ a zagât muyagezikâwe. Nâi kutņâ Yuda, kutņâ nâi Basaba sot a nâi kutņâ Sila. Zet Yesugât kâmurân a sâtņâ urâwet. Zet Paulo sot Banaba zet sot ârândâņ Antiokia kamânân âibigât sâņġonzâkowe. 23 Oi ekap nâi itâ kulemgum zikâne mem âiwet.

“O bukurâpniņâ, bukurâpziņâ Aposolo sot galem a, nen ekap zi kulemgum pen. Oi hân nâin gok Antiokia kamânân sot Siria sot Kilikia hânân ândie, zengât sâtâre oprâ ekap zi pen. 24 Nen mân nânġindâ ziren gabâ a nâmbutņâ zengâren gam den nâi dâzânġone kwakmak urâwe. 25 Yatâ utnetâ nen nânġâm umniņ kânok oi a zagât mem sâlâpzâkoindâ bukurâzatiņâ Paulo sot Banaba zet sot zengâren ge. 26 Paulo sot Banaba zet Kembu Yesu Kristo, zâkkât oprâ ândiândizikiņâ buņ upapkât mân kengât op nebân âiwet. 27 Oi zagât Yuda sot Sila sâņġonzâkoindâ ekabân den ziap, zo lâuzikiņan gâbâ nânġâbi. 28 Tirik Kaapum sot nen nânġâm kut nâi nâi yâmbâtņan mân târokwâtņat. Zo yatâ zo ko ziņġânâ sen, zo itâ. 29 Zen nalem bem lopigât sinġi sâne zo mân nimbi. Gilâm sot zuu gilâmziņoot mân nimbi. Ap ambin zet mân birâyanġâbabot. Zen den zo lum âlip ândibi. Zo yatik. Kelikmelik ândibi.”

Yuda sot Sila âburiwet.

30 Oi a ambân kâmut, zen a zo sâņġonzânġone Âiwe. Âim Antiokia kamânân takâm Yesugât kâmut minduziņġâm ekap zo ziņġâwe. 31 Ziņġâne mem sâlâpkum nânġâm umziņ âlip oip. 32 Oi Yuda sot Sila zet Propete

ândiwetjâ den donjebep sâmb dâzânngoitâ a ambân umziñ âlip oi Kembugât den luluiân kâtigiwe. ³³ Oi narâk nâi zet zen sot ândimnjâ âiram oitâ bukurâpzik zen um lumbe den dâzâkom sângonzâkone âburiwet. ³⁴ Sila zâk zen sot ândibat sâip.

Paulonjâ nebân âibam Sila diigi âiwet.

³⁵ Paulo sot Banaba zet Antiokia kamânân târokwap ândiwet. Zet sot a donjebep zen Kembugât den a ambân dâzânngom ândiwe. ³⁶ Ândim Paulonjâ Banaba itâ sâmb dukuip, “Net kamânjâ kamânjâ âim Kembugât den dâzânngowet, zoren âim bukurâpniñâ dap yatâ ândie, zo âi zingit nângârat.” ³⁷ Yatâ sâi Banaba zâk Yohane Mareko diinjângitâ ârândânjâ âibigât sâip. ³⁸ Mareko zâk mârumb zet sot âim Pampilia hânân zâpamjâ âbureipkât Paulonjâ zâk sot âibam nângi mân dâp oip. ³⁹ Oi Paulo sot Banaba zet den sârek op kâsâpagom Banaba zâk Mareko diim wanjâyân zâim Kipiro hânân âiwet. ⁴⁰ Paulonjâ ko Sila gâsui Yesugât a kâmut zinjâ Kembunjâ galemzik upap sâmb zâpane âiwet. ⁴¹ Âimnjâ Siria sot Kilikia hânân kamânjâ kamânjâ Yesugât kâmut sâmb kâtikjan kwatziñgâwet.

16

Paulo Listera kamânân âi Timoteo diigi âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet âimnjâ Derebe sot Listera kamânân takâwet. Oi Listera kamânân Yesugât kâmurân a nâi ândeip, kutnjâ Timoteo. Mamnjâ Yuda ambân, Yesugât kâmurân gok. Ibânjâ Grik a. ² Yesugât kâmut Listera sot Ikonioj kamânân ândiwe, zen Timoteogât nângâne âlipnjâ oi Paulo dukuwe. ³ Dukunetâ Paulonjâ zâk sot ândibapkât dukuip. Oi hân zoren Yuda a ândiwe, zen katep zorat ibânjâ Grik a zo nângâwe. Paulonjâ zengât opnjâ Mosegât gurumin den lum kwabâ kwâkjanjip. ⁴ Oi Yesugât kâmut kamânjâ kamânjâ ândiwe, zen den Aposolo zinj sâmb ekabân kulemguwe, zo lubigât dâzânngom âiwe. ⁵ Yatâ op tuunetâ Yesugât kâmut kamânjâ kamânjâ, zengâren nep tuum âine nângâm pâlâtânziñ kâtigeip. Oi sirâm dâp a ambân Yesugât kâmurân târokwatziñgâm âiwe.

Paulonjâ Makedonia a nâi egipt.

⁶ Oi Asia hânân sinji âlip sâmb âinâ sânetâ Tirik Kaapumjâ pâkeko Pirigia sot Galatia hân walâm âiwe. ⁷ Âimnjâ Misia hân ginjan takâm Bitinia hânân âinâ sâne Yesugât Kaapumjâ mân âibigât sâip. ⁸ Oi Misia hân murukjan âim Taroa kamânân takâwe. Kamân zo saru sâtjan tâip. ⁹ Zoren takâm njâtigân Paulonjâ uman nâi itâ egipt. Makedonia a nâi muyagem itâ sâmb dukuip, “Zen Makedonia hânân gam tânnângobi.” ¹⁰ Paulonjâ uman zo egi itâ sâwen, “Anutu zâk Makedonia hânân âi den sinji âlip dâzânngonatâkât sap.” Yatâ sâmb âinam urâwen. (Taroa kamânân Luka, nânjâ Paulo sot Sila sot Timoteo târokwatziñgâwan.)

Lidia Kembugât ambân oip.

¹¹ Oi wanjâyân zâim Taroa kamân birâm Samorake hân saru tânâmjan takâwen. ¹² Hanjsâi wanjâyân âimnjâ Neopoli kamânân takâm wanjâyân gâbâ gem Pilipi kamânân âiwen. Kamân zo Makedonia hân zoren kamân patâ nâi. Roma a zinjâ kamân mariñjâ op ândiwe. Kamân zoren sirâm nâmbutjâ ândiwen. ¹³ Ândeindâ Yuda a zengât kendon oi kamân âkjan

too nâi zeip. Zoren itâ sâmb geiwen, “Ziren Yuda a zinjâ ninâu sâmb, zorat kabâ nâi ziap mo bujâ? Gei iknâ.” Yatâ sâmb geimjâ ambân mindum tatne muyagezingâm ge tapjâ den sinji âlip dâzângowen.

¹⁴ Zengât osetziñan ambân nâinjâ Anutu mâpâsem ândeip, kutjâ Lidia. Ambân zo Tiatira kamânân gokjâ. Zâkjâ sângum neulenoot pâi kwâlamarâwe. Ambân zo Kembujâ okjâñgi umjâ Paulogât den nângâm kwâtâteip. ¹⁵ Oi zikjâ sot a ambârâpñâ too sanjonzingindâ itâ sâmb dâtnângoip, “Zen nikne nângâm pâlâtânñoot uangât nâgât mirin zâi tâtat mâme upi.” Yatâ sâmb kâtigem diiniñgi zâiwen.

Paulo sot Sila tâk namin zâparâwe.

¹⁶ Narâk zoren ninâu sâmb giarindâ kore ambân nâi muyageniñgi. Ambân zo wâkeñoot ândimjâ a kwâkñan ândim zâibi, zorat topjâ nângâm dâzângoi mâirâpñâ kât sikum zingâmarâwe. ¹⁷ Ambân zorâñâ muyageniñgâm nen sot Paulo moliniñgâm den itâ sâip, “A zi zinjâ Anutu u patâgât kore a ândim Kembugât mâtâp, zorat dâzângom ândie.” ¹⁸ Den zorik sirâmñâ sirâmñâ sâmb zari Paulo den zo nângâm âkonziñgi âburem wâke itâ sâmb dukuip, “Nâ Yesu Kristogât sâtkât dâgoga ambân umñan gâbâ takâm âi.” Yatâ sâi takâm arip.

¹⁹ Oi ambân zo patârâpñâ zen kât sikum memarâwe, zorat mâtâp doonjoip, zo nângâm Paulo sot Sila gâsuzikâwe. Oi diizikâm kamân sombemân Roma a sâtnjâ mâteziñan zâparâwe. ²⁰ Zâpanñâ Roma a sâtnjâ itâ sâmb dâzângowe, “Zet Yuda anjâ nenjât kamânân gam den sâitâ bâlinjâ uap. ²¹ Zet mân orotjâ upi sâmb ândiobot. Roma a nenjâren yatâ zo mân upmen, zo uabot.” ²² Oi a kâmut patâ kirâwe, zen um kâlak nângâzikâne a sâtnjâ zinjâ sâne kâwali a zinjâ hâmbâzik kwâkâm lapitzikâwe. ²³ Donjeb lapitzikâm tâk namin zâpamñâ galem a zâk hângi doonjum dâñ galem otzikâbapkat dukuwe. ²⁴ Dukune tâk namâ tânâmñan umñâ nâin, zoren zâpam kinzikjâ nagân saaziki ziwet.

Tâk namâ galem anjâ Kembugât a oip.

²⁵ Nâtik tânâmñan Paulo sot Sila zet Anutu mâpâsem kep mem tarâwet. Yatâ oitâ a tâk namin tarâwe, zen kwamit nângâm tarâwe. ²⁶ Oi wâriñ patâ mem namâ zo mem sânsân pâi mâtâp aksik pâronjsâip. Oi tâk namin tarâwe, zengât bitziñan tâk olaiyanjip. ²⁷ Oi tâk namâ galem a, zâk umanân gâbâ nângâm zaat egi mâtâp pâronjsâm kiri tâk namâ a âim nanje sâmb petñan zembra sâmbum sâkñâ tâmbetkubam oip. ²⁸ Yatâ upâ sâi Paulonjâ den kambârj sâmb sâip, “Sâkkâ mân tâmbetku. Nen aksik zi hâlâluyâk ten.” ²⁹ Sâi galem a zâkjâ âsakñangât sâi pindâne namâ kâligen zâim sânm sâmbui Saulo sot Sila kinzik topñan ge zeip. ³⁰ Zemñâ namâ umñan gâbâ diizikâmñâ mâsikâzikâm sâip, “Patâzatnâ, Nâ dap op Kembugât a upat?”

³¹ Oi zet itâ sâmb dukuwet, “Gâ Kembu Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwap Kembugât sinji upan. A ambârâpkâ zen yâtik.” ³² Yatâ sâmb zâk sot a ambârâp Anutugât den dâzângoip. ³³ Nâtik zorenâk galem anjâ diizikâm mârumb kâmbamñâ zâkone use oip, zo sanjonzikâwe. Oi zikjâ sot a ambârâpñâ too sanjonzingâwet. ³⁴ Oi zet mirânan diizikâm zâim nalem zikip. Oi zâk sot a ambârâp Anutugâren nângâm pâlâtân kwarâwe, zorat umziñ âlip oip.

Paulo sot Sila tâk namin gâbâ gem gawet.

³⁵ Haŋsâi a sâtŋâ zen kâwali a sâŋgonzâŋgoi âim tâk namâ galem a itâ dukuwe, “A zagât zo olaŋzikâna arit.” ³⁶ Oi galem a zorâŋ nâŋgâm Paulo itâ sâŋ dukuip, “Nâ olaŋzika âibabotkât a sâtŋâ den pane gaap. Zorat zet gemŋâ âim um lumbejan ândibabot.”

³⁷ Sâi Paulonâ kâwali a itâ sâŋ dâzâŋgoip, “Net Roma a bonŋâ op ândiet. Den nebân mân nâpanŋâ laŋ a mâteziŋjan kâmbamŋâ lapitnikâm tâk namin nâparâwe. Oi net tik âiratkat se? Zo yatâ buŋâ. Ziŋâ a ambân mâteziŋjan diinikâm âi nâpâne âirat.”

³⁸ Paulo zâk den yatâ sâi kâwali a ziŋâ âburem âi a sâtŋâ dâzâŋgone zen a zagât zo Roma a bonŋâ op ândiwet, zo nâŋgâm pârâkparâwe. ³⁹ Pârâkparâwe zekâren gamŋâ um lumbe den dâzâkom tâk namin gâbâ diizikâm gei kamânziŋ birâm âibabotkât dâzâkowe. ⁴⁰ Oi zet tâk namin gâbâ gem Lidiagât mirin zâim Yesugât kâmut ziŋgit Kembugâren kâtigem ândibigât dâzâŋgomŋâ âiwet.

17

Paulo sot Sila zet Tesalonike kamânân âiwet.

¹ Paulo sot Sila zet Ampipoli sot Apolonia kamân walâm Tesalonike kamânân takâwet. Zoren Yuda zengât mâpâmâpâse namâ ŋâi tâip. ² Oi Paulo zâk op ândeip, yatâ op Yuda zengât kendonân mâpâmâpâse namin zâimŋâ zen sot den siŋgi âlip âraguwe. Nep mâme karâmbut yatâ op ândeip. Zâk Kembugât den ekabân den topŋâ dâzâŋgom itâ sâip. ³ “Kristo zâk sâknâm nâŋgâm mom zaatpakât den Kembugât ekabân ziap. Oi Yesu kutŋâ dâzâŋgoman, zâk a bâliŋjan gâbâ mâkâniŋgâbapakât mârûm sâsâr. Zâk Kristo.” ⁴ Yatâ sâŋ dâzâŋgoi zengâren gâbâ nâmbutŋâ zen den zo nâŋgâne bon oi Paulo sot Sila zekâren târokwarâwe. Osetziŋjan Grik a doŋbep ziŋâ Kembugât den siŋgi mârûmŋan nâŋgâm Anutu mâpâsem ândiwe sot ambân zâizâiŋâ nâmbutŋâ zen târokwatziŋgawe.

⁵ A ambân doŋbepŋâ utnetâ Yuda a zen nâŋgâm um kâlak nâŋgâziŋgâm zen den kwamit patâ sâŋ Yasongât mirin Paulo sot Sila tarâweyân âi minduwe. Mindumŋâ a zagât gâsuzikâm mindumindu patin zâpanam sâwe.

⁶ Paulo sot Sila mân muyagezikâmŋâ Yason sot Yesugât kâmut zengâren gâbâ a nâmbutŋâ gâsuziŋgâm a sâtŋâ zengâren diiziŋgâm âiwe. Âimŋâ itâ sâwe, “A zen hânŋâ hânŋâ ândim den bâliŋ dâzâŋgom a um gulip kwatziŋgâme, a zorâŋâ neŋgâren ge. ⁷ Gane Yasonâ sâi mirâŋjan tâtat mâme urâwe. Zen Roma a kutâgât den kom a kutâ unakŋâ muyagiap, kutŋâ Yesu sâme.”

⁸ Yuda a ziŋâ den yatâ sâne kamân a sot a sâtŋâ zen Yason sot bukurâpŋâ kâsa otziŋgâm den kwamit patâ sâwe. ⁹ A sâtŋâ zen Yason sot bukurâpŋâ tâk namin mân zâibigât sâŋ sâŋgân mine zâmbane âiwe.

Paulo zâk Berea kamânân siŋgi âlip sâŋ dâzâŋgoip.

¹⁰ Nâtiksâi Yesugât kâmut zen kenŋât op Paulo sot Sila sâŋgonzâkone Berea kamânân âiwet. Zoren takâm Yuda zengât mâpâmâpâse namin zâi den siŋgi âlip dâzâŋgowet. ¹¹ Kamân zoren Yuda a zen a âlipŋâ. Zen Tesalonike a yatâ buŋâ, gât ko den siŋgi âlipŋâ nâŋgâm âkŋâliwe. Dinziŋkŋâ zo bonŋâ mo sarâ sâŋ sirâm dâp Kembugât den ekabân sâlâpkum nâŋgawe. ¹² Oi zengâren gâbâ doŋbepŋâ Yesugât kâmut urâwe. Oi Grik a ambân patâ nâmbutŋâ, ziŋâ zengâren târokwarâwe.

¹³ Pauloŋâ Berea kamânân Anutugât den sâi sinji Tesalonike kamânân ari Yuda a zinj nângâwe. Nângâm Berea kamânân âim kâsa otzikâbigât a ambân dâzângowe. ¹⁴ Yatâ utne Yesugât kâmut zen zo nângâm zorenâk Paulo sot a nâmbutŋâ sângonzângone saru sâtŋan geiwe. Ka Sila sot Timoteo zet kamân zoren ândiwet. ¹⁵ Oi a zen Paulo diim âi Ateŋ kamânân pane itâ sam dâzângoip, “Zen âi sâne Sila sot Timoteo zet kek gâbabot.” Sâi a zen âburem âiwe.

A zen Paulogât den birâwe.

¹⁶ Paulo zâk Ateŋ kamânân Sila sot Timoteo, zekât mambât ândim eŋ lopio doŋbep tatne zingit umŋâ kârâp oip. ¹⁷ Oi Yuda a zeŋgât mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a nâmbutŋâ zen Anutu mâpâsemarâwe, zen sot âraguwe. Oi sirâmŋâ sirâmŋâ kamân sombemân a muyageziŋgâm sinji âlip dâzângoip.

¹⁸ Kamân zoren a nângânângâziŋ patâ, Epikue a kâmut sot Stoike a kâmut, zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋâ zen Paulo sot den âraguwe. Oi nâmbutŋandâ Paulogât itâ sâwe, “A zi nângânângânâ buŋ den laŋ sap. Zâk wan wan den sâm taap?” Nâmbutŋandâ itâ sâwe, “Zâk lopio uŋakŋangât den sap.” Paulo zâk Yesugât den sot mom zaatzaatŋangât den sâi zen yatâ sâwe. ¹⁹⁻²⁰ Yatâ sâm mindumindu sombemân diim zâimŋâ sâwe, “Den uŋakŋâ sat, zo nângânatkât sen. Den mârâtŋâ, zorat topŋâ sapsuna nângânâ.” ²¹ Ateŋ kamân mâirâp sot kamân ŋâin gokŋâ zen sot ândiwe, zen den uŋakŋâ nângânâ den âragum ândiwe.

Pauloŋâ Kembangât topŋâ dâzângoip.

²² Paulo zâk Areo den sâsâŋ sombemân kin a itâ sâm dâzângoip, “Ateŋ mâirâp, nâ topziŋ ek nângan. Zen lopio doŋbep sobim bimbi kwatziŋgâme. ²³ Nâ kamânziŋan âim gam lopiозиŋâ ekŋâ lopiogât nalem pâpanŋan den itâ zei sâlâpkuwan, ‘Nalem pâpanŋâ zi bem lopio ŋâigât sinji, kutŋâ mân nângen.’ Mân nângâm mâpâsime, zorat topŋâ dâzângobâ.

²⁴ Anutu zâk hân muyagem kwâkŋan kut ŋâi ŋâi pâip. Zâk hân sot sumber zorat mariŋâ. Zo namâ a betŋâ tuutuun, zoren tâtat mâme mân opmap. ²⁵ A zeŋgât kut ŋâi ŋâi tuume, kut zo mân kârump. Zâkŋak a ândiândiniŋâ sot Kaapum sot kut ŋâi ŋâi zo niŋgâmap. ²⁶ A hânân ândien zo sâi a kânokâren gâbâ muyagem laŋ kârâm hânân a kâmutŋâ kâmutŋâ muyagem laŋ kârâm âiwen. Oi muyagem âinat, narâk sot daŋgon zo zâkŋak sâm niŋgip. ²⁷ Nen umniŋandâ Anutu kârûm âim muyaginatkât yatâ oip. Zâk kârebân buŋâ, gootniŋan a hutnângon ândiap. Den ŋâi itâ ziap, ²⁸ ‘Nen zâkkât ândiândiŋ umŋan ândim kut ŋâi ŋâi upmen.’

Zeŋgâren gâbâ a nâmbutŋandâ zitâ sâwe, ‘Nen zâkkâren gâbâ âsagiwen.’

²⁹ Anutugât nângindâ lopio yatâ mân upap. Lopio kât âlipŋâ a bitziŋandâ sobime. Oi nen Anutugâren gâbâ muyagiwennâ nângindâ Anutu zâk lopio yatâ mân upap. ³⁰ Mârumpŋan kwakmak ândiwen. Anutuŋâ niŋgitŋâ birâm ândeip, zorat narâk âkip. Irak ko a aksik umniŋ melâŋnatkât sap. ³¹ Zâk narâk pâip, zo ziap. Zoren hânŋâ hânŋâ topniŋâ sâm muyagemŋâ hâuŋâ niŋgâbap. Oi a ŋâi, zâk nep zo tuubapkât gâsum kwânângip. Oi hân a aksik zâkkât nângindâ bon upapkât mumuŋan gâbâ mîŋgei zaat ândiap.”

³² Paulo zâk mumuŋan gâbâ zaatzaat, zorat den sâi nâmbutŋâ zinj mem gei kwâkwat den sâwe. Oi nâmbutŋâ zinjâ sâwe, “Den zo narâk ŋâin ko

sâna nângânat.” ³³ Yatâ utnetâ Paulonâ zâmbam arip. ³⁴ A nâmbutnjandâ Paulogâren pâlâtâj op Yesugât sinji urâwe. Oi zengât osetziñan kamân zorat a sâtnâ zengât kâmurân gok kutnjâ Dionisio. Oi ambân nâi kutnjâ Damari sot nâmbutnjâ ândiwe.

18

Paulonâ Korinti kamânân sinji âlip nep tuugip.

¹ Paulonâ Ateñ kamân birâm Korinti kamânân arip. ² Zoren Yuda a nâi muyageip, kutnjâ Akwila. Zâk Ponto hânân goknâ. Oi ambinjâ Pirisila zâk sot Italia hânân ândeitâ Roma a kutâ Kalaudio, zâknâ Roma kamânân Yuda a ambân tarâwe, zo moliziñgip. Oi zet zo birâm Korinti kamânân âiwet. ³ Paulo zâk zekât mirin zâri tâtat mâme urâwe. Wangât, zet nep ârândâñ tuumarâwet, zorat zekâren zari tarâwe. Zengât nep ko hâmbâ silep tuumarâwe. ⁴ Yuda zengât kendon dâp Paulo zâk mâpâmâpâse namin zâim Yuda a sot Grik a sinji âlip dâzângoi nâmbutnjâ zen Yesugât kâmut urâwe.

⁵ Oi Sila sot Timoteo zet Makedonia hânân gâbâ gâitâ Paulo sinji âlip nep zorarâk nângâm ândeip. Zâknâ Yuda a itâ sâm kâtigem dâzângoip, “A bâliñan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârur sâsân, Kristo, zâk Yesu.” ⁶ Yatâ sâi Yuda a zen diñ birâm kâsa okñanjâne zâknâ hâmbânjan gwapgwap koi gei itâ sâm dâzângoip, “Tâmbetagobi, tosa zo nâgât buñâ. Ziñjâ upap. Zorat nâ kândâtzângom hân nâin gok zengâren âibat.” ⁷ Yatâ sâm a nâi kutnjâ Titeo Yusito, zâk Grik anâ Yuda a zen sot ândim Anutu hurat kwâkñanjâm ândeip, zâkkât mirâ zo Yuda zengât mâpâmâpâse namâ ginñan kirip. Paulonâ zâkkât mirin âi tâtat mâme oip. ⁸ Mâpâmâpâse galem a kutnjâ Kirispo, zâk sot a ambârâpnâ zen aksik sinji âlip nângâm Kembugâren nângâm pâlâtâñ kwâkñanjâwe. Oi Korinti a zengâren gâbâ donjbeñjâ sinji âlip nângâm Yesugât kâmut utne too sanjonziñgâwe.

⁹ Paulonâ nâtik nâin uman egi Kembuñâ itâ sâm dukuip, “Gâ mân kenjât otnan. Sinji âlip sâm mân birâban. Sâmjik ândiban. ¹⁰ Nâ galem otgiga anâ mân gobi. Kamân ziren nâgât sinji a donjbeñ ândie.” ¹¹ Yatâ sâm dukui Paulonâ kamân zorat a Anutugât den dâzângom ândei kâin kiin nâmburân karâmbut âkip.

Paulo sâkñanâk sâne a sâtnandâ dinziñ birip.

¹² Oi Galion zâk Grik hânân a sâtnâ patâ op ândei Yuda a zen um kânok opnâ Paulo kâsa okñanjâm gâsum diim a sâtnanjâren âiwe. ¹³ Diim âim Paulogât itâ sâm dukuwe, “A zi zâk Anutugât gurumin den komñâ mâtâp uñakñan âim Anutu mâpâsibigât sâmap.”

¹⁴ Yatâ sâne Paulonâ den hâuñâ sâbam oi Galionâ Yuda a itâ sâm dâzângoip, “O Yuda a, a zi bâliñ op tosa patâ muyagei sâi dinziñâ nângâbam. ¹⁵ Zen sâkurâpziñ zengât den kâtik sot den nâmbutnjâ âragum diim ge, zorat nâ mân kubikpat. Ziñak kubikpi. Zo nâgât nep buñâ.” ¹⁶ Yatâ sâm moliziñgi gem âiwe. ¹⁷ Oi a zen aksik patâ mâpâmâpâse galem a kutnjâ Sostene gâsum lumñâ a sâtnanjât mâtenjan kom mem nâi nâi utne ziñgitñâ mân nângânâñgâ oip.

Paulo zâk âburem Antiokia kamânân arip.

¹⁸ Paulo zâk Korinti kamânân ândim zâim Yesugât kâmut kândâtziñ kelik Siria hânân âibam arip. Pirisila sot Akwila zet zâk sot ârândâñ âiwe.

Kenkereai kamânân takâm kâuknâ mânânghârip. Zorat mârurman Anutu mâtenjan den sâm kâtigem kâuknâ mân mânâgât ândeip. ¹⁹ Zobâ wanğâyân zâim Epeso kamânân takâm kâsâpagowe.

Oi Paulonâ mâpâmâpâse namin zâim Yuda a zen sot den sinji âlip âraguwe. ²⁰ Oi zen sot ândibapkât sâne itâ sâm dâzânğoip, ²¹ “Anutunâ sâi nâ du zengâren âburem gâbat.” Yatâ sâm kelikmelik otzingâm wanğâyân zâim Epeso kamân birâm arip. ²² Âimnâ Kaisarea kamânân takip. Zoren takâm Yesugât kâmut kândâtziy kelik den dâzânğom Antiokia kamânân âburem arip. ²³ Paulo zâk Antiokia kamânân mâik nâi ândim zâmbamnâ sinji âlip nebân du arip. Oi Galata sot Pirigia hânân kamânâ kamânâ Yesugât kâmut ândiwe, zo sâm kâtikjan kwatzingâm arip.

Apolo zâk Epeso sot Korinti kamânân sinji âlip nep tuugip.

²⁴ Oi Epeso kamânân Yuda a nâi gâip, kutnâ Apolo. Zâk Alesandiria kamânân gok. A zo nânğânânğânâ patâ. Zâk Kembangât den ekabân sâlâpkum nânğâm nanğip. ²⁵ A zo Kembangât topnâ zo dukune nânğâm nanğip. Too sanjon nep ko Yohanegârâk nânğipnâ Yesugât sinji imbanğoot dâzânğom ândeip. ²⁶ Zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin zâim sinji den kenğât buj, lâu bâbâlâj sâm dâzânğoip. Zoren sinji âlip sâi Pirusila sot Akwila zet nânğâm buku oknânğâm diim âi Anutugât den nâmbutnâ dukum nanğâwet.

²⁷ Oi Apolo zâk Grik hânân âibâ sâi Yesugât kâmut zen ekap nâi kulemgum Yesugât kâmut Grik hânân ândiwe, zengât pindâne mem arip. Ekap zoren den itâ zeip, “Zen a zi buku oknânğâbi.” Den yatâ kulemgum pindâne arip. Âimnâ Korinti kamânân takâm Anutunâ tângoi Yesugât kâmut itâ betziñan meip. ²⁸ Kembangât den ekabân gâbâ Yuda a den dâzânğom sâip, “A bâliñan gâbâ mâkâniñğâbapkât mârurman sâsân, Kristo, zâk Yesu.” Zâknâ minduminduyân den yatâ sâm Yuda zengât den zo mem ge kwatzingip.

19

Paulonâ Epeso kamânân Yohane arâp muyagezingip.

¹ Apolo zâk Korinti kamânân ândei Paulonâ hân mâtâp âim Epeso kamânân takâm Yohanegât arâp nâmbut muyagezingip. ² Oi mâsikâzingâm sâip, “Zen Kembangât den sinji âlip nânğâm, nânğâm pâlâtân kwapnâ Tirik Kaapum sot urâwe mo bunğâ?” Sâi zinjâ sâwe, “Bunğâ. Tirik Kaapum ândiap, zorat sinji mân nânğâwen.” ³ Sâne itâ sâm mâsikâzingip, “Zen nâigât korân too sanjonziñğâwe?” Sâi itâ sâm dukuwe, “Nen Yohanegât too sanjonziñğâwe.”

⁴ Sâne Paulonâ itâ sâm dâzânğoip, “Yohane zâk a umziñ melânğbigât too sanjonziñğâm itâ sâm dâzânğoip, ‘A nâi bet gâbap, zen zâk nânğâm pâlâtân kwâknânğâbi.’ Den zo Yesugât op sâip.” ⁵ A zen den so nânğâne Kumbu Yesugât korân too sanjonziñğâwe. ⁶ Too sanjonziñğâne Paulonâ biknâ kâukziñan pâi Tirik Kaapum zengâren gei Kembangât den gându unğakjan sâwe. ⁷ A yatâ urâwe, zen kiin zagât yatânâ urâwe.

Paulonâ sinji âlip nep sot sen mârât kulem top top tuugip.

⁸ Paulo zâk Yuda a zengât mâpâmâpâse namin âsâbân zâimnâ kenğât buj sinji âlip dâzânğom ândei kâin karâmbut âkip. Anutugât um topnan ândiândiñğât den sâm bâbâlâj kwap dâzânğoip. ⁹ Oi a nâmbutnâ zen um

kâtik opnâ Yesugât den kândâtkom a ambân mâteziyan den bâliñâ sânetâ Paulonâ birâzingip. Oi Yesugât kâmut, zenâk diizingâm sirâmñâ sirâmñâ a ñâi kutñâ Tirano, zâkkât mirin minduzingâm zen sot âraguwe. ¹⁰ Kendon patâ zagât umñan zo yatâ op ândei Yuda a sot Grik a Asia hânân ândiwe, zen aksik Kembugât topñâ nângâwe.

¹¹ Oi Anutunâ Paulo mam okñanji sen mârât kulem ñâi ñâi tuugip. ¹² Zorat a zen Paulogât hâmbâ mot mem ândeip, zo mem mâsekiñoot zengâren mem âine gâsune sâkziñ âlip urâwe. Yatâ utne wâkenjâ a umziñan gâbâ takâm âiwe.

Kware sunja a ândiwe.

¹³ Oi Yuda a nâmbutñâ sâgân sâmbu opñâ hânñâ hânñâ âim gam ândim zâizâin op Kambu Yesugât kot zo sâm wâke molizingânat sâm wâkeziñoot itâ sâm dâzângowe, “Yesu kutsingñâ Paulonâ sâmap, zâkkât korân sa âiban.”

¹⁴ Yuda zengât tirik namâ galem a patâ ñâi kutñâ Sikewa, zâkkât narâpnâ nâmburân zagât, zen Paulo ekñâ yatâ urâwe. ¹⁵ Yatâ op sâne wâkenjâ den itâ sâm dâzângoip, “Yesu sot Paulo zo nângâzikan. Zen ko wanij gokñâ?” ¹⁶ Wâkenjâ yatâ sâi a wâkeñoot zo kâwali imbanjâ mem zângom mem kâbakgwâbakje otzingâm hâmbâziñ mem giñbololoñ mei sâk bârak sot gilâmziñoot mirin gâbâ pâtan âiwe. ¹⁷ Zorat den sinji Epeso kamânân Yuda a sot Grik a zen zo nângâm kenjât urâwe. Oi Kambu Yesugât kutñâ sâm âlip kwâkñanñgâwe.

¹⁸ Oi Yesugât kâmut, zengâren gâbâ donjep patânjâ gam mârumñan gâbâ kware sunja op gâwe, zorat den sinji sâm kâkñan parâwe. ¹⁹ Kware sunjagât ekap mem ândiwe, zo mem a mâteziyan kârâp une seip. Oi ekap zorat sângânñâ sâlâpkum mâpotne kât ekap 4 tausen yatâ oip. ²⁰ A zinjâ yatâ utnetâ Kembugât denñâ imbanjâ mem kâtigemñâ lanj kârâm arip.

Paulonâ Yerusalem kamânân âibam oip.

²¹ Paulo zâk nep zo tuum nanji Kaapumñâ okñanji Makedonia sot Grik hân âi walâzikâm Yerusalem kamânân âibatkat sâip. Oi itâ sâip, “Nâ Yerusalem kamânân âim âburem Roma kamânân âibat.” ²² Oi âibam berân mâme nep a zagât Timoteo sot Erasto sângonzâkoi Makedonia hânân kândom op âiwet. Zâk zikñik zoren mâik ñâi ândeip.

Atemis bem lopio, zâkkât kwamit patâ urâwe.

²³ Narâk zoren Epeso kamânân um kâtik a zen sinji âlipkât den kwamit patâ urâwe. ²⁴ Zoren kâtnjâ lopio tuutuunjâ a ñâi ândeip, kutñâ Demeterio. A zorânjâ Atemis lopio namâ dâpnjâ mâik mâik kâtnjâ tuugi a zinjâ sângân mine zâk sot nep arâpnjâ kât donjep muyagiwe. ²⁵ Oi Demeterionjâ nep a gâkârâpnjâ minduzingâm itâ sâm dâzângoip, “A, zen nânge. Nepniñâ zorânjâ kât sikum muyageningâmap. ²⁶ Oi a ñâi ga ândiap, kutñâ Paulo. Zen zâkkât topñâ nânge. Zâknjâ Epeso kamânân gok sot Asia hânân kamân dâp a donjep um gulip kwatizingâm itâ sâm dâzângomap, ‘A betñâ lopio tuutuunjâ, zo bon buñâ.’ ²⁷ Zâk yatâ oi a ambân zen nepniñanñgât nângâne giginjâ upap. Bemniñâ Atemis zâkkât kutñâ giginjâ oi namânjâ zi gâugâu gâsubap. Oi Asia hânân sot hân nâmbutñâ a aksik patâ zen zâk mâpâsime, zo dap op buñ upap?”

²⁸ Demeterionjâ den yatâ sâm dâzângoip nângâm umziñan kuk op den yu kambânj sâm itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutñâ patâ.” ²⁹ Yatâ

sâm den kwamit patâ utne kamân mâirâp zen aksik den kwamit patâ onjâ mindumindu sombemân âiwe. Oi Makedonia a zagât Paulo sot âiwet, kutzikjâ Gaio sot Aristako, zet gâsuzikâm diizikâm âiwe. ³⁰ Oi Paulonjâ singi nângâm zaat sombemân âibam oi Yesugât kâmut zinjâ anjân kârânjagâwe. ³¹ Oi kamân zorat a sâtjâ nâmbutjâ Paulo buku okjângâm ândiwe, zen Paulo sombemân mân âibapkat den pane arip.

³² Mindumindu kabânjan a ambân nâmbutjandâ den nâi sâne nâmbutjângoot nâi sâne den gulip oi donjêp zinjâ den topjâ mân nângâwe. ³³ A zen yatâ op kine Yuda a zen, zengât bukuzinjâ kutjâ Alesande mem aline a osetzijan kin den dâzângobam op den mân sâbigât bikjandâ dâp tuugip. ³⁴ Yatâ oi a zen a ândopjâ, Yuda gokjâ ek nângâmjâ zen aksik patâ den yu kambânjâ itâ sâwe, “Atemis Epeso kamânân gok, zâk kutjâ patâ.” Zen narâk kârep den zo sâm kirâwe.

³⁵ Yatâ utne den galem a gamjâ sai hirinjâne itâ sâm dâzângoip, “Epeso mâirâpnjâ, kamân zirat Atemis patânijanjât namâ sot lopio sumbemân gâbâ gem geip, zorat galem a ândien. Zo a ambân zen aksik nânge. ³⁶ Gât ko zen umzij diim gei kut nâi nâi laj mân upi. ³⁷ A sâkzijanâk se, zen lopionijanjât namin âim kut nâi nâi mân tâmbetkuwe. Zen Atemis mân sâm bâlîj kwâkjanje. ³⁸ Oi Demeterio sot nep a gakânjâ, zen a nâigât tosa muyagibi, oi ko den sapsusu narâkjan a sâtjâ zengâren sâne kubikpi. ³⁹ Zengâren den nâi ziap, oi ko a sâtjâ zengât minduminduyân mem âibi. ⁴⁰ Zen itârâj den laj sânetâ kâmbam muyagibam uap. Zorat a kutânjâ nenjât nângi mân dâp oi kubikniñgâbap.” ⁴¹ Den galem a zorânjâ den yatâ sâm dâzângoi kâsâpagom âiwe.

20

Paulo zâk Makedonia sot Grik hânân arip.

¹ Den kwamit patâ buj oi Paulonjâ Yesugât kâmut diizinjâm den dâzângomjâ kândâtziñ kelikjâ Makedonia hânân arip. ² Hân zoren âim Yesugât kâmut kâtigibigât den donjêp dâzângomjâ walâziñgâm Grik hânân arip. ³ Zoren kâin karâmbut ândim saruyân geim wanjâyân zâim Siria hânân âibâ sai Yuda a zinjâ kunam sipkune wanjâ birâm Makedonia hân mâtâp arip.

⁴ Oi a itâ zorânjâ zâk sot âiwe. Berea kamânân gok Sopate, zâk Piroregât nanjâ. Tesalonike kamânân gok Aristako sot Sekundo sot Derebe kamânân gok Gaio sot Timoteo sot Asia hânân gok Tikiko sot Toropimo. ⁵ A yatâ zorânjâ kândom âi Taroa kamânân mambâtniñgâm ândiwe. (Pilipi kamânân nâ Luka Paulo kândiangâm betnijan sâne âiwen.) ⁶ Oi Yuda zengât nalem ninijanjât kendon patâ kutjâ Pasowa, zo âki Pilipi kamânân gâbâ wanjâyân zâim âim tâindâ sirâm bâtnâmbut oi Taroa kamânân takâwen. Zoren sirâm nâmburân zagât ândiwen.

Paulonjâ Taroa kamânân katep nâi mumujan gâbâ mângeip.

⁷ Sirâm nâmburân kânokgât kendonân nen nalem ninam minduwen. Paulo zâk hanjâsâi âibat sâm den dâzângom kiri ma nâtik tânâmnjâ oip. ⁸ Mirâ umjâ tarâwen, zoren kârâp âsakjâ donjêp seip. ⁹ Oi katep nâi kutjâ Eutiko, zâk Paulonjâ den sai nângâm tap mâtâp mâigân gâbâ uman nelâmkoi zem hânân gei koi zei mem zaatne moip. Oi mirâ zo kârep patâ. Um karâmbut kwâkjan topjan. Zoren kwâkjan gâbâ gei koip. ¹⁰ Paulonjâ geimjâ katep zo

kwarakum lumjâ itâ sârn dâzânngoip, “Âigirâp mân utnek. Zâk umjâ mângim ziap. Mân muap.” ¹¹ Yatâ sârnjâ mirâ umjân zâim nalek kâsâpkum nemjâ zen sot âragum tatne haņsâip. Haņsâi zâmbam arip. ¹² A zen katêp zo diim mirâziņan zâim umziņ âlip oip.

Paulonjâ Milete kamânân arip.

¹³ Nâmbutjâ nen Paulonjâ sâi wangâyân zâim Aso kamânân kândom âiwen. Paulo zâk hân mâtâp âim Aso kamânân wangâyân zâibam oip. ¹⁴ Oi ko Aso kamânân âim muyageningâm wangâyân zâi ningiri ârândân âiwen. Âimjâ Mîtilene kamânân takâwen. ¹⁵ Zobâ sirâm nâin âim Kio hân walâwen. Zobâ sirâm nâin Samo kamânân takâwen. Zobâ sirâm nâin Milete kamânân âi takâwen. ¹⁶ Paulo zâk Yerusalem kamânân kek âibat sârn Espo kamânân mân âim Milete kamânân arip. Asia hânân ândei Yuda zengât kendon Pentekos, zorat narâk walâbapkât op Yerusalem kamânân kek âibatkat sâip.

Epeso kamânân gâbâ Yesugât kâmut galem a gâne den dâzânngoip.

¹⁷ Milete kamânân gamjâ Paulonjâ a sângonzânngoip Epeso kamânân âim Yesugât kâmut zengât galem a diizîngâne gawe. ¹⁸ Gane Paulonjâ itâ sârn dâzânngoip, “Nâ Asia hânân gam zengâren nep tuum gâwan. Zo topņan gâbâ nângâm naņge. ¹⁹ Nâ a ginņandâ Kembugât kore op ândiwan. Oi Yuda zen kâsa otninetâ sâknam kwâkņan ândim isem ândiwan. ²⁰ Oi den dâzânngobatkât nâi mân ziap. Zen âlip upigât den siņgi âlipņâ sombemân sot mirin aksik dâzânngowan. ²¹ Oi Yuda a sot Grik a, zen umziņ melânâ Anutu mâtenan Kembuniņâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkņanğâbigât dâzânngowan.

²² Irak ko Kaapumjâ umnan saam diinigi Yerusalem kamânân âibâman. Zoren aria kut nâi nâi otnibi, zo mân nângan. ²³ Ka Tirik Kaapumjâ itâ tirâpnogap. Zoren aria tâk namîn nâbane tap sâknam nângâbat. ²⁴ Nâ ândiândinangât nângâm keņgât mân uan. Nâ ândiândinâ mân angân kârâbat. Kembu Yesuņâ nep diņ sârn nigip, zorik tuum âibatkat nângan. Anutu um lumbenangât den siņgi sa laņ kârâbapkât nep diņ sârn nigip.

²⁵ Oi nâi sa nângâne. Nâ Anutu um topņan ândiândigât den siņgi dâzânngom osetziņan ândia nikme, zo dum zagâtņâ sângânâ mân nikpi. ²⁶ Itârân dâzânngua nângâne. Zengâren gâbâ nâi tâmbetagogap, zorat tosa nâgâren mân zimbap. ²⁷ Wangât, nâ Anutugât den siņgi âlip zo aksik dâzânngowan. Nâi mân birâwan, zorat tosa nâgâren mân ziap. ²⁸ Zen ziiņak galem orangâm kâmut gakâziņâ galemziņ upi. Tirik Kaapumjâ zo zengât galem a sârn zâmarip. Kembugât kâmut zo Yesu zâkņâ gilâmņandâ kwâlâziņgip, zen galem otziņgâm ândibi.

²⁹ Nâ itâ nângan. Nâ birâziņgâm aria a nâmbutjâ zen wâu ulin yatâ tâmbetzânngonam gabi. ³⁰ Oi osetziņan gâbâ a nâmbutjâ muyagemņâ zen a nâmbutjâ zengât a upigât den bâliņ sârn um gulip kwatziņgâbi. ³¹ Zorat zen galem orangâm ândibi. Kendon patâ karâmbut zorat umņan sirâm nâtik zo girem den dâzânngom isem gâwan. Zen zorat nângâm ândibi. ³² Oi nâ Anutugâren zâmbansan. Zen Anutugât lumbenâ den zo nângâm ândibi. Yatâ utne Anutuņâ tânzânngoip bonņâ muyagibi. Yatâ opņâ a ambân mem kubikziņgip, zen sot opņâ bonņâ muyagibi.

³³ Nâ a nâigâren kât sikum mot mân mimbatkât sâwan. ³⁴ Ninâ sot arâpnâ nenğât bitnandâ tuuga muyagei mem nem ândiwen, zo âlip nâņge. ³⁵ Nâ

mâtâpñâ dâzângom nanğawan. Zen nep kâtigem tuune kât mot muyagei a ambân kanpitâ zo zingâbigât mân kwakpi. Mâtâp zo tirâpžângowan. Oi yatik opñâ zen Kembu Yesu den itâ sâip, zo nângâm ândibi. Den zo itâ, ‘Kut nâi nâi mimin, zo âlipñâ. Ka kut nâi nâi zingâzingân, zorân umâlep zâizâin.’”

³⁶ Paulo zâk den yatâ sâm dâzângom simin liim zen sot ninâu sâip. Ninâu sâi isemñâ lum kândât kelikñâ pane arip. ³⁷⁻³⁸ Oi itâ sâm dâzângoip, “Zen dum zagâtñâ sângânâ mân nikpi.” Yatâ sâi umziñ bâliñ oi zo yatâ lum kândâtñâ kelikñâ diim wanğâyân âi parâwe.

21

Paulo Yerusalem kamânân âibam wanğâyân zariip.

¹ Oi nen zâmbamñâ târtârñâ âimñâ hân nâi kutñâ Koo, zoren takâwen. Mirâ hanşâi Rodo hânân âim zobâ Patara kamânân âi takâwen. ² Kamân zoren wanğâ nâi Poinike hânân âibam op tâi zoren zâiwen. ³ Zobâ âimñâ Kipro hân egindâ yanğâgen tâi ek walâm âiwen. Âi Siria hânân âim Tiro kamânân takâwen. Zoren wanğânñâ sikum pam tâip. ⁴ Pam tâi nen kamânân zâi Yesugât kâmut muyageziñgâm sirâm nâmburân zagât tarâwen. Oi Tirik Kaapumñâ otziñgi Paulonñâ Yerusalem kamânân mân âibapkât sâwe. ⁵ Zoren ândeindâ wanğâ âiâin narâk oi a ambân sot katep zen aksik diiniñgâm kamân âkñan sagân geiwen. Geimñâ simin liim ninâu sâwen. ⁶ Ninâu sâmñâ âbânanğâm zen kamânân zâine nen wanğâyân zâiwen.

Propete Agabonñâ Paulogât den sâip.

⁷ Oi Tiro kamânân gâbâ Tolemaio kamânân takindâ wanğâyân âiâinñâ zo âkip. Yesugât kâmut nâtik kânok zen sot ziwen. ⁸ Hanşâi kamân zo birâm Kaisarea kamânân âi takâm Pilipogât mirin zâiwen. Pilipo zâk mârûm a nâmburân zagât nalem kâsâpkum zingâmarâwe, zengât kâmurân gok. Zâkkât mirin zâiwen. ⁹ Zâkkât bârarâp kimembut sigan ândiwe. Zen Propete yatâ op Kembangât den sâmarâwe.

¹⁰ Oi sirâm nâmbutñâ zoren tâindâ Yuda hânân gâbâ Propete nâi kutñâ Agabo, zâk nenğâren gâip. ¹¹ Gamñâ Paulogât inzutñâ memñâ zikñâ kin bik saamñâ itâ sâip, “Tirik Kaapumñâ itâ sap, ‘Inzut zi mariñâ zâk Yerusalem kamânân zari Yuda a ziñâ itâ okñanğâm kamân nâin gok zengât bitziñan pambi.’”

¹² Den yatâ sâi nen sot kamân mâirâp nen aksik Paulo Yerusalem kamânân mân zâibapkât sâwen. ¹³ Dukuindâ itâ sâip, “Zen wangât isem umbâlâ otnige? Nâ Kembu Yesugât op mumbatkât mân kenğât uan.” ¹⁴ Den dukuindâ mân nângâm kâtigei birâm itâ sâwen, “Kembangât den kâtigibap.”

Paulo zâk Yerusalem kamânân zariip.

¹⁵ Narâk zo âki Yerusalem kamânân zâinatkat kubikanğâwen. ¹⁶ Oi Kaisarea kamânân gâbâ Yesugât kâmut zengâren a nâmbutñâ ziñâ diiniñgâm Nşon zâkkât mirin nâmarâwe. Nşon zâk mârûmñan Kembangât a oip. Zâk Kipro gokñâ. ¹⁷ Oi zobâ âi Yerusalem kamânân takindâ Yesugât kâmut nâmbutñâ ziñâ sâtâre op buku otningâwe.

¹⁸ Hanşâi Paulo sot nen ârândârñâ Yakobogâren âiwen. Zâi tâindâ Yesugât kâmut galem a zen gawe. ¹⁹ Gane Paulonñâ bitziñ kom Anutunñâ mam

okɲaŋgi kamân n̄ain gok zengâren nep tuugip, zorat den sinji dâzângom naŋgip.

Paulo zâk zengât den n̄aŋgip.

²⁰ Paulon̄a den sinji dâzângom naŋgi n̄aŋgâm Anutu sâm âlip kwâkɲaŋgâm̄n̄a itâ sâm dukuwe, “Bukuniŋâ Paulo, n̄aŋgat. Yuda a doŋbep patâ Yesugât kâmut op ândie. Zen aksik Mosegât gurumin den lum kâtigie.

²¹ Gâgât den itâ gâi n̄aŋgâme, ‘Yuda a hân n̄ain âi ândie, zen Mosegât den birâbigât dâzângomap. Zen murarâpziŋâ mân kwabâ kwatziŋgâbigât dâzângomap. Sâkurâpniŋaŋgât gurumin den, zo mân lubigât sâmap.’

²² Kamân ziren Yuda aŋâ gâgât yatâ n̄aŋgâme, gât ko dap utnat?

Gâ Yerusalem kamânân gaat, zorat sinji n̄aŋgâm naŋgâbi. N̄aŋgâm̄n̄a mindubi. ²³ Gât ko nen den n̄ai dâgogindâ zo upan. Neŋgâren a kimembut ândie. Zen Anutu mâteŋan den sâm kâtigem kâukziŋ mân mânâŋgât ândime. ²⁴ Oi gâ zengâren târokwatgigindâ sii nalem kwâlâna om kâukziŋ mânâŋgâtpi. Gâ yatâ otna a ambân zen gek itâ n̄aŋgâbi, ‘Zâkkât den n̄aŋgâwen, zo bon buŋâ. Zâk gurumin den lum ândimap.’ ²⁵ Hân n̄ain gokɲâ ziŋ Yesugât kâmut urâwe, zengât den itâ sâwen, ‘Zen nalem bem lopiogât sinji sâne mân nimbi. Zuu gilâm sot zuu gilâmziŋoot mân nibi. Ap ambin, zet mân birâyaŋgâbabot.’ Zo yatâ sâm kâtigiwen.”

²⁶ Yatâ sâne Paulo zâk dinziŋâ n̄aŋgâm a kimembut zengâren târokwâip. Haŋsâi too saŋgonŋâ tirik namin zâiwe. Sâkziŋ kubikaŋgâm Anutugât sinji nalem pânâp utnetâ Paulon̄a tirik namâ galem a zorat dukuip.

Paulon̄a tirik namin zari gâsuwe.

²⁷ Nep mâme n̄ai âkââkâŋan Paulon̄a tirik namin zâi tâi Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutn̄a ziŋâ zâk ekɲâ a aksik kâsa okɲaŋgânat sâm gâsuwe.

²⁸ Gâsumn̄a den kâtikn̄a sâm sâwe, “O Isirae a, ga betniŋan minek. A zirân hânŋâ hânŋâ ândim Yuda a kâsa otniŋgâm̄n̄a Mosegât den sot tirik namâ zorat mem gei kwâkwat den sâm dâzângomap. Oi tirik namâniŋan Griik a diiziŋgi zâine mân dâp uap.” ²⁹ Paulo zâk Epeso kamânân gokɲâ Toropimo, Yuda a buŋ, zâk sot kamânân âim gâitâ ekɲâ zorat sarâ itâ sâwe, “Paulon̄a tirik namin diim zâim geip.”

³⁰⁻³¹ Paulo zâk yatâ oip sâne kamân mâirâp ziŋ aksik umziŋ bâliŋ oi zaatn̄a mindum gawe. Oi a nâmbutn̄andâ Paulo gâsum diimn̄a tirik namin gâbâ âkɲan giwe. Diim gine mâtâp dooŋguwe. Paulo gâsumn̄a kune mumbapkât utne sinji zo Roma kâwali a galem zâkkâren ari itâ n̄aŋgip, “Yerusalem a zen aksik kâsa gâsâyague.” ³² Den yatâ n̄aŋgâm̄n̄a zorâŋjak kâwali a galem patâŋâ arâpŋâ sâtŋâ sot yen gâsuziŋgi sârârâk kârâm âiwe.

Oi Yuda a zen Paulo kom tatne kâwali a galem patâ sot kâwali a, zen gane zingit birâwe. ³³ Oi kâwali a galem patâŋâ ga Paulo bitziŋan gâbâ betziŋan mem sâi tâk kâtikn̄andâ saawe. Oi Paulogât topn̄a sot kut n̄ai n̄ai oip, zorat mâsikâziŋgip. ³⁴ Mâsikâziŋgi a ambân zen den n̄ai sâne nâmbutn̄andâ den laŋ gulip sâwe. Yatâ sâne den zo top mân n̄aŋgâm sâi kâwali a ziŋ gâsu diim namâziŋan âiwe. ³⁵ Oi Paulo tiregân gâi a doŋbep patâ ziŋâ mindum mâtâp dooŋguwe. Dooŋgune kâwali a ziŋâ Paulo gâsum bitziŋâ kwâkɲanâk mem namin zâiwe. ³⁶ A aksik patâ moliziŋgâm gam den yu kambâŋ sâm itâ sâwe, “A zo kune buŋ oik.”

³⁷ Paulo diim namin baginâ sâne Paulon̄a kâwali a galem dukum sâip, “Nâŋgânina den n̄ai dâgobâ.” Sâi kâwali a galem̄n̄a sâip, “Gâ dap op Griik

denân sat? ³⁸ Mârumâk Aigita a nâinjâ a kutâ kunat sârnjâ a 4 tausen diizingi hân a mân ândiândinjan âiwe. Gâ a zo mo nâi?" ³⁹ Yatâ sârnjâ mäsiki Paulonjâ itâ sâip, "Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamân patâ, zo goknjâ. Gâ nângânina den nâi dâzângobâ." ⁴⁰ Oi nângânjângi Paulo zâk tiregân kin a den hirijsâbigât bikjandâ dâp oi zen hirijsâne Yuda ziin denân itâ sârnjângoiip.

22

Paulonjâ Yuda a Yerusalem kamânân den dâzângoiip.
(Apo 9:3-19; 26:12-18)

¹ "Bukurâpnâ sot patârâpnâ, nâ den sa nângâne." ² Paulo zâk yatâ sârnjâ Yuda a ziinjâ denân dâzângoi hirijsârnjâ den mân sârnjâ tarâwe. ³ Oi târokwap dâzângoiip, "Nâ Yuda a. Kilikia hânân Taso kamânân muyagewan. Oi kamân ziren ga ekap namin ândim lâambarâwan. A patâ Gamalie, zâkkât um topjan ândia sâkurâpninjângât gurumin den zo kwâkâm nigî nângâwan. Oi zen itârânj ue, zo yatik nâ Anutugât gurumin den kâtigem lum ândiwan. ⁴ Oi Yesugât kâmut zi buj upi sârnjâ nâ kâsa otzângâm a sot ambân aksik saazângâm tâk namin zâmbam ândiwan. ⁵ Tirik namâ galem a patâ sot a sârnjâ, zen nâgât topnâ âlip nânge. Zen bukurâpninjâ Damasiko kamânân ândime, zengât ekap kulemgum nine itâ sârnjâ âiwan, 'Ândi a ambân Yesu nângâm pâlâtânj kwapme, zen gâsuzângâm diizingâm Yerusalem kamânân ga hâunâ sâknam zingâbi.'

⁶ Yatâ sârnjâ mâtâbân âim mirâ bâkjan oi Damasiko mâte ua sumbemân gâbâ kârâp âsaknjâ patâ nâgâren âsageip. ⁷ Âsagei hânân gei zemjâ den itâ muyagei nângâwan, 'Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândimat? ⁸ Oi nânjâ sâwan, 'Kembu, gâ nâi?' Sa itâ dâtnogip, 'Gâ nom ândimat. Nâ Yesu Nasarete goknjâ.' ⁹ A nâ sot ândiwe, zen kârâp âsaknjik igâwe. Den ko mân nângâm kwâtâtiwe. ¹⁰ Oi nânjâ sâwan, 'Kembu, Nâ dap upatkât sat?' Sa Kembujâ itâ sârnjâ dâtnogip, 'Zaat Damasiko kamânân âiban. Zoren âina a nâinjâ nep tuubangât dâgobap.' ¹¹ Oi kârâp âsaknjâ patâgât sinnâ bâpsâipkât eksandâ nââtâiksâi bukurâpnâ zen bitnan gâsunine Damasiko kamânân âiwen.

¹² Kamân zoren a nâi ândeip, kutnjâ Anania. Zâknjâ gurumin den lum ândeip. Yuda a zoren ândiwe, zen zâkkât nângâne a âlipnjâ oip. ¹³ A zorânj nâgâren ga itâ sârnjâ dâtnogip. 'Bukunâ Saulo, gâ sinjâ ânângârik.' Sâi zorenâk sinnâ ânângâri egâwan. ¹⁴ Oi den itâ sârnjâ dâtnogip, 'Sâkurâpninjângât Anutu, zâk mârum zâkkât nepnjâ tuubangât gâsum sâlâpogoiip. Gâ Anutugât kore mâman a târârak Yesu ikpangât sot dijâ nângâbangât sâip. ¹⁵ Gâ kut nâi egin sot zâkkât singi den, zo a ambân aksik dâzângoban. ¹⁶ Oi zi wangât mambât yen ândiat? Gâ zaat Yesu bimbi kwâkânjângâna too sângongiga Yesunâ to sagâ gulipkubap.' ¹⁷ Yatâ opnjâ mâik nâi tap nângâm ko Yerusalem kamânân âburem gam tirik namin zâim ninâu sârnjâ umânân Yesu egâwan. ¹⁸ Eksa itâ dâtnogip, 'Kamân zirat a, zen gâgât lâuyân gâbâ nâgât den sinjâ nângâm birâbi. Zorat gâ kek Yerusalem kamân birâm âi.' ¹⁹ Sâi nâ den hâunâ itâ dukuwan, 'Kembu, nâ arâpkâ mâpâmâpâse namin muyagezângâm gâsuzângâm zângom tâk namin zâmbam ândiwan. Oi zo kamân zirat marinjâ âlip nânge. ²⁰ Oi gâgât den sâsânj a Setepano kunam hâmbâzânj kwâkâm kinnâ topjan pamjâ kune nângâ âlip oip. Oi nâ zengât hâmbâ galem orâwan. Oi zo kamân zirat a ambân nângâm nanjegât

gâgât sinji âlip dâzângobat.’ ²¹ Yatâ sa Kembunâ itâ dâtnogip, ‘Gâ zaat kubikanğâna hân nâin gok zengâren sângongoga âiban.’”

Paulo tâknâ lapitnâ sâm birâwe.

²² A zen kindap kwap Paulonâ hân nâin goknâ zinâ Anutugât sinji upigât sâi nângâne mân dâp oi den yu kambâŋ sâm itâ sâwe, “A zo kune moik. A yatâ zo zâk ândei mân dâp upap.” ²³ A zinâ zo yatâ sâm yu kambâŋ hâmbâzin kwâkâm suundum sot mâpot pane zâim geip. ²⁴ Kâwali a galem patânâ sâi arâpnâ Paulo diim namâ kâligen zâiwe. Oi zoren a zen wangât den donbep se sâmñâ zorat topñâ sâm muyagei nângânat sâm tâknâ lapitpigât sâm zingip. ²⁵ Oi zen tâknâ lapitnamñâ inzutñâ saane ko Paulonâ a sâtnâzinâ itâ sâm mâsikip, “Zen dâp yatâ Roma a diñâ mân nângâmñâ tâknâ lapitne dâp upap?”

²⁶ Yatâ sâi a sâtnâzinandâ patâgâren âi dukum sâip, “Dap utnat? A zi Roma a bonñâ.” ²⁷ Sâi kâwali a zengât galem a patâ, zâknâ Paulogâren âi mâsikâm sâip, “Gâ sâ. Gâ perâknjak Roma a?” Sâi Paulonâ sâip, “Zo perâknjak.” ²⁸ Sâi Galem a patânâ itâ sâip, “Nâ a yenñandâ kât donbep pamñâ Roma a orâwan.” Sâi ko Paulonâ sâip, “Nâ âsaâsaginâ Roma a.” ²⁹ Yatâ sâi Paulo lapitnam urâwe, zo birâwe. Oi kâwali a zengât galem a patâ, zâk den zo nângâm wangât yatâ uan sâm pârâkpm kenğât oip.

³⁰ Haŋsâi kâwali a zengât galem a patâ, zâknâ Yuda a wangât sâm Paulo nângâm bâlin kwâkñange sâm zorat topñâ nângâbat sâm tirik namâ galem a patâ sot a sâtnâ sâi aksik mindunetâ Paulo tâknâ olaŋ diim gâi minduminduyân pâip.

23

Paulo zâk a sâtnâ zengât minduminduyân den sâip.

¹ Paulo zâk a sâtnâ sen tâpâk zingit itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, Anutugât mâtenjan târârak ândim gâwan. Anunnangât mân opman.” ² Yatâ sâi ko tirik namâ galem a patâ Anania, zâknâ a zinâ lâunjan kumbigât sâip. ³ Sâi Paulonâ itâ sâm dukuip, “Sâkkâ ko tobat âlipñâ. Umgâ ko bâlinâ. Gâ Anutunâ gobap. Gâ Mosegât gurumin den lum nâgâren den kubikkubik tuubam sat. Ka Mosegât gurumin den kom nobigât dâzânguat.” ⁴ Yatâ sâi a kirâwe, zen Paulo itâ sâm dukuwe, “Gâ wangât Anutugât tirik namâ galem a patâ zo sâm bâlin kwâkñangât?” ⁵ Sâne Paulonâ itâ dâzângoip, “Bukurâp, zâk a patâ ândiap, zo mân nângâm den zo san. Kembangât ekabân den nâi itâ kulemuwe, ‘Gâ a ambân zengât galem a mân sâm bâlin kwâkñangâban.’ Nâ den zo nângâman.”

⁶ Oi a sâtnâ kâmut tarâwe, zen nâmbutñâ Sadukaio a ândiwe. Nâmbutñâ ko Parisaio a ândiwe. Paulo zâk zo ek nângâm den mem zâi pam itâ sâm dâzângoip, “A bukurâpnâ, nâ Parisaio a. Sâkurâpnâ zen Parisaio a ândiwe. Parisaio a nen momñâ zaatnat sâmen. Momñâ zaatzaatñâ, den zo luman, gât ko denân nâbanse.”

⁷ Den yatâ sâi Parisaio a sot Sadukaio a, zen den sâm kwâkâyangâne kâsâp muyageip. ⁸ Sadukaio a zen mumujan gâbâ zaatzaat sot sumbem a sot um dâp zo mân ziap sâmarâwe. Ka Parisaio a zen kut nâi nâi zorat nângâne bon opmap. ⁹ Oi zorat minduminduzinjan den sârek patâ âraguwe. Yatâ opñâ Parisaio a zengât kâmurân gâbâ Kembangât gurumin den galem a

nâmbutjâ zen zaatjâ den kârâpñoot itâ sâwe, “Nen a zi egindâ tosanâ bun uap. Sumbem a mo a tabâjâ zinjâ den dukuwe oi ko dap sânat?”

¹⁰ Oi den kârâpñoot âragunetâ kâwali a galem a patâ zâk Paulo kumbegât kenjât op sâi arâpñâ kâmut zinjâ geim Paulo osetziñan gâbâ gâsum diim namâziñan zâiwe.

¹¹ Njâtik zoren Kembujâ muyagem Paulo gootñan kin itâ sâip, “Gâ mân kenjât ot. Ziren Yerusalem kamânân nâgât den siñji sâmbuyagiat, zo yatik Roma kamânân sâmbuyagiban.”

Yuda a nâmbutjâ Paulo kunam sâwe.

¹² Hañsâi Yuda a nâmbutjandâ den itâ sâmbaawe, “Nen nalem birâm yenâk ândinat. Paulo kom ko nem ândinat.” Yatâ sâmb Anutu mâteñan den zo sâmb kâtigiwe. ¹³ A tenjâziñ 40 yatâ zorâñ den zo sâwe. ¹⁴ A zo zengâren gâbâ nâmbutjandâ tirik namâ galem a patâgâren âim itâ sâwe, “Nen nalem birâm ândimjâ Paulo kom nalem ninatkât sâmb kâtigien. ¹⁵ Zorat gâ sot a sâtjâ zen kâwali a patâgâren den itâ pane âibap, ‘Gâ Paulo sângonguna gâi zâkkât diñâ sâmb kubiknat.’ Oi dinziñâ nângâm Paulo sângongoi mâtâbân gâi kunat.”

Paulo biitjandâ kâmbamgât den sâmbuyageip.

¹⁶⁻¹⁷ Oi Paulogât biitjandâ kâmbamgât den zo nângip. Nângâmñâ kâwali a zengât namin bagim anijâ dukuip. Dukui ko Paulonâ kâwali a zengât a sâtjâ ñâi konsâm itâ dukuip, “Gâ kâtep zi kâwali a patâgâren diim âina den ñâi dukubap.” ¹⁸ Sâi a zorâñ katep zo diim patângâren âim itâ dukuip, “A tâk namin taap, kutjâ Paulo, zâkñâ noonsâm dâtnogi katep zi diim gaan. Katep zirâñ den ñâi dâgobap.” ¹⁹ Yatâ sâmb dukui kâwali a galem patâñâ katep bikñan gâsum diim ginñan âim mâsikâm sâip, “Den dap dâtnoban?” ²⁰ Mâsiki katepñâ itâ sâmb dukuip, “Yuda a zen gâgâren den pane gâbapkât den saage. Mukan Paulo minduminduziñan diim âine topñâ sâmb muyagibapkât dâgobi. ²¹ Dâgone dinziñâ mân nângâban. A 40 yatâ zorâñ Paulo kunam se. Zen nalem birâm ândim Paulo kom nalem ninatkât se. Oi zen Paulo kunam mâtâbân mambât te.” ²² Katep zorâñ den yatâ sâi kâwali a galemñâ den itâ sâmb sângongoip, “Gâ den dâtnogat, zo a ñâi mânâk dâzângoban.”

Kâwali a zinjâ Paulo Kaisarea kamânân diim âiwe.

²³ Oi kâwali a galem a patâñâ kâwali a sâtjâ zagât diizikâm itâ sâmb dâzâkoip, “Zet sâitâ kâwali a ki mâtâp âiainâ 2 handeret sot kâwali a bâu biosi kwâkñan âiainâ 70 sot liñgip kâlâu a 2 handeret zorâñâ kubikangâm ñâtikkât narâk nâmburân kimembut, narâk zoren Kaisarea kamânân âibi.

²⁴ Oi Paulogât bâu biosi ñâi kwâkñan tâpapkât kubikpi. Oi mulunâk galem okñangâm Roma a kutâ Pelikigâren diim âibi.”

²⁵ Oi Kâwali a galem a patâñâ Pelikigât ekap ñâi itâ kulemgoip,

²⁶ “Klaudio Lisia, nâñâ a kutâ âlipñânâ Peliki, gâgât ekap zi kulemguan.

²⁷ Kâwali a zinjâ ñâi diim ge. Zo Yuda a zinjâ kune mumbam oi a zo Roma a nângâmñâ sa kâwali anâ sot âimñâ bitziñan gâbâ mâkâwen. ²⁸ Oi denân parâwe, zorat topñâ nângâbat sâmb a sâtjâ minduminduyân diim âiwan. ²⁹ Diim âim ziñangât gurumin den sâne itâ nângâwan. Kut ñâi ñâi oip, zorâñ kâmbam mo tâk namin tâtât, zorat dâp mân uap. ³⁰ Oi a nâmbutjâ zinjâ Paulo sipkum

kunam utne gâgâren sângogua gaap. Oi den sâkņanâk sâme, zen sângonzâņgua gâgâren gam diņâ dâgobi.”

Ekap yatâ zo kulemgum kâwali arâņņâ zingâm mem âibigât sâip.

³¹ Oi Kâwali a zen patâgât den lumņâ nâtigân Paulo diim âim Antipatri kamânân takâwe. ³² Haņsâi kâwali a nâmbutņâ kamânziņan puriksâne kâwali a biosi kwâkņan tâtat ziņik diim âim Kaisarea kamânân takâwe. ³³ Takâm a kutâ ekap pindâm Paulo yatik bikņan parâwe. ³⁴ A kutâņâ ekap zo sâlâpkum Paulogât hân topņanņgât mâsikip. Zâk Kilikia hânân gokņâ nâņgâm itâ sâip, ³⁵ “A denân gâbanse, zen gane narâk zoren den kubiknat.” Yatâ sâm kâwali a zengât bitziņan pâi diim Herodegât den kubikkubik namin pam galem urâwe.

24

Yuda a Kaisarea kamânân Paulogât den sâgânâk sâwe.

¹ Sirâm bâtnâmbut âki tirik namâ galem a patâ Anania, zâk sot galem a nâmbutņâ sot a nâi kutņâ Teatulo, zen Kaisarea kamânân geim Paulogât den sânam Roma a kutâgâren âiwe. ² Âine a kutaņâ sâi Paulo diim gane Teatuloņâ Paulo tosaņanņanņgât den itâ sâm muyageip, “A kutâ âlipņâ Peliki, gâ âlip galem otningâna lumbeņ ândimen. Oi Yuda a kâmut nen zi betniņan mena ândiândi âlip ândien. ³ Gâ kâmân dâp âlip galem otningâmat, zorat nâņgindâ âlip opmap.

⁴ Oi den sa kârep opapkât nâņgânina den pânķânok dâgobâ. ⁵ A zirat nâņgindâ bâliņ opmap. Yuda a hânņâ hânņâ den dâzâņgom um gulip kwatziņgâmap. A zo Nasarete gokņâ sarâ agât arâņņâ, zengât a sâtnâ ândiup. ⁶ Zâkņâ tirik namin âim mem bâliņ kwapâ sâi gâsuwen. ⁷ Niinņâ gurumin den lum kubiknam oindâ Kawali a galemņâ Lisia, zâk sot arâņņâ ga diim âiwe. ⁸ Oi denân parâwen, nen gâgâren gânatkât sâip. Oi nen den dâgogen, zorat gikak mâsikâm topņâ nâņgâban.”

⁹ Den yatâ sâi Yuda a ziņâ beķņan mem zorik sâwe.

Pauloņâ Peliki mâteņan den torenņâ sâip.

¹⁰ Oi Pelikiņâ bikņâ dâp oi Pauloņâ itâ sâip. “Gâ Yuda nengât hân ziren a kutâ op narâk kârep ândim gâin, zorat umâlibân den sâbat. ¹¹ Nâ Yerusalem kamânân Anutu mâpâsibam op zâim ândia sirâm kiin zagât uap. Den zorat um zagât op a zi mâsikâziņgâna dâgonek. ¹² Nâ tirik namin mo mâpâmâpâse namin mo sombemân a ambân zen sot sârek den mân âragoindâ niņgirâwe. ¹³ Oi a zirâņâ den se, zorât bonņâ mân tirâpgobi.

¹⁴ Oi nâi dâgoga nâņgâ. Mâtâp uņakņâ birâme, zorik ândim sâkurâpnâ zengât Anutu mâpâseman. Ka Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zorat nâņga bonņâ opmap. ¹⁵ Oi gâtâm Anutuņâ a orot mâmeziņ bâliņâ sot âlipņâ, nen mumuņan gâbâ mânginiņgi zaatnat, zo nâņgâm ândime. Zo yatik nâ nâņgâm ândiman. ¹⁶ Yatâ opņâ galem oranņgâm ândim Anutu sot a zengât mâteziņan anun mân op ândiman.

¹⁷ Yatâ op hân kârebân ândim bukurâpnanņgât kât mem Yerusalem kamânân gâwan. ¹⁸ Kât zo mem gam tirik namin zâim kubikanņgâm ta muyageniwe. Zoren a kâmurân mo kwamit patâ, zoren mân tarâwan. ¹⁹ Asia hânân gâbâ Yuda a nâmbutņâ zen tarâwe. Oi a zo ziņâ nâgât tosa nâņge oi ko gâgât mâteņan ga sâm muyaginek. ²⁰ Mo a sâtnâ

mindumunduyân nâjâ den sa tosa nâi muyagiwe oi ko a zi zinjâ gâgât mâtegan sapsunek. ²¹ Nâ a minduminduyân den kânok sâwan. Zo nângâne mân dâp oip. Zo ko den kâtik sâm itâ sâwan. Mom zaatzaatjâ den zo sâman, zorat nâmbutjandâ denân nâbanetâ kinzan.”

²² Paulonjâ den yatâ sâi ko Roma a kutâ Peliki, zâk Paulogât den zo mân sâm kwâkâm biri zeip. Wangât, zâk mâtâp unjakjâ zorat den singi nângip, zorat itâ dâzângoip, “Kâwali a galem a Lisianjâ Yerusalem kamânân gâbâ gâi ko zengjât den sâm kwâkâbat.” ²³ Yatâ sâmjâ kâwali a sâtnjâ itâ sâm dukuip, “Gâ sâne arâpkâ zen Paulo galem op kâsa mân okjângâbi. Bukurâpnjâ, zen kut nâi nâi mem ga pindânam utne mâtâp mân doongubi.”

Paulo zâk kendon patâ zâgât tâk namin tâip.

²⁴ Sirâm nâmbutjâ zo tapjâ Peliki zâk ambinnjâ, Yuda goknâ, kutjâ Durusila, zâk sot tapjâ Paulo sâi gâm Kristo Yesu nângâm pâlâtâj kwâkwatjângât dâzâkoip. ²⁵ Oi Paulonjâ târârak ândiândij sot âknjâlegât kendon ândiândij sot hâuñjâ mimiñjângât narâknjâ, zorat den sâi Pelikinjâ kenjât opjâ Paulo itâ sâm dukuip, “Âlip âi ândina neñjât kabâ nâi muyagei ko sa gâban.” ²⁶ A kutâ zo Paulo kât nibap sâm narâk dâp sâi gâi zâk sot den den op ândeip. ²⁷ Oi kendon zagât âki a kutâ nâi kutjâ Porikio Pesto, zâk Peliki hâukwâip. Oi Peliki zâk Yuda a ambân umziñ âlip upapkât Paulo tâk naminâk birâñjângâm arip.

25

Yuda a zen Pestogâren ga Paulogât den sâwe.

¹ Pestonjâ nep zo mem sirâm karâmbut tap Kaisarea kamânân gâbâ Yerusalem kamânân zarij. ² Zai taki tirik namâ galem a sot Yuda a zâizâinj, zen zâkkâren gamñjâ Paulogât den dukuwe. ³ Zâk nângâziñgâm sâi Paulo Yerusalem zâibapkât sâwe. (Oi zen ziinjâk mâtâbân Paulo tik tap kunat sâm, sâm kâtâj urâwe.) ⁴ Sânetâ Pestonjâ itâ sâm dâzângoip, “Paulo zâk Kaisarea kamânân tâk namin taap. Oi zoren âburem geibâman. ⁵ Paulogât tosa sânam zengâren gâbâ a sâtnjâ, zinjâ nâ sot ârândâñ geimñjâ sâbi.”

⁶ Yatâ sâmjâ sirâm nâmburân karâmbut mo bâzagât yatâ zo Yerusalem kamânân tap ko Kaisarea kamânân giarip. Zoren taki mirâ hanjsâi den sâsâñ namin zâimñjâ sâi Paulo diim zâiwe. ⁷ Paulonjâ zari Yuda a Yerusalem kamânân gâbâ gawe, zen haamgunjâ tosanjângât opjâ den donjâp sâm kirâwe. Den sâwe, zorat bonjâ nâi mân muyageip. ⁸ Sâne Paulonjâ dinziñjâ mem gem itâ sâip, “Yuda a zengât gurumin den sot tirik namâ sot Roma a kutâ patâ, zen mân sâm bâlij kwatziñgâman.”

⁹ Sâi Pestonjâ Yuda a umziñ âlip upapkât Paulo mâsikâm sâip, “Gâ dap nângat? Gâ diigim Yerusalem kamânân zâim zoren diñgâ sâm kwâkâbâ?”

¹⁰ Sâi Paulonjâ itâ sâm dukuip, “Buñjâ. Nâgât den ziren sâm kwâkâban. Roma a kutâ patâ Sisagât namâ zi. Gâ gikâk nâgât topnâ nângat. Nâ Yuda a mân bâlij otziñgâwan. ¹¹ Nâ tosa patâ muyagem sâi ko nobâ sâna sâknâ mân angân kârâban. Zen nâgât sâknânk se, gât ko zengât bitziñjâ mân nâbanban. Zorat Roma a kutâ patâ Sisa dinnâ sâm kwâkâbapkât san.”

¹² Yatâ sâi Pesto sot arâpnjâ zen mindum den âragumñjâ Pestonjâ Paulo itâ sâm dukuip,

“A kutâ patâgât sat, zorat a kutâ patâgâren âiban.”

A kutâ Agripanâ Pestogâren gâi Paulogât den dukuip.

¹³⁻¹⁴ Sirâm nâmbutnâ âki a kutâ Agripa sot ponânâ Beanike zet Kaisarea kamânân geim Pesto buku oknangâm sirâm nâmbutnâ zâk sot tâtat mâme oitâ Pestonâ Paulogât den sinji a kutâ itâ sâmb dukuip, “Pelikinâ tâk namânjan a nâi pam ari zi taap. ¹⁵ Oi nâ Yerusalem kamânân zariandâ Yuda a zengât tirik namâ galem a sot a zâizâinj zen nâgâren mindumnjâ a zo kua mumbapkât sâwe. ¹⁶ Oi nâ den torenjâ itâ sâmb dâzângowan, ‘Roma a nen dengârâk op a kâmbamân mân zâmbanmen. Oi nen itâ upmen. A toren toren minduzinjindâ torengoot sâi torengoot sâi yatâ sâme.’

¹⁷ Yatâ dâzângua zen gane haņsâi den namin zâim Paulo sot Yuda a minduzinjâwan. ¹⁸⁻¹⁹ Oi Yuda a zinjâ zâkkât bâlinjâ nâi sâbi sa ko zen Yuda a ziinjângât gurumin den, zorat âragwârâgu urâwe. Oi a mumunjâ nâi Yesu, zâkkât den mem ândiwe. A zorat Paulonâ itâ sâmap, ‘Zâk zaat ândiap.’ ²⁰ Nâ den zorat kwaknjâ Paulo Yerusalem kamânân zari dinjâ sâmb kwâkâbatkât dukuwan. ²¹ Dukua Paulo zâk Roma a kutâ patânâ dinjâ kwâkâbatkât sâip. Oi Roma a kutâgâren âibapkât tâk namin mambât ândiap.” ²² Pestonâ yatâ sâmb dukui Agripanâ sâip, “Nâ a zorat dinjâ nanjâbatkât otnigap.” Sâi Pestonâ itâ sâip, “Âlip. Mukan dinjâ nângâban.”

Paulonâ a kutâ Agripagât mâteņan kirip.

²³ Mirâ haņsâi Agripa sot Beanike zet a kutâ neulezikņoot den namin zâiwet. Oi kâwali a patâ sot kamân zorat a zâizâinj, zen molizikâne ârândân zâiwe. Zâinetâ Pestonâ sâi Paulo diim zâiwe. ²⁴ Diim zâine Pestonâ den itâ sâip, “A kutâ Agripa sot a nen sot zi te, zen dâzângua nângânek. A kinzap, zirat opnjâ Yuda a pisuk Yerusalem kamânân sot ziren, zen zâkkât tosgât den sâmb den kwamit patâ itâ sâwe, ‘Zâknâ ândei mân dâp upap.’ ²⁵ Zen yatâ sâwe. Nâ ko tosanjâ kârua kâmbangât sinji mân uap. Oi Roma a kutâ patâgât sâipkât zâkkâren sângongua âibap. ²⁶ Oi zâkkât tosa mân muyagemnjâ a kutâ patâgât ekap kulemgubâ sâmb kwaksan. Zorat a zi, zengâren sot a kutâ Agripa, gâgât mâteņan ga kinzap. Oi zâkkât toņnâ sâi nângjindâ dinjâ ekabân kulemguandâ âibap.

²⁷ Nâ tâk namâ a nâi tosanjângât den mân kulemgum yenâk Roma kamânân sângongua ari mân dâp upap.”

26

Paulonâ Agripa sot Pesto, zekât mâtezikņan den sâip.

(Apo 9:3-19; 22:6-16)

¹ Agripanâ Paulo itâ sâmb dukuip, “Gikak topkâ sâna nângânâ.” Sâi Paulonâ biknjâ pamnjâ den itâ sâmb dâzângoip, ² “Yuda a zinjâ denân nâbanse, zorat torenjâ a kutâ Agripa mâteņan sâbatkât umnâ âlip uap. ³ Gânjâ Yuda a neņgât orot mâmeninjâ sot kut nâi nâi upmen, zo toņnâ nângâm nanjat. Nângânina den sinji kârep patâ sa mân âkon upan.

⁴ Nâ kateņnan gâbâ Yerusalem kamânân bukurâpnâ osetziņan ândia orot mâmenâ zo ek nângâwe. ⁵ Zen nâgât toņnâ ek nanjâweņâ mân se. Nâ Parisaio a zengât oserân ândim lâmbarâwan. Sâkurâpniņ zengât gurumin den zo lum ândim kâtigewan. ⁶ Nâ tâk namin zeman, zo nâigât buņâ. Anutuņâ âse sâkurâpniņâ zengât den nâi sâmb kâtigep. Den zo itâ. Nen ândim momnjâ zaatnat. ⁷ Den zo bonnjâ upapkât Isirae a kâmut kiin zagât, zen nâtik sirâm sâmb ândime. Nâ den zorat op nângâm ândia Yuda a zinjâ

denân nâbarâwe. ⁸ Anutuñâ a mumuñâ mânggiziñgâmap. Zen wangât zo nângâne mân orotñâ yatâ uap?

⁹ Nâ mâruman itâ nângâm ândiwan. Yesu, Nasarete gokñâ sot arâpnâ kâsa otziñgâm sa buñ upigât nepnâ tuum ândiwan. ¹⁰ Yerusalem kamânân nep zo tuum ândim Yesugât a donjbeþ tâk namin zâmbam ândiwan. Tirik namâ galem a patâ, ziñâ kâmbam sot tâk namin zâmbanbatkât nep diñ sâm nine ândiwan. A zângonatkât den sâne den zo tângum sâmarâwan. ¹¹ Yuda a zengât mâpâmâpâse namâ dâp a ambân Yesugât kutñâ sâm bâliñan kwapigât zângom sâknam ziñgâm gâwan. Oi nâ um kâlak otziñgâm hân nâin nâin âi zângom sâknam ziñgâm gâwan.

¹² Yatâ ua tirik namâ galem a patâ ziñâ nep zo nine Damasiko kamânân âiwan. ¹³ Mâtâbân aria mirâ bâkñan oi sumbemân gâbâ kârâþ âsakñâ âsagem gem nâ sot bukurâpnâ âsageniñgip. O a kutânâ, mirâsiñ zerâmp, zo tobat nâi. Zi âsakñâ patâ, mirâsiñ zo walip. ¹⁴ Yatâ muýagei nen hânân gei zeindâ Yuda denân den nâi itâ nângâwan, ‘O Saulo, Saulo, gâ wangât nom ândiat? A nâinâ wâuñâ dumunân pam diim âibam oi hârânsâm tâpap zo ko sâknam nângâbap. Zo yatâ sâknam nângâm ândiat.’ ¹⁵ Oi nâñâ itâ sâwan, ‘Kembu, gâ nâi?’ Sa itâ dâtnogip, ‘Nom ândimat. Nâ Yesu. ¹⁶ Gâ zaat kinan. Nâ kore anâ gâsum sâlâpgobam muýagegigan. Kut nâi nâi eksat sot kut nâi nâi gâtâm tirâpgobat, zorat sinji a ambân dâzângom ândiban. ¹⁷ Nâ Yuda a zengât bitziñan sot hân nâi a zengât bitziñan gâbâ mâkâgim ândibat. ¹⁸ Nâ sângongoga zengâren âi sinji âlipñangât nep tuuna umziñ âburibap. Zen nâttâtik ek birâm âsakñan bagibi. Sataññâ zaaziñgi ândie, zo birâñangâm Anutuñâ a upi. Oi tosaziñ gulipkoi nângâm pâlâtâñ kwatniwe, zengât kâmurân bagim sumbemgât sinji upi.’ Zâk yatâ sâm dâtnogip.

¹⁹ A kutânâ Agripa, nâ sumbemân gâbâ den nângâwan, zo lum ândiwan. ²⁰ Zo ko kândom Damasiko kamânân dâzângowan. Oi kamân zo birâm Yerusalem kamânân âim dâzângowan. Zobâ Yudaia kamânñâ kamânñâ âi dâzângowan. Oi hân nâin gokñâ, zengâren âi nep tuuga umziñ melânâ Anutuñâ sot pâlâtâñ op târârak ândibigât dâzângowan. ²¹ Yatâ op ândiwan, zorat Yuda a ziñâ tirik namin gâsunim mumbatkât nowe. ²² Oi Anutuñâ zâk betnan mei sinji âlip sâwanñâ sâm ândiman. Oi a zâizâinâ sot giginâ zo dâp kânok dâzângom ândiman. Mâruman Mose sot Propete ziñâ bet a nâi muýagibapkât kânñan sâwe, zorik sâm ândian. ²³ Den zo itâ. Kristo zâk sâknam nângâm mumbapkât sâsâñâ. Oi mumuñâ zengâren gâbâ kândom op zaatñâ zâkkât den zo Yuda sot hân nâin gok, zengât âsakñâ upap. Oi nâ den zo sâman.”

²⁴ Paulonâ yatâ dâzângom tâi Pestonâ den kambânâ sâip, “Paulo, umgâ gulip oi den lañ sat? Ekap donjbeþ sâlâpkum ândina umgâ gulip oip.” ²⁵ Sâi Paulonâ itâ sâm dukuip, “A kutâ âlipñânâ, nâ umnâ mân gulip oi san. Nâ den san, zo bonñâ sot târârakñâ. ²⁶ Den san, zorat topñâ a kutanâ âlip nângap. Oi zâkkâren aksik dukum nângan. Kut nâi nâi zo tik mân muýageip, zorat a kutâ mân kwaksap. ²⁷ A kutâ Agripâ, gâ Propete zengât den nângâna bon uap? Gâ nângâm kwâtâtiat. Zo nângan.”

²⁸ Yatâ sâi Agripañâ Paulo itâ sâm dukuip, “Gâ sâna mân kârep oi Kristo a opam.”

²⁹ Sâi Paulonâ itâ sâip, “Gâ sot a nâmbutñâ zi tap den zi sa nânge, zen Kembuñâ betziñan mei nâ yatâ upigât san. Ka nâ tâk namin saanine ândian, zorat mân san. Den sinji âlipkât op san.”

³⁰ Yatâ sâi a kutânâ Agripa sot Pesto sot Beanike sot a nâmbutjâ, zen zaat namin gâbâ gem âiwe. ³¹ Âi kinjâ âragum sâwe, “A zi kâmbam mo tâk namâgât sinji mân oip.”

³² Sâne Agripanjâ Pesto itâ dukui, “A zi zâk Roma a kutâ patâ Sisanjâ dinjâ kwâkâbapkât mân sâip sâi ko gâ olanja âi yen ândibap.”

27

Paulo diim Roma kamânân âinam wajgâyân zâiwe.

¹ Italia hânân âinatkat sâne Roma kâwali a sâtnjâ kutnjâ Yulio, zâknjâ Paulo sot tâk namâ a nâmbutjâ diizingi wajgâyân zâiwe. (Luka nâ zen sot âiwen.)

² Wanjâ zo Adramitejâi kamânân gâbâ gâip. Zo Asia hân murukjan kamân tap arip, zoren âibapkât sâsâj. Wanjâ zoren zâim Makedonia a nâi kutnjâ Aristako, Tesalonike kamânân gok, zâk sot âiwen. ³ Mirâ hanjsâi Sidonj kamânân takâm Yulionj Paulo buku okjanjâm nângânjâi kamânân âimnjâ bukurâpjoot nalem niwen. ⁴ Oi zobâ arindâ pibânjâ gam mem kâbakjei Kipiro hânân âim hân kândâtjan âiwen. ⁵ Oi Kilikia sot Pampilia zengât saru mâtâp âimnjâ Mila kamânân, Likia hânân takâwen.

⁶ Zoren wanjâ nâi tâip. Zo Alesandiria kamânân gâbâ gâip. Zorânjâ Italia hânân âibam oi Kâwali anjâ sâi zoren zâiwen. ⁷ Zâimnjâ mulun âim Kirido kamân gootjan takâwen. Oi Pibânjâ mem kâbakjenijâi kamân zo birâm Keret hânângen âiwen. ⁸ Salimone kamân goot goot âim nep patâ tuum âimnjâ Lasea kamân gootjan saru biknjâ nâi tâip, zoren takâwen. Kutnjâ wanjâ tâtat âlip.

Paulogât den nângâm tâtâlim âiwe.

⁹ Saruyân narâk kârep arindâ Yuda zengât kendon narâknjâ âki pibâ narâknjâ mâte oip. Zorat Paulonjâ girem den dâzângom sâip. ¹⁰ “Bukurâp, zi dum âinatkat nânga âlip âinatkat dâp mân uap. Nen âinarân irâ sikumâk bujâ, nen ârândânjâ wanjâ bâlij oi sâruyân tâmbetagonbengât umnâ gwârâ uap.” ¹¹ Yatâ sâi kâwali a sâtnjâ Yulionj Paulogât den birâm wanjâ marinjâ sot galem a, zekât dinzik lugip. Oi saru biknjâ zoren map pibâ gâi wanjânjâ tâpapkât dâp mân oip. ¹² A donjbejnâ zorat Keret hânân saru biknjâ nâi kutnjâ Poinike, zoren âi tâindâ pibâ narâk âki âinatkat sâwe. Saru biknjâ zoren pibâ patâ mân komap.

Saruyân geinam urâwe.

¹³ Oi pibâ bâbâlanj mirâ toren gâbâ gâi umzij âlip oi kela sâmbune koggâi Keret hân nângâm âiwen. ¹⁴⁻¹⁵ Âim tâindâ pibâ patâ yuaranjâ ga mem kâbakjei hân zo birâm mâtâp tâpkoi osim birâwen. ¹⁶ Yatâ opnjâ hân nâi kutnjâ Kaunda, zorat nângâmjan ârindâ bamin zo saruyân geibam oip. ¹⁷ Oi nep patâ tuum sâmbuindâ koggâip. Oi wanjâ âbângubapkât tâk donjbej kâpim saawen. Oi saruyân kât nâi kirip, kutnjâ Sirita, zoren âibemgât pibâgât isen diigindâ gei pibânjâ kom kâbakjei mâtâp gulip âiwen. ¹⁸ Pibâ imbanjâ kom zeipkât hanjsâi sikum mem pane saruyân giarip. ¹⁹ Sirâm karâmbujan wanjâgât kut nâi nâi mem pane saruyân giarip. ²⁰ Sirâm nâmbutjan pibâ donjbejnâ koi mirâsinj sot sângelak mân muyagei eknjâ umnij kenjât oi tâmbetagonamen sâm nângâwen.

Paulonjâ um âlip kwatizingip.

²¹ Oi a zen nalem birâm narâk kêrep yen ândine Paulonâ osetziñan kin itâ sârn dâzângeop, “Bukurâp, zen nâgât den nângâwe sâi ko Keret hânân ândibem. Oi sikum kut nâi nâi tâmbetkuwen, zo mân muyagebap. ²² Zen mân kenjât utnek. Anjâ mân buj utnat. Wanjâ ko tâmbetagebap. ²³ Nâtigân Marinâ kutnjâ konsâm mâpâseman, Anutu, zâknjâ sumbem kore anjâ sângongui gem ga nâgâren muyagem itâ sârn dâtnogap, ²⁴ ‘Paulo, gâ kenjât mân ot. Gâ Roma a kutâ patâgât mâtenjan takâ kinban. Oi itâ nângâ. Anutuñâ gâ galem otgigi gâ sot a wanjâyân te, zo mân tâmbetageobi.’ ²⁵ Zorat bukurâp, zen umziñ âlip oik. Nâ Anutugât um zagât mân opman. Nâ itâ nânjan, ‘Den dâtnogap, zo bon upap.’ ²⁶ Wanjânâ hân nânin âi komjâ âbângubap.” ²⁷ Adria saruyân lan gulip ândim tâindâ ma sirâm kiin kimembut oi nâtik tânâmnan wanjâ galem a ziñâ hân gootjan gen sârn nângâwe. ²⁸ Yatâ nângâmñâ tâk dâp pane saruyân giari kêrepñâ a kânok yatâ oip. Oi mâik nâi âim du pane giari kêrepñâ kiin bâtnambut yatâ oip. ²⁹ Oi kât kwâkñan zâibap sârn kenjât op wanjâ tipñan kela patâ kimembut saam pane giari mirâ hanjâsbapkât mambât tarâwe. ³⁰ Tapñâ wanjâ galem a zen kenjât op wanjâ birâm âinam hamin mem pane saruyân giari den sarâ itâ sâwe, “Nen wanjâ sângânñan kela yâmbât saanamen.” ³¹ Yatâ utnam utne Paulonâ kâwali a sâtnjâ sot arâpnjâ itâ sârn dâzângeop, “Wanjâ galem a zen âine nen saruyân geim nanjânat.” ³² Dâzângeoi kâwali a zen bamingât tâknjâ mânânjâtne saruyân giari birâwe.

³³ Mirâ hanjâsbapkât mambât tapñâ Paulonâ a aksik nalem ninatkât itâ sârn dâtnângeop, “Zen umziñ kenjât oi nalem mân nem ândine sirâm kiin kimembut âkap. ³⁴ Gât ko nalem nimbîgât sa mân kwâkâbi. Nalem nem ko kêrâkñan zâi ândibi. Sâkziñ mân tâmbetageobi. Zen hâlâuyâk op ândibi.” ³⁵ Yatâ sâi egindâ nalem nâi memñâ Anutugâren sâiwap sârn namuñ neip. ³⁶ Nei ekñâ umniñ bâbâlan oi nen aksik nalem niwen. ³⁷ A wanjâyân tarâwen ko terjânin 276 yatâ zorân tarâwen. ³⁸ Nen nalem nem âkon opñâ wanjâ kâligen gâbâ nalem mem pâindâ saruyân giari wanjâ bâbâlan op kopgâip

Wanjânâ saru sâtnjan âbângeop.

³⁹ Mirâ hanjâsâi hân nâi ekñâ kwagâwen. Wanin gien sâwen. Oi saru bikñâ nâi kâtnjâ buj ekñâ zorat sâtnjan zâinat sârn urâwen. ⁴⁰ Galem a ziñâ kelagât tâknjâ mânânjâtne saruyân giari tâk olanjâ pibâgât isen nâi saane zarip. ⁴¹ Wanjâ âimñâ hân murukñan zâim wanjâgât sângânñandâ hânân sum kâtingei saruñâ wanjâ tipñan kom namuñ. ⁴² Wanjâ âbângeoi kâwali a ziñâ tâk nâma a zen âibegât zânjonam sâwe. ⁴³ Patâziñandâ Paulogât op kwâkâziñgip. Oi sâi nambutñandâ saru lâbânjum âiwe. ⁴⁴ Ka nambutñâ ombon sot nak sâmbanâ kwâkñan âiwe. Zo yatâ opñâ nen aksik saru sâtnjan takâm zâiwen.

28

A aksik Melite hânân zâiwe.

¹ Nen hâlâuyâk sagân zâimñâ tâunan zo kutñâ Melite sâne nângâwen. ² Hân mâirâp ziñâ buku otniñgâm map paten op zeî kêrâp sândum une sei nângâwen. ³ Paulonâ kêrâp tâmbânjoot zo mem pâi sei kêrâp zorat umnan gâbâ mulum kâtik kopgam Paulo sâlâpñan zim kâtingem kirip. ⁴ Oi kamân mâirâp zen zo ekñâ âragum sâwe, “A zi kâmbam a. Saruyân mân

buŋ op kopgap, zorat hâuŋâ muyagenângap.”⁵ Paulonâ ko mulum zo kwititapkoî kârâbân geim Paulo mân tâmbetkoip.⁶ Yatâ oi hân mâirâp zen biknâ lâmbatpap mo kek mumbap sâm mambât ek tarâwe. Narâk kârep ek tatne buŋ oi itâ nângâwe, “A zi ko bem lopio.”

Paulonâ a sisi mâsekziŋoot kubikziŋgip.

⁷ Kamân ândiwen, zorat nanngâmjan a kutâziŋ tâip, kutnâ Popilio. Zâkkât mirâ kamân zo zeip. Oi a zorân on galem otningi zâkkât mirin sirâm karâmbut ândiwen.⁸ Zoren ândeindâ Popilio ibânâ mâsek op sâk kârâp taki umân bâba oip. Oi Paulonâ nângâm mirin zâim biknâ kâukjan pam ninâu sâm kubikjanŋgip.⁹ Yatâ oi hân zorat mâirâp zen a ambân mâsekziŋoot zen sinŋi nângâm ganetâ kubikziŋgâmâip.¹⁰ Oi zorat hâuŋâ a zen umâlip op galem otningâne âinam oindâ mâtâpkât kut nâi nâi betnijan miwe.

Paulonâ wanŋâ nâin zâim Roma kamânân arip.

¹¹ Hân zoren ândeindâ kâin karâmbut âki wanŋâ nâin zâiwen. Wanŋâ zo Alesandiria kamânân gok. Sângânjan lopio booboo zagât sobine kirâwet. Nen ândiwen, zoren wanŋâ zoren tâi map pibâ narâk âki zâiwen.¹² Âim Siraku kamânân takâm sirâm karâmbut tarâwen.¹³ Zo birâm haangum Region kamânân takâwen. Sirâm nâin mirâ toren gâbâ pibâ ga kâbakneniŋi nâtik sirâm zagât âimnâ Puteoli kamânân takâwen.¹⁴ Zoren takâm wanŋâyân gâbâ gem gam Yesugât kâmut muyageziŋgâm sirâm nâmburân zagât zen sot ândiwen. Oi zobâ Roma kamânân âiwen.¹⁵ Yesugât kâmut Roma kamânân ândiwe, zen nenŋât sinŋi nângâm Apio kamânân âine kândianŋâwen. Oi nâmbutnâ mirâ karâmbut, zoren kândianŋâwen. Oi Paulonâ ziŋgitnâ umâlep nângip.

Paulonâ Yuda a den dâzânŋoip.

¹⁶ Roma kamânân takâm a sâtjandâ sâi Paulo tâk namin mân parâwe. Kâwali a nâinjâ Paulo diim âi mirin pam galem oip. A nâmbutnâ ko tâk namin zâambarâwe.

¹⁷ Zoren ândei sirâm karâmbut âki Paulonâ sâi Yuda a sâtjâ zen gane itâ sâm dâzânŋoip, “Bukurâpnâ, Nâ Yuda a bukurâpniŋâ kwerâziŋ mân sâwan. Sâkurâpniŋ zengât den mân kowan. Oi zen laŋ Roma a zengât bitziŋan nâbane Yerusalem kamânân tâk namin nâbarâwe.¹⁸ Roma a ziŋâ topnâ sâmŋâ nobigât tosanâ kârum birâninam urâwe.¹⁹ Ka Yuda a zen mân birâniŋigât kâtigine Roma a kutâ patânâ dinnâ sâm kwâkâbâpkât sâwan. Nâ Yuda a bukurâpnâ zengât um kâlak mân nângâwan.²⁰ Oi nâ zorat ziŋgitnâ zen sot den utnatkât sa ge. Isirae a nen momnâ zaatzaat den zo nângâm ândimen. Den zorat tâkŋâ saanine ga ândian.”

²¹ Yatâ sâm dâzânŋoi sâwe, “Ândiren Yuda hân topniŋan ândie, zen gâgât den nâi mân kulemgum niŋge. Zoren gâbâ a nâi mân gam sâm bâliŋ kwatgigi nângâwen.²² Zorat den mem ândiat, zo gikak sâna nângânatkât sen. Oi mâtâp uŋaknâ zorat itâ nângâmen. Hân dâp a ambân, ziŋâ sâm bâliŋ kwâtziŋgâwe.”

²³ Yatâ sâm narâk nâi parâwe. Zo mâte oi Yuda a aksik Paulogât mirin mindune Anutugât um topnan ândiândiŋanŋât den hangât topkwap dâzânŋom tâi nâtikâsâip. Oi Mosegât gurumin den sot Propete zengât den kulemguwe, zo Yesugâren bonnâ âsageip. Zorat den dâzânŋoip.²⁴ Oi a nâmbutnâ zen diŋâ nângâwe. Oi nâmbutnandâ diŋâ birâwe.

²⁵ Oi den sâm kâsâpagone Paulonâ itâ sâm dâzânngoip. “Tirik Kaapumñâ Propete Yesaia den dukui sâkurâpniñ den itâ sâm dâzânngoip,

²⁶ ‘Gâ âi a kâmut zi itâ dâzânnonan, “Kindapziñandâ den nângânângân, zo nângâbi. Ka umziñandâ ko mân nângam kwâtâtibi. Sinziñandâ igikñâ, zo ikpi. Ka zorat topñâ zo mân ek kwâtâtibi. ²⁷ A ambân kâmut zen zi um kâtik. Kindapziñ bâpsâsânâ. Sinziñandâ mân ek kwâtâtibi. Umziñandâ mân nângâm kwâtâtibi. Oi umziñ mân melârne ko nâ dap yatâ kubikziñgâbat.” ’

²⁸ Zorat nâ dâzângua nângânek. Anutuñâ kubikkubik mâtâp muyageip, zo a hân nâin gok zenğât siñgi uap. Zen nângâm âkñâlîbi.”

²⁹ Yatâ sâm dâzânngoip Yuda zen ziiñak den sâm mâsikâyanğâm âiwe.

Paulo Roma kamânân kendon patâ zagât ândeip.

³⁰ Oi Paulonâ Roma kamânân mirâ ñai kwâlâm zoren kendon patâ zagât ândei a ziñâ zâkkâren âim ândiwe. ³¹ Âinetâ Anutugât um topñan ândiândigât den dâzânngom Kembu Yesu Kristo, zâkkât topñâ kenğât buñ dâzânngom ândeip.

Zo yatik.

Roma zengât ekap Paulonâ kulemguip.

Paulo nepnangât topnâ.

¹ Paulo nâ, Yesu Kristonâ kore a gâsunim Aposolo sâam nim Anutugât sinji âlip den sa lanj kârâbapkât gâsum sâlâpnogip.

² Den sinji zo muyagibapkât Anutonâ sâam kâtigemnâ mâruman Propete a sâam muyagemzinji Kembugât ekabân kulemguwe. ³ Kulemgune nannâ Yesugâren âi sugip. Nannâ Yesu, zâk a kutâ Dawidigât kiurâp zengâren gâbâ muyageip. ⁴ Yesu zâk Anutugât nannâ op um salek sot hâlâlu oi Anutonâ nannangât topnâ imbanânoot itâ muyageip. Mumunan gâbâ mângei zaarip. Mângei zaatnâ kembu patâninâ ândiap. ⁵ Yesu Kristo, zâk kembuninândâ tânomnâ aposolo nep sâam nigip. Oi hân dâp a sinji âlip dâzângua nângâm lum Kembu Yesugât kâmut upigât nângâm sâip. ⁶ Oi a nâmbutnâ zen ziinjik bunâ. Zen sot ârandân Roma a zin Yesu Kristogât arâp upigât diizingip. Zorat nep zo zengâren yatâ tuubatkât sâam nigip. Roma kamânân ândie, zen Anutugât sinji op ândibigât sot um târârak ândibigât gâsuzinji. ⁷ Anutu umjandâ gâsuzinji ândie, zengât ekap zi kulemguan.

Ibânin Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângo sorot um lumbe, zo zengâren zimbap.

Paulonâ Roma kamânân âi Kembugât sinji a zingitpatkât sâip.

⁸ Roma a zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâknanngâm ândime, zorat sinji hân dâp ari nângâne âlip opmapkât zengât op sâiwap sâaman. Yesu Kristonâ tânzânngoipkât sâiwap sa Anutugâren zâimap. ⁹ Nannangât sinji âlip sâam umnandâ Anutu kore oknannga topnâ nângâmap, zâkkât mâtejan den zi sa nângânek. Nâ ninâu sâaman dâp zengât op sâaman. ¹⁰⁻¹¹ Nâ zen zingitpatkât otnimap. Zo yatâ zeî ândim gâwan. Narâk zi ko kut nâi nâinâ saanigi tâpman. Anutonâ nângei dâp oi mâtâp muyagem nigî zengâren gâbatkât dukuman. Nâ gamnâ tânzângua Kaapumnâ imbanâ nâi zinji kâtigem ândibigât sâaman. ¹² Nâ itâ sâbâ. Zengâren ga nângâm pâlâtangât bonnâ tirâpagom tânagonat.

¹³ Oi bukurâpnâ, topnâ kârubegât itâ dâzângobâ. Nâ a kâmut nâmbutnâ zengâren opman, zo yatik Roma zengâren gamnâ nep tuum bonnâ muyagibatkât sâaman. Oi gabâ sandâ kut nâi nâi nâmbutnandâ saanigi tâpman. ¹⁴ Nânâ saru a sot barâ a, a nângânângâzinoot sot kwakmak ârandân sinji âlip dâzângobatkat sâam nigip. ¹⁵ Zorat Roma kamânân a zen sinji âlip dâzângobatkat umnandâ bâbâlan opmap.

Nângâm pâlâtangât op ândiândi mimbi.

¹⁶ Nâ sinji âlipkât nângei anunoot mân opmap. Wangât, zo Anutugât imbanânoot, zorat. Sinji âlip zo nângâm Kembugâren nângâm pâlâtân kwapi dâp tânzângom bâlinan gâbâ mâkâzingâbap. Yuda a sot hân nân gok zen ârandân. ¹⁷ Sinji âlibân Anutugât mâtejan târâraknâ utnatkât mâtâp ziap. Zâknâ nângâm pâlâtânzinoot zo mâtâp zoren diizingâbap. Oi zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nângâm pâlâtân kwâknanngâm tosazin bunj urâwe zo, zinâ ândiândi mimbi.”

A zinâ Anutu birâm nâttâtigân bagiwe.

18 A Kembu kândâtkom bâliņ upme, zen bâliņ utne zorâņâ den bonņangât mâtâp zo doonġumap. Bâliņ mâme a ziņ yatâ upmegât Anutu kukņangât bonņâ sumbemân gâbâ zengâren muyagem zemap. 19 Anutuņâ hâuņâ ziņġâmap, zorat topņâ itâ. Anutugât topņâ zo muyap zei nâņġâme. Anutu zikņak topņâ muyagem ziņġâmap. Hân muyageibân gâbâ a ziņ Anutugât topņâ itâ ek nâņġâm gawe. Anutu zâk aņâ mân igikņâ. 20 Oi zâk imbanġoot kembu patâ op ândiap. Hân muyagem kut nâi nâi top top muyagem pâip, zorâņ topņâ muyagei âlip ek nâņġâme. Zorat a zen Anutu kândâtkomņâ bâliņ utne hâuņâ ziņġi ko dap op den hâuņâ sâbi?

21 A zen Anutu ândiap nâņġâm, mân ândiap tobat oi hurat mân kwâkņangâwe. Oi mân sâm âlip kwâkņangâwe. Oi zen nâņġânâņġâziņan bâliņâ top top muyagem um kâtik utne nâtâtikņâ kâpizâņġoip. 22 Oi a ziņ nen nâņġânâņġâniņoot ândien sâwenâ kwakmak op ândiwe. 23 Yatâ otziņġi zen Anutu ândiâdiņ kâtik, âsakņâ mariņâ, zâk mân hurat kwâkņangâm a sot nii, zuu, mulum, kut nâi nâi buņ orotņâ zorat lopio sobem hurat kwatziņġâwe. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren zo yatik op ândie.

24 A zen yatâ utne Anutuņâ ziņġit birâziņġi umņâ sâkkât âkņâle top top nâņġâm bâliņâ op um sâkziņ mem bâliņ kwap piuriyâunzabân bagiwe. 25 Zen Anutugât topņâ nâņġâm kândâtkom sarâ mâte okņangâwe. Oi mariziņâ birâm kut nâi nâi muyageip, zo hurat kwâkņangâm kore okņangâwe. Nen ko itâ nâņġen. Kut nâi nâi muyageziņġi zorat Anutu, zâk sâm âlip kwâkņangâm ândeindâ dâp upap. Perâkņak.

26 A zen Anutu kândâtkuwegât birâziņġi âkņâle bâliņâ muyageziņġi. Oi ambân zen Anutuņâ ap ambin ândiândi mâtâp sâip zo birâm ambân torenņâ ândiândi bâliņan bagiwe. 27 Oi a zen yatigâk ap ambin ândiâdiņ birâmņâ umziņan âkņâle bâliņangât kârâpņâ sei a torenņâ sot bâliņ top top muyagiwe. Oi bâliņâziņangât hâuņâ um sâkziņ tâmbetagowe.

28 Zen Anutugât topņâ nâņġâm mân hurat kwâkņangâmam utne zâkņâ birâziņġi umziņ gulip oip. 29-30 Oi kut nâi nâi bâliņâ top topņâ doņbep urâwe. Bâliņâ sot laņ orotņâ, ziņâ umziņan siksâuk oi sikumgât âkņâle, kâmbam, kâsa, sarâ, um kâlak, zo yatâ op ândiwe. A umân pâpan, sarân sâsâ, Anutu kâsa okņangâme, zâizâiņ, sâk mâme, bâliņangât mâtâp muyagime. Ibâ mam zengât den kwâkâme. 31 Um nâņġânâņġâziņ buņ ândime. Um lâklâk buņ ândime. A lumenâ buņâ, buku orot buņâ ândime. 32 Kut nâi nâi yatâ opņâ tâmbetagobi. Anutugât den yatâ ziap, zo nâņġâm tâtâlim laņ upme. Oi zorik buņâ. A nâmbutņâ utnetâ tânzâņġome. Zen yatâ urâwe. Oi narâk ziren yatik op ândie.

2

Gâtâm âlipņâ sot bâliņâ zorat sâņġân minat.

1 Zorat a, gâ dap op topkâ sapsuban? A nâmbutņandâ tosa muyagine hâuņangât den sâm gikâ sâm muyagemat. A nâņġâm bâliņ kwatziņġâmat, zo yatigâk gâ opmat. 2 Oi Anutuņâ a yatâ upme, zen hâuņâ ziņġi dâp uap. Zo yatâ nâņġâmen. 3 A, gâ nâmbutņâ zengât tosa sâm muyagem yatik opmat. Gâ dap nâņġat? Nâ Anutuņâ hâuņâ mân nibap, yatâ sâm opmat? 4 Kembuņâ lumenâ patâ otgimņâ hâuņangât den kek mân sâi gâ wangât zorat nâņġâna yennâ opmap. Gâ umġâ melâņbangât Anutuņâ lumenâ otgimap, zo âkon opmat? 5 Gâ umġâ kâtikņâ. Umġâ mân melâņna tosaġâ kârâp yatâ

kwâkñan kwâkñan pam zari kârâp simbap narâkñan, narâk patin, Anutuñâ sâi simbap. Narâk zoren Anutu kukñangât bonñâ âsagegibap. ⁶ Anutuñâ a orot mâmeninangât dâp hâuñâ ningâbap. ⁷ A nâmbutñâ kut ñâi ñâi âlipñâ tuume, zen sumbemân neule âsakñâ sot ândiândi kâtik muyaginam kâtigime. Zen hurat kwatziñgâm ândiândi kâtik zingâbap. ⁸ A nâmbutñâ zinnâ op, zâizâinj opñâ den bonñâ kwâkâm kut ñâi bâliñâ mem ândime, zengâren Anutu kukñangât bonñâ muyageziñgâbap. ⁹ Bâliñ mâme a Yuda a sot hân ñâin gok, zen aksik sâknam yâmbât muyageziñgâbap. Yuda a kândom muyageziñgâbap. Bet ko hân ñâin gokñâ muyageziñgâbap. Wangât, Yuda zen Kembugât den kândom nângâwe, zorat. Hân ñâin gok zen bet nângâwe. ¹⁰ Târârak ândibi, zen aksik Yuda a sot hân ñâin gok zen neule âsakñâ sot lumbenâ muyageziñgâbap. Yuda a zen kândom. Hân ñâin gok zen bet. Yuda a sot hân ñâin gok zen âlipñâ sot bâliñâ utne hâuñâ dâbâk otziñgâbap. ¹¹ Kembunâ hâtubâtu mân otñingâbap.

Anutuñâ a hân ñâin gokñâ zengât umziñan gurumin den pâip.

¹² A Mosegât gurumin den mân nângâm bâliñ upme, zen aksik gurumin den mân nângâm tâmbetagobi. A gurumin den nângâm ândim bâliñ upme, zen aksik Anutuñâ gurumin dengât dâp hâuñangât den sâbap. ¹³ A gurumin den kindapñâ yen nângâme, zen Anutuñâ zingiri târârak mân upme. Ka a nângâmñâ lum kwâtâtîme, zengât târârakñâ sâm zingâbap. ¹⁴ Hân ñâin gokñâ Mosegât gurumin den mân nângâwe, zen umziñangât gurumin den lum Mosegât gurumin den mân nângâwenâ gurumin denziñoot upme. ¹⁵ Yatâ utnetâ gurumin den umziñan pâip, zorat top muyagemap. Gurumin den umziñan pâip, zorânâ um nângânângâziñâ purikgurik op tosaziñangât den sâm kwâkâziñgâmap mo lumbenâ den âlip sâmap. ¹⁶ Zo narâk patâgât sinji yatâ opmap. Narâk zoren Anutuñâ sâi Yesu Kristonâ umniñan kut ñâi ñâi ziap, zorat topñâ sâm muyagibap. Nâ sinji âlipkât den sâm muyagem yatik sâman. Oi Yesu Kristo, zâk sâman dâp yâtik topziñ sâm muyagibap.

Yuda a nâmbutñâ, ziñ Kembugât den zo sâkñak mem ândiwe.

¹⁷ Gâ gikanğât nâ Yuda a sâm Mosegât a op ândina gurumin dennâ koremgâ oi pam zemat. Oi itâ sâm sâk mâme opmat, “Nâ Anutugât târotâroyân ândian. Oi Anutugât den nângâman. ¹⁸ Oi gurumin den kwâkâm niwe, zo nângâm kwâtâtîman.” Gikanğât yatâ nângâm zâizâinj opmat. Zi upan, zo mân upan, zo nângâm sâlâpkumat. ¹⁹ Oi gikanğât itâ sâmat, “Nâ sen bap âlipñangât mâtâbân diiziñgâbat. Oi ñâtâtigân ândie, zen âlip âsakñâ zingâbat. ²⁰ Oi kwakmak a zo âlip kubikziñgâbat. Oi katep umâlep den sâm kwâkâm zingâbat. Wangât, nâ den kâtik sot den bonñâ zorat topñâ nângâman, zorat.” ²¹ Gâ gikanğât yatâ nângâm ândimatkat den ñâi mâsikâgibâ. Gâ a nâmbutñâ kwâkâm zingâmatñâ gikâ umgâ mân kubikmat, zo wangât yatâ opmat? Gâ a nâmbutñâ kâmbu mân upi sâm dâzangomñâ gikâ kâmbu opmat. Kâmbu zo wangât opmat? ²² Ap ambin mân birâñgâbabot dâzangom gikâ ambingâ yatik birâmat, zo ka. Gâ Yuda a opñâ itâ nângâmat, “Nen lopio gootñan arindâ Anutuñâ ningiri mân dâp upap.” Yatâ nângâm a nâmbut zen lopio mân hurat kwapigât sâm dâzangom gikâ lopio namin gâbâ kut ñâi ñâi kâmbu memmat, zo ka. ²³ Gâ Anutugât gurumin den nângâm zâizâinj opmatñâ den kâtik kona a nâmbutñâ zinjâ

geknâ Anutu sâmbâliŋ kwapme, zo ka. ²⁴ Zorat ko Kembugât ekabân zengât den nâi itâ kulemguwe.

“Zen bâliŋ utne hân nâin goknâ zen zingitnâ yatik Anutu sâmbâliŋ kwâknangâme.”

Kaapungât tobatnâ umân zei bonnâ sâsân.

²⁵ Gâ sâkkan Anutugât den kâtik lum kwabâ kwatgiwe oi ko den kâtik zo luna bon upap. Den kâtik zo kona kwabâ kwatgiwe, zo yennâ uap.

²⁶ Oi zorat torennâ ziap. A hân nâin gok nâi kwabâ mân kwâknangâwe, zâk den kâtiknâ lugi kwabâ kwâknangâwe, zo yatâ âlip upap. ²⁷ Oi kwabâ mân kwâknangâwe ândimnâ den kâtikât nep tuubapnâ nepnâ zâkkât topnâ sapsubap. Oi Yuda a den kâtiknâ nângâm nâ mân lume, zengât topziŋ yatik sapsubap. ²⁸ Nâi zâk kwabâ kwâknangâwe gurumin den mân lumap, zâkkât dap dap sânat? Zâk Yuda a bonnâ? Bunâ. ²⁹ Sâgân den kâtikât tobat mem ândiândiŋ, zo bonnâ bunâ. A nâi umnandâ bâliŋ birâm Kembugât siŋgi ândimap, zâkkât Yuda a bonnâ sânat. Umân Kaapum nâ nep tuumap, zo bonnâ. A yatâ zorat a ziŋâ bunâ, Anutu nâ nâŋi âlip oi sâmbâliŋ kwâknangâbap.

3

Bâliŋâniŋandâ Anutugât den mân mem gei kwâpap.

¹ Yuda a nen hân nâin gok zen sot dâbâk upmen mo? Kwabâ kwatniŋgâwe, zo yennâ? ² Yatâ bunâ. Yuda a, nen Anutuŋâ diŋâ niŋgip. Nen Anutuŋâ siŋgi den top top dâtnâŋgoi zorat mariŋ urâwen. ³ Oi dap yatâ? Yuda a nâmbutnâ zen Anutugât den nângâm kândâtkume, zorat itâ sânat? “Lolotziŋandâ Anutuŋâ sâi kâtigemap, zo koi gibap?” ⁴ Bunâ kâtiknâ. Anutu zâk sâi kâtigemap. Ka a nen dinniŋâ sarâ sot bon bun sâmen. Nengât yatâ sâsân. Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“Kembu, gâ sâmbâliŋ kubikna a ziŋ nângâwe âlip upap. Gâ sâmbâliŋ kwâkâna a zen diŋgâ mân kwâkâbi.”

⁵ Bâliŋ oindâ Anutuŋâ târâknangât topnâ sâmbâliŋ muyagemapkât dap sânat? Itâ sânat? “Top yatâ ziapkât Anutuŋâ zobâ hâuŋâ niŋgi mân dâp upap.” Yatâ bunâ. ⁶ Zo agât den. Anutuŋâ târâk mariŋâ ândiap, zorat Anutuŋâ a bâliŋâniŋangât hâuŋâ niŋgi dâp upap. ⁷ Oi den toren ko den sarânandâ Anutugât den bonnâ tângoi kutsiŋgijangât wangât nâ bâliŋ mâme a sâmbâliŋ nibap?” ⁸ Oi wangât itâ mân sâmen? “Nen bâliŋ oindâ Anutuŋâ bonnâ muyagibap.” A nâmbutnâ ziŋ nengât yatâ sâme. Sâmbâliŋ sâme. Den bâliŋ yatâ zo sâmbâliŋ mâtâp zo lâŋme zo, zen ko hâuŋâ ziŋgi dâp upap.

A aksik gulip urâwe.

⁹ Yuda a nen a nâmbutnâ walâziŋgâm tobat nâi ândien mo? Yatâ bunâ. Yuda a sot hân nâin gok nen aksik bâliŋangât kore upmen. ¹⁰ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap,

“A zengâren gâbâ nâi târâknâ mân ândiap. ¹¹ Nâiŋâ itâ mân sâmap, ‘Nâ Anutugât topnâ nângâbâ.’ ¹² A zen pisuk Kembugât mâtâp birâm bâliŋân âiwe. Zengâren gâbâ nâiŋâ âlip mân opmap. ¹³ Gânduziŋân gâbâ kuk kalâm âsagem takâmap. Nâmbâlamziŋâ puriksâi sarâ den kopgâmap. Lâuziŋâ mulum kâtiknâ yatâ. ¹⁴ Lâuziŋân den bâliŋâ

sot um kâlak den piksâm ziap. ¹⁵ Kâmbamgât bâbâlaŋ op âime. ¹⁶ A tâmbetzângom âim tâmbetagome. ¹⁷ Lumbeŋaŋgât mâtâp zorat kwakme. ¹⁸ Zen Anutugât keŋgât mân op ândime.”

¹⁹⁻²⁰ Den zo gurumin den ekabân ziap. Oi nen itâ nângâmen. Gurumin den zo a ambân aksik neŋgât op sâi umŋan ândien. Nen dap op gurumin den lum ândim Anutu mâtenjan târârak utnat? Gurumin den, zorâŋ tosanij sâmu yageimap. Zo a aksik neŋgât topnij sâmu yagei dap op hâuŋâ sânat? A aksik neŋgât tosanij Anutugâren ziap.

Yesuŋa suupnij meip, zorat nângâm pâlatâŋ kwâkŋaŋgâm tosanijâ buŋa upap.

²¹ Mosegât gurumin denŋâ mân tânnângomap. Ka narâk ziren gurumin den yen zei Anutugât mâtenjan tosa buŋ utnatkât Anutuŋâ mâtâp muyageip. Mâtâp zo gurumin den sot Propete zeŋgât ekabân siŋginâ kânjan sâmu kulemguwe. ²² Yesu Kristo nângâm pâlatâŋ kwâkŋaŋgindâ tosanij buŋ oi ândiândiŋâ mâtâp zo neŋgât siŋgi uap. Zo a topŋâ topŋâ neŋgât matâp kânok. Mâtâp ŋâi mân dap ziap. ²³ Nen aksik patâ bâliŋ urâwengât Anutuŋâ ningiri mân dap oip. Anutugât âsakŋâ neulejan takânatkât mân uen. ²⁴ Ka Yesu Kristo zâk sâŋgânnij mem suupnij meipkât Anutuŋâ sângân buŋ tânnângom hâlâlu minningip. ²⁵ Zâkŋâ nannâ sâŋgongoi gem gâi a ambân mâteziŋan kune moi gilâmjandâ bâliŋâniŋ sanjgorip. Oi zen zâkkâren nângâm pâlatâŋ kwâkŋaŋgâm ândibiŋâ tosaziŋ buŋ ândibi. Bâliŋâ op gawe, zorat tosaziŋ Anutuŋâ umâlipŋaŋgât pâi zeipkât Yesu mumunjan bagei Anutugât mâtenjan tosanij buŋ orotŋaŋgât mâtâp muyageip. ²⁶ Yesu nângâm pâlatâŋ kwâkŋaŋgâme, zen tosaziŋ buŋ upme. Zorat topŋâ narâk ziren muyagibapkât Anutuŋâ yatâ oip. Anutu, zâk hâlâlu mariŋâ ândiap. Oi zorat topŋâ zo muyap pâi ziap.

Nângâm pâlatâŋ kwâkŋaŋgâmengât op tosanij buŋ op ândinat.

²⁷ Oi âlip zâizâiŋ utnat? Buŋâ. Zâizâiŋâ zo kândaŋip. Wangât kândaŋip? Nen orot mâme âlip op ândim tosa buŋ uen? Buŋ kâtikŋâ. Nen yen nângâm pâlatâŋ kwâkŋaŋgindâ tosanij buŋ kwatningip, zorat. ²⁸ Nen itâ nângen. A nen gurumin den luluniŋaŋgât buŋâ. Nângâm pâlatâŋgât op tosanij buŋ upmen.

²⁹ Zen dap nânge? Anutu zâk Yuda a neŋgât Anutuyâk? Buŋâ, Zâk hânŋâ hânŋâ neŋgât Anutu. ³⁰ Zâk Anutuniŋ kânok ândiapkât Yuda a sot hân ŋâin gokŋâ ârândâŋ nângâm pâlatâŋgât op tosanij buŋ minningâmap. ³¹ Oi yatâ sâmu nângâm pâlatâŋgât op gurumin den kândaŋmen? Buŋâ. Gurumin den zo tângumen.

4

Abaram sot Dawidi, zet Anutu nângâm pâlatâŋ kwâkŋaŋgitâ toszik birip.

¹ Gurumin den zorat nângâm sâkunniŋ Abaram, zâkkât dap sânat? ² Zikŋâ orot mâmeŋaŋgât op tosaŋâ buŋ oip? Zo yatâ oip sâi Anutugât mâtenjan sâkŋâ mem zâi pâmbap. ³ Ka Kembugât den ŋâi itâ ziap, “Abaramŋâ Anutu nângâm pâlatâŋ kwâkŋaŋgip, zorat opŋâ Anutuŋâ zâkkât nâŋgi tosaŋâ buŋ oip.”

⁴ Zorat itâ sa nângânek. ŋâi zâk nep tuum sângân mei, zorâŋ yen pindâpindâŋ zo yatâ buŋâ. Nepkât sângân uap. ⁵ Oi ŋâi ko ândiândi

târârakñangât nep mân tuumñâ bâliñ mâme zengât tosa birâmap, Anutu, zâkkâren nângâm pâlâtân kwâpap zo ko Anutuñâ nângâm pâlâtânangât op nângi tosanâ buñ upap. ⁶ Marumñan a kutâ Dawidi, zâk yatik Anutuñâ a ñâi orot mâme âlip nep mân tuugi tosanâ birâbap, zâk sâm âlip kwâkñangâm itâ kulemgoip,

⁷ “Kembunâ tosazîñ birip sot bâliñâziñ gulipkoip, zen sâtâre upi. ⁸ A ñâi zâk Kembunâ zâkkât nângi tosanâ buñ opmap, zâk sâtârenjoot upap.”

Abaramñâ nângâm pâlâtânangât opñâ hân anjâ anjâ kândom otniñgip.

⁹ Sâtâre den zi kwabâ kwatniñgawe, Yuda a neñgârâk? Mo a hân ñain ñain gokñâ zengât sot ârândân uap? Kembugât ekabân Abaramgât den ñâi ziap. Zo sâlâpkum nângâmen. Zâk Anutuñâ nângâm pâlâtânangât op tosanâ birip. ¹⁰ Narâk ikâ zoren tosanâ buñ miñangip? Kwabâ kwatne ândeibân mo yen ândeibân tosanâ buñ miñangip? Zo yen ândeip, narâk zoren tosanâ buñ miñangip. ¹¹ Zâk kwabâ mân kwâkñangâne ândim Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangi tosanâ birip. Nângâm pâlâtângât undip zo bet sâkñan pindip. Abaram zâk yatâ opñâ kwabâ mân kwâtzingâne ândim Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâne tosazîñ buñ oip, zengât kâukñâziñ op ândeip. ¹² Oi kwabâ kwâtningâne ândim nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwen, neñgât kâukñâ oip. Zâk nângâm pâlâtângât mâtâp lânjip. Mâtâp zorik kiunnâ kiunnâ Abaram zâk kâukniñâ sâindâ dâp upap.

¹³ Anutuñâ Abaram sot kiurâpnâ hân patâ sinji kwâtzingip, zo gurumin den lulunangât bunâ. Nângâm pâlâtânangât op tosanâ birâm yatik oip. ¹⁴ Oi sinji kwatziñgip, zo gurumin den lume, zengât oi sâi nângâm pâlâtângât mâtâp sot Anutuñâ Abaram den dukuip, zo bon buñ opap. ¹⁵ Gurumin den bunâ oi sâi ko tosağât hâunangât den mân muyagebap. Gurumin denñâ tosağât hâunangât den muyagemap. Zorat a gurumin den lulunangât mâtâbân lân ândimñâ tosazîñ buñ mân upi. Bunâ. Kembu kukñangât bonñâ zengâren muyagibap.

¹⁶ Anutuñâ sâm kâtigem kut ñâi ñâi sinji kwatniñgip, zo nângâm pâlâtânningânangât op muyagibap. Zo bon buñ mân upap. Zinziñ kâtik zem zâimâmbap. Wangât, zo umâlipñangât op tânzânğozânğon, zo pindi Abaramgât kiurâp neñgâren bon oip. Gurumin den lume, zenâk bunâ. Abaramñâ nângâm pâlâtângât mâtâp lânmen, nen aksik Abaramñâ Anutugât mâteñan sâkunnîñâ uap. ¹⁷ Anutuñâ Abaram den ñâi dukumñâ sâm kâtigeip. Den zo Kembugât ekabân kulemguwe. Zo itâ ziap, “Nâñâ gâ a kâmutñâ kâmutñâ zengât ibâziñ upangât sâm giwan.”

Abaram zâk den zo nângâm Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm itâ nângip, “Anutu zâk mumunjan gâbâ mânginiñgâbâ sâm mânginiñgâbap. Oi kut ñâi ñâi mân ziap, zo sâi muyagibap.” Abaram zâk yatâ nângip.

Abaram nângâm pâlâtânâ zâizâiñ zemñangip.

¹⁸ Abaram zâk a kâmut donbep zengât ibâ upap. Den zo nângâm itâ mân sâip, “Nâ sombâ op kiunnâ buñ ândiangât dap yatâ kiurâpnâ âsagibi?” Bunâ. Yatâ mân sâip. Kembugât den zorat bonñâ âsagibapkât mambât ândeip. Den itâ sâm dukuipkât, “Kiurâpkâ donbep patâ yatâ muyagibi.” ¹⁹ Oi zâk kendonñâ 1 handeret oip. Sâkñâ patkip oi Sera zâk kâpin ândim sâkñâ âron oip, zo ekñâ nângâm pâlâtânangât um zagât mân oip. ²⁰ Anutuñâ sinji den dukuip, zo nângi mân bon buñ oip. Nângâm pâlâtângât kâtigem Anutugât nângi zari sâtâre okñangip. Zâk itâ nângâm ândeip. ²¹ “Anutuñâ

kut n̄ai muyagibapkât s̄aip, zorat bonjâ âlip muyagibap.”²² Abaram zâk n̄angâm pâlâtâŋ zemŋangipkât Anutuŋâ n̄angi tosaŋâ buŋ oip.

²³ Anutuŋâ n̄angi tosaŋâ buŋ oip, den zo Abaram zikŋangârâk mân kulemgoip. Nenŋât ârândâŋ kulemgoip. ²⁴ Kembuniŋâ Yesu mumuŋan gâbâ m̄angep, Anutu, zâk n̄angâm pâlâtâŋ kwâkŋangindâ nenŋât yatik n̄angi tosaŋi buŋ utnat. ²⁵ Anutuŋâ s̄ai Yesu kune tosaŋangât op moip. Oi tosaŋi buŋ upapkât mumuŋan gâbâ zaarip.

5

Yesuŋâ lumbenâ muyageipkât sâtâre utnat.

¹ Yesu Kristonâ suupniŋ mem moipkât nen n̄angâm pâlâtâŋgât op tosaŋi buŋ urâwengât Yesu Kristogâren pâlâtâŋ op Anutu sot lumberŋ op ândimen.

² Yesuŋak mâtâp mem niŋgipkât Anutuŋâ tânnâŋgoi ândien. Oi gâtâm zâk sot ândeindâ Anutuŋât imbaŋangât âsakŋâ âsagei mem ândinat, zorat n̄angâm ândim sâtâre upmen. ³ Oi zorik buŋâ. Sâknam ândiândiniŋangât sâtâre upmen. Oi itâ n̄angâmen. Sâknamân ândimŋâ umniŋ mân loribap.

⁴ Oi yatâ ândeindâ Anutuŋâ niŋgiri âlip upap. Nen n̄angâm pâlâtâŋ sot ândim Anutuŋâ kut n̄ai n̄ai nenŋât siŋgi s̄aip, zorat n̄angâm um bâbâlaŋ op mambât ândinat. ⁵ Nen zo yatâ ândimŋâ bonjâ minat. Anutuŋâ Tirik Kaapumŋâ umniŋan p̄aip. Kaapum zâk den itâ s̄am muyageniŋgâmap, “Anutugât umŋandâ donbep gâsuniŋgâm tânnâŋgomap.”

⁶ Mârum nen imbaŋâ buŋ ândiwengât târârak mân ândiwen. Oi narâkŋâ mâte oi Kristo zâk bâliŋ mâme a nenŋât op moip. ⁷ Nen itâ n̄angâmen. A târârak n̄aiŋât hâuŋâ op mumuŋâ, zo a nenŋâren mân taap. A âlipŋâ n̄aiŋât op mumuŋâ, zo kô muyagibap mo dap? ⁸ Nen bâliŋ op ândeindâ Anutu nen umŋandâ donbep gâsuniŋgip. Anutuŋâ umâlipŋangât opŋâ Kristo s̄angongoi gem hâuŋiŋâ moip. ⁹ Zâk nenŋât op moipkât itâ n̄angâm kwâtâtimen, “Tosaŋi buŋ urâwen. Anutu kukŋangât bonjâ muyamuyagiŋ narâkŋan Anutuŋâ tosaŋangât hâuŋâ mân niŋgâbap.”

¹⁰ A nen mârum Anutu kâsa okŋangâm ândiwen. Oi nârâk zoren nanŋandâ nenŋât op moip. Oi zorik buŋâ. Nenŋât op moipkât diŋiŋgi nen Anutu sot buku urâwen. Oi zorik buŋâ. Zâkŋâ walâm otŋiŋgâbap. Zâk sot buku op ândeindâ nanŋandâ ândim bâliŋan bagibemgât tânnâŋgobap. ¹¹ Oi zorik buŋâ. Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkŋâ lumberŋâ muyagem Anutu sot târokwatniŋgi buku buku ândien. Zorat nen Anutu s̄am âlip kwâkŋangâmen.

Adamŋâ mumuŋ muyageip. Yesuŋâ ândiândi muyageip.

¹² Zorat itâ n̄angânâ. A kânok Adam, zâkkât opŋâ bâliŋâ hânân muyageip. Oi bâliŋangât op mumuŋâ muyageip. Oi a aksik zenŋâren zarip. Wangât, a aksik zen bâliŋ urâwe, zorat zenŋâren arip. ¹³ Mârum Mosegât gurumin den mân muyagei bâliŋandâ kândom muyagem zeip. Oi narâk zoren Mosegât gurumin den mân muyageipkât bâliŋâ yen zem gâip. Anutuŋâ tosaŋiŋ mân sâlâpkoip. ¹⁴ Ka bet gurumin denŋâ muyagei a ziŋ tosaŋiŋ ek n̄angâwe. Adam zâk bâliŋ oi mumuŋandâ topkwap a ândim gawe, zen a kutâ otziŋgâm ândim gâi Mose muyageip. Adamgât tobat mân urâwe, zenŋâren laŋ ârip. Adam zâk mumuŋangât kâukŋâ opŋâ bet n̄ai ândiândigât kâukŋâ muyagibapkât s̄asâr, Yesu, zâkkât dâp oip. Ka topzik n̄ai n̄ai.

¹⁵ Anutu umâlipŋangât tânzâŋgozâŋgoŋ, zorâŋ den ku zorat dâp buŋâ. Zorâŋ wâlap. A aksik patâŋâ Adamgât den kuŋangât opŋâ mom

nanġawe. Oi Anutugât tânzânġozânġonġ, zo a kânok Yesu Kristogât tânzânġozânġonġonġat op Adamgât den ku walâmġâ a donġbep tânnânġoip. ¹⁶ Kembugâren ġâbâ tânzânġozânġonġ sot toren Adam den kuġanġât bonġâ, zet topzik nġâ nġâ. A kânokkât tosarġâ simġât sâm kwâkâkwâkâġnġ muyageip. Ka Kembugâren ġâbâ tânzânġozânġonġandâ tosa donġbep birâm tosanġnġ buġ muyageip. ¹⁷ A kânok Adam den kuġanġât op mumuġâ muyagemġâ imbanġâ mem a kutâ otzġngip. Ka Kembugâren ġâbâ tânzânġozânġonġandâ walâm tâtalek oi a donġbep nen tosanġnġ buġ orot, zo mem umniġan mem ġimennġâ a kânok Yesu Kristo, zâkkât opġâ ândiândiyân a kutâ op ândinat.

¹⁸ Zorat itâ. Mârur a kânok Adam, zâknġâ bâliġ oi a aksik simġât sinġi urâwen. Oi bet zo yatik a kânokġâ târârâk ândei Yesugât sinġi a nen donġbep tosanġnġ buġ oi ândiândi muyagiwen. ¹⁹ Akânok Adam, zâknġâ bâliġ oi a donġbep niġâ bâliġ mâme a ambân urâwen. Zo yatik a kânok Kristo, zâk sât lulu ândeiġkât a donġbep nen Anutugât mâtenġan târârâk op kinat. ²⁰ Adamġâ bâliġ oi bâliġâ hânân muyageip. Bâliġâ ġwâlântensâbapġât sot bâliġanġât topġâ muyagibapġât Moseġât gurumin den muyageip. Oi bâliġâ muyagem zari Anutugât sinġi tânzânġozânġonġandâ walâm zarip. ²¹ Den san, zo itâ. Bâliġandâ mumuġâ muyageip. Muyagemġâ a ambân a kutâ otzġngâm ândim ġaip, zo yatik tânzânġozânġonġandâ a kutâ op tosa buġ minniġgâm ândiândi kâtigân nâmbanbap. Kembuniġâ Yesu Kristo nenġât op moiġkât yatâ muyagibap.

6

Yesugât mumuġan târokwatniġgip.

¹ Bâliġâ hânân muyagei Kembugâren ġâbâ tânzânġozânġonġandâ walâm tâtalek oip, zorat dap sânat? “Anutugât tânzânġozânġonġandâ lanġ kârâbapġât bâliġ donġbep op ândinat.” ² Yatâ sânat? Kutsinġinġâ lanġ kârâbapġât yatâ utnat? ³ Yatâ buġâ. Kristo sot muwen. Too sanġonniġġawe, narâk zoren Yesu Kristogâren târokwarâwen. Nen Yesugât mumuġan târokwarâwen. Zo nânġame mo? Zo yatâ oi dap op bâliġan târokwap ândinat? ⁴ Zo yatâ nen too sanġonniġġane Kristo sot ârândânġ mom hanagowen yatâ uap. Oi Kristogât ibâ, Anutu, zâk imbanġandâ Kristo mumuġan ġâbâ mânġei zaarip, ândiap. Nen yatik wâġân op ândiândi uġakġâ nġâ muyageniġgi ândinat.

⁵ Nen mumuġanġât tobat op târokwarâwengât zaatzaatġanġât, zo yatik op târokwâtnat. ⁶ Niġanġât itâ nânġâmen. Um sânġinġâ Yesu sot ârândânġ poru nagân kuwe. Zo um sâknġanġ bâliġanġât imbanġâ koi ġibapġât sot bâliġanġât kore mân op ândinatġât. ⁷ Nġâ zâk moi bâliġanġât tâknġâ olanġbap. Oi nen yatik Kristogât mumuġan târokwarâwengât bâliġanġât tâknġâ mân saanġi ândinat.

⁸ Itâ nânġâmen. Kristo sot muwenġâ hânân sot sumbemân zâk sot ândinat. ⁹ Kristogât itâ nânġâmen. Anutuġâ zâk mumuġan ġâbâ mem zaaripġât dum zagâtnġâ mân mumbap. Mumuġandâ Kristogât a kutâ dum zagâtnġâ mân upap. ¹⁰ Yesu moiġ, zâk bâliġâniġanġât op sâp kânok moi âkip. Oi Anutuġâ Yesu mumuġan ġâbâ mânġei zaatġâ Anutugât kutsinġi lanġ kârâbapġât nep tuum ândiap. ¹¹ Oi zenġât yatik. Ziġanġât nânġânetâ bâliġânziġanġât zâk sot muwe yatâ uap. Oi Yesu Kristo, zâk sot pâlâtân op zaat Anutugât arâp ândie. Yatâ nânġâbi.

Bâliņanġât kore mân utnat.

¹² Bâliņandâ sâkziņan a kutâ upâ sâi mân nânġâbi. Oi sâkziņandâ âkņâle bâliņanġât aleziņġi zo yatik mân nânġâbi. ¹³ Oi um sâkziņâ zo bâliņanġât kore opapkât um sâkkât kendon ândibi. Zen mumuņan ġâbâ mânġiziņġipkât um sâkziņâ Anutugâren pane zimbap. Târârak ândibigât yatâ upi. ¹⁴ Zen Moseġât gurumin dengât mâtâbân mân ândie. Buņâ. Gurumin dennâ mân tânzânġomap. Yesu Kristogât op Anutugât tânzânġozânġonġ mâtâbân ândime. Zorat op ko bâliņandâ a kutâ mân otziņġâbap.

Sinġi âlipkât nep a op ândinat.

¹⁵ Oi zi dap orot? Anutugât tânzânġozânġonġan bageindâ gurumin dengât pâkenâ siriksâipkât bâliņ utnat? Yatâ buņâ. ¹⁶ Zen itâ nânġe mo? A kutâ um sâkziņâ zâkkâren pam kore okņanġâbiņâ, zâkkât kore a op nepņâ tuubi. Bâliņandâ a kutâziņ oi zâkkât kore a op ândim mom tâmbetagoobi. Mo Kembu zâk a kutâziņ oi sât luluņ op, zâkkât kore a op ândim âlip upi. ¹⁷ Zen bâliņanġât kore op ândiwe, zo âkip. Oi zi sinġi âlip kwâkâm ziņġâwe dâp umziņ nânġâmņâ lume, zorat Anutu sâm âlip kwapi. ¹⁸ Zen bâliņan ġâbâ mâkâziņġâm olaņziņġi târârak ândiândiņanġât kore a op ândie. ¹⁹ Um nânġânânġâziņ lotņanġât ayân kut nâi ziap, zoren dâpkwap den zi dâzânġuan. Zen mârumņan um sâkziņâ pane âkņâle bâliņâ sot bâliņâ zorat kore oi laņ ândiwe. Oi narâk ziren um sâkziņ Kembuġâren pane ândiândi târârakât kore oi um hâlâlu op ândibi.

²⁰ Zen bâliņanġât kore op ândiwe, narâk zoren târârakât kore mân ândiwe. ²¹ Oi narâk zoren wan bonņâ muyagiwe? Kut nâi nâi urâwe, zorat narâk ziren nânġâne aņunġoot opmap. Oi itâ nânġâmen. A kut nâi nâi yatâ zo upme, zen zorat sânġân mem mom tâmbetagoobi. ²² Zen ko Kembuņâ bâliņanġât dumun olaņġi Anutugât kore a op ândie. Oi bonņâ, um hâlâlu mie. Oi bet ândiândi kâtik muyagiġi. ²³ Bâliņanġât kore upme, zen bâliņanġât hâuņâ tâmbetagoagoņ zo mimbî. Ka Anutu um âlipņanġât ziņġâziņġân zo ândiândi kâtik. Oi nen Kembuniņâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwap ko ândiândi kâtik zo miwen.

7

Kaapumġât mâtâp uņakņan ândinat.

¹ Bukurâpnâ, Moseġât gurumin den nânġâme, zeņġât op san. Zen itâ nânġâme? “Gurumin den luluņâ zo mumuņan âkâmap.” ² Zorat ambân nâi apņâ wâġân ândei birâbirân, zo mân taap. Gurumin denân den nâi yatâ ziap. Apņâ moi ko ap ambin zekât sâm zikâzikân, zo âkâbap. ³ Ambân nâi, zâk apņâ wâġân ândei birâm nâi sot ândei laņ mâman ambân sâbi. Ka ap ambin ândeiâ apņâ moi ko gurumin dennâ saazikip, zo ânânġâtpap. Oi ambân zo a nâi mimbap, zo ko laņ mâman yatâ mân upap.

⁴ Bukurâp, zeņġât topziņâ yatigâk ziap. Kristo zâk moip. Oi zen mumuņan târokwap mune gurumin dengât tâkņâ ânânġârip. Oi mumuņan ġâbâ kândom zaarip, zâkkât sinġi urâwe. Nen Anutu kore okņanġâm ândim kwâtâtinatkât yatâ muyageip. ⁵ Ândiândi sânġiņâ ândiwen, narâk zoren gurumin dennâ bâliņanġât âkņâlegât kârâp waari sâkniņan nep tuuġip. Yatâ otņiņġi tâmbetagoagoņanġât mâtâbân ândiwen. ⁶ Zi ko Yesu sot moindâ gurumin sânġiņanġât tâkņâ zo ânânġârip. Oi gurumin dengât mâtâp sânġiņâ mân lân, Kaapumġât mâtâp uņakņâ lân Anutu kore okņanġâmen.

Bâlijanâdâ kâitnângomap.

⁷ Oi zi dap sânat? Mosegât gurumin den zo bâlijanâ? Zo bujâ. Gurumin den bujâ sâi ko nâ bâlijanngât topnjâ mân nângâbam. Gurumin denân den nâi itâ sapsum ninngâmop, “A nâigât kut nâi nâi laj mimbat sâm mân ek âkñâliban.” ⁸ Bâlijanâdâ tâmbetnobam gurumin denân mâtâp itâ muyageip. Umnâ kâitkui a nâmbutjâ zengât kut nâi nâi laj mimbat sâm ek âkñâlem ândiwan. Den kâtik zo mân zei sâi bâlijanâ yen zembap. ⁹ Nâ mâruman gurumin den mân nângâwan, narâk zoren tosanngât topnjâ mân nângâm laj ândia bâlijanâdâ mân nogip. Ka bet gurumin den muyagenigi bâlijanâdâ umnan laj kâri topnjâ itâ nângâwan, “Um mumuj yatâ op ândian.” ¹⁰ Gurumin denjâ otnigi ândim zâibatkat sâsân, zorânjak mâburei kâmbamnâ oip. ¹¹ Bâlijanâdâ gurumin denân mâtâp muyagemnjâ kâitnogi gurumin denjâ nogi mowan. ¹² Oi zo itâ. Gurumin den zo âlipnjâ sot tosanâ bujâ. Mâbângum nâi nâi sâwe, zo tosa buj sot târârak âlipnjâ.

¹³ Gurumin den âlipjanâdâ nogi mowan? Yatâ bujâ. Bâlijanâdâ nogip. Bâlijanâdâ gurumin denân mâtâp muyagem nogi mowan. Bâlijanngât topnjâ muyagibapkat bâlijanâdâ nogi mowan. Bâlijanngât nângindâ sumunnâ uap. Nen bâlijanngât topnjâ yatâ nângânatkât gurumin denjâ sâi mowan.

Um sâknian bâlijanâdâ nep tuumap.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Gurumin den zo Anutugâren goknjâ. Nâ ko hânân goknjâ. Bâlijanâdâ sângânnâ mei zâkkât kore op ândian. ¹⁵ Orot mâmenngât nânga kwakmak opmap. Nâ kut nâi upam, zo birâm mân opman. Oi kut nâi âkon opman, zo opman. ¹⁶ Gurumin denân pâke den ziap, zorat nânga âlip opmap. Kut nâi âkon opman, zo opnjâ gurumin den âlipnjâ zorat topnjâ muyageman. ¹⁷ Yatâ opman, zo ninâ umgât bujâ. Bâlijanâdâ um sâknan zem kâitnogi opman. ¹⁸ Nâ topnâ itâ nângan. Sâk sunumnngât umnan âlipjanâdâ mirâ kamân mân meip. Kut nâi âlipjanngât zo sâman. Ka bonjâ mân muyageman. ¹⁹ Kut nâi âlipnjâ upat sâmjâ mân opman. Nâ kut nâi bâlijanâ zo mân upat sâm zorânjak opman. ²⁰ Nâ bâlijanâ mân upat sâm zorânjak opman. Zo itâgât. Zo ninak bujâ. Bâlijanâdâ um sâknan mirâ kamân meipkat yatâ opman.

²¹ Den san, zo itâ. Nâgâren itâ muyagemap. Kut nâi âlip upâ sa bâlijanâdâ mâte otnimap. ²² Nâ umnandâ Anutugât den nângâm âkñâleman. ²³ Oi sâknan ko bâlijanâdâ ziap, zo um nângânângânâ den ziap, zâk sot kâsa opmabot. Bâlijanâdâ um sâknan ziap, zorânjâ kâtigem saanigi zâkkât tâk namâjanngât a opman. Bâlijanâdâ tâmbetnobam sâknanâk ândimap.

²⁴ Yei, a umbumamburuk. Nâinjâ tânnânggom um sâknan bâlijanngât imbanjâ koi gibap? ²⁵ Anutugât sâtkât Yesu Kristonjâ tânnobap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkjanngâbat.

8

Kaapumgât den lum mâtâp ujak lâjnat.

Nâgâren itâ muyagemap. Nâ ninak um nângânângânandâ Anutugât gurumin den zo kore okjanngâman. Sâknandâ ko bâlijanngât kore okjanngâman.

¹ Ka Yesu Kristo sot pâlâtân op ândimen, nengâren bâlijanngât hâunjâ sâm kwâkâkwâkâj mân muyagibap. ² Nen Yesu Kristo sot pâlâtân oindâ Kaapumjâ ândiândi muyagem ninngâmop. Kaapum zâknâ bâlijan sot mumunan gâbâ mâkâningip. ³ Mâruman um sângijinjâdâ gurumin den zorat

imbanâ mem gei nenġären kubikkubik nep tuum oseip. Zorat Anutuñâ itâ op um sânġinjanġât imbanâ koi geip. Nannâ sânġongoi bâlij mâme nenġât sâk yatâ opnâ nenġât bâlijanġât suup meip. ⁴ Gurumin den lum târarak ândiândiñ, zorat Kembuñâ nânġi âlip opmap. Oi um sânġinjanġât mâtâp buñ, Tirik Kaapumġât mâtâp lâñmen, nen Kaapumġât imbanjan den sinġi âlip zo lum ândinatġât Kristoñâ um sânġinjanġât imbanâ koi geip.

⁵ A ândiândi sânġinjanġât mâtâp lâñme, zen um nânġânânġâziñ hânġât kut ñâi ñâi zoren pane zemap. Kaapumġât mâtâp lâñme, zen ko um nânġânânġâziñ Kaapumġâren pane zemap. ⁶ Um sânġinjanġât nânġâm ândime, zen tâmbetagobi. Ka Kaapumġât nânġâm ândimen, nen ândiândi sot lumbenâ muyaginat. ⁷ Um sânġinâ nânġânânġân, zorân Anutu kâsa okñanġâmap. Oi Anutugât gurumin den komap. Zo dap op lubap? ⁸ Oi um sânġin ândime, Kembuñâ zenġât orot mâmeziñâ zorat nânġi mân dâp opmap.

⁹ Zen ko Anutugât Kaapumñâ umziñan ziap, zo ko mâtâp sânġinjan buñâ, Kaapum sot ândim mâtâp uñakñan uruñsâm ândime. Zen Kaapumġât mâtâbân ândime. Oi zen Kaapumġât a ambân sâsân. Ñâi zâk Kristogât Kaapumñâ zâkkât umñan mân zimbap oi ko Kristogât sinġi mân upap. ¹⁰ Zen ko mârum umziñandâ bâlijanġât mumuñ yatâ op ândime. Ka Kristo sot pâlâtân utne um dâpziñâ tosa buñ minziñġipkât ândiândi kâtik muyagem ândie. Kristogât Kaapum umziñan ândiap. ¹¹ Zen dap nânġe? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtât mâme opmap mo buñâ? Tirik Kaapumñâ umziñan tâtat mâme opmap oi ko Anutuñâ Yesu mumuñan ġâbâ mânġeip, zo yatik Kaapumñâ um dâpziñ mumuñan ġâbâ mânġiziñġâm ândiândi ziñġâm ândibap.

Kaapum sot op Anutugât nan bârarâp utnat.

¹² Bukurâpnâ, Nen um sânġinjanġât kore a mân utnat. Um sânġinjanâ wan niñġâmġkât hâuñâ mâkâm zâkkât mâtâbân âinat? ¹³ Zen um sânġinjanġât mâtâp ândibi zo ko tâmbetagobi. Ka Kaapumġât imbanâyân sâkkât den kumbi, zo ko ândim ândiândi âlip ândibi.

¹⁴ Anutugât Kaapumñâ âkom diiniñġi ândimen, nen Anutugât nan bârarâp ândien. ¹⁵ Anutuñâ Kaapum niñġip, zo kore arâp op kenġât utnatkât buñâ. Nen Anutugât nan bârarâp op ândinatkât niñġip. Kaapumñâ um bâbâlaj kwatniñġi Anutu itâ sâm konsâm mâpâsimen, “Aboñ.” (Yuda denan Abba sâme. Niñ denân ko Aboñ sâmen.) Nen umniñandâ itâ nânġâm kwâtâtimen, “Nen Anutugât nan bârarâp op ândien.” ¹⁶ Yatâ nânġindâ Kaapumñâ umniñan tâtat mâme op den zo yatik sâm muyageniñġâmap. ¹⁷ Oi itâ nânġâmen, “Zâkkât nan bârarâp ândienñâ Anutugât kut ñâi ñâi galem utnat. Nen Kristo sot ârândân galem utnat. Hânân ziren zâknâ sâknam nânġip, zo yatik sâknam kwâkñan ândinat oi ko zâk sot âsak âlipñan bagim ândinat.”

A umniñ âlip oi kut ñâi ñâi yenñâ zo yatik âlip upap.

¹⁸ Sumbemân Anutugâren ġâbâ kut ñâi ñâi âsakñâ neulenġoot walâwalân muyageniñġâbap. Oi narâk ziren sâknam sot umbâlâ ândien, zo dâpkua mân dâp upap. Sâknam zirat nânġa yenñâ yatâ upap. Wangât, sumbemân kut ñâi âsakñâ neulenġoot doñbep muyaginat, zorat. ¹⁹ Anutuñâ ġâsuniñġâm nan bârarâp sâm âsakñâ neulenġi muyagibapġât a sot kut ñâi ñâi Anutuñâ muyageniñġip, nen zorat mambât ândien. ²⁰ Kut ñâi ñâi yenñâ hânân ziap,

zo gukupitnâ yen zimbapkât sârn zingip. Ziinâ umgât bunâ. Anutuñâ yatâ sârn muyageip. Ka zo zinzin kâtik zimbigât mân sârn zingip. ²¹ Zorat kut nâi nâi yenñâ hânân zen mumuñangât dumun zo olañ Anutugât nan bârarâp nen sot târokwap neule âsaknâ mimbi.

²² Nen nângâmen. Kut nâi nâi zo zen mârumñan gâbâ narâk zo mâte upapkât mambât ândim sâknam nângâm ândim gawe. ²³ Oi zenâk bunâ, nen ârândâñ yatik mambât ândim sâknam nângâm ândimen. Anutugât nan bârarâp nen um sâknin kubiknâ minningâbapkât mambât ândimen. Nen sumbemân gâbâ Kaapumñâ ningip. Kândom Kaapumñâ ningip. Bet ko kut nâi nâi ningâbap. ²⁴ Nen Anutuñâ um sâknin kubiknâ minningâbapkât um bâbâlañ op mambât ândinatkât diiningip. Bonñâ muyagei sârn zorat mân mambâtpem. ²⁵ Bonñâ muyagiap oi ko dap yatâ zorat mambât ândinat? Bonñâ mân muyagei ikmengât umñâ nângâm mambât ândimen. ²⁶ Kaapum zâk lolotningâgât op betniñan memap. Nen yatâ mo yatâgât ninâu sâindâ dâp upap, zo mân nângâmengât Kaapumñâ betniñan mem, yaak mem, anâ mân sâsânâ, den zo yatâ neñgât op Anutugâren sapsuñap. ²⁷ Anutugât Kaapumñâ neñgâren nep zo yatâ tuubapkât op sârn pindip. Oi Kaapumñâ Anutugât umñan den ziap, zo nângâm Anutuñâ tânnângobapkât den dukumap. Oi Anutu zâk um igiknâ Kaapumgât umñan den ziap, zo nângâmop.

Anutu zâk neñgâren nep topkwâip, zo tuum ma tuum nangâbap.

²⁸ Nen itâ nângâmen. Wan mo wanñâ muyageningâmop, zo Anutuñâ kubigi tânnângomop. A umniñandâ Anutu gâsum ândimen, neñgâren yatâ otningâmop. Nen zâknâ diiningâbam nângi zeipkât diiningip, neñgâren yatâ otningâmop. ²⁹ A mârum diiningâbam nângi, nen nanñangât tobat utnatkât sâip. Oi a donbepñâ nanñangât murâp op ândeindâ Yesuñâ âtâniñ upap. Oi nen zâkkât tobat op ândinatkât sâip. ³⁰ Anutuñâ a kânñan nângâningip dâp, nen diiningâm tosaninñ buñ minningip. Tosaninñ buñ minningip dâp, nen âsaknâ neule zo nen ningip.

Kut nâi nâiñâ Anutugât bikñan gâbâ mân mâkâningâbap.

³¹ Den zorat topñâ dap dap ziap? Anutuñâ buku otningâm galem otningâm ândei kâsaninñandâ dap op tâmbetnângobap? ³² Anutuñâ nanñâ mân anğân kârip. Neñgât op sângongoi gem moip. Zorat dap nanje? Yatâ oipñâ kut nâi nâi torenñâ ningâbap mo mân ningâbap? Ningâbap.

³³ Anutuñâ buku otningâm tânnângoip, zorat a ikâ zorân Anutugât a ambân gâkârâpñâ denân nâmbanbap? Anutu zikñak tosaninñ buñ minningip, zorat a ikâ zorân nen tosaninñangât hâuñâ minatkât sâbap. ³⁴ Yesu Kristoñâ neñgât op moip. Oi moibâk bunâ. Zâk mumuñan gâbâ zaat Anutu âsan bongen zâi tap neñgât op Anutu den dukumap.

³⁵ Kut nâi ikâ zorân Kristogât bikñan gâbâ mâkâningâbap? Sâknam mo umbâlâ, kâmbam mo pu mo kanpitâ? Kut nâi yatâ zo dap op Kristogât bikñan gâbâ mâkâningâbap. ³⁶ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, zorat dâp otningâme. Den zo itâ,
“Kembu, gâgât op sirâmñâ sirâmñâ nângome. Râma kom gaame, zengât tobat yatâ otningâme.”

³⁷ Oi kut nâi yatâ zorân mân mem lot kwatningâbap. Bunâ. Yesuñâ umñandâ gâsânângomapkât imbanñâ ninñi zâkkâren kâtigem ândim

walâmen. ³⁸ Zorat nâ itâ nânğan. Mumunâ mo ândiândinâ, sumbem a mo bâlinanğât a kâuknâ, narâk ziren ziap mo bet muyagibap, zorân mo kut nâi nâi imbanjoot, zorân Yesu Kristo zâkkât biknjan gâbâ mânâk mâkâninğâbap. ³⁹ Anutu umnandâ gâsuniñğapkât kut nâi ubâ gâip mo âmbibâ kopgâipnâ, kut nâi zorân mo zorân Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât biknjan gâbâ mân mâkâninğâbap.

9

Paulo zâk Yuda a bukurâpnâ, zengât op sâknam nânğip.

¹ Nâ Kristogât a op sarâ mân sâm den bonjâ sa nânğânek. Kaapumnâ umnan den ziap, zorat nânği bon uap. ² Yuda a torerâpnâ zengât op umbâlâ op sâknam nânğâm ândiman. ³ Yuda a bukurâpnâ, sâk torerâpnâ, zen Kembugât sinği upigât opnâ ninak Kristogât dâmân kâligen gâbâ giginanğât nânğa âlip bâbâlanğ opap. ⁴ Zen itâ sâme, “Nen Isirae. Anutunâ narâpnâ gâsuniñğip. Oi imbanâ âsaknâ tirâpnânğoi. Anutunâ nen sot târotâro op gurumin den sapsum niñğip. Oi mâte oknânğânatkât mâtâp tirâpnânğoi. Oi kut nâi niñğâbap, zorat sinği den kânjan kesap pâroñ den dâtnânğoi. ⁵ Nen Abaram, Isaka sot Yakobo, zengât kiurâpziñâ.” Yuda a bukurâpnâ zen ziinjanğât yatâ nânğâm sâme. Oi nen nânğan. A bâlinanğâbâ mâkâninğâbapkât mârûm sâsânğ, Kristo, zâk a sâk mem muyageip. Zo Yuda a zengât kâmurân muyageip. Zorat a sot kut nâi nâi neñğât Kembu, Anutu, zâk sâm âlip kwâknanğindâ ândim zâimâmbap. Zo perâknak.

Sinği âlip mem ândie, zen Anutugât arâp bonjâ.

⁶ Isirae a nâmbutnâ Kembugât mâtâp walâm um kâtik ândinetâ zinjit nânği Anutugât den zo loreip mân sânat. Isiraegâren gâbâ muyagiwe, zengâren gâbâ nâmbutnâ zengât Isirae a bonjâ mân sâsânğ. ⁷ Oi yatigâk Abaramgât kiurâp torennâ zen kiurâp bonjâ mân urâwe. Oi zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Isakagât kiurâp zengak Abaramgât sinği upi.”

⁸ Den zorat topnâ itâ ziap. Sâknâ Abaramgâren gâbâ muyagiwe, zen aksik patânâ Anutugât nan bârarâp urâwe? Buñâ. Sinği den umnan muyagiwe, zengak Abaramgât kiurâp bonjâ sâsânğ. ⁹ Kembunâ sinği den Abaram itâ sâm dukuip,

“Kendon nâi âki âburem ga ambingâ Sera zâknâ nannâ mimbap.”

¹⁰ Oi zorik buñâ, Rebekagâren yatik muyageip. Rebekânâ sâkunniñâ Isaka, zâk sot ândim katêp zagât kâmbokoip. ¹¹⁻¹² Oi katêp zagât mân muyagem âlip mo bâlinâ zo mân oitâ Anutunâ zekât op mamziknâ itâ sâm dukuip,

“Âtânandâ munnanğât kore a op ândibap.”

Zo ko Anutugât den kâtigibapkât nânğâm ziknâk mem kâsâpzâkom den zo sâip. ¹³ Katêp zagât zet orot mâmeziknâ eknâ mân sâip. Kânjan nânğâzikâm yatâ sâip. Zorat den nâi Kembugât ekabân itâ ziap,

“Na Yakobogât otnigap. Ka Esau ko âkonniğap.”

Anutu zâk ândiândinjanğât buñâ, um lâklâknanğât op galem ot-ninğâmap.

¹⁴ Anutunâ nâi kâsa oknânğâm nâi buku oknânğip, zorat dap sânat? ¹⁵ “Zo bâlinâ.” Yatâ sânat? Buñ kâtiknâ. Zâknâ den nâi Mose itâ sâm dukuip,

“A n̄ai bir̄an̄ḡābā sām ālip bir̄an̄ḡābat. Ka a n̄ai t̄angubā sām ālip t̄angubat. Lumbe ok̄ḡābā sām ālip ok̄ḡābat.”

16 Zorat a umgāt mo a orot m̄amegāt m̄an sās̄an̄. Anutu um l̄ākl̄āḡḡāgāt t̄anz̄ḡoḡḡan̄ s̄anat. 17 Anutuḡā a kutā Parao den dukuip, zo Kembugāt ekabān itā kulemguwe,

“Nā ḡāgāren imban̄ānā sām muyagia kutsin̄ḡinā h̄an d̄ap āibapkāt sām kw̄ān̄ḡāḡiwan.”

18 Oi zorat Anutugāt itā n̄ḡḡānat, “Zāk a n̄ai t̄angubā sām t̄angubap. A n̄ai um k̄atik oik s̄ai k̄atigibap.”

19 Nā yatā sa itā sām m̄āsik̄āniban? “Yatā op ko Anutu zāk wangāt a n̄ḡḡāt n̄ḡḡi b̄āliḡ uap. Anutuḡā den n̄ai s̄ai an̄ā kw̄ākābapkāt d̄ap buḡā.” 20 Den yatā zo s̄ānandā itā m̄āsik̄āgibat, “Gā wangandā Anutu den dukuban. Āmaḡā d̄ap op āmaḡ tuutuḡ a itā dukubap, ‘Gā wangāt yatā zo muyagenigin.’ ” 21 Āmaḡ tuutuḡ a, zāk dengop mem toren a z̄ḡḡāt āmaḡ tuubap. Oi torenḡā mem w̄au, b̄au z̄ḡḡāt tuugi n̄ḡḡindā b̄āliḡ upap?

22 Oi Anutu zāk āmaḡ kukḡḡḡāt bonḡā zorat sin̄ḡi, zo bet kunzit bir̄ābapkāt n̄ḡḡi ziap. Āmaḡ zo z̄ḡḡāren k̄ābam muyagem kukḡḡḡāt bonḡā sot imban̄ānā muyagei a amb̄ān ikpigāt tuubap. Nen zorat d̄ap s̄anat? 23 Oi āmaḡ n̄ābutḡā t̄anz̄ḡoḡḡāt sin̄ḡi, zen kubikz̄in̄ḡām sumbem̄ān āsak neuleḡan teḡḡā kwatziḡḡābapkāt k̄ān̄ḡan n̄ḡḡi ziap. Āmaḡ zo z̄ḡḡāren neule ālipḡā gom s̄āmbē z̄in̄ḡābapkāt diiziḡḡām āndiap. 24 Yuda ayāk buḡā. H̄an n̄āin gokḡā ār̄ānd̄āḡ āmaḡ um l̄ākl̄āḡḡḡāt op z̄ākkāt sin̄ḡi utnatkāt diiniḡḡāmq. 25 Zorat Propete Hoseagāt ekabān diḡā itā ziap, “Kembuḡā itā sap, ‘A k̄āmut mariziḡ m̄an or̄āwan, zen n̄ḡḡāt sin̄ḡi s̄ābat.

Oi umnandā m̄an ḡāsāz̄āḡḡowan, zo umnandā ḡāsāz̄āḡḡobat. 26 Oi a z̄ḡḡāt n̄ḡḡāt ar̄āpnā buḡā d̄āz̄āḡḡowan, z̄ḡḡāt itā s̄ābi, ‘Zen Anutu āndiāndiḡḡḡāt nan b̄ārar̄ap op āndie.’ ”

27 Oi Propete Yesaian̄ā den k̄atik sām Isirae a z̄ḡḡāt itā s̄āip, “Isiraeḡāt kiur̄ap zen saruyān sak ziap, zo yatā don̄bep muyagibi. Ka z̄ḡḡāren ḡābā bitukt̄āḡā Kembugāt sin̄ḡi upi.”

28 Kembugāt itā n̄ḡḡāmen. Kembu zāk a z̄ḡḡāt sām kw̄ākāmḡā kegāk h̄auḡā z̄in̄ḡām nanḡābap. 29 Zorat Propete Yesaian̄ā den n̄ai itā s̄āip, “Sumbem k̄āwali a z̄ḡḡāt Kembu, zāk m̄an n̄ḡḡān̄ḡi s̄ai ko kiur̄āpn̄iḡ buḡ upē. Mirā kamānz̄iḡ zo Sodom sot Gomora z̄ḡḡāt tobat yatā upē.” (Anutuḡā kamān zagāt zo zikiri b̄āliḡ oitā s̄ai k̄ār̄pn̄ā zikesem nanḡip.)

Yuda a z̄iḡ t̄ār̄arak utnā sām osiwe.

30 Oi zi d̄ap s̄anat? Zitā s̄anat. H̄an n̄āin gokḡā, z̄iḡ t̄ār̄arak m̄an āndimḡā tosan̄iḡ buḡ utnā sām tosaz̄iḡ buḡ ur̄āwe. Kembugāren n̄ḡḡām p̄ālāt̄āḡ kw̄ākḡḡḡām tosaz̄iḡ buḡ ur̄āwe. 31 Yuda a zen ko Moseḡāt gurumin den lum t̄ār̄arak utnat s̄āweḡā gurumin den zo lum osiwe. 32 Zen t̄ār̄arak m̄an ur̄āwe, zo itāḡāt. Zen n̄ḡḡām p̄ālāt̄āḡz̄iḡ buḡā. Zen yen āndim m̄āmanziḡḡāt t̄ār̄arak utnatkāt s̄āwe. Oi m̄ātāb̄ān k̄at z̄eip, zoren kinziḡ luakḡiḡ. 33 Kembugāt ekabān diḡā zitā kulemgune ziap,

“N̄ḡḡā. Nā Sioḡ b̄āḡḡan, Yerusalem kamān̄ān z̄ḡḡāren k̄at n̄ai paan. Zoren kinziḡ luakḡibi. Oi k̄at k̄atik n̄ai paan. Zoren a don̄bep pat̄āḡā z̄āḡḡobap. Ka n̄ai zāk n̄ḡḡām p̄ālāt̄āḡ kwatnibapḡā m̄an kwakpap.”

10

Anutuñâ Yuda a toszin buj upigât mâtâp muyagei Yuda a donjep zin kândâtkuwe.

¹ Bukurâpnâ, Yuda a bukurâpnâ âlip upigât umnandâ otnigi zengât op Anutugâren ninâu sâman. ² Zen Anutu kore okņanğanam um bâbâlan ândime. Zo zingitmanjâ san. Ka zen mâtâp mân ek nânğâm upme. ³ Zen Anutugâren gâbâ târârak orotjâ mâtâp ziap, zo kwakmegât ziijak târârak utnatkât nepjâ tuume. Anutugât mâtenjan tosa buj orotņanğât mâtâp, zo mân ek nânğâm Kristo kândâtkuwe. ⁴ Nen ko itâ nânğen. Anjâ nânğâm pâlâtânğât opjâ tosanin buj muyaginatkât Kristonjâ gurumin dengât mâtâp doonjoip.

⁵ Mosenjâ gurumin denân den njâi itâ kulengoip,
“A zen gurumin den lum nanğâm târârak op ândiândi muyagibi.”

⁶ Nânğâm pâlâtânğât tosa buj orotņanğât den ko itâ ziap,
“Gâ umgandâ itâ mân sâban, ‘Nâinjâ sumbemân zâimnjâ Kristo diim gibap? ⁷ Mo njâinjâ âmbi geimnjâ Kristo mumujâ zengâren gâbâ diim kopgâbap.’ ⁸ Yatâ bujâ.”

Kembugât ekabân den njâi itâ ziap,
“Den zo kârebân mân ziap. Lâugan sot nânğânânğâgan ziap.”

(Zo nânğâm pâlâtânğât den kwâkâm zingâmen, zorat sâsân.) ⁹ Yesu, zâk Kembujâ. Den zo lâugan zimbap oi Anutuñâ Yesu mumujan gâbâ mângeip, zorat umgandâ nânği bon opmap oi ko âlip op sumbengât sinji upan. ¹⁰ Nen itâ nânğâmen, “Umnjâ Yesu nânğâm pâlâtân kwap tosanin buj utnat. Oi lâuniandâ Yesu Kembuninjâ sâmjâ sumbengât sinji utnat.”

¹¹ Zorat Kembugât ekabân den njâi itâ kulemuwe,
“Njâi zâk Kembu nânğâm pâlâtân kwâkņanğâbapjâ kwakmak mân upap.”

¹² Âlip nânğen. Yuda a sot hân njâin gok nen kânok uen. Kembu, zâk kânok kembu otningâm ândimap. Kembu zâk hâtubâtu mân otningâmap. Oi zâk konsâmen dâp, nen umgât gom sambe zo ninğâmap. ¹³ Zorat Kembugât ekabân itâ sâsân,

“Kembu konsâm ândibi, zen Kembujâ bâlinjan gâbâ mâkâzingâbap.”

¹⁴ Ka a zen ko zâk mân nânğâm pâlâtân kwâkņanğâmjâ dap yatâ konsâm ândibi? Oi a zen topjâ mân nânğâmjâ dap op nânğâm pâlâtân kwâkņanğâbi? A njâinjâ Anutugât sinji den mân dâzânğoi ko dap topjâ nânğâbi? ¹⁵ Oi Anutuñâ a mân sânğonzânğoi dap op âi sinji dâzânğobi. Zorat Kembugât ekabân den kulem njâi itâ ziap,
“Sinji âlip sâsân a, zengât kinzin kwamitjâ nânğâm ko nânğâne âlip upap.”

Anutuñâ Yuda a sâm osizingip.

¹⁶ Sinji âlip zo Yuda a nâmbutjandâ nânğâm mân luwe. Zorat Propete Yesaianjâ itâ sâip,

“Kembu, sinji den sâindâ mân nânğame.”

¹⁷ Zorat op itâ nânğâbi. Nânğâm pâlâtân, zo den sinji sâsânjanğât bonjâ. Oi den sinji âragumen, zo Kristogât sinji âlip den.

¹⁸ Itâ sâm mâsikâzingan. Zen sinji âlip den zo nânğawe mo bujâ? Zen nânğawe. Den njâi itâ ziap,
“Kembugât dennjâ hân dâp âim nanğip. Oi dijnandâ hân muruk toren toren âim nanğip.”

¹⁹ Dum mäsikâzingâm san. Isirae a zen dâr nângâm kwâtâtiwe mo bunjâ? Kândom Mosenjâ den nâi itâ kulemgoi nângâwe, “Kembunjâ itâ sap, ‘A yennjâ, hân nâin goknjâ kâmut nâi diizinga Isirae zen nângâne bâlij oi um kâlak otzingâbi. A kwakmak kâmut zo diizinga zen ek kuk upi.’”

²⁰ Bet Propete Yesaianjâ kenjât buj den yâmbât itâ sâip, “Kembunjâ itâ sap, ‘Mân kârunim ândiwenjâ muyaginiwe. Topnâ mân sâm kârum ândiwe, zen mâte otzingâwan.’”

²¹ Ka Isirae a zengât Kembunjâ den nâi itâ sâi kulemguwe, “Nâ a kâmut zâizâinj sot den kukuji zi, zen hârânsâm narâk kârep ândinetâ nâgâren gabigât kwâbâlap tuum ândiwan.”

11

Isirae a nâmbutjandâ um kâtik utnetâ Anutunjâ nâmbutjik gâsuzingip.

¹ Oi zi den nâi mäsikâzingan. Anutunjâ Isirae arâpnjâ birâzingip? Bunjâ. Yatâ mân oip. Nâ Isirae a, Abaramgât kiun, Benyamingât kâmurân goknjâ.

²⁻³ Anutunjâ kânjan nângâningip, nen mân birâningip. Zen Propete Eliagât den singi nâi Kembugât ekabân ziap, zo sâlâpkume mo bunjâ? Propete Elia, zâk Isirae a zengât tosazinjagât den sâm Anutu itâ sâm dukuip, “Kembu, zen Propete arâpkâ zângom nanje. Gâgât singi sâm nalem pâpanjâ zo kom kândañawe. Oi zi nâ ninik ândia nonam se.” ⁴ Propete Eliajâ yatâ sâi Anutunjâ den dap mâburem pindip? Zo itâ, “Nâ a 7 tausen yatâ angân kârâzinga lopio kutnjâ Baali, zâkkâren mân âi pindiñsawe.”

⁵ Oi narâk zi yatigâk Anutunjâ um lâklâkjanjagât opnjâ Isirae zengâren gâbâ a bituktâ mem sâlâpzângoip arâpnjâ op ândie. ⁶ Zen orot mâmezinjagât bunjâ. Ziknjâ um lâklâkjanjagât op gâsuzingâm tânzângoip. Yatâ mân oi sâi tânzângozângojanjagât bonnjâ mân âsagebap.

⁷ Oi dap dap? Isirae a kut nâi zo muyaginat sâwe, zo mân muyagiwe. Anutu zikjak nângâm gâsum sâlâpzângoip, zenjak kut zo muyagiwe. A nâmbutjâ umziñ kâtigeip. ⁸ Zorat op Kembugât ekabân itâ kulemgune ziap, “Anutu zâk umziñ mem gulipkoip. Sinziñ kwâtepkuip. Kindapziñ mem dooñgoip. Yatâ otzingi ândiwenjak ândim ge.”

⁹ A kutâ Dawidinjâ itâ sâm kulemgoip, “Zen Kembugât den sâtnjak lum sii nalem nime, ka umziñandâ Kembu kândâtkume. Zorat op ko zen sii nalem ninetâ kâsaziñ ganetâ parâtâk pambi. Hânân gei zângoip hâunjâ takâzingâbap. ¹⁰ Gâ sinziñjâ kwâtepkuna kwakpi. Oi kândâtziñ mem namunja kâriñgoj ândibi.”

Oliwa nagân bâranjâ nâi mem ga târokwâip.

¹¹ Oi den nâi mäsikâzingan. Isirae a zen kârân kinziñ luakjem hânân gei tâmbetagowe? Yatâ bunjâ. Zen kubikkubik kândâtkune a hân nâin goknjâ zengât singi oip. Oi hân nâin goknjâ zen nângâne Isirae a ziñ zingit umbâlâ upi. ¹² Isirae a zen Kembugât den kândâtkune a hân nâin goknjâ zen nângâm lum âlip urâwe. Yatâ utne Isirae a kâmut zen bet umziñ melâj Kembu sot pâlâtâj utne bonnjâ donjep walâwalâj muyagezingâbap.

¹³ Hân nâi goknjâ zen den zi dâzângua nângânek. Nâ hân nâin goknjâ zengât Aposolo ândimanjâ nepnâ tuum kwâtâteman. ¹⁴ Oi nâ yatâ op ândim Isirae a torerâpnâ alezinga nâmbutjandâ umziñ melâj âlip upi. Hân nâin gok zen singi âlipkât bonnjâ muyagine Isirae a nâmbutjâ ziñ ek nângâm

zo yatik minâ sârn umziŋ melânbi. ¹⁵ Anutuŋâ Isirae a birâziŋgi hân nâin gokŋâ zen Anutu sot buku ue. Oi bet Anutuŋâ Isirae a dum gâsuziŋgi ko mumuŋan gâbâ zaatzaatŋâ yatâ upi. ¹⁶ Kândom Kembugât siŋgi pâpanŋâ oi ko du ombenjan âsagine zo yatik zâkkât siŋgiyak pâpanŋâ. Oi nak topŋandâ hâlâlu zei nak bâranŋâ sot bonŋâ zet yatik hâlâlu zimbabot.

¹⁷ Oi Anutuŋâ kamân Oliwa nagân bâranŋâ nâmbutuŋâ mânâŋgât birâm zorat gebâgân ulinŋâ barin gâbâ gâ târokwatgigip. Oi Oliwa ândânâ kelâk toonŋandâ tângogip. ¹⁸ Gâ bâranŋâ sâŋgiŋâ zengât nâŋgâna gigin oi sâkkâ mân mem zâiban. Yatâ opapkât itâ nâŋgâ. Gâŋâ ândânâ mân tângum nalem pindâmat. Zâkŋâ tângom nalem gimap.

¹⁹ Nâ yatâ dâgoga zorat toren itâ sâban? “Anutuŋâ nâ târokwatnibapkât bâran sâŋgiŋâ mânâŋgâtziŋgâm birâziŋgiŋ.” ²⁰ Den zo bonŋâ. Zo siŋgi âlip birâm ândiwegât mânâŋgât birâziŋgiŋ. Gâ ko nâŋgâm pâlatânŋangât op zâk zengât kinkin gebâgan kinzat. Zorat gâ sâkkâ mân mem zâim diim gem ândiban. ²¹ Anutuŋâ Oliwa bâranŋâ sâŋgiŋâ zâizâinâ, zo mânâŋgât birip. Oi zo yatik gâ zâizâin op ândina mânâŋgât birâgibap. ²² Zorat gâ Anutu um lâklâkŋangât op tângogip sot um kâtik urâwe, zen hâuŋâ ziŋgiŋ. Zorat mân nelâm gobap. Um kârâpŋangât bonŋâ, zo siŋgi âlip kândâtkuwe, zengâren muyagemap. Oi um lâklâkŋangât bonŋâ gâgâren muyagiap. Oi gâ zâk sot pâlatân op ândina bonŋâ âlip zengibap. Yatâ mân upan zo ko mânâŋgâtŋâ birâgibap. ²³ Oi bâranŋâ sâŋgiŋâ zen um kâtikziŋâ birâne Anutuŋâ dum zagâtŋâ târokwatziŋgâbâ sârn âlip upap. ²⁴ Oi barin gâbâ Oliwa nak bâranŋâ kamâŋgât Oliwa nagân târokwâkwatŋâ, zo mân orotŋâ. Ka Kembuŋâ barin gâbâ Oliwa bâranŋâ mingimŋâ kamâŋgât Oliwa nagân târokwatgigip. Kamân Oliwa zikŋâ bâranŋâ mânâŋgârip, zo târokwatziŋgâbâ sârn mân kwakpap. Zo kegâk târokwatziŋgâbap.

Anutuŋâ a topŋâ topŋâ tânzâŋgobapkât nâŋgâmap.

²⁵ Bukurâpnâ, zen kwakŋâ ziiŋâ nâŋgânâŋgâyân siŋgi âlibân bagim nâŋgâm gulipkubegât den tikŋâ zi sapsum ziŋgâbâ. Isirae a nâmbutuŋâ zen um kâtik op ândine hân nâin gokŋâ zen siŋgi âlipkât bagine tengâziŋ mârumpŋan sâip, zo dâpŋan op nanŋâbap. ²⁶ Bagine Isirae a kâmut bagim âlip op nanŋâbi. Kembugât ekabân diŋâ itâ kulemgune ziap. “Sion bâkŋan, Yerusalem kamânân gâbâ kubikkubikniŋâ muyagem Isir-aegât kiurâp zengâren bâliŋâ ziap, zo gâbarei âibap. ²⁷ Yatâ oi nâ bâliŋâziŋ sanŋonŋâ zen sot târotâro upat.”

²⁸ Hân nâin gokŋâ, zen siŋgi âlibân bâgibigât Yuda a ziŋ narâk ziren Anutuŋât kâsa yatâ op ândie. Ka Anutuŋâ Yuda a sâkurâpziŋ mem sâlâpziŋgoipkât Anutuŋât umŋandâ zengâren patâ oi ândie. ²⁹ Anutu zâk buku orotŋangât den sot diiziŋgâziŋgâŋangât sâi den zo mân loribap.

³⁰ Hân nâin gok, zen mârumpŋan um kâtik op ândiwe. Bet, narâk zi Isirae a zen um kâtik utne ko hân nâin gokŋâ zen Anutuŋâ tânzâŋguap. ³¹ Zo yatik Yuda a zen um kâtik op ândimŋâ birânetâ ko Anutuŋâ tânzâŋgobap. ³² Anutu zâk a aksik patâ bet tânzâŋgobapkât op nâŋgâmŋâ nâŋgâziŋgi bâliŋandâ saaziŋgi den ku a op ândie.

Anutu mâpâsem sârn âlip kwâkŋangânat.

³³ Opon, Anutu zâk siŋgi âlipkât gom sambe tâtalek zemŋangap. Zâkkât nâŋgânâŋgâŋ, zo dap yatâ nâŋgâm kwâtâtinat? Zâkŋâ walâniŋgâm nâŋgap.

Den sâm kwâkâmap, zorat dap yatâ nângâm kwâtâtinat? Nep tuutuungângât mâtâp, zo dap yatâ nângâm nanngânat? ³⁴ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Kembugât umnjan den ziap, zo a nenngâren gâbâ nâinjâ mân nângâm kwâtâtimap. Zâknâ den nâi sâi ko dap op beknjan mem sânat?

³⁵ Nâinjâ Kembuñâ kut nâi pindip, zorat tosanâ zeï ma ko mâkâbap?”

³⁶ Zâknâ a sot kut nâi nâi aksik patâ muygeningip. Zâknâ imbanâ ninji ândimen. Oi zâkkât sinji op ândimen. Zâk mariniñâ sot kembu patâniñâ ândiap. Zorat Anutu sâm âlip kwâkñangjindâ târokwaï zem zâimâmbap. Zo perâknjak.

12

Um sâknijâ Anutugâren pâindâ zimbap.

¹ Bukurâpnâ, Anutuñâ umâlipnangât op tânnângoipkât kindap pâron den dâzângua nângânek. Mârumnjan sii nalem mo zuu bâu Kembugât sinji sâm om pâmarâwe, zo yatik zen um sâkziñ Anutugâren panetâ zeï egi âlip nâi upap. Yatâ utnetâ dâp upap. Zen yatâ op Anutu kore bonñâ okñangâm ândibi. ² Oi ândi mâmanziñandâ um kâtik zengât tobat yatâ mân upap. Zen um nângânângâziñ Anutugâren pane zeï kubikziñgi tobat nâi upi. Zen yatâ utne Anutu diñangât dâp mâtâp âlipñâ sot târârakñâ zo ek nângâbi.

Nep sâm ninjip, zo yatik tuum ândinat.

³ Kembuñâ tânnogipkât nâ den sa zen aksik nângânek. Gâ Kembugât sinji ândiat. Ka gâ gikanğât nângâna zâizâinj mân upap. Anutuñâ nepkât imbanâ gigip, zorarâk nângâm tuum ândiban. ⁴ Itâ nângâmen. Sâk bonniñâ kânok. Ka kore orotñâ doñbepñâ nep top topñâ tuume. ⁵ Oi torenñâ Kristogât kâmurân yatigâk târokwaïndâ bonniñâ kânok uap. Kristo zâk kâukniñâ uap. Oi nen kiñ bik op ândim tânagomen. ⁶ Sinji âlipkât imbanâ top topñâ ninjip, zo tânnângom ninjip dâp zem ariap. Oi zo wâratkum nepñâ tuunat. Zorat a nâi, zâk Kembugât den sâm muyagibapkât imbanâ zemñangap oi ko nângâm pâlâtânâ tâkñangap dâp Kembugât den sâbap. ⁷ Nâi zâk kore orotnangât nep tuubapkât imbanâ zemñangap oi ko nep zo tuum ândibap. Oi nâi zâk den kwâkâm zingâ nep tuubapkât imbanâ zemñangap oi ko zo yatik tuubap. ⁸ Um bâbâlan kwatziñgâziñgân den sâmop, zâk zorat imbanâ zemñangâbabân sâbap. Nâi zâk kât sikum zingâziñgânangât imbanâ zemñangap, zâk umñâ diim gem umâlip op tuubap. Nâi zâk a sâtñâ ândibapkât sâm pindâpindân, zâk zo kâtigem tuum ândibap. Nâi zâk tânzângobapkât imbanâ zemñangap, zâk umbâbâlanğak upap.

Lumbenangât den.

⁹ Buku orot zo sâknandik mân upi. Umñâ gâsâyagom upi. Orot mâme bâliñâ, zorat âkon op ândibi. Oi orot mâme âlipñâ, zorik upi. ¹⁰ Zen buku bonñâ op ândibi. Oi tânagonam walâgilâ op kâtigibi. Bukurâpangât nângâna mân giginj upap. ¹¹ Zo um bâbâ lolot buñâ. Kâtigem ândibi. Kaapumgât op umziñâ zaatpap. Yatâ op um bâbâlan op Kembu kore okñangâbi.

¹² Kembuñâ sumbengât sinji kwatziñgip, zorat sâtâre op ândibi. Sâknam muyageziñgi zorat sâm âkon mân upi. Um bâbâlan op âsâbân ninâu sâm ândibi.

¹³ Kembangât kâmurân goknâ nâmbutnâ zen kut nâi nâi kârum ândine betziñan mimbi. A lombañâ zengâren gane kian kubik zâmbanbi.

¹⁴ Kâsaziñ sâmbâliñ kwatziñgâne zengoot mâsop den sâmbâ dzâzangobi. Lâuziñan gâbâ sât den buñâ, mâsop denâk gibap.

¹⁵ A nâmbutnândâ sâtâre utne zen yatik târokwatziñgâm upi. Umbâlâ op isene zen yatik târokwatziñgâm isebi.

¹⁶ Umziñ mâpotne kânogâk zei ândibi. Ziñangât nângane zâizâiñ mân upap. Nângânângâziñangât nângâne zâizâiñ mân upap. Oi zen a giginâ buku otziñgâbi.

¹⁷ Nâi zâk kut bâliñ otgigi hâuñâ mân okñangâban. A ziñ mân orotnâ otziñgâne buku otziñgâbi. Zen yatâ op ândim a ziñ zengât nângâne âlip nâi upapkât nângâmñik upi, ¹⁸ Zen a pisuk patâ zen sot lumbenâ op ândibigât kâtigibi. A ziñ kâsa otziñgâne lumbenâ den sâmbâ dzâzangobi. ¹⁹ Bukurâpnâ, a ziñ kut nâi mân orotnâ otziñgâne hâuñâ mân otziñgâbi. Hâukâu mân upi. Tosa zo Kembangât kukñangât sinji pane zimbap. Zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,

“Kembuñâ itâ sap, ‘Tosa mâkâmâkân, zo nâgât nep. Hâuñâ ziñgâziñgân, zo ninak ziñgâbat.’ Kembu zâk yatâ sap.”

²⁰ Zen ko itâ upi. Kâsagâ nalemgât moi nalem pindâban. Toogât nângi too pindâban. Gâ yatâ otnandâ kârâp kâukñâ kwâkñan pâna simbap yatâ upap. ²¹ Bâliñandâ mân mem gei kwatgibap. Buñâ. Gâ âlip op bâliñâ mem gei kwâpan.

13

Hân a kutâ, zengât den.

¹ A aksik patâ, zen hân a kutâ sot a sâtnâ zengât den lum ândibi. A kutâ nep, zo Anutugâren goknâ. Hân a kuta sot a sâtnâ zen Anutugât sâtkât ândie. ² Zorat nâi zâk a kutâ zengât den birâm Anutugât den yatik birâbap. Oi den birâbi, zen yatik hâuñâ mimbi. ³ Orot mâmeziñ âlipñâ zen a kutâ zengât keñgât mân upme. Bâliñâ upme, zen ko a kutâ zengât keñgât upme. Zorat gâ keñgât buñ ândibâ sâmbâ ândi mâmangâ kubikñâ âlipñâ op ândiban. Gâ yatâ otna a kutânâ gâgât nângâgigi âlip upap. ⁴ Hân a kutâ, zen Anutugât kore a. Ziñâ gâlem otginetâ âlip ândibangât sâmbâ ziñgip. Zen kâmbam hâuñâ lañ mân gâ gobi. A kutâ zen Anutugât kore a. Bâliñ mâme zengâren nep tuum hâuñâ ziñgâbi. Zorat gâ bâliñ upan zo ko keñgât upan. ⁵ A kutâ zengât dinziñâ lum kwâtâtibi. Zo Anutu zâkkât keñgârâk buñâ. A kutâ dinziñ lulunangât nângindâ mâtâp âlip nâi opmap. Zorat op ko mâtâp zo lâñ ândinat. ⁶ Anutuñâ galem a sot a kutâ nep sâmbâ ziñgip, zen nep zo tumegât op kât zengâren pame. ⁷ Zen kut nâi nâi sâsân dâp otziñgâbi. Kât sikumgât sâsân, zo kât ziñgâbi. Kore otziñgâbigât sâsân, zen kore otziñgâbi. Hurat kwatziñgâbigât sâsân, zen hurat kwatziñgâbi. Dinziñ lubigât sâsân, zen dinziñâ lubi.

Kembangât den lum buku op tânagonat.

⁸ Kut nâi yennangât tosa mâkâne âkâbap. Buku orangâm ândibigât sâmbâ ziñgip, zorat buku orot zo mân birâne geibap. Nâi zâk a toren buku otziñgâm ândimap, zâk gurumin den lum ândimap sâsân. ⁹ Gurumin denân den itâ ziap, “Ap ambin zet mân birâyangâm âbânangâbabot. Gâ kâmbam mân kumban. Gâ kâmbu mân upan. A nâigât kut nâi lañ mân mimban.” Zo

sot den kâtik nâmbutjâ mâpotjâ kâukjâ itâ sâsân, “Gikangât otgimap, zo yatik a torenjâ zengât otgibap.” ¹⁰ Buku op ândibapjâ a nâi bâlijâ mân onjangâbap. Zorat nâi zâk buku otziŋgâm ândibapjâ gurumin den lum nangâbap sâsân.

Nen târâragâk ândinat.

¹¹ Zen narâk zirat topjâ nângâm ândie. Umanân gâbâ zaatpigât narâk mâte upap. Mârum singi âlip topkwap nângâwen, narâk zoren sumbemân zâinatkat narâk kêrep zeip. Zi ko narâk pânkânok upap. ¹² Mârum hanjâbâmap, zorat nâtâtikkât orot mâme bâlijâ zo birâm âsakjângât hâmbâ âmbum kâsaniŋ Sataŋ, zâkkât kâmut zen sot agom kinat. ¹³ Sirâm gât singi op nâtâtikkât orot mâme bâlijâ zo birâm târâragâk ândinat. Too kâtik nem umgulip orot sot laŋ ândiândiŋ sot um kâlak sot kuk sârek zo mân upi. ¹⁴ Kembu Yesu Kristo, zâk sot pâlâtâŋ op ândibi. Oi um sâkziŋan âkŋâlê bâlijâ muyagem bâlijan diiziŋgâbâ sâi mân nângâm kândâtkubi.

14

Singi âlip donjep mo bituk zemniŋgap, nen ârândân Kembugât singi ândinat.

¹ Singi âlibân bâbâ lolot ândime, zen buku otziŋgâbi. Den topjângât sânetâ zen sot den sârek mân âragum um kânok ândibi. ² A nâmbutjâ ziŋâ nângâ kwâkâ bujâ nalem top top nime. Oi a nâmbutjândâ nalem nâmbutjâ mân nime. Zen zuu bâu sunum mân nime. ³ Nâi zâk nalem top top nemapjâ bukuŋâ nalem toren mân nemap, zâkkât nângi gigiŋâ mân upap. Oi nâi zâk nalem nâmbutjâ mân nemapjâ bukuŋâ nalem top top nemap, zâkkât nângi mân bâlij upap. Wangât, zen Anutugât ayâk, zorat. ⁴ Zorat itâ sa nângânek. Gâ wangandâ a nâigât kore a den dukunandâ dâp upap? Kore a zâk kâtigibap mo loribap, zo patânjângât mâteŋan upap. Oi zâk mân loribap. Patâŋâ Anutu, zâkŋâ tângoi kâtigem kinbap.

⁵ Oi sirâm gât zo yatik a nâmbutjândâ itâ nângâme, “Sirâm kânok, zo Kembugât singi.” Yatâ nângâm kendon tapme. A nâmbutjâ, ziŋ ko sirâm gât itâ sâme, “Sirâm zo tirik bujâ. Sirâm aksik zen dâbâk.” Zorat nâ itâ sa nângânek. Sirâm nâiŋâ mo nâiŋâ, yatâ mo yatâ upâ sâm, nângâm kâtigem ândiban. Ka bukugoot den sârek mân âragubabot. ⁶ Nâi zâk sirâm kânokkât nângi zâizâiŋ oi kendon tâpmap, zo Kembugât op opmap. Oi a nâi zâk nalem top top nemap, zo Kembugât op nemap. Zâk Anutugâren sâiwap sâmŋâ nemap. Oi a nâi zâk nalem toren mân nemap, zâk Kembugât op opmap. Zâk Kembugâren sâiwap sâm dukumap.

⁷ Âlip nângen. Nen gâren gâbâ nâiŋâ dap yatâ Kembu sot bukurâp, zengât mân nângânângâ op zikjângârâk nângâm ândibap? Oi dap op zikjângârâk nângâm mumbap? Nen Anutugât singi op ândimen sot mumen. ⁸ Ândiândi, zo Kembugât op ândimen. Mumu, zo Kembugât op mumen. Zorat ândinat mo munat, zo Kembugât singi op utnat. ⁹ Zorat op Kristoŋâ mumuŋâ sot gwâlâ ârândân kembu otniŋgâbâpkât momŋâ mumuŋan gâbâ zaarip.

¹⁰ Kristo zâk Kembu patâniŋ ândiap. Zorat den nâi mâsikâziŋga dâtnonek, “Gâ wangandâ bukugangât den sâm kwâkâban? Mo gâ wangandâ bukugangât nângâna gigiŋ upap?” Nen aksik patâ Kembugât mâteŋan kirindâ nen gât den sâm kwâkâbap. ¹¹ Kembugât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap,

“Kembuñâ itâ sap, ‘Nâ ândim kwâtâtemangât a aksik patâ kinnâ topñan gam siminizij lim kwap pindiñsânibi. Oi aksik patâ zen lâuzinjandâ sâm âlip kwatnibi.’”

¹² Zorat nen nângeñ. Nâran nen aksik patâñâ Anutugâren pindiñsâm topniñ sânatkât sâm niñgip. ¹³ Zorat op ko nen buku zengât den hâuñâ mân sâm kwâkânat. Buñâ. Nen itâ utnat. Nen buku nâmbutñâ umgulip kwatziñgindâ Kembugât mâtâp walâbegât op nângâmñik ândinat. ¹⁴ Nâ Kembu Yesu sot pâlâtâñ op ândimannâ itâ nângâm kwâtâtian. Nalem ñâi mo ñâi neindâ sumun upap, zo mân ziap. Ka ñâi zâk nalem lañ nem sumunkubat sâm lañ nimhap, zâk perâkñak um sumun upap. ¹⁵ Oi itâ nângeñ. Gâ nalem ñâi nena bukugandâ gekñâ nângeñ mân dâp upap zo ko bukugoot buku mân op ândiban. Buñâ. Gâ yatâ op bukugâ tâmbetkuban yatâ upap. Bukugâ âlip upapkât Kristoñâ zâkkât op moip. Gâ zorat nângâm bukugâ nalemgât op mân tâmbetkuban. ¹⁶ Zen kut ñâi orotñangât nângâm âlip oi zo op ândibi. Ka a nâmbutñandâ sâm bâliñ kwatziñgâbegât galem orangâm ândibi.

¹⁷ Anutugât um topñan ândiândiñ, zo dap yatâ? Zo sii nalem nemñik ândiândiñ? Buñâ. Um hâlâlu sot um lumbeñâ sot Tirik Kaapungâren gâbâ gâi sâtâre op ândiândiñ, zorâñâ bonñâ. ¹⁸ A zen yatâ zo ândim Kristo kore okñangânetâ Anutuñâ zingiri âlip upap. Oi a ziñâ zengât nângâne dâp upap. ¹⁹ Oi zorat nen um kânok op tânagom ândinatkât kâtiginat. ²⁰ Gâ nalemgât opñâ Anutugât nep mân tâmbetkuban. Sii nalem aksik zo âlipñik. Ka ñâi zâk nemñâ nâmbut tâmbetzângobapkât nep tuubap, yatâ nângâm nei bâliñ upap. ²¹ Gâ bukugâ kâsa okñangâbatkât zâkkât op nalem, waiñ too mo wan wan zo birâna dâp upap. ²² Gâ kut yatâ zo orotñangât um salek ziap, zo Anutu mâteñan mem ândina gikanâk zimbap. Zorat ñâi zâk nalem nemap mo kut ñâi ñâi opmap, zorat um zâgât mân upap. Sâtârenjoot upap. ²³ Ñâi zâk um zâgât op nalem nei bâliñ upap. Zâk nângâ kwâkâ op lañ nei bâliñ upap. Wangât, zâk nângâm pâlâtâñ kwâkñan mân uap, zorat. Kut ñâi zo mo zo nângâm pâlâtâñ kwâkñan mân oindâ tosanjoot upap.

15

Yesugât tobat op niij nângânângâyân mân ândinat.

¹ Kâtigem kin bâbâ lolot zo âkom diiziñgânat. Oi nen niijangârâk nângânângâyân mân ândinat. ² Nen bukurâpniñ zengât nângâm ândim âlip upi sot sinji âlibân kâtigibigât betziñan minat. ³ Kristo zâk yatik zikñangât nângânângâ mân ândeip. Zorat Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap, “Kembu, gâ sâm bâliñ kwatgiwe. Zengât sâm bâliñâ zo nâgâren zariap.”

⁴ Mârumñan den sâm Kembugât ekabân kulemguwe, zo nen sinji âlip top nângânatkât urâwe. Den zorâñ mem kâtikñan kwatniñgi kut ñâi sinji kwatniñgip, zorat um bâbâlañ op nângânângâ ândinatkât kulemguwe.

⁵ Zengât op Kembugâren itâ sâm ninâu sâman, “Mem kâtikñan kwatniñgâmap, um bâbâlañ orotñangât marinâ, zâkñâ diiziñgi Yesu Kristogât op um kânok op ândibi. ⁶ Oi umziñ sot lâuziñ mindui Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâñâ Anutu mâpâsem sâm âlip kwâkñangâbi.” Zen yatâ upigât Kembugâren ninâu sâman.

Umñâ gâsâyagom ândibi.

⁷ Zorat op Anutu sâm âlip kwâkɲaŋgâbigât Kristonjâ umɲandâ gâsuziŋgip. Oi zen yatigâk umɲâ gâsâyagom ândibi. ⁸ Nâ itâgât dâzâŋguan. Anutuɲâ sâkurâpnîjâ kut ɲâi ɲâi ziŋgâbapkât sinji den dâzâŋgoip, zo bon upapkât Kristo zâk Yuda a neŋgât kore a op ândeip. ⁹ Oi Anutuɲâ hân ɲâin gok zen tânzâŋgoi sâm âlip kwâkɲaŋgâbigât yatâ oip. Zorat Kembugât ekabân den kulem ɲâi itâ ziap,

“O Kambu, nâ hân ɲâin gok zeŋgâren sâm âlip kwatgim kep mimbat.”

¹⁰ Oi den ɲâi itâ ziap, “Hân ɲâin gokɲâ, zen Anutuɲâgât kâmut zen sot sâtâre upi.”

¹¹ Oi den ɲâi itâ ziap,

“Hân ɲâin gok, zen aksik Kambu sâm âlip kwâkɲaŋgâbi. A hânɲâ hânɲâ, zen zâk sâm âlip kwâkɲaŋgâbi.”

¹² Oi Propete Yesaianjâ den ɲâi itâ kulemgoip,

“Nak tâtopɲan kâmɲâ, Yesegât kiun, zo takâm, zâk a hânɲâ hânɲâ zeŋgât kembu patâ op kembu otziŋgâbap. Oi hân ɲâin gokɲâ zen zâkkâren nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkɲaŋgâbi.”

¹³ Nâ zeŋgât op ninau sâm itâ sâman. “Nâŋgâm pâlâtâŋgât mariɲâ, Anutu, zâkɲâ diizingi nâŋgâm pâlâtâŋ kwâkɲaŋgâm lummbenjâ op sâtâre kwâkɲan ândibi. Yatâ op ândine Tirik Kaapumɲâ imbanjâ ziŋgi bet muyagibap, zorat nâŋgâm um bâbâlaŋ op ândibi.” Zeŋgât nâŋgâm yatâ ninâu sâman.

Paulo nepɲaŋgât den.

¹⁴ Bukurâpnâ, zeŋgât nâŋga âlip uap. Zen âlip ândim sinji âlipkât topɲâ nâŋgâme. Oi sinji âlip ziiɲak âragunâ sâm mân kwakpi. ¹⁵ Oi nâ Anutuɲâ nep sâm nigipkât den nâmbutɲâ keŋgât buɲ dâzâŋgom kulemgum ziŋgan. Zen sinji âlip nelâmzâŋgobapkât kulemgum ziŋgan. ¹⁶ Yesu Kristo, zâkɲâ nâ um kâtik sinji âlip dâzâŋgobatkât kore a nâbarip. Kembugât tirik namâ gâlem a ziz Kambu kore okɲaŋgâme. Oi nâ zo yatik Kambu kore okɲaŋgâm sinji âlip a um kâtik dâzâŋgoman. Nâ Anutuɲâgât sinji âlip nep tuuga Tirik Kaapumɲâ um hâlâlu kwatziŋgi Kembugât sinji op ândibi. ¹⁷ Nâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op Anutu kore okɲaŋgâm nep zo tuuman, zorat nâŋgâm sâtâre opman. ¹⁸ Nep zo ninak mân tuubam yatâ. Yesu Kristonjâ mam otnigi a hân ɲâin gokɲâ zen sinji âlip nâŋgâm lubigât lâunandâ sot bitnandâ nep tuuwan. Yesu Kristonjâ mân mam otnigi nep tuuwan sâi ko dap yatâ sâm sâtâre sâbam? ¹⁹ Nâ Tirik Kaapumgâren gâbâ imbanjâ mem Yerusalem kamânân gâbâ topkwap kulem sot sen mârât tuum âim Kristogât sinji âlip pisuk, zo a hân dâp dâzâŋgom aria Ilurikoŋ hânân âi âkip. ²⁰ Oi a nâmbut ziz tuuweyân tuubamgât Kristogât kut sinji mân arip, zoren uɲakɲan âibatkat otnigip.

²¹ Kembugât ekabân den kulem ɲâi itâ ziap, zorat dâp opman,

“Kembugât den sinjiɲâ mân dâzâŋgowe, zen zo nâŋgâbi. Oi sinjiɲâ mân nâŋgâwe, zen topɲâ nâŋgâbi.”

Paulo zâk Roma kamân walâm Sipen hânân âibam sâip.

²² Nâ yatâgât Roma kamânân gokɲâ zeŋgâren gâbam narâk dâp kwakman.

²³ Ândim gâwan, zo zeŋgâren gâbat sâm umnandâ nâŋgâm ândiwan. Zi ko hân torengen zi nep tuuman, zo âkap. ²⁴ Zorat Sipen hânân âibam zeŋgâren gâbatkât nâŋgan. Ga zen sot tâtat mâme op ko umâlip op a nâmbutɲandâ zeŋgâren gâbâ betnan sâne Sipen hânân âinat.

²⁵ Kâdom nârâk ziren ko Anutugât sinji a kât betziŋan mimbam Yerusalem kamânân âibâman. ²⁶ Makedonia sot Grik hânân Kembangât kâmut ziŋ Yerusalem kamânân Kembangât sinji a nâmbutŋâ kanpitâ ândie, zen kât betziŋan minam nâm kâtigiwe. ²⁷ Zen um bâlâlaj op kât mindunetâ dâp oip. Wangât, hân nâin gokŋâ zen Yuda a zengâren gâbâ sinji âlip miwe, zorat tosa zengâren ziap. Oi tosa zo mâkâbigât sâkkât kut nâi nâi zingâne dâp upap. ²⁸ Den zo bon oi ninak mem âim Yerusalem kamânân zingâmŋâ âburem Roma kamân mâirâp zengâren gâbat. Zengâren ga tapŋâ Sipen hânân âibat. ²⁹ Nâ it nângan. Nâ zengâren gâbam bet bâsaj mân gâbat. Kristogâren gâbâ mâsop den yâmbâtŋâ mem ga zingâbat.

Paulo zâkkât op ninâu sâbigât kulemgum zingip.

³⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkât op sot Kaapumŋâ buku orotŋangât den umniŋan pâmâpkât kindap pâron den dâzângobâ. Zen nâgât op Anutugâren donjep ninâu sâbi. ³¹ Betnan mine Yudaia hânân Yuda a bitziŋan gâbâ mâkânibap. Oi Yerusalem kamânân Kembangât sinji a kut zo zingâ umâlep upi. ³² Zorâŋâ bet Anutuŋâ nângi umâlibân zengâren gam zen sot tap umnâ sânduksâbap. ³³ Um lumbe mariŋâ, Anutu, zâk aksik patâ zen sot ândibap. Zo perâkŋak.

16

Paulo zâk Roma kamânân buku zengât nângâm ândeip.

¹ Ambân bukuniŋâ Poibe, zen zâkkât topŋâ mân nânge, zorat nâ zâkkât itâ sa nângânek. Zâk Kenkerei kamânân kâmut betziŋan mem ândimâp. Zorat zâk zengâren gâi buku okŋangâbi. ² Zen Kembangât sinji ândienâ Kembangât op buku op bekŋan mimbi. Zen yatâ utne dâp upap. Ambân zo zâk wan mo wangât okŋangŋi nângâŋangâbi. Ambân zâk nâ sot nâmbutŋâ donjep kore otŋingâm ândeip.

³ Oi Pirisila sot Akwila, Yesu Kristo nepŋangât berân mâme a ambân, zet betnan miwet. Zet itâ dâzâkonek. Nângânângânâ zekâren ziap. ⁴ Zet nâgât op sâkzikŋangât kenŋât mân urâwet. Zorat nâyâk buŋâ, kamân dâp Kembangât sinji a zen sot zekât op umâlip nângâm ândien. ⁵ Zekât mirin Yesugât kâmut mindume, a ambân zen zo sâm sâtâre otziŋan.

Bukunâ Epaeneto, zâk Asia hân murukŋan kâdom op Kristogât a oip. Zâk dukunek. Nâ zâkkât op nângâmŋik ândian.

⁶ Maria zâk yatik sâtâre okŋangan. Zâk zengâren nep donjep patâ tuugip.

⁷ Yuda a bukuzatnâ Androniko sot Yunia tâk namin ârândâŋ nâambarâwe, zekât nângâman. Zet zo dâzâkonek. Zet a kot patâ, Aposolo a zengât kâmurân ândiwet. Nâ mârum Kristo buŋ ândiwanân zet Kristogât a urâwet.

⁸ Bukunâ Ampiliato, zâkkât nânga âlip opmap. Kembangât op zâkkât nângâman.

⁹ Urbano, Kristogât nebân berân miangâwet sot bukunâ Sitaki, zet sâm âlip kwatzikan. Zo dâzâkonek,

¹⁰ Apele, Kristogât a bonŋâ sot Aristobulo zâkkât kâmut zo, zengât sâm âlip kwatzingan.

¹¹ Yuda a bukunâ Herodion sot Nakiso zâkkât kâmurân gok nâmbutŋâ Kristogât sinji ândie, zengâren umnâ kinzap.

¹² Ambân zagât Tiripaina sot Tiriposa Kembangât op nep patâ tuuwet sot Peasi zâk Kembangât op nep yatik tuugip. Zen sâm âlip kwatzingan.

¹³ Kembangât a âlipnâ Rupu sot mamnâ, zekâren umnâ kinzap. Rupu mamnâ zâkna mam otnigip.

¹⁴ Asinikirito, Philegoj, Hemesi, Patroba, Herema sot bukurâpziñ sâmb âlip kwatziñgan.

¹⁵ Pilogo sot ambân Yulia, Nereo sot ponânâ Olimpa sot Kembangât sinji a ambân zen sot ândime, zengât âksik nânnga âlip uap.

¹⁶ Kembangât op ziinâ mindumnâ luyangâm ândibi. Kristogât kâmut kamân dâp ândie, zen Roma zengât op nânngâm ândime.

Kembangât den sâsânj a sarâ, zengât girem sâip.

¹⁷ Bukurâp, zengâren kâsâp ziap, zorân sinji âlip kwâkâm zingâwe, zo gulipkunam ue. A kâsâp muyagime, zengât galem orangâm ândibi. ¹⁸ A yatâ zo, zen sot pâlâtân mân upi. A yatâ zo, zen Kembu Kristogât kore a bunâ. Zen tep kâamboziñangât kore op ândime. Oi den kelâk sâmb a ambân nânngânangâziñ giginâ nâmbutnâ kâitzângom um gulip kwatziñgâme. ¹⁹ Zen ko Kembangât sât lume, zorat sinji sâne kamân dâp âim nanjip. Oi nâ zorat umâlip opnâ itâ upigât dâzângobâ. Kut nâi nâi âlipnâ, zo ko nânngâm kwâtâtem mem ândibi. Oi kut nâi nâi bâlinâ, zo kândâtkom birâbigât otnigap.

²⁰ Narâk mân kârep oi lumberj marinjâ, Anutu, zâknâ sâi Sataj mem ge kinziñandâ lâj kwândâlibi.

Kembu Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozângonjandâ zengâren zim-bap.

Buku den sot mâsop den.

²¹ Berân mâmenâ Timoteo sot Yuda bukurâpnâ Lukio sot Yasoñ sot Sosipate, zen zengât nânngânangâ ândime.

²² Teatio, nânâ den zi Paulogât lâunjan gâbâ mem ekap ziren kulemguan. Oi nâ zo yatik Kembangât mâteñan zengât nânngâman.

²³ Gaio zâknâ nâ sot Kembangât kâmut zi galem otniñgâmapnâ zo yatik zengât nânngap. Erasto, kamân zirât kât galem a sot bukuniñâ nâi Kwato, zet yatik zengât nânngabot.

²⁴ (Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkâren gâbâ tânzângozângonjandâ zengâren zimbap.)

²⁵⁻²⁶ Anutu zâkkât sinji âlip sâman sot Yesu Kristogât den sâmb muyageman, zorat dâp nânngâm pâlâtânziñ tânzângobapkât imbanâ zemnânngap, Anutu, zâk sâmb sâtâre okñangânat. Anutu zâk ândeipñak ândiap. Oi ândim zâibap. Anutugât diñâ tik zem gâip. Narâk ziren ko zâkkât sâtkât yatâ sâmb muyagime. Zo a hân dâp ziñâ nânngâm lubigât kânñan Kembangât ekabân sâmb muyagem parâwe.

²⁷ Oi Anutu kânok zâk nânngânangânâ patâ ândimap, zâk sâmb âlip kwâknangâm ândinat. Yesu Kristogât opnâ nen sâtâre okñangindâ sâtâre patâ zo âsagem zem zâimâmbap. Zo perâknak.

Zo yatik.

Korinti a zengât ekap kânok Pauloŋâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹⁻² Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo a Paulo, nâ sot bukuniŋâ Sostene, net Korinti kamânân Anutugât kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum pet. Yesu Kristoŋâ gâsuzingâm zâkkât singi hâlâlu ândibigât sâip. Yatâ otzingi kamân dâp Yesugât kâmut, zen Kembu Yesugât kutŋâ konsâm mâpâsem ândime, zen sot kânok urâwe. ³ Ibâniŋâ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe sot tânzângoazŋoŋ zengâren zimbap.

Korinti zengâren den singi âlipŋâ muyagem zeip.

⁴ Zen Yesu Kristo sot pâlâtŋ utne Anutu zâk tânzângoip. Zorat op ko narâk dâp nâ zengât op Anutu sâiwap sâm dukuman. ⁵ Zen Kristo sot pâlâtŋ utne singi âlip sâsâŋâ sot nângânŋgâ topŋâ topŋâ zingâm nanŋip. ⁶ Zingâmŋâ Kristogât sâm âsak denŋâ umziŋan ândâŋâ gâsuiŋ. ⁷ Oi Kaapumŋâ imbanŋâ zingip nep top top tuume. Zen Kembuniŋ Yesu Kristo âburem gâbapkat um bâbâlaŋ op mambât ândime. ⁸ Zâkŋâ Kembuniŋâ Yesu Kristo gâbabân mâteŋan tosaziŋ buŋ hâlâlu kinbigât mem kâtikŋan kwatziŋgi ândinetâ narâkziŋ âkâbap. ⁹ Anutu zâk nanŋâ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâkkâren târokwapigât diiziŋipŋâ dumŋâ den ŋâi mân sâbap.

Korinti a, ziŋâ kâsâpagowe.

¹⁰ Bukurâpnâ, nâ Kembuniŋâ Yesu Kristo kutŋangât op girem den sa nângânek. Zen den top top sâmŋâ mân kâsâpagobi. Kâsâpagom kâmut zagât upi, zo buŋâ. Um nângânŋgâziŋ mâpotne kânok oi ândibi. ¹¹ Bukurâpnâ, osetziŋan den kâsâp muyagem ziap. Koloï zâkkât arâpŋâ, zengâren gâbâ nâmbutŋâ ziŋ yatâ sâne nângâwan. ¹² Den itâgât san. Zengâren gâbâ ŋâiŋâ itâ sâmap, “Nâ Paulogât a.” Oi ŋâiŋâ sâmap, “Nâ Apologât a.” Oi ŋâiŋâ sâmap, “Na Peterogât a.” Oi ŋâiŋâ sâmap, “Nâ Kristogât a.” ¹³ Bâi, dap dap? Kristo pâuksâip mo dap? Paulo nâŋâ zengât op poru nagân muwan? Mo Paulo nâgât korân too sanjonziŋgâwe? ¹⁴ Kabik ninak too mân sanjonziŋgâwan. Krispo sot Gaio zerâk too sanjonzikâwan. ¹⁵ Zen itâ sâbegât, “Zâkkât kutŋandâ loŋgiŋiŋgi too sanjonniŋgâwe.” Yatâ buŋâ. Yatâ mân nângâbi. ¹⁶ Zi ŋâi nânga. Setepano arâpŋâ too sanjonziŋgâwan. Nâmbutŋâ ko mân nângan. ¹⁷ Kristoŋâ a too sanjonziŋgâbatkât mân sâm nigip. Den singi âlipŋâ dâzângom ândibatkat sâm nigip. Oi Yesu poru nagân moip, zorat den imbanŋ buŋ opapkat a nâmbutŋâ den kelâkŋoorâk sâme yatâ sâm kubikŋâ mân sâman. Nâ singi âlip den zo bonŋik sâman.

A um kâtik ziŋ Yesugât den singi nângâne yen opmap.

¹⁸ A tâmbetagoaŋangât mâtâbân ândie, zen Yesu poru nagân moip, zorat nângâne yen opmap. Oi nen kubikkubik mâtâp ândimennâ ko nângindâ Anutugâren gâbâ imbanŋoŋootŋâ opmap. Singi âlip, zo sâm kubik mân sâman. ¹⁹ Zorat Kembangât ekabân den ŋâi itâ ziap, “Kembuŋâ itâ sap, ‘Nâŋâ sa a nângânŋgâziŋoŋoot zen kwakpi. Nângânŋgâziŋoŋoot, zengât nângânŋgâ zo dooŋgubât.’”

²⁰ Zen dap nânge? A nângânângânoot, zo ikâ? A nâi den nângâm simbitkum sâmap, zo ikâ? A narâk zirat topnâ nângâmap, zo ikâ? Nâ sa nângânek. Anutuñâ hân a zengât nângânângâziñ egi yennâ oip.

²¹ A zen ziiñâ nângânângâyân Anutugât topnâ iknam kwagâwe. Wangât, zen yatâ upigât Anutuñâ kânñan nângâm kubigi zeip, zorat. Den sinji âlipnâ dâzângomen. Um kâtik a, zen zorat nângâne yen opmap. Ka Aposolo a, nen den zorat nângindâ bon opmap. Oi nen den sinji zo sâindâ a nâmbutnâ ziiñâ nângâm Kembugât sinji upme. Zo Anutuñâ kânñan nângi zeipkât yatâ âsagemap. ²² Yuda a um kâtik ândime, zen kulem top top iknam sâme. Grik a, zen ko hân a zengât nângânângâ den zo nângânam kâtigime. ²³ Nen ko Yesu poru nagân kuwe, zorat den sâindâ Yuda a ziiñ nângâne kwakmak opmap. Oi Grik a sot hân nâin goknâ, ziiñâ den zo nângâne den yennâ opmap. ²⁴ Ka a nâmbutnâ Kembuñâ gâsuningip, Yuda a sot hân nâin gok ârândân, nen Kristogât nângâm itâ sâmen, “Anutugât imbanâ sot nângânângânâ zemñângap.” ²⁵ Um kâtik a, zen Anutugât nângânângâ den nângâne yen opmap. Ka Anutugât nângânângâ, zorân a zengât nângânângâ wâlap. Oi a zen Anutugât den nângâne lolot uap. Ka Anutugât den, zorânâ ko a zengât imbanâ wâlap.

A zâizâiñ ziiñâ ko bituk, a giginâ ziiñâ ko donjep Kembugât sinji upme.

²⁶ Bukurâpnâ, A ikâ zorân Anutuñâ diiningip? Zo ek nângânek. Osetniñan a nângânângâziñ patâ donjep buñâ. A kutâ donjep buñâ. ²⁷ A mâteziñan a giginâ ândimen, nen Anutuñâ diiningâm a nângânângâziñoot zo añun kwatziñgâmap. A um kâtik ândime, zen nângânângâziñangât nângâne añun upapkât yatâ oip. A zengât mâteziñan a giginâ sot lolot ândimen, nen Anutuñâ diiningâmñâ a imbanâziñoot añun kwatziñgâmap. ²⁸ A mâteziñan bâbâ lolot ândimen sot a yennâ ândimen, nen Anutuñâ diiningâmap. Oi a zâizâiñ upme, zengât imbanâziñ koi yen upme. ²⁹ Zo hân a nen Anutugât mâteñan sâk mâme upemgât yatâ opmap. ³⁰ Korinti a zen Yesu Kristo sot pâlâtân utnetâ Anutuñâ ândiândi uñaknâ ziiñgip. Anutuñâ kembuniñâ Yesu Kristo kwânângip, zo nengât nângânângâ sot tosanin gulipkukun a sot um salek muyageniñgâniñgân sot nengât suupniñâ mimiñâ a kwânângip. ³¹ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nâi zâk sâtâre den sâbâ sâm Kembuñâ oip, zorat sâbap.”

2

Paulo zâk sâm kubikkubik den mân sâmâip.

¹ Bukurâpnâ, nâ zengâren gamñâ Anutugât den sapsûm dâzângowan. Zo sâm kubikkubik den sot a zengât nângânângâ den mân dâzângowan. ² Nâ itâ nângâm kâtigem zengâren gâwan. Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât denâk sapsûm ziiñgâbat. ³ Oi nâ zen sot tap imbanâ buñ, kençât op ândiwan. ⁴ Oi sinji âlip sâsân, zo nângânângâ patâ sâm kubiknâ mân sâwan. Buñâ. Kaupumñâ tânnogi sinji âlip sa imbanâ muyageziñgi igâwe. ⁵ Den sâwan, zo a zengât nângânângâ patâ den yatâ buñâ. Zen a zengât nângânângâ den zorat nângâne bon opapkât yatâ orâwan. Anutugât imbanâ zengâren muyagei ekñâ nângâne bon upapkât yatâ orâwan. Zen Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâbigât yatâ orâwen.

Anutuñâ nângânângâ bonñâ niñgâmap.

⁶ A Anutuñâ kubikziñgi nângânângâziñoot ândime, zen Kembugât nângânângâ den bonñâ dâzângomen. Ka den dâzângomen, zo um kâtik a zeñgât mo hân a kutâ zeñgât nângânângâ yennâ buñâ. Hângât a kutâ nângânângâziñangât bonñâ mân muyagem mârûm buñ utname. ⁷ Nen ko den Anutugât nângânângâyân tik zem gâip, zo sâm muyagimen. Den zo nângâmñâ sumbeñgât sinji neule âsakñâ minatkât Anutuñâ mârûmñan, hân mân muyageibân den zo sâm kâtân oip. ⁸ Hân a kutâ, zen aksiden zo mân nângâwe. Zen den zo nângâm sâi ko Kembu, âsakñâ mariñâ poruyân mân kumbe. ⁹ Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ kulemgune ziap, “Anutu umziñandâ gâsume, zeñgât sinji Anutuñâ kut ñâi ñâi kubigip. Kut ñâi ñâi zo a senñâ mân igikñâ sot kindapñâ mân nângânângân sot a umziñan zo mân nângâwe.”

A Kaapum sot ândim sinji âlip nângâne bon upap.

¹⁰ Nen ko Anutuñâ sâi Kaapumñâ den Anutugât umñan ziap, zo sapsûm niñgip. Kaapum zâk den Anutugât umñan tik zemap, zo aksik nângâmâp. ¹¹ A ñâiñâ bukuñangât nângânângâ zo dap yatin nângâbap? Um mariñandik zo nângâbap. Zo yatik a ñâiñâ Anutugât nângânângâ zo mân nângâmâp. Anutugât Kaapumñâ zikñjik zo nângâmâp. ¹² Oi Kaapum miwen, zo hânân gâbâ buñâ. Anutu, zikñjan gâbâ Kaapum zo miwen. Anutuñâ kut ñâi ñâi neñgât sinji sâip, zo nângânatkât Kaapumñâ niñgip. ¹³ Anutuñâ Kaapumñâ niñgip. Zorat den Anutugât umñan ziap, zo sâmen. Zo a zeñgât nângânângâyân mân sâmen. Buñâ. Kaapumñâ den umniñan pâi sâmen. Kaapumñâ den umniñan pâi sâindâ Kaapum sot ândime, zen dinniñâ zo nângâme.

¹⁴ Ka a um kâtik ândime, Kaapumziñ buñ ândime, zen Kaapumgât den sot imbanñâ, zo umziñan mân mem ândie. A yatâ zo, ziñ den zorat nângâne yen opmap. Zen dap yatâ nângâbe? Den zo Kaapumziñoot ziñjik nângâme. ¹⁵ A Kaapum sot ândime, zen kut ñâi ñâi zorat topñâ nângâm sâlâpkume. Oi a Kaapumziñâ buñ ândime, zen kut ñâi ñâi zorat topñâ sot a Kaapum sot ândimen, neñgât topñâ mân nângâme. ¹⁶ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Kembugât umñan den ziap, zo ñâiñâ nângipñâ âlip den ñâi dukubap? Yatâ Buñâ.”

Nen ko Kaapumñâ Kristogât nângânângâ den zo niñgi mem ândimen. Mem ândimñâ kut ñâi ñâi zorat topñâ nângâm kubikmen.

3

Korinti a ziñ sinji âlibân katep zeñgât holi yatâ op ândiwe.

¹ Bukurâpnâ, nâ zeñgâren gam a kaapumziñoot, zo dabângen dâzângobam? A kaapumziñ buñ, zo dâzângobam. Zen sinji âlibân katep mâik yatâ ândie ² Katep mâik zen nalem kâtik mân nem namâk nime. Zen nalem kâtik dap op nimbe? Oi narâk ziren Korinti a zen katep mâik yatâ sinji âlipkât nalem kâtik nimbigât dâp mân ue. ³ Zen um kâtik. A kaapumziñ buñâ yatâ op ândie. Zeñgâren den sârek sot kâsâp sot um kâlak muyagei a kaapumziñ buñâ yatâ op ândie. ⁴ Zen itâ sâme, “Nâ Paulogât a.” Nâmbutñâ ziñ sâme, “Nâ Apologât a.” A yatâ sâme, zen um sâñgiñangât mâtâbân ândime.

⁵ Apolo, zâk ñâi? Paulo, nâ ñâi? Net kore anâ Kembugât den dâzângoitâ nângâm pâlâtân kwâkñangâwe. Kembuñâ nep diñ sâm nikip yatigâk

tuuwet. ⁶ Den sumbuñâ ñâi sa nângânek. Nâ nep kârâm kâmirâwan. Apolo zâk nep galem op hibuk pitip. Kembuñâ ko mäsop mei bonñâ muyageip. ⁷ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitip, nekât bonñâ mân sâbi. Mäsop mei bonñâ muyagemap, Anutu, zâkkârâk sâbi. ⁸ Kârâm kâmirâwan sot hibuk pitâmap, nepnik kânok. Oi zorat sângânñâ mia zâk yatik mimhap. ⁹ Net Anutugât berân mâme a. Zen ko Anutugât sin kâlam yatâ. Zen Anutugât namâ.

Kârâpnâ nepkât topñâ sâm muyagibap.

¹⁰ Zen Anutugât namâ yatâ oi Anutuñâ nep sâm nigip dâp nâ mirâ tuutuun op kunkun kâtik pa giarip. Oi a nâmbutñâ zinj kunkun kwâkñan târokwap tuume. A yatâ zorâñ nângâmñik tuubi. ¹¹ Kunkun giarip, kinzap, zorat kutñâ Yesu Kristo. Zo sâmbum pam ñâi pâi geibap, zorat dâp mân taap. ¹² Oi kunkun zorat kwâkñan a ñâinñâ goide kât mo siliwa mo kât ñâi âlipñâ, sângân patâ mo nak, ogep mo um târokwap tuubap zo ko mirâ tuutuunñâ zorat topñâ muyagibap. ¹³ Narâk patin zorat topñâ muyagibap. Narâk zoren kârâp patâ âbângum simhap. Oi kârâp zorâñ sem nep zikñik zikñik tuuwe, zorat top sâm muyagibap. ¹⁴ Kârâpnâ a ñâigât nep tuutuun zo mân sei sângân mimhap. ¹⁵ Ka a ñâigât nep tuutuun, zo kârâpnâ sei sângân buñ upap. Oi zikñâ ko mân tâmbetkubap. Kârâbân gâbâ mâkâm gâbap yatâ upap.

A mân sâm âlip kwatziñgâbi.

¹⁶ Nen Anutugât tirik namâ. Anutugât Kaapumñâ umniñan tâtat mâme opmap. Zo nânge mo buñâ? ¹⁷ A ñâi, zâk Anutugât namâ kiom tuubap zo ko Anutuñâ a zo yatik kiom miñangâbap. Anutugât tirik namâ, zo hâlâlu sâsârj. Oi namâ zo, zen.

¹⁸ Zen umzinj mân kâitkubi. Zengâren gâbâ ñâi zâk hân a zengât nângânângâ zorat nângi zâibâkât op girem uan. A zo yatâ, zorâñ nângânângâ zo birâm hân a mâteziñan kwakmak yatâ oi âlip upap. Zâk nângânângâ yennâ zo biri Anutuñâ zâkkât nângi nângânângâ bonñoot upap. ¹⁹ Hân a zengât nângânângâ zorat Anutuñâ nângi bon buñ opmap. Kembugât ekabân den kulem ñâi itâ ziap,

“A nângânângâziñangât nângâne zâizâinj opmap, zen Anutugât arâpnâ kâitzânjonam orot mâme upme. Ka Anutuñâ topzinj nângi bâlij oi kâbakñezingâmap.”

²⁰ Oi den ñâi itâ ziap;

“Kembu zâk a nângânângâziñ patâ zengât den nângi yen, bon buñ opmap.”

²¹ Zorat zen hân a nenñât nângânângâ mo imbanñâ zorat nângâm um zâizâinj mân upi. Nâ Paulogât a mo nâ Peterogât a sâme, zen ziiñangât nângâne zâizâinj oi yatâ mân upi. Zi den zorat torenñâ sa nângânek. Kut ñâi ñâi aksik zo zengât siñgi. ²² Paulo sot Apolo, Petero, nen zengât siñgi. Oi hânân kut ñâi ñâi mumuñâ sot ândiândiñâ, zo zengât siñgi. Itârâñ ziap sot gâtâm muyagibap aksik, zo zengât siñgi. ²³ Zen ko Kristogât siñgi ândie. Oi Kristo zâk Anutugât siñgi. Zorat zen Kristo sot Kembugât siñgi ândie, zorarâk sâtâre upi. A zengât nângâne zâizâinj mân upap.

4

Kembuñâ nep a zengât topzinj sâm muyagibap.

¹ Zen nengât itâ nângâbi. Kristogât nep a sot Anutugât den tik zem gâip, zorat galem a. ² Oi galem a nen dâŋ galem op ândinatkat sâsârj. Zorat op ko yatâ op ândeindâ dâp upap. ³ Oi zi ninangât sâbâ. A minduminduyân nâinâ nâgât den sâme oi ko zorat nânga yenjâ opmap. Oi ninak topnâ âlip mân sâman. ⁴ Nâ ninangât nângâm tosanâ mân nângan, zorat nâ tosanâ buj ândian mân sâbat. Topnâ sâbap, zo Kembu kânoknâ ândiap. Zâknâ tosa ek nângâmap. ⁵ Zen ko ayâk, zorat topnâ muyagibigât kek mân sâbi. Kembu zikŋak gamnâ kut nâi nâi tik ziap, zo mem kâknan pâmbap. Oi umniŋan kut nâi nâi tik ziap, zo aksik âsagem nângâbap. Oi Anutuŋâ a aksik holizij ekmap, zâknâ a ziŋgiri holizij âlip oi ko sâm âlip kwatziŋgâbap.

Korinti a zen zâizâinj urâwe.

⁶ Bukurâpnâ, zen Kembugât den mân walâbi. Ziŋâ hân a nen mem zâi kwap, mem gei kwap mân otningabi. Zâizâinj man upi. Nâ den san, zo Apolo sot nâ, niikŋan kwap san. Zen nekât topnik ek nângâm kwâkâbigât san. Net Anutugât berân mâme ayâk. ⁷ Zâizâinj upme, zengât sâbâ. Gâ a nâinâ a patâ upan sâm, sâm gigip? Nângânângâ den zengigap, zo gikak muyagein mo nâinâ mem gigip? ⁸ Nâinâ gigip oi ko wangât gikâ sâkkâ mem zâi pâmat? Zen zâizâinj op ziŋangât itâ nângâme? “Umgât gom sambe nengâren piksâm ziap. Nen mârurum sikumniŋoot urâwen.” Oi zen itâ sâme, “Nen Paulo bujâ a kutâ op ândien.” Zen topziŋâ yatâ nângâme? Perâknak, zen a kutâ op sâi ko diinŋâne zengâren târokwap a kutâ upem. Zo yatâ âsagei sâi ko umâlep opam. Zen ziŋangât nângâne zâizâinj opmap. Ka nâ ko zâizâinj mân opman. ⁹ Aposolo nengât itâ nângan. Aposolo a nen giginâ ândien. Anutuŋâ sâi Aposolo a nen kâmbamgât ŋinŋi yatâ op ândien. A aksik patâ, sumbem a sot hân a zengât mâteziŋan a ziŋ nângom kut nâi nâi otningâne niŋgitme. ¹⁰ Nen Kristogât opnâ a kwakmak yatâ urâwen. Zen ko Kristogâren târokwap nângânângâziŋ patâ yatâ urâwe? Nen lolotjâ. Zen ko kâtikjâ? Um kâtik a ziŋ zen sâm âlip kwatziŋgâme? Nen ko sâm bâliŋ kwatniŋgâme.

¹¹ Nen too nalemgât mom ândiwennâ ândim gen. Hâmbâ alâknâ mem ândimen. A ziŋ nângom moliniŋgâme. Mirâ buj ândiwennâ ândim gen. ¹² Betjâ sâknam nep tuumen. A zen sâm bâliŋ kwatniŋgâne nen den âlipnâ dâzângomen. Lan otningânetâ nen hâuŋâ mân otziŋgâmen. ¹³ Sâm bâliŋ kwatniŋgânetâ nen buku orotnangât den dâzângomen. Nen a donbep zengâren gâbâ iisak alâ gwapgwap yatâ otningâne ândiwennâ ândim gen.

Paulo zâk ŋinŋi âlibân Korinti a zengât ibâziŋ oip.

¹⁴ Zen anŋan upigât den zi mân kulemgum ziŋgan. Nan bârarâpnâ girem den dâzângobam ekap zi kulemgum ziŋgan. ¹⁵ Kristogât berân mâme a kâmut zengâren ândie. Ka ŋinŋi âlibân ibâ donbep bujâ. Nâ kâdom Yesu Kristogât den ŋinŋi âlip dâzângom nâ kânok ibâziŋ orâwan. ¹⁶ Zorat nâgât mâtâp zo lân ândibigât kindap pâronŋ den dâzângua nângâne. ¹⁷ Zen nâgât mâtâp lân ândibigât Timoteo ŋangongua zengâren gaap. Timoteo zâk Kembu sot pâlâtâŋ opnâ ninâ nannâ âlip yatâ op ândei umnâ zâkkâren kinmap. Zâk ŋangongua zengâren gam nâ Kristo sot pâlâtâŋ op orot mâmenangât ŋinŋi den, zorat sapsom ziŋgi nângâbi. Yesugât kâmut kamân dâp ândie, zen nâgât mâtâp zo yatik lân ândibigât dâzângoman.

¹⁸ Korinti zengâren a nâmbutnjandâ zâizâinj op nâgât itâ sâme, “Paulo zâk mân gâbap.” ¹⁹ Nâ ko Kembujâ nângânigi narâk mân kêrep oi kek gâbat. Zengâren gamjâ a zâizâinj op den sâme, zengât topziņ ikpat. Dinziņâ zorat mân sâm imbanjâziņanjât topjâ ikpat. ²⁰ Anutugât um topjâņ ândiândiņ, zo denân mo denâk bujâ. Zo Kembugât imbanjâņan kâtigem ândiândiņ. ²¹ Oi mâsikâziņga zen sânek. Nâ kâmbam mem gâbatkât se? Mo buku opjâ lumbenjâ op gâbatkât se?

5

Korinti zengâren bâliņâ muyagem zeip.

¹ Zengât sinji den itâ sâne nângâman. Zengâren laņ mâman nâi ândiap. Oi laņ mâman bâliņâ zo a um kâtik zengâren mân muyagemap. A nâiņâ ibâņanjât aminņoot ândimap, zorat san. ² Zo yatâ muyagem zeï zen dap op zorat mân nângânâņgâ op tok zâizâinj op ândie? Zo mân orotjâ. Zen zorat umbâlâ opjâ anjâ bâliņâ oip, zo osetziņan mân tâpapkât molinetâ ari dâp upap.

³ Nâ sâknâ ko kêrebân ândian. Umnâ ko zen sot tapjâ yatâ, a bâliņâ oip zo, zâkkât den itâ sâm kwâkâwan. ⁴ Zen Kembu Yesugât korân mindunetâ umnâ zen sot tâi Kembu Yesugât imbanjâņan kâtiginat. ⁵ A zo um dâpjâ kubikkubik opjâ Kembu gâbâbân âlip upapkât Satanjât bikņan pâindâ um sâkņanjât âkņâle bâliņâ zorâņ tâmbetkubap.

Kut nâi nâi kâlakjâ zo birâm samjâ mem ândibi.

⁶ Bâliņâ yatâ zo osetziņan zeï mân nângânâņgâ op zâizâinj utne nâņga mân dâp uap. Zuu usiņandâ naleman giari une kâlak op naņgâmap. Zo nâņge. ⁷ Zorat kâlak zo birâm kubik pam om nimbi. Kristo zâk zengât kâlakziņâ betziņan meip, zorat kâlak bujâ ândibi. Mârum Yuda a ziņ Pasowa kendon tâtnam râma nâi kuwe. Oi zo yatik neņgât Pasowa râma kuwe, zo Kristo. ⁸ Nen kâlak birâm tâtnatkât moip. Zorat um kâlak sot bâliņâ zorat kâlakjâ birâm kut nâi nâi salek sot târârakjâ zo mem ândinat.

⁹ Nâ mârum ekap nâi itâ kulemgum ziņgâwan. Zen laņ mâman a ambân zen sot nalek kânok ninij sot tâtat mâme mân upi. ¹⁰ Den parâwan, zo um kâtik zengât mân sâwan. Um kâtik a zen laņ ândime. A zengât kut nâi nâi âkņâle op kâmbu upme. A lopio hurat kwap ândime. A um kâtik yatâ zo birâziņgâbigât mân sâwan. Zen a yatâ zo dap yatâ zâmbam nangâbi. Zen hân birâm sumbemân zâim zâmbanbi, zorik. ¹¹ Nâ itâ zorat kulemgum ziņgâwan. Nâiņâ Yesugât kâmurân ândim bâliņ mem ândiap, mo a nâigât kut nâi nâi âkņâle op laņ memap mo den bâliņ sâm ândimap, mo lopio hurat kwâpmap, mo too kâtik nem um gulip opmap, mo kâmbu opmap. Kembugât kâmurân a bâliņâ zo yatâ mem ândie, zen zot tâtat mâme mân upi. Oi nalek ârândâņ mân nimbi. ¹² Yesugât kâmurân ândie, zengât tozagât den sâm kubikziņgâbat. A Yesugât kâmurân ândie, zengât tozagât den sâm kubikziņgânetâ dâp upap. ¹³ A âkņan ândie, zengât tozagât den hâuņâ zo Anutuņâ sâbap. Zen ko bâliņ mâme a zo zengât osetziņan gâbâ diim âi âkņan pambi. Zâk osetziņan mân ândibap.

6

Den muyagei ziņak mân sâm kwâkâwe.

¹ Zengâren goknjandâ nâinjâ bukuņangât kuk den mem ândibap, oi den zo Yesugât kâmut a sâtnâ zengâren mân sâam um kâtik a patâ zâkkâren sâabap? Zen zorat dap nânge? Zo âlipņâ orotņâ? ² Yesugât kâmut a nen nâran a um kâtik zengât den sâam kwâkânat. Zo nânge? Oi zi Yesugât kâmurân gok zengâren den mâik nâi muyagei ziiņak mindumindu op sâam mân kwâkâbi mo? ³ Nâran nen sumbem a zengât den sâam kwâkânam mân kwaknat. Zo nânge? ⁴ Hânân narâk ziren den muyagei âlip sâam kwâkânat. Zorat wangât kut nâi yenņangât den muyagei a um kâtikziņ zengâren mem âinetâ sâam kwâkâme. ⁵ Zen den zo nângâm anjun upigât dâzâņguan. Zen dap nânge? Zengâren a nâņgânâņgâņoot nâi mân ândiap? Zengâren den nâi muyagei zâkkâren mem âine sâam kubikpap. ⁶ Nâņgânâņgânâ zo yatâ ziap. Zen ko yatâ mân upme. Buņâ. Yesugât kâmurân gokņâ nâinjâ buku nâi sot den muyagei a um kâtik zengâren mem âine sâam kwâkâme.

⁷ Zengâren den âsaqemap, zorâņ sinņi âlipkât kâwali koi gemap. Mâtâp nâi, zorat sa nâņgânek. A nâinjâ kulem bâliņâ otgigi denân mân pam tosanâ birâņangâna yen zimbap. Tosa muyagei um kâtik a zengâren mân pâmban. Nâ zorat nâņga mâtâp âlip nâi uap. Zen wangât yatâ mân upme. ⁸ Zen ziiņak bâliņâ op bukurâpziņangât kut nâi nâi betziņan mime. Zo nâin gokņâ buņâ, Yesugât kâmurân gok. Bukurâpziņ zen sot ârândâņ upme.

⁹⁻¹⁰ Den zi nâņgâm biranņbi. Bâliņ mâme a ambân zen Anutugât um topņan mân ândibi. Zen unziņ mân kâitkunek. Laņ mâman a sot kware suņa mem ândiândiņ. Ambân mem birâ sot bâliņ upme, Kâmbu orot sot sikumgât âkņâlime, Too kâtik nem um gulip upme, A den bâliņ sâame sot kâmbam ku. A yatâ zorâņ Anutugât um topņan mân bagibi. ¹¹ Oi zengâren gâbâ a nâmbutņâ ziņ yatâ op ândiwe. Ka zen Kembuņâ umziņ saņgorip. Kembuņâ um hâlâlu minziņgip sot tosa buņ minziņgip. Zo Kembu Yesu Kristogât kot mem ândie sot Anutuniņangât Kaapum sot ândie, zorat yatâ otziņgip.

Bâliņangât girem den.

¹² A nâmbutņâ ziņ itâ sâame, “Kut nâi nâi, zo orotņik ziap.” Ka nâņâ sa nâņgânek. Kut nâi nâi nâmbut orotņâ zorâņ mân betniņan memap. Kut nâi nâi, zo orotņik ziap, Ka zobâ nâinjâ kembu otņibâ sâi zâkkât kore mân upat. ¹³ Nalem, zo tep kâmbogât sinņi. Oi tep kâmbu, zo nalemgât sinņi. Bet Anutuņâ sâi nalem sot tep kâmbu zo ârândâņ buņ upabot. Sâkniņ zo mâtâp ambân zen sot ândiândiņ mo ambân nâmbutņâ zen sot laņ ândiândiņangât sinņi buņâ. Zo Kembugât sinņi. Kembu zâk sâkkât mariniņ op ândiap. ¹⁴ Anutuņâ Kembu Yesu mumuņan gâbâ mângei zaarip. Zo yatik imbanņandâ mânġiniņgâbap.

¹⁵ Nâņgâm biranņbi. Kembugât kâmut nen Kristogât sâk bonņâ op ândien. Kristo zâk kâukniņ ândiap. Oi nen kiņ bikņâ yatâ op ândien. Oi zen dap nânge? Kristo sot pâlâtâņ op ândien, nenġâren gâbâ nâinjâ âi mâtâp ambân sot pâlâtâņ op ândei dâp upap? Buņ kâtikņâ. ¹⁶ Zen itâ nâņgâm biranņbi. “A nâinjâ ambân laņ mâman nâi sot pâlâtâņ oitâ zet sâk kânok upabot.” Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Zet zagâtņâ kânok op ândibabot.”

¹⁷ Nen âlip nâņgen. Nâi zâk Kembu sot pâlâtâņ oi um dâpziķņâ kânok upabot. ¹⁸ Zen laņ mâman ambân zo kândâtzâņgobi. A nâinjâ bâliņâ nâmbutņâ upap, zorâņ sâkņâ mân tâmbetkubap. Ka nâi zâk zik ambin birâm nâi sot ândibap, zâk zikņâ sâkņâ tâmbetagogap. ¹⁹ Zen zitâ nâņgâme? Tirik

Kaapumjâ umziñan tâtat mâme opmap. Zorat sâkziñ zo Tirik Kaapumgât namâ. Zâk zengât um sâkziñan ândibapkât Anutuñâ sângongoi geip. Zen sâkziñangât mariñâ buñâ. ²⁰ Kembuñâ mârûm sângânziñ mei zâkkât singi urâwe, ândie. Zorat zen sâkziñâ târârak galem op ândine a nâmbutñâ ziñâ ziñgitñâ Anutu sâm âlip kwâkñangâbi.

7

Ap ambin zengât den.

¹ Zen ekap kulemgum nim mâsikâniwe, zorat hâuñâ sa nângânek. Nâ itâ nângan. A nâiñâ ambân mân mem yen ândei sâi ko âlip opap. ² Ka bâliñangât mâsimâsikâ gâi bâliñ upegât anâ ambân mem zâk sot pâlâtân op ândibap. ³ Oi agât sâkñâ ambin mân angân kârâñangâbap. Oi ambân zâk yatik sâkñâ apñâ mân angân kârâñangâbap. ⁴ Ambân zâk sâkñangât mariñâ zikñik mân ândiap. Zo apñangât singi. Oi apñâ zo yatik sâkñangât mariñâ zikñik mân ândiap. Zo ambinñangât singi. ⁵ Zorat ap ambin zen sâkziñ mân angân kârâyangâbi. Yen ninâu sâm ândim den saam yatâ utne dâp upap. Satañgât mâsimâsikâyân loribegât narâk pânkânogâk yatâ ândibi. ⁶ A ambân miangâbigât op san, zo sâm kâtigemñâ mân san. ⁷ Anutuñâ imbanâ nigî ambân mân mem yen ândian. Nâ ândian, yatik ândibigât otnigap. Ka Anutuñâ imbanâ nâi zikñik zikñik niñgâmap. Nen dâbâk buñâ, nâi itâ, nâi yatâ. Zorat a ambân âlip miangâbigât san.

⁸ A ambân sigan sot malâ, zengât itâ san. Zen nâ yatâ op yen ândine âlip upap. ⁹ Ka zen umziñan âkñâleziñandâ diiziñgi bâliñan bagim tâmbetagobegât op miangâm ândibi.

¹⁰ Ap ambin zengât den sa nângânek. Den zi nâgât buñâ. Kembugât den. Zengâren gâbâ ambân nâiñâ apñâ mân birâbap. ¹¹ Oi ambinñandâ apñâ mârûm birip oi ko a buñâ, yen ândibap mo dum apñoot miangâm ândibabot. Oi yatik a nâiñâ ambinñâ mân birâbap.

¹² Nâmbutñâ zengât den zi sa nângânek. Kembugât den buñâ. Zi ninâ den uap. Kembugât kâmurân a nâi âmbinñâ um kâtik ândibap, oi ambân zorân zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹³ Mo Yesugât kâmurân gokñâ ambân nâi zâkkât apñâ um kâtik ândibap, oi a zorân zâk sot ândibat sâi mân birâbap. ¹⁴ A um kâtik zo ambinñâ Kembugât singi, zâkkât mâsop zorân zâkkâren arip. Oi um kâtik ambân zo apñâ Kembugât singi, zâkkât mâsop zorân zâkkâren arip. Oi yatigâk murarâpziñ Kembugât singi op ândibi. Zo buñ sâi um kâtik ândibe. ¹⁵ Um kâtik a mo ambân nâiñâ birâbam sâi mân angân kârâñangâbi. Zorat pake mân ziap. Anutuñâ lumbenân ândibigât diiziñgi.

¹⁶ Ambân, gâ apkâ Kembugât mâtâbân diina gâbap mo buñâ? Zo nângat?

A, gâ ambingâ Kembugât mâtâbân diina gâbap mo buñâ? Zo nângat?

¹⁷ Zen zikñik zikñik kinkin zoren mo zoren kine Kembuñâ ândiândi muyageziñgip sot nep sâm ziñgip, zo yatik singi âlibân ândibi. Nâ den zo Yesugât kâmut kamân dâp dâzângoman. ¹⁸ Zengâren nâi zâk kwabâ kwâkñangâne ândei Kembuñâ diiñangip, zâk mân birâbap. Oi a nâi zâk kwabâ mân kwâkñangâne ândei Kembuñâ diiñangip, zâk kwabâ kwâkñangâbigât mân sâbap. ¹⁹ Kwabâ kwatziñgawe mo kwabâ mân kwatziñgawe, zorat nângâne bon mân upap. Anutugât den luluñ, zorân bonñâ uap. ²⁰ Nâi zâk kinkinñâ zoren mo zoren kiri Kembuñâ diigip, kinkinñanâk zo kinpâ. ²¹ Gâ kore mâman a ândina Kembuñâ diigigipkât

nângâm kwâkâ mân upan. Olanjinâ sâne mân kwâkâban. ²² Nâi zâk kore a op ândei Kembuñâ bâliñangât tâgân gâbâ olanñanji Kembugât a bonñâ op ândibap. Nâi zâk a bonñâ ândei Kembuñâ gâsui Kristogât kore a op ândibap. ²³ Kembu zâk sângânziñ meipkât zâkkât kore a op ândie. Zorat a nâiñâ kembu otziñgâbâ sâi mân nâñgâbi. ²⁴ Bukurâpnâ, nâi zâk kinñâ sinji âlip nâñgip, tenğâ zorenâk narâk ziren kinñâ Anutu sot pâlâtân upap.

A ambân sigan, zengât den.

²⁵ A ambân sigan, zengât den sa nâñgânek. Zi Kembugât den buñâ. Kembuñâ tânnogi sinji âlip mem ândimanñâ ninâ nâñgânâñgâyân den zi dâzângua nâñgânek. ²⁶ Narâk zi mâte uap, zoren sâknam patâ muyag-ibapkât a nâi zâk ambân buñ ândibat sâm âlip upap. ²⁷ Ka ambân mein oi ko mân birâban. Ambân mân sâm giwe oi ko ambângât mân sâban. ²⁸ Gâ ambân mimbâ sâm mena mân bâliñ upap. Oi ambân sigan nâiñâ a nâi mei mân bâliñ upap. Ka mianğâbi, zen sâkkât nep tuum sâknam nâñgâbi. Nâ zorat nâñgâm itâ san. Zen yen sigan ândine âlip upap.

²⁹ Bukurâpnâ den zi sa nâñgânek. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap. Zorat a ambirâpziñoot ândimenñâ ândinetâ ambirâpziñ buñ yatâ upap. ³⁰ Oi umbâlâ op isem ândimenñâ ândine umbâlâ buñ yatâ upap. Oi sâtâre op ândimenñâ ândine sâtâre buñ yatâ upap. Oi kut nâi nâi kwâlâmenñâ ândine sikum buñ yatâ upap. ³¹ Oi kut nâi nâi anğâgwanğâ upmenñâ ândinetâ yen ândime yatâ upap. Hângât kulem zi ek nâñgâme, zo buñ upap. Yesu takâbapkât narâk pânkânok uap, zorat den zo san.

³² Zen hânân ândim kut nâi yenñanğât mân nâñgâm kwâkâm ândibigât san. A, ambân buñandâ Kembugât denâk nâñgâm ândimap. Kembuñâ zâkkât nâñgi âlip upapkât nâñgâmap. ³³ Ka a ambinñootñâ ko sâkkât kut nâi nâi zorat nâñgâmap. Oi ambinñandâ zâkkât nâñgi âlip upapkât nâñgâmap. ³⁴ A yatâ zo sâkkât kut nâi nâi sot Kembugât nepkât nâñgâm um zagât opmap. Ambân sigân zen Kembugât nepkârâk nâñgâme. Oi um sâkziñâ Kembugât sinji upapkât nâñgâme. Oi ambân a sotñâ sâkkât kut nâi nâi zorat nâñgâm ândibap. Apñandâ zâkkât nâñgi âlip upapkât nâñgâbap. Ambân zo yatâ zorân sâkkât kut nâi nâi sot Kembugât nepkât nâñgâm um zagât opmap. ³⁵ Zen âlipñâ ândim kwâtâtibigât den zi dâzânguan. Mâtâp pâke kwatziñgâm mân san. Um nâñgânâñgâziñ zo Kembugâren pane zei ândibigât otnigi yatâ san.

³⁶ Oi a nâi zâk bâratñâ a mimiñanğât dâp oi anğân kârâbâ sâm upap. Oi bet nâñgi mân dâp oi ayân pâmâ sâm pâi mân bâliñ upap. ³⁷ Nâi zâk umñandâ itâ nâñgâbap, “Bâratnâ yen ândibap.” Yatâ sâm um zagât mân upap. Yatâ sâm kâtigei dâp upap. ³⁸ Zorat itâ sa nâñgânek. Nâi zâk bâratñâ ayân pâi âlip upap. Ka a nâi zâk sâi bâratñâ yen ândei âlip nâi upap.

Malâ zengât den.

³⁹ Ambân nâi zâk apñâ ândei mân birâm ândibap. Apñâ moi ko a nâi mimbâ sâm âlip mimbap. A zo Kembugât a ândiap oi ko âlip mianğâbabot. ⁴⁰ Ka ambân zorân apñâ buñ yen ândibat sâm yen ândibap. Zorat nâñga âlip upap. Zo yatâ nâñgan. Oi den zo ninâ umğârâk buñâ. Anutugât Kaapumñâ nâñgânâñgânâ zo nigî san.

8

Lopioġât sinġi nalem, zorat den.

¹ Lopioġât sinġi sii nalem, zorat sâbâ. Korinti a zen itâ nânggâme, “Nen aksik top nângânângâninoot ândien.” Ka nâ itâ sa nânggânek. Top nângânângâ zorâñ zâizâin uyigât otnigap. Oi zen mân zâizâin upigât otnigap. Buku op ândiândin zo ko berân miangâm âlip ândibi. ² Njâi zâk buku orot mân op ândimnâ Anutugât topnâ nângâm kwâtâtian sâmap, zâkkât itâ sânat, “Zâk mân nângâm kwâtâtiap. Nângânângâ bonnâ mân zemnângap. ³ Njâi zâk umnandâ Anutu gâsubap, zâk Anutunâ buku oknângâbap.”

⁴ Lopioġât sinġi sii nalem, zorat itâ nânggâmen, “Lopio zâk bonnâ buñâ. Zâk wâgân mân ândiap. ⁵ Anutu zâk kânoknâ bonnâ ândiap.” Nen yatâ nânggâmen. Ka a um kâtik zen itâ sâme, “Hânân sot sumbemân lopio sot kembu donbep ziap.” ⁶ Nen ko itâ nângen, “Anutu Ibâniñ, zâk kânok ândiap. Zâkkâren gâbâ kut nâi nâi muyagem nanġip. Oi nen zâkkât sinġi ândien. Oi Kembu kânok, Yesu Kristo. Anutunâ sâi Yesu Kristo, zâk nen sot kut nâi nâi aksik muyagenġip. Oi zâknâ galem otninġi ândien.”

⁷ Kembugât kâmurân a nâmbutnâ zen topnâ yatâ zo mân nânggâm ândie. Zen mârumnjan gâbâ lopio hurat kwap ândim gawe. Zen sinġi âlibân bâbâ lolot ândime. Zen lopio zorat nânggâne bon oi um kâtik, zin nalem lopioġât sinġi sâne zo nemnâ umzin sumunkomap. ⁸ Nâ den sa nânggânek. Anutu zâk nalemġât opnâ nânġi mân zâizâin uap. Nen sii nalem birindâ nenġât mân nânġi geibap. Mo nalem neindâ mân nânggâniñġi zâibap. Buñâ. Nalem, zo yenñâ. ⁹ Zengâren gâbâ nâmbutnâ zinâ nalemġât topnâ nânggâm nalem nem tatne bukurâpzinġi sinġi âlip bituktâ zemzinġap, zen zinġitnâ bâlinġi upegât galem orangâm ândibi. A lolot yatâ zo lopioġât sinġi nalem nemnâ umzin sumunkomap. ¹⁰ Gâ lopio zâk bon buñ sâmap lopio namin zâim nalem nem tâtna bukugâ nâi lotnâ, um oset a ga geknâ niapkât nimbâ sâmap zo yatik nemnâ umnâ sumunkumbap. ¹¹ Bukugâ sinġi âlip bituktâ zemnângap, zâk Kristo gilâmñandâ sângân meip. Zâk gâgât kâtikkanġât lorebapġât girem uan. ¹² Zen lopioġât sinġi nalem nemnâ bukurâpzinġi um oset ândime, zen umzinġi mem tâmbetkune um gulip upi, zo ko yatik Kristo tâmbetkubi yatâ upap. ¹³ Zorat nâ sii nalem nimbam bukunâ lolot zo tâmbetkubatkât nânggâm kwâkâ op sii nalem birâm yen ândibat. Zo yatik op ândimâmbat.

9

Paulo zâk nepnângât den sâip.

¹ Korinti a zen nâgât dap nânġe? Nâ Aposolo buñâ? Nâ yatâ mo yatâ upatkât otniġi saanine dumunân ândian? Nâ Kembuniñâ Yesu Kristo mân egâwan? Korinti a zen ziiñak topnâ nânggâm biranġi. Nepnângât bonnâ Kembugât mâsobân muyageip, zorat ko zen sinġi nânggâ a ambân urâwe, zo. ² Kamân nâin gok nâmbutnâ zen nâgât Aposolo mân sâme motnâi. Zen ko topnâ âlip nânġe. Nâ perâknâk zengât Aposolo op ândiman. Nâ Aposolo nepnângât bonnâ Kembugât mâsobân zen Kembugât a ambân urâwe.

³ A ninâ topnângât sâme, zen den itâ mâburem zinġan. ⁴ Zengâren gâbâ nâmbutnâ zen nen nepniñangât sângân zengâren gâbâ too nalem mân minatkât sâme. Zen wangât yatâ sâme? Aposolo nâmbutnâ zen mâtâbân âim gane too nalem zinġâme. ⁵ Aposolo nâmbutnâ sot Petero sot Kembugât murâpnâ, zen ambirâpzinġoot kamân toren toren âim gane nalem

mot zingâne aposolo nep tuume. Oi nâmbutnâ nen yatâ mân utnatkât sâwe. ⁶Nâ sot Banaba, net betnâ nep tuum ândim kât muyagem sâkkât kut nâi nâi sângân mem ândiratkât se. Net yatik op ândim mân birâratkât se. ⁷Den nâi mâsikâzinga sânek. Kâwali a nâinâ ziknâ nalem sot kut nâi nâi muyagemap? A nâinâ nep kârâm kâmiri bonnâ muyagei mân mem nimbap? Mo nâinâ nonin makau nepnâ tuumnâ zengât nam mân mâsan nimbap?

⁸Den zi a den san? Buñâ. Kembugât gurumin den ekabân den yatik ziap.

⁹Mosenâ Kembugâren gâbâ den mem itâ kulemgoi ziap, “Wâugâ zuu zigi mem ko goka mân pindâna mân dâp upap.”

¹⁰Oi dap nânge? Den zo Anutunâ wâu zengârâk nângâm sâip? Mo nengât nângâm sâip? Den zo a nengât op sâip. Nâi zâk nepnâ kârâm kâmitmap, zâk bonnâ oi nimbatkât nângâm nep zo tuumap. Oi yatigâk nâi zâk nebân hibuk pitâbap, zâk bonnâ muyagei nimbatkât nângâm tuubap. Anutu zâk yatâ nânge ziap.

¹¹Nen zengâren umgât nep tuumnâ zengâren gâbâ sâkkât kut nâi nâi minatkât nângâne yâmbâremap? ¹²A nâmbutnâ zin zengâren gâbâ nalem sikum minetâ nen zengâren nep topkwap tuuwennâ mân minatkât se?

Nâ itâ sa nângânek. Nen Kristogât sinji âlip laj kâri pâke pambemgât zengâren gâbâ nalem sikum mimiñâ sâsân, zo birâm betnâ sâknam nep tuum nalem mot muyagem nem ândiwen.

Paulo zâk nep tuum Korinti zengâren gâbâ sângânñâ mân meip, zorat sâtâre oip.

¹³Kembugât sinji nalem uunâ a tirik namin nep tuum ândime, zen namin nalem mem nime. Oi Anutugât sinji nalem kut nâi nâi pâpanñâ, zoren tuume, zen zoren gâbâ nalem nâmbutnâ mem nem ândime. ¹⁴Kembu zâk sinji âlip sâsân a, nen yatik sinji âlip sâindâ betniñan mimbigât sâip.

¹⁵Nâ ko mâtâp zo mân lânman. Kât sikum mân meman. Oi zen yatik otnibigât ekap zi mân kulemgum zingân. Nâ zengâren gâbâ kât mot mân meman, zorat sâtâre opman. Oi nâ itâ nângâm kâtigian. Nâ yatik op ândim ma ko mumbat. A nâinâ kât nigi ko nâ dap yatâ zâizâin op sâtâre den dum sâbat? Zorat kât mot zengâren mân mimbat. ¹⁶Nâ sinji âlip den dâzângom ândiwan, zorat dap yatâ zâizâin den sâbat? Nep zo Anutunâ kwâknan pâip. Den sinji âlip zo mân dâzângobat oi ko, yei, Kembunâ dap otnibap? ¹⁷Nep zo ninâ umgât tuuwan sâi ko sângân membam. Ninâ umgât mân tuumangât zâizâin mân upat. ¹⁸Zâizâin opman, zorat topñâ itâ. Nâ sinji âlip mem ândiman, zo a dâzângom ândim zengâren gâbâ sângân mân meman. Nâ zorat sâtâre opman. Oi sinji âlip sâman, zo sângânñâ sâkkât kut nâi nâi mimban sânetâ birâman.

Paulo zâk a top top zengât kore a oip.

¹⁹Nâ a aksik zengât dumunân mân ândiwan. Kore mâman mân ândiwanñâ laj kore otzingâm ândian. A donjep zin sinji âlip nângâm Kembugât sinji upigât yatâ op ândian. ²⁰Yuda a zen sot ândim Yuda zengât orot mâmegât tengâyân ândiwan. Zo Yuda a zin Kembugât sinji upigât yatâ orâwan. Mosegât gurumin den zo lum kore upme, zen sot ândimñâ gurumin dengât kore a yatâ orâwan. Ninâ gurumin dengât kore a bujandâ a kore upme, zen Kembugât sinji upigât orâwan. ²¹Um kâtik a, Kembugât den mân nângâme, zen sot ândim zin ândime, zo yatâ orâwan. Um kâtik a, zen Kembugât

sinji upigât yatâ orâwan. Nâ Anutugât mâtenjan gurumin den mân nângâm ândim buj. Nâ Yesu Kristogât den kâtik, zo mem ândiman. ²² A sinji âlip bituktâ zemziŋgap, zen sot ândim orot mâmezij yatâ op ândiwan. Zen Anutugât sinji âlip nângâm Kembugât sinji upigât yatâ orâwan. A top topŋâ zengâren ândim zengât holijâk mem ândiman. Zo nâmbutŋâ zij Anutugât sinji upigât yatâ op ândiwan. ²³ Zo yen bujâ. Sinji âlip laj kârâm âibapkât yatâ opman. Oi sinji âlip bonŋâ zo nâgâren sot zengâren âsagibapkât yatâ op ândiman.

Sârârâk kârâm kâtigem âi kikerân takâm neule muyaginat.

²⁴ Zen itâ nângâme mo? Dâp orotŋangât sombemân a katap zen aksik sârârâk kârâbi. Ka neule mimiŋ, zo ko a kânokŋak kâtigem âi mimbap. Oi zen yatik sumbemân neule mimbigât kâtigibi. ²⁵ Katap zen imbanâziŋangât dâp op kendon ândime. Zen neule yenŋâ, zinziŋ kâtik buj, zorat yatâ upme. Nen ko sumbemân neule zinziŋ kâtik, zorat yatâ utnat. ²⁶ Nâ ninak sârârâk kârâman, zo kiket zo ekŋâ târâragâk âiman. Nâ kâlâunâ yenŋan mân lum pâman. ²⁷ A sinji âlipŋâ dâzâŋgom ândia Anutuŋâ nâgât nâŋgi mân dâp oi kâbakŋenigi ginŋâ opamgât sâknarŋgât âkŋâlê zo mem gei kwap kubikŋâ sâknarŋgât a kutâ op ândiman.

10

Isirae a zengâren kut ŋai ŋai muyageip, zorâŋ giremniŋ uap.

¹ Bukurâpnâ, nâ Isirae a sâkurâpniŋâ kut ŋai ŋai urâwe, zorat sa nângâne. Zen aksik Mose sot unumunom ombenjan âim saru nirem nâmbut âiwe. ² Zen aksik Mosegât kâmut upigât unumunom ombenjan âim saru niwe. Too zorâŋ too sanŋonziŋgip yatâ oip. ³ Oi Anutuŋâ nalemmuyagem zingip zen aksik niwe. ⁴ Oi too Anutuŋâ muyagem zingip, zo zen aksik niwe. Too zo Anutugât kârân gâbâ gei niwe. Oi kât zorat kutŋâ Kristo. Kristo zâk hân kabâŋan too zingip, zorat dâp galem otziŋgâm ândeip. ⁵ Ka zengâren gâbâ donŋep patâ Anutuŋâ zingiri mân dâp oi mirâ kamân kâtikŋan kâbakŋezingip mom nanŋâwe. ⁶ Zengâren kut ŋai ŋai muyageip, zorâŋ giremniŋ uap. Zen bâliŋ urâwe, zo nen yatik upemgât. ⁷ Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutŋâ zen lopiogât kore mâman urâwe. Korinti a zen ko yatâ mân upi. Mosegât a gakârâpnâ, zen Kembugât nelâmzâŋgoi lopiio sobim sâtâre urâwe. Zorat Kembugât ekabân den ŋai itâ ziap, “A zen ge tap sii nalemmemŋâ zaat kep kom kirâwe.”

⁸ Oi Mosegât kâmurân gâbâ nâmbutŋâ zen laj op ândiwe. Nen a ambân laj ândiândiŋ zo yatâ mân utnat. Zen bâliŋ urâwegât sirâm kânogân 23 tausen yatâ zo zij muwe. ⁹ Nen ko Kembugât mâtenjan bâliŋâ mân utnat. Zâizâiŋ mân utnat. Zengâren gâbâ nâmbutŋandâ zâizâiŋ utne Anutuŋâ sâi mulumŋâ zingip muwe. ¹⁰ Oi nen Kembugâren âkon den mân sânat. Zo zengâren gâbâ nâmbutŋandâ âkon den sâmm Kambu sâmm bâliŋ kwâkŋangâne tâmbet tâmbet mariŋandâ tâmbetzâŋgoip.

¹¹ Zengâren kut ŋai ŋai âsageip, zorâŋ giremniŋâ uap. Hângât narâkŋâ âkâbâ sâi narâk patâ mâte oi ândien, nenŋat den zi sâmm giremniŋ kulemuwe. ¹² Zorat Korinti a zengât girem den ŋai dâzâŋgua nângâne. Ŋai zâk zikŋangât nâŋgi zâizâiŋ op itâ sâmap, “Nâ a kâtikŋâ.” Yatâ sâbap zo ko lorebapkât galem oraŋgâm ândibap. ¹³ Zengâren mâsimâsikâ âsagem gâip, zo a donŋepziŋangât dâp muyagemap. Oi Anutuŋâ sâi kâtigemap, zâk

mâsimâsikâyân mem bâbâlân koi imbanâziņangât dâp mân walâbap. Oi mâsimâsikâ gâbap dâp mâtâp nâi tirâpziņgoi âlip kâtigem kinbi.

Kembugât nalem nem Satangât nalem ninin, zo mân taap.

¹⁴ Zorat opnâ bukurâpnâ, zen lopio sot lopiogât sinġi sii nalem, zo kândâtkom ândibi. ¹⁵ Zen nângânângâziņoot ândime, zorat den zi sa ziiņak nângâm iknek. ¹⁶ Waiņ hâkobân zeip, zorat sâiwap sâmņâ nemņâ Kristo gilâmņangât op târotâro upmen. Nalem namuņ nemņâ Kristogât sunum sot târotâro upmen. Zo nângâm biranġi. ¹⁷ Nalem kânok zo nemņâ a doņbep nen kâmut kânok upmen. Kristo sot pâlâtân op kâmut kânok upmen.

¹⁸ Zen Isirae a ziņ upme, zo nângâneġ. Kembugât tirik namin Kembugât sinġi nalem uuņâ a ândime, zen nep zo tuum ândim Kemu bu sot târotâro upme. Oi zen kâmut kânok op Anutugât sinġi nalem pâpanņan nep tuum zobâ nalem nâmbutņâ mem nem ândime. ¹⁹ Den san, zorat topņâ dap yatâ? Lopiogât sii nalem nininâ, zorat nângâne bon upapkât san mo? Mo lopio zikņangât nângâne bon upapkât san? ²⁰ Yatâ buņâ. Den san, zorat topņâ itâ. Um kâtik a, zen ko lopiogât sii nalem ume, zo Anutugât sinġi buņâ. Zo Satañ sot wâke, zengât sinġi uap. Oi nâ Korinti a zengât itâ san. Zen Satañ sot wâke zen sot târotâro mân upi. ²¹ Kembugât hâkobân gâbâ too nem wâke zengât hâkobân gâbâ too nininâ, zo mân taap. Oi Kembugât nalem nemņâ wâke zengât nalem nininâ, zo mân taap. ²² Kemu zâk kuk otņiņgâbapkât yatâ utnat? Mo dap nânġe? Neņġât imbanandâ zâk wâlap? Yatâ buņâ.

Nâi zâk zikņangât nânġi zari ândei mân dâp upap.

²³ A ziņ itâ sâme, “Kut nâi nâi, zo orotņik ziap.” Ka nâ itâ sa nângâneġ. Kut nâi nâi nâmbutņâ oindâ zorânâ mân betniņan mimbap. ²⁴ Nâi zâk zikņangât mân nângâm bukuņangât nângâbap zo ko âlip upap.

²⁵ Angâgwanġâ minduminduyân zuu bâu sângân minâ sâm âlip mimbi. Um oset mân upi. Zi lopiogât sinġi sâm mân mâsikâziņgâbi. ²⁶ Wangât, Kembuniņâ zâk hân sot kut nâi nâi piksâm ziap, zorat mariņâ ândiap, zorat.

²⁷ A um kâtik nâiņâ buku otziņġâm mirânan zâinâ sâi zâibi. Oi sii nalem ziņġi zorat topņâ mân mâsikâm nimbi. ²⁸ Ka nem tatnetâ bukuziņâ nâiņâ ga dâzânġobap, “Bâu zi lopiogât sinġi sâsâņan gokņâ.” Yatâ sâbap oi ko mân nimbi. Zo sâm muyagem ziņġâbap, a zâkkât op nângâm birâbi. ²⁹ Zo nine umziņ sumun opapkât buņâ. Nalem zo ninetâ sâi ko bukuziņâ nieġât nimbâ sâm nem um sumun opapkât. Nâ yatâ sa zengâren gâbâ nâiņâ itâ sâbap? “Ninâ umnâ nângâm kwâka mân zeip upâ sa bukunâ nâiņâ pâke pâmbap? ³⁰ Nâ Anutugâren sâiwap sâm nia wangât bukunâ nâiņâ nângâm bâliņ kwatnibap?”

³¹ Nâ zorat itâ sa nângâneġ. Zen sii nalem ninam mo kut zo mo zo utnam a ziņ ziņġitņâ Anutu sâm âlip kwâkņangâbigât nângâmņik upi. ³² Zen Yuda a sot Griġ a sot Anutugât kâmut zengât mâteziņan tosaziņ buņ ândine âlip upap. ³³ Nâ yatigâk a top topņâ zen niknetâ dâp upapkât nângâm ândiman. Nâ ninangât nângâm buņâ. A doņbep, zengât nângâm opman. Zen Kembugât sinġi âlip nângâm âlip upigât nep tuuman.

11

¹ Nâ Kristogât mâtâp lâņman. Zen zo yatik orot mâmenâ ek nângâm wâratkum ândibi.

A ambân topniñâ.

² Zen kut ñai ñai oráwan sot den dâzângowan, zorat nângâm lum upme. Zorat nânga âlip opmap. ³ Oi zi den ñai sa nângânek. Kristo zâk agât kâukñâ. Anjâ ambângât kâukñâ. Oi Anutu zâk Kristogât kâukñâ. ⁴ Minduminduyân a ñai zâk kâuk pâkenâ tâi ninâu sâbap mo Anutugât den sâm muyagibap. Yatâ oi kembu patânâ anjun upap. ⁵ Minduminduyân ambân ñai zâk kâuk pâke buñ ândim ninâu sâbap mo Anutugât den sâm muyagibap. Zâk yatik oi apñâ anjun upap. Ambân yatâ zo, zâk ambân lañ ândiândin kâukziñ sâmot mimiñâ, zen yatâ anjun upap. ⁶ Ambân ñai kâuk pâke mân pam ândei kâukñâ mânângât nangâne anjun oi dâp upap. Ka ambân zo yatâ okñangâbigât anjun opñâ kâuk pâke pam ândibap. ⁷ Minduminduyân a zâk kâuk pâke mân pam ândibap. A, zâk neule âsakñâ mariñâ, Anutu, zâkkât holi tobat sot wikin yatâ. Ambân ko, zâk agât wikin.

⁸ A, zâk ambângâren gâbâ mân muyageip. Ambânñâ agâren gâbâ muyageip. ⁹ A, zâk ambângât opñâ mân muyageip. Buñâ. Ambân, zâk agât opñâ muyageip. ¹⁰ Ambân, zâk agât ombenjan ândiapkât kâuk kâpim ândibap. Yen ândei sumbem a ziñ iknetâ bâlinj opapkât sâsân.

A sot ambân, nen ârândânj Kembugât mâteñan kinat.

¹¹ A, zâk zikñik Kembugât mâteñan mân kinbap. Ambân, zâk zikñik Kembugât mâteñan mân kinbap. ¹² A ambân ârândânj kinbabot. Ambân, zâk agâren gâbâ muyageip. Zo yatik a nen ambân zengâren gâbâ âsagimen. Nen sot kut ñai ñai zo Anutugâren gâbik gawen.

¹³ Zen ziiñak nângâm iknek. Minduminduyân ambân ñai kâuk pâke buñ ândim Anutugâren ninâu sai dâp upap mo buñâ? ¹⁴ Oi a ñai zâk kâuk sâmotñâ kârep mem ândei ikne dâp upap mo buñâ? Zorat topñâ mârur sinji âlip mân mem ândiwe, zen zoren nângâm ândiwe. ¹⁵ Oi ambân ñai kâuk sâmot ilimbam tâi ikne âlip opmap. Anutuñâ kâuk sâmot ilimbam zingâmop, zo kâuk pâkeziñ. Kâuk sâmot ilimbamñâ zo zâkkât neulenâ. ¹⁶ Ñai zâk den zi birâbâ sâm itâ nângâbap. Zo birâbirânj, zo nen sot Anutugât kâmut nâmbutñâ nen mân upmen.

Korinti a zen nalem nem gulipmalip urâwe.

¹⁷ Zen mindumñâ kut ñai ziñ upme, zorat nânga mân dâp oi girem dâzânguan. Zen âlip mân opñâ bâlinj op ândime. ¹⁸ Yesugât kâmut zen mindunetâ kâsâp muyagemap. Zen ziiñak kâmutñâ kâmutñâ sâm kâsâpagome. Yatâ sâm dâtnone nânga perâkñak yatâ uap. ¹⁹ Oi kâsâp zo yen buñâ. Zengâren gâbâ nâmbutñandâ den sinji âlip mem kâtigie, zengât topziñ muyagibapkât âsagiap. ²⁰ Ka zen nalem ninam mindumñâ Kembugât nalem kâtik nem gulipmalip upme. ²¹ Nalem mem gamñâ ziiñâ kâsâpkum zikñik zikñik nime. Ñai zâk tepñangât opmap. Ñai zâk âkon buñ nemap. Ñai zâk too wainj donbep nemñâ um gulip opmap. ²² Wangât yatâ upme? Ziiñ mirâ kârur ko yatâ upme? Zen nalem too ninâ sâm mirâziñan nimbe. Zen wangât Anutugât kâmut zengât nângâne gigin oi a kanpitâ sot nalem buñ ândime, zen anjun kwatziñgâme? Zorat wan den dâzângobâ? Nâ sâm âlip kwatziñgâbat? Buñâ. Nâ zirat mân sâm âlip kwatziñgâbat.

Kembugât nalem niniñ, zorat den.

²³ Nâ Kembugâren gâbâ den mewan, zo zingâwan. Zo itâ. Kembu Yesu zâk Yudanâ tirâpâzânjoi gâsuwe, zo mân âsageip, narâk zoren Yesu zâk

arâpnâ sot tap nalem meip. ²⁴ Nalem nâi memnâ sâiwap sâi namun itâ sâip, “Zi sunumnâ. Zi zengât sinji san. Nâgât nângâm nalem zi itâ nem ândibi.” ²⁵ Nalem ninetâ Yesunâ waij too hâkop memnâ itâ sâip, “Hâkop ziren târotâro iraknjangât gilâmnâ taap. Gilâmnandâ narâk ziren târotâro iraknâ âsagezingâbap. Nimbi dâp nâgât nângâm yatik nem ândibi.” ²⁶ Zen nalem sot too zo nimbi dâp Kembu moip, zorat sinji sâi muyagem ândine âburibap.

²⁷ Zorat nâi zâk mân orotnâ opnâ Kembugât nalem sot too, zo nimbap, zo nem gulipkum tosa mimbap. ²⁸ Zorat nalem sot too zo ninâ sâi umzingangât topnâ ek nângâm nâ Anutugâren sâi muyagem nâ nimbi. ²⁹ Nâi zâk Kembugât sunum egi yennâ oi nimbap, zâk hâunâ mimbap. ³⁰ Zen zo yatâ gulip upmegât nâmbutnâ lolot sot nâmbutnâ sisi mâsek sot nâmbutnâ mârûm muwe. ³¹ Niñak um topniñ ek nângâm kubigindâ sâi ko Kembunâ hâunâ mân niñgâbap. ³² Ka gulip oknjangindâ Kembunâ hâunâ niñgâm kubikniñgâmap. Um kâtik, zen sot tâmbetagobemgât op zo yatâ kubikniñgâmap.

³³ Bukurâpnâ, zen nalem ninam mindum tatnetâ aksik gam nangânetâ ko topwkap nimbi. ³⁴ Nâi zâk tepnjangât oknjangi ziknâ mirin nalem nimbap. Zen mindum Kembugât nalem kâtik nem gulipkune hâunâ muyagezingâbapkât yatâ upi.

Den nâmbutnâ zo ninak gam dâzângobat.

12

Kaapumnâ neñgâren nep tuumap.

¹ Bukurâpnâ, Nen nep top top tuunat, zorat Kaapumnâ imbanâ niñgâmap. Zorat kwakpegât dâzângua nângânek. ² Zen mârûmñan um kâtik ândine a ziñ diizingâne lopio diñ buñ, zâkkâren pâlatâñ op ândiwe. Zen lopiogât kembuniñâ sâi kin topñan ândim gulipmalip op ândiwe. ³ Zorat torennâ nâi itâ sâi dâzângua nângânek. Nâi zâk Anutugât Kaapumnâ mam oknjangi dap op itâ sâbap? “Yesu, gâ sâi bâlîñ kwatgigan.” Oi nâi zâk Tirik Kaapumnâ mam mân oknjangi dap op itâ sâbap? “Yesu, zâk Kembu patâ.”

⁴ Anutugât umâlepñangât op sâi Kaapumnâ imbanâ niñgi nep top top tuumen. Kaapum, zâk kânok. ⁵ Kore orotnâ top top ziap, zo donjebep. Nep mariñâ, zo Kembu kânok. ⁶ Sinji âlipkât mâtâp topnâ topnâ ziap. Imbanâ mariñâ Anutu kânok. Zâk imbanâ muyagem niñgâmap. ⁷ Kembugât kâmurân nen ârândân âlip ândinatkât Kaapum zâk a kânok kânok imbanâ muyagem niñgâmap. Nâi zâk Kaapumnâ mam oknjangi kut nâi nâi âsagemap, zorat topnjangât den nângâm sâmap. ⁸ Nâi zâk Kaapumnâ mam oknjangi den nângânângâ zo sâmap. Nep zagât, zo mariñâ Kaapum kânok. ⁹ Nâi zâk Kaapumñak mam oknjangi nângâm pâlatâñ patâ op ândimap. Nâi zâk Kaapumñak mam oknjangi a sisi mâsek kubikzingâmap. ¹⁰ Oi nâi zâk sen mârât kulem tuubapkât imbanâ pindâmap. Nâi zâk Anutugâren gâbâ den mem sapsubapkât imbanâ pindâmap. Nâi zâk Kaapumnâ imbanâ pindi den sot kut nâi nâi zorat topnâ nângâm kubik sapsupap. Zâk itâ sâmap, “Zo Kembugât Kaapumân gok.” Mo itâ sâmap, “Zo wâke sot Satan, zengâren gok. Zo bâlîñâ.” Nâi zâk sinji âlip den gându unakñan sâbapkât imbanâ pindâmap. A nâi den gându unak zo nângâm a dinniñan melânjbapkât

imbanâ pindâmap. ¹¹ Nep top top zo Kaapumñak tuumap. Kaapum zâk zikñak nângâm nep zo mo zo a mariñ dâp kâsâpkum ningâmmap.

Sâkniñ ko kânok, kore mâman donjep.

¹² A nen sâkniñandâ kânok, ka sâkkât kore mâman, zo donjep. Oi zen donjepnâ mâpotnetâ sâk kânok uap. Oi Kristogât kâmut nen zo yatik.

¹³ Kaapum kânokñak tooyân mâpotniñgi kâmut kânogâk urâwen. Yuda a sot hân nâi gok, Kore a sot a kutâ, nen aksik Kaapum kânok zorigâk miwen. Kaapumñâ umniñan piksâm zimbapkât miwen.

¹⁴ Oi sâkkât kore, zo kânok buñâ. Zo donjep. ¹⁵ Oi ki zâk dap op itâ sâbap? “Nâ bet buñâ. Nâ sâkkât torenñâ mân uan.” Den yatâ sâmñâ dap op sâk birâm zikñik ândibap. ¹⁶ Mo kindap zâk dap op itâ sâbap? “Nâ sen buñâ. Nâ sâkkât torenñâ mân uan.” Yatâ sâmñâ dap op sâk birâm zikñik ândibap. ¹⁷ Sâgân sinniñâ zeî sâi ko sâkñâ kindap kârubap. Mo sâgân kindabâk zine sâi sângân kârubap. ¹⁸ Anutu zâkñâ yatâ nângi zeipkât sâkkât kore nep top top sâm ziñgip. ¹⁹ Sâkkât kore mâman zen nepziñ kânok oi sâi sâk zâk bâliñ opñâ buñ opap. ²⁰ Zi ko kore mâman donjep, ka sâk ko kânok.

²¹ Senñâ dap op bet itâ dukubap? “Nâ gâ buñik âlip ândibat.” Mo kâukñâ dap op ki itâ dâzâkobap? “Nâ zet buñâ âlip ândibat.” ²² Yatâ mân ziap. Sâkniñangât torerâpnâ lolotñâ zen buñ utne sâi âlip mân ândibem. ²³ Oi sâkniñangât torerâpnâ giginâ ziñâ galem otziñgâmen. Oi sâkniñangât torerâpnâ mân igikñâ zo ekap zângoindâ âlipñâ yatâ ândime. ²⁴ Sâkniñ torerâpnâ muyap zime, zo yatâ neule mân pam ândimen. Oi Anutuñâ sâk muyagem torerâp nâmbutñâ giginâ zen nep patâ sâm ziñgip. ²⁵ Zo sâkniñangât torerâp kâsa mân op kore oranjâm ândibigât yatâ oip. ²⁶ Zorat torenñâ nâiñâ sâknam nângi nâmbutñâ, zen ârândâñ nângâbi. Mo nâiñâ sâtâre oi nâmbutñâ zen yatik sâtâre op nanngâbi.

Nep a topñâ topñâ ândie.

²⁷ Zen aksik patâ mâpotne Kristogât kâmut ue. Nep top top tuume, zo ko zen kâmut kânok ue. Zen Kristogât sâk bonñâ yatâ ue. Kristo zâk kâukziñ ândiap. Oi zikñik zikñik sâkñangât kore mâman ue. ²⁸ Oi Anutu zâk kâmut gakârâpnâ, nenngâren a itâ nâambarip. Aposolo gâsum sâlâpnângoip. Ombenjan Anutugâren gâbâ den mem sâsâñ a. Ombenjan den singi âlip kwâkâm ziñgâziñgân a. A sisi mâsek kubikziñgâziñgân, berân mâme a sot a sâtñâ, oi a den gându mârâtñan sâsâñ. Zo yatâ nâambarip. ²⁹ Nen Aposoloyâk nâambarip? Mo nen aksik Propete a mo kwâkâm ziñgâziñgân a nâambarip? Nen aksik sen mârât tuutuñangât imbanâ niñgip? Zo yatâ buñâ. ³⁰ Nen aksik patâ sisi mâsek kubikkubikñangât imbanâ niñgip? Mo den gându uñakñan sânatkât imbanâ niñgip sot den zo nângâm melâñnatkât imbanâ niñgip? Yatâ buñâ. ³¹ Zorat itâ sa nângânek. Zen Kaapumgât imbanjan Yesugât kâmut mem kâtikñan kwatziñgânam op nep tuubi. Nep top top zorat san. Zi ko nep zo tuubigât nânâ mâtâp âlipñâ nâi, zorat dâzângua nângânek.

13

Umninândâ mân gâsâyagom nep âlip tuugindâ mân dâp upap.

¹ Nâ Kaapum imbanñan a gânduyân mo sumbem a zengât gânduyân Kembugât den sâbam ua umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzângobap zo ko

sa lâmun kâmam yatâ den kwamitjik opap. ² Nâ Propete op ândim kut nâi nâi âsagemap, zorat topnâ nângâbam sot singi âlipkât topnâ nângâm kwâtâtebam oi baknâ sa âbângubapkât zorat nângâm pâlâtân imbanâ zemniġi sâi ko umnandâ bukurâpnâ mân gâsâzângobap, zo ko nâ a yennâ opam. ³ Oi kut nâi nâinâ zemniġap, zo a kanpitâ zingâm nanġâm sâknâ bira karâpkât singi opap, oi umnandâ bukurâpnâ mân gâsuzingâbap zo ko nâ a yennâ op nanġâbat. Kut nâi nâi zo ua sâi zorânġ âlipnġan mân kwatnibap.

Buku opnâ mâtâp âlipnâ lârnat.

⁴ Nâi zâk umnandâ bukurâpnâ gâsuzingâmapnâ lumbenâ ândibap. Bukurâpnâ, zen kuk mân otzingâbap. Zâk sâk mâme mo zâizâinġ mân upap. ⁵ Kut nâi mân orotnâ zo mân upap. A zo ziknâ kutnâ mân mem zaatpap. Um kâlak bujnâ. A zengât tosa mân mem ândibap. ⁶ Bâlijandâ laġ kâri umbâlâ upap. Oi den bonġandâ laġ kâri zorat umâlep upap. ⁷ A umnandâ bukurâpnâ gâsâzângomap, zâknâ bukurâp zengât nângi zâizâinġ opmap. Oi bukurâpnâ zinj kulem bâlinâ okġanġâne mân lorebap. Oi sâknam sot kut nâi nâi bâlinâ zo zâkkâren muyagei mân lorem kâtigem kinbap. Anutuġâ gâtâm tânnângobap, zorat umâlip op mambât ândibap.

Buku orotnâ, zorânġ mân buġ upap.

⁸ Umnâ buku orotnâ, zo mân buġ upap. Ka Kembugât den sâsânġ, zo buġ upap. Oi den gându nâin nâin sâsânġ, zo buġ upap. Den topnâ nângânângânġ, zo buġ upap. ⁹ Zo itâgât. Hânân zi ândien, zorat op ko torenġik nângâmen. Zorat op ko den sâmen, zo torenġik opmap. ¹⁰ Gâtâm hângât narâknâ âkâbabân bonġâ muyagei orot mâmeninġ kwaknâ, zo buġ op nanġâbap. ¹¹ Nâ katêp ândiwanân katêp den sâwan. Oi katêp um yatâ nângâm ândiwan. Bet ko lâmbatnâ a opnâ katêp nângânângânġ, zo birâwan. ¹² Narâk ziren kut nâi nâi ikmen, zo tooyân egindâ gâutgâut opmap, zo yatâ. Gâtâm ko bonġâ ek nângânat. Narâk ziren torenġik nângan. Gâtâm bonġâ ek nângâbat. Anutuġâ nek nângâmap, zo yatâ ek nângâbat.

¹³ Zinziġ kâtik zimbi, zo nângâm pâlâtânġ, um bâbâlaġ op mambât ândiândinġ sot umnâ gâsâyagom buku orotnâ, zen karâmbut. Buku orotnâ, zo patâzinâ uap.

14

Anutugât den sâm muyamuyagiġ, zorânġa nep patâ.

¹ Zen umzinandâ gâsâyagom ândibigât kâtigibi. Kaapumnâ nep top top niġâmap, zo tuunam kâtigibi. Anutugât den sâsânġ nep, zorat nângâne zâizâinġ upap. ² Nâi zâk den gându uġakġan sâmap, zo a mân dâzângom Anutu dukumap. Zâk Kaapumnâ mam okġanġi den gându uġakġan sâi a zen kwakme. ³ Ka nâinâ a denân Kembugât den sâm muyagemapnâ a kâtigibigât betzinan mimbap. Zen um bâbâlaġ upigât dâzângomap. ⁴ Nâi zâk den gându uġakġan sâmapnâ zik umnâ Kambu sot pâlâtânġ op kâtigibapkât sâmap. Ka nâi zâk a kâmut zengât mâteziġan Kembugât den muyap sâm muyagemapnâ kâmut zinj singi âlibân kâtigibigât sâmap. ⁵ Zen aksik patâ den gându uġakġan sâne nânga âlip nâi upap. Ka Anutugât den a denân muyap sâm muyagine nânga âlip nâi upap. A nâi zâk Kembugât den muyabâk sâm muyagemap, zâk den gându uġakġan sâmap, zo walâbap. A nâi minduminduyân den gându uġakġan sâmnâ melânġ a denân dâzângoi

âlip upap. Zâk yatâ opnâ Kembangât den muyap dâzângomap, zo yatâ upap. Yesugât kâmut zen Kembangât den nângâm âlip upigât otnigi yatâ san. ⁶ Bukurâp, nâ zengâren gam den gându unaknjan den sâm dâzângom dap op betziñan mimbat. Nâ Anutugâren gâbâ den nâi mân mem ga muyap dâzângobat, zo dap op betziñan mimbat? Nâ nângânângâ den mo sâm kwâkâzingâziñgân den mo Kembangât den nâi mân mem ga dâzângobat, zo dap op betziñan mimbat?

Kembangât den ekapjoot mân sâbi.

⁷ Kut nâi yennâ kâmam sot uluwet zo kune dinjâ muyap mân sâi dap op nângâbi. ⁸ Mo lâmun waatne kwamitnâ muyap mân sâi dap opnâ kâmbamgât kut nâi kubiknâ âi pâizingâbi? ⁹ Oi zen yatik gându unaknjan den ekapikum sâne a nâmbutnâ dap op nângâbi? Dinziñâ zo yennan âibap. ¹⁰ Hân dâp a den gându top top zem ariap. Mâirâp ziñjak dinziñâ zo nângâme. ¹¹ A nâinâ den gându nâi sâi nânga kwakmak upap. Den zorat mariñandâ nâgât nângi kamân nâi gok upap. Oi nâ yatik zâkkât nânga zâk kamân nâin goknâ upap. ¹² Oi zengâren topnâ yatik ziap. Kaapungât imbanjâ zengâren muyagibapkât nângâm sâme. Zo âlipnâ. Ka nâ itâ sa nângânek. Zen Kaapungâren gâbâ imbanjâ mem Yesugât kâmut mem kâtiknjan kwatziñgâbigât otziñgi ândibi.

¹³ Zorat den gându unaknjan den sâbapkât imbanjâ zemñangap, zâk den zorat topnâ nângâm mâburibapkât imbanjâ zorat Kembangâren ninâu sâi beknjan mimbat. ¹⁴ Nâ den gându unaknjan ninâu sâbat, zo ko um dâpnandâ upap. Oi nângânângânâ zo mân nângâm kubiksa yen zimbap. ¹⁵ Zorat nâ dap upat? Itâ upat. Nâ um dâpnandâ ninâu sâbat sot nângânângânandâ nângâm lâunandâ ninâu sâm sapsuga âlip upap. Um dâpnandâ kep mimbat sot nângânângânandâ nângâm simbitkum kep mimbat. ¹⁶ Gâ um dâpkandâ den gându unaknjanâk Kembangâren sâiwap sâna a kândâtjan goknâ dinjâ mân nângâmñâ dap op perâknjak sâbap? ¹⁷ Gâ sâtâre den bonjâ zo sâban. Oi a zorân kwagi dap dap yatâ oi zorânâ tângubap? ¹⁸ Zen den gându unaknjan sâne nâ walâzingâm sâman. Zorat Anutu sâiwap sâm dukuman. ¹⁹ Ka nâ itâ sa nângânek. Den gându unaknjan sâsângângât nânga bon oi sâi minduminduyân den gându unaknjan den kârep patâ sâbâ sâm sâbam. Nâ zorat nânga giap. Ka Kembangâren den memñâ minduminduyân muyap sâm muyagigin, zorat nânga zariap.

Kembangât den âragunam katep tobat mân upi.

²⁰ Bukurâpnâ, den nângâm kubikkubiknjanngât nângânângâziñandâ katep yatâ mân upi. Nângânângâziñandâ lâmbatlâmbatnâ zengât dâp upap. Bâlinjâ nângâbi, zo ko umziñandâ katep mâik yatâ upap. ²¹ Mârumnjan Yuda a ziñ um kâtik ândine Kembunâ den nâi itâ sâip. Zen zo Kembangât gurumin den ekabân kulemgune ziap,

“Kembu zâk itâ sap, ‘Nâ hân nâin goknâ sângonzângua kâmut zi zengâren gam den gându nâin nâin nâgât den dâzângone lanj mân nângâbi.’ ”

²² Oi zorat torenñâ sâbâ. Gându unaknjan den sâsân, zo top lâkulâku nâi uap. Oi zo Yesugât kâmut zengât sinji mân uap. Zo um kâtik zengât sinji. Oi Anutugâren gâbâ den mem muyapnâ sâm muyamuyagin, zo top lâkulâku nâi uap. Zo a um kâtik zengât sinji bunjâ. Zo Yesugât kâmut zengât sinji.

²³ Yesugât kâmut zen aksik mindum aksik gându uŋakŋan den sâne sâi a yenŋâ, a um kâtik zâk zingitŋâ sâbe, “Um gulip otzingap.” ²⁴⁻²⁵ Um kâtik zinj zingitŋâ sâi zorat nângâne Kembugât top lâlulâku ŋâi mân opap. Yesugât kâmut mindumŋâ Anutugât den muyap sâam muyagem tatne a yenŋâ, um kâtik ŋâi zengâren gam den sâbi, zo nângâbap zo ko aksik umŋangât topŋâ sâam muyagine den zo umŋan giari umŋâ melâŋbap. Oi umŋan kut ŋâi ŋâi tik zemap, zo muyagei umŋâ melâŋi hânân gei pindiŋsâm zem Anutu mâpâsem itâ sâbap, “Anutu zâk perâkŋak zen sot ândiap.”

Bet bâsaŋ mân mindubi.

²⁶ Bukurâp, zorat dap dap? Zen mindunâ sâam um bet bâsaŋ mân gabi. Ŋâi zâk sâtâre kep ŋâi mem gâbap. Ŋâi zâk kwâkâm zingâzingâŋ den mem gâbap. Ŋâi zâk Anutugât den uŋakŋâ. Ŋâi zâk den gându uŋakŋan sâbâ sâam sâbap. Ŋâi zâk den gându uŋakŋâ zorat top sâsâŋ sâbâ sâam sâbap. Zo Kembugât den laŋ kârâbapkât upi. ²⁷ Den gându uŋakŋan den sâna sâam donbepŋâ buŋâ, zagât mo karâmbutŋâ sâbi. Donbepŋâ mân walâm sâbi. Oi zikŋik zikŋik sâne a kânokŋâ mâburem topŋâ sâbap. ²⁸ Ka mâbumâbure a ŋâi mân tâi ko minduminduyân den gându uŋakŋan mân sâbi. Ŋâi zâk sâbâ sâam zâk zikŋik Anutugâren sâbap. ²⁹ Anutugât den muyap sâsâŋ, zo a zagâtŋâ mo karâmbutŋâ sâbi. Oi nâmbutŋâ zen den zo nângâm salâpkum sâbi. ³⁰ Ŋâi zâk tâi Kaapumŋâ umŋan den pâi sâbam oi a den kâdom sâbap, zo birâbap. ³¹ Anutugât den sâam muyamuyagiŋ zo utnâ sâam upi. A ŋâiŋon sâam nangâm ge tâi a ŋâigoot sâam dâzângobap. Sâam mânângât dâzângobi, zoraŋ âlip upap. Oi sâne a nâmbutŋâ zinj nângâm umziŋ bâbalaŋ upap. ³² Anutugât den sâsâŋ a zen Kaapungât den sânam otziŋgi sâbi. Mân sânam otziŋgi birâbi. ³³ Anutu zâk gulipmalipkât Anutuŋâ buŋâ. Zâk lumbenjan orotŋangât Anutu. Anutu kânok, diŋâ kânok. A kânokŋak pâtârâŋâk sâbap. Ambân zen minduminduyân den hiriŋsâm tapi.

³⁴ Yesugât kâmut kamân dâp zen mindum ambân zen hiriŋsâm tapme. Korinti zen zo yatik utne dâp upap. Ambân zen yatâ opŋâ giginâ ândibigât nenŋât orotŋâ yatâ ziap. Oi zo yatik Kembugât gurumin denân ziap. ³⁵ Ambân zen den ŋâi mâsikâm nângânam mirâziŋan âi arâpziŋ mâsikâzingâbi. Ambân ŋâiŋâ minduminduyân den sâi anjunŋoot upap. ³⁶ Korinti a zen zâizâiŋ upme, zengât sa nângâne. Zen dap nânge? Anutugât denŋâ zengâren topkwap muyageip, mo zen ziiŋik nângâwe?

³⁷ Zengâren gâbâ ŋâiŋâ zikŋangât nâŋgi Propete mo a Kaapumŋoot upap zo ko den kulemgum zingan, zo Kembugât sâtkât kulemguan, yatâ nângâbap. ³⁸ Ŋâi zâk den zi nâŋgi bon mân upap, zo zâkkât nângindâ Anutugât den sâsâŋ a mân upap. ³⁹ Zorat bukurâpnâ itâ sa nângâne. Zen Anutugât den muyap sapsusuŋ, zorat kâtigibi. Den gându uŋakŋan sâsâŋ, zorat pâke mân kwapi. ⁴⁰ Minduminduziŋan gulipmalip mân op, orotŋigâk utnetâ a nâmbutŋâ zinj zingitnetâ dâp upap.

15

Yesu zâk mumuŋan gâbâ zaatŋâ arâpŋâ zengâren muyageziŋgi.

¹⁻² Bukurâpnâ, siŋgi âlip den dâzângua nângâwe. Oi zo mem ândime. Siŋgi âlip kwâkâm zingâwan, zo yatik mem ândie oi ko âlip kubikzingâbap. Mo dap nânge? Siŋgi âlip dâŋ mân mem ândinetâ umziŋan bonŋâ mân âsageziŋgâbap?

³ Zen sinji âlip nângâm ândibigât dâzângua nângâne. Sinji âlip nângâwan, zo dâzângowan. Zorat kâuknâ itâ sâm dâzângowan. Kembu Yesu, zâk den sinji Kembugât ekabân ziap, zorat dâp opnâ bâlinangât suup mem moip. ⁴ Oi Kembugât ekabân den ziap, zorat dâp Yesu hangoitâ zeî sirâm karâmbujan Anutuñâ mângei zaarip. ⁵ Zaatnâ Peterogâren muyageip. Zobâ arâpnâ nâmbutnâ zengâren muyageip. ⁶ Oi Yesugât kâmut tenngânâ 5 tausen walip, zo mindum tatne muyagei igâwe. Zengâren gâbâ donbepnâ tok gwâlâ ândie. Oi nâmbutnâ muwe. ⁷ Oi Yakobogâren muyageip. Oi Aposolo aksik zengâren muyageizingi igâwe.

⁸ Paulo nâ zengât tenngâyân mân ândiwan. Iraborâk gâsum sâlâpnogi nep a orâwan. Nâ bet, katep mân kubikangâm âsageip yatâ nâ lan nâgâren muyagei egâwan. Aposolo zinâ kot ninetâ mân dâp uap. ⁹ Nâ Aposolo nâmbutnâ zengât ombezijan. Nâ Anutugât a ambân kâmut zângom gâwan, zorat Aposolo kot ninetâ mân dâp uap. ¹⁰ Nâ Aposolo orâwan, zo Anutuñâ um lâklâk otnim tânnogi Aposolo op ândian. Oi zâknak tânnogi zorânâ nâgâren bon buj mân oip. Bunâ. Aposolo nâmbutnâ zen nep tuune walâzingâm sâknam nep tuum kâtigewan. Oi zo Anutuñâ tânnogip, zorânâ mem kâtiknjan kwatnigi sinji âlipkât nep tuum kâtigeman. ¹¹ Nâ orâwan sot zinj urâwe, zorat mân sâbat. Yesu moip sot zaarip, zorat sinji sâm den sinji âlip sâm muyagimen. Oi Korinti a zen yatik mem ândie.

Yesu zâk mumujan gâbâ zaaripkât zaatnat.

¹² Yesu mumujan gâbâ zaarip. Den yatâ sâm dâzângoindâ wangât zengâren gâbâ nâmbutnandâ mumujan gâbâ zaatnaat, zo mân ziap sâme? ¹³ Mumujan gâbâ zaatnaat, zo kwâimbâmñâ Yesu mumujan gâbâ zaarip, zo kwâimbâbi. ¹⁴ Oi Kristo mumujan gâbâ mân zaarip sâi ko den sâmen, zo bon buj opap. Oi nângâm pâlâtânzinj zo yatik bon buj opap. ¹⁵ Oi zorik bunâ. Nen Anutugât itâ sâwen, “Zâknâ Kristo mumujan gâbâ mângei zaarip.” Oi mumujan gâbâ zaatnaat mân zeî sâi ko Anutuñâ Kristo mân mângei zaarip opap. Zorat den sâwen, zo Anutugât den târârak mân sâm sarâ sâbem. ¹⁶ A mumujan gâbâ zaatnaatnâ mân zeî sâi ko Kristo mumujan gâbâ mân zaarip opap. ¹⁷ Kristo mân zaari sâi nângâm pâlâtânzinj yennâ opap. Oi tosazinj tok zemzingâbap. ¹⁸ Oi Kristo nângâm pâlâtân kwap muwe, zen tâmbetagowe yatâ opap. ¹⁹ Nen hânân narâk ziren Kristo nângâm pâlâtân kwâknangâmen, zorat bonñâ mârûm miwen sot sunbemân mân mimbem sâi ko umbâlâ patâ muyagebap.

Mumujan gâbâ zaatnaat, zo tenngâyâk zaatnat.

²⁰ Kristo, zâk perâknak mumujan gâbâ zaarip. Zâk a mumujâ kândom otzingâm zaat ândiap. ²¹ Zo itâgât. A nâinjâ mumujâ topkwapningip. Zo yatik a nâinjâ mumujan gâbâ zaatnaat, zo topkwapningip. ²² Nen aksik Adamgât kiurâp opnâ munat. Zo yatik Kristo sot târotâroninj ziapkât zaat nanngânat. ²³ Oi tenngânâ sâi ziap, zo yatik zaatnat. Kândom Kristo mumujan gâbâ zaarip. Oi Kristo âburem takâbap, narâk zoren zâkkât sinji a nen zaatnat.

²⁴ Âkââkân narâknjan Kristo zâk a kutâ sot zâizâinj sot imbanâzinoot aksik mem gei kwatzingâm kembu nepnâ zo Anutugât biknjan pâi narâknâ âkâbap. ²⁵ Kembu Yesu, zâk kembu nep tuum kâsarâpnâ kin gobetnjan kâbaknezingâm nanngâm nepnâ tuum nanngâbap. ²⁶ Kâsanâ boinjâ tâmbetkubap, zo mumujâ. Mumujâ zo buj upap. ²⁷ Anutuñâ a sot kut

nâi nâi aksik Kristogât giginâ zâambarip. Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap,

“Anutuñâ a sot kut nâi nâi aksik mem ge kinjangât gobetjan kwatziñgi mân walâbe yatâ.”

Den zo nângindâ Anutuñâ nâñgi Kristogât ombenjan giginâ upapkât mân sâip. ²⁸ Nannâ zâk a sot kut nâi nâi nen mem gei kwatningâmñâ Anutu Ibânjangât ombenjan op ândibap. Yatâ oi ko Anutu zikjak a sot kut nâi nâi nenngât kembu patâniñ op ândibap.

Mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko bâliñ upem.

²⁹ Korinti a zengâren a nâmbutjandâ a mumuñâ zengât op too sanjonme. Zo mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi dap dabân yatâ upe? ³⁰ Oi nen ko wangât sâknam kwâkjan ândiwenjâ ândim gen? ³¹ Bukurâpnâ, Zen Kembuniñâ Yesu Kristo sot pâlâtâñ op ândie, zorat sâtâre op itâ san. Nâ sirâm dâp mumuñandâ mâte otnigi ândian. ³² Den sumbuñâ sa nângânek. Nâ Epeso kamânân zi bâu ulin zen sot agowan. Ka mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko wan bonñâ membam? Den zo sumbuñâ san. Mumuñan gâbâ zaatzaat mân zeî sâi ko itâ sa dâp opap, “Mukan munat. Zorat mân nângânâñgâ op itârâñ sii nalem om nem sâtâre utnâ.” Nâ sa nângânek. Zen yatâ mân nângâbi.

³³ Zen umziñ mân kâitkubi. Zengâren gâbâ a nâi a lanj ândiândiñâ zengâren pâlâtâñ upap zo ko orot mâme âlipñâ zo gulipkubap. ³⁴ Zen umziñ kubikñâ ândiândi bâliñâ birâbi. Zengâren gâbâ a nâmbutjandâ Anutu kândâtkume. Zo nângâm anjan upigât dâzânguan.

Zaatzaat top top zaatnat.

³⁵ Nâmbutjandâ itâ sâbi? “A mumuñâ zen dap op zaatpi? Sâkziñ tobat dap op muyagibi?” ³⁶ Korinti a zen kwakmak a. Zen nebân kut nâi kendâme, zo yen mân zaatmap. Keetjâ zo pane kâmjâ âlip taki keetjâ zo alâgem buñ opmap. ³⁷ Zen keetjâ kendâme, zo nâi. Bonñâ ko nâi. Keetjik kendâme. Segonj mo kut nâi kendâne kâmjâ sot bonñâ bet takâmap. ³⁸ Oi Anutu zâk nângâm kwâtâtemñâ sâmpindip, bonñâ yatik takâmap. Keet dâpjan bonñâ tobat nâi nâi âsagemap. ³⁹ Zo yatik sâkkât topñâ kânok mân ziap. A nenngât sunum, zo nâi. Bâu zuu zengât sunum, zo nâi. Saru zuu zengât sunum, zo nâi. ⁴⁰ Oi sumbem a, zen sâkziñ tobat nâi. Hân a, nen sâkniñ tobat nâi. Sumbem a zengât neule, zo nâi. A nenngât neule, zo nâi. ⁴¹ Mirâsiñ, zâk âsakñâ tobatñâ nâi. Kâin, zâk âsakñâ tobatñâ nâi. Sângelak, zen âsakziñ tobatñâ nâi. Oi sângelak âsakziñ tobatñâ kânok buñâ. Tobatziñ nâi nâi zem ariap.

⁴² Mumuñan gâbâ zaatzaat, zorat topñâ yatâ. Hân sâk, zo hangubi, zâk buñ upapkât siñgi. Zaatpap, zorâñ mân buñ upap. ⁴³ Hân sâk hangume, zo bon buñâ. Zo yenñâ. Zaatpap, zo bonñâ sot âsakñâ neulenoot. Hân sâk hangume, zo lolotñâ. Zaatpap, zo imbanjâñoot. ⁴⁴ Hangugujandâ hân sâk sot. Zaatzaatjandâ sumbem sâk sot. Hân sâk ziap, yatik sumbem sâk ziap.

A sanjiñâ Adam sot a unjakñâ Kristo.

⁴⁵ Kembugât ekabân den nâi itâ kulemgune ziap, “A kândom muyageip, Adam, zâk um dâpñoot op zaat ândeip. A bet muyageip, zâk ko Kaapum sot ândiândi mariñâ op ândiap.”

⁴⁶ Sumbemân gâbâ gok, zâk kândom hânân ge mân ândiap. Hânân goknâ zorânâ kândom hânân ândeip. Sumbemân gok, zâk bet ge ândeip. ⁴⁷ A kândom muyageip, zâk Anutuñâ hânñâ tuugip, zorat hân a oip. A bet muyageip, zâk sumbemân goknâ. ⁴⁸ Anutuñâ hân memñâ Adam tuugip. Zâkkât kiurâpnâ nen yatik hânân goknâ muyageningâninğân. Sumbemân goknâ a ândiap, yatik sumbemgât sinji op ândinat. ⁴⁹ Nen hânân goknâ tobat urâwen, zo yatik sumbemân goknâ, zâkkât tobat minat.

Yesuñâ taki sumbem sâk minat.

⁵⁰ Bukurâpnâ, den nâi zitâ sa nângânek. Hân sâk zirânâ Anutu um topñan, sumbemân mân zâi ândibap. Alâalâgin zo zinjizñ kâtiknâ mân zimbap.

⁵¹ Nângânek. Den nâi tik zeip, zo sapsun zingâbâ. Nen mân mom nanjindâ Kembu Yesuñâ taki tobatniñ nâi op hâukwâtnat. ⁵² Lâmun diñ sâi kegâk, sinniñâ kwilitikpamen yatâ, tobat nâi utnat. Lâmun diñ sâi mumuñandâ zaatñâ ândiândi kâtik ândibigât sâkziñ hâukwapi. Oi gwâlâ ândinatñâ hâukwap tobat nâi utnat. ⁵³ Sâknâ lolot, zinjizñ kâtik buñ, zi ândiândi kâtik hâmbâ yatâ gwagori geibap. Mumuñangât sinjinñâ ândiândi kâtik gwagori geibap. ⁵⁴ Yatâ âsagei ko den itâ kulemgune ziap, zo kâtigibap, “Kembuñâ mumuñangât imbanñâ koi geip. ⁵⁵ ‘O mumu, gâ imbanñâgâ ikâ? Mumu, gâ nângobangât imbanñâgâ ikâ taap?’ ”

⁵⁶ Mumuñandâ nângobapkât bâlinñandâ imbanñâ pindâmap. Oi Kembugât gurumin denñâ bâlinñâ imbanñâ pindi gwâlantenşâmap. ⁵⁷ Ka mumuñandâ mân kembu otningâm ândibapkât Anutu sâtâre okñangânat. Anutuñâ Yesu Kristo sângongoi gem tânnânğoi ândiândi kâtik muyagien. Zorat sâm âlip kwâkñangânat.

⁵⁸ Zorat op ko bukurâp, zen kâtigem kinbi. Âsâbân Kembugât nep tuum kâtigibi. Itâ nângâm tuubi, “Kembugât opñâ nep tuugindâ bon buñ mân upap.”

16

Yerusalem zengât sinji kât mindubigât sâip.

¹ Kembugât sinji a zengât kât mindunam Galata hânân a kâmutñâ kâmutñâ dâzângowan. Zo yatik upi. ² Kendon dâp kât tatziñgap dâp mirin panetâ tâpap. Yatâ op ândine nâ zengâren ga kâtkât diñâ mân sâm kârubi. ³ Nâ zengâren ga a nângâziñgâne âlip oi zo ekap ziñgâm sângonzângua kât zo mem Yerusalem kamânân âibi. ⁴ Mo nânga âlip oi ninoot ârândân âinat.

Paulo zâk Korinti zengâren âibam narâknâ ziñgip.

⁵ Nâ Makedonia hânân âi walâm zengâren gâbat. Makedonia hânân narâk kârep mân ândibat. Yen walâbat. ⁶ Korinti zengâren gam tâtat mâme upat motñâi. Zen sot ândia map narâknâ âkâbap. Oi ziñâ mâtâpkât betnan mine zoren mo zoren âibat. ⁷ Nâ narâk ziren yen ga ziñgit zâmban âibatkat mân otnigap. Zorat Kembuñâ nângi âlip oi zengâren gam mâik nâi tâpatkat san. ⁸ Nâ narâk ziren Espo kamânân ândia Pentekos kendon âkâbap. ⁹ Ziren Kembuñâ mâtâp patâ mem pâi nep patâ muyagei ziap. Oi sinji âlipkat a kâsa donbep ândie.

¹⁰⁻¹¹ Timoteo zâk zengâren gâi buku okñangâne kengât mân op ândibap. Nâ Kembugât nep tuuman, yatik tuumap. Zorat zâkkât nângâne mân gibap.

Mulun galemgum sângongune um lumbe op nâgâren gâbap. Nâ zâk sot buku nâmbutnjâ zen ârândânj gâbigât mambât ândian.

¹² Bukuniñâ Apolo, zâk bukurâp nâmbutnjâ, zen sot zengâren gâbâpkât dukum sângongua mân bâbâlanj oip. Narâk ziren buñâ, narâk nâin mâtâp muyagemnjâ zengâren gâbap.

Kembugât den sâsâñ a hurat kwatziñgâbi.

¹³ Zen galem oranjâm sinji âlip mem kâtigibi. Kenjâtziñ buñâ kâtigem ândibi. ¹⁴ Kut nâi nâi upme, zo umziñandâ gâsâyagom upi.

¹⁵ Oi bukurâpnâ, den nâi sa nângânek. Zen Setepano sot kâmut gakârâpnâ, zengât nângâme. Zen Grik hânân kândom Kembugât sinji urâwe. Oi zen Kembugât sinji a kore otziñgâm ândime. ¹⁶ A zo sot a nâmbutnjâ ziñ yatik nep tuume, zen ziñgit hurat kwatziñgâbi.

¹⁷ Setepano, Potunato sot Akaiko, zen nâgâren gane umnâ âlip oip. Korinti zen kârebân ândine zen gebâkziñan nâgâren gam umâlep kwatniwe. ¹⁸ Nâ sot Korinti a zen ârândânj umâlep kwatniñgâwe. Zorat zen a yatâ zo zengât nângâne âlip upap.

¹⁹ Asia hânân Yesugât kâmutnjâ kâmutnjâ zen Korinti a zengât nângâm ândie. Akwila sot ambinnâ Pisisila sot zekât mirin mindume, zen Kembugât opñâ sâm sâtâre otziñgâme. ²⁰ Bukurâpnâ nâmbutnjâ, zen yatik sâtâre otziñgâme. Zen buku muyageyangâm luyangâm upi

²¹ Paulo, nâ den zi sa bukunâ nâinñâ lâunan gâbâ mem ekabân kulemgum ândim gâi zi nâ ninak bitnandâ simbup mem den murukñâ zi kulemguan.

²² Nâi zâk Kembugât âkonzigi simgât sinji upap.

Kembuniñâ Yesu gâ gâban. ²³ Kembu Yesugâren gâbâ tânzânjgozânjgorj zorânj zengâren zimbap. ²⁴ Nâ Yesu Kristogât op umnandâ gâsâzânjomap. Zo yatik.

Korinti a zengât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâtâre den.

¹ Anutugât sâtât Yesu Kristogât Aposolo orâwan, nâ Paulo sot bukuzin Timoteo, net Korinti kamânân Anutugât kâmut sot Grik hânân Kembangât sîngi a ândie, zengât ekap zi kulemgum zinget.

² Anutu Ibâniñâ sot Kumbu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângoziñgozñgoz sot um lumbe zengâren zimbap.

³ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâñâ Anutu sâmb âlip kwâkñangânat. Zâk tânzângoziñgoz sot um diim giginâ mariñâ ândiap. Sâknam umbâlâ upmen dâp mem sândukñan kwatningâmap. ⁴ Anutuñâ sândukñan kwatningâmap, zo yatik bukurâpniñâ sâknam ândine sândukñan kwatzingânatkât opmap. ⁵ Kristo sot pâlâtân oindâ Kristo sâknam nângip, zo yatik sâknam kwâkñan ândimen. Oi nen zâk sot pâlâtân oindâ Anutuñâ mem sândukñan kwatningâmap. ⁶ Nengâren sâknam muyagemap, zo zengâren um sânduk sot kubikkubik muyagibapkât nengâren muyagiap. Um sândukñâ zo tânzângoi sâknam nengâren muyagemap, zo yatik zengâren muyagei kâtigem ândine umniñ sânduksâbap. ⁷ Nen zengât nângâm itâ sâmen, “Zen nen sot sâknam ândime, zo yatik nen sot um sânduk nângâbi.”

Kembuñâ Paulo sot bukurâpñâ mumuñan gâbâ mâkâzingip.

⁸ Bukurâpnâ, nen Asia hânân sâknam nângâm ândim gawen. Zen zorat kwakpegât sa nângânek. Zoren kut nâi nâi yâmbâtñâ kwâkniñan zari ândiândiniñâ buñ upap nângâwen. ⁹ Nen mumuñangât sîngi uen sâmb nângâwen. Oi yen mân muyageip. Niñ imbanjâniñangât nângindâ yen oi Anutuñâ a mumuñan gâbâ mângizingâmap, zâk kânok nângâm pâlâtân kwâkñangânatkât zo yatâ muyageniñgip. ¹⁰ Oi zâk mumuñan gâbâ mâkâniñgipñâ yatik mâkâniñgâbap. Zâkkât itâ nângâmen, “Sâknam muyageniñgi mâkâniñgâbap.” ¹¹ Korinti a zen ko ninânuñâ betniñan minetâ Anutuñâ mâkâniñgi zen sot a nâmbutñâ aksik patâ zorat zâkkâren sâiwap sâne âlip upap.

Paulo zâk um târârak ândeip.

¹² Nen niñangât nângindâ âlip opmap, zo itâgât. Nen mân kâitzângomen. Nen um salek ândeindâ umniñandâ hân a yenñâ, zengât nângânangâ mâtâp, zo mân nângâm ândiwen. Buñâ. Anutuñâ tânnângoi âlipñâ ândiwen. Zo a torenñâ zengât mâteziñanâk buñâ, Korinti a zengâren yatik ândimñâ kâtigiwen.

¹³⁻¹⁴ Yesu gâbap, narâk zoren zen nengât op sâtâre upigât sot nengoot yatik zengât op sâtâre utnatkât den zi kulemgum zinggen. Oi den kulemguen, zorân yâmbâtñâ buñâ. Aksik sâlâpkum nângâbi. Nâ nângan. Zen den zo aksik nângâbi. Zo den muyap. Mârum torenñâ âlip nângâwe.

Paulonâ sarâ mân sâmbâip.

¹⁵ Kândom nen buku op ândinat sâmb nângâm nâ zengâren gam umâlep kwatzingâbatkât sâwan. ¹⁶ Oi ga zingitñâ Makedonia hânân âibatkat sâwan.

Oi zoren ândim puriksâm Korinti a zengâren dum gam umâlep kwatziŋga ziŋâ sâŋgonnone Yudaia hânân âibatkat nâŋgâwan.

¹⁷ Korinti a zengâren gâbat sâmnâ mân gâwan. Zorat nâgât dap nâŋge? Nâ um zagât op den yatâ sâwan? Nâ um kâtik a yatâ op um zagât opnâ zengâren gâbat sâmnâ birâm mân gâwan? Nâ yatâ buŋâ. Nâ mem birâbirâ mân opman. ¹⁸ Ibâniŋ Anutu, zâknâ sâi kâtikâtigij ândiâpkât den sâindâ dap op bon buŋ upap? ¹⁹ Anutugât nanŋâ Yesu Kristo, zâkkât den sinŋi nâ sot Siliwano sot Timoteo, niŋâ dâzâŋgowen. Zo bonŋâ sot nâmbutnâ yennâ mân oip. Buŋâ. Yesugât den bonŋigâk. Yesunâ den sâi kâtigemap. ²⁰ Anutunâ den sâm kâtigeip, zorat bonŋâ Yesugâren ziap. Zorat op Yesugât perâknâk sâm Anutu sâm âlip kwâkŋanŋâmen. ²¹ Anutunâ sâi nen sot zen ârândân Yesu sot pâlâtân op kâtigimen. Anutu zâk ziknâk gâsum sâlâpnâŋgoip. ²² Oi zâknâk târotâronŋât undip Kaapumnâ umniŋan pâip. Oi Kaapumnâ umniŋan ândim Kembunâ tânnâŋgobatkât den umniŋan sâm muyagemap.

²³ Zengâren gâbat sâmnâ mân gâwan, zorat sa nâŋgânek. Nâ Korinti kamânân ga den nep ziŋgâm umbâlâ kwatziŋgâbatkat mân gâwan. Den zo Anutunâ nâŋgi perâknâk san. ²⁴ Niŋâ zengât a kutâ utnatkat mân sâmen. Zengâren umâlep muyagibatkât berân miangâm nep tuumen. Zen nâŋgâm pâlâtânân kâtigem kinze, zo nâŋgan.

2

Paulonâ Korinti kamânân mân âbureip, zorat den.

¹ Umnandâ itâ nâŋgâwan, “Zen umbâlâ upegât zengâren dum zagâtŋâ mân gâbat.” ² Nâ itâ nâŋgâwan, “Nâŋâ den sa umbâlâ utne waniŋ ziŋ umâlep kwatnibi?” ³ Nâ zengâren ga umâlep kwatnibigât otnigip. Ka zengâren ga umbâlâ kwatnibegât um girem den kulemgum kwatziŋgâwan. Umnandâ itâ nâŋgâwan, “Umnan sâtâre muyagei zengâren zo yatik sâtâre muyagibap.” ⁴ Ka umnâ bâliŋ oi isemŋâ ekap zo kulemgum ziŋgâwan. Sâknam sot umbâlâ kwatziŋgâbatkat buŋâ. Umnâ zengâren kinmap, zorat topŋâ tirâpziŋgobatkât orâwan.

A nâiŋâ bâliŋ oip, zorat den.

⁵ A nâi bâliŋ op umbâlâ muyageip, zorat ninâ umbâlâ orâwangât mân san. Korinti a nâmbutnâ zen umbâlâ muyagiwe. Oi umbâlâ zo pisuk kwâkziŋan zarip. ⁶ A dorŋbepnâ a zo kubikŋanŋâwe, zorat nâŋga âkap. ⁷ A zo umbâlâ ândim tâmbetâgobatkât tosanâ birâm um diim gibatkât den dukubi. ⁸ Buku okŋanŋâbigât san. ⁹ Nâ mâsikâm topziŋ ikpatkat ekap kulemgum ziŋgâwan. Zen dinnâ lubi mo mân lubi sâm kulemgum ziŋgâwan. ¹⁰ Itâ sa nâŋgânek. A nâi zâk nâgâren bâliŋ mân oip. Nâ dap dabân yatâ tosanâ birâbat? Zâk tosanâ buŋâ. Ka zen a nâigât tosa birâne nâŋgoot yatigâk birâbat. Zen âlip upigât nâ Yesugât nep a op Kristogât mâtenan tosa zo biran. ¹¹ Satanjâ kâitnâŋgom tâmbetnâŋgobatkât yatâ upmen. Zâkkât orot mâmenâ, zorat mân kwakmen. Âlip nâŋgen.

Sinŋi âlip, zo wârân âlipnâ yatâ.

¹² Nâ Taroa kamânân gam Kristogât sinŋi âlip sâbatkat umnâ bâbâlan oip. Kembunâ nep zo muyagem nigî, zo tubat sâm kubikanŋâwan. ¹³ Ka bukunâ Tito zâk Korinti a zengâren gâbâ mân kek âbureipkat umnâ âbamgwâbam oi unŋeunŋe orâwan. Yatâ op a zâbamŋâ Makedonia hânân âiwan.

14 Opon, Kristo sot pâlâtân op kâtigem ândim Yesugât sinji âlip, zo a dâzângom nanjindâ a donjep nângâne zâkkât itomjandâ a hânjâ hânjâ zengâren laj kârâm âimap. Zorat sâtâre patâ Kembugâren okjanyânat. 15 Nen Kristogât itomjâ âlip yatâ upmen. Anutuñâ zo nângâmap. Oi a Kembugât sinji ândie sot a simgât sinji ândie, zen ârândân nângâbi. 16 Simgât sinji, zen sinji âlip zo kândâtkom itom zo nângâne mumujangât kârokjâ yatâ oi birâme. Oi a ândiândinjagât sinji, zen itomjâ âlipjâ zo nângâne ândiândigât wârân yatâ oi ândime.

Yesugât sinji sâsânjâ, zo nep zâizâinj sot nep yâmbâtjâ. Nen niinj imbanjan nep zo tuugindâ yâmbâtjâ upap. Ka Kembugât Kaapumjâ betnijan mei nep zo tuugindâ bâbâlañ upap. 17 Nen a nâmbutjâ zinjâ upme, yatâ mân upmen. A donjepjâ zen aŋgâgwanğâ a yatâ op kât minam Anutugât den sâme. Nen ko um târarak ândim Anutugât sâtkât Anutu mâtenjan Kristogât den sinji târarak sâmen.

3

Korinti a zen ekap Paulonjâ kulengoip, zo yatâ.

1 Zen nengât dap nânge. Zen nengât dum zagâtjâ itâ se? “Zâizâinj op den se.” A nâmbutjâ upme, zo yatâ op zengâren gam topnijangât ekap tirâpzângonatkât se? Mo zen topnijangât ekap kulemgune nâi pindânatkât se? 2 Yatâ mân utnat. Topnijangât ekap, zo zen. Niñâ Korinti zengâren nep tuugindâ bonjâ âsagei a zen ek nângâme. Nep zorat bonjâ topniñ muyagemap. Den Korinti a zengât umziñjan kulemguwen, zo a aksik zinj ek sâlâpkum nângâme. 3 Nen umniñandâ saazingâm zengâren nep tuugindâ Kristogât ekap yatâ urâwe. Topjâ muyap ziap. Ekap zo simbupjâ mân kulemguwen. Zo Anutu ândiândi mariñjâ, zâkkât Kaapumjâ kulengoip. Kârân mân kulengoip. A umñjan kulengoip.

4 Kristogât op Anutu nângâm pâlâtân kwâkjangâm zengât yatâ nângâmen. 5 Sinji âlip nep, zo zâizâinj. Niñjak nep itâ zo mân tuubem yatâ. Zorat niñjak itâ mân sânat, “Niñ imbanjâñ tuugen.” Buñâ. Anutuñâ tânnângoï tuumen. 6 Kembugât nep a ândimen, zo itâgât. Anutuñâ târotâro uñakjangât nep a mem kubikniñgip. Târotâro uñakjâ, zo sânginjâ simbupjâ kulengoip, zo yatâ buñâ, Kaapungât nep. Gurumin den Mosenjâ mârumjan kulengoip, zorâñ nângomap. Ka Kaapumjâ ândiândi muyagem niñgâmap.

7 Târotâro sânginjâ, zo kârân kulengoip. Zo âsakñoot muyagei Mosenjâ meip. Zorat Mose si sângânjâ âsakñoot oi Isirae a, zinjâ dap op ek nangâbe? Oi âsakjâ zo zinzinj kâtik buñâ. 8 Târotâro uñakjangât âsakjâ zorâñ sânginjâ wâlâp. Târotâro uñakjâ zorat mariñjâ Tirik Kaapum. 9 Târotâro sânginjandâ tosaninj sapsuñap, zo âsakjâ giginjâ. Ka târotâro uñakjâ, zorâñâ târarakjâ muyageniñgâmap. Oi zorat âsakjandâ walâm ba zariap. 10 Târotâro sânginjagât âsakjâ zo âsagei uñakjangât âsakjandâ âsagem kwâtepkoi buñ uap. 11 Zinzinj kâtik buñ, zo mârûm âsakñoot âsageip. Oi zinzinj kâtikjâ, zorat âsakjandâ walâmñâ patâ uap.

Um ekapniñ zo Kembujâ olañmap.

12 Târotâro uñakjangât âsakjâ zo zinzinj kâtik zem zâimâmbap sâm um bâbâlañ op sinji âlip kengât buñ sâmen. 13 Mose yatâ mân upmen. Mosenjâ târotâro sânginjagât den zo Kembugâren gâbâ memjâ Sinai bâkñan gâbâ

gem a zinjâ âsaknjâ zinzinj kâtik bujâ, zo mân ikpigât si sângân kwâtepkoip. ¹⁴ Isirae a zen um kâtik urâwegât târotâro sânginjâ ekapnjoot sâlâpkum topnjâ mân nângâm ândim gawe. Oi ekap zo um kâtik zengât umzijan tok ziap. Kristo kânoknjâ ekap zo olanjap. Kristonjâ ekap zo olanj nângânângâziñ pârônjsâi Kembugât den zorat topnjâ âlip nângâbi. ¹⁵ Perâkñak, Isirae a zen um kâtik op mârumñan gâbâ Mosegât den sâlâpkum gawe. Oi umzijan ekapnjoot ziap. ¹⁶ Kembugât ekabân Mosenjâ oip, zorat den nâi itâ ziap, “Kembu mâte okñanjâbâ sâm si sângânñâ kwâtepkoip, zo mem pam Kembu mâte okñanjâmâip.”

Zorat itâ nângâmen. A nâi Kembugâren mâte oi Kembujâ a zorat um nângânângânjâ mâtâp mimbap. ¹⁷ Kembu san, zo Kaapungât op san. Oi Kembugât Kaapum a nâigâren tâi dumun bujâ ândibap. ¹⁸ Oi Kembugât sinji a, nen aksik si sângânñij ekap buj ziapkât Kembugât âsaknjâ ek nângâmen. Kembugât holi tobat yatâ utnatkât kubikningâm ândiap. Kubikningâm âsaknjâ ka âsaknjâ niñgâm zâibap. Kembujâ nep zo neñgâren tuumap. Oi Kembu san, zo Kaapungât op san.

4

Sinji âlip zo ekapnjâ buj.

¹ Kembu zâk tânnângom Kristo âsakñanjât den sinji âlip zo sânatkât sâm niñgip. Nep yatâ zo sâm niñgipkât umniñandâ mân lorimen. ² Kut nâi nâi añunñoot, mân orotnjâ, zo kândâtkumen. Den sarâ mân sâmen. Anutugât den mân gulipkumen. Bujâ. Nen Anutugât mâtenjan den bonnjâ sâmen. Nen yatâ oindâ a nâmbutnjâ zinjâ topniñjâ ek nângâme. ³ Den sinji sâmen, zo ekapnjoot uap oi ko tâmbetagoagonjâ sinji zengât umzijan ekapnjoot oomap. ⁴ A nângâm pâlâtânziñ bujâ zen hân zirat a kutâ, Sataññâ umziñ doonjoi dap yatâ Kristo âsakñanjât den sinji âlip zo nângâbe. Nen itâ nângâmen. Kristo zâk Anutugât holi tobat yatâ ândiap. ⁵ Den dâzângomen, zo niñj sinji bujâ. Yesu Kristo zâk Kembuniñjâ ândiap sâmen. Oi nen Yesugât opnjâ zengât kore mâman a op ândien. Nen zo yatâ dâzângomen. ⁶ Mârumñan hân nâtâtik zeï Anutujâ sâi âsakñandâ âsageip. Oi yatigâk umniñan âsaknjâ pâip. Oi Kristogât si sângânñan Anutugât âsaknjâ zeï ikmen.

Paulo zâk mâsimâsikâyân mân loreip.

⁷ Imbanjâ zi niñjan buj, Anutugâren ziap. Zorat topnjâ âsagibapkât umgât gom sambe âsakñânjoot zo âmaj hânñâ tuutuun neñgâren pâip. ⁸ Oi nen sâknam top top kwâkñan ândim mân lorimen. Gin mandu yatâ ândim mân nângâm kwâkâ upmen. ⁹ Nen itâ nângâmen, “A zen nângom sâknam niñgâne Anutujâ mân birâniñgop. A zinj nângom mem nâi nâi otningâne mân mumen.” ¹⁰ Yatâ opnjâ sâkniñan Yesugât mumujâ, zo yatâ muyagei ândimen. Oi Yesugât ândiândiñ, zo yatik sâkniñan muyagibapkât zo yatâ âsagiap. ¹¹ Nen gwâlâ ândeindâ Yesugât opnjâ a zinj gwâlâ nângom hannângonam sâme. Yesu ândiândiñanjât imbanjâ zo sâkniñan muyagibapkât yatâ otningâme. ¹² Oi itâ ziap. Korinti a zengâren Yesu ândiândiñanjât imbanjandâ nep tuugi bonnjâ âsagibapkât nen mumuñanjât sinji yatâ op ândim nep tuum ândimen.

Paulo zâk Kembu sot pâlatânj op nepkât âkon mân oip.

¹³ Nen singi âlipkât nep tuum sâknam nângâm sândânderj kârâm tuum ândimen. Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Nâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm den sâman.”

Oi nen den kulem zorat dâp Kaapumņâ aleniņgi Kembu nângâm pâlâtân kwâkņangâm den sâmen. ¹⁴ Nen itâ nângâm kwâtâtimen. Kembuņâ Yesu mângēip, zâk zo yatik Yesu sot mânginiņgâm Korinti a zen sot ârândân zikņâ kinj topņan nâmbari ândinat. ¹⁵ Nen zo zengât sâm nep yatâ upmen. Kembangât den laņ kârâm ari a donjbepņâ nângâm Anutu sâtâre okņangâne zorâņâ târokwâi târokwâi zem zâibap. Yatâ utne Anutugât kutsiņgiņandâ patâ op sambâlem laņ kârâbap.

Hânân sâknam, zorâņ gigiņâ.

¹⁶ Hânân sâknam kwâkņan ândim umniņj mân lorimen. Buņâ. Nen itâ nângâmen. Nen hânân zi ândim imbaņâniņj diim gei sâkniņj loremap. Umniņj ko Kembuņâ sirâmņâ sirâmņâ tângui kâwaliņoot kinmap. Kubigi uņakņâ opmap. ¹⁷ Hânân sâknamiņâ zo narâk kârep buņâ. Sâknam zo kubikniņgi bet hâuņâ âlipņâ, yâmbâtņâ sot ziniņj kâtikņâ, âsakņoot, zo zemniņgâbap. ¹⁸ Kut nâi nâi muyap, zoren umniņâ mân pâmen. Kut nâi nâi tik ziap, zoren umniņâ pâindâ muyageniņgâbap. Kut nâi nâi ikmen, zen ziniņj kâtik buņâ. Kut nâi nâi mân igikņâ, zorâņ ziniņj kâtikņâ uap.

5

Silepniņ kândanâ Kembuņâ mirâ kâtikņâ muyagem niņgâbap.

¹ Nen itâ nângâmen. Nen hân sâkniņj mem ândimen, zi silep yatâ dâņduņsâi birânat. Oi Anutuņâ mirâ kâtikņâ sumbemân muyagem niņgâbap. Mirâ zo betņâ mân tuutuunâ. Ziniņj kâtik nâi zo muyagem kinzap. ² Oi nen sumbemân mirâ zo minatkât âkņâle opņâ zorat nângânângâyâk ândien. ³ Um dâpniņangât sâk pâkeņâ buņ opapkât nângâmen. Sumbemân sâk uņakņâ minatkât nângâm ândimen. ⁴ Hân sâkniņoot ândim nângâm kwâkâ upmen. Hân sâkniņj zi buņ upapkât mân otņiņgâmap. Buņâ. Sâk uņakņâ hâukwatnatkât otņiņgâmap. Sâkniņj mumuņâ zi tâi ândiândigât sâk uņak hâukwâtnat sâmen. ⁵ Nen yatâ utnatkât Anutuņâ kubikniņgap. Zâk târotârogât undip Kaapumņâ niņgip.

Nen hânân kwande yatâ ândimen.

⁶ Nen zorat op nângâm ândimen. Oi itâ nângâmen. Nen hân sâkniņan zi ândim Kembu sot mân ândimen. ⁷ Narâk ziren umņâ nângâm pâlâtân kwap ândimen. Bonņâ mân ek nângâmen. ⁸ Oi laņ nângâm bâbâlaņ kwap ândimen. Hân sâkņâ hân kwande ândiândiņj, zo birâm Kembu sot ândiândiņj, zorat âkņâlimen. ⁹ Hân kwande ândiândiņj mo zâk sot ândinat zo ko itâ nângâm ândimen. Kembuņâ niņgiri âlip upapkât târârak ândinat. ¹⁰ Itâ nângâmen, “Kembu Kristo zâk den sâm kwâkâkwâkâņ târarân tâi nen pisuk patâ mâteņan kirindâ hâuņangât den sâm mâkâniņgâbap. Âlipņâ mo bâliņâ zorat hâuņâ zikņik zikņik niņgâbap. Hân sâgân ândim kut nâi nâi upmen, zorat dâp hâuņâ niņgâbap.” Zo yatâ nângâm orot mâmeniņj kubikņâ târârak ândinat. ¹¹ Oi Kembangât keņgât op ândeindâ a orot mâmeziņj kubik Kembu sot buku upigât dâzângomen.

Anutuņâ umniņâ ek topniņj nângâmap. Oi Korinti a zen yatik umziņandâ topniņj nângâbigât otņiņgap. ¹² Nen itâ mân nângâmen. Nen niij kutniņâ

mem zaatnat. Oi zinjâ nângâningâne a âlip upap. Yatâ bujâ. A dinnâ mân lum zâizâinj upme, zengât mâteziñan Korinti a, zen neñgât sinji sâm anjun mân upigât den zi sâm kulemgum zingen. Zâizâinj a yatâ zorân a topziñ mân nângâm sâtnjak sâme. Zen neñgât dum zagâtñâ itâ se? “Sâk mâpâmâpâse den sâme.” Zen ko topniñ âlip nânge. ¹³ A zinj topniñ mân nângâm niñgiri um gulip op ândimen yatâ oi ko Anutu nepñangât op um gulip upmen. Mo a zinj neñgât nângâne umniñ târârak ziap yatâ oi zengât op upmen.

¹⁴ Nen itâ nângâmen. Kânokñâ aksik neñgât hâuniñâ moip. Zo nângâmñâ itâ nângâm kwâtâtimen. Kristo umñandâ donbep gâsânângom ândeipñak ândiap. Oi zo yatâ nângâmñâ dabân yatâ kwâimbâñangâm kândâtkunat? Zo yatâ utnatkât dâp bujâ. Kristo, zâk neñgât hâuniñ moipkât nen aksik muwen yatâ uap. ¹⁵ Aksik neñgât hâuniñ moip, zorat topñâ itâ. Ândiândi ândinat, zo niññangât opñâ bujâ. Hâuniñâ momñâ zaarip, zâkkât op ândinat.

¹⁶ Zorat narâk ziren a lañ mân zingitñâ umñâ birâzingâzingân, zo mân utnat. Mârum Kristo zâkkât sâk tobat ekñâ topñâ mân nângâm sâtnjak sâwen. Narâk ziren ko yatâ mân utnat. A ñâigât topñâ mân nângâmñâ sâtnjak mân sânat. ¹⁷ Nen itâ nângen. A ñâi Kristo sot pâlâtân opmap, zâk a uñakñâ opmap. Kut ñâi ñâi sâñgijñâ zo buj oi Anutuñâ uñakñâ muyageip. ¹⁸ Kut ñâi zo Anutuñâ sâi muyageip. Zâkñâ sâi Kristonâ diiningi nen Anutu sot buku urâwen. Oi nen nep tuugindâ a nâmbutñâ zen Anutu sot buku upigât nep zo sâm niñgip. ¹⁹ Nep zorat diñâ dâzângomen, zo itâ. Anutuñâ Kristo sot ândimñâ a zâk sot buku utnatkât mâtâp muyageip. Oi tosaninj birip. A zen Anutu sot buku upigât dâzângom ândinat kât nep diñ zo sâm niñgip. ²⁰ Zorat nen Kristogât den sâsân a op Anutugâren gâbâ den mem a itâ dâzângomen, “Zen Kristogât opñâ Anutu sot buku upi.” ²¹ Neñgât opñâ Anutuñâ sâi Kristonâ bâliñâniñ mem tosanoot oip. Itârân nen zâk sot pâlâtân opñâ Anutu târârak ândimap, zo yatâ utnatkât yatâ oip.

6

Paulo zâk Anutugât a ândim nepñâ tuugi bon âsageip.

¹ Nen Anutugât berân mâme a ândimñâ itâ dâzângomen. Anutugâren gâbâ tânzângozângonj zo zengâren bon buj opapkât umziñ galem oranjâm ândibi. ² Anutuñâ itâ sâi Kembangât ekabân kulemguwe, “Narâk parâwan, zoren nângâgiwan. Bâliñan gâbâ mâkâzingâzingân narâkñan bekan mewan.”

Nângânek. Narâk pâip zo zi sot bâliñan gâbâ mâkâzingâzingân narâkñâ zi.

³ A zinj nen sot nepniñ sâm bâliñ kwatniñgâbegât Kembangât mâtâbân bagibegât pâke mân pamen. A pisuk zinjâ Kembangât sinji upigât otningâmop. ⁴ Nen Anutugât kore a ândimen. Zorat topñâ muyagibapkât itâ upmen. Sâknam kwâkñan ândim mân lorimen. Kiom minningâne sâsâlim ândimen. ⁵ Kâmbamñâ nângone sâsâlim ândimen. Tâk namîn nâmbane tapmen. Kâsa osetziñan ândimen. Nepkât sâknam zo nângâm sâtkum ândimen. Um wâgân ândimen. Nalem buj ândimen. ⁶ Tosa buj ândimen. Nângânângâniñoot ândimen. Um sânduk ândimen. A buku otziñgâmen. Tirik Kaapum sot ândimen. A buku otziñgâzingân bonñâ ândimen. ⁷ Den bonñâ sâmen. Anutugât imbanan ândimen. Târârak ândiândiñangât kâlâu bongen mem yañgâgen sâiwa mem kinmen. ⁸ Sâm âlip sot anjun oserân

ândimen. A nâmbutjandâ nenġât nângâne sarâ opmap. Ka nen sarâ a bujâ. A bonjâ. ⁹ A zij nenġât nângâne gei kutsinjiniġoot ândimen. Zen nenġât mumuġanjġât sinġi ândie sâne nen gwâlâ ândimen. Zij nângone mân mumen. ¹⁰ Zen nenġât nângâne umbâlâ a opmap. Ka nen sâtâre a ândimen. Zen nenġât nângâne a kanpitâ opmap. Ka nen a nâmbutjâ kut nġâi nġâi betziġan mimen. Zen nenġât nângâne yennâ opmap. Ka umġât gom sambe patâ zemniġap.

Paulo zâk Korinti a zenjġât umjâ kirip.

¹¹ O Korinti a, umniġâ zenjġârâk kiri lâuniġ bâbâlanġ uap. ¹² Umniġandâ sipapzângowen. Zen ko umziġ doongune zenjġâren buku orotjâ zo bituktâ ziap. ¹³ Oi nâ nan bârarâpnâ itâ dâzângobâ. Zen umziġanjġât mâtâp mem pane patâ op zimbap.

Bâliġâ sot âlipjâ, zet buku buku mân upabot.

¹⁴ A um kâtik zen nakziġ lune mân betziġan mimbi. Târârak sot ġâġġonjâ, zet dap op buku buku upabot? Mo âsakjâ sot nġâtâtik, zet dap op târotâro upabot? ¹⁵ Kristo sot Sataġ, zet dap op um kânok upabot? Yesuġât kâmut sot um kâtik a, zen dap op um kânok upi? ¹⁶ Mo Anutuġât namâ sot lopioġât namâ, zet dap op târoyagobabot? Nâġġe. Anutuġât ândiândiġanjġât namâ, zo nen. Kembuġât sinġi a nen lopio mâpâsime, zenjġâren mân târokwatziġġânâ. Zorat Anutuġâ itâ sâi Kembuġât ekabân kuleġġuwe, “ ‘Nâ osetziġan sot umziġan tâtat mâme upat. Oi nâ Anutuziġâ op ândia zen arâpnâ op ândibi. ¹⁷ Zorat um kâtik zen sot pâlâtâġ mân ândibi. Zen umziġ sumun opapkât galem oranjġâm upi. Yatâ utne nâ ġâsuziġġâm galem otziġġâbat. ¹⁸ Oi nâ zenjġât ibâ ua zen nan bârarâpnâ op ândibi.’ Kembu, imbanjâ mariġandâ den yatâ sap.”

7

Paulo zâk Korinti a umziġ mân anġân kârâbigġât dâzângoiġ.

¹ Bukurâpnâ, Anutuġâ yatâ sâm, sâm kâtigeipkât kut nġâi nġâiġâ umniġ sumunkomap, zo saġġon kubikjâ târârakkât mâtâbân ândinat. Oi Anutu hurat kwâkġanjġâm um salek ândinat. ² Korinti a, zen umziġandâ mân anġân kârâniġġâbi. Nen zenjġâren kut nġâi nġâi bâliġ, zo mân urâwen. Oi kut nġâi nġâiziġâ mân tâmbetkuwen. Oi kut nġâi nġâiziġâ mân kâmbu miwen. ³ Nâ den sâm bâliġ kwatziġġâm mân san. Nâ mârum itâ sâm dâzângowan. Umniġandâ kâpizâġġomen. Zen sot munat mo ândinatâkât nâġġâmen. ⁴ Umnandâ itâ nâġġan. Zen âlipjâ upi. Nâ zenjġât op sâtâre den sâman. Nâ yatâ nâġġâm umnâ diim ġiap. Sâknam kwâkġan ândim sâtâre muyageman.

Paulo zâk Korinti zenjġât sinġi nâġġâm umjâ âlip oip.

⁵ Makedonia hânân ġamjâ Korinti a zenjġât umniġ ġiremâk oi nâġġâm kwâkâm ândiwen. Oi dabân sâk sânduk ândibem? Zoren sâkniġanjġât sinġi kâmbam sot sâknam. Umniġanjġât kengġât. Kut nġâi yatâ zo muyageniġġâwe. ⁶ Ka mandu betziġan memap, Anutu, zâkġâ Tito sâġġongoi Korinti a zenjġâren ġâbâ âburem ġâi umniġ diim ġeip. ⁷ Oi âbureip, zorarâk bujâ. Zijâ umâlîp den dukuwe, zo mem ġâi nâġġâm zâk sot umniġâ âlip oip. Zen nâġġât den nâġġâm a bâliġâ oip, zorat umbâlâ op ândiwe sot nâġġât opjâ nepziġ tâġġune zaatmap. Zorat sinġi dâtnogi nâġġâm umâlîp patâ orâwan.

Korinti a zij umbâlâ mâik nêi nângâmjâ âlip urâwe.

⁸ Nâ mârûm ekap kulemgum zingâm umbâlâ muyagezingâwan, zorat umnâ mân bâliap. (Ekap kulemgumwan, zorat perâknak umbâlâ nângâwan.) Zi ko nângan. Narâk pârkânok umbâlâ muyagezingâwan. ⁹ Umâlip nângan, zo umbâlâ urâwe, zorat bujâ. Zen umbâlâ op umziñ melânjâwe, zorat umnâ âlip uap. Zen umbâlâ bâbâlanj nângâmjâ umziñ kubikanji âlip upigât Anutuñ nângâzingi âlip oip. Dinninjandâ zengâren âi mân bâlinj oip. ¹⁰ Wangât, umbâlâ bâbâlanj zorân agât umziñ melânji anjâ âlip upme, zorat. Umbâlâ yatâ zo muyagibapjâ bet nângi mân bâlinj upap. Umbâlâ bâlinj ko zorânjâ um kâtik a muyagezingi tâmbetagobi.

¹¹ Nângânek. Umbâlâ nângâwe, zorân zengâren bonjâ muyageip. Umziñ bâlinj oi um kêrâp muyagiwe. Zorat topjâ itâ. Top lâku sot tosa hâunjangât kenjât opjâ kubikanjâwe. Nen zengât nângindâ âlip upapkât a zo kubikanjâwe. Kut nêi zo yatâ muyageip, zo bâlinj kwâimbâkwâimbân zo zengâren mân ziap, zorat topjâ muyageip.

¹² Mârûm ekap kulemgum zingâwan, zo a bâlinj oip, zâkkât bujâ. Mo bâlinj okjângâwe, zâkkât op bujâ. Den dâzângoindâ Anutu mâtenjan sât luluzijangât topjâ muyagibapkât ekap zo kulemgum zingâwan. ¹³ Oi zen yatâ op umniñ diim giwe.

Korinti a ambân zij Tito umâlep kwâkjanjâwe.

Oi umniñ sânduksâip, zorik bujâ. Zen Tito umâlep kwâkjanjâwe âburei nen donjâwepjâ nângâm sâtâre urâwen. Zen yatâ opjâ Tito umjâ diim giwe. ¹⁴ Nâ mârûmjan sâm bâbâlanj kwatzingâm Tito itâ sâm dukuwan. Oi den zo bon buj mân oip. Zengât op den sâwen, zo bonjâ op nanjip. Zo yatik Tito zengât sâm âlip den dukuwan, zo bonjâ oip. ¹⁵ Tito zâk zengâren gâi sâk kâik urâwe. Yatâ opjâ hurat kwâkjanjâm sâtjâ lum buku okjângâwe. Zâk zorat nângâm umjandâ zengârenâk kinmap. ¹⁶ Nâ ko zengât opjâ um girem mân op ândibat, zorat umnâ âlip uap.

8

Makedonia hânân Yesugât kâmut zij kât minduwe.

¹ Bukurâpnâ, Makedonia hânân kâmutjâ kâmutjâ Anutuñ tânzângoi bukuzij betzijan miwe, zorat sinji dâzângonâ. ² Zen sâknam sot mâsimâsikâyân ândim sâtâre op ândiwe. Kut nêi nêi donjâwep mân ândim kanpitâ ândimjâ lanj bukurâpzij betzijan minam kât donjâwep minduwe. ³ Nâ zengât nângan. Zen tâtzingip dâp parâwe. Zen ziiñik um bâbâlanjâk urâwe. ⁴ Niñjâ mân sâindâ ziiñak Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betzijan mimbigât sâm kâtigem dâtnowe. ⁵ Oi kut nêi nêi bâbâlanj upi sâindâ zen walâm uñânâk itâ urâwe. Kâdom umziñjâ Kembangâren pane kiri nen aksik Anutuñgât opjâ umziñjâ nengâren pane kirip.

Yerusalem kamânân umâlep muyagezingâwe.

⁶ Yatâ utnetâ Titonjâ Korinti a zengâren ga kât mindumindu nep tuum toren birip, zo tuum nanjâwepkât sâm pindine. ⁷ Oi nângâm pâlâtân sot sinji âlip den sâsân sot den top nângânângân sot nepkât kâtigime sot buku otningâme. Kut nêi nêi zorat bonjâ muyagiwegât yatik bukurâpzij kamân nân ândie, zengât sinji kât mindunam um bâbâlanj op tuubi.

⁸ Den mâtâpnâ mân zinggan. Yesugât kâmut nâmbutnâ zen um bâbâlanj op kât minduwe. Korinti a zengâren buku orotnâ zo dap dap ziap, zorat topnâ âsagibapkât san. ⁹ Zen ko Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât topnâ nânggâme. Zâk gom sambe marinâ ândim nenğât op zo birâm kanpitâ oip. Kanpitâ oip, zo nen gom sambe patâ utnatkât yatâ oip.

¹⁰ Oi zi ninâ den dâzângobâ. Zo lune âlip upap. Zen kendon ombenjan kât mindunam bâbâlanj op topkwarâwe. ¹¹ Oi zi târokwap op nangâne bâbâlanj urâwe, zorat bonnâ muyagibap. Kut nâi nâi zemziŋgap, zorat dâp pane muyagibap. ¹² Um bâbâlanj op panetâ Anutuñâ zengât nângi âlip upap. Pambi zo itâ. Nâi zâk patâ tâkŋaŋgâbap, zâk zo yatik pâmbap. Mâik nâi tâkŋaŋgâbap, zâk zo yatik pâmbap. Zen yatâ upi zo ko Kembunâ nângi âlip upap.

¹³ Zen kâtziŋ aksik pam nanğâbigât mân san. Zâk zenâk tânzângobigât mân san. Zâk zen mo ziinâ ârândâŋak gom sambe muyagibigât san. ¹⁴ Korinti zengât sikumñâ narâk ziren Yudaia zengât pu molei kut nâi nâi ârândâŋak zimbapkât san. Oi narâk nâin Yudaia zengât gom sambenâ Korinti a betziŋan mei yatigâk ârândâŋak dâp kânok upi. ¹⁵ Zorat Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Donbep patâ sânduwe, zorâŋa sambe mân muyagiwe. Bituk sânduwe, zorâŋ pu mân urâwe.”

Tito sot bukuzatnâ buku otziŋâbigât den.

¹⁶ Umnandâ Korinti a zengât gâsâzângomap, zo yatik Titonâ umñandâ gâsâzângomap. Anutuñâ sâi yatâ âsagiap. Zo yatâ Tito zâkkâren muyagiapkât sâtare utnat. ¹⁷ Nen sâindâ nângip, zorik bunâ. Zikŋak umñandâ bâbâlanj oi zengâren gâbam sap. ¹⁸ Yesugât kâmurân goknâ bukuniñâ nâi, zâk ârândâŋ sâŋgonzâkoindâ gabot. A zo Yesugât kâmutnâ kâmutnâ, zengâren siŋgi âlip nep tuumap. Zorat zâkkât nângâne âlip opmap. Zâk sot Tito ârândâŋ sâŋgonzâkoindâ gabot. ¹⁹ Yesugât a kâmutnâ kâmutnâ, ziñâ a zo betniŋan mimbapkât gâsum sâlâpkuwe. A ziŋ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâbigât Yesugât kâmut Yudaia hânân ândie, zen betziŋan minam kât mindumindu nep zi tuum ândien. Umniŋ zengâren kinzap, zorat nep zi tuumen.

²⁰ Sâm gulip muyagebapkât kât patâ zo a mâteziŋan dâŋ galem upmen. ²¹ Nen yatâ oindâ Kembunak niŋgiri âlip upapkât bunâ. A ziŋ ârândâŋ nenğât nângâne âlip upapkât sâmen.

²² Nen a zagât zet sot bukuniñâ nâi sâŋgonzâŋgoindâ ge. A zo narâk nâmbutnan mâsikâm egindâ kâtigeip. Narâk ziren zengât op nepnâ tuugi âlip op walâm kâtigiap.

²³ Zen Titogât topnâ nânge. Zâk betnan mei ârândâŋ nep tuum kore otziŋâmet. Bukuzatniñâ zekât nângâme. Zet kâmut ziñâ sâŋgonzâkowe. Zet nep tuugitâ Anutu sâm âlip kwâkŋaŋgâme.

²⁴ Nen Korinti a zen sâm bâbâlanj kwatziŋgâmen. Den zo bonņoot upapkât a zo ganetâ buku otziŋgâne Yesugât kâmut kamân toren toren ândie, ziŋ zo ek nângâbi.

9

Kât kâŋjan pam bet kubikpiğât dâzângoip.

¹ Kembangât sinji a Yudaia hânân ândie, zen buku otzingâm kât zingâbi, zorat âlip nânge. Zorat wangât op donbep kulemgum zingâbat? ² Korinti kamânân gok sot Grik hânân gok Yesugât kâmut ândie, zen kendon ombenjan bâbâlanj op kât mindunam urâwe. Zorat sinji Makedonia a dâzângua donbepnâ zengât sinji nângâm umziñj bâbâlanj oip. ³ Nâ Korinti a zen sâm bâbâlanj kwatzingâwan, zo yen opapkât bukurâpnâ sângonzângua Korinti a zengâren gane kât zo mindune âkâbap. ⁴ Ninak bet Makedonia a nâmbutnâ zen sot ga kât pâpannjagât kwakne dinnâ giginâ oi nâ sot Korinti a ambân zen ârândânj anun upem. ⁵ Zorat a sângonzângua kândom op ge. Ga takâne umâlepkât kât pambigât dâtnowe, zo pane tâpap. Kât pâpan, zo a sâtnjagât bujnâ. Kât zo umâlepkât Kembangât sinji sâm pambi.

Umâlebân kut nâi pâpan, zo Anutuñâ nângi âlip opmap.

⁶ Den sumbuñâ nâi sa nângânek. Nâi zâk nebân kut nâi ariknâ bituk pâmbap, zâk zo yatik bâbâlanjâk mem nimbap. Oi nâi zâk nepnan kut nâi yâmbât kârâm kâmitpap, zâk zo yatik yâmbâtñjik mem nimbap. ⁷ Zorat itâ upi. Nâi zâk nângâbap dâp yatik kât pâmbap. A sâtkât mân pâmbap. Kât zo ziknâ um bâbâlanjnjagât op pâmbap. A yatâ zo zengât Anutuñâ nângâziñgi âlip upap. ⁸ Anutu zâk imbanjâ mariñândâ imbanjânjagât mäsop minziñgi gom sambe muyageziñgi ziinâ mem nemnâ a zingâziñgânjagât op mân kwakpi. ⁹ Zorat Kembangât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “Anjâ sikumñâ kâsâpkum a kanpitâ zingâmap zâkkât orot mâmenjâ âlipnâ zo âkââkânâ buj zem zâibap.”

¹⁰ Anutuñâ ariknâ muyagem ziñgi kârâm kâmitme sot bonnâ muyagem ziñgi nime. Ziñâ kârâm kâmitpigât ariknâ muyagem zingâm mäsop mei um bâbâlanj op a nâmbutnâ zingâbigât gom sambe muyagem zingâbap. ¹¹ Yatâ âsagei gom sambezinjoot opnâ Kembangât sinji a Yudaia hânân ândie, zengât sinji sâm kât nengâren pane Yerusalem kamânân mem âinat. Zen yatâ utnetâ Kembangât kâmut Yudaia hânân ândie, ziñj zorat Anutugâren sâiwap sâm mâpâsibi. ¹² Ziñâ Kembangât a kâmut yatâ otzingânetâ pu zo molibap, zorarâk bujnâ. Zorânâ sâiwap sâm mâpâsibi, zorat gom sambe muyagei Anutugâren âi subap. ¹³ Zen Kristogât sinji âlip nângâm lum ândim umâlepziñjagât op kât zo mindum panetâ Yerusalem kamânân Kembangât kâmut sot a nâmbutnâ Korinti a zen buku târotâro kânok op Anutu sâm âlip kwâkñjagâbi. Oi zengât itâ sâbi, “Korinti a zen sinji âlip lunat sâwenâ lum buku otniwe.” ¹⁴ Oi Korinti a zengâren Anutu nepnjagât bonnâ donbep muyagiapkât umñâ sipapzângom zengât op Anutugâren ninâu sâbi. ¹⁵ Oponj, Anutuñâ imbanjâ tânnângoip. Nen zorat nângindâ walâwalânj uap. Nen waniñnjagât op yatâ otningap? Zorat mâpâsem sâiwap sâñâ.

10

Hângât kut nâi nâi, zorânj nep bonnâ mân uap.

¹ Zi Paulo nânâ, Kristo um sândukñâ op ândeip, yatik um sânduk sot um giginâ op itâ dâzângua nângânek. Zengâren gâbâ nâmbutñandâ nâgât itâ sâme, “Paulonj zi nen sot ândim lumbenâ den dâtnângoip. Ka kârebân âi tap kengât buj den kâtikñâ kweraniñj sâm kulemgum kwatningâmap.” ² Zengât sa nângânek. Bukurâp, zengâren ga ândim den kâtik dâzângom kubikzingâbatkât mân otnigap. Zengâren gâbâ a nâmbutñandâ nengât itâ sâme, “Paulo zâk hângât kut nâi nâi, zorat nângâm ândimap. Oi hângât

imbânâ mem nep tuumap.” Nâgât yatâ sâme. A zo zen den kâtik dâzângom kubikziŋgâbatkât umnâ bâbâlaŋ uap. ³ Nen hânân ândiândiniŋ zo perâkŋak ândimen. Oi hânân ândim kâwali op ândiândiniŋ zo sâkkât mâtâp ziap. Zo yatâ mân ândimen. ⁴ Kâwali oprâ ândiândi nep tuumen, zo hânân gokŋâ buŋâ. Zo Anutugât imbanâ kâtikŋâ zorânâ kâsa zengât paset kâtikŋâ zo kândaŋmen. Anutugât imbanan kâtigem a um kâtik zengât den bâliŋâ sot sarâ zo koi gemap. ⁵ Oi zâizâiŋ dennâ Anutugât den walâmap, zo kom kâbakŋimen. Kristogât sât luluj zorik zimbapkât nâŋgânâŋgâ top topŋâ saam pamen. ⁶ Zen sât lulugât bâbâlaŋ utne a nâmbutŋâ zen den birâbirâziŋaŋgât zâŋgom kubikziŋgânatkât mambât ândimen.

A nâiŋâ Paulogât sâi giginâ oip.

⁷ Mâteziŋan muyap ziap, zo iknek. Zen wangât sâkkât kut nâi zorarâk nâŋgâne bonŋâ opmap? Zengâren gâbâ a nâiŋâ zikŋaŋgât itâ nâŋgâbap? Zâk zikŋik Kristogât a bonŋâ ândiap. Zâk itâ nâŋgâbap. Nen yatik Kristogât a ândien. ⁸ Kembuŋâ nep tuunatkât gâsum sâlâpnâŋgoip, zo zen tâmbet zâŋgonatkât buŋâ. Zengâren nep tuugindâ kâtigibigât sâip. Nâ nep nigip, zorat nâŋgâ zâizâiŋ oi zâizâiŋ den sâwan. Zorat sâam ajun mân upat.

⁹ Nâ ekap kulemgum ziŋgâman, zorat nâŋgâne keŋgât den mân upap. ¹⁰ Nâmbutŋandâ nâgât itâ sâme, “Ekabân den yâmbâtŋâ sot kâtikŋâ kulemgum niŋgâmap. Ka mâte otniŋgap, zo kakkak. Oi den sâsâŋâ, zo giginâ sâmap.” Nâgât yatâ sâme. ¹¹ A yatâ zo, ziŋâ itâ nâŋgâbi. Nen kârebân ândim den kulemgum ziŋgâmen, den zorat bonŋâ osetziŋan ga ândim muyageziŋgâbat.

Nepkât sâk mâme mân upi.

¹² A sâk mâme ândime, zengâren nen yatâ zorâŋ dap op târokwap sâk mâme utnat? A yatâ zorâŋ neŋgât nepkât mân nâŋgâm ziŋaŋgârâk nâŋgâne zâizâiŋâ oi sâk mâme op den laŋ sâme. A nâŋgânâŋgâziŋ buŋandâ yatâ upme.

¹³ Nen ko Anutuŋâ nep sâam niŋgip, danŋon zo mân walâm Korinti a zengâren gâwan. Zorat nâŋgâmŋâ sâam bâbâlaŋ den sâam zâizâiŋ den doŋbep mân sâmen. Walâm den laŋ mân sâmen. ¹⁴ Nen nepniŋaŋgât târokwap mân sâmen. Nep danŋonniŋâ zo perâkŋak zengâren ziap. Nen kândom zengâren gam Kristogât siŋgi âlip dâzâŋgowen. ¹⁵ A nâmbut zengât nebân âi laŋ kin sâk mâme den mân sâmen. Zengât ita nâŋgâmen. Nâŋgâm pâlatâŋziŋâ laŋ kârâm ari nepniŋaŋgât bonŋâ sambâlem laŋ kârâm âibap. Zo perâkŋak nâŋgâm ândimen. ¹⁶ Zen yatâ utnetâ a kândâtziŋan ândime zo, zengâren siŋgi âlip nep tuum âinat. Ka a nâigât nepkât galem op zâizâiŋ den zo mân sânat. ¹⁷ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Nâi zâk zâizâiŋ den sâbâ sâam Kembuŋâ oip, zorat sâbap.”

¹⁸ Nâi zâk zikŋaŋgât nâŋgi zâizâiŋ oi Anutuŋâ zâkkât nâŋgi gibap. Ka a nâi Anutuŋâ egi âlip oi hurat kwâkŋaŋgâbap.

11

Siŋgi âlip mâratŋâ nâi mân ziap.

¹ Nâ um gulip den mâik nâi dâzâŋgua laŋ nâŋgâbi. Den zo sa nâŋgânek. ² Nâ zengât op kâuk birâman. Oi kâuk birâm den sâman, zo Anutugâren gok. A nâiŋâ bâratŋâ sigan ayân sâbap, zo yatâ zen Kristo sot mâpotziŋgâwan.

Njâi sot mân mâpotziŋgâwan. ³ Zi ko mulumnjâ Ewa kâitkoi bâliŋ oip, zo yatâ zen a nâmbutnjândâ kâitzângone umziŋ gulip oi Kristo mâik njâi birâbegât umnâ girem oi san. ⁴ A njâinjâ zengâren gam Kristogât top siŋjinâ dâzângomen, zo birâm njâi dâzângomap. Oi zen zâkkât den nângâm Kaapum miwe, zo bujâ, ujaknjâ njâi mine siŋgi âlip nenngâren gâbâ miwe, zo bujâ, siŋgi njâi dâzângomap. Dâzângoi zo mân birâm yen nângâne dâp opmap.

⁵ Nâ itâ sa nângâne. Nâ ninangât nânga Aposolo nâmbutnjâ zâizâin upme, zengât ombeziŋan mân op ândian. Zen ziiŋangât itâ nângâme, “Nen Aposolo a bonnjâ zâizâin ândien.” Ka zen aposolo sarâ a ândie. ⁶ Korinti a nâmbutnjâ, ziŋâ nâgât itâ sâme. Den sâm kubik sâsâŋ âlip, zo nâgâren mân ziap. Ka nâ itâ sa nângâne. Nângânângâ patâ, zo nângâman. Oi zorat topnjâ sapsum dâzângom nanngâwen.

Siŋgi âlip nep a sarânjâ.

⁷ Zen patâ upigât nâ kanpitâ ândim Anutugât siŋgi âlip sângân bujâ dâzângowan. Zorat dap nânge? Zo bâliŋ orâwan? ⁸ Yesugât kâmut nâmbutnjâ zengâren gâbâ zo perâkŋak kât mem Korinti a zengâren kore otziŋgâm nep tuuwan. ⁹ Nâ Korinti a zen sot ândim kut njâi kârum zengâren gâbâ kut njâi mân mewan. Bujâ. Bukurâpnâ ziŋâ Makedonia hânân gâbâ gam betnan miwe. Oi Korinti a zengâren yen ândia kut njâi mân niwe. Oi ziren du sâbâ. Nâ zengâren ga ândim kut njâi nibigât mân san. ¹⁰ Kristogât den bonnjâ zo nâgâren ziap, zo perâkŋak. Oi yatik Grik hânân gok njâi mân mem ga nibi. Nâ zo yatâ sâm kâtigian. Nâ sâtâre den zo mân birâbat. ¹¹ Dap nânge? Umnandâ mân gâsuziŋgi san? Yatâ bujâ. Umnandâ gâsuziŋgop, zo Anutunjâ nângop.

¹² Oi opman, zo op ândibat. Oi zo yen bujâ. A nâmbutnjâ Paulogât dâp nep tuumen sâm umziŋ mem zâibegât yatâ op ândibat. ¹³ A yatâ zo, zen aposolo sarânjâ. Nep a bonnjâ bujâ ândim Kristogât Aposolo bonnjâ nenngât tobat yatâ upme. ¹⁴ Oi Korinti a ziŋ zorat nângâne mârâtŋâ mân upap. Satanj zikŋâ sumbem a imbanjâ âsakŋâziŋoot, zengât tobat yatâ opmap. ¹⁵ Oi zorat a gakârâpnâ zen yatiŋgâk târâkŋangât kore ândimen, nenngât tobat ândinetâ nângindâ mârâtŋâ mân upap. Nen itâ nângen. Satangât a gakârâpnâ zo, zen nepziŋangât dâp hâuŋâ mimbi.

¹⁶ San, zo dum sâbâ. Nâgât nângâne um gulip a mân upap. Oi laŋ dâtnonâ sâm dâtnonek. Yatâ nângânimnjâ laŋ dinnâ nângâbi. Nâ sâknâ mem zâi pam zâizâin den sâbat. ¹⁷ Nâ um gulip den zi Kembugât sâtkât mân sâbat. Yatâ upatkât Kembujâ mân sâm nigip. Ka laŋ kwakmak a yatâ opnjâ zâizâin den zi sâbat. ¹⁸ Korinti zengâren a doŋbeŋnjâ sâkkât kut njâi njâi zorat zâizâin den sâme. Nâ yatik sâbat. ¹⁹ Oi top nângânângâ zen nâmbutnjândâ kwakmak den dâzângone nângâne dâp opmap. ²⁰ Oi a zo, ziŋ kore a gâsuziŋgâne yatik nângâne dâp opmap. Mo kut njâi njâiziŋâ betziŋan mimbi mo kâitzângobi mo zâizâin op pâlomziŋan zângobi, zo zen nângâne dâp op nanngâbap. ²¹ Nen ko a lolotjandâ zo dap yatâ otziŋgâbem. Zo arjun op san,

A nâmbutnjâ ziŋ wan mo wangât zâizâin upi, zo nâ yatik upâ sâm âlip upat. Nâ kwakmak a yatâ op den zo laŋ san. ²² A nâmbutnjâ zo, zen ziiŋangât itâ sâme, “Nen Yuda a.” Yatâ sâme. Oi nâ zo yatik. Ziiŋangât Isirae a sâme. Nâ yatik Isirae a. Zen nen Abaramgât kiurâp sâme. Nâ yatik. ²³ Zen nen Kristogât kore a sâme. Nâ laŋ um gulip den sâbâ. Nâ Kristogât nep a tobat njâi. Nâ nepkât sâknam nângâman, zo tobat njâi. Oi tâk namîn

tâpman, zorâŋ walâziŋgap. Oi kâmbam nome, zo yatik. Oi tâmbetnonam utne opman, zo yatik. ²⁴ Yuda a um kâtik ziŋâ sâp bâtnâmbut tâknâ lâpitiŋne teŋgâziŋ 39 oip. ²⁵ Sâp karâmbut kâmbamŋâ nowe. Nâi ko kâtiŋâ nowe. Sâp karâmbut waŋgâyân âi âbâŋgoi saruyân geiwan. Oi sirâm nâtik nâi waŋgâ bâlei saruyân op ândiwan.

²⁶ Mirâ mâtâp sindâweyân âim gam ândiwan. Too uurubân âim gam ândiwan. Kâsa osetziŋan âim gam ândia nonam urâwe. Yuda a osetziŋan ândia nonam urâwe. Um kâtik osetziŋan ândia nonam urâwe. Kamân patin ândia nonam urâwe. Mirâ kamân kâtikŋan sâknâmân ândiwan. Saru kwâkŋan keŋgât op ândiwan. Buku sarâ zeŋgât oserân ândim sâknâm ândiwan. ²⁷ Yatâ ândim nep sâknâm tuum ândiwan. Oi nâtigân uman wâgân ândiwan. Tepkât mom hutuk ândiwan. Too nalembuŋâ. Pateŋ opŋâ hâmbâ mot buŋ. Mirâ namânâ buŋ ândiwan. ²⁸ Oi zorik buŋâ. Sirâmŋâ sirâmŋâ Yesugât kâmut, zeŋgât nâŋgâm kwâkâ op ândiwan. ²⁹ Dabân Yesugât kâmurân zeŋgâren gokŋâ nâiŋâ bâbâ lolot ândei nâŋgâm tâtâlim ândibam? Dabân Yesugât kâmurân gâbâ nâi bâliŋ oi nâŋgâm tâtâlim ândibam? ³⁰ Oi nâ wannâŋgât sa zâibap? Bâbâ lolotnâŋgât sa dâp upap. ³¹ Kembu Yesu, zâkkât Ibâ Anutu, zâkkât mâteŋan den perâkŋak san, zo nâŋgap. Zâk sâm âlip kwâkŋanŋâm zâinat.

³² Damasiko kamânân a kutâ, kutŋâ Arereta, zâkkât a sâtŋândâ tâk namîn nâbanbam kâwali a kamâŋgât mâtâbân zâmbari gâsuninam tarâwe. ³³ Ka kamân zoren bukurâpnâ, ziŋ irin ginim kamâŋgât poŋ kâtikŋâ âkŋan nâbane gei zem zaat âiwan.

12

Pauloŋâ kut nâi sen pup ek nâŋgip.

¹ Sâk mâme den sâindâ mân dâp upap. Oi laŋ sâbâ. Kembuŋâ umanân tirâpnogip sot den dâtnogip, zorat den siŋgi sâbâ. Zo den sumbuŋâ sâbâ. Muyapŋâ mân sâbâ. ² Nâ, Kristogât a nâi, zâkkât itâ nâŋgan. A zo, zâk Kembuŋâ mem zari sumbem teŋgâ karâmbut, zoren zâi ândeip. Kendon patâ kiin kimembut zorâŋ ombeŋan zâi ândeip. Zo sâk sot mo um dâpŋoot zariŋ, zo mân nâŋgan. Zo Anutuŋâ nâŋgap. ³⁻⁴ A zo Kembuŋâ kamân âlipŋâ, Paradisi, zoren pâi ândim anâ mân nâŋgânŋgân sot anâ mân sâsâŋâ, zo nâŋgip. Nâ a zo ekman. Zâk hân sâk sot oip mo hân sâk zo birâm oip, zo mân nâŋgan. Zo Anutuŋâ nâŋgap. ⁵ A zo zâkkât op sâtâre den sâbat. Ninâŋgât sa mân dâp upap. Ka sâbâ sâm bâbâ lolotnâŋgât op sâbat. ⁶ Sâtâre den sa sâi sâm gulip a mân opam. Zen nâgât nâŋgâne zâizâiŋ opapkât mân upat. Kut nâi nâi ua ek nâŋgâme, zorik zimbap.

Paulo zâk sâknâm nâŋgâm ândeip.

⁷ Kembuŋâ kut nâi sen mârât tirâpnogip, zorat umnâ zâizâiŋ opapkât sâknâm nâi kwâkŋan pâip. Zo Sataŋgât kore a nâi. Zâk umnâ zâizâiŋ opapkât sâknâm nim ândimap. ⁸ Sâknâm zo birânibapkât sâp karâmbut Kembu dukuwan. ⁹ Ka Kembuŋâ den itâ sâm dâtnogip, “Nâ tângobat. Imbanâŋâ zorâŋ dâpkan upap. Nâgât imbanâ zorâŋ lolotkâ zo tângo kâtigiban.” Zâk yatâ sâm dâtnogip. Zorat bâbâ lolotnâ zorat nâŋga zari sâtâreŋoot upap. Zo yatâ op ândia Kristogât imbanâ nâgâren zeŋ kâtigibat. ¹⁰ Kristogât op bâbâ lolot upat mo kâmbam nibap mo sâknâmân ândibat mo

sâm bâliņ kwatninetâ ândibat mo mem nâi nâi otnine ândibat. Nâ bâbâ lolot ândia Kembunâ tânnogi kâtigeman, zorat umâlip nângâman.

Paulonâ Aposolo nepnangât top muyageip.

¹¹ Zi kwakmak den san, zo ziņņâ nâ yatâ sâbatkât kâtigine den zo san. Ziņâ sâm âlip kwatnine dâp opap. Ka zen yatâ mân upme. Zen nâ a yen ândiman sâme. Nâ ko itâ sa nângânek. A zen ziņņangât itâ nângâme, “Nen Aposolo a zâizâiņ ândien.” Nâ a yatâ zo zengât ombeziņan mân ândiman. ¹² Nâ Korinti a zengâren nep bâbâlanâk tuum gâwan. Tuuga kut nâi nâi sen mârât muyagei zorâņâ Aposolo nepnangât topņâ sâm muyageip. ¹³ Korinti a zen nâgât dap nâņge? Zen nâgât itâ sâme? “Yesugât kâmut dâp dâbâk mân otningâmap.” Korinti a zen dap otziņgâwangât nângâne bâliņ uap? Nâ kut nâi nâiziņâ mân betziņan mewan. Kât zengâren mân mewan, zorarâktâ nângâne bâliņ oip? Yatâ oi ko zorat op tosanâ birâbi.

Paulo zâk Korinti a zengât umņâ kirip.

¹⁴ Nâ sâp zagât zengâren gâwan. Oi dum gâbam otnigap. Gamņâ orâwan, zo yatigâk sâkkât nâlem mot, zo nibigât mân sâbat. Nâ kât sikumziņangât buņâ, ziņņangât otnimap. Katep mâik ziņâ ibâ mamziņ galem otziņgâbi, zo mân taap. Ibâ mam ziņâ katep mâik galem otziņgâne dâp upap. ¹⁵ Nâ um dâpziņ âlip upapkât, kât sikumâk buņâ, kore otziņgâm ândim ândiândinâ buņ upapkât nâņga âlip uap. Nâgât umnâ zengâren doņbep kinzapkât zengât umziņandâ nâgâren mâik nâi kinbap?

¹⁶ A nâmbutņandâ nâgât itâ sâme, “Kut nâi nâi muyap mân mem neip. Ka tigâk kâitnângom kut nâi nâi mem neip.” ¹⁷ Zorat zen sânek. Nâ ârâpnâ sâņgonzâņgua zengâren ga kut nâi miwe? ¹⁸ Tito zot bukuņâ nâi sâņgonzâkua zengâren gawet. Tito zâk gamņâ zengâren kut nâi betziņan meip? Mo kâitzângom um gulip kwatziņgawe? Zen nekât dap nâņge? Zâk sot nâ, net tobat kânok sot mâtâp kânok ândiet.

A nâmbut umziņ melâņbigât girem dâzâņgoip.

¹⁹ Den sâm gamen, zo nâņņan sâk mâme den uap? Yatâ buņâ. Nen Kristo sot ândim Anutugât mâtenan den sâmen. Bukurâp, den zo nâi mo nâigât buņâ. Zen aleziņindâ kâtigibigât dâzâņgomen.

²⁰ Nâ zengâren ga ziņgitsa mân dâp opapkât sot zen nâ nikne mân dâp opapkât girem uan. Zengâren kâsa, um kâlak, kuk, senân kwâten, sarân sâsâņ, den uman pâpan, zâizâiņ, kâmbu, gulipmalip, yatâ zo zei muyagebangât umnâ girem uap. ²¹ Nâ zengâren gam a nâmbutņandâ um sumun, laņ mâman, kut nâi laņ orot zo opņâ umziņ mân melâņme. Oi yatâ op ândine zengâren ga Anutunandâ mem gei kwatnigi a yatâ zo zengât isem umbâlâ opangât nâņgâm kwâkâ uan.

13

Tosagât op den sâsâņ muyagibap.

¹ Zi Korinti zengâren du ga sap karâmbut upap. Den nâi sa nângânek. A kânokņâ a nâigât tosa sâbap zo ko denân mân pambi. Ka a zagât mo karâmbutņâ a nâigât tosa sânetâ denân pam kubikņangâbi. ² A mârum bâliņ urâwe sot nâmbutņâ sâp zagât zengâren gâwanân girem dâzâņgowan, zengât yatik kârebân tap den zi san. Zen bâliņâ mem ândine dum zagâtņâ zengâren gam mân birâziņgâbat. ³ Nâgât umnan den pâi sâman, zâk Kristo.

Zâkkât kâwalinâ muyagei iknat sâmegât ikpi. Kristo zâk zengâren nepnâ âkon bunâ imbanâñoot tuumap. ⁴ Mârum perâkñak lorei poruyân kuwe. Zi ko Anutugât imbanâñoot zaat ândiap. Yesunâ hânân lotnâ sot lumbenâ ândeip, zo yatik ândimen. Ka nen Kristo sot pâlâtân oindâ Anutugât imbanândâ mem kâtikñan kwatniñgi zengâren ga nep tuum kubikziñgânat.

Girem den.

⁵ Zen nângâm pâlâtânziñoot ândime mo bunâ, Zorat umziñ mâsikâm zorat topnâ ikpi. Mo Yesu Kristonâ umziñan ândimap, zo mân nânge? Yatâ upme oi ko sâkñak Kembugât a ândie sânat. ⁶ Nen ko sâkñak Kembugât a mân ândimen. Zen zo yatâ mân nângâniñgâbigât nângâmen. ⁷ Anutunâ galem otziñgi zen bâliñ mân upigât Anutugâren ninâu sâm ândimen. Nen niñgitne Kembugât a bonnâ utnat mo bunâ, zorat mân sâmen. Zen Kembugât den lum târârak upi, zorarâk sâmen. ⁸ Nen yatâ zorâñ dabân den bonnâ kâsa miñangânat? Nen lunat, zorik taap. ⁹ Nen imbanâ kârum ândeindâ zen imbanâziñoot upi? Zo yatâ âsagei ko âlip upap. Umziñ lâmbari âlip upigât Kembugâren ninâu sâmen. ¹⁰ Nâ zengâren ga den nep tuubangât kârebân tapnâ giren den zi kulemgum ziñgan. Zen den zo nângâm umziñ kubikpi. Nâ zengâren ga nep tuubat. Kembugât imbanâ niñgi, zorânâ tâmbetzângobatkât bunâ. Nâ tânzângobatkât imbanâ niñgi.

Den murukñâ.

¹¹ Bukurâpnâ, den sâm kwâkâmñâ den itâ sâbâ. Kelikmelik tapi. Oi girem den zo nângâm umziñ sot ândi mâmanziñ kubikangâm ândibi. Zen um kânok op um lumbe ândibi. Anutu, zâk buku sot um lumbe mariñâ. Zâk zen sot ândibap.

¹² Zen buku op luyangâm ândibi.

¹³ Kembugât siñgi a ambân nâmbutñandâ ziñ Korinti a zengât nângâme.

¹⁴ Kembu Yesu Kristogâren gâbâ tânzângozângon sot Anutugâren gâbâ buku orot, zo zen sot tâpap. Oi Tirik Kaapumñâ betziñan mei zâk sot ândim zâimambi. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Galata a zengât ekap Paulonjâ kulemgum zingip.

Paulonjâ zikjanjgât topnjâ sâm muyagezingip.

¹ Nâ Paulo Aposolo a orâwan. A zinj Aposolo ot mân sâm niwe. Yesu Kristo sot Anutu Ibânjâ, zâk mumujan gâbâ mängeip, ziknjâ nep zo sâm niwet. ² Nâ sot bukurâpnâ nâ sot ândime, nen aksik Galata hânân ândime, zengât topzin nângâm ekap zi kulemgum zingen.

³ Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, ziknjâ tânzângom um lumbenâ muyagem zingâbabot. ⁴ Yesu zâk Ibâninjângât sâtkât nen ândiândi bâlinjâ zi ândimenân gâbâ mâkâningâbap sot tosaninj buj upapkât ândiândinjâ mân anjgân kârip. ⁵ Zorat narâknjâ narâknjâ Anutu sâm âlip kwâknanjgindâ zimbap. Perâknjak.

Njâi zâk singi âlip sâm gulipkum njâi sâbap, zâk simgât singi upap.

⁶ Anutu zâk zen Kristo sot pâlâtâj utnetâ tânzângoi ândibigât diizingip. Diizingi zâk sot ândine mân kârep oi zâk kândâtkom singi âlip njâi zorat kindap kwap ândime. Zorat nângâm pârâkpan. ⁷ Zorat itâ sa nângânek. Singi âlip top njâi bonjoot zo mân ziap. Bujâ. Ka a nâmbutjandâ Yesu Kristogât den singi âlip zo tâmbetkunam op um gulip kwatizingâme. ⁸ Singi âlip dâzângowen, zo zinzinj kâtik. Zorat nen mo sumbem a njâinjâ singi âlip dâzângowen, zo birâm njâi dâzângonatkat sâm sâi ko tâmbetagonatkat singi upem. ⁹ Den mârûm sen, zo dum sâbâ. A njâinjâ singi âlip kwâkâm zingâwen, zo birâm njâi dâzângobap, zâk tâmbetagobap. Oi nâ zorat nânga dâp upap.

¹⁰ Oi dap dap? Den san zi a zinjâ nâgât nângâne âlip upapkât san? Mo Anutu zâk nâgât nângi âlip upapkât san. Nâ a zen nâgât nângâne âlip upapkât nep tuuman sâi ko Kembu Kristogât kore a mân opam.

Paulo ziknjâ topnanjgât den.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ den njâi dâzângua nângânek. Den singi âlip dâzângowan, zo ayân gâbâ bujâ. ¹² A zo zinjâ mân dâtnowe. Zo zinjâ mân kwâkâm niwe. Yesu Kristo zikjak sâm muyagenigip.

¹³ Nâ mârûmjan Yuda a zengât den kâtik Mosenjâ sapsûm zingip, zo lum ândiwan. Zo nânge. Yatâ ândim Yesugât kâmut imbanjâ zângom tâmbetzângom ândiwan. ¹⁴ Oi sâkurâpninjângât den gei kombapkât sâm kâtigem tâlarâpnâ nâmbutjâ walâzingâm kâtigem ândiwan. ¹⁵ Ka Anutu zâk mârûm mamnâ kâmbonjan gâbâ zâkkât singi upatkât nângi zeip. Yatâ nângi zeipkât tânnobam diinigip. ¹⁶ Nanjanjgât den singi hân njâin goknjâ zengâren âim dâzângobatkat nanjanjgât topnjâ sâm muyagenigip. Yatâ otnigi a zen sot den den mân orâwan. ¹⁷ Oi Aposolo a kândom muyagem Yerusalem kamânân ândiwe, zen sot singi âlipnanjgât den mân âraguwen. Zengâren mân âiwan. Arabia hânân âi ândim Damasiko kamânân âburem gâwan.

Paulonjâ Yerusalem kamânân zâi ândeip.

¹⁸ Ândia kendon patâ karâmbut âki Petero ikpat sâm Yerusalem kamânân zâim sirâm kiin bâtnâmbut zâk sot ândiwan. ¹⁹ Zâk sot Kembangât munjâ Yakobo zikirâwan. Aposolo a nâmbutjâ mân zingirâwan. ²⁰ (Den

kulemguan, zi sarâ bujâ. Anutu mâtenjan perâkñak sâm kulemguan.)
 21 Yatâ opnâ Siria sot Kilikia hânân âi ândiwan. 22 Oi Kristogât kâmut Yudaia hânân ândiwe, zen si sânġannâ mân nigâwe. 23 Zen nâgât sinġiyâk itâ nânġâwe, “Anâ nânġom moliniġip, zâk sinġi âlip tâmbetkumâipnâ sinġi âlip a dâzânġom ândimap.” 24 Yatâ nânġâmñâ nâgât op Anutu sâm âlip kwâkñanġâwe.

2

Pauloñâ Yerusalem kamânân zâim Aposolo a nâmbutñâ zinjirip.

1 Oi kendon patâ kiin kimembut âki Yerusalem kamânân dum zâibam Banaba sot Tito diizika ârândân zâiwen. 2 Oi zo yen bujâ. Kembujâ den sapsun nigî lum zâiwan. Yesugât kâmurân a zenjġât a sâtñâ sâme, zenjġâren âim sinġi âlip hân nâin gokñâ dâzânġoman, zorat sapsun zinjġâwan. Nâ sinġi âlip sâm ândiwan, zorat a sâtñâ neburâpnâ zen sapsun zinjġa nânġânetâ âkâbapkat zinjik tatne den zo dâzânġowan. 3 Tito zâk nâ sot ândeip. Zâk Yuda a bujâ, Grik a oi a sâtñâ zinjâ kwabâ kwâkñanġâbigât mân sâwe. 4 Ka a sarânġandâ kâmurân bagimñâ Yesu Kristo sot pâlâtân op dumun buj ândeindâ tigân niġitñâ Mosegât gurumin den, zorânâ saaniġi ândinatkat Tito kwabâ kwâkñanġâbigât sâwe. 5 A zo, zinj mem ge kwatniġânâm sâne mân loriwen. Buj kâtikñâ. Sinġi âlip mân tâmbetkune Galata a, zenjġâren hâlâluyâk op zimbapkat mân nânġâziġâwen.

Aposolo a nâmbutñâ zij Paulo nepñanġât nânġâne dâp oip.

6 (Oi a, zenjġât a sâtñâ sâme, zen mârum dap mo dap op ândiwe, nâ zorat nânġa tobat nâi mân uap. Anutu zâk hâtubâtu mân opmap.) A sâtñâ zo, zinjâ den ujakñâ mân târokwatniwe. 7 Bujâ. Itâ nânġâwe. Anutuñâ Petero Yuda a zenjġâren sinġi âlip dâzânġobapkat nep diñ sâm pindip, yatigâk nâ hân nâin gokñâ zenjġâren den sinġi âlip dâzânġobatkât nep diñ sâm nigip. 8 (Oi Petero mam okñanġi nepñâ tuugi bon oip, zâk zikñâ yatik mam otnigi nep tuuga bon oip.) 9 Oi Kembujâ nep tânnogip, zo ekñâ Yakobo sot Petero sot Yohane, zen Yesugât kâmut zenjġât patâ ândiwenâ nâ sot Banaba buku otnikâm bitnik kuwe. Oi net hân nâin gokñâ zenjġâren den sinġi âlip nep tuugitâ zinjâ Yuda a zenjġâren tuunat sâwe. 10 Oi kanpitâ a ambân kut nâi nâi zinjġânâm zorarâk dâtnowe. Oi nâ zorat den mârumñan sâm kâtigiwan.

11 Oi Peteroñâ Antiokia kamânân gam bâliñ oi ekñâ a ambân mâteziñan kin den yâmbâtñâ dukuwan. Wangât, zâk bâliñ oip, zorat op ko. 12 Zâk hân nâin gokñâ zen sot nalem ârândân niwe. Yatâ nem ândei Yuda a, Yakobogât arâpnâ zen gawe. A zo, zinj Mosegât den lum ândim hân nâin gok, zen sot nalem mân nemarâwe. A zo, zen gane Peteroñâ zinjġitñâ kenġât opnâ a hân nâin gok birâziġâmñâ Yuda a zen sot nalem neip. 13 Nâin âi tapâ tapâ oi Yuda a nâmbutñâ, zinjâ târokwañanġâne Banaba zâk yatik zenjġâren târokwaip. 14 Oi sinġi âlipkat mâtâp walâm utne a ambân zenjġât mâteziñan Petero itâ dukuwan, “Gâ Yuda a op hân nâin gokñâ zenjġât tobat opmatñâ dap op hân nâin gokñâ zinjâ Yuda a nenġât tobat upigât sâmât?”

15 Yuda a nen hân nâin gokñâ zen yatâ mân muyagiwen. Nen Yuda a. 16 Ka nen itâ nânġâmen. Anâ Mosegât gurumin denâk lum Anutuñâ zinjiri tosañ buj mân upap. Ka anâ Yesu Kristo nânġâm pâlâtân kwâkñanġâme, zen Anutuñâ zinjiri tosañ buj upap. Zorat op ko nen Kristo nânġâm pâlâtân kwâkñanġâmen. Nen itâ nânġen. Gurumin denâk lum tosañ buj

orot, zo mân taap. A zinjâ gurumin den lum ândine Anutugât mâtenjan tosażinjoot kinbi. ¹⁷ Oi nen Kristo sot pâlâtânj opnjâ tosaninj buj upapkât sâmenjâ bâlijâ upmen, zorat dap sânat? Itâ sânat? “Kristonjâ betnijan mei bâlij upmen.” Yatâ mân sânat. Buj kâtiknjâ. Yatâ mân ziap.

¹⁸ Nen gurumin sânginjâ lulujanjât mâtâp birâmjâ zoren puriksâm ândinat. Zorânjâ topnijâ itâ sapsubap. Nen den kuku ândiwen. ¹⁹ Gurumin den sânginjâ lubatkât nângâm lum osim ândia nogi mowan. Anutu sot pâlâtânj op ândibatkat gurumin denjâ nogi mowan. ²⁰ Nâ Kristo sot poru nagân none mowan. Oi ândiândinâ zi ândian, zo ninâ bujâ. Kristonjâ umnan ândiap. Oi sâk sot ândiândinj ândiman, zo Anutugât nannjâ nângâm pâlâtânj kwâkjanjâm ândiman. Zâkijâ umjandâ gâsânologi ândiândinjâ nâgât op buj oip. ²¹ Anutugât tânzângozânggonanjât den sinji âlip zo mân tâmbetkuman. A nen gurumin den lugindâ Anutujâ ninjiri tosaninj buj opabân Kristo zâk yen moip opap.

3

Gurumin dengât mâtâp lâjâwe.

¹ O Galata a, zen nângânângâzinj bujâ. Dap dap op um gulip kwatziņge? Yesu Kristo poru nagân kuwe, zâkkât sinji muyap sâm muyegeziņgâwen. ² Nâ den njâi mäsikâziņga dâtonek. Tirik Kaapum miwe, zo dap op miwe? Mosegât den kâtik lumjâ miwe? ³ Nângânângâzinj buj? Kaapum sot pâlâtânj urâwenjâ zo birâm mâtâp sânginjjan bagie? ⁴ Zen Kembugâren nângâm pâlâtânj kwâkjanjânetâ Kembugât imbanjâ muyagei igâwe. Kut njâi njâi zo ek nângâne yennjâ uap? Kaapumjâ zengâren nep tuugi bon mân âsagiap? ⁵ Zen sânek. Anutu zâk Kaapum zinjâmjâ sâi sen mârât zengâren âsagemap, zo gurumin den luluzinjanjât mo nângâm pâlâtânjzinjanjât otziņgap?

Abaramgât mâtâp lâjnat.

⁶ Kembugât ekabân den njâi itâ ziap, “Abaram zâk yatik Anutu nângâm pâlâtânj kwâkjanjâm Kembugât den nângi bon oi Anutujâ tosanjâ bujâ sâip.” ⁷ Zorat itâ nângâne. A Kembugâren nângâm pâlâtânj kwâkjanjâm ândimen, nen Abaramgât kiurâp bonjâ ândien. ⁸ A hân njâin goknjâ zen Anutu nângâm pâlâtânj kwâkjanjâne tosażinj buj upapkât sâip. Zorat mâruman nângâmjâ sinji âlip den Abaram itâ sâm dukuip, “Gâgât mäsop zorân a hânjâ hânjâ zengâren âibap.”

⁹ Abarâmjâ Anutu nângâm pâlâtânj kwâkjanjâip. Oi a Kembugâren nângâm pâlâtânj kwâkjanjâm ândimen, nen Abaramgât mäsobân bagimen.

Nângâm pâlâtânj kwâkjanjâm ândiengât ândiândi minat.

¹⁰ A zen Mosegât den kâtiknjâ lum tosaninj buj ândim sumbemân zâinatkat sâme, zen tâmbetagoagonanjât sinji upi. Wangât, Kembugât ekabân gurumin sinjijanjât kulemguwe, ziap, zorat, “Nâinjâ gurumin den ekabân den zem âriap, nâmbutnjâ zo lum ândim den njâi birâbap, zâk um dâpnjâ tâmbetagobap.”

¹¹ Gurumin den lum ândim Anutugât mâtenjan tosaninj buj orot, zo mân ziap. Kembugât ekabân den njâi itâ ziap, “Njâi zâk nângâm pâlâtânj kwâkjanjâm ândimap, zâk Anutugât mâtenjan tosanjâ buj opnjâ ândiândi kâtik muyagem ândibap.”

¹² Gurumin denân ko nângâm pâlâtângât mân sâwe. Den nâi itâ sâwe, “Nâi zâk gurumin den lum kwâtâtibapnâ ândiândi muyagibap.”

Yesu zâk nenngât opnâ sâknâmân kirip.

¹³ Kembugât ekabân den kulem nâi itâ ziap, “A nagân zângom kwânângâzingâbi, zen bâliņangât singi.”

Oi Kristo zâk yatik nenngât opnâ bâliņandâ kwâkņan zarip. Bâliņan gâbâ mâkâniņgâbapkât suupniņâ meip. ¹⁴ Oi zorat hân nâin nâin goknâ, zen Yesu Kristo sot pâlâtân op Abaramgât mâsobân bagibi. Oi nen Kaapum nenngât singi sâip, zo nângâm pâlâtân sot op minatkât yatâ âsageip.

Singî âlipkât bet sâwât, zorat den.

¹⁵ Bukurâpnâ, a niņan dâpkwap sâbâ. A nâiņâ mumbamņâ bet boi zo kâsâpkum zingâbap. Zorat kwâkņan a nâiņâ komņâ den nâi mân sâbap. ¹⁶ Anutuņâ Abaram den kânņan dukuip, zo Abaram sot kiunņâ zekât singi sâip. Kiurâp donbep zengât mân sâip. Kânokkât sâip, zâk Kristo. ¹⁷ Nâ itâgât op san. Anutu, zâk mârumņan Abaram sot târotârogât den sâip. Oi bet kendon patâ 430 yatâ âki gurumin den Mosegâren gâip. Gurumin den bet gâip, zorâņ den kândom sâsâņ, zo mân kom gulipkoip. Târotâro den kândom muyageip, zo kâtigem ziap. ¹⁸ Anutuņâ Mose gurumin den dukuip, zo tosanij buņ oi sumbemân zâizâiņangât mâtâp muyagei sâi târotâro den zo buņ opap. Ka Anutuņâ singi âlipkât bet sâwât den, zo umâlepņangât op Abaram kânņan sâm pindip.

¹⁹ Gurumin den Mosenâ sâm muyageip, zo wangât sâsâņâ? Zo bâliņâziņâ zo mem kabâņan pâmbapkât Kembuņâ sâkurâpniņ sâm zingip. Zo zinzij kâtik zimbapkât buņâ. Abaramgât kiunņâ Anutuņâ mârum zâkkât den kânņan sâip, zâk muyagei siriksâbapkât sâsâņâ. Gurumin den zo sumbem anâ Anutugâren gâbâ mem Mose bikņan parâwe. ²⁰ Mindumindu a Mose zâk kânokkât buņâ, toren toren zengât. Zâkņâ minduzingâm kirip. Ka Anutuņâ den Abaram kândom dukuip, zo zikņak dukuip.

Gurumin denņâ a umziņ mân melâņbap.

²¹ Dap dap sanât? Gurumin denņâ Anutuņâ den Abaram kândom dukuip, zo wâlâp? Yatâ buņâ. Gurumin denņâ a umziņ mân melâņbap. Zo yatâ orotņâ sâi ko gurumin dengât op a tozaziņ buņ orot, zo muyagebap. ²² Bâliņandâ a aksik patâ saaniņgi ândimen. Topniņâ zo yatâ Kembugât ekabân ziap. Oi zorat Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwapņâ Anutuņâ Abaram den dukuip, zorat bonņâ âlip minat.

Mârum dumunân ândiwen.

²³ Yuda a nen mârum nângâm pâlâtâniņ buņ ândeindâ gurumin denņâ saaniņgi dumunân ândeindâ nângâm pâlâtângât den âlipņâ, zo âsageip. ²⁴ Oi zorat gurumin denņâ galem otniņgâm Kristogâren nâambarip. Zo Kristogâren nângâm pâlâtân kwâkņangâm tosanij buņ upapkât yatâ oip. ²⁵ Nenngât nângâm pâlâtâniņangât mâtâp muyagei zoren lânjindâ gurumin dengât dumun zo ânângârip.

²⁶ Oi zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkņangâwegât Anutugât nan bârârâp op ândie. ²⁷ Zen to sanğonziņgâne Kristogâren târokwarâwe, zen aksik Kristo sot pâlâtân op ândie. ²⁸ Oi zorat Yuda a sot hân nâin gok, a zâizâiņ sot giginâ, a sot ambân, a kâsâpkum nen niņjik niņjik zo mân sâbi. Zen aksik Kristo sot pâlâtân opnâ kâmut kânok urâwe. ²⁹ Zen Kristogât

sinji urâwenjâ Abaramgât kiurâp bonjâ op ândie. Oi zorat Anutuñjâ mârur Abaram sinji den bonjâ dukuip, zorat bonjâ mem ândibi.

4

Anutugât nan bârarâp urâwen.

¹ Itâ sa nângânek. Katep mâik nâi ibânjâ moi bet boi zo zâkkât sinji oi dârj mân galem upap. Zo kanpitâ yatâ ândibap. ² Oi zâkkât torerâpñandâ zâkkât bet sâwât zo galemgum ândine lâmbatnjâ ibânjandâ narâk sâip, zo oi galem upap. ³ Kristogât sinji a ândien, nenjâren zo yatik ziap. Mârurman umniñan katep yatâ oi hângât kut nâi nâi zorat kore op ândiwen. ⁴ Oi bet narâknjâ sâsânjâ zo mâte oi Anutuñjâ nanjâ sângongoi ambân sigan nâigâren gem gâi kâmbonjâ opnjâ meip. Zâknjâ âsagemjâ Mosegât gurumin den lum kore op ândeip. ⁵ Zo ko nen gurumin dengât dumunân gâbâ olañningâbapkât yatâ oip. Nen Anutugât nan bârarâp utnatkât yatâ oip.

⁶ Oi nen Anutugât nan bârarâpñjâ uengât Anutu nanñangât Kaapumñjâ umniñan sângongui gei Anutu itâ sâm konsâmap, “Aboñ, Ibânâ âlipñjâ.” ⁷ Zorat nen kore a buñjâ, narâpñjâ ândimen. Oi nanjâ ândimñjâ Anutu umâlepñangât bet sâwât marinjâ op ândinat.

Kut nâi nâi bon buñ kândâtkuwe, zo mân mâte utnat,

⁸ Zen mârurman Anutu mân nângânangâm ândim lopio sot kut nâi nâi yenjâ, zengât kore op ândiwe. ⁹ Narâk ziren ko Anutuñjâ zingit buku otzinjgi zengoot zâk ekñjâ topñjâ nânge. Yatâ opnjâ wangât sâkurâpziñangât pat sinji mem ândiwe, zo dum mâte otzinjgânâ kore otzinjgânâ ue. ¹⁰ Zen kendon top top zorat nângâne bonjâ oi tapme. ¹¹ Zorat nepñandâ zengâren tuuga bon buñ opapkât nângâm kwâkâ opman.

Galata a zij Paulo birânangâm urâwe.

¹² Bukurâpnâ, nâ dâzângua nângânek. Nâ zengât tobat yatâ orâwan. Zorat ko zengoot nâgât tobat yatâ upi. Zen sot ândia bâlijâ mân otniwe. ¹³ Zen nângâme. Nâ mârur kamân nâin âibam ua mâsek otnigi birâm zen sot tap den sinji âlipñjâ dâzângom ândiwan. ¹⁴ Nâ mâsek patâ op ândia zen âkonñjâ buñ on galem otniwe. Oi mân nikne bâlij oip. Buñjâ. Zen niknetâ Anutugât sumbem a yatâ orâwan. Opon, niknetâ Yesu Kristo yatâ ua galem otniwe. ¹⁵ Oi narâk zoren sâtâre urâwe, zo dap op buñ uap? Zen mârur sinziñ keetñjâ sâmbum nâ ninam urâwe. Zo yatâ tannomam urâwe. Zo perâknjak nângâmñjâ san. ¹⁶ Narâk ziren ko dap dap yatâ den bonjâ dâzângua niknetâ kâsazij yatâ uan?

¹⁷ A nâmbutñandâ den kelâkñoot sâme. Zinjâ zen kândâtnom zengât a upigât yatâ sâme. Zen den kelâk sâsânjâ zo âlipñangât buñjâ. ¹⁸ Kut nâi âlipñangât den kelâk sâsânjâ, zorârj âlipñjâ. Zo zengâren ga ândiyâk buñjâ, zâmbamñjâ aria utne âlip upap. ¹⁹ Murarâpnâ, nâ zengât op sâknam op tâpman. Oi zorik nângâm Kristogât tobat zengâren muyagibapkât sâknam zo nângâm zâibat. ²⁰ Nâ zengât nângâmñjâ zengâren gamñjâ den dâzângobatkât otnigap. Nâ zengât op nângâm kwâkâ uan.

Sera sot Haga nanzatzikñjâ topzikñjâ, zikjik zikjik.

²¹ Den nâi mâsikâziñga dâtonek. Gurumin dengât kore utnat sâme, zen zorat ekap sâlâpkum nângâme mo buñjâ. ²² Zoren itâ kulemguwe. Abaramgât nanzatñjâ âsagiwet. Nâigât kutñjâ Ismael. Zâk kore ambân

zâkkâren gâbâ âsageip. Nâi ko kutnâ Isaka. Zâk ziknâ âmbinñandâ meip.
²³ Oi kore ambânñâ meip, zo ko yennâ muyageip. Ambinñandâ meip, zo Anutuñâ den kânñan sâip, zo kâtigei âsageip. ²⁴ Oi den zorat torenñâ itâ ziap. Ambân zagât zo sinji âlip târotâro zagât, zorat dâp urâwet. Anutuñâ Sinai bâkñan târotâro njaigât den Mose dukuip. Târotâro zorat arâpnâ zen kore a ambân urâwe, zorat dâp Haganâ oip. ²⁵ Haga zâk Sinai bakñâ Arabia hânân taap, zorat dâpkwap san. Oi Yerusalem mâirâp sot Sinai bakñâ, zen dâpziñ kânok ue. Zen kore a ambânâk ue. Zen Mosegât gurumin den zo kore kwap ândime. ²⁶ Oi Yerusalem kamân unakñâ u sumbemân taap, zâk Sera yatâ kore buñ. Oi kamân zorâñâ mamniñ uap. Yesugât kâmut ândimen, nen Yerusalem unakñâ sumbemân taap, zorat kâmut. ²⁷ Kembugât ekabân Yerusalem kamân sânñinâ sot unakñâ marirâp, zengât den nâi itâ ziap, “Ambân kâpin, katep mân nâminjâ, gâ umâlep nânğâ. Katep âsaâsaginangât sâknam mân nânğamat, gâ sâtâre ot. Ambân apñâ buñâ, zâk katep donbep minziñgap. Ambân apñoot, zâk murarâ bituk minziñgap.”

²⁸ Bukurâpnâ, Anutuñâ den kânñan sâip, zorat bonñâ nen nan bârarâp urâwen. Oi zorat dâp Isaka âsageip. ²⁹ Mârum katep yenñan âsageip, Ismael, zâknâ nâi Kaapungât sâtkât âsageip, Isaka, zâk kâsa miñangip. Narâk ziren zo yatik ziap. Mosegât gurumin den kore ândime, ziñ Kristogât kâmut nen kâsa otniñgâme. ³⁰ Oi Kembugât ekabân den dap yatâ ziap? Den nâi itâ ziap, “Kore ambân sot nanñâ molizikâna âibabot. Kore ambângât nanñandâ bet boi zi mân galem upap. Zikñâ ambinñangât nanñandâ bet boi zo galem upap.” ³¹ Bukurâpnâ, Kristogât a nen kore ambângât kiun buñ. Nen ambinñangât kiurâp uen. Zorat op ko Anutugât nan bârarâp op ândien.

5

Olanñingipkât dumunân mân zâinat.

¹ Nen dumun buñ ândinatkat Kristonâ olanñingip. Zorat a nâmbutñandâ saaniñgânam sâne mân nânğânat.

² Nâ Paulo itâ dâzângua nânğâne. A nâmbutñandâ itâ sâme, “Anutugât mâteñan tosaziñ buñ upigât Mosegât den lum ândibi.” Yatâ sâne nânğaziñgâne kwabâ kwatziñgâne ko Kristogât nep zo zengâren bon buñ upap. Wangât, zen sinji âlipkât mâtâp birâwe upap, zorat. ³ Dum dâzângua nânğâne. Nâi zâk kwabâ kwâkñangâbi, zâk gurumin den pisuk lum kwâtâtem ândibapkât sâsân. Ka zâk dap yatâ lum kwâtâtibap? ⁴ Den kâtik lum ândim tosanin buñ utnat sâme, zen Kristo sot târotâro urâwe, zo mânângâtse. Oi Anutugâren gâbâ tânzânğozânğonandâ, zo zengâren bon buñ uap. ⁵ Nen ko Kaapumñâ diiniñgi Yesu Kristo nânğâm pâlâtân kwâkñangâm um bâbâlan op Anutu mâteñan tosanin buñ kinatkât mambât ândimen. ⁶ Nen Yesu Kristo sot pâlâtân opñâ itâ nânğâmen, “Kwabâ zânğozânğon sot daañoot ândiandin, zo bon buñâ uap. Kembugâren nânğâm pâlâtân kwâkñangâm ândiandin sot buku orotñâ, zorân bonñâ uabot.”

Sâm gulip a, zengât den.

⁷ Zen sinji âlipkât mâtâp topkwap âlip lânâwe. Zoren âinetâ ko nâiñâ pâke pâi den bonñangât mâtâp walâwe? Wannâ um gulip kwatziñgi mâtâp zo bire? ⁸ Anutuñâ diiziñgipñâ zen yatâ upigât mân sâip. ⁹ Bâu usinñandâ âbânğum sirogân giari aksik kâlak op nanğâbap. ¹⁰ Nâ itâ nânğan. Kembuñâ

diizingi nangânangâziñâ nâgât yatâ upap. Oi anjâ um gulip kwatziñgâmap, zâk Kembugâren gâbâ hâuñâ mimbap.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ zen kwabâ kwatziñgâbigât dâzângoman sâi dap op kâsa otnibe. Nâ yatâ dâzângoman sâi ko poru nakkât singi zo nanggâne mân bâliñ opap. ¹² A um gulip kwatziñgânam kwabâ kwatziñgâbigât sâme, zengât itâ nângâman. Zen ziñ sâkziñ kâriañgânetâ sâi dâp opap.

Dumunniñ buñ ândim lañ gulip mân utnat.

¹³ Bukurâpnâ, zen dumun buñ ândibigât Anutuñâ diizingip. Oi nen dumun buñ ândien sâm um sâkkât âkñâle bâliñâ zo mân lum ândibi. Umziñandâ gâsâyagom kore orañgâm ândibi. ¹⁴ Den kâtikñangât kombânâ, zo itâ, “Gâ gikañgât otgimap, zo yatik a torenñâ zengât otgigi betziñan mem ândiban.” ¹⁵ Zen ko sâtzinândâ ziyangâm agom buñ upegât girem dâzânguan.

Lañ gulip ândiândiñ, zorat bonñâ sot Kaapum wâratkum ândiândiñ, zorat bonñâ.

¹⁶ Sa nângâne. Zen Kaapum wâratkum zâkkât imbanjan kâtigem ândibi. Oi um sâkkât âkñâle, zo mân upi. ¹⁷ Um sâkkât âkñâlenjâ Kaapum komap. Oi zet zo kâsa kâsa oitâ zen kut ñai utnam upme, zo mân bâbâlañ opmap. ¹⁸ Zen Kaapum wâratkune diizingi Mosegât den kâtikñandâ mân saaziñgâbap.

¹⁹ Um sâkkât âkñâle nep tik mân ziap. Zo itâ muyagemap. Lañ ândiândiñ, bukunañgât ambân lañ mimiñ, anunziñ buñ lañ orot. ²⁰ Lopio hurat kwâkwat, kware sunjâ, kâsa kâsa, sârek den, um kâlak den, kuk sunguruk, a zikñangât nâñgi zâizâiñ, um kâsâp op kâsâpagoagon. ²¹ A ñaigât kut ñai ñai âkñâle op lañ mimiñ, too kâtik nem um gulip orotñâ, sii nalem nemñik ândiândiñ sot kut ñai ñai nâmbutñâ. Zorat mârûm dâzângowan, oi zi dum dâzânguan. Anjâ bâliñâ zo upiñâ Anutugât um topñan mân ândibi.

²² Ka Kaapumñâ umziñan ândei wâratkum ândime, zo zengâren bonñâ itâ muyagemap. Umñâ gâsâzângomap, sâtâre, um lumbe, um sânduk, buku op ândiândiñ, den luluj, ²³ Um diigi gei ândiândiñ, umñâ kendon ândiândiñâ. Kaapum den wâratkum ândine bonñâ zo zengâren muyagem zimbap. Gurumin denân kut ñai ñai âlipñâ zo mân utnatkât den ñai mân ziap. ²⁴ Oi a ambân Yesu Kristogât singi ândime, zen ândiândi sângiñâ sot um sâkkât âkñâle bâliñâ zo buñ upapkât poru nagân kune kinzap.

²⁵ Kaapumñâ ândiândi niñgi ândimengât Kaapungât holi wâratkum zâkkât imbanjan kâtigem ândinat. ²⁶ Sâknâ zâizâiñ mân utnat. A torenñâ mân mem gei kwatziñgânat. A ñaigât kut ñai ñai lañ âkñâle mân utnat.

6

¹ Bukurâpnâ, a ñainjâ tosa muyagei zen Kaapum wâratkum ândime, zen um sânduk okñañgâm sâm kubikñañgâbi. Oi gikâ mâsimâsikâyân loribatkat gasagâ kârâm ândiban. ² Kut ñai ñai yâmbâtñâ zo berân mianñgâbi. Zo yatâ op Kristogât den kâtik zo lum ândibi. ³ Ñai zâk kut ñai bonñâ zo mân opnâ zikñañgât nâñgi zâizâiñ opmap, a yatâ zo umñâ kâitkuap sâsân. ⁴ Zorat zâk zikñañgât ândi mâmanñâ ek nâñgâm kubikpap. Yatâ opnâ a torenñâ mân mem ge kwatziñgâbap. ⁵ Nepkât yâmbât kâsâpkukuj zo a marinjâ dâp lum kinbi.

⁶ Den siŋgi âlip kwâkâm zingâme, a zo ziŋ betziŋan mem kut nâi nâi kâsâpkum zingâbi.

Nâran orot mâmenijangât bonjâ minat.

⁷ Gâ um gulip mân upan. Dap yatâ op Anutu kâitkuban? Anjâ Anutu kâit kunatkât dâp bunjâ. Anjâ kut nâi nâi kârâm kâmitnat, zorat bonjâ yatik minat. ⁸ Nâi zâk um sâkkât âkñâle bâliñâ, zorat nepñâ tuubap, zâk yatik um sâkkât âkñâle bâliñâ, zorat bonjâ tâmbetagoagonjâ muyagibap. Ka nâi zâk Kaapungât nep tuubap, zâk yatik Kaapungât bonjâ ândiândi kâtikñâ muyagibap. ⁹ Kut nâi nâi âlipñâ tuum ma ko âkon mân utnat. Nen mân lorem nep yatâ tuunarân bet sumbemân nep zorat bonjâ muyaginat. ¹⁰ Zorat itâ sa nângânek. Mâtâp muyagei a eluj patâ kut nâi nâi âlipñâ otziŋânat. Den siŋgi âlip zo lum Yesugât kâmut zo kut nâi nâi mem zâi pam otziŋânat.

Girem sot mâsop den.

¹¹ Zen kulem zi iknek. Den nâmbutñâ zo yen sa bukunâ nâi kulemguap. Ka âkââkân zi Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziŋgan. ¹² A nâmbutñandâ zen kwabâyagobigât sâme. A zo, zen sâkñandik den siŋgi âlip ziap. Zen Kristo poru nagân sâknam nângâm moip, zorat den siŋgi sâne a ziŋ sâknam zingâbegât yatâ upme. ¹³ A zo, zen zâizâiŋ op zeŋgât a patâ utnatkât mâtâp urâwe. A kwabâ agowe, zen den kâtik mân lum kwâtâtime.

¹⁴ Nâ ko kut nâi nâi yenjangât bunjâ, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk neŋgât op poru nagân sâknam nângâm moip, zorarâk nângâm sâtâre op ândiman. Yesu zâk neŋgât op poru nagân moip, zorat opñâ hângât kut nâi nâi eksa yenñâ opmap. Oi hân a um kâtik ândime, zen kândâtnom mân nângânângâ upme.

¹⁵ Kwabâ agom ândiândiŋ mo yen ândiândiŋ, zorâŋ bon bunjâ. Yesu sot pâlâtâŋ op ândiândi uñakñâ, zorâŋ bonjâ. ¹⁶ A den zi lum ândime, zen Anutugâren gâbâ um lumbeñâ sot tânzângezângeŋonjâ zimbap. Anutugât kâmut zeŋgâren zimbap.

¹⁷ Bet anjâ sâknam mân nibigât otnigap. Wangât, nâ Yesu Kristogât op sâknam nep tuum gâwan. Oi a ziŋ nonetâ gut dârâbut sâknan donjebep ziap, zorat.

¹⁸ Bukurâpnâ, Kembuniñâ Yesu Kristogâren gâbâ um lumbeñâ umziŋan zem zimbap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Epeso zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu Kristogât Aposolo orâwannâ Epeso kamânân Yesu Kristogât kâmut nângâm pâlâtân kwâknanngâm kâtigem ândime, zengât ekap zi kulemgum zingân.

² Ibânin Anutu sot Kembunin Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozânngo sôt um lumbe zengâren zimbap.

Anutunâ mâruman sumbemgât sinji kwatningip.

³ Kembuninâ Yesu Kristo, zâkkât Ibâ Anutu, zâknâ sumbemân gâbâ sinji âlipkât mâsop topnâ topnâ Kristogât opnâ ningip. Zorat nen sâmbâlip kwâknanngânat. ⁴ Zâk mâruman hân mân muyageibân nen zâkkât mâtenan um hâlâlû sôt tosanin buj kinatkât Kristogât sinji kwatningip. ⁵ Zâknâ umnâ gâsânângomnâ kânjan nângi zeipkât Yesu Kristogât opnâ nan bârarâp utnatkât sâmbâ kâtigem ningip. ⁶ Ziknâ nanjanngât opnâ tânzângozânngo sângân buj ningipkât sâmbâ sâtâre oknanngânat.

Yesugât gilâmjandâ sângânnin meip.

⁷ Nannâ Yesu, zâkkât gilâmjandâ sângânnin meipkât tosanin gulipkukun muyageip. Anutugâren gâbâ tânzângozânngo, zorat nângindâ imbanâ opmap. ⁸ Zâknâ imbanâ patâ tânnânngoip. Tânnânngom nângânângâ bonnâ sôt top nângânângânâ ningip. ⁹ Oi ziknik den kânjan nângi âlip oi itâ mem kwânângip. Zo itâ sâmbâ muyageip. Den zo mâruman ekapnoot zeip. Den zo itâ, ¹⁰ “Narâknâ nângâwan, zo gâtâm mâte oi Kristonâ a sôt kut nâi nâi hânân sôt sumbemân zo mâpotzingâm nâ kâukzin sôt patâzinâ upap.”

¹¹ Anutunâ kut nâi nâi aksik umnanngârâk sâmbâ kâtigem muyagezingâmap, zâk mâruman ningit nângâm Kristogât opnâ nen zâkkât a ambân gâkârâpnâ utnatkât sâip. Oi nen sinji âlipkât bonnâ minatkât sâip. ¹² Zorat op kândom Kristogâren nângâm pâlâtân kwâknanngâm ândimen, nen Anutu sâmbâ sâtâre oknanngâm ândinat.

¹³ Zen yatigâk zâk sôt pâlâtân urâwe. Zen den bonnâ nângâne zorânâ kubikzingi Yesugâren nângâm pâlâtân kwâknanngâne Anutunâ undipnâ Tirik Kaapum zingip. Anutunâ Tirik Kaapum ningâbâpkât mârumbâmbâ kâtigep. ¹⁴ Sumbemân zarindâ kut nâi nâi ningâbap, zorat undipninâ Kaapum ningip. Anutu kutsingnanngât sâtâre patâ muyagibâpkât zâkkât arâpnâ nenngâren Kaapum nâ kubikkubik nep zo tuum nanngâbap.

Sinji âlip zengâren zimbâpkât Paulonâ ninâu sâip.

¹⁵ Zen Kembu Yesu nângâm pâlâtân kwâknanngâm Kembugât sinji a buku otzingâme, zorat den sinji nângâwan. ¹⁶ Zorat nâ zengât op narâk dâp nângâm nâ Kembugâren sâiwâp sâmbâ, sâmbâ âlip kwâknanngâman. ¹⁷ Kembunâ gâsuzingipkât yatâ opman. Oi narâk dâp zengât op ninâu itâ sâmbâ dukuman. Kembuninâ Yesu Kristo, zâkkât Anutu, Ibâ, âsaknâ neule marinâ, zâknâ Kaapum zingi zorânâ nângânângâ zingâm Kembugât topnâ sâmbâ muyagei nângâm biranbi. ¹⁸ Oi umzin ânângâri Kembunâ gâsuzingâm sumbemgât sinji kwatningip, zorat nângâm, nângâm kwâtâtibi. Oi Kembugât arâpnâ zen sumbemân kut nâi nâi âsaknâ neulenoot zingâbap, zorat nângâne bon

upap. ¹⁹ Oi nângâm pâlâtânjoo, nengâren imbanâ patâ zorânâ nep tuumap, zorat topnâ nângâbi. ²⁰ Imbanâ zorat bonnâ igâwe. Zorânâ Kristo mumunon gâbâ mângim diim sumbemân zâim Anutugât âsanjâ bongen pâip. ²¹ Oi a kutâ sot sumbem a, a top top imbanâziñoot zengât a kâukziñâ pâipkât hânân sot sumbemân kotsingi ziap, zorânâ koi giap. Narâk zirenâk bunâ. Zo yatâ zem zâimâmbap.

²² Anutuñâ a sot kut nâi nâi aksik Kristogât omberjan zâmbamñâ kâukziñ upapkât sâm kâmut gakârâp nengât kembuniñ kwânângip. ²³ Zâkkât kâmut zo kiñ bikñâ oindâ giniñgâm nengât kâukniñ op ândiap. A sot kut nâi nâi dâpniñanâk niñgi meindâ dâp op âimap.

2

Mârumjan lan gulip ândiwen.

¹ Zen mârum bâliñ top top opñâ um mumunâ op ândiwe. Ka Kristonâ mumunon gâbâ mângiziñgi ândie. ² Mârum zen hân a zengât mâtâp lân ândim âi wâke zengât a kutâ, Satan, zâkkât sât lum ândiwe. Narâk ziren zâknâ singi âlip den ku a mam otziñgi ândie. ³ Nen mârum zengât tobat yatâ op ândim sâkkât sot um nângânângâninangât den lum ândim a nâmbut yatâ Anutugât kukñangât bonnâ muyaginatkat singi op ândiwen.

Anutuñâ mânginiñgâmñâ sumbemgât singi sâip.

⁴ Yatâ op ândiwen. Ka Anutu zâk umñâ gâsum birañningipkât buku otningip. ⁵ Bâliñâninangât op um mumunâ op ândiwen, nen Kristo sot mânginiñgip. (Zen nânge. Umâlepñangât op kubikniñgip.) ⁶ Zâk Yesu Kristo sot mânginiñgâm zâk sot ârândân a kuta tâtarân tâtnatkât sumbemân nâmbarip. ⁷ Itâ muyagibapkât oip. Tânzângozângonangât gom sambe, zo Yesu Kristo umâlepñangât op mâbâlâknem niñgâbap. ⁸ Zen nânge. Zâk tânzângomñâ nângâm pâlâtânziñangât op kubikziñgip. Zo ziñangât bunâ. Anutu umâlipñangât op sângân bun yatâ otziñgip. ⁹ Nep nâi tuuwegât yatâ otziñgâbap, zo bunâ. Zorat a nâinâ sâknâ mem zari mân dâp upap. ¹⁰ Nen Anutugât bikñan gok. Zâk Yesu Kristogâren muyageniñgip. Oi mâtâp âlipñangât nep tuum ândinatkat Anutuñâ sâm niñgip. Mâtâp zo mârum kubigipkât zoren lân ândinat.

Barin gokñandâ kamânân gawe.

¹¹ Mârumjan um kâtik ândiwe, zorat nângâm ândibi. Zen Yuda a bunâ, kamân nâin gokñâ. Oi Yuda a ziñâ kwabâ kwarangâmñâ ândiwenâ kwabâ ulin sâm dâzângomarâwe. ¹² Narâk zoren Kristo bun ândiwe. Oi Isirae a zen Anutugât kâmut ândine zen kwande ândiwe. Isirae a zen Anutu sot târotâro opñâ zâkkât singi den mem ândine, zen Anutu kârum bet bâsan ândiwe. ¹³ Narâk ziren ko zen barin ândiwenâ Yesu Kristogâren târokwap Kristo gilâmñangât op kamânân ândie.

Yesuñâ kâsa koi gei um kânok urâwen.

¹⁴ Yesu zikñak lumbeñaniñ ândimap. Zâk a nakñâ zagât osetniñan kâsa op pâke kâtik zeip, zo kândañâ Isirae a sot hân nâin nâin gok minduniñgi kâmut kânok urâwen. ¹⁵ Zâknâ Yuda nengât pâke den zeip, zo tâmbetnângobapkât imbanâ zemñangip, zo koi geip. Oi a kâmut zagât nekât kinkin gebagân kâmut unakñâ kânok zâk zikñak muyagem kin lumbeñâ muyageip. ¹⁶ Zâk poru nagân moibân a nakñâ zagât zo bonnâ kânokgâk mâpotniñgâm Anutu

sot buku utnatkât kâsa koi geip. ¹⁷ Oi zâk gamnjâ barin ândiwe sot kamânân ândiwen, nen lumbenjangât sinji den dâtnânngoi nânngâwen. ¹⁸ Oi nen aksik zâk sot pâlâtân urâwengât Kaapum kânok mem Ibâ mâte okjanngâmen.

A nen Kembugât namâ yatâ utnat.

¹⁹ Zorat op narâk ziren zen kwande mân ândie. Zen Kembugât sinji a nâmbutnjâ zen sot Anutugât kamân marij op Anutugât kâmut opnjâ zâkkât namâ op ândie. ²⁰ Namâ zorat tandâ Aposolo sot Propete. Ziñâ laningâne ândien. Ka Yesu Kristo ko kunkunniñ uap. ²¹ Zâkkâren anjâ anjâ târokwâindâ Kembugât hâlâlû namâ muyagem zâimop. ²² Kaapumnjâ Epeso kamânân ândie, zen yatik târokwatziñgi Anutugât namâ ue.

3

Kembunâ den tiknjâ zeip, zo Paulo sâm muyagem pindip.

¹ Zorat opnjâ Paulo nâ Yesu Kristogât tâk namâ a op ândian. Nâ hân njâin gok zengâren sinji âlip nep tuum ândimangât tâk namîn nâbane ândian. ² Zen nâgât sinji nânngâwe. Anutu tânzânngozânngonjanngât op zengâren sinji âlip nep tuubatkat sâm nigip. ³ Sâm nimnjâ tik den sâm muyagem nigip. Den zorat pânkânok kulemguan. ⁴ Kristogât den tiknjâ zeip, zo ek nânngâman. Zen den zi sâlâpkumnjâ nâgât yatâ nânngâbi. ⁵ Den tik zeip, zo a mârûm ândiwe, zengâren mân sâm muyageip. Narâk ziren ko tirik Aposolo sot Propete nenngâren Kaapumnjâ sâm muyageip. ⁶ Den tik zeip, zo itâ. A hân njâin njâin goknjâ, zen sinji âlip nânngâmnjâ lum Yuda a nen sot kâmut kânok op Yesu Kristogât op sinji den zorat bonnjâ ârândân minat. ⁷ Oi sinji âlip zorat kore a ândibatkat Anutunâ umâlepnjanngât imbanjâ patâ nigip.

Den tikjanngât bonnjâ Yesunâ muyageip.

⁸ Nâ Kembugât sinji a nâmbutnjâ ombezijan a giginjâ op ândiman. Ka lanj Kristogâren umgât gom sambe mân igiknjâ ziap, zorat den a hân njâin goknjâ sâm muyagem zinjâbatkat Kembunâ sâm nigip. ⁹ Anutunâ a sot kut nâi nâi muyageninjiñgi den tik pâi zeip, zo narâknjâ narâknjâ mân sâm muyagem ândeip. Ka narâk ziren Anutunâ zo sâm muyagemnjâ den zorat bonnjâ sâm muyagem zen sot a nâmbutnjâ aksik patâ dâzânngobatkât sâip. ¹⁰ Narâk ziren Anutunâ kâmut gakârâpnjâ nenngâren nânngânânngânâ bonnjâ mâbâlakñei kulem top topnjâ muyagei sumbem a sot a imbanjâziñoot sumbemân ândie, zen ek nânngâbi.

¹¹ Anutu zâk mârûm hân mân muyageibân den sâm kâtigeip, zorat bonnjâ Kembuninjâ Yesu Kristo sânngongi gem muyageip. ¹² Oi zâknjâ mâtâp mem ninji nânngâm pâlâtân kwap kenngât buj Anutu mâte okjanngâmen. ¹³ Zorat nâ itâ dâzânngua nânngânek. Nâ zengât op sâknam kwâknjan ândia umziñ mân yâmbâribap. Bunjâ. Zen zorat nânngânetâ âlip upap.

Paulo zâk Epeso a zengât op ninâu sâip.

¹⁴⁻¹⁵ Zorat op ko sumbemân sot hânân a kâmut ândien, niinjâ Ibâ bonnjâ, zâkkâren pindiñsâm zengât op ninâu itâ sâman. ¹⁶ Anutu zâk sâi Kaapumnjâ umgât gom sambe imbanjâ muyagem zinjgi umziñ lâmbat kâtigibap. ¹⁷ Oi Kristo nânngâm pâlâtân kwâknjanngâne umziñan tâtat mâme upap. Nak ândânandâ hânân gei kinmap, zen zo yatâ buku orotnjâ, zo gâsum kâtigem kinbi. ¹⁸ Oi zen Kembugât sinji a nâmbutnjâ zen sot ârândân Kristo zâk

umñâ gâsâzângomap, zorat toren toren mâpot nângâm kwâtâtibi. ¹⁹ Oi Kristo umñâ gâsâzângomap, zorâñâ a nângânângâziñ walâmap, zo lañ nângâm birañbi. Oi Anutugâren umgât gom sambe piksâm ziap, zorâñâ zenğâren âi piksâbap. Nâ zenğât op yatâ ninâu sâman.

Sâtâre den.

²⁰ Imbanjâñoot nenğâren nep tuumap, zâk Anutu. Kut ñâi ñâi zorat nângâm ninâu sâmen, zorigâk buñâ. Kut ñâi ñâi walâwalâñ upapkât kâwali tâkñangap. Zorâñ ninâu sot nângânângâniñ walâmap. ²¹ Zâkkât op Yesu Kristogâren sot kâmurân sâtârenâ narâkñâ narâkñâ zem zâimâmbap. Perâkñak.

4

Kaapumñâ minduniñgi kâmut kânok urâwen.

¹ Nâ Kembugât nep tuum ândia gâsunim tâk namin nâbanetâ tap ekap zi kulemgum ziñgan. Zorat zen itâ nângânek. Kembuñâ gâsâzângomñâ târârâk ândibigât sâm ziñgip, zorat dâbâk ândibi. ² Giginâ sot um sânduk ândim buku orangâm hâuñangât den mân sâbi. ³ Oi Kaapum zâk lumbenğangât tâkñâ mâpotziñgâm saaziñgip, zo mânğangâtpegât galem orangâm ândibi. ⁴ Zen kâmut kânok. Kaapum kânok. Sumbem kânokkât siñgi, zorat siñgi kwatziñgâm diiziñgip. ⁵ Kembu kânok. Nângâm pâlâtân kânok. Too sañgon kânok. ⁶ Anutu zâk Ibâniñ kânok. Zâk aksik patâ walâniñgâm kembuniñâ op ândiap. Oi um dâp imbanjâ niñgâm um dâp tâtat mâme opmap.

Kembuñâ siñgi âlip nepkât a top top nâmbarip.

⁷ Kristo zâk nep sâm niñgip dâp imbanjâ niñgâmap. ⁸ Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ kulemguwe, ziap, “Zâk u sumbemân zariip, narâk zoren tâk namâ a donbep diiziñgâm zariip. Oi a umgât gom sambe sot imbanjâ ziñgip.”

⁹ Yesu zâk u zariip, zo yen mân sâwe. Zâk hânân sot âmbi hân ombenjan geip. Zâk hânân geibân gâbâ âburem zariip. ¹⁰ Zâk geip, zâkñagâk sumbemñâ sumbemñâ walâm zariip. Zâk sumbem sot hân piksâm ândibapkât zariip. ¹¹ Oi zâkñagâk a nep sot imbanjâ ziñgip, zo itâ. A nâmbutñâ Aposologât nep sâm ziñgip. Nâmbutñâ Propete zâmbarip. A nâmbutñâ siñgi âlip mem hân ñâin âiâiñangât sâip. Nâmbutñâ kâmut zenğât galem a. Nâmbutñâ siñgi âlip kwâkâm ziñgâ a. ¹² Zo zâkkât siñgi a gakârâpñâ mem kubikziñgâm ândinatkât sâip. Kore nep zo tuugindâ Kristogât ken bet sot bonñâ lâmbatpapkât a yatâ zo nâmbarip.

Siñgi âlibân mân lorinat.

¹³ Zo yatâ op siñgi âlip topñâ sot Anutu nanñangât topñâ nângâm kwâtâtem um kânok utnat. Siñgi âlibân ândim lâmbatnatkât sâip. Lâmbatñâ Kristogât tobat yatâ op ândinat. ¹⁴ Nen katemp maik yatâ mân op ândinat. Wangât, Sarâ a ziñ um gulip kwatniñgânamp upme, zorat. Sarâziñandâ pibâ yatâ mân mem kâbakñeniñgi kâtigem kinat. ¹⁵ Itâ op ândinat. Nen umniñandâ a gâsâzângom den bonñigâk dâzângonot. Yatâ op ândeindâ mâtâp zo mo zo tirâpñangoi zoren ândim kâukniñ Kristo, zâkkâren târokwap kin lâmbatnat. ¹⁶ Zâkkâren târokwâindâ sânamniñandâ sipapagoi sâkniñ

kânok opmap. Oi torerâpnâ opnâ imbanâ zemningap sot nep sâm ninjip dâp nep tuumnâ umnâ gâsâyagom sâk kânok lâmbatnat.

Kwakmak mân ândinat.

¹⁷ Kembangât op tâk namin nâbarâwe, nâ den nâi dâzângobâ. Um kâtik a, zen nângânângâziñ kut nâi nâi yenjan pane zemap. Zen ko zengât tobat yatâ mân upi. ¹⁸ Um kâtik a, zengât um nângânângâziñ nâtâtik oip. Um kâtik op Anutugât ândiândi kândâtkum ândiwe. ¹⁹ Oi um nângânângâziñ buñ sii nalem lañ nemnâ âknjâle sot bâliñ top top âkon buñ upme.

²⁰ Epeso a, zen ândiândi yatâ ândibigât mân kwâkâm zingâwen. Kristogât topnâ sâm dâzângom ândiwen. ²¹ Den topnâ kwâkâm zingâwen oi ko Yesugâren den bon ziap, zo nângâwe. ²² Zen ândiândi sângiñâ kândâtkum umziñâ sângiñâ âknjâle sarâ zoren tâmbetkume, zo lândim pambi. ²³ Oi Kaapum nângânângâne umziñ mâñgei uñaknâ upi. ²⁴ Oi ândiândi uñaknâ mem ândibi, zo Anutugât tobat yatâ opnâ târârak sot hâlâlu muyageip.

Bâliñâ top top birânat.

²⁵ Zorat zen sarâ birâm den bonñigâk sâm âragubi. Nen buku kânok ândien, zorat op yatâ utnat. ²⁶ Kugân bâliñ mân upan. Kuk den mân mem ândina mirâsiñ geibap. ²⁷ Satangât tirek mân kwâpan. ²⁸ Mârum kâmbu opmarâwe, zen birâm betnâ nep tuum kât nalem muyagemnâ a kanpitâ âlip tânzângobi. ²⁹ Den bâliñâ lâuziñan gâbâ mân gibap. Den âlipñigâk tânagom sânetâ zorânâ a tânzângom umziñ kelikpap.

³⁰ Anutugât Tirik Kaapumnâ umbâlâ opapkât diñâ mân birâbi. Anutugât tirik Kaapum, zo zengâren undip pâip, ziap. Gâsuzingâbapkât narâknâ mâte oi Anutunâ zo eknâ gâsuzingâbap. ³¹ Kâsa den, um kâlak, umân pâpan den, den sârek, kuk den sot kut nâi nâi sumunnâ zo zengât osetziñan mân zimbap. ³² Zen buku opnâ âlip oranjâm tosa birâm ândibi. Anutu zâk yatik Kristogât op tosaziñ birip.

5

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

¹ Zen nan bârarâpnâ op ândie, zorat Anutunâ opmap, yatik op ândibi. ² Oi buku op umziñâ gâsâyagom ândibi. Kristo zâk yatik buku otniñgâm nenngât opnâ ândiândiñâ birip. Zo Anutunâ egi âlip yatâ oip. Kembangât siñi nalem une sei nâñgi âlip ompâip, zo yatâ.

³ Lañ mâman sot kut nâi bâliñâ, mân orotnâ sot a nâigât kut nâi nâi zorat âknjâle op lañ mimiñ, zorat tâtâlek den zo mân sâbi. ⁴ Den anunñoot, den lañ sâsanâ den gân yatâ sâroken zo sâne bâliñ upap. Sâiwap den sot sâm âlip den sâne dâp upap. ⁵ Zen itâ nângâne. Lañ mâman a, den sumunnâ sâme. A nâmbut zengât kut nâi nâi âknjâle op lañ mime. A yatâ zo, zen Kristo, Anutu umzik topnan tâtatnâ zo kârubi. A nâmbutnâ zengât kut nâi nâi zorat âknjâle op lañ upme, zen a zizñ lopio hurat kwapme yatâ Anutu kândâtkom umziñ hângât kut nâi nâi zoren pane zemap.

Tik kut nâi nâi anunñoot mân utnat.

⁶ Kâitzângom sarâ den dâzângone nângâne bonnâ mân upap. Bâliñâ top top zorat Anutu kukñangât bonnâ zo den ku a zengâren muyagibap. ⁷⁻⁸ Zoren zen mân betziñan mimbî. Zen mârumñan nâtâtik sot ândiwe. Zi ko Kembangâren gam âsaknâ op ândie. Zorat âsakñangât kiurâp op zâkkât tobat

op ândibi. ⁹ Âsakņangât bonņâ muyagemap, zo itâ. Umâlîp ândiândi sot târârâk ândiândi sot perâkņak den sâsâņ. ¹⁰ Kut zo mo zo utnam Kembuņâ nâņgi âlip upap mo buņâ, zen zorat nâņgâm sâlâpkum ikpi.

¹¹ Nâmbutņâ nâtâtikkât kut nâi nâi utne mân betziņan mimbi. Buņâ. Bâliņâziņâ sâm kâkņan kwatziņgâbi. ¹² Um kâtik zen kut nâi nâi tik upme, zo ekap ziren mân sâm muyagian. Zo sâm muyagia sâi ko anuņņoot opap. ¹³ Kut nâi yatâ, zo sâm kâkņan pâindâ âsakņandâ zeri zorat topņâ muyagibap. Oi kut nâi muyapņâ ziap, zorâņ âsakņoot upap. ¹⁴ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Uman zematņâ zaat. Mumuņan gâbâ zaat. Kristoņâ âsakņâ muyagem gibap.”

Um kâtik op nepkât narâk mân tâmbetkunat.

¹⁵ Zorat op ko zen ândiândiziņangât galem op ândibi. Oi mân nâņgâm nâņgâm yatâ buņâ. Um nâņgânâņgâziņoot ândibi. ¹⁶ Narâk ziren bâliņandâ laņ kârâm ziapkât narâk nâmbut mân birâm nep kâtigem tuubi. ¹⁷ Zorat um nâņgânâņgâziņ buņâ yatâ mân ândibi. Nep zo mo zo utnam Kembuņâ nâņgi âlip upap mo buņâ, zorat nâņgâm sâlâpkum ikpi.

¹⁸ Oi too kâtik nem um gulip orotņâ, zo mân upi. Zo tâmbetagoagonangât nep. Kaapum ko nâņgânanggâne umziņan piksâi ândibi. ¹⁹ Kaapumņâ mem bâbâlaņ kwatziņgi mâpâmâpâse kep mem um angâgwanğâ upi. Oi umziņandâ Kembugât kepņâ mem sâm sâtâre okņanggâbi. ²⁰ Oi Kembuniņâ Yesu Kristogât opņâ narâk dâp Anutu Ibâ kut nâi nâigât sâiwap sâm, sâm âlip kwâkņanggâbi.

²¹ Zen Kristo hurat kwâkņanggâm umņâ âwe kwaranggâm ândibi.

A ambân zengât den.

²² Ambân zen Kembugât sât lulu ândie, yatik abârâpziņ zengât op ândibi. ²³ Apņandâ ambinņangât kâukņâ uap. Zo yatik Kristo, zâk zengât kâukziņ uap. A ambân gakârâpņâ zen kiņ bikņâ ândie. Oi zâk kiņ bikņangât kubikkubik uap. ²⁴ Oi kâmutņâ Kristogât sât lumap, zo yatik ambân zen narâk dâp abârâpziņangât den lum ândibi.

²⁵ Kristo zâk umņâ kâmut gâsuniņgâm buku otņiņgip. A ziņ zo yatik umziņ âmbirâpziņ gâsuziņgâm buku otziņgâbi. Kristo zâk kâmutņâ buku otņiņgâm neņgât suup meip. ²⁶ Zâkņâ kâmut diņâ sot too sanğonniņgâm kubikniņgi salek op Anutu mâteņan hâlâlu kinatkât yatâ oip. ²⁷ Oi kâmutņâ sanğon kubikniņgi hâlâlu sot tosanîņ buņ sot neuleniņoot mâteņan nâmbanbâpkât sâm pindip. ²⁸ Oi a zen ziņ sâkziņ galem upme, yatigâk ambirâpziņ galem otziņgâbi. Nâi zâk ambinņâ dâņ galem upap, zo zikņâ sâk yatik galem oraņgâbap. ²⁹ A zikņâ sâkņâ mân kâsa okņanggâmap. Buņâ. On galem oraņgâm ândimap. Kristoņâ kâmutņâ otņiņgâmap, zo yatâ. ³⁰ Kristo zâk kâukniņâ ândiap. Oi nen kiņ bikņâ, sâkņanggât torerâp ândiengât yatâ galem otņiņgâm ândimap. ³¹ Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Zorat a nâiņâ ibâ mamņâ zâpam ambinņanggâren âi pâlâtâņ oi zet um sâk kânok op ândibabot.”

³² Den zo den sumbuņâ. Den zorat topņâ itâ nâņgan. Kristo sot kâmut, zengât op sâip. ³³ Oi den zorat topņâ nâi itâ. Ap ambin, zengât op sâip. A aksik zen sâkziņ buku otziņgâme, zo yatik âmbirâpziņâ buku otziņgâm ândibi. Oi ambân zen abârâpziņ hurat kwatziņgâm ândibi.

6

Ibâ mam sot katep, zengât den.

¹ Katep zen Kembugât op ibâ mam zengât den lubi. Zorânâ mâtâp âlipnâ.
² “Gâ ibâ mamgâ hurat kwatzikâm dinzik luban.” Den kâuknâ zo Mosegât den kâtik ekabân ziap. Oi den nâi itâ târokwap sâsânâ, ³ “Yatâ op hânân narâk kârep ândim kwâtâtiban.”

⁴ Ibâ zen nan bârarâpziņ um kâlak muyagibegât kut nâi kârâpņoot laņ mân otziņgâbi. Kembugât den dâzâņgom kubikziņgâm galem otziņgâne lâmbatpi.

A patâ sot kore a, zengât den.

⁵ Kore a zen hân a patârâpziņ hurat kwatziņgâm umziņ kânok zeï Kristo kore okņanņânat yatâ upap sâm zo yatik patârâpziņ bimbi kwatziņgâm zengât sâtziņ lum ândibi. ⁶ Hân a patârâpziņâ mâte pirik otziņgâne ziņgitne âlip upapkât buņâ. Nen Kristogât kore a sâm Anutuņâ mâtâp sâm ziņgip, zo lârņi. ⁷ Zen itâ nâņgâbi, “Nen a zengârâk kore buņâ.” Yatâ nâņgâm Kembugât nâņgâm nepziņ âkon buņ tuubi. ⁸ Zen nâņgâme. Nâi zâk kore a mo a patâ ândim kut nâi nâi âlipnâ op ândibap, zâk Kembuņâ hâuņâ yatik pindâbap.

⁹ Oi a patâ zen kore arâpziņ yatik galem otziņgâm ândibi. Oi mân zâņgom ziņgitsâbi. Kârâpņoot mân otziņgâbi. Kore a sot a patâ, zengât patâziņâ sumbemân kembu patâ op ândiap. Zâk hâtubâtu mân otņiņgâbap, zo nâņgâm ândibi.

Kâsa mân igikņâ ândime.

¹⁰ Sâm kwâkâm sâbâ. Kembugâren târokwatne imbaņâņâ zengâren zeï zo mem kâtigem ândibi. ¹¹ Oi Anutugâren gâbâ kâmbamgât hâmbâ timbâ mot mem ândine Sataņgât kâwali arâpņandâ kâitzâņgonam gane kâtigem kinbi. ¹² Zen nâņgâme. Kâsarâpniņ, zo hân a buņâ. Zen a mân igikņâ. Zen Sataņ sot wâke gakârâpņâ. Zen bâliņ op ândime. Nâtâtikkât nep a, a kutâ sot a imbaņâziņoot. Nen zen sot kâsa upmen. ¹³ Zorat nen Anutugâren gâbâ hâmbâ timbâ mot mem kâmbam narâk, narâk bâliņan kâtigem kirindâ kâsarâpniņ ziņ osiniņgâm birâm âibi.

Kâwaligât kut nâi nâi mem ândinat.

¹⁴ Nen itâ kinat. Den bonņandâ inzutniņ oi mem lap ândinat. Târarak ândiândiņandâ hâmbâniņ oi akum ândinat. ¹⁵ Lumbenâņgât siņgi âlip mem kinat. Zorânâ kipâke gine giari lârņ kâtigem kinbi. ¹⁶ Oi mamņâ patâ ko nâņgâm pâlatânâ dugumniņ oi mem kirindâ kâsa, bâliņâ mariņanņgât liņgip kâlâuņâ zo gâi kom kâbakņibap. ¹⁷ Oi pindok kâtik kutņâ kubikkubik, zo kâukniņan akunat. Oi Kaapumgâren gâbâ sâu patâ, Anutugât den, zo mem kinat. ¹⁸ Narâk dâp Kaapum wâratkum Kembugâren ninâu sâm mâpâsem ândinat. Oi laņ gulip mân ândim, âkon buņ galem oranjâm ândinat. Oi kamân dâp Kembugât siņgi a zengât op ninâu sâm ândinat.

¹⁹ Oi zen nâgât op ninâu sâm ândine Kembuņâ lâunâ mem bâbâlaņkoi siņgi âlipkât den tik zeip, zo sâm muyagibat. ²⁰ Na zorat siņgi sâsân a ândiangât tâk namin nâbone zeman. Zen nâgât op ninâu sâne keņgât buņ siņgi âlip sâm muyagia dâp upap.

Den murukņâ.

²¹ Tâk namin dap dap yatâ ândiman, zen zorat kwakpegât Tikiko, zâkñâ zengâren gamñâ zorat den sinji otzingâbap. Tikiko, zâk bukuniñ âlipñâ, Kembangât kore a sât luluñoot. ²² Zâkñâ nengât den sinji otzingâm umâlep kwatzingâbapkât sângongua gaap.

²³ Bukurâpnâ, Anutu Ibâ sot Kambu Yesu Kristo, zikñâ zen lumbe muyagezingâm nângâm pâlâtânziñ mem kâtigei buku orangâm ândibi.

²⁴ A umziñandâ Kambu Yesu Kristo gâsum lum kâpim ândimambi, zengâren tânzângozângoñ zimbap.
Zo yatik.

Pilipi zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop den.

¹ Yesu Kristogât kore a Paulo sot Timoteo, net Pilipi kamânân Yesu Kristogât singi a sot galem a sot a sâtnâ, zengât ekap zi kulemgum pet.

² Ibânij Anutu sot Kembunij Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângožângoj sot um lumbenâ zengâren zimbap.

Paulo zâk tâk namin tap Pilipi a ambân zengât op Kembugâren ninâu sâip.

³ Nâ zengât nângâman dâp Anutu sâiwap sâm dukuman. ⁴⁻⁵ Zen singi âlip nângâmñâ nen sot pâlatârj urâwen. Oi narâk zoren gâbâ ârândânj nep tuum gawen. Nâ zorat ninâu sâman dâp, zengât umâlep op Kembugâren sâiwap sâm ninâu sâman. ⁶ Oi itâ nângâm kâtigian. Anutuñâ nep âlip zengâren topkwâipñâ tuum âim ândei Yesu Kristo taki bonñâ muyagibap. ⁷ Nâ zengât yatâ nângâman. Zo topñâ itâgât. Nâ zoren singi âlipkât op den nebân tap sot tâk namin ândia zen aksik tânnowe. Oi nâ zorat umnandâ zen saazingâmap. ⁸ Yesu Kristonâ tânnogi umnandâ saazingâmap, zo perâkñak dâzângua Anutuñâ nângi bon uap.

⁹ Oi buku orotzingandâ sot um nângânângâziñ kubikangâm lâmbari kut ñâi ñâi bâlinâ sot âlipñâ zo târârak ek nângâm kubikpigât ninâu sâman. ¹⁰ Oi zen kut ñâi bonñâ ek nângâm Kristo gâbapkât um salek sot tosa buj bâbâlarj op mambât ândibi. ¹¹ Oi Yesu Kristonâ tânzângoi ândiândi târârakât bonñâ muyagine Anutugât sâtâre sot sâm âlip muyagibap.

Nâmbutñandâ pabâtgwabât op singi âlip sâwe.

¹² Bukurâpnâ, zen kwakpegât dâzângobâ. Ziren kut ñâi ñâi muyagenigip, zorâñ singi âlip laj kârâbapkât muyageip. ¹³ Nâ Kristogât opñâ tâk namâ a orâwan. Tâk namâ zorat singi orâwan, den zorâñ a kâukñâ sot kâwali a sot a torenñâ ziren ândie, zengât kindapziñan giarip. ¹⁴ Oi tâk namin yatâ ândim kâtigiangât bukurâpñinâ donjep mârûm kenğât urâwe, zen zo birâm Kembugâren nângâm pâlatârj kwap Anutugât den kenğât buj sâme.

¹⁵ A nâmbutñâ zen um kâlak otnim sâknam ninam Kristogât den zo um kâlâgân sâme. A nâmbutñandâ ko umâlep otnim sâme. ¹⁶ Umâlep otnim sâme, zen nâ singi âlip galem op tâk namin zeman, zorat umzingandâ gâsânogi sâme. ¹⁷ Nâmbutñandâ ko zâizâinj op kâsa otnim Kristogât kot sâne laj kârâmap. Zo tâk namâ kwâkñan um sâknam muyageninam upme. ¹⁸ Oi yatâ mo yatâ, sâm gulipkum sâbi mo perâkñak sâbi, zorat wangât donjep sânat. Kristogât den laj kârâm âibap, zorarâk sâtâre opman.

Paulo zâk mumuñâ sot ândiândinjâ, zorat ârândânj okñangip.

¹⁹ Oi itâ sâm umâlip nângâm ândibat. Zen nâgât op ninâu sâne Yesu Kristogât Kaapumñâ betnan mei olañnine ândibat. ²⁰ Nâ itâ upatkât otnigi ândian. Nâ narâk ziren kenğât sot anjan sâsâli mân upat. Umnâ zâkkâren pam kore okñangâm ândibat. Op gâwan, zo yatâ op ândibat. Nâ wâgân ândibat mo mumbarân a ziñâ nîkne âlip oi Kristo sâm âlip kwâkñangâbi. ²¹ Nâgât ândiândinj, zo Kristo. Nâ mumbat mo ândibat? Ñâi mo ñâigât ârândânj otnigap. Mumbatñâ kut ñâi âlipñâ mimbat. Hângât kâbâ yâmbât zo birâm sumbemân kut ñâi âlip zo mimbat. Zorat nânga sâtârenjoot uap. ²² Ka

hânân târokwap ândibat zo ko hânân nep tuuga bonnâ muyagibap. Zorat nâ um zagât uan. Nâi mo nâigât bâbâlanj upâ. ²³ Nâi mo nâigât ârândân otnigap. Hân zi birâm Kristo muyagem zâk sot ândibatkat âknjâlian. Zâk sot ândibat, zorat nânga sâtârenjoot uap. ²⁴ Ka zen mandu upegât hânân târokwap ândia âlip upap. ²⁵ Oi zorat itâ nângan. Nâ mân mom zen sot ândibat. Nâ betziñan mem ândia nângâm pâlâtânziñ gwâlântensâi sâtâre op ândibi. ²⁶ Zengâren gamnjâ ândia nâgât op Yesu Kristo sâm âlip kwâkñangâm ândim zâibi.

Tânagom ândiândiñ nep tuunat.

²⁷ Zen umziñ mindum ândibi. Oi saagua op Kristogât sinji âlip zo târârak mem kinbi. Zen Kristogât a gakârâpnâ ândie, zorat yatâ op ândine dâp upap. Zen um kânok opnâ tânagom kin sinji âlipkât ândiândi nep tuune ga zingitpat mo kârebân ândim singiziniñ nânga âlip upap. ²⁸ Tânagom kin kâsarâpziñâ zengât kenjât mân op ândibi. Zen yatâ utne Anutuñâ zâk kâsaziñ birâziñgâm zen gâsâzângobap, zorat topnâ muyagei ek nângâbi. ²⁹ Anutuñâ zen Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâbigât sâip. Oi zorik bunjâ. Zâkkât opnâ sâknam nângâm kore okñangâbigât nângâziñgip. ³⁰ Nâ mârur sâknam nep topkwap tuum ândia nigâwe. Oi irak zi yatik sâknam kwâkñan tuuga singinâ nângâme. Oi zen yatik sâknam kwâkñan sinji âlip nep tuum ândim kâtigibi.

2

Um Kânok op buku utnat.

¹⁻² Zengâren gâbâ Kristogât opnâ umziñ tânagom sot Kaapum sot op târotâro sot buku orot zo yatâ ziap? Um bâbâlanj orot zo yatâ ziap? Mo zen Kristo sot pâlâtân utnetâ umziñ saamnjâ kâtikñan kwapmap? Zo yatâ ziap oi ko um nângânângâziñ mâpotpi. Oi umziñ kânok oi zorarâk nângâm ândibi. Zen yatâ utnetâ sâtâre kwâkñan ândibat. ³ Zen zâizâin op sâk mâmeyân mân upi. Gâ gikâ umgâ mem gemnjâ bukugangât nângâna zâibap. ⁴ Gâ gikangât kut nâi âlip upapkât bunjâ, bukurâpkâ zengât kut nâi âlip upapkât ârândân nângâban.

Yesuñâ mâtâp lânjip, zo yatik lânjnat.

⁵ Yesu Kristogât nângânângâ zeip, zo yatik zengâren zimbap. ⁶ Zâk Anutuyâk op ândeipnâ Anutu tobat ândian sâm mân angân kârip. ⁷ Zâknâ kut nâi zo kwâkâm pam kore a zengât tobat op a tobat yatâ muyageip. ⁸ Oi tobatnâ ikne a tobat yatâ oip. Zâk a giginjâ op ândim sât luluj mâtâpnâ lânj ândimnâ moip. Mumunjâ mâte oi poru nagân mumbapkât mân angân kârip. ⁹ Yatâ oipkât Anutuñâ mem zâi a zâizâinjâ patâ kwânângip. Kwânângâmñâ kut sinjinâ lanj kâram a zengât kotsinji, zo mâpot mem kinbapkât sâm pindip. ¹⁰ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan ândime, nen aksik patâ Yesugât kut nângâm hânân gei pindiñsânat. ¹¹ Oi lâuniñandâ itâ sânat, “Yesu Kristo, zâknâ Kembu patâniñâ ândiap.” Yatâ sâm Anutu Ibâ sâm âlip kwâkñangânat.

Âlip utnatkât kâtiginat.

¹² Bukurâpnâ, zen âsâbânj sâtnâ lume. Zen sot ândiyâk bunjâ, kârebân ândia zo yatik otnime. Zo yatâ op kubikkubikziñangât bonnâ muyaginam zikñik zikñik kâtigibi. Zorat umziñ kenjât op sânam kwâtkwât op kâtigibi.

¹³ Wangât, Anutu zikņak umziņan nep tuugi um bâbâlan op sâtņâ lubigât imbanâ zingâmap, zorat. ¹⁴ Zen kut ņâi ņâi upme, zo âkon sâm sot um zagârân mâsimâsikâ mân upi. ¹⁵ Zen yatâ opņâ Anutugât nan bârarâp tosa buņ sot um salek op ândibi. A gâņgonâ narâk ziren ândie, zengât osetziņan âsakņâ yatâ op ândibi. ¹⁶ Âsak yatâ op ândiândigât den ziņ mem ândim a ambân dâzâņgobi. Yatâ utne Kristo takâtakâņ narâkņan itâ sâm zengât sâtâre upat, “Sâknam nâņgâm nep tuuwan, zorat bonņâ muyagiapkât sâtâre upat.”

¹⁷ Zen nâņgâm pâlâtâņziņâ Anutugât siņgi sâm pane ziap. Nâ zo yatik sâknâ zâkkât siņgi sâm mumbat, zorat umâlep sâtâre opņâ zen sot umâlep nâņgâbat. ¹⁸ Oi zen yatik sâtâre op nâgât umâlep nâņgâbi.

Timoteogât den.

¹⁹ Kembu Yesuņâ nâņgi dâp oi Timoteo kek sâņgongua zengâren gâbapkât san. Oi zengâren gâbâ den siņgi mem âburem ga zengât siņgi den dâtnogi umnâ diim gibap. ²⁰ A yatâ zo ņâi mân ândie. Zâk perâkņak zengât nâņgâmņâ umņandâ tânzâņgobap. ²¹ Nâmbutņâ zen ziņņangât nâņgâm Yesu Kristogât nep zo dâņ mân tuume. ²² Timoteo ândiândiņangât topņâ âlip nâņge. Nanņandâ ibâņâ beķņan memap, zo yatik nâ siņgi âlip nebân betnan memap. ²³ Oi nâ ninan yatâ mo yatâ muyagibat, zo nâņgâmņâ zâk sâņgongua gâbap. ²⁴ Oi Kembuņâ nâņgânigi ninak zengâren kek gâbat.

Epaporidito, zâkkât den.

²⁵ Nâ kut ņâi kârûm ândia zen Epaporidito sâņgongune ga tânnogip. Zâk bukunâ op betnan memap sot kâwali a bukunâ ândimap. Zâk mâburem zingâbam san. ²⁶ Oi zâk mâsek op zei zen siņgiņâ nâņgâwe. Zâkkât nâņgâm kwâkâ upegât umņâ zengâren tâi nâņgâm ândiap. Zâk zengâren gam ziņgitpapkât okņangap. ²⁷ Zâk mâsek donbep op mumbam oip. Oi Anutuņâ tângum beķņan meip. Oi zorik buņâ. Nâgâren umbâlâ muyagebapkât beķņan meip. ²⁸ Zen ekņâ umâlip upigât sot nâ yatik nâņgâm kwâkâ mân ândibatkat zâk mân angân kârâm sâņgongua gâbap. ²⁹ Zorat zengâren gâi zen umâlip nâņgânangâm Kembugât op buku okņangâbi. Zen a yatâ zo hurat kwatzingâbi. ³⁰ Zâk Kristogât nepkât mumbam op zeip. Zengât hâuņâ kore otnibapkât sâkņâ mân angân kârip.

3

Siņgi âlip kukuņ a zo zengât galem utnat.

¹ Bukurâpnâ, den ņâi sâbâ. Kembugât opņâ umâlibân ândibi. Den zo mârûm sâm dâzâņgowan. Dum zorigâk kulemgum zingâbam nâņgâm mân kwaksan. Wangât, zorâņâ tânzâņgobap, zorat.

² Zen wâu ulin zengât galem ândibi. Zen bâliņangât nep tuume. Sâkziņâ mânâņgâtme, a yatâ zo zengât galem orangâm ândibi. ³ Zo zen kwabâ kwarangâm nen Kembugât a sâme. Zo yenņâ. Nen ko Anutugât a bonņâ ândimen. Kaapumņâ otņiņgi Kembu kore okņangâmen. Oi Yesu Kristo sot pâlâtân upmen. Oi nâņgâm pâlâtâņniņâ zo sâkkât zoren mân pamen. ⁴ Nâ sâkkâren târokwapâ sâm âlip opam. A nâmbutņâ zen sâkkâren târokwapme. Nâ yatâ upâ sâm walâziņgâbam. ⁵ Zorat topņâ sâm muyagibâ. Nâ muyagem sirâm nâmburân zagât zia karâmbuņan kwabânowe. Nâ Isirae a kâmurân gokņâ, Benyamîngât kiuņâ. Nâ Yuda a, Yuda zengâren gâbâ âsagiwan.

Nâ Parisaio a op Mosegât gurumin den lum ândiwan. ⁶ Kâtiknangât op Kembugât kâmut, zengât kâsa orâwan. Kembugât gurumin den zo perâknyak lum kwâtâtewan. Oi târarak mâtâp lân ândiwan.

Paulonâ Kristogât op kut nâi nâi birip.

⁷ Oi nâ mârûm kut nâi nâi mem ândim nânga bon oip. Bet ko Kristogât opnâ nânga yennâ oip. ⁸ Perâknyak, nâ Kembunâ Yesu Kristo, zâkkât topnâ ek nânga bon oi kut nâi nâi mârûm orâwan sot nâmbutnâ pisuk patâ, zorat nânga yennâ uap. Nâ Kristo sot pâlâtân upat sâm kut nâi nâi sânginâ eksa iisâk yatâ oi birâwan. ⁹ Nâ gurumin den lum târarak upatkât bunâ. Kristogâren nângâm pâlâtân kwap tosanâ buy ândiandin, zorat otngap. Nângâm pâlâtân zo Anutugâren gok. Zâknâ nângi tosanâ buy upapkât san. ¹⁰ Nâ Kristo sot pâlâtân ua zaatzaatnangât imbanâ nâgâren muyagei zâk sâknam nângip, yatik nângâbat. Yatâ opnâ moip, zorat holi muyagibat. ¹¹ Yatâ op âim mumunon gâbâ zaatpat, zorat otngap.

Kâtigem âim kikerân âi gâsuanat.

¹² Nâ ninangât itâ mân san, “Paulo nâ sârârâk kârâm mârûm kikerân ga gâsuan.” Bunâ. Ka Yesu Kristonâ nâ gâsunigipkât kiket gâsubam sârârâk kârâm âiman. ¹³ Bukurâp, kiket muyagem gâsuan, ninangât nânga yatâ mân uap. Zitâ opman. Kut nâi birâwan, zo kândâtkoman. Oi kut nâi mâtenan kinzap, zo mimbatkât kâtigem. ¹⁴ Oi Anutunâ Yesu Kristogât op diinigi sumbemân âibatkat op kiket âi gâsubat.

¹⁵ A um nângânângânin lâmbarip, nen aksik zo yatâ nângâm ândinat. Oi a nâmbutnandâ kut nâigât nângâne mâtâp nâi opmap oi ko Anutunâ mâtâp âlip tirâpzângoi ek nângâbi. ¹⁶ Mâtâp lân gawen, zorik lân âinâ.

Nen sumbem kamângât bonnâ ândinatkat ninjip.

¹⁷ Bukurâp, nâ mâtâbân kândom otzinga zen yatik mâtâp zirenâk molinim lânbi. A nâmbutnâ yatik ândim kândom otzingâme, zengâren sinzin ek ândibi. ¹⁸ A donbep zengât dâzângom gâwan. Zi isem umbâlâ op dum dâzângobâ. Zen Kristo poru nagân kukuñâ, zâk kâsa minangâme. ¹⁹ A zo, zin tâmbetagoagonangât sinji ue. Zen tep kâmbozinandâ kembu otzingâmap. Oi anjunpoot zorân umâlip kwatzingâmap. Hângât kut nâi nâi, zorarâk nângâm ândime. ²⁰ Nen ko sumbem kamângât bonnâ. Oi zoren gâbâ nengât kubikkubik a, Kembu Yesu Kristo, zâknâ ga gâsânângobapkât mambât ândimen. ²¹ Zâk a sot kut nâi nâi mem gemnâ ziknâ ombenon nâmbanbapkât imbanâ zemnangap. Zâkkât imbanâ zorânâ sâknin giginâ melâni zik sâk yatâ neule âsakpoot upap.

4

Paulogât berân mâme a, zengât den.

¹ Bukurâpnâ, nâ ga zingitpatkât nângan. Umnâ zengâren kinzap. Nâ zengât sâtâre opman. Zen Kembu sot pâlâtân op kâtigem ândibi.

² Eudodia sot Sintike, ambân zagât zo zet Kembugât op um kânok op ândibabot. ³ Oi betnan memmat, gâ ambân zagât zo betziknâ mimban. Zet sot Kelemento sot buku nâmbutnâ, zen sinji âlipkât nep tânnone tuuwen. Kutzingâ ândiandi kâtikkât ekabân ziap.

Sâm bâbâlaj den.

⁴ Zen Kembangât op umâlip nângâm sâmbâ âlip kwâkwanjâm ândibi. Nâ dum sâbâ. Zen sâtâre op ândibi. ⁵ Zen um lumbenâ sot um lâklâk ândine a zinj zingit nângâbi. Kambu takâtakânjângât narâk mâte otninjap. ⁶ Kut nâi nâi zorat mân nângâm kwâkâ upi. Umziņan den topnâ topnâ zei Anutu dukubi. Oi sâiwap sâmbâ dukubi. ⁷ Oi Anutugâren gâbâ um lumbenâ, zo a nângânângâniņ walâmap. Yesu Kristogât op um lumbenâ zorânâ nenjâren kwâlâlâksâm zimbap.

⁸ Oi bukurâp, den nâi sâbâ. Kut nâi nâi bonnâ sot hurat kwâkwat, kut nâi nâi târâraknâ sot saleknâ, kut nâi nâi tobat âlip sot hikpârâknoot, kut nâi op kwâtâkwâtâtiņ sot umâlip muyagime. Kut nâi nâi zo aksik nângâm ândibi.

⁹ Nâ den dâzângom tirâpzâņgua ek nângâwe, zorik op ândine Anutu, lumbenâ mariņandâ zen sot ândibap.

Paulo yatâ mo yatâ ândei âlip oip.

¹⁰ Zen betnan miegât Kembangâren umâlip patâ nângan. Zen mârum nâgât nângâm betnan minam mâtâpkât kwagâwe, zo nângan. ¹¹ Nâ kut nâi kârum mân san. Nâ kut nâi nâi kârumnâ yen ândian, zorat nânga mân bâliņ opmap.

¹² Nâ giginj op ândiândiņ mo gom sambe zemniņi ândiândiņ, zo yatâ âlip ândibam. Tepkât op ândiândiņ mo gomsambe kwâkwan ândiândiņ mo puyân ândiândiņ, zorat topnâ aksik nângâman. Zo yatâ mo yatâ ândia âlip opmap.

¹³ Yesu Kristonâ imbanâ niņi kâtigeman, zâkkât op yatâ mo yatâ zo ândia âlip opmap.

¹⁴ Nâ sâknamân ândia zen betnan miwe, zorat nânga âlip uap.

Paulo kut nâi nâi pindâwe.

¹⁵ Pilipi kamânân gok a ambân, zen nânge. Nâ sinji âlip nep topkwap Makedonia hân birâwan, narâk zoren Yesugât kâmut nâmbut zen yen ândine zen ziiņik nâ sot târotâro op betnan miwe. ¹⁶ Oi Tesalonike kamânân ândia sâkkât kut nâi nâi zo sâp zagât nim tânnowe. ¹⁷ Nâ kât sikum nibigât mân san. Sinji âlip bonnâ zengâren muyagibapkât san. Oi bonnâ zo zengâren laņ kârâbap. ¹⁸ Ziņâ nâ kut nâi muyagem niwe, zorat sâiwap dâzângobâ.

Nine gom sambe op ândian. Epaporiditonâ zengâren gâbâ kut nâi zo mem ga niņi gom sambe op ândian. Ziņâ nâ kut nâi otniwe, zorat nânga Kambu oknângâwe yatâ uap. ¹⁹ Oi Kambuņâ zorat nâņi âlip uap. Oi Anutu, zâk gom sambe muyagemapnâ Yesu Kristogât op kut nâi nâi donjâp zingit kut nâi mân kârum ândibi. ²⁰ Oi Anutu Ibâniņâ, zâkkâren sâmbâ âlip zinzij zem zâimâmbap. Perâkņak.

Den muruknâ.

²¹ Yesu Kristogât opnâ nângâziņan. Zo Yesugât sinji a dâzângom nanjâbi. Bukurâp nâ sot ândime, zen nângâziņge. ²² Kembangât sinji a Roma a kutâ Sisagât kiņ top ândie sot Kembangât sinji a nâmbutnâ, zen aksik nângâziņge.

²³ Kambu Yesu Kristogâren gâbâ tânzâņgozâņgoņandâ um dâpziņan zimbap. Perâkņak. Zo yatik.

Kolosai zengât ekap Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹⁻² Bukurâpniknâ, Kembugât singi a Kolosai kamânân Kristo sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum zinget. Paulo nâ Anutugât sâtkât op Yesu Kristogât op Aposolo orâwan. Nâ sot Timoteo, net zengât ekap zi kulemgum zinget. Anutu Ibâniñangâren gâbâ tânzângezângeonj sot um lumbe zengâren zem zimbap.

Kolosai zengât op sâiwap sâmarâwet.

³ Ninâu sâmet dâp net Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât Ibânâ Anutu, zâkkâren zengât op sâiwap sâm ninâu sâmet. ⁴ Zen Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâwe sot Kembugât singi a kamân nâmbutñan gâbâ gane buku otzingâme, zorat sâiwap sâmet. ⁵ Sumbemân ândiândi kâtik zengât singi pâipkât zo minam um bâbâlanj op mambât ândime. ⁶ Anutugât tânzângezângeonjngât den, den bonñâ, zo zengâren gâi nângâne zengâren bonñoot oip. Zo yatik singi âlip zo hân dâp muyagem lanj kârâm âim bon opmap.

⁷ Bukuniñâ âlipñâ Epapara, Kristogât kore a op ândim den sâmap. Zo yatik opmap, zâknâ singi âlip dâzângeoi nângâwe. ⁸ Oi Kaapumñâ umziñ kubigi umziñâ gâsâyagom ândie. Epapara zâk zorat sinjñâ dâtnâkoip. Zâk zengât op nep tuumap.

Kolosai zengât op ninâu sâwet.

⁹ Oi net zengât den singi zo nângâm zobik topkwap zengât op ninâu sâm gamet. Anutunâ sâi Kaapumñâ den topñâ sot nângânângâ zingî Anutugât den nângâm kwâtâtibigât ninâu sâmet. ¹⁰ Kembunâ yatâ otzingi Kembugât a târârak ândine zingiri dâp upap. Oi âlipñangât nep top top, zo tuum bonñâ muyagibi. Oi Anutugât topñâ nângâm birañbi. ¹¹ Anutu zâk imbanâ marinâ. Zâk imbanâ âsakñoot zorânj kâtikñan kwatzingi kâtigem ândine kwâkziñan kut nâi nâi yâmbât zari mân lorem kin um bâbâlanjâk op sâiwap sâm dukubi. ¹² Oi Ibâniñj u âsakñan ândiap, zâknâ ândiândi kâtikkât singi kwatningip. Zo Kembugât singi a nenğât singi upapkât sâi ziap. Zen zorat nângâm um bâbâlanjâk op sâiwap sâm dukubigât ninâu sâmet. ¹³ Anutu zâk nâtâtik mariñangât bikñan gâbâ mâkâniñgâm nanñangât kinj topñan nâmbarip. ¹⁴ Nanñâ zâk tosaninangât sânğânñâ pam bâliñan gâbâ mâkâniñgip.

¹⁵ Anutu Ibâ, zâk mân igikñâ. Ka nanñâ Anutugât holiñâ sot topñâ muyageip. Mârum hân kwâkñan kut nâi nâi mân muyagei nanñâ kândom muyageipkât kâukniñ ândiepnjak ândiap. ¹⁶ Anutunâ sâi nanñandâ a top topñâ sot kut nâi nâi sumbemân sot hânân zo muyageningip. Igikñâ sot mân igikñâ. Sumbem a âlipñâ imbanâziñoot sot Satanj sot sumbem arâpnâ bâliñâ imbanâziñoot. A kutâ sot zâizâiñj zo aksik patâ nanñangât imbanandâ muyageizingip. Oi zo zâkkât singi muyageizingip. ¹⁷ Mârumñan a sot kut nâi nâi mân muyagei zei nanñâ kândom muyageip. Oi zâk zobâ ândim gâip. Nanñâ zâk a sot kut nâi nâi zorat galem a sâtnâ op ândiap. A sot kut nâi nâi zo zâkkât bikñan zem gâmap. ¹⁸ Kinj bitniñangât kâukñâ ândiap, zo

yatik Yesugât kâmut ândien, nen Yesugât kiŋ biknâ ândeindâ zâk kâukniŋâ ândiap. Zâk ândiândi niŋgi zâkkât kâmurân ândien. Nannâ zâk mârumŋan gâbâ kândom op mumuŋan gâbâ zaarip. Zâk a sot kut nâi nâi aksik zorat kâuknâ upapkât mumuŋan gâbâ kândom otningâm zaarip.

Yesuŋâ nen Anutu sot buku utnatkât diiningip.

¹⁹ Anutuŋâ ziknâ imbanâ sot ândiândiŋâ sot holiŋâ nanŋangâren dâbâk zimbapkât nâŋgi dâp oip. ²⁰ Oi a sot kut nâi nâi hânân sot sumbemân Anutu kâsa okŋangâm ândiwen, nen Anutu sot buku utnatkât nannâ sâŋm pindi poru nagân moi gilâmŋandâ lumbenâ muyageningip.

²¹ Kolosai a ambân zen mârum Anutu kâsa okŋangâm ândiwe. Zen Anutu kândâtikum ândiwe. Nâŋgânâŋgâziŋ bâlŋi oi laŋ gulip ândim bâlŋiŋâ top top op ândiwe. ²² Ka Kristonâ um salek kwatziŋgi Anutu sot buku op zâkkât mâtenŋan hâlâlû sot tosa buŋ ândibigât a yatâ opnâ poru nagân moip. ²³ Zorat zen Yesugâren nâŋgâm pâlâtân kwâkŋangâm kâtigem kinbi. Den siŋgi âlip muyagem ziŋgip, zo gulip opapkât mân loribi. Siŋgi âlip zorat bonnâ minam um bâbâlanâk op mambât ândibi. Zen yatâ utnetâ Yesuŋâ diizingi Anutugât mâtenŋan aŋun buŋ kinbi.

Siŋgi âlip a hân dâp zengâren laŋ kârâm ariap.

Siŋgi âlip zo zen Eparanâ dâzângoip. Oi zenâk buŋâ. Siŋgi âlip zo a kamân dâp dâzângom arindâ nâŋgawe. Paulo nâ nep zorat kore a orâwan. Oi nâ Kolosai zengât op sâknam kwâkŋan ândiman.

²⁴ Kristonâ a kâmutnâ nengât kâukniŋ ândiap. Oi nen ombenŋan kiŋ biknâ yatâ ândien. Oi Kristo zâk kâmut patâ nengât op sâknam nâŋgip. Sâknam torennâ nâi nâŋgânâŋgân ziap, zo kwâknan zâibapkât sâip. Zorat nâ umâlip op zengât op sâknam kwâkŋan ândiman. ²⁵ Anutuŋâ nep sâŋm nigi zâkkât kâmut zengâren kore op ândiwan. Kore otziŋgâm ândibat sot a hân nâin goknâ siŋgi âlip dâzângom nanŋabatkât sâŋm nigip. ²⁶ Siŋgi âlip den zo narâknâ narâknâ ekapŋoot zei mân nâŋgâm ândim gawe. Ka narâk ziren Anutu ziknâk zâkkât siŋgi a nen sâŋm muyageningip. ²⁷ Oi den mârum tik zeip, zo a hânŋâ hânŋâ muyageziŋgâbapkât Anutuŋâ nâŋgi âlip oip. Den zo bonŋoot sot âsakŋoot. Oi den zorat topnâ itâ. Kristogât Kaapumŋâ umziŋan ândiapkât sumbemân zâim neule âsakŋoot ândibigât mambât ândie. ²⁸ Nen a ambân Kristogât topnâ sâŋm muyageziŋgâmen. Oi girem den dâzângomen. A pisuk patâ zen Kristo sot pâlâtân op mem kâtigem nâŋgânâŋgâziŋ yâmbârem gwâlantenŋsâbapkât yatâ upmen. ²⁹ Zen Kristo sot pâlâtân op kâtigem upigât Kristonâ imbanâ nigi kâtigem sâknam nep tuuman.

2

¹ Kolosai zengât op kâtigem sâknam nep tuuman, zorat dâzângua nâŋgânek. Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie sot Laodikea kâmânân ândie, zengât op ninâu nebân kâtigem tuuman. A nigawe sot a mân nigawe ârândân. Zengât op nebân sâknam patâ nâŋgâman. ² Zen Anutugât den tiknâ zeip, zorat topnâ nâŋgâm kwâtâtibigât nep tuuman. Zen nâŋgâm kwâtâtem umziŋandâ gâsâyagoi um bâbâlan op kengât buŋ ândibi. ³ Yesu Kristogâren den nâŋgânâŋgâ sot top nâŋgânâŋgân mamnâ ziap. Oi zâk nâŋgânâŋgâ niŋgi den bonŋangât topnâ nâŋgâmen. ⁴ A nâmbutnâ ziŋ um gulip kwatziŋgâbegât yatâ san.

⁵ Nâ zengât nângâm ândiman. Nâ sâknandâ zen sot mân ândiman. Kârebân ândiman zo ko umnandâ ko zen sot ândiandâ Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâm târoyagom ândine zîngitnâ umnâ âlip uap. ⁶ Zen Kristo sot pâlâtân urâwe, zo yatik zâk sot pâlâtân op ândibi. ⁷ Den bonnâ mem ândim zâkkâren pâlâtân op kinbi. Zen yatâ opnâ topnâ nângâm kwâtâtibi. Mâtâp tirâpžangowe, zo lân kâtigem sâiwap sâm ândine zâkkâren zâibap.

Kristo sot pâlâtân op ândim umgât gom sambe mân kârunat.

⁸ A zîñâ zo zengât arâpziñâ upigât den kelâkñoot dâzângom um gulip kwatziñgâbegât umziñ galem oranjâm ândibi. Den zo ayân gâbâ nângânngâ den, sarâ, yenñâ. Den zo sâkurâpziñangât den pat yatâ. Den yatâ zo Kristogâren gâbâ mân muyageip.

⁹ Kristogât sâkñan Anutugât holiñâ sot ândiândiñ sot imbanâ piksâm zeî ândimap. ¹⁰ Kristo zâk a kutâ zâizâiñ sot kembu patâ otniñgâm ândiap. Sumbem a âlipnâ sot bâliñâ sot wâke top topnâ imbanâziñoot, zen ombenjan ândie. Oi zâkkât sinji a nen zâk sot pâlâtân oindâ ândiândi nenngâren piksâm sambâlem ziap, zorat zen umgât kut nâi nâi zorat mân kârume. ¹¹ Zen Kristo sot pâlâtân utne umziñan bâliñâ zeip, zo sanjorip. Zen sâgân kwabâyagowe, zorat buñâ. Zen ândiândi sângiñâ sâmbum pam Kristogâren pâlâtân urâwe. ¹² Tooyân sanjonziñgâwe, zorânâ Yesugât mumunjan târokwatziñgip. Oi Anutu zâk imbanangât Kristo mumunjan gâbâ mânggeip. Imbanâ zo yatik nângâm pâlâtân kwapme, zengâren zari Yesugât zaatzaatjan târokwatziñgip.

¹³ Zen mârum bâliñâ op um mumunâ ândine Anutuñâ tosaziñ birâmñâ Kristo sot mângziñgi ândie. ¹⁴ Oi tosaziñangât den ekabân zeip, zo moloñâ poru nagân mândi buñ oip. ¹⁵ Yatâ opnâ Satañ sot wâke zâizâiñ sot imbanâziñoot timbâ kâmbamziñ mem kom sâmbum a ambân mâteziñan topziñ sâm muyageip. Zâk poru nagân yatâ oip.

A zîñ um gulip kwatziñgâbegât gasâniñ kârâm ândinat.

¹⁶ A zîñ nalem nâmbutnâ birâm ândibigât mo Yuda zengât kendon patâ mo mâik tâtatñangât, zorat den sâkziñan sâne mân nângâbi. ¹⁷ Wangât, kendon zo bonnâ buñâ. Bonnâ bet muyagibap. Zorat bet muyagibap, zorat dâp zorâñ kândom gâip. Bonnâ ko Kristogâren ziap. Oi zen zâk sot pâlâtân upme. ¹⁸ A nâmbutñandâ sâkkât âkñale bâliñâ pâke kwâtnam sâkkât kendon ândim sumbem a mâpâsibigât sâme. A yatâ zo, zîñ kut nâi nâi uman ekñâ zorat nângâne bon opmap. A yatâ zo, zen sâkziñ lanj mem zâi pam den bon buñ, zo dâzângom ândime. Nângânngâziñâ zo ko ayân gâbâ âsageip. A zo, zen Kristo sot pâlâtân mân upme. ¹⁹ Kristo zâk kâukniñâ. Nen kiñ bikñâ yatâ. Oi kâukñan gâbâ sâñâmñandâ pâuksâm gem bonnâ mem kâtikñan kwap saaniñgâmap. Oi Kristo zâk um dâpkât nalem niñgâm tânnângoi lâmbatnatkât imbanâ zemñangap. Anutu zâk yatâ nângâm kubigi ziap.

Kâsâp den a umân muygeip, zo mân nângânat.

²⁰ Zen Kristo mumunjan târokwapñâ hângât den kândâtkuwe. Oi ândiândi sângiñâ kândâtkomñâ dabân hângât a yenñâ yatâ ândim agât den lume? ²¹ A zîñ den itâ sâne lume, “Zi mân gâsuban. Zi mân imban. Zi mân mimban.” ²² Kut nâi nâi zo buñ opmap, zo mân tâmbetgobap. Zorat opnâ wangât mân nimbi, mân mimbi sâme? Den yatâ zo Anutugât den buñâ. Den zo a zîñ umziñan nângâm sâm kwâkâyangâme. Zorat a zîñ den yatâ zo sâne mân

nângâbi. ²³ A yatâ zorân den nângânângâ tobat upme. Ka den sâme, zo bonjâ bujâ. Zo top nângânângânângât den bujâ. Zen sâkkât âknjâle zorat pâke kwâtnam sâkkât kendon ândime. Sâkziņ mem geinam sâne den zorân den bonjâ yatâ opmap. Ka yatâ zorân bon bujâ. Zorânâ sâkkât âknjâle pâke mân kwâpap.

3

Sumbemân zâim ândiândiņ, zorat nângânat.

¹ Kristo zâk mumuņan gâbâ zaatjâ sumbemân zâi ândiap. Oi zen Kristo zaatzaatņan târokwarâwe. Zorat urâ Anutugât âsanjâ bongen Kristonjâ den nângâm ândiap, zorarâk nângâm ândibi. ² Hânân den sâm âragume, zorat bujâ. Sumbemân den âlipjâ nângâm ândie, zorat nângâm ândibi. ³ Zen Kristo mumuņan târokwarâwegât a mumuņâ yatâ hân a zeņgât den bâliņâ zo mân nângâm ândibi. Wangât, ândiândiziņ zo Kristo sot Anutugâren tik ziap, zorat. ⁴ Oi Kristo zâk ândiândiņ mâriniņandâ taki zen yatigâk zâk sot ârândân âsakņâ neuleņan muyagem ândibi. Zen zorat op nângâm ândibigât san.

Um sângiņâ lândim pânat.

⁵ Zen sâkkât âknjâle bâliņjâ zorat kendon ândim kut ñâi ñâi itâ zo birâbi. Laņ mâman, kut ñâi ñâi mân orotjâ sot sâkkât âknjâle bâliņjâ. A ñâigât kut ñâi ñâi zorat âknjâle mân upi. (A ñâigât kut ñâi ñâiņangât âknjâle orot, zo Anutu kândâtkum umziņ ñâigâren pâpanjâ yatâ.) ⁶ Um kâtik a ziņ bâliņjâ zo aksik upmegât Anutuņâ hâuņâ ziņgâbap. Oi Kristogât kâmut Kolosai kamânân ândie, zen mârurum kut ñâi bâliņjâ top top zo op ândiwe.

⁷⁻⁸ Narâk zi ko kut ñâi ñâi bâliņjâ zi aksik birâbi. Kuk sot den sârek, um kâlak, mem ge kwâkwat den sot den bâliņjâ. ⁹ Sarâ mân sâbi. Um sângiņâ sot orot mâme gâņgoņâ zo lândim pegât zo aksik birâbi. ¹⁰ Oi um uņakņâ zo Anutugâren gâbâ mem ândibi. Um uņak Anutuņâ muyageip, zo kubigi nângânângâ sot opņâ zikņâ holi yatâ muyagem ândiap. Zen Anutugât topņâ nângâm kwâtâtem ândibigât yatâ oip. ¹¹ Zorat kâsâp ândiândiņ zo âkip. Yuda a sot Grik a, kwabâ kwarangâwe sot mân kwabâ kwarangâwe, saru a mo barâ a, kore a sot a patâ zo aksik patâ Kristonjâ mâpotniņgâmņâ kâukniņâ ândiap. Oi nen aksik zâkkât ombenjan dâp kânok ândien.

Nen Kristo sot pâlâtâņ urâwengât siņgi âlip lum ândinat.

¹² Anutuņâ umņandâ gâsuziņgâm buku otziņgâm gâsum sâlâpzâņgoip. Zorat zen itâ upi. Um lâklâk op buku upi. Zen umziņ gigiņâ oi um sânduk ândibi. Siņgi âlip lum ândim âkon mân upi. ¹³ A ziņ bâliņ otziņgâne zorat hâuņâ mân otziņgâbi. Osetziņan tosa ñâi muyagei birâm kândâtkum ândibi. Kembuņâ tosaziņ birip. Zen yatik bukurâpziņangât tosaziņ birâbi. ¹⁴ Oi kut ñâi ñâi zo opņâ walâm umziņandâ gâsâyagom ândiândiņ, zo mem kâtigem ândine zorânâ mâpotziņgi um kânok upi. ¹⁵ Oi Kristo sot pâlâtâņ op ândine zâkkâren gâbâ um lumbe zorânâ umziņan nep tuubap. Zen lumbe opņâ um kânok op ândibigât Anutuņâ diiziņgip. Oi zâkkâren sâiwap sâm ândibigât nâņgip. ¹⁶ Kristogât den osetziņan laņ kârâbapât kâtiņibi. Oi nângânângâ den top topņâ kwâkâyangâm galem orangâm ândibi. Yatâ utnetâ Kaapumņâ mem bâbâlaņ kwatziņgi mâpâmâpâse kep sângiņâ sot siņgi âlipkât kep mimbi. Umziņandâ Anutugâren sâiwap sâm, sâm âlip kwâkņangâm mimbi.

¹⁷ Zen Kristogât kâmut gakârâpnâ ândie, zorat nângâm den mo nep utnam dânjâk upi. Zen zo yatâ utne âlip oi Kembu Yesugât kutsinginjâ laj kârâbap. Zen yatâ op ândibigât Kristonjâ imbanâ zingâbap. Zorat Anutu Ibâniy sâiwap sâm dukubi.

¹⁸ Zen Yesu Kristo sot pâlâtân urâwenjâ ândiegât itâ op ândibi. Ambân zen abarâpziņgât ombezinjan ândim sâtziņ lum ândibi. ¹⁹ A zen âmbirâpziņ buku otziņgâm ândibi. Ambirâpziņ kârâpņoot mân otziņgâbi.

²⁰ Katep zen ibâ mamârâpziņ den nâi mo nâigât sânetâ lubi. Zen yatâ utnetâ Kembuziņandâ nâņgi âlip upap. ²¹ Ibâ mam zen nan bârarâpziņ zingit um kâlak upegât kubikziņgânam kut nâi kârâpņoot walâwalâņ mân otziņgâbi.

²² Kore a sot nep a, zen patârâpziņ zengât sâtziņ lubi. Zo a ziņ zingitne âlip upapkât buņâ. Kembu hurat kwâkņangâm utne dâp upap. ²³ Nep aksik zo a patâ zengârâk opņâ buņâ. Kembugât op bâbâlanjâk tuubi. ²⁴ Zen itâ nângâbi. Zen hânân Kembu Kristo zâkkât kore a op ândie. Oi nepkât sâņgânjâ sumbemân ziap, zo Kembugâren gâbâ mimbi. ²⁵ Ka nâi zâk bâliņangât nep tuugi zo yatik hâuņâ yâmbâtņâ mimbap. Kembuņâ kore a sot a patâ dâbâk otziņgâmap. Zâk hâtubâtu mân otņingâmap.

4

¹ A patâ zengât den sa nângânek. Patâziņjâ Kembu zâk sumbemân ândiap, zorat zen zâkkât nângâm kore a gakârâpziņ kut nâi nâi târâragâk dâpziņjan galem otziņgâbi.

Ninâu sâsâņangât den.

² Kolosai a, zen âsâbâņ ninâu sâm ândibi. Oi um wâgân ândim sâiwap sâm ninâu sâm ândibi. ³ Oi nenġât op ninâu sâne Anutuņjâ siņgi âlip sânatkât mâtâp muyageniņgi Kristogât den mârum tik zeip, zo sâm muyaginat. Nâ den zo dâzâņgom ândiwangât um kâtik, ziņ kâsa otnim gâsânom tâk namin nâbane ândian. ⁴ Zorat Kolosai a zen nâgât op ninâu sâbi. Ninâuņjâ betnan mine bâbâlanj op Kembugât den zo sâm muyagia dâp upap.

⁵ Kolosai a, zen um kâtik a, kândâtņan gok, zen sot kândiaņgâm gulip ândiândi mân op kut nâi nâi nângâmņik upi. Kembugât den dâzâņgonam ândibi. ⁶ Dinziņjâ kubikne sii semen yatâ naam oi dâzâņgobi. Zen yatâ opņâ a den melâņ dâzâņgonam mân kwakpi.

Tikiko sot Onesimo

⁷ Nâgât den siņgi zo Tikikonjâ otziņgâbap. Zâk Kembugât nebân bukunâ oi umnandâ gâsumap. Berân mâmeniņjâ sot Kembugât kore a sât luluņoot. ⁸ Zâk zengâren gam den siņgi otziņgâbapkât sâņgongua gaap. Um bâbâlanj kwatziņgâbapkât op zengâren gaap. ⁹ Oi bukuniņjâ Onesimo, Kembugât sât luluņ a zengâren gokņâ, zâk ârândâņ sâņgongua gamņâ kut nâi nâi ziren âsagiap, zorat den siņgi dâzâņgom naņgâbabot.

¹⁰ Bukunâ Aristako nâ sot tâk namin ândiap, zâk sot Banabagât nepâņjâ Mareko sot Yusito, kutņâ nâi Yosua, ziņâ nângâziņge. (Marekogât den mârumjan dâzâņgowan. Zâk zengâren gâi buku okņangâbi.) ¹¹ Aristako, Mareko sot Yusito, a karâmbut zo, ziņjâ Yuda a zengâren gâbâ muyagiwe. Ziņjâ Anutu um topņan ândiândiņjâ muyagibapkât nep betnan mime. Yuda a nâmbutņjâ Yesu sot pâlâtân urâwe, zengâren gâbâ nâi mân betnan mime.

¹² Oi Kolosai zengât kamânân goknâ a nâi, Epapara, Kristogât kore a, zâkkât nângânângân Kolosai a zengâren ziap. Oi zen Yesu Kristo sot pâlâtân op Anutugât dijanġât topnâ nângâm kwâtâtem lum ândibigât âsâbân ninâu sâm kâtigemap. ¹³ Zâkkât topnâ nângâmangât itâ dâzângobâ. Zâknâ zengât opnâ sot Laodikea kamânân gok sot Hierapoli kamânân goknâ Kembugât sinġi a ambân kâmut ândie, zengât op ninâu nep, sâknam nep patâ tuumap.

¹⁴ Dema sot mâsek kubikkubik a bukuniġâ Luka, zet nângâziġgobot.

¹⁵ Oi Laodikea kamânân bukuniġâ a kâmut sot Nimbasi sot kâmut zâkkât mirin mindume, zengât nângâm sâtâre opman. Den zo sapsum ziġgâbi.

¹⁶ Ekap zi a ambân sâlâpkum nângâm nanġâne ko Laodikea kamânân kâmut ândie, zengâren pane ari sâlâpkubi. Oi Laodikea zengât ekap nâi kulemguan, zo yatik zen ziġgâne sâlâpkubi.

¹⁷ Arikipo, zâk itâ dukubi, “Nep Kembunâ ġigip, zo mulunâk tuum biranġban.”

¹⁸ Den nâmbutnâ zo yen sa bukunâ nâinâ kulemgua. Ka zi ko Paulo nâ ninâ bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum paan. Nâ tâk namin ândian, zorat nâgât op ninâu sâbi. Anutugâren ġâbâ tânzâġgozâġgoġâ zengâren zem sambâlem zimbap.

Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap kânok Paulonâ kulemgum zingip.

Paulonâ zengât op Anutugâren sâiwap sâip.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Zen Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo zet sot pâlatân upme, zengât ekap zi kulemguen. Tânzângezôzângez sot um lumenâ zengâren zimbap.

² Nen âsâbân zengât op Anutugâren sâiwap sâim dukumen. Ninâu sâmen dâp zengât nângâm ândimen. ³ Zen nângâm pâlatânzingâgât op Kembu kore okjângâme. Zen umzingandâ Anutu gâsum pâlatân kwap nep tuume. Kembuninâ Yesu gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândie. Zen yatâ upme. Zorat nângâm Ibâninâ Anutu zâkkâren ninâu sâmen. ⁴ Bukurâpnâ, nen itâ nângen. Anutunâ umnâ gâsum sâlâpzângeoi gâsum sâlâpzângeoi.

⁵ Yatâ otzingipkât den singi âlip mem ga dâzângeindâ den yennâ mân oip. Zo imbanânoot sot Kaapum sot oip. Den zo nângâne umzingan giarip. Nen zen sot ândim kut nâi nâi urâwen, zorat topnâ ek nângâwe. Zengât op yatâ op ândiwen, zo nânge.

⁶ Nengât orot mâme ek nângâwenâ yatik op ândiwe. Oi Kembu zik orot mâme zo eknâ yatik moliwe. Zen singi âlip nângâm mem ândiwe. Singi âlip sâknam kwâknan mem ândine Tirik Kaapumnâ mem bâbâlanj kwatzingi sâtare op nângâwe. ⁷ Zen Kembugâren nângâm pâlatân kwâknângâne Makedonia sot Grik hânân singizij nângâm yatik urâwe.

Tesalonike a zengât den singi kamân dâp arip.

⁸ Zengâren gâbâ Kembugât den laj kârâm âi Makedonia sot Grik hânân muyageip. Oi zorik bunâ. Zen Anutu nângâm pâlatân kwarâwe, zorat den singi kamân dâp ari nângâne ninâ mân dâzângeowen. ⁹ Zen ziinjak nen zengâren ga nep tuugindâ bonnâ muyageip, zorat den singi dâtnângome. Oi zen lopio yennâ, anâ tuutuun, zo kândâtkom Anutu, ândiândi marijâ bonnâ mâte okjângâm arâpnâ urâwe. ¹⁰ Oi nanjâ Yesu mumunjan gâbâ mângep, zâk gâtâm sumbemân gâbâ gâbap. Oi narâk patin Anutu kukjângât bonnâ zo sâi nengâren mân âsâgibap. Zen zâk gâbapkât um bâbâlanj op mambât ândime. Nen zengâren nep tuugindâ bonnâ muyageip, zorat singi ziinjak nângâm nâ zo yatâ sâim dâtnowe.

2

Paulo zâk Kembunâ egi âlip upap, zorat sâip.

¹ Bukurâpnâ, zengâren ga nep tuugindâ bon bunj mân oip, zo ziinjak nânge. ² Mârum Pilipi kamânân nângom mem nâi nâi otningâwe, zo nânge. Yatâ otningâne Anutunâ betnijan mei kengât bunj zengâren gam ândiwen. Oi a donjep kâsa otningâne laj Anutugât den singi zo sapsum zingâwen. ³ Um bâbâlanj den sâmen, zo nângâm gulipkum mân sâmen. Den sarâ mân sâmen. ⁴ Zorat op Anutunâ ningiri âlip opmap. Den singi âlip sânatkât sâim ningip, zorat dâp sâmen. A zij ningitne âlip upapkât bunj. Anutunâ nengât nângi âlip upapkât sâmen. Anutu zâk umninângât top ekmap. ⁵ Zen nengât topnij

nângâme. Nen mân kâitzângomen. Mân elakzângomen. Oi zengâren kât sikumgât âknjâle mân urâwen. Zo Anutuñâ nângi ko san.

⁶ A kutâ otziñgânakât mân sâwen. Kristogât Aposolo op ândim kut ñâi ñâigât sâindâ dâp upap. Zo nângâmñâ zen mo kamân nâmbutñâ zen a kutâ otziñgânat mân sâwen. ⁷ Buñâ. Ambân ñâinjâ murarâpñâ on galem otziñgâmap, zo yatâ nen zengâren ândim galem otziñgâwen. ⁸ Neñgât âknjâle zengâren zeipkât Anutugât siñgi âlip dâzângonatkât zorik buñâ. Nen kore otziñgâm ândinam urâwen. Umniñâ zengâren kirip, zorat.

⁹ Bukurâpniñâ, sâknam nep tuum ândiwen, zo nânge. Zengâren gâbâ kut ñâi ñâi zo mân minam ñâtik sirâm nep kârâpñoot tuum ândiwen. Kanpitâ mân kwatziñgânatkât zengâren nep tuum ândiwen. Zo yatâ op Anutugât den siñgi âlipñâ dâzângowen, zo nângâme. Oi Anutu zâk yatik topniñ nângap. ¹⁰ Nen um salek sot târârakñâ, tosa buñ ândim Kembugât kâmut op ândie, zengâren nep tuuwen. ¹¹ Ñâi itâ nângâme. Ibâñandâ murarâñâ den dukumap, zo yatik niññâ den dâzângowen. Um bâbâlan den sot girem den dâzângowen. ¹² Anutuñâ zâkkât um topñan sot âsakñan ândibi sâm diiziñgâmap. Oi zen zâkkât a bonñâ op, zâkkât tobat op ândibigât den yatâ zo dâzângowen.

Kembugât den lunetâ kâsa otziñgâwe.

¹³ Nen Anutugât den dâzângoindâ nângâne a den mân oip. Zo âlip nângâwe. Zo Anutugât den. Zen den zo nângâm mem umziñan pane nep tuumap. Oi zorat nen âsâbâñ Anutugâren sâiwap sâmen.

¹⁴ Bukurâpnâ, zen Anutugât kâmut Yudaia hânân Yesu Kristogâren pâlatân urâwe, zen sot tobat kânok urâwe. Zen Yuda a ziñâ kâsa otziñgâm sâknam ziñgâwe, zo yatik zengâren kamârâpziñandâ zângom sâknam ziñgâwe. ¹⁵ Yuda a zen Propete sot Yesu Kristo zângone muwe. Oi nen yatik nângom moliniñgâbi. Zen Anutuñâ zingiri mân dâp uap. Zen a kâmutñâ kâmutñâ kâsa otniñgâme. ¹⁶ A hân ñâin gokñâ den siñgi âlip nângâbe sâm pâke kwatziñgâme. Hân ñâin gokñâ zen Kembugât siñgi a upigât âkonziñgâp. Tosaziñâ târokwap utne patâ oi tosaziñgât op Anutugât kuk zo zengâren âsageziñgâp.

Paulo zâk zengât op umñâ sisiwalonj oip.

¹⁷ Bukurâp, nen zâmbam gam narâk zi mandu yatâ op ândiwen. Sâkniñandâ ziren mâik ñâi ândien. Umniñâ ko zen sot tap ziñgitnatkât otniñgâp. ¹⁸ Oi zo ga ziñgitnatkât sâwen. Oi Paulo, nâ narâk ñâin ñâin gâbam ua Satanñâ mâtâp pâke kwap gâip. ¹⁹ Kembu Yesuñâ gâi ko nen mâtenjan kin wan mo wangât sâtâre utnatkât nângen. Nen zengâren gam nep tuugindâ bonñâ âsageip, zorat sâtâre utnat. ²⁰ Zengât op sâtâre sot umâlip upmen.

3

Paulonjâ Timoteo sângongui arip.

¹ Net zengât nângâm kwâkâ op net nikñjik Ateñ kamânân tâtat sâwet. ² Oi net Timoteo sângongoitâ zengâren gâip. Zâk bukuniñâ Anutugât nep a ândim Kristogât siñgi âlip sâmap. Zâknjâ zengâren gam nângâm pâlatânziñ mem kâtikñan kwâpam gaap. ³ Zen sâknamân ândimñâ loribegât yatâ urâwen. Zen nânge. Siñgi âlip zo sândukñâ ândim nângânatkât mân sâm niñgip. ⁴ Nen zen sot ândim den kânñan itâ dâzângowen, “Nen sâknam

nângâm ândinat.” Den sâwen, zo yatik âsageip, zo nânge. ⁵ Sarâ marijandâ kâitzângeoi nep zengâren tuuwen, zo bon buj opapkât umnâ girem oi ândiandâ mân dâp oi a zo sângungua gaap. Singi âlip dâj mem ândie mo mân mem ândie, zorat ek nângeâbapkât gâip.

Timoteo zâk âburem gâip.

⁶ Narâk ziren ko Timoteo zâk âburem gam nângeâm pâlâtân sot buku orotziñangât den singi dâtnângeoi. Oi zen neñgât donjep umâlip nângeâm. Oi nen zingitnat sâmen. Zengoot yatik nen niñgitnatkât sâme. ⁷ Bukurâpnijâ, nen ziren sâknam kwâkñan ândim zengât nângeâm kwâkâ op umniñ gwârâ oip. Nen yata ândimjâ nângeâm pâlâtânziñangât singi nângeâm umniñ diim gei ândien. ⁸ Zen yatâ op Kembu sot pâlâtân op kâtigem ândine umniñ diim gei ândinat.

Kembugât den zengâren zimbapkât Paulonâ ninâu sâip.

⁹ Zengât op Anutu mâtenjan umâlip patâ nângeâm. Oi Anutu sâiwap patâ dukoindâ dâp upap. ¹⁰ Nen zengâren ga zingitjâ Kembugât den nâmbutjâ tânzângomjâ târokwap zingânatkât âsâbân ninâu kâtikjâ sâmen. Nângeâm pâlâtânziñâ nâiyân pâton opapkât gwârâ uan. ¹¹ Oi Zorat Anutu Ibâniñâ sot Kembuniñâ Yesu zikñak diiniñgi zengâren gânat. ¹² Zengâren ko Kembuñâ tânzângoi buku op ândime, zo târokwap op zâine gwâlântesâi ziiñâ sot a nâmbutjâ zen buku upi. Nen yatik zengât upmen. ¹³ Oi Anutuñâ tânzângoi umziñ mân loribap. Oi Kembuniñâ Yesu, zâk sot singi a târârakjâ, zen sot gâi zen Anutu Ibâniñangât mâtenjan um salek, tosaziñ buj kinbi.

4

Um sumun buj, um salek ândibi.

¹ Bukurâpnâ, Kembu Yesu sot pâlâtân op den nâi sa nângeânek. Zen ândi mâmanziñ kubik ândine zingiri âlip upap, zorat dâzângowen. Oi zen yatik op ândime. Zo yatik târokwap op zâibi.

² Nen Kembu Yesugât sâtkât den dâzângowen, zorat mân kwakme. ³ Anutuñâ itâ sâmap, “Bâliñâ birâm um salek ândibi.” Oi zorat sa nângeânek. Zen lañ mâman a ambân, zengât mâtâp mân lânbi. ⁴ Zen nâi zikñik zikñik Anutugâren târârak ândim zikñâ ambinjik mem galem upap. ⁵ Um kâtik a zen Anutu mân nângeângeâm âkñâlezizangârâk ambân lañ minziñgâm birâziñgâme. Zen zo yatâ mân upi. ⁶ Nâi zâk danjon walâm bukunangâren kâmbu oi Anutuñâ zorat hâuñâ pindâbap. Den girem zo mârumjan sâm muyagem dâzângowen. ⁷ Nen um sumun ândinatkât bujâ, um salek ândinatkât Anutuñâ diiniñgip. ⁸ Zorat nâi zâk den zo birâbap zo ko agât den bujâ, Anutugât den zo birâbap. Anutuñâ Tirik Kaapum umziñang pâmâp, zo birâbap.

Um kânok op ândim nep tuunat.

⁹ Kembu zikñak buku upigât den umziñang pâmâp. Zorat zen buku upigât den donjep mân sâm kulemgunat. ¹⁰ Oi zen Makedonia hân dâp Yesugât kâmut zen buku op ândime. Zen yatik op târokwap ândine gwâlântesâbapkât dâzângowen. ¹¹ Oi den itâ sâm dâzângowen, “A ambân âkon op yen tap den lañ sâlâpkume, zen yatâ mân upi. Zen ziiñangât nângeâne giginjâ oi bitziñandâ nepziñâ tuum kâtigem ândibi.” ¹² Zen

bitziṅandâ nepziṅ tuum kâtigem ândim sambe kwâkṅan ândim mân kwakpi. Oi um kâtik a ziṅâ orot mâmezij zo ekṅâ hurat kwatziṅgâbi.

Yesu gâbapkat den.

¹³ Bukurâpnâ, zen muwe zengât a um kâtik ziṅâ isem umbâlâ upme, zo yatâ upegât dâzâṅgonâ. ¹⁴ Nen, Yesu mom mumuṅan gâbâ zaarip, den zo nâṅgâm itâ nâṅgânat, “Yesu mom zaarip, zorat Anutuṅâ zâkkât kâmut op muwe, zo mânggizingâm diizingâm zâibap.” ¹⁵ Oi ṅâi zi Kembugât den dâzâṅgonâ. Hânân wâgân ândeindâ Kembuṅâ gâbap, narâk zoren niṅâ a muwe, zo mân kâdom otziṅgâm zâinat. ¹⁶ Narâk zoren Anutugât lâmun kwamit sot Kembugât den kwamit sot sumbem a patâgât den kwamit âsagei Kembuṅâ sumbemân gâbâ gem gâbap. Gem gâi Yesu sot pâlâtâṅ op muwe, zen kâdom op zaatpi. ¹⁷ Zaatnetâ bet wâgân ândinatṅâ nen minduningâm zengâren târokwatniṅgâm unumunumân diiningâm zari sumbem kabâṅan Kembu sot kâdianṅânat. Oi Kembu sot ândim zâimânat. ¹⁸ Zen den zo sâm âragum nâṅgâm umziṅ diim gei ândibi.

5

Kembugât narâk kek mâte upap.

¹ Bukurâpnâ, narâkṅangât den zo wangât doṅbep kulemgum ziṅgânat? ² Ziṅak itâ nâṅgâme, “Mân nâṅgâm ândine kâsâziṅ ṅâtigân game yatik Kembugât narâk patâ zo mân nâṅgindâ âsagibap.” ³ Oi a zen âlip lumbenjan ândinat sâne narâk zorenâk tâmbetagoagoṅ zo muyagezingâbap. Ambân kâmbonjoot ṅâi, zâk katêp âsaâsagiṅ narâkṅâ mân nâṅgi âsagibap, zo yatâ âsagibap. A aksik zengâren zo yatâ muyagibap. ⁴ Zen ko ṅâtâtigân mân ândime. Zorat zen narâk zo âsagibabân kâsa ziṅâ game yatâ gâi mân kwakmak upi. ⁵ Zen âsakṅâ sot maagât kâmut op ândie. Zen ṅâtik sot ṅâtâtikkât kâmut buṅâ.

Narâk mân nâṅgengât um gwâlâ op nebân ândinat.

⁶ Zorat a nâmbutṅâ ziṅ uman zine zen zo yatik mân zimbi. Nen galem orangâm um wâgân ândinat. Um gulip mân utnat. ⁷ Uman zânze, zen ṅâtik uman zime. Too kâtik nem um gulip upme, zen yatik ṅâtigân too nem bâliṅ top top muyagime. ⁸ Nen ko sirâmgât siṅgi op ândienṅâ umniṅ galem op ândinat. Oi nâṅgâm pâlâtâṅ sot buku orotṅâ, zorâṅ kâmbamgât hâmbâniṅ upap. Oi kubikṅâ diiningâmap, zorat nâṅgânat. Zorâṅâ kâmbamgât irâmarâkniṅâ oi akum ândinat.

⁹ Zo itâgât. Anutuṅâ nenṅât kukṅangât siṅgi mân sâip. Kembuniṅâ Yesu Kristoṅâ kubikniṅgi zâkkât siṅgi utnatkât sâmâp. ¹⁰ Zâkṅâ nenṅât op moip. Zorat nen momṅâ mo gwâlâ ândim zâk sot pâlâtâṅ utnatkât yatâ oip. ¹¹ Zorat zen siṅgi âlip mem kâtigem ândibigât dâzâṅgone âragwârâgu op ândibi. Zen zo upme, zo yatik op ândibi.

A sâtṅâ hurat kwatziṅgâm a nâmbut tânzâṅgobi.

¹² Bukurâpnâ, nen den kâtikṅâ ṅâi dâzâṅgonâ. Zengâren sâknam nep tuume sot Kembugât kâmurân patâziṅ op ândime, zen hurat kwatziṅgâbi. Zen den dâzâṅgone, zo zengât sâtziṅ lubi. ¹³ Zen nepziṅangât op buku otziṅgâm nâṅgâziṅgâne zâibap. Oi zen um lumbe op ândibi.

¹⁴ Bukurâp, nâ kindap pâroṅ den dâzâṅgua nâṅgânek. A konam ândime, zen girem dâzâṅgobi. Siṅgi âlibân lorem ândie, zo tânzâṅgobi. Oi bâbâ

lolot ândime, zen yatik tânzângobi. Zo yatâ a otzingâm ândim um taan mân nângâbi.

¹⁵ Bâlij otzingâne hâuñâ mâkâbegât galem oranjâm ândibi. Ziinâ sot a nâmbutñâ zen kut ñâi ñâi âlipñik oranjâm ândibi. ¹⁶ Sâtâre op ândibi.

¹⁷ Âsâbârñ ninâu sâm ândibi. Mân birâbi. ¹⁸ Kut ñâi ñâi zengâren âsagei sâiwap sâbi. Zo Yesu Kristogât op sâbigât Anutuñâ sâm zingap.

¹⁹ Tirik Kaapungât kêrâp zo mân lâmuñbi. Kaapungât den mân kwâkâbi.

²⁰ Anutugât den zo sapsune nângâne yenñâ mân upap. ²¹ Den zo nângâm kâsâpkubi. Âlipñâ oi mem ândibi. ²² Bâliñâ top topñâ zo birâbi.

Mâsop den.

²³ Lumbenâ mariñâ, Anutu, zikñak sanjonzingâm kubikziñgi um salek op nangâbi. Oi kaapum sot um dâpziñ sot sâkziñ hâlâlu ze Kembu Yesu Kristo, zâkkât takâtakânñan tosaziñ buñ kinbi. ²⁴ Gâsuzingipñâ sâi kâtigemap, zâk zorat nep tuum nangâbap.

²⁵ Bukurâp, zen nenñât op ninâu sâbi.

²⁶ Yesugât kâmut zen Kembangât op buku buku op luyangâbi.

²⁷ Nâ Kembangât mâtenñan dâzângobâ. Zen ekap zi Yesugât kâmut aksik sâlâpkum ziñgâne nângâbi.

²⁸ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkñâ tânzângoi um lumbe zengâren zimbap. Zo yatik.

Tesalonike a zengât ekap zagâtñâ Paulonâ kulemgum zingip.

Mâsop sot sâiwap den.

¹ Paulo, Siliwano sot Timoteo, nen Tesalonike kamânân kâmut ândie, zengât ekap zi kulemgum zingen. Ibâniñ Anutu sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtân upme, zengât ekap zi kulemgum zingen.

² Anutu Ibâ sot Kembu Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ um lumbe zengâren zimbap.

³ Nen zengât op narâk dâp Anutugâren sâiwap sâmen. Yatâ oindâ nângâm pâlâtânziñâ zo gwâlântensâmap. Oi buku orotñâ, zorân zengâren sambâlem zemap. Oi zorat Anutugâren sâiwap sâindâ dâp upap. ⁴ Oi um kâtik a, zen sâknam zingânetâ sâknamân ândim nângâm pâlâtânziñ mân lorei kâtigem ândime. Nen zengât nângindâ âlip opmap. Oi zorat den sinji kamân dâp Anutugât kâmut gakârâp dâzângomen.

Kembu zâk hâuñangât den târârak sâm kwâkâbap.

⁵ Zen sâkziñan muyageziñgâmap, zorat itâ sâbi, “Anutuñâ den hâuñâ sâsân narâkñan kut ñâi patâ otniñgâbap, zorat dâp zi muyagiap.” Wangât, Anutuñâ zengât nângi dâp oi um topñan bagim ândibigât sâknam kwâkñan ândie, zorat. ⁶ Oi gâtâm Anutuñâ nângâm kubigi târârak ziap, zo yatâ otziñgâbap. Sâknam zingâme, zen hâuñâ yatik sâknam zingâbap. ⁷ Narâk ziren Tesalonike a ambân, zen sâknam nângâme. Ka bet ko zen nen sot yatik sândukñan ândinat. Zo itâ muyagibap. Kembu Yesu, zâk sumbem a kâmut patâ imbanâziñoot, zen sot sumbemân gâbâ gem gâi muyagibap. Narâk zoren yatâ otniñgâbap. ⁸ Zâk kârâp mem gem a Anutu mân nângânangâme sot Kembu Yesugât sinji âlip nângâm birâme, zen hâuñâ zingâbap. ⁹ A yatâ zo, zen Anutu mâtenñan gâbâ kâbakñezingâne sâknamân geim Anutu imbanangât âsakñâ mân ek ñâtâtigân ândim zâimambi. ¹⁰ Oi narâk zoren kâmut gakârâpñâ neñgâren âsakñâ muyagibap. Oi a ambân zâkkâren nângâm pâlâtân kwarâwe, zen aksik zâkkât nângâne imbanâ oi mâpâsibi. Zen den sâm muyagem dâzângowen, zo nângâm kwâtâtiwegât yatâ upi.

Zen âlipziñ upigât Paulonâ ninâu sâip.

¹¹ Zorat zengât op narâk dâp itâ ninâu sâmen. Anutuniñâ zâk gâsuzingip dâp kubikziñgi ândibigât tânzângobap. Oi imbanâñandâ tânzângom kut ñâi ñâi âlipñâ nângâm, nângâm pâlâtângât nep bonñâ muyagibi. ¹² Yatâ utnetâ Kembuniñâ Yesu Kristo, kot zorat âsakñâ zengâren âsagibap. Oi zengoot zâk sot pâlâtân op âsakñoot upi. Zo Anutuniñâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zikñâ tânzângoitâ yatâ âsageziñgâbap.

2

A nâmbutñâ ziñâ den sinji âlip birâne Yesu gâbap.

¹ O bukurâpnâ, Kembuniñâ Yesu Kristo gâi mindum kândianğânatkât den dâzângua nângâne. ² A nâmbutñâ, zen Kembangât narâk mârum gaap sâm Kaapungâren sâm mândâbi. Zo a lâuziñandik sâm târokwapî mo ekap neñgâren gaap sâm mândâbi. Zo um gulip kwatziñgânâ yatâ sâbi. Yatâ

sânetâ kwakmak sot kenğât mân upi. ³ Sarâ den yatâ mo yatâ sâ m um gulip kwatziñgâbegât galem oranjâm ândibi. Kembugât narâknâ mâte upâ sâi a donjeb patânâ sinji âlip birâbi. Oi Anutugât den kukuj a imbanjoot, zâknâ muyagibap. A zo simân tâmbetago bakât sinji. ⁴ Zâknâ zâizâinj op Anutu sot kut nâi nâi anj mâpâsime, zo kâsa otziñgâbap. Oi Anutugât tirik namin zâi tâtatjan tap ziknjanğât sâbap, “Nâ Anutu.”

⁵ Nâ mâr um zengâren ga ândim zorat dâzângowan, zo nânge. ⁶ Narâk ziren pâke ziap, zo nânge. Pâke zo buj oi zâkkât narâknâ zo muyagibap. ⁷⁻⁸ Narâk ziren ko bâlijandâ tik nep tuumap. Oi mâtâp pâke kwap zo siriksâi Anutugât den kukuj a, zo âsagibap.

Sarâ imbanjâ muyagibap.

⁹ A zo Satanjâ mam okjanğâm imbanjâ pindi kulem sot sen mârât sarâ topnjâ topnjâ tuubap. ¹⁰ Oi a nâmbutjâ den bon nânğâm âlip orot zo birâm tâmbetagoagonğât sinji upme, zen bâlijandâ mem um gulip kwatziñgâbap. ¹¹ A zen yatâ upmegât Anutunâ sâi sarâ mamjâ muyagei sarâ denân pâlatân op mem ândibi. ¹² Zo yen bujâ. Den bonjâ zo birâmjâ kut nâi nâi bâlijâ zorat âknâlime. A zo zen hâuuj zingâbakât yatâ muyagibap. Anutugât den kukuj a zo âsagei Kambu Yesugât lâunjan gâbâ Kaapumjâ gamjâ tâmbetkubap. Yesu takâbap, narâk zoren gam tâmbetkubap.

Kembugât den sot ninâu mân birâbi.

¹³ Bukurâpnj, zen Kambu mâr um buku otziñgâm gâsuzinjip. Kaapumjâ um salek kwatziñgi den bonjâ mem ândim zâkkât sinji upigât sâip. Zorat âsâbânj zengât op Anutugâren sâiwap sâmen. ¹⁴ Zen yatâ upigât sâi den sinji âlip dâzângoindâ nânğâm Kembunijâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsakjâ upigât diizinjip. ¹⁵ Zorat bukurâp, zen kâtigemjâ den dâzângowen sot ekabân kulemgum zingâwen, zo mem kâtigem ândibi.

¹⁶ Kembunijâ Yesu Kristo zot Anutu Ibânijâ, zâknâ umjâ gâsuningâm umâlepjanğât op umâlep zinzij kâtik muyagem ninjip. Oi bonjâ biken minat, zorat nânğâm um bâbâlanj op mambât ândinatkat sâip. ¹⁷ Oi zâknâ umzij diim gem tânzânğoi nep âlip sot den âlip mem kâtigem kinbi.

3

A zij Paulo beknan mem ninâuuj tângubigât sâip.

¹ O bukurâp, den nâi itâ ziap, zo nânğânek. Nengât op ninâu sâne Kembugât den lanj kârâm âibap. Oi zengâren kâtigem bon oip, zo yatik a zengâren op âibap. ² Anutunâ galem otningi bâlij mâme a zij mân nânğobigât ninâu sâbi. A donjeb zen Kambu mân nânğâm pâlatân kwâknjanğâme, zorat.

³ Ka Kambu zâk sâi kâtigemap, zâknâ galem otziñgâm tânzânğoi bâlij marijandâ mân tâmbetzângobap. ⁴ Zen den dâzângoindâ nânğâm lum ândimejâ ândibi. Nen Kembugât op zengât um zâgât mân upmen. ⁵ Kambu umzijâ diigi Anutu umjandâ gâsâzângomap, zo nânğâm Kristonjâ kâtigem ândeip, zo yatik kâtigem ândibi. Zen yatâ upigât ninâu sâmen.

Konam a, zengât den.

⁶ Bukurâp, Kembunijâ Yesu Kristo, zâkkât sâtkât dâzângoindâ nânğânek. Osetzjan gâbâ buku nâmbutjâ nepzij tuum ândibigât dâzângowen. Den

zo mân lum ândime. Zen konam a zo yatâ, zen sot mân ândibi. ⁷ Nen mâtâp topkwap lânâwen, zo yatik moliningâbigât mân kwakse. Nen zen sot tapnâ konam a mân urâwen. ⁸ Nen zengâren gâbâ nalem sânghân buj mân nem ândiwen. Bujâ. Kanpitâ mân kwatziŋgânam yatâ urâwen. Nalem sot sikumgât betnâ muyaginatkat sirâm nâtik nep tuum ândiwen. ⁹ Oi yatâ utnatkat Kembuŋâ mân sâm niŋgip. Nep a nepnâ tuumnâ sânghâm mimbap, zorânâ bâbâlan. Ka nen zengâren yatâ mân urâwen. Zen niŋgitnâ yatâ upigât yatâ urâwen. ¹⁰ Nen zen sot tap itâ dâzâŋgowen, “Nâi zâk konam ândibap zo ko nalem mân pindâne nimbap.”

¹¹ Oi zi zengâren gâbâ den sinji itâ gâi nâŋgâwen, “A nâmbutnandâ nep birâm konam ândime. Zen nep mân tuum yen âim ga takâtakâ op den lan sâlâpkume.” ¹² A yatâ zo, zen Kembu Yesu Kristogât sâtkât girem den itâ dâzâŋgoindâ nâŋgâbi. Zen uruŋsâm nepziŋ tuune bon oi ziiŋan gâbâ mem nem ândibi.

¹³ Bukurâp, zen ko âlipnâŋgât nep tuum ândim âkon mân upi. ¹⁴ Ekabân den zi kulemgum ziŋgen, zo a nâinâ biri topnâ sâm muyagem birâne zikŋik ândim aŋun upap. ¹⁵ Kâsa upigât mân san. Bukuniŋâ sâm buku okŋangâm den girem dukubi.

¹⁶ Kembu zâk lumbegât mariŋandâ lumbe muyageziŋgi narâk dâp, dâp op zimbap. Oi Kembuŋâ zen sot ândibap.

¹⁷ Den nâmbutnâ zo yen sa bukunâ nâinâ kulemgua. Ka âkââkânan zi ko Paulo ninak bitnandâ simbup mem kelikmelik den zi kulemgum ziŋgan. Ekap kulemguman dâp yatâ opman.

¹⁸ Kembuniŋâ Yesu Kristo, zâknâ tânzâŋgoi um lumbe zengâren zem zimbap.

Zo yatik.

Timoteogât ekap kânok Paulonâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Nâ Paulo, Yesu Kristogât Aposolo. Anutu kubikkubikniñâ sot Yesu Kristo gâbapkât mambât ândimen, zet Aposolo nep sâm niwet.

² Timoteo, gâ Yesugât singi âlip dâgoga nângâm nannâ ninâ yatâ oin. Gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângoñ, buku orotñâ sot um lumbe gâgâren zem zimbap.

Sâm gulip a, zengât den.

³ Nâ Makedonia hânân âibam op den dâgowan, zo yatâ upan. Epeso kamânân târokwap ândim a nâmbutñâ, ziñâ den singi âlip sâm gulipkume, zen kwâkâzingâna birâbi. ⁴ Zen den pat yenñâ sâm a tenğânâ tenğânâ ândim gawe, zo zengât singi sâm kwâkâyangâme. Anutu kubikkubikkât dennâ, zo nângâne yenñâ opmap. Zen kut ñâi ñâi zo birâm ândibigât dâzângoban.

⁵ Singi âlip sâmen, zorat bonñâ itâ muyagei dâp upap. Um salek sot um kânok sot nângâm pâlâtânziñoot ândim umziñandâ gâsâyagobi. ⁶ A nâmbutñandâ mâtâp zo birâm âi gulip ândim den bon buñ sâm âragum mem ândie. ⁷ Oi ziñangât itâ sâme, “Nen Mosegât gurumin den zorat kwâkâm ziñgâziñgâñ a utnat.” Yatâ sâmñâ dinziñâ sot gurumin den zorat topñâ mân nângâm lañ sâme.

Gurumin den zo bâliñ mâme a zengât sâsâñâ.

⁸ Kembugât gurumin den Mosenâ sâip, zorat itâ nângâmen. Zo den âlipñâ. Zo sâlâpkum nângâm ândim ândiândiniñ kubikangâm ândeindâ dâp upap. ⁹ Zorat topñâ itâ ziap. Gurumin den zo a târarakñâ zengât singi bunñâ. A itâ zo zengât singi. Den ku a, a hurat mân kwâkwat, bâliñ mâme a, um sumun a, a zen Anutu kândâtkom hângât orot mâme zorat nângâne zâizâiñ opmap. Ibâ mam tâmbetzângozângoñ, kâmbam ku. ¹⁰ Lañ mâman a, anğandik ayân bâliñ mâme. Anñâ katep diim âim angân kârâmñâ katepkât torerâpñâ zengât kât sângân nine ko katep zo ziñgâbat sâme. Sarâ sâsân a, Kembugât mâterjan sarâ sâm kâtigime. Kut ñâi ñâi Kembugât den bonñâ kâsa miñangâmap. Kut ñâi ñâi yatâ upme, zengât op Kembugât gurumin den ziap. ¹¹ Kembuñâ zâkkât den bonñâ sapsum ziñgâm ândibatkkât sam nigip. Zorat Anutu sâm âlip kwâkñangâmen, zâkkât singi âlip neule âsakñoot zo a dâzângoman.

Yesuñâ Paulo tosanâ birâm nep diñ sâm pindip.

¹² Imbanñâ nim mem kâtikñan nâbarip, Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk sâiwap sâm dukuman. Zâkñâ nângânigi dâp oi nep diñ sâm nigip. ¹³ Nâ mârumñan zâk sâm bâliñ kwâkñangâm arâpñâ zângom kâsa minziñgâwan. Nâ nângâm pâlâtânñâ bunñâ. Kembugât topñâ mân nângâm lañ orawangât um lâklâk otnim tânnom nep zo sâm nigip. ¹⁴ Kembuniñangâren gâbâ tânzângozângoñandâ nâgâren piksâi Kristo Yesu sot nângâm pâlâtân opñâ um kânok orâwan.

¹⁵ Yesu Kristo zâk bâliņ mâme a kubikņiņgâbam hânân geip. Den zo bonņâ. Den zo a pisuk patâ ziņâ nâņgâm simbitkubigât âsageip. Oi bâliņ mâme a zeņgât patâziņâ, zo nâ. Nâ mârur yatâ op ândiwan. ¹⁶ Nâ bâliņ op ka op ândia mân birâniņip. Buņâ. Yesu Kristo zâk âlip tânnogip. Zorat topņâ itâ. Tânzâņgozâņgoņ, zo nâgâren pâi a zen zo ekņâ nâņgâm pâlâtâņ kwâkņaņgâm ândiândi kâtikņan bagigibât otnigip. ¹⁷ Ândim gawe sot ândim zâinat, zorat a kutâ mân mumuņâ sot mân igikņâ, Anutu kânok, zâkkât kutsiņgiņâ zo âsak neuleņoot zem zâimâmbap. Zo perâkņak.

Pauloņâ Timoteo siņgi âlipkât kâwali nep tuubapkât sâip.

¹⁸ Nannâ Timoteo, mârur a sâtnâ zen gâgât op Kaapungâren gâbâ den sâm muyagiwe, zorat dâgobâ. Gâ den zo nâņgâm kâwali nep tuum kâtigem ândiban. ¹⁹ Oi nâņgâm pâlâtâņgâ kâtigem zei umgâ galem otna salekkom zimbat. A nâmbutņâ ziņâ um salek ândiândiņ birâmņâ nâņgâm pâlâtâņziņ lorei gulipkuwe. ²⁰ Zo zeņgâren gâbâ nâi Hemenao sot nâi Alesande. A zagât zo Yesugât kâmurân gâbâ Satajgât bikņan zâparâwan. Oi Satajņâ sâknam ziki den bâliņzikņâ zo birâbabotkât zâparâwan.

2

Ninâugât den.

¹ Den nâmbutņâ dâzâņgobâ. Kândom ninâugât den sâbâ. Ninâu sot sâiwap den zorâņ ziiņâ sot a nâmbutņâ zeņgât op Anutugâren ninâu sâm ândibi. ² A kutâ sot galem a ârândâņ tânzâņgom zeņgât op ninâu sâbi. Oi galemnâņgone târârak ândim lumbenâ op sândukņan ândinat. ³ Zorâņ âlip upap. Kubikkubikņiņâ Anutu, zâkņâ zorat nâņgi dâp upap. ⁴ Zâkņâ a aksik patâ den bonņâ nâņgâm sumbengât siņgi upigât nâņgâmap. ⁵ Anutu kânokņak ândiap. Oi Anutu sot a osetniņan a kânokniņâ ândiap, Yesu Kristo. Zâkņâ a pisuk patâ nen sumbengât siņgi utnatkât mâtâp kubigi ziap. ⁶ Zâkņâ ândiândiņ birâm aksik patâ neņgât suupniņ meip. Zorat den siņgi sâsâņ narâk mâte oi sâne laņ kârâm ariap. ⁷ Zorat siņgi sâsâņ sot Aposolo ândibatkât gâsum sâlâpnogip. Oi hân nâin nâin gokņâ den bonņâ sot nâņgâm pâlâtâņgât topņâ kwâkâm ziņgâbatkât sâm nigip. (Den zo sarâ buņâ, bonņâ san.)

A ambân zeņgât den.

⁸ A zeņgât san. Zen kamân dâp um kâlak sot sarâ birâm um salek zei Anutugâren ninâu sâbi.

⁹ Zi ambân zeņgât san. Zen sâk pâke mem ândim urukmeruk ândine zorâņ neuleziņ upap. Oi neule top top sâņgân zâizâiņ mân pam ândibi. ¹⁰ Ambân Kembugât siņgi ândinat sâmeņâ orot mâme âlipņâ utne dâp upap. ¹¹ Ambân zen gigiņâ ândim kindap kwatne a zen Kembugât den sâne nâņgâbi. ¹² Ambânņâ a Kembugât den kwâkâm ziņgâbat mo a walâziņgâm den nâi sâbat, zorat nâņga dâpņâ mân uap. Zâk yen uruņsâm ândibap.

¹³ Adam zâk kândom muyageip, Ewa zâk bet. ¹⁴ Oi sarâ mariņandâ Adam mân kâitkoip. Ambân kâitkoip bâliņ oip. ¹⁵ Ambân, zâk katep mimiņaņgârâk ândibap, zo ko nâņgâm pâlâtâņ sot buku orot sot um salek sot gigiņ op ândibap. Ambân zen yatâ op ândine Anutuņâ gâsâzâņgobap.

3

Yesugât kâmurân a satnâ ândie, zengât den.

¹ Njâi zâk Yesugât kâmurân a sâtñâ ândibatkat sâbap, zâk nep âlipnjangât oknjangap sâsânâ. Den zo perâknjak. ² A zâk târârak ândimñâ ambân kânok sot pâlâtân ândimap. A yatâ zo a sâtñâ kwânângâban. Oi umnjangât kendonagom ândibap. Mân op gulipkum, orotnjik opmap. A lomba buku otzingâm kwâkâm zingâzingân nep zo târârak tuubap. ³ Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam mân kumbap. A lumbenâ op ândibap. Kât sikumgât âknjâle mân upap. ⁴ Ambâ murarâp dân galem otzingâbap. Murarâp girem den dâzângoi sât lulu op ândibi. ⁵ Njâi zâk ambâ murarâp dân mân galem otzingâmap, zâk dap op Anutugât kâmut galem otzingâbap? ⁶ Oi a njâi um kâtik ândeipñâ iraborâk Yesugât kâmurân târokwâip, zâk a sâtñâ mân kwânângâbi. A yatâ zo, zâk zâizâin oi Sataññâ kâitkui kek birâbap. ⁷ A kândâtñan ândie, zinjâ a njâigât nângâne dâp upap, a zorân a sâtñâ ândibap. Zinj sâmbâlñj kwâknjangan Satañgât ârâmbâgân gâsubapkat san.

Yesugât kâmut zorat galem a, zengât den.

⁸ Galem a zen yatik hâlâlû ândibi. Lâu purikgurik mân sâmbândibi. Wainj too donjep mân nimbî. Kât sikumgât âknjâle mân upi. ⁹ Den sinji âlip zem gâip, zo um salegân pane zimbap. ¹⁰ Zen kânñan mâsikâzingâm Yesugât kâmurân nep tuune âlip oi Yesugât kâmurân galem nep zo sâmbâzingâbi. ¹¹ Ambân Yesugât kâmut zengâren nep tuume, zen yatigâk hâlâlû ândibi. Uman pâpan mo sârân sâsâ den, den zo mân sâbi. Umzinjangât kendon ândim den sânetâ bonñâ upap. ¹² Galem a njâi, zâk ambân kânok mem zâk sot pâlâtân ândibap. Zâk murarâpñâ sot kut njâi njâi gakânâ dân galemzinj upap. ¹³ Galem a njâi, zâk nepñâ tuugi âlip oi a ambân zinj sâmbâlip kwâknjanganbi. Oi zâk Yesu Kristo sot pâlâtân opñâ kenjgât buñ nepñâ kâwaliñoot tuubap.

Sinji âlip zorat den kombânâ.

¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbat sâmbâ den zi kulemgum gigan. ¹⁵ Nâ kut njâi njâinâ saanigi kârep oi Anutugât kâmut zengât oserân nepkat mân kwakpangât den zi kulemgum gigan. Ândiândi marinñâ, Kembu Anutu, zâkkât kâmut nen zâkkât namâ op ândim, zâkkât den bonñâ sot kombânâ mem ândien. ¹⁶ Sinji âlipnjangât topñâ yâmbâtñâ tik pam zeip, zo Anutunñâ sâmbâmyageip. Zo âlipñâ sot sâtârenpoot. Den zo itâ.
 “Yesu zâk sâk sot âsageip. Kaapumñâ topñâ sâmbâmyageip. Sumbem a zinñâ igâwe. Hânñâ hânñâ a zengâren sinjinñâ sâmbâmyagiwe. Hân dâp a zen nângâm pâlâtân kwârâwe. Neule âsakñan mem zarip.”

4

Sataññâ a umzinj mem gulipkoi sinji âlip kumbi.

¹ Kaapum zâk kânñan itâ sâmbâmyagemap. Gâtâm narâk patâ mâte upâ sâi a nâmbutñandâ sinji âlip birâm um gulip op Satañ sot wâke, zen sot pâlâtân op zengât den nângâbi. ² Zo ko sarâ anñâ umzinñâ heban oipkat a kâitzângom itâ dâzângobi, ³ “Ambân mân memñâ sigan ândibi sot nalem nâmbut mân nem kendon ândibi.” Nen ko den bonñâ itâ nângâmen. Anutunñâ nalem top top pam nangip. Oi nen zâkkâren nângâm pâlâtân kwapñâ nalem zorat sâiwap sâmbâninatkât sâip. ⁴ Anutugâren gâbâ kut njâi njâi myageip, zo âlipñigâk. Oi sâiwap sâmbâmem nem ândimen oi ko

zorot kwâkâkwâkânâ mân ziap. ⁵ Anutugât denjâ sot ninâuñandâ nalem zo mâsop mem hâlâlu pâip.

Um bâbâlanjân nep tuunat.

⁶ Yesugât kâmut den zo dâzângoban zo ko Yesu Kristogât kore a sât lulu ândiban. Oi nângâm pâlatâr den sot sinji âlip topnâ nângâm lum gâin, zorâr umgan zem tângogi ândiban. ⁷ Oi gâ den pat sot ambân sombâ den lâlâlulu sâme, zo birâban. Gâ Kembangât mâtâbân târârak ândim umgâ kubikangâm ândiban. ⁸ Sâknijâ kubikangâm ândiândi, zo bâbâlanj sot yennâ yatâ. Kâ Kembangâren nângâm umniñ kubikangâm ândiândiñ, zorâr bonjâ. Zorâr hânân sot sumbemân ândiândi muyageniñgâbpkât sâsânâ. ⁹ Den zo bonjâ. A aksik nângâm nângânat. ¹⁰ Oi nep zorot bonjâ minatkât sâknam nep tuum ândimen. Oi Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât nângânângâyân upmen. Zâknâ a hân dâp nen kubikniñgâbpkât imbanjâ zemñanji ândiap. A nângâm pâlatârñinoot, zâknâ perâknak neñgât kubikkubikniñ op galemniñ opmap.

Timoteo ândi mâmanñanğât den.

¹¹ Den san, zi aksik dâzângoban. Kut nâi nâi zo nângâm upigât girem dâzângoban. ¹² Gâ a sigan op ândiatkât a zinj gâgât nângâne giginjâ mân upap. Gâ diñgâ sot ândi mâmangâ sot buku orotkâ, nângâm pâlatârñ sot um salek ândim Yesugât kâmut zengât mâteziñan ândim mâtâp âlipñâ lâñ tirâpâzângona gekñâ yatik upi. ¹³ Nâ gâbatkât mambât ândim sinji âlip sâlâpkum zingâm dâzângom ândiban. ¹⁴ A sâtñâ zen Kaapungâren gâbâ gâgât den sâm muyagem bitziñâ kâukan pam mâsop mingiwe. Mâsop zo gulip opapkât mân loriban. Kâtigem nep tuuban. ¹⁵ Gâ zorot nângâ kwâkâ op nepkâ imbanjâ tuuna bonjâ muyagei ek nângâbi. ¹⁶ Gâ um sâkkâ galem op sinji âlip sâsârñ nep sâm gigip, zo ârândârñ galem upan. Gâ nep zo âsâbârñ tuum ândiban. Yatâ upan zo ko diñgâ nângâme sot gikâ ârândârñ ândiândi âlipñan âibi.

5

Sâm kubikkubik den.

¹ A sombâ nâi dukubam den kârâpñoot mân dukuban. Ibânâ sâm mulunâk dukuban. A katap âtâ murâpnâ sâm den dâpziñanâk dâzângoban. ² Ambân sombâ yatigâk mamârâpnâ sâm diim gem den dâzângoban. Ambân sâk wâgân sot sigan, zen ponârâpnâ sâm sâkkâ galem op târârak kin den dâzângoban.

Ambân malâ, zengât den.

³ Ambân malâ sombâ, zengât den tânguban. Ambân malâ sombâ kanpitâ, zengât op san. ⁴ Malâ nâi nan bârarâp sot bagirâp ândibi oi ko zinjâ Kembangât den mem kin âse âlarâpziñ galem otziñgâbi. Oi ombenjan kut nâi nâi zingâwe, zorot tosa zo zinjâ mâkâbi. Anutuñâ zorot nângi dâp upap. ⁵ Ambân malâ sombâ zâk zikñik ândim Anutugâren nângâm pâlatârñ kwap wâratkubap. Oi âsâbârñ kut nâi nâigât kwakñâ zorot zâkkâren ninâu sâbap. Ambân malâ yatâ zo, zengât op san. ⁶ Ka ambân malâ sâk wâgân ândime, zengât girem den itâ sâban, “Zen lañ ândibi zo ko mumuñanğât sinji op ândibi.” ⁷ Ambân malâ den so dâzângom kâtigena tosa buñ ândibi. ⁸ A mo ambân nâi, zâk torerâpnâ mo ibâ mam, ambân murarâp, zo dârñ mân galem

otzingâbap, zo ko zâk singi âlip birâm um kâtik uap sânat. Wangât, zâk um kâtik a nâmbutnâ walâzingâm bâlinâ oip, zorat.

Malâ topziŋ nângâbi.

⁹ Malâ nâi zâk kendonâ 60 ândeip. Oi a kânok sot pâlâtâr op ândeip, zo yatâ zo kutnâ malâ zengât ekabân pane zimbap. Malâ nâi nan bârarâp buŋ sot torerâp buŋ, zâk Yesugât kâmut ziŋâ on galem upigât kutnâ kulemgum galem upi. ¹⁰ Oi ambân zo sât lulu nep tuugip mo buŋâ, zorat topnâ nângâbangât sâm mâsikâzingâban. Nan bârarâp minziŋâm dâŋ galem otziŋip mo buŋâ? Zâknâ lomba a ambân buku otziŋip mo buŋâ? Yesugât singi a on galem otziŋip mo buŋâ? A sâknam nângâne betziŋan meip mo buŋâ? Nep âlip top top zo tuugip mo buŋâ? Nep top top zo tuugi ikne âlip oi topnâ ekabân kulemgubi.

¹¹ Malâ sâk wâgân zen kutziŋâ malâ zengât ekabân panâ sâne kwâkâzingâban. Zen yatâ zorâr laŋ ândiândiŋangât otziŋi a minam Kristo kândâtubi. ¹² Oi mârur Kembugât nep tuubigât den sâwe, zo lonŋiŋne tosanoot opmap. ¹³ Oi zorik buŋâ. Nephât mân nângâm mirâ lâkŋan nem obândime. Oi zorik buŋâ. Den bon buŋ sot den bâlinâ laŋ sâme. ¹⁴ Zorat nâ itâ san. Malâ sâk wâgân ziŋ a dum mem murarâ minziŋâm mirâ umŋan ândie, zen on galem otziŋâbi. Yatâ op ândine kâsa ziŋ sâm bâliŋ kwatniŋgânâ den kârur birâbi. ¹⁵ Malâ nâmbutnândâ mârur mâtâp âlipnâ birâm Sataŋgât mâtâbân âiwe, zorat nâ yatâ san. ¹⁶ Yesugât kâmurân ambân nâi zâkkât toren malâ nâi ândibap zo ko zâk on galem upap. Yesugât kâmut zen ambân malâ zo mân galemgubi. Torerâp ândie, ziŋâ galem upi. Ka malâ nâi torerâpziŋ buŋâ zo ko kâmut ziŋ galem otziŋâbi.

Galem a, zengât den.

¹⁷ Galem a, ziŋâ Kembugât nep kâtigem tuune âlip oi kut nâi mem zâi pam otziŋâbi. Singi âlip sâme sot kwâkâm ziŋgâme, a zo yatâ otziŋâbi. ¹⁸ Galem a ziŋ nephât sângân mimbi, zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Wâugandâ zuu zigi mem ko kembî mân pindâna mân dâp upap.”

Oi den nâi itâ,

“Nep a zâk nephât sângân mei dâp upap.”

¹⁹ A kânoknâ galem a nâi denân pambâ sâi mân nângâbi. A zagât mo karâmbut ziŋâ den sâsâŋangât sâne nepnâ tuuban. ²⁰ Galem a nâinâ bâliŋ op mân biri a kâmut zengât mâteziŋan den sâm kubikŋangâna nâmbutnâ ziŋâ eknâ kenŋât upi.

²¹ Nâ Anutu sot Yesu Kristo sot sumbem arâpnâ zengât mâteziŋan itâ sâm kâtigian. Den dâgogan, zi dâŋâk galem otna nâi mân gibap. Oi umŋangârâk a ambân laŋ mân otziŋâban. Hâtubâtu mân otziŋâban.

²² Gâ a nephât mâsop kâukziŋan bikâ kek mân pâmban. Zâk zengât tosanâ gâgâren zâibapkât yatâ upan. Um sâkkâ galem otna salekkom zimbap.

Mâsekât den sot bâliŋangât den.

²³ Gâ umŋan mâsek âsâbanŋ muyagemap, zorat tooyak mân nimban. Wainŋ too mâik nâi nena âlip upap.

²⁴ Narâk ziren a nâmbutnâ bâliŋâ utne sinniŋandâ ikmen. Eknâ hâunâ miminŋangât singi sâmen. A nâmbutnâ ko bâliŋâziŋâ tik ziap. Zo beknan muyagei hâunâ mimbi. ²⁵ Orot mâme âlip zo yatik muyagemap. Tik ziap, zo yatik mân zimbap. Zo bet muyagem nanŋâbap.

6

Kore mâman a, zengât den.

¹ Kore mâman ândime, zen patârâpziñâ hurat kwatziñgâm dinziñ lubi. Anutugât den sot kutñâ sâmbâliñ kwapegât yatâ upi. ² Kore a nâmbutñâ patârâpziñâ Kembangât siñgi ândime, zen mân mem gei kwatziñgâbi. Zen Kembangât opñâ buku kânok uen sâmnâ mân mem gei kwatziñgâbi. Patârâpziñ zen Kembu nângâm pâlâtâñ kwâkñangâne buku otziñgâmap, zorat opñâ um bâbalañân kore otziñgâne dâp upap. Gâ den zi dâzângona nângâm yatik op ândibi.

Kât sikum lañ mân mimban.

³ A ñâi, zâk sâmbâ gulip den ñâi sâmbâ Kembuniñâ Yesu Kristo, zâkkât den âlipñâ birâm ñâi sâmbâ, zâkkât itâ sânat, ⁴ “Zâk um gulip op sâknâ mem zâim den bon mân nângâm den yenñâ lañ sap.” Den zorat bonñâ itâ. Den sârek, um kâlak, sâmbâ bâlîñ kwâkwat, den sâgân sâsân. ⁵ Oi den sâmbâ kwâkâkwâkñâñ muýagemap. A zo umziñ gulip oi nângânângâziñ buñ oi kât sikum muýageniñgâbap sâmbâ Kembangât kâmurân ândie.

⁶ Kembu sot pâlâtâñ oindâ tânnângoi nângindâ umniñ âkâbap. ⁷ Nen itâ nângâmen. Nen muýagem hânân bet bâsan gawen. Oi zo yatik momñâ bet bâsan âinat. ⁸ Zorat hânân zi nalem sot sâk pâke zemniñgi nângindâ âki ândinat. ⁹ Kât sikum patâ minatkât sâme, zen sarâ mariñangât ârâmbâgân zâibi. Oi kut ñâi yenñâ sot bâlîñâ top topñangât âknâle muýagem zorat nângânâ sâmbâ tâmbetagobi. ¹⁰ Kât sikumgât âknâleñâ bâlîñâ top top zorat topñâ uap. Oi a nâmbutñandâ zorat opñâ siñgi âlip kândâtkom zoren bagim umbâlâ muýagiwe.

Ândiândi kâtikñangât kâtigibi.

¹¹ Anutugât siñgi a, gâ kut ñâi ñâi zo birâban. Gâ âlip opñâ târârak ândiândiñ sot siñgi âlip sot nângâm pâlâtâñ sot buku orot, kâtigigiñâ sot lâlon kwatziñgâziñgânangât kâtigiban. ¹² Oi gâ nângâm pâlâtâñgât nep âlip tuuban. Tuum âim ândiândi kâtikñâ gâsuban. Gâ zorat op diigigip. Gikak yatâ upangât a donbep mâteziñan sâmbâ kâtigena nângâwe.

¹³ Anutunâ kut ñâi ñâi ândiândi muýageziñgâmap, zâkkât mâteñan sot Yesu Kristo a kutâ Pontio Pilato mâteñan sâmbâ kâtigeip, zekât mâtezikñan itâ sâmbâ, sâmbâ kâtigem dâgobâ. ¹⁴ Gâ den kâtik sâmbâ gigip, zo mem târârak kinna Kembuniñâ Yesu Kristo gâbap. ¹⁵ Zorat narâknâ mâte oi imbanñâ mariñâ, a kutâ sot a zâizâiñ aksik zengât Kembu patâziñ, Anutu, zâknâ hanji mori Kembuniñâ Yesu takâbap. ¹⁶ Anutu zâk zikñak mumunñâ buñâ. Zâk âsakñâ umñan ândiap. Gootñan mân âibemgât dâp. Anñâ mân igâwe. Zâk mân ikpemgât dâp. Sâmbâ âlip sot Kembu nepñâ memñâ ândim zâimâmbap. Perâknak.

Kombânñâ zinziñ kâtik muýaginat.

¹⁷ A kât sikum patâ zemziñgâp, zen girem dâzângona sâkziñ mân mem zâibi. Kut ñâi ñâi buñ orot, zorat nângâne zorân kombânziñ oi zoren mân kâtigibi. Anutunâ gom sambe muýageniñgi mem nem sâtâre op ândien, zorat nen zâkkâren nângâm pâlâtâñ kwâkñangâm ândinat. ¹⁸ Oi sâmbâ ziñgâna âlipñangât nep tuum umâlepkât op kut ñâi ñâiziñ kâsâpkum a kanpitâ

ziŋgâm ândibi. Oi siŋgi âlipkât bonŋâ muyagibi. ¹⁹ Yatâ opŋâ kombânziŋ ŋâi zinzizŋ kâtik memŋâ ândiândi mimbi. Ândiândi zo bonŋâ.

Timoteogât girem den

²⁰ O Timoteo, gâ Kembedgât den gigip, zo dâŋ galemgum mem ândiban. Oi a nâmbutŋandâ nen nâŋgânâŋgânijoot sâŋ den yenŋâ mo bon buŋ zo sâne nâŋgâm kubik birâban. ²¹ A nâmbutŋâ den zoren mândâm nâŋgâm pâlâtâŋgât mâtâp birâwe.

Anutugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ zo zeŋgâren zimhap.
Zo yatik.

Timoteogât ekap zagâtnjâ Paulonjâ kulemgum pindip.

Mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât sâtkât Yesu kristonjâ ândiândi muyageip, zorat den sa laj kârâbapkât Yesu Kristogât Aposolo orâwan.

² Timoteo, gâ Yesugât sinji âlip dâgoga nângâm ninâ nannâ yatâ oin, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot Kembuninjâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozânjon, buku orotnjâ sot um lumbenjâ gâgâren zimbap.

Timoteo nângâm pâlâtânj bonnjâ zemnjangip.

³ Ibâ âserâpnâ zen hâlâlû ândim Anutu kore oknjangâm gane kiunzinjâ nânjâ yatik opmanjâ sâiwap dukumnjâ njâtik sirâm ninâu sâm gâman. Gâgât nângâm ninâu sâman. ⁴ Gâ nâgât umbâlâ oin, zorat âsâbânj nângâman. Oi gâ geknjâ umâlip patâ nângâbatkât otnimap. ⁵ Oi nângâm pâlâtânj bonnjâ zemgigap, zorat nângâman. Mamgâ Eunike sot âlagâ Loisi, zet Kambu nângâm pâlâtânj kwâkjanjngâm ândiwet. Oi gâ zo yatik nângâm pâlâtânj kwâkjanjngâm ândiat, zo nângan.

Kâtigem sinji âlip nep tuuban.

⁶ Oi nâ zorat nângâm itâ dâgobâ. Nânjâ bitnandâ kâukkan pa Anutunjâ imbanjâ gigip, zo ona sei kârâpnoot upap. ⁷ Itâ nângâban. Kaapum Anutunjâ ningip, zo kenjât mân utnatkât ninjip. Kaapum zo imbanjâ sot buku orot zorat marinjâ. Nen um sâk zorat kendon ândinatkât Kaapum ninjip.

⁸ Zorat gâ Kembuninanjât den sinji sâm muyagibam ajun mân upan. Oi tâk namin nâbane ândian, nâgât den sinji sâbam ajun mân upan. Anutunjâ imbanjâ gibap dâp, nâ yatik, sinji âlipkât op sâknam kwâkjan ândiban.

⁹ Anutu zâknjâ kubiknjngâm hâlâlû ândinatkât diiningip. Zo âlip urâwen zorat bunjâ. Zikjak nângi zeip sot um lâklâkjanjngât op yatâ otninjip. Zo mârûm hân mân muyageibân Yesu Kristogât op sinji kwatningip. ¹⁰ Oi zorat bonnjâ narâk ziren muyageip. Kubikkubikkninjâ Yesu Kristo gei muyageip. Zâknjâ mumunanjât imbanjâ koi gei ko ândiândinj zinjinj kâtik muyageningap.

¹¹ Oi nâ zorat sinji sâsânj sot Aposolo nep tuubatkât sâm nigip. ¹² Nâ zorat sâknam kwâkjan ândiman. Ka ajun mân opman. Nâ nângâm pâlâtânj kwap zâkkât um zagât mân opman. Nâ itâ nângâman. Imbanjânjootnjâ sinji âlip nep sâm nigip, zâknjâ dânj galem otnigi Yesu takâtakânanjât narâk mâte upap.

¹³ Den bonnjâ zorat mâtâp tirâpgowan, zorik moliban. Zo Yesu Kristo nângâm pâlâtânj kwâkjanjngâm umgâ gâsui yatâ upan. ¹⁴ Tirik Kaapumnjâ umnijan ândimap, zâknjâ mam otgigi den bonnjâ gigip, zo galem otna zemgibap.

Onesiporo, zâkkât den.

¹⁵ Asia hânân aksik birânim âiwe. Oi osetzinjan Pigelo sot Hemogene, zet ârândânj. ¹⁶ Onesiporonjâ tâk namâ a nâgât mân ajun op umâlep kwatnim ândeip. Zorat Kembunjâ Onesiporogât kâmut gakânj tânzânjobap. ¹⁷ Zâk Roma kamânân takâmjâ um bâbâlanjâk kârûnim muyagenigip. ¹⁸ Zorat

Kembunâ nângâm narâk patin um lâklâkngâgât okngngâbap. Zâk Epeso kamânân kore orotnjâ imbanâ tuum ândeip, zo gikak nângat.

2

Kembugât kâwali nep tuuban.

¹ Nannâ, gâ Yesu Kristo sot pâlâtârj ândina tângogi ândim kâtigiban. ² A donjep patâ zengât mâteziñan den dâgom ândiwan, zo Kembugât sinji a sât lulujoot nâmbutnjâ dâzângom ândiban. Oi a zo, zen kâwaliziñoot a nâmbutnjâ dâzângom ândibi.

³ Gâ, nâ yatik, Yesu Kristogât kâwali a kâtik op ândim zâkkât op sâknam nângâm mân âkongibap. ⁴ Nâi zâk kâwali nep tuubapnjâ dap op sâkkât nep top top zorat umnjâ pâi zimbap? Zo kâwali a osetziñan pâip, zâk egi dâp oi zorik upapkât sâbap. ⁵ Katep ziñ kut nâi minam sârârâk kârâme. Zengâren gâbâ nâiñâ mâtâp birâm nâin gâbâ âibap, zo sângân mân mimbap. ⁶ Nâi zâk nep kârâm kâmit sâknam upapnjâ nalem bonnjâ kândom mem nei dâp upap. ⁷ Den sumbuñâ dâgogan, zo nângâm kwâtâtiban. Kembu zâk sâi umgâ pâronjsâi topnjâ nângâm kwâtâtiban.

Mân loriban.

⁸ Gâ Yesu Kristogât nângâm nângâm ândiban. Zâk Dawidigât kiunñâ mumuñan gâbâ wâgân op zaarip. Zâkkât sinji âlip yatâ sâman. ⁹ Sinji âlipkât op sâknam nângâman. Oi um kâtik ziñ nâgât nângâne bâliñ mâme ua yatâ kin bitnâ saaninetâ taan. Ka Kembugât sinji âlip den, zo dap op saane yen tâpap? ¹⁰ Nâ Anutugât sinji a zengât op sâknam patâ nângâm tâpman. Zen Yesu Kristo sot pâlâtârj utne kubikziñgi neule âsaknjâ zinziñ kâtik mimbigât yatâ opman.

¹¹ Den itâ ziap, zo bonnjâ,
 “Nen zâkkât mumuñan târokwarâwen. Zorat op nen zâk sot ârândârj zaat ândinat. ¹² Nen zâk sot sâknam nângâm kâtiginat zo ko zâk sot a kutâ tâtarân tâtnat. Nen zâk kwâimbânñgindâ sâi ko zâkoot yatik nen kwâimbâniñgâbap. ¹³ Nen den sâwen, zo mân lunat zo ko zâkkât denñâ bon upap. Nâi sâmnâ nâi sâsânjâ, zo zâkkâren mân ziap.”

Sinji âlipkât sâm gulip.

¹⁴ Gâ den zo sâm Anutugât mâteñan sâm dâzângom ândina den yennâ mân sâm âragubi. Sârek den mân âragubi. Zen den yennâ, bon buñâ, zo âragum ândibi zo ko den zorânjâ zen tâmbetzângobi.

¹⁵ Anutuñâ gâgât nângi dâp upapkât nep kâtigem tuum ândiban. Oi den bonnjâ tântârj sâm ândiban zo ko Anutugât mâteñan anun mân upan. ¹⁶ Den yennâ sâne mân betziñan mimban. Zen yatâ op ândim um gulip op sinji âlip birâbi. ¹⁷ Sarâ den ârâgume, zo use kâtik yatâ op lanj kârâbap. A yatâ zo zengâren gâbâ nâi Hemenai o sot nâi Pileto. ¹⁸ Zet den bon birâm itâ sabot, “Mumuñan gâbâ zaatzaat, zorat topnjâ itâ. Yesuñâ mumuñan gâbâ zaat ândiândi unjâkñâ mârûm muyageniñgip. Narâk patin sâk unjâkñâ mân minat.” Zet yatâ sâmnâ a nâmbutnjâ zengât nângâm pâlâtârjziñ mem gulipkuabot.

Anutugât kunkun sot hâkop bonnjâ.

¹⁹ Anutuñâ kât tandâ pâi giarip, zo kâtigem kinzap. Zorat den kulem nâi itâ ziap,

“Kembunâ sinji arâpnâ zingit nângâmap.”

Oi den nâi itâ ziap,

“Kembugât sinji a ândien sâme, zen aksik bâlinâ kândâtkubigât sâip.”

²⁰ A kutâgât namâ patin hâkop top top goide kât sot siliwa kât tuutuun, zorik bunâ. Nak sot hânñâ tuutuun, zo ziap. Hâkop nâmbutnâ kut nâi sângân patâ zorâñ geibap. Nâmbutnâ ko kut nâi nâi yennandâ geibap. ²¹ Hâkop nâi zâk kut nâi bâlinâ bun, umñâ salek op neulenoot upap oi hâkop sângân patâ. Oi namâ mariñandâ egi hâlâlû zeï nep âlipnâ pindâbap. Den sumbunâ zi a neñgât op san. Umniñ salekkoi hâlâlû ândinat san.

Kembugât a ândinat.

²² A sigan kut nâi nâi bâlinâ ek âknâlîme, zo birâban. Oi umziñ salek opnâ Kembu sâm mâpâsime, zen sot âlip orotnangât sot nângâm pâlâtân sot um lumbeñagât kâtigiban. ²³ Den yennâ sot sârek den zo birâban. Gâ âlip nângat. Den yatâ sâne kâsâp sot um kâlak muyagemap. ²⁴ Oi Kembugât kore anâ den sârek op mân kwâkâyanngâbi. Ziñâ a aksik buku otziñgâm sinji âlip târârok kwâkâziñgâbi. Oi a ziñ bâlin otziñgâneta zorat hâuñâ mân otziñgâbi. ²⁵ Oi Kembugât den birâme, a zo mulunâk dâzângobi. Anutu zâk zikñak mem gei kwatziñgi umziñ melân den bonñâ nângâbi sâm mulun dâzângobi. ²⁶ Oi umziñ pâronñsâi Satangât ârâmbâgân zângoip, zoren gâbâ makâziñgâbap. Zen Satangât den lum ândiwenâ umziñ pâronñsâi kândâtkubi.

3

Sinji âlip gulipkukun a, zengât den.

¹ Gâ itâ nângâban. Narâk patâ mâte upâ sâi bâlinandâ lanj kârâm kâbâ yâmbât mem zaa kwap mem ge kwap imbanoot niñgâbi. ² A itâ zo, ziñ ândibi. Ziñangât nângâne zâizâin, kâtkât âknâlî, den kârâpnoot sâsân, sâk mâme den, ibâ mam zekât den birâbirâ, sum nâne a, anâ Anutu hurat mân kwâkâyanngâme. ³ Lumbe den mân sâsân, tosa mem ândiândi, sârân sâsân, nem gulipkukun, a zinnâ, kut nâi nâi âlipnâ âkon upi. ⁴ Kâsa zengâren tirâpznangozângon, lanj orot, zâizâin upme. Sâkkât âknâlî mem ândim Anutugât âknâlî mân nângâbi. ⁵ Sâknandik sinji âlip nângâbi. Ka sinji âlipkât imbanâ mân zemziñgâbap. A zo yatâ ândine zingit kândâtzângoban.

⁶ Narâk ziren a nâmbutnâ zo yatâ ândie. Zen tik ândim ambân nângânângâziñ lolot zengât mirin zâim um gulip kwatziñgâme. Oi ambân zo tosa top top muyagemnâ umbâlâ upme sot âknâlî top top otziñgi lanj âim game. Anâ ambân zo yatâ zorâñ zengât upigât sâm lolot otziñgâme. ⁷ Ambân zo yatâ, zorânâ narâk dâp den zorat topnâ kârûm mân nângâm kwâkâme. ⁸⁻⁹ Mârûmñan Yane sot Yambere zet Mose kâsa oknangâwet. Yatigâk a san, zen den bonñâ kâsa oknangâme. A zo, zen nângânângâziñ bâlinâ sot nângâm pâlâtânziñ bunâ. Dap dabân bâlinandâ lanj kârâbap? A yatâ zo, zen sarâziñangât topnâ muyagei ek nângâbi. Wangât, kut nâi nâi ziñ upme, zo topziñ sâm muyagei a aksiknâ ek nângâm kândâtzângobi, zorat. Yane sot Yambere, a zagât zekâren muyageip yatâ.

Paulo sâknan sâknam donjep muyagenangip.

¹⁰ Gâ nâ sot ândim gâin. Kut nâi nâi orâwan, zo ek nângâm ândein. Sinji âlip sâman sot nep tuuman, ândiândinâ, nângâm pâlâtânñâ, buku orotnâ,

kâtigem ândiândinâ zo ek nângâm ândein. ¹¹ None sâknam nângâwan. Antiokia kamânân, Ikonioŋ sot Listera kamânân none sâknam donbep nângâwan. Yatâ otninetâ Kembuŋâ bitziŋan gâbâ mâkânigip. ¹² A nâmbutŋâ Yesu Kristo sot pâlâtâŋ op târârak ândibi, zen pisuk patâ yatik zângone sâknam nângâbi. Zo perâkŋak. ¹³ Narâk ziren bâliŋ mâme a sot sarâ a ziŋ bâliŋ upme. Bet ko walâm sarâ sot bâliŋâ zorâŋ tuune laŋ kârâbap. Umziŋâ gulip oi a nâmbut um gulip kwatziŋgâbi.

Kembugât ekap sâlâpkum nângâm ândibi.

¹⁴ Gâ ko den kwâkâm giwen, zo sot pâlâtâŋ op ândiban. Den zo nâigâren mein, zorat mân kwaksat. Nâ den siŋgi zo giwan. Oi gâ topnâ nângâmat, zo ka. ¹⁵ Oi gâ katepkam gâbâ tirik ekap sâlâpkum nângâm gâingât zorâŋ umgâ kubigi Yesu Kristo nângâm pâlâtâŋ kwap sumbengât siŋgi op ândiban. Gâ zo yatâ ândibangât Kembugât ekap sâlâpkum ândina imbanâ giap. ¹⁶ Den tirik ekabân ziap, zo pisuk Anutugât Kaapungâren gâbâ muyageip. Oi den zo sâlâpkum nângindâ siŋgi âlipkât topnâ kwâkâm niŋgâmap. Oi zorâŋ topniiŋ sâm muyagem umniŋ melâŋi târârakât tengâyân ândinat. Târârak mâtâp tirâpnângomap. ¹⁷ Yatâ op diiniŋgi Anutugât arâp op kut nâi nâi âlip orotjanygât nep top top zo âlip tuum ândinat.

4

Târârak ândim siŋgi âlip nep tuunâ.

¹ Nâ Anutugât mâtenŋan sot Yesu Kristo, zâk kembu imbanâŋootŋâ gamŋâ a gwâlâ sot mumuŋâ dinniŋâ sâm kwâkâbap, zekât mâteziŋŋan sâm kâtigem dâgoga nângâ. ² Gâ den siŋgi âlip sâban. Oi a zorat otziŋgâbap mo buŋâ, zorat kâtigem sâban. Oi a um girem den sot hâwat den kwâkâziŋgâm nep mulunân âkonŋâ buŋ tuuban. ³ Narâk nâi mâte oi siŋgi âlip den zo a nâmbutŋâ nângâne pat palaŋ oi birâbi. Zo birâmŋâ den nâi nângânatkât kindapziŋ hetâmkwapi. Kwâkâm ziŋgâziŋgân a muyageziŋgâbi. Umziŋ dâp oi yatik, zorik muyageziŋgâne kwâkâziŋgâbi. ⁴ Den bon zo birâm den pat yenŋâ zoren âi pâlâtâŋ upi. ⁵ Gâ ko narâk dâp sâknam kwâkan zari kândâtkom kâtigiban. Oi siŋgi âlip sâsâŋ nep tuum ândiban. Nep sâm gigip, zo tuum biranŋan.

Paulogât narâkŋâ pânkânok oip.

⁶ Kembugât siŋgi râma kom uwe, nâ yatâ otnibigât narâk mâte uap. ⁷ Nâ Anutugât ândiândi nep kâtigem tuum ga âkap. Sero kabânŋan katep ziŋ sârârak kârâme yatâ nâ mârur sârârak kârâm kâtigem kikerân tâkan. Nâ nângâm pâlâtâŋnâ galemgua mân loreip. ⁸ Narâk ziren târâraknangât sângân mimbatkât mambât pâi ziap. Gâtâm narâk patin Kembu, top likuliku a târârakŋâ, zâkŋâ sângân nibap. Oi nâyâk buŋâ. Yesugât takâtakâŋangât âkŋâlîme, zen ârândâŋ ziŋgâbap.

A nâmbutŋandâ Paulo pam âiwe.

⁹ Gâ kek nâgâren gâbangât kâtigiban. ¹⁰ Dema zâk hângât kut nâi nâi zorat âkŋâlê op nâbam Tesalonike kamânân arip. Kereske zâk Galatia hânân arip. Oi Tito zâk Dalimatia hânân arip. ¹¹ Zi Luka sot nikŋik ândiet. Gâ Mareko muyagena ârândâŋ gâbabot. Zâk nep âlip betnan mimbap. ¹² Tikiko zâk sângongua Epeso kamânân arip.

¹³ Gâ gâbamñâ mâtâpkât hâmbâ Taroa kamânân, Kapo zâkkât mirin parâwan, zo mem gâban. Oi ekap topñâ sot ilumñâ zo aksik mem gâban. Ilumñâ mân birâban.

¹⁴ Liñgip kâlâu mot kâtnâ tuutuun a, Alesande, zâk bâliñ donɓep otnigip. Zorat Kembuñâ hâuñâ pindâbap. ¹⁵ Zâknâ dinninâ donɓep koip. Zorat gâ zâkkât kenɓât upan.

¹⁶ Denân nâbane tarâwan, narâk zoren buku nâinâ den mân betnan meip. Buñâ. Zen aksik birâniwe. Zorat tosa mân zemziñgâbapkat nânɓan.

¹⁷ Kembuñâ ko betnan mei sinɓi âlip um kâtik a, hân nâin gokñâ zenɓâren sa tânnogi sâm nanɓâwan. Oi zâknâ zuu kâtik Laiɓɓât lâunɓan gâbâ mâkânigip.

¹⁸ Kembu zâk bâliñâ top top zoren gâbâ mâkânim sumbemân Kembuɓât kiñ topɓan nâbanbap. Zâkkâren imbanâ âsakñâ zem zâimâmbap. Zo perâkñak.

¹⁹ Nâ Pirisila sot apñâ Akwila sot Onesiporo zâkkât kâmut zorat nânɓâziñɓan. Zo dâzâɓɓan. ²⁰ Erasto zâk Korinti kamânân ândiap. Oi Toropimo zâk mâsek oi Milete kamânân parâwan. ²¹ Gâ map narâknâ mân oi kek gâbangât kâtiɓiban.

Eubuluñâ nânɓâɓigap. Puleñ sot Lino, Kalaudia sot buku nâmbutñâ, zen yatik nânɓâɓigige.

²² Kembuñâ um dâpkâ galem op ândibap. Kembuɓâren gâbâ tânzâɓɓozâɓɓon zorâñ zenɓâren zimɓap.

Zo yatik.

Titogât ekap Pauloŋâ kulemgum pindip.

Sâm muyamuyage den sot mâsop den.

¹ Paulo nâ Anutugât kore a sot Yesu Kristogât Aposolo orâwan. Zâknâ gâsunimnâ zorat nep diŋ sâm nigip. A ambân Anutugât sinġi sâip, zen den bonnâ nângâm, nângâm pâlâtâr kwâknangâbi sot diŋâ lubigât nep zo sâm nigip. ² Oi ândiândi kâtikkât sinġi den, zo bonnâ. Anutuŋâ sarâ mân sâmap. Zâknâ mârumŋan hân mân muyageibân itâ sâip, “Ândiândi kâtik zengât sinġi sâm kâtigian, zorat mambât ândibi.” ³ Narâk mâte oi diŋâ zo sâm muyagemnâ Anutu kubikkubikziŋandâ nâŋâ sâm muyagibatkât nep diŋ sâm nigip.

⁴ Nâ sot sinġi âlip mem ândiet, Tito, gâgât ekap zi kulemgum gigan. Anutu Ibâ sot kubikkubikniŋâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lâklâk sot um lumbe zo gâgâren zimbap.

Galem a sot a sâtŋâ, zengât den.

⁵ Nep torenŋâ ziap, zo tuum nanġâbangât op Keret hânân gâbarâwan. Oi dâgowan yatik Yesugât kâmut kamân dâp galem a gâsum sâlâpzângoban. ⁶ A nâi, zâk tosa buŋâ, ambân kânok sot pâlâtâr op ândibap. Oi nan bârarâp zen den sinġi âlip mem ândibi. Nan bârarâpnâ gulipkukuj sot zâizâiŋ buŋ ândibi. A yatâ zo nebân zâmbanban. ⁷ A sâtŋâ nâi, zâk Anutugât nep a ândimâpnâ tosa buŋ ândibap. Zâk zâizâiŋ mân upap. Kuk laŋ mân upap. Too kâtik nem um gulip mân upap. Kâmbam kukuŋangât âknâle mân upap. Kât sikumgât âknâle mân upap. ⁸ Zâk a buku otziŋgâm kut nâi nâi âlipŋangât âknâle nângâm. Sâkkât âknâle mân nângâbap. A târâraknâ. A hurat kwatziŋgâm. Sâkkât kendon ândibap. ⁹ Den bonnâ sâm dâzângowan, zo dâpŋan mem ândibap. Oi zorâŋâ imbanâ pindi den bonnâ âlipŋâ a kwâkâm ziŋgâm ândibap. Oi Kembugât den ku a, zengât den mem ge kwâpap.

Den ku a sot sarâ a.

¹⁰ A donbep zen zâizâiŋ op ândime. Zen den yennâ sot sarâ sâm a um gulip kwatziŋgâme. Yuda a kâmurân gâbâ a nâmbutŋâ umziŋ patâ Mosegât den sinġi sâŋŋiŋan ari sâknandik Yesugât sinġi nângâme, zen zo yatâ op ândime.

¹¹ A zo kât sikumgât opŋâ den sarâ sâm a nâmbutŋâ ambân murârâpziŋoot zo um gulip kwatziŋgâme. A yatâ zo, zengât lâuziŋ dooŋgunat. ¹² Keret a zengât den sâsâŋ a nâiŋâ itâ sâip, “Keret a zen sarâ sâme. Zen a konam op nalem nemŋik ândime. Zuu bâliŋ yatâ kut nâi nâi laŋ nime.”

¹³ Den zo nâŋga bon uap. Zorat ko den kâtik dâzângona sinġi âlip târârak mem kâtigem kinbi. ¹⁴ Zen Yuda a zengât den yennâ sot den ku a zengât den zo mân nângâbigât girem dâzângoban.

¹⁵ A um salek ândimeŋâ kut nâi nâigât nângâne salek opmap. Ka a nângâm pâlâtârziŋ buŋ, zen nângânângâziŋ sot umziŋ sumunkoi kut nâi nâigât nângâne mân salekkomap. Wangât, umziŋ sumunkoi, zorat. ¹⁶ Zen itâ sâme, “Nen Anutugât topŋâ nângâmen.” Sâtŋak yatâ sâne orot mâmeziŋâ kwâimbâmap. Zen bâliŋ mâme a. Den kukuŋ a. Anutuŋâ ziŋgiri tepbâurep opmap. Den ku a zo, ziŋ âlipŋangât nep mân tuume.

2

A ambân patâ, zengât den.

¹ Gâ ko den âlipnjâ ziap, zorat dâp dâzângom ândiban. ² Oi sânanâ a patâ zinjâ kendonbandon sot hâlâlû ândibi. Umziņ bimbi kwapi. Nângâm pâlâtâņ sot buku orot zo mem kâtigem kinbi.

³ Oi ambân patâ zo, zen yatigâk dâzângona sinji âlip nângâm sarân mâme sot den umân pâpan mân sâmnâ too kâtik laņ mân nem ândiândi âlip zo wâratkum ândibi. ⁴ Oi ambân sâk wâgân dâzângone ap murarâpziņ galem otziņgâm birañbi. ⁵ Oi anjun op laņ mân ândibi. Kendonbandon op mirin kut nâi nâi kubiknjâ abârâpziņ sâtziņ lubi. A kândâtņan ândie zo, zinjâ zingitņâ Anutu sâm bâliņ kwapegât yatâ op ândibi.

A sigan sot kore a zengât den.

⁶ A sigan yatik sâna kendonagom ândibi.

⁷ Oi gikak kut nâi nâi âlipnjâ zo op mâtâp tirâpzângona ekņâ yatik upi. Sâņjak mân tuuban. Kembangât den zo târârak wâratkum bonņik zo a ambân dâzângom ândiban. ⁸ Den âlipnjâ târârakņâ sâna kâsa zen nâņgâmņâ anjun op Yesugât kâmut nen den mân sâm bâliņ kwatningâbi.

⁹ Kore a dâzângona patârâpziņ zengât den lum kore âlip otziņgâne sâtâre upi. Oi patâ zengât sâtziņan mân sâbi. ¹⁰ Oi kâmbu mân op ândim kut nâi nâizij yen ek galem upi. Yatâ opņâ Anutu kubikkubikniņ diņangât neule âlip upi.

Sanjon kubikniņgipkât ândiândi âlipnjâ ândinat.

¹¹ A hân dâp âlip utnatkât Anutugâren gâbâ tânzâņgozâņgoņâ, zo muyageip. ¹² Zorâņâ betniņan mem kubikniņgi um kâtik zengât ândiândi sot sâkkât âkņâle bâliņâ zo birâm ziren kendonbandon ândim Anutu zikņâ yatâ târârakņâ op ândinat. ¹³ Yatâ ândim Anutu patâ sot kubikkubikniņâ Yesu Kristo, zâkkât neule âsakņâ muyagei ândiândi âlipņan âinatkât um bâbâlaņ op nâņgâm ândinat. ¹⁴ Zâkņâ neņgât suupniņ mem bâliņan gâbâ mâkâniņgip. Oi zâkkât arâpņâ opņâ âlipņangât nep tuum ândinatkât sanjon kubikniņgip. ¹⁵ Gâ den zo dâzângom kubikziņgâm kâtigiban. A ziņ gâgât nâņgâne gigiņâ mân upap.

3

Tirik Kaapumgâren gâbâ a unakņâ âsagiwen.

¹ Gâ a ambân Yesugât kâmurân ândie, zen dâzângona a kutâ sot zâizâiņ hurat kwatziņgâm dinziņ lubi. Oi nep âlip top topņâ ziap, zo bâbâlaņ op tuubi. ² Oi sâm bâliņ kwâkwat sot den sârek mân sâbi. Buņ kâtikņâ. Zen lumbeņ ândim a pisuk umâlep kwatziņgâbi.

³ Nen mârumņan um gulip op den kom ândiwennâ âkņâle top top, zorat kore op kuk sot um kâlak muyagem um kâsa op ândiwen. Nen yatâ op ândeindâ a ziņâ neņgât âkņâle mân op ândiwe. ⁴ Ka Anutuņâ umņandâ gâsânâņgomņâ kubikniņgip. ⁵ Nen târârak ândim nep âlipnjâ nâi tuuwengât buņâ. Um lâklâkņangât op too sanjonningâm sâi Tirik Kaapumņâ ândiândi unakņâ niņgip. ⁶ Zâk kubikkubikniņâ Yesu Kristogât opņâ Kaapum niņgip. Zo bituktâ mân niņgip. ⁷ Zo nen Anutugât mâteņan tosanij buņ kinņâ ândiândi kâtikkât sinji utnatkât yatâ otņingip. Um lâklâkņangât op yatâ otņingip. Den zo perâkņak.

Den bon buŋ, zo birâbi.

⁸ Gâ itâ dâzâŋgom kâtigem ândiban. “Anutu nâŋgâm pâlâtâŋ kwapmenjâ âlipŋaŋgât nep tuum kâtigibi. Nep âlipŋjâ zo tuune a betziŋan mimbap. Yatâ op ândine âlip upap.

⁹ A zen den yen âragume, zo kândâtkubi. Sâkurâpziŋ kutziŋaŋgât den sot den sâm kwâkâyaŋgâme sot den kâtikkât den sârek zo birâbi. Den top top zo yen, bon buŋjâ.”

¹⁰ A ŋâi den sâi kâsâpagome, zo sâp kânok mo zagât dukuna mân nâŋgi birâŋaŋgâna zikŋik ândibap. ¹¹ Gâ nâŋgat. A yatâ zo bâliŋaŋgât nep tuumap. Orot mâmeŋandâ tosaŋjâ sâm muyagemap.

Den murukjâ.

¹² Nâ Atemis mo Tikiko sâŋgongua gâgâren gâi Nikopoli kamânân ga muyageniban. Nâ kamân zoren map narâkŋan ândibat san.

¹³ Apolo sot gurumin den nâŋgânâŋgâ a Zena, zet sâŋgonzâkona hân ŋâin âibabot. Mâtâpkât nalem zikâna mân kwakpabot.

¹⁴ Kâmut gakârâpniŋjâ zen âlipŋaŋgât nep tuum umziŋ upap. Oi a nâmbutŋjâ pu utne betziŋan mine nepziŋjâ zo bon upap.

¹⁵ A nâ sot ândime, zen aksik gâ nâŋgâgige. Gâgâren a buku otŋiŋgâme, zorat sot den dâzâŋgoban.

Kembugâren gâbâ tânzâŋgozâŋgoŋ, zorâŋ zeŋgâren zimzap.
Zo yatik.

Pilemonġat ekap Paulonġa kulemgum pindip.

Sâm muyage den sot mâsop den.

¹ Nâ Paulo Yesu Kristogât opnġa tâk namin ândian. Nâ sot bukuniġa Timoteo, net Pilemon nep betnikġan mema, gâgât ekap zi kulemgum giget.

² Oi ambân bukuniġa Apia sot kâwali anikġa Arikipo sot Yesugât kâmut Pilemonġ gâgât mirin mindume, zengġat ârândân pet.

³ Ibânġ Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekâren gâbâ tânzângozângonġ sot um lumbe zo zengġaren zimbap.

Paulo zâk Pilemonġat op Anutu mâpâseip.

⁴ Nâ ninâu sâbam gâgât nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁵ Gâ Kembu Yesu nângâm pâlâtân kwâkġangâm Kembangât sinġi a zengġaren umġa kinmap. Oi zengġat nângâm ândimat. Nâ zorat sinġi nângâm Anutugâren sâiwap sâman. ⁶ Oi nângâm pâlâtânġa nen sot kânok uap. Kut nġi nġi âlipġa Kristogâren gâbâ muyagem gâip, zo nângâbangât ninâu sâman.

⁷ Bukunâ, gâ Kembangât sinġi a buku otzġngâm umâlep kwatzġngâmat, zorat umnâ âlip oi sâtâre patâ orâwan.

Kore a Onesimo, zâkkât den.

⁸ Gâ a buku otzġngâmatkât itâ dâgobâ. Gâ kut nġi upangât Kristogât opnġa sâbâ sâmbâ âlip sa nângâm upan. ⁹ Ka buku orotġngât itâ dâgobâ. Nâ Paulo, a sâmbâ, Yesu Kristogât op tâk namin ândian. ¹⁰ Nâ katepnâ nġi Onesimo tâk namin ta ga muyagenġip, zâkkât dâgobâ. ¹¹ Mârum zâk gâ sot ândim mân bekan mem ândeip. Narâk zoren ândiândiġa mân dâp oip. Narâk ziren ko zâk Kembangât a opnġa gâgât sot nâgât ârândân ândeip dâp uap.

¹² A zo sângongua gâgâren gaap. Zo nâgât kâmbiamnâ, zo sângongua gâgâren gaap. ¹³ Nâ sinġi âlipkât op tâk namin ta zâkġa gâ gebâkkan betnan mem ândibapkât sâwan. ¹⁴ Oi gâ mân nângâna nâ yatâ upatkât nângâ mân dâp oi mâburem gigan. Gâ gikak nângâm nibâ sâmbâ niban.

¹⁵ Zâk birâgigi gikik mâik nġi ândeip, zo topġa itâgât motġai. Âburem ga gâ sot ândim zâibap. ¹⁶ Zâk kore ayâk bunġa. Yesu sot pâlâtân op buku otgibam gaap. Nâgâren yatâ op ândeip. Gâgâren ko walâmġa otgibap. Zo itâgât sâkġandik gâgâren ândeip. Zi ko Kembangât a opnġa gâgât a bonġa uap. ¹⁷ Gâ nâgât nângâne bugugâ oi ko zâk diina gâi nângâna Paulo upap. ¹⁸ Zâkġa kut nġigâ gulipkoip? Gâgât tosa nġi zâkkâren ziap, zo nâgât sinġi sâban. ¹⁹ Paulo ninâk den zi kulemgum gigan. Perâkġak, Nâ hânġa melânġ gibat. Ninâ tosa gâgâren patik ziap, zorat wanġat sâbat? Gâ nâgâren a unġakġa âsagein, zorat san. ²⁰ Bukunâ, gâ Kembangât opnġa kut nġi zo bâbâlanġak nibangât otnġap. Kristogât opnġa umâlep kwatniban.

Den murukġa.

²¹ Sât lulu a ândiat, zorat nângâm den zi kulemgum gigan. Oi itâ nângan. Den dâgogan, zo sot walâm târokwap tuuban.

²² Zen nâgât op ninâu sâne Kembunġa nângâmġa sâi zengġaren gâbatkât nângan. Zorat nâgât sinġi kianġ kubikpan.

²³ A bukunâ Epapara, zâk Yesu Kristogât opjâ nâ sot tâk namin ândiap. Zâk zengât nângap. ²⁴ Oi nep betnan mimiŋ a, Mareko sot Aristako sot Dema sot Luka, zen yatik gâgât nânge.

²⁵ Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzângoŋozângoŋ, zorâŋ umziŋan zimbap. Zo yatik.

Hebiraio a zengât ekap.

Yesu zâk Anutuğât topnâ sâm muyagem ninğip.

¹ Anutu zâk mârumñan Propete ziknâ topnâ dâzânğoi zinâ sâkurâpnin den holiñâ top topnâ dâzânğom gawe. ² Bet narâk murukñan ândien zi sâi nanñandâ diñâ dâtnânğoi. Mârumñan Anutuñâ sâi nanñâ hân sot kut nâi nâi aksik muyageip. Zorat nanñâ zâk a sot kut nâi nâi zorat marinâ upapkât sâm pindip. ³ Anutuñâ sâi nanñanğâren zik holi tobat âsaknâ muyagem ziapkât ândiândinğât dâp ândimap. Oi imbanñâ diñandâ kut nâi nâi hânân sot sumbemân zo tângoi zemap. Zâknâ bâliñâniñâ sanğon kubiknâ sumbemân zâimnâ Anutu kâwali boriboriñoot taap, zâkkât âsan bongen zâi ândiap. ⁴ Zâk sumbem a walâziñgâm ândiap. Zâk kot patâ memnâ kutnâ sumbem a zengât walâziñgip, ândiap.

Sumbem a zen giğinâ. Nanñâ zâk zâizâiñ.

⁵ Nanñâ zâk zâizâiñ ândiap. Sumbem a zen ombeñan ândie. Sumbem a zengât mâsikâziñgâm sâbâ. Anutuñâ sumbem a nâi zitâ dukoip? “Gâ nannâ. Nâ itârân gâsum sâlâpgoga nannâ ândiat.”

Mo sumbem a nâiğât itâ sâip?

“Nânâ zâkkât ibâ op ândibat. Zâknâ nannâ op ândibat.”

Buñâ. Anutuñâ sumbem a nâiğât den yatâ zo mân sâip. ⁶ Ka Anutuñâ nanñâ kânok sângongui hânân gâi Anutuñâ zâkkât den itâ sâip, “Sumbem a zen nannâ mâpâsibi.”

⁷ Anutuñâ sumbem arâpnâ zengât itâ sâip,

“Nânâ sa sumbem arâpnâ pibâ upme. Oi sa ko kore arâpnâ kârâp bâlam upme.”

⁸ Ka nanñanğât itâ sâip,

“Anutu, gâ a kutâ op ândim zâimâmban. Nepkâ sot imbanğâ zo zinziñ kâtik zimbap. A kutâ tângâ zo mem târârak ândim a ambân kembu otziñgâm ândiban. ⁹ Târârakñanğât otgimap. Bâliñâ âkon opmat, zorat Anutu, gâgât Anutu sâtâregât kelâk sanğongigip. Zo bukurâpkâ sanğonziñgip, zengât dâp buñ, walâziñgip.”

¹⁰ Anutuñâ nanñanğât den nâi itâ sâip,

“Kembu, gâ topkwâkwatñan hân muyagein. Oi sumbemñâ sumbemñâ muyagein. ¹¹ Hân sumbem, zet buñ upabot. Gâ ko ândim zâimâmban. Hân sumbem, zet hâmbâ yatâ sânginâ upabot. ¹² Hâmbâ yatâ sânginâ oitâ mem kâpizikâban. Kâpizikâmnâ uñaknâ muyagezikâban. Gâ ko ândimat yatik ândim zâiban. Gâgât narâk zo mân âkâban.”

¹³ Anutuñâ sumbem a nâi zitâ dukoip?

“Gâ âsannâ bongen tâtna kâsarâpkâ minduziñga kiñanğât kombân upi.”

¹⁴ Sumbem a nâi den yatâ mân dukoip. Sumbem a zen Kembuğât kore a ândie. Zen Tirik Kaapum yatâ betniñan mimbigât sâsârj. Anutuñâ sumbem a sângonzânğoi a sumbemğât sinji ândien, nenğâren gam betniñan mime.

2

Kubikkubik den mân birânat.

¹ Zorat nen den singi âlip nângâwen, zo tâpâkum lorem birâbemgât nângâm kâtiginat. ² Anutuñâ sâi sumbem arâpnâ diñâ sâkurâpnîñ dâzângowe. Oi den sâwe, zo âsagemñâ kâtik op zeip. Oi den zo birâmarâwe, zo hâunoot opmâip. ³ Narâk ziren ko Kembu zikñak kubikkubikninangât den sâm muyageip. Oi kindapziñandâ nângâwe, zen den zo dâtnângone kâtigeip. Zorat dap dabân den kubikniñgâbapkât imbanñ zemñângap, zo birindâ hâunâ buñ upap? ⁴ Anutu zikñâ imbanñ sen pup sot sen mârât muyagem den zo tângoip. Sâi Tirik Kaapumñâ nângip dâp imbanñ kâsâpkum niñgip.

Yesu zâk narâk pânkânok sumbem a ombeziñan ândeip.

⁵ Narâk bet muyagibap, zorat sâna. Narâk zoren Anutuñâ a nâi kembuniñâ patâ kwânângâbap. Sumbem a patâ op ândibigât mân sâip. ⁶ Agât op sâip. Kembugât a nâiñâ zorat den sâm muyageip. Den zo itâ, “Anutu, gâ wangât a zengât op nângâmat? Agât kiurâp wangât ek galem otziñgâmat? ⁷ Zen narâk pânkânok sumbem a zengât giginâ ândibigât sâm ziñgin. Gâ a nâmbutñâ zengât mâteziñan imbanñ zingâna hurat kwatziñgâme. ⁸ Gâ kut nâi nâi aksik bitziñan zâambarin. Zorat zen mâirâp op ândibi.”

Anutu zâk kut nâi nâi a bitziñan zâambarip, zo mân kâsâpkum pisuk pirâziñgip. Narâk ziren ko kut nâi nâi aksik patâ a nengât bitniñan pâip, zo mân âsagei iksen. ⁹ Yesu ko a kembu op ândei iksen. Zâk narâk mâik nâi sumbem a zengât ombeziñan ândim sâknam nângâm moip. Sâknam nângâm moipkât neule âsakñâ sot kot patâ miap. Anutu zâk tânnângobapkât sâi Yesuñâ a pisuk nengât op mumuñangât sâknam patâ nângip.

Yesu zâk nengât murâpnâ sâbam nângi mân kwakmak oip.

¹⁰ Kut nâi nâi zo zâknâ muyageip sot galem opmap. Zâk nan bârarâp donjep sumbem âsakñan diiniñgâm zâibapkât nângâm ândeip. Oi kubikkubikniñangât a patâ, Yesu, zâk sâknam nângâm moipkât kubikkubik a bonñâ ândibapkât Ibânñ nângi âlip oip. Nângi dâp oip. ¹¹ Oi a um hâlâlu kwatziñgâmap, Yesu, zâk sot um hâlâlu kwatziñgi ândie, zen ârândân Ibâziñ kânok. Zorat zikñâ murâpnâ sâbat sâm nângi mân kwakmak oip. ¹² Zorat diñâ itâ ziap,

“Anutu, gâgât kutsiñgigâ murâpnâ sâm muyageziñgâbat. Kembugât kâmut osetziñan kep mem sâm sâtâre otgibat.”

¹³ Oi den nâi itâ ziap,

“Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândibat.”

Oi den nâi itâ ziap,

“Zi nâ sot Anutuñâ katep nigip, nen ârândân ândien.”

Yesu zâk nengât tobat oipkât âlip betniñan mimbap.

¹⁴ Oi katep nen sip kelâkniñoorâk ândiengât Yesu zâk zorik meip. Zo zikñâ mumuñandâ mumuñâ mariñâ, Satañgât imbanñ koi geip. ¹⁵ A zo, ziz munat sâm kenğât op ândine Sataññâ tâkñâ saaziñgi narâk dâp mumuñangât kenğât op tâpmarâwe, zen olañziñgâbam yatâ oip. ¹⁶ Yesu zâknâ sumbem a betziñan mimbam mân geip. Zâk Abaramgât kiurâpnâ nen betniñan mimbam geip. ¹⁷ Oi zorat murâpnâ nen sot dâp kânok upapkât Anutuñâ zâk sâm pindip. Zâk yatâ opñâ a patâ op Anutu mâteñan kore okñangâm a ambân tânnângom niñangât bâliñâ sanjonbapkât sâm pindi yatâ oip.

¹⁸ Yesu zâk zikñak sâknam nângâm mâsimâsikâyân bageipkât a mâsimâsikâ muyageniñgi âlip betniñan mimbap.

3

Yesu zâk patâ. Mose zâk ombenjan.

¹ Zorat op ko Kembugât sinjiyân a bukurâpnâ sumbemgât sinji ârândân diiniñgip, zen Yesugât nângâm ândibi. Yesu zâk Aposolo op Anutu kore okñangâm ândimap. Ândei niñâ nângâm pâlâtân kwâkñangindâ zâknâ patâniñâ op ândiap. ² Anutuñâ gâsum sâlâpkoi sât luluñ ândeip. Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpnâ osetziñan sât lulu ândeip. Oi Yesu zâk zo yatik ândeip.

³ Mirâ tuumap, zâkkât kotñâ mirâgât sinji walâmap dâp yatik Yesugât kutsiñiñâ Mosegât wâlâp. ⁴ (Mirâ mot zo anâ tuutuunâ. Ka kut ñâi ñâi muyamuyagiñâ, zo mariñ Anutu kânok.) ⁵ Mose zâk Anutugât a ambân gakârâpnâ zengât osetziñan ândim kore a op sât luluñ nep tuum ândeip. Zâk bet den sâi muyagibapkât op kore op ândeip. ⁶ Kristo ko nanñandâ Anutu a ambân gakârâpnâ neñgât kâukniñâ ândiap. Zâk Ibânangât sât luluñ ândiap. Oi nen sumbemgât sinji kwatniñgip, zorat nângâm um bâbâlan op âinatkat mambât ândinat oi ko zâkkât a ambân gakârâpnâ bonñâ op ândinat.

Isirae a um kâtik urâwe, zo yatâ mân utnat.

⁷⁻⁸ Zorat Tirik Kaapumñâ Kembugât den itâ sâip. Zo neñgât sinji sâip, “Zen itârân Anutugât diñâ nângâm mârumñan sâkurâpziñâ um kâtik urâwe, zo yatik mân upi. Sâkurâpziñâ mirâ kamân kâtikñan ândine mâsimâsikâñ muyagei um kâlâgân lan urâwe. ⁹ Sâkurâpziñ hân zoren kut ñâi ñâi orâwan, zo kendon 40 umñan ek ândiwe. Ekñâ umziñ mân âburei lan zâizâiñ otnim mâsikâniwe. ¹⁰ Oi nâ zorat nânga bâliñ oi zengât itâ sâwan, ‘Zen umziñandâ gulip op gâmap. Zen nâgât mâtâp mân lânme.’ ¹¹ Yatâ op ândine kuk otziñgâm itâ sâwan, ‘Zen nâgât ândim nângâ kamânân mânâk bagibi.’”

¹² Bukurâpnâ, zengâren gâbâ ñâi zâk um kâtik op um sumun op Anutu kândâtkobapkât galem orangâm ândibi. ¹³ Itârân Kembugât diñâ nângâmñâ mân birâbi sâip. Itârân sâip, zo narâk zirat op sâip. Zorat sirâmñâ sirâmñâ umziñandâ kâitzângobapkât den sâm galem orangâm ândibi. Bâliñangât mâsimâsikâñâ zengâren gâbâ a ñâi okñangi um gulip otziñgâbapkât op sâip.

Isirae a zengât sinji nângâm keñgât utnat.

¹⁴ Nen Kristo nângâm pâlâtân kwâkñangâm kâtigem ândinat. Oi topkwap nângâm pâlâtân kwarâwen, zo âsâbân mem ândimñâ kikerân âi takâm Kristo sot bonñâ minat. ¹⁵ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Zen itârân Anutugât diñâ nângâm zâizâiñ op um kâtik urâwe, zo yatik mân upi.”

¹⁶ A ikâ ziñâ diñâ nângâm tâtâlim um kâlâk muyagiwe? Zo ñâin gokñandâ bunâ. Mosenâ kândom otziñgi Aigita hânân gâbâ diiziñgip, a zo aksik ziñâ. ¹⁷ Mo a ikâ zengât Anutuñâ nângi sumunkoi kendon 40 âkip? Zo bâliñâ op ândim mirâ kamân kâtikñan mom nangâwe, zengât op yatâ oip. ¹⁸ Oi ikâ ziñâ zengât itâ sâm kâteigeip, “Nâgât ândim nângâ kamânân mân âibi?” Diñâ birâm ândiwe zo, zengât op sâip. ¹⁹ Zorat itâ nângâmen. Zen mân nângâm pâlâtân kwarâwe, zorat ândim nângâ kamânân mân âiwe.

4

Ândim nângâ kamânân takânatkât sâm ninjip.

¹Ândim nângâ kamânân âinat sâsânâ. Singi den zo mân gulipkoi buj oip. Zorat nengâren gâbâ nâinâ mâtâbân gulip opakât um girem utnat. ²Singi âlip den sâkurâpniñâ dâzângowe, zo yatik nen dâtnângowe. Ka sâkurâpniñâ zen den zo nângâm umziñan mân pane zeipkât zengâren bon buj oip.

³Singi âlip nângâm umniñan pamen, nen ko ândim nângâ kamânân bagimen. Anutuñâ sâkurâpniñangât itâ sâip, “Nâ kuk otziñgâm itâ sâm kâtigiwan, ‘Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi. Zen nâ sot ândim nângâ mân upi.’”

⁴Anutu zâk narâk zoren yatâ sâip. Ka mârûmñan hân mot muyageip, narâk zoren Anutuñâ nepñâ tuum kwâkâm kendon tap nângip. Anutuñâ sirâm nâmburân kânok umñan a sot kut nâi muyageziñgip. Sirâm nâmburân zagât, zorat Kembangât ekabân den nâi itâ ziap, “Anutu, zâk kut nâi nâi muyagem nângâm sirâm nâmburân zagât, zoren kendon tap nângip.”

⁵Oi bet Isirae a mirâ kamân kâtikñan um kâtik ândine Anutuñâ den nâi u ziap, zo yatik zengât op itâ sâip, “Zen nâgât ândim nângâ kamânân mân bagibi.”

⁶Mârûm ândiwe, zen singi âlip nângâm diñâ birâm mân bagiwe. Ka a nâmbutñandâ ândim nângâyân bagibigât mâtâp ziap. ⁷Wangât, bet narâk nâin Anutuñâ narâknâ du sâip. A kutâ Dawidigât lâuyan den san, zo pâi itâ sâip, “Zen itârâñ diñâ nângâme oi ko um kâtik mân ândibi.”

⁸Zorat op ko Yosua zâk mârûm ândim nângâ kamân bonñâ muyagem ziñgi sâi bet Anutuñâ narâknangât dum mân sâbap. ⁹Zorat itâ nângâbi, “Anutu hân mot muyagem nângâmñâ kendon tap nângip, zo yatik Anutuñâ a ambân nengât ândim nângâ kendon nâi tok ziap. ¹⁰Anutu zâk nep tuum nângâm ândim nângip, zo yatik a niñâ Anutuñâ ândim nângâyân baginatñâ nep birâm ândim nângânat.”

Anutu diñangât topñâ.

¹¹Oi niñan gâbâ nâinâ lorem Isirae a mârûm mâtâp bâliñ lâñawe, zorik lâñbapkât ândim nângâ kamânân âinatkat kâtiginat.

¹²Anutuñâ den, zo ândiândiñâ sot imbanâñoot. Oi sâu nâi umñâ kândâtñâ sâtñoot zorat dâp walâm sât kâtik zo nem giari umniñâ sot um dâpniñâ zo nem mânângâtmap. Oi um nângânângâninâ sot umñâ nângâm kubikkubik zorat topñâ muyagibapkât sâsân. ¹³Kut nâi nâi, zo aksik muyagemap. Nâinâ Anutuñâ mâtenan tik mân zemap. Zâkkâren kut nâi nâi muyap sot ekap buj zemap.

Patâniñâ Yesu um bâbâlan op mâte okñangânat.

¹⁴Anutuñâ tirik namâ galem a patâ nâi ândiniñap. Anutuñâ nanñâ Yesu. Zâk sumbem walâm zâi ândiap. Zâk zo yatâ ândiapkât Kembu patâniñâ sâm nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândinat. ¹⁵Oi tirik namâ galem a patâniñâ zâk loreindâ nângâninângâm mân nângânângâ mân opmap. Nengâren mâsimâsikâ muyagemap, zo yatik mârûm zâkkâren mâsimâsikâ top top muyageip. Oi zâk bâliñâ mân oip. ¹⁶Zorat nen um bâbâlan

op zâkkâren arindâ tânnângomâmbap. Oi kut nâi zo mo zo mâte otningi zâkkâren arindâ umâlipnangât op tânnângobap.

5

Yesu zâk sâknam nep tuugipkât Anutuñâ tirik namâ galem a patâ kwânângip.

¹ Hânân nenggâren Anutugât tirik namâ galem a gâsum sâlâpzânngoip zo, zen a zengât opnâ Anutu mâtenjan muyagem a zengât tozagât bâu mot Kembangât singi sâam kom umbigât zâambarip. ² Tirik namâ galem a yatâ zo, zâk ziknjak a lotnjâ ândiapkât kwakmak a sot gulip ândiândiñ zo âlip mulun kwatzingâbap. ³ Topnjâ yatâgât a zengât tosa sot ziknjâ tosa ârândân Kembangât singi nalem umbapkât sâsânâ.

⁴ Nep zâizâiñ zo a nâi zik umgât mân tuubap. A nâi Anutuñâ gâsum sâlâpkum nep diñ sâam pindip, a zo zâknjak tuubap. Anutuñâ Aaronj yatâ gâsum sâlâpkui.

⁵ Oi Kristo zâk zo yatik zik umgât nânji zari tirik namâ galem a patâ mân oip. Zo Anutuñâ gâsum sâlâpkumñâ itâ sâam nep diñ sâam pindip, “Gâ nannâ. Nâ irak zi gâsum sâlâppoga nannâ ândiat.”

⁶ Oi den itâ sâip,
“Gâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâiban.”

⁷ Yesu zâk hânân ândeip, narâk zoren umbâlâ patâ op isemñâ mumujan gâbâ makâbapkât imbanâ zemnangip, Anutu Ibâ, zâkkâren ninâu sâip. Oi Yesu zâk Anutu hurat kwâknangipkât Anutuñâ nângânangip. ⁸ Yesu zâk nanñâ ândeip oi lañ sâknam nep tuum âim sat lulu topnjâ nânji. ⁹ Kut nâi nâi op nangipñâ sât lulu a ambân zen kubikzingi ândiândi kâtik ândim zâimambi. ¹⁰ Zâk tirik namâ galem a patâ oip. Melkasidek, zâk mâruman Kembangât singi nalem om kore oknangâm ândeip. Yesu zâkkât dâp ândibapkât Anutuñâ sâam pindip.

Katep zengât nângânângâ yatâ mân ândibi.

¹¹ Zorat den donjep ziap. Oi zen kindapziñ kâmbâk ândiegât dâzângobat, zorat nânja yâmbâriap. ¹² Zen narâk kârep singi âlip nângâm gawe. Zorat op ko zen singi âlibân lâmbatnjâ a nâmbutnjâ kwâkâm zingâne dâp opap. Ka zen singi âlibân mân lâmbatse. Zen yatâ zo singi âlipkât den mâtenjâ kwâkâm zingâbigât dâp ue. Zen nalem kâtiknangât dâp bunjâ. Zen nam nânegârâk ândie. ¹³ Nam nime, zen katep sânat. Yatâ zorânâ dap op den bonñâ zorat topnjâ sâlâpkum nângâbi. ¹⁴ Nalem kâtiknjâ zo lâmbarâwe zengât singi. Um nângânângâziñ muyagei âlipñâ sot bâlinjâ nângâm kâsâpkume, zengât singi.

6

Anutu birânangâm um melânmelân, zo mân taap.

¹ Zorat nen Kristogât den mâtenjâ zo birindâ ze den yâmbâtñâ zo târokwap sânat. Kembangât den top kwâkwatñâ zo birânat. Zo itâ. Um melânmelân sot ândiândi sângiñâ bon bunj zo birâbirân sot Anutu nângâm pâlâtân kwâkwat. ² Yesugât korân yatâ mo yatâ too sanjonzingâzingân sot bet kâugân pâpan sot mumujan gâbâ zaatzaat sot narâk patin hâunjâ minat, zorat den. ³ Anutuñâ nângânangip den nâmbutnjâ târokwatnâ.

⁴ A singi âlip den mem umziņ pâi âsakiņan âsagemap sot sumbemân gâbâ umgât gom sambe zorat den nângâm âkñâlwiwe sot Tirik Kaapum sot urâwe.

⁵ Oi Anutugât den zorat nângâne âlip oi narâk patâgât imbanâ zo nângâm âkñâlwiwe. ⁶ A yatâ zo singi âlip kândâtkom Anutugât nanņâ du poruyân kumbe yatâ upap. Zen yatâ utne a nâmbutņâ ziņâ Yesugât nângâm bâliņ kwapme. A yatâ zo dap op umziņ melâņ singi âlibân ga gibi?

⁷ Zorat den sumbuņâ nâi sa nângâne. Hân nâi mapņâ âsâbâņ gâi hân sânduksâi a kârâm kâmitme zengât naleme muyagemap. ⁸ Ka hân zorenâk hibuk bâliņik muyagemap, zo bon buņangât Anutuņâ sâm bâliņ koi kârâpņâ simbap.

Kwik târârak kinkinņangât diņâ.

⁹ Bukurâpnâ, nâ den yatâ san, zo tâmbetagogigât buņâ. Zen singi âlibân kubikkubik op âlip upigât yatâ nângâm san. ¹⁰ Anutu zâk gulip orot buņâ. Zen zâkkât opņâ arâpņâ betziņan mem buku otziņgâwe. Oi upme, zorat dap yatâ nelâmkubap? Buņâ. ¹¹ Zen itâ upigât otnigap. Zen aksik patâ singi âlibân kâtigem sumbemân âibigât um bâbâlaņ op mambât ândine narâk âkâbap. ¹² Oi mân lorem singi âlip a nângâm pâlâtâņ sot kâtigem ândim kut nâi nâi neņgât singi sâip, zo galem upme, zo zengât mâtâp lâņbi.

Sumbemgât singi kwatniņgipkât mân keņgât utnat.

¹³ Anutuņâ Abaram singi den dukum patâ nâigât mâteņan sâm kâtigibat sâm kârumņâ zikņan kwap sâm kâtigeip. ¹⁴ Oi itâ sâip, “Nâ perâkņak mâsop mingiga kiurâpkâ laņ kârâm ândibi.” ¹⁵ Oi Abaram zâk den zorat bonņâ muyagibapkât mambât âkonņâ buņâ ândim bon muyageip.

¹⁶ Anâ a patâ nâi zâkkât mâteņan sâm kâtigem sâne sâm kwâkâkwâkâņ orot zo mân muyagibap. ¹⁷ Zorat Anutu zâk a singi kwatziņgi um zagât upegât umjandâ kâtigei sâip. Zorat topņâ muyagei singi den zorât kwâkņan sâm kâtik den sâm târokwâip. ¹⁸ Anutu zâk sarâ buņâ. Den zagât singi den sot sâm kâtik den zo kwânângâzikâm neņgâren tâmbetagoagonņangât sâi zâkkâren âiwen. Oi neņgât singi kut nâi sâip, zo kâtigem minatkât yatâ oip. ¹⁹ Singi kwatniņgâwe, zorat bonņandâ ândiândiniņangât ândâniņ kâtikņâ, zo muyap buņâ. Oi ândâniņ zorâņâ tirik namin sângum umņan tik pane ziap, zoren âi gâsum kâtigemap. ²⁰ Sângumņan zo Yesuņâ kândom otniņgâm bageip. Zâk Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a op ândimapņâ yatâ oip.

7

Melkasidekât topņâ

¹ Melkasidek zâk Salem kamân zengât a kutâ. Anutu u patâ, zâkkât tirik namâ galem a op ândeip. Abaramņâ a kutâ kâsarâpņâ zâņgomņâ âburem gâi Melkasidekņâ mâtâbân muyagem mâsop miņangip. ² Oi Abaramņâ sikum meip, zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ Melkasidek kânok pindip. Melkasidek zâkkât kutņâ niij denân itâ, “Târârakņâ a kutâ.” Salem a kutâ, zo niij denân itâ, “Lumbeņâ a kutâ.” ³ Melkasidek zâk ibâ mam zekât kutziķņâ Kembugât ekabân mân ziap, zorat topņâ mân nângâmen. Zâk sâkurâp kutziņâ ekabân mân ziap. Zâk âsaâsagiņ narâk ekabân mân ziap sot mumbapkât narâk ekabân mân ziap. Zâk Anutu nanņâ zâkkât dâp upapkât sâsâņ. Zorat narâk dâp tirik namâ galem a op ândeip.

Melkasidek zâk tirik namâ galem a nâmbutņâ ândiwe, zo walâziņgip.

⁴ Zi nângânek. Melkasidek zâk a zâizâinj nâi. Zâknâ sâkuninjâ Abaram walip, zorat Abaram zâk sikum âlipnjâ zo kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma kânok zo pindip. ⁵ Bet Mose ândeip, zoren gâbâ Lewigât kiurâp nâmbutnjâ zen tirik namâ galem upigât sâsânâ. Zen Abaramgât kiurâp nâmbutnjâ torerâpzinâ zengâren gâbâ sikum kut nâi nâi bâzagârân gâbâ ma kânok mem ândeip. Zen zo yatâ upigât den nâi Mosegât gurumin den ekabân ziap. ⁶ Ka Melkasidek zâk zengât kâmurân gâbâ mân muyageip. Zâk mârumpjan ândeip. Oi zâk Abaramgâren gâbâ bâzagârân gâbâ kânok meip. Anutunâ Abaram sinji den kwâkjanjip. Abaram zâk a patâ oip. Melkasidek ko zâk a zâizâinj nâi op Abaram mäsop minjanjip. ⁷ Zorat itâ nângânek, “A zâizâinjandâ giginâ mäsop memap.” Den zo bonjâ. Zo nâinjâ dap op kwâimbâbap? Zorat op ko itâ nângâmen. Melkasideknâ Abaram walâm ândeip. ⁸ Narâk zi tirik namâ a buj orotjandâ sikum bâzagârân gâbâ ma kânok mime. Ka narâk zoren ko Melkasidek zâk ândiândi kâtik ândibapkât sâsân, zâknâ sikum Abaramgâren meip. Lewi mân âsageip, narâk zoren sâkunjâ Abaramnjâ sikum kâsâpkum Melkasidek pindip. ⁹ Zorat op ko nâ zorat nânja itâ uap. Lewi, zâk bâzagârân gâbâ ma kânok memapnjâ sâkunjâ Abaram zâk sot Melkasidek sikum zo pindip. ¹⁰ Sâkunjâ Abaram mâtâbân gâi Melkasidek zâk sot kândianjâwet, narâk zoren Lewi zâk mân muyageip. Zorat itâ nângânat. Lewi zâk sâkunjanjâren gok, zorat op sikum kâsâpkum bâzagârân gâbâ ma kânok Melkasidek pindip yatâ uap.

Tirik namâ galem a Lewigât kâmut, zengât nep zo mân dâp oip.

¹¹ Lewigât kiurâp, Aarongât kâmut, zin tirik namâ galem upigât Mosenâ gurumin den ekabân sâm zinjip. Lewigât kiurâpnâ zengâren tirik namâ galem urâwe, zo âlip oi sâi wangât bet tirik namâ galem a nâi Melkasidek yatâ muyagebap? ¹² Oi tirik namâ galem a kâmut sânginjâ zo siriksâi a unakjandâ galem upap. Yatâ oi sânginjâgât den kâtik zo siriksâi unaknâ nâi muyagibap. ¹³ Anutunâ a nâi Melkasidek yatâ upapkât sâip. Zâk Lewigât kâmurân mân muyageip. Zâk nâin goknâ. Mârûm zâkkât kâmut zo, zengâren gâbâ nâinjâ tirik namin nep mân tuubigât sâip. ¹⁴ Kembuninjâ Yesu, zâk Yudagat kiurâp zengâren gâbâ muyageip, zo nânjen. Oi kâmut zo, zen tirik namâ galem upigât Mosenâ den mân sâip.

¹⁵ Oi zorat topnjâ itâ muyagiap. Tirik namâ galem a nâi Melkasidek, zâkkât dâp muyagibapkât sâsân. ¹⁶ A zo ândiândi kâtikkât imbanjan tirik namâ galem op ândeipnjâ ândiap. Zo sâkunzinjâgât den kâtik zeip, zorat dâbân bujâ. ¹⁷ Oi zâkkât den Kembunâ itâ sâm muyagei Kembangât ekabân ziap, “Gâ Melkasidek zâk yatâ tirik namâ galem a ândim zâimâmban.”

Yesu zâk târotâro bonjanjâgât naknjâ.

¹⁸ Gurumin den sânginjâ mârûm zeip, zo lolot sot bon bujâ oipkât birâbirân. ¹⁹ (Den kâtik zorânâ kut nâi mân kubikjanjip.) Oi zorat hâunâ Kembunâ mâtâp âlipnjâ muyagei zorân diiningi Anutu âlip mâte okjanjâgâmen. ²⁰ Unaknâ muyageip, zo sâm kâtik den bujâ mân muyageip. ²¹ Sânginjâ, zen sâm kâtik den bujâ tirik namâ galem a urâwe. Unaknâ zi ko den kâtik kwâkjan namâ galem a op ândeip. Zâkkât den kâtik Kembangât ekabân itâ kulemgune ziap, “Kembunâ den sâm kâtigeip, zo mân birâbap. Zâk itâ sâip, ‘Gâ tirik namâ galem a op ândim zâimâmban, kâtikjâ.’”

²² Yatâ opnâ topnâ itâ nângânat. Yesunâ târotâro bonnâ muyageip.

²³ Tirik namâ galem a sânghinâ, zen ko donbep, zinziñ kâtik buñâ. Zen ândim momarâwe. ²⁴ Uñakñâ, zâk ko ândiândi kâtik ândibapkât tirik namâ galem nep zo tuugipkât zem zâimâmbap. ²⁵ Zorat narâk dâp a Anutu mâte oknangânâ Yesugâren gâindâ âlip betniñan mem tânnangomap. Zâk ândiândi kâtik ândiapkât âsâbân zengât op Anutugâren ninâu sâmap.

Yesu zâk tirik namâ galem a bonnâ.

²⁶ Tirik namâ galem a patâ, zâk hâlâlu sot tosa buñ, saleknâ, bâliñ mâme a zen yatâ mân op ândiândiñ. Oi zâim hân sot sumbem walâm patâ op ândiap. Yatâ zorân nenğât op Anutu mâteñan kin ândei dâp uap. ²⁷ Zâk tirik namâ galem a sânghinâ yatâ buñâ. Sânghinâ, zen sirâmñâ sirâmñâ ziinâ bâliñangât opnâ Kembugât sinji nalem omarâwe. Omñâ bet a ambân zengât op omarâwe. Kristo ko nenğât op sâp kânok Kembugât sinji sâmbândiñâ pâi âkip. ²⁸ Mosegât den kâtik ekabân a yennâ, umziñ lolotñâ, zen tirik namâ galem a patâ ândibigât den ziap. Bet ko Anutuñâ nanñâ tirik namâ galem a patâ op târârak sot hâlâlu op ândim zâimâmbapkât gâsum sâlâpkum sâmbâkigeip.

8

Yesu zâk u sumbemân tirik namin nep tuumap.

¹ Den zorat keetñâ itâ. Tirik namâ galem a patâniñâ ândiap. Zâk u sumbemân, imbanñâ mariñâ, zâkkât âsan bongen zariñ. ² Zâk hâlâlu namâ bonnâ zorat galem a pata ândiap. Namâ zo anâ buñâ, Kembu zikñak muyageip.

³ Hânân tirik namâ galem a patâ zen Kembugât sii nalem umbigât sâmbâ zingip. Zorat tirik namâ galem a patâniñâ Yesu, zâk dâp op Kembugât sinji kut nâi pâmbapkât sâsân. ⁴ (Hânân den kâtik ziap, zorat dâp Kembugât sinji nalem uuy ândie.) Oi Yesu zâk hânân ândim sâi namâ galem a patâ mân ândibap. ⁵ Hânân a zen nepziñâ tirik namâ yennâ sot dâp zoren upme. Bonnâ ko sumbemân taap. Mose, zâk hâmbâ silep tuubam oi Kembuñâ itâ sâmbâ dukuip, “Nângat. Dâp bâkñan tirâpgowan, zo yatigâk silep mot zo tuuban.”

Târotâro uñakñangât den.

⁶ Kristonâ târotâro bonnâ muyageip, zorân sânghinâ wâlap. Zo yatigâk tirik namin nep tuumap, zorân sânghinâ wâlap. Târotâro uñakñan kut nâi nâi Anutuñâ nenğât sinji sâip, zorân sânghinâ wâlap. ⁷ Mârum târotâro sânghinâ zeip, zorân bon oi sâi bet nâi muyagibapkât dinâ mân âsagebap. ⁸ Anutu zâk a zengât nângi mân dâp oi itâ sâip,

“Gâtâm narâk nâin Isirae a kâmut sot Yuda a kâmut, zen sot târotâro uñakñâ nâi muyagibat. ⁹ Mârum sâkurâpziñâ Aigita hânân gâbâ diizingâm gam bitziñan gâsum zen sot târotâro orâwan. Târotâro uñakñâ ko târotâro sânghinâ zo yatâ buñâ. Mârumñan târotâro zo mân lune nâ kândâtzângowan.”

¹⁰ Oi Kembuñâ itâ târokwap sâip.

“Bet Isirae a zen sot târotâro upat, zo ko itâ. Nâ den kâtiknâ umziñan pa geibap. Oi umziñ kâligen kulemgua zimbap. Oi nâ zengât Anutu ândibat. Oi zen kâmut gakârâpnâ ândibi. ¹¹ Oi a nâinâ a bukuñâ mo

torennâ itâ mân sâm kwâkâm pindâbap, ‘Hâiyop, gâ Kembugât topnâ nângâ.’ Buñâ. Zen giginâ sot zâizâin pisuk topnâ nângâm kwâtâtibi.

¹² Itâgât topnâ nângâm kwâtâtibi. Nâ tosazin birâbat. Bâlinâziñanğât dum mân nângâbat.”

¹³ Oi Kembu zâk târotâro uñakñanğât den sâmnâ mârur zeip, zorat sânginâ sâm birip. Oi kut nâi sânginâ upam uap, zo mân zimbapkât sâsân.

9

Mârur Kembu mâte okñanğawe, zo yenñâ.

¹ Târotâro sânginñan Kembu mâte okñanğâbigât mâtâp zeip. Oi zorat Kembugât hâmbâ silepnâ hânân zeip. ² Silep zo itâ tuuwe. Umñâ nâi mâteyâk hâlâlu namâ sâwe. Zoren kârâp sisin zo kirip. Oi zoren tâtatnâ nâi tâip. Zorat kwâkñan Kembugât sinji nalem hâlâlu sâsân, zo tâip. ³ Umñâ nâi sângumñâ kom mânânğatne zeip. Zo hâlâlu kâtikñâ sâne zeip. ⁴ Zoren kâbak hitom âlip uunâ goide kâtnâ tuutuun, zo tâip. Oi târotârogât ombonñâ nakñâ tuutuun, zo sâkñan goidenñâ kâpine tâip. Oi Aarongât tân kâm takâm âiyagip, zo sot âmañ goide kâtnâ tuutuun, zorat umñan nalem kutñâ Mana, zo zeip. Oi târotârogât gurumin den kârân kulengoip, zo zeip. Kut nâi nâi zo ombon umñan ziwe. ⁵ Ombon kwâkñan sumbem a dâpnâ zagât abâzikñandâ ombon kwâkñan pam kirâwet. Osetzikñan tosazin buñ upapkât namâ galem anâ bâu gilâm lokimarâwe. Ziren kut nâi nâi zorat den kârep mân sâbat.

⁶ Kut nâi nâi zo kubikne zeip namâ umñâ mâteyâk zoren tirik namâ galem a zen âsâbân zâim nepzin tuumarâwe. ⁷ Ka namâ umñâ nâi zoren tirik namâ galem a patâ zâk zikñik kendon patâ nâigât umñan sâp kânok zâimâip. Oi gilâm buñ mân âimâip. Bâu gilâm sorâk âim zikñâ sot a ambân zengât tosagât lokimâip. Mân nângâm tosa muyagiwe, zo buñ upapkât yatâ opmâip. ⁸ Zorat topnâ Tirik Kaapumñâ itâ tirâpnânğap. Tirik namâ galem a zin umñâ mâteyâk zoren zâim nep tuum ândiwe. Narâk zoren umñâ nâi hâlâlu kâtik sâme, zorat bagibaginñanğât mâtâp mân âsageip. ⁹ (Den san zi den sumbuñâ. Narâk zi topnâ nângâbigât san.) Hâmbâ silebân nalem sot zuu uunâ, zorân dap op a zin Anutu mâte okñanğawe, zengât umzin salekkobap? ¹⁰ Zo sâkkârâk den kâtik. Nalem sot toogât sot sâk sanjon zorat den zeip, zo yatâ. Zo zinziñ kâtik mân sâsânâ. Bonñâ muyagei zo birâbirân.

Kristo zâk tirik namâ nep bonñâ tuugip.

¹¹ Kristonâ ko kut nâi nâi bonñâ muyagibap sâsânâ. Zorat zâknâ tirik namâ galem a patâ muyageip. Oi hâmbâ silep tobat nâi, bonñâ, betnâ mân tuutuun, hânân mân ziap, zoren bageip. ¹² Zâk nonin makau zengât gilâm sot buñâ. Zikñâ gilâmñâ hâlâlu namin sâp kânok bagei gilâmñandâ sângânin meip. Sângânin meipkât zâkkât sinji urâwengât zâkkât sinji op zâimânat. ¹³ Nonin makau zengât gilâm, zorân a sâkzin salekkubapkât aam sâkzinñan pane hâlâlu minziñgi Kembu mâte okñanğamarâwe. Makau kârâbân sem simbu oip, zorat kâunâ zorân sâkzinñan sanjori Kembu mâte okñanğamarâwe. ¹⁴ Kaapumñâ ândeiññâ ândiap sot ândibap, zâk Kristo mam okñanği zâknâ um sâknâ salek op Anutugât sinji sâm ândiândinñâ biri gilâmñâ geip. Oi Kristonâ gilâmñandâ umnin sanjorip. Nen orot mâmenin gukupitñandâ tuuginđâ umnin sumunkoip, zo Kristonâ sanjori salekkoip.

Gilâmñâ umniñ saŋgori Anutu, ândiândi mariñâ, zâkkât kore mâman a ambân urâwen.

Kristogât gilâmmandâ kut ñâi ñâi sângân meip.

¹⁵ Zorat Kristo zâk târotâro unjâkñangât nakñâ oip. Târotâro sângiñan ândim tosa muyagiwe, zo buñ upapkât moip. Oi zorat zâkkât siñgi a zen bet sâwât, ândiândi kâtik zengât siñgi sâip, zo âlip mimbî.

¹⁶ Bet sâwât kât mâtâp itâ ziap. Mariñandâ moi ko galem upme. ¹⁷ Wâgân ândei bet sâwât den sâsân zo yen zimbap. Moi ko den zorat bonñâ muyagibap. ¹⁸ Zorat târotâro sângiñâ zo gilâm buñ mân muyageip. ¹⁹ Mose zâk den kâtigân den top top minduminduyân a dâzângom nangâm makau sot noniñ gilâm too sot mâpotñâ râma sâmotñandâ zoren saam zorânâ gilâmân kwândenâ Kembugât ekap sot a ambân aksik patâ kwititapkoip. ²⁰ Zâkñâ itâ dâzângoip, “Anutuñâ târotâronâ sâm kâtigem ziñgip, zorat gilâm zi.” ²¹ Yatigâk hâmbâ silep sot âmañ mot gilâmñâ kwititapkoï sañgonziñgip. ²² Zorat den kâtikñan sâsâñangât kut ñâi ñâi âksik sañgon nangânangâñ sot gilâm buñ, zorân tosa guligulipkun mân ziap.

Kristo zâk sângânniñ mei dâp oip.

²³ Sumbemân kut ñâi ñâi bonñâ ziap. Oi zorat dâp hânân gilâm yenñandâ kut ñâi ñâi sañgonbapkât sâsânâ. Uren bonñâ ko Yesu zikñâ sângânñâ patâ sañgonbapkât mâtâpñâ muyageip. ²⁴ Zorat opñâ Kristo zâk tirik namâ hânân, betñâ tuutuun, u bonñâ zorat dâp, zoren mân bageip. Zâk u sumbemân tirik namâ bonñâ, zoren bageip. Oi zoren Anutu mâteñan ândim niñangât op nep tuumap.

²⁵ Tirik namâ galem a zen kendon dâp noniñ makau kom gilâm mem zâime. Kristo zâk zo yatâ mân oip. Zâkñâ sâp kânok um sâkñâ zo Kembugât siñgi sâm zâi pâip. ²⁶ Kristo zâk tirik namâ galem a nâmbutñâ zo yatâ opmâip sâi hân muyageibân gâbâ sâknam nangâm gâbap. Zâk yatâ mân opñâ narâk murukñan zi suupniñ mem tosanñ gulipkubapkât muyageip. ²⁷ Anâ kânok munatkât sâm niñgip. Oi zorat kwâkñan dinniñâ sâm kwâkâbapkât sâsânâ. ²⁸ Oi Kristo zâk yatik a doñbep nenğât tosanñ kwâkñan zari sâp kânok moipñâ dum ga bâliñ sañgonbap, zo buñâ. Zâk gâbapkât um bâbâlan op mambât ândimen, nen miniñgâbapkât gâbap.

10

Mosegât den kâtik zo bonñangât dâpñâ.

¹ Den kâtik Mosenâ sâm muyageip, zo bonñâ bet muyagibap, zorat mân sâip. Buñâ. Zorat dâp hânân muyageip, zorat op sâip. Zo bonñâ buñâ. Zorat op ko tirik namâ galem a, zen den kâtik zo lum kendonñâ kendonñâ Kembugât siñgi nalem om ka om gane ma Anutu mâte okñangâme. Zen âlip mân um hâlâlû minziñgâmop. ² Yatâ oi sâi Kembugât siñgi kut ñâi ñâi uunñâ, zo buñ opap. Zoren Anutu mâte okñangâme, zengât tosa buñ oi sâi tosanñangât nangâ kwâkâ dum mân upe. ³ Kembugât siñgi uunñâ, zo kendonñâ kendonñâ muyagei tosanñangât nangâme. ⁴ Noniñ makau gilâmñâ, zorân dap op tosanñ gulipkubap? Zo buñâ.

⁵ Zorat Kristonñâ hânân gibam Ibâgâren den itâ sâip, “Kut ñâi ñâi gâgât siñgi ume, zorat mân otgimap. Sâk ko muyagem nigat.

⁶ A ziñ umziñ mân kubikangâm zuu kâmbâk, zo kâmbukñâ uunñâ sot

bâliņangât tosa buņ upapkât kut nâi utnetâ gâ zorat nâņgâna mân dâp uap. ⁷ Zo nâņgâm itâ sâwan, ‘O Anutu, sâtkâ lubam gewan. Kembugât ekabân nâgât den kulemguwe, zorat dâp muyagenibap.’ ”

⁸ Den itâ sâip, zo ziap, “Kembu, gâgât singi nalem uuņâ sot zuu kâmbâk bâliņangât tosa buņ upapkât pâpan, zorat mân otgimap. Zorat âkongimap.”
⁹ Oi den nâi itâ târokwap sâip. “O Anutu, gâgât den lubam gewan.” Yatâ sâmjâ kut nâi sâņgiņâ kâbakņem uņakņâ nâi kwânņigip. ¹⁰ Zorat Anutugât dengât opņâ Yesu Kristo sâkņandâ suupņiņ mei um salek urâwen. Zo sâp kânok oip, zorat zinzij kâtikņâ ziap.

Yesu zâk neņgât suup meip.

¹¹ Tirik namâ galem a, zen sirâmņâ sirâmņâ nepziņ tuum Kembugât singi nalem om ka om op ândime. Oi zo tosa âlip mân gulipkumap. ¹² Kristoņâ bâliņangât suup sâp kânok mei âki u Anutugât âsan bongen zariņ, ândiap. ¹³ Oi zâk zoren kâsarâpņâ kiņangât kombân upigât mambât ândiap. ¹⁴ Um hâlâlu orotņangât mâtâp ândimen, neņgât umniņ sâp kânok memņâ kubikkubikniņangât nep tuum naņgip. ¹⁵ Oi Tirik Kaapumņâ den sapsum niņgâmap. Den itâ sâi ziap,
¹⁶ “Kembuņâ den sap, zo itâ, ‘Nâ dinnâ kâtikņâ umziņan pa geibap. Oi umziņan kulemgua zimbap.’ ”

¹⁷ Oi den nâi itâ târokwâip,
 “Nâ tosaziņ birâbat. Bâliņâziņangât dum mân nâņgâbat.”

¹⁸ Tosaniņ buņ oi zorat Kembugât singi noniņ makau kom uuņâ zo buņ upap.

Sarâņâ buņ Anutu mâte okņangânat.

¹⁹ Bukurâp, Yesu zâk gilâmņandâ mâtâp mem niņgipkât nen hâlâlu namîn zâinam umniņ bâbâlaņ uap. Yesugât op tirik namâ umņâ nâi, hâlâlu kâtik sâme, zoren âlip baginat. ²⁰ Yesu zâk zorat mâtâp uņak, zo muyageniņgip. Zâk zikņak ândiândiņ uņakņâ muyagem niņgip. Zâk sâņgom kom mânâmânangât zo walâm umņâ nâi, zorat hâlâlu kâtik sâme, zoren bageip. ²¹ Zâkņâ Anutugât tirik namâ bonņâ zorat galem a ândiap. ²² Zorat nen nâņgâm pâlâtâņ kwâkņangâm um hâlâlu sot um bâbâlaņ op mâte okņangânat. Zo umniņâ tosanâ sumunkoip, zo gilâmņandâ sangori salekkoi sâkniņâ too salekņâ sanjori mâte okņangânat. ²³ Oi sâi kâtikkâtigiņandâ kut nâi singi kwatniņgipkât singi den zorik mem ândim kâtiginat. ²⁴ Oi galem orangâm buku orot nep sot nep âlipkât esapagom kin nep tuunat. ²⁵ Oi a nâmbutņâ singi âlipkât minduminduyân mân game, nen yatâ mân op zâimânat. Narâk patâ mâte otņiņgap. Zo yatâ nâņgâm kâtigemņâ tânagom kinat.

Bâliņangât nâņgâm bâbâlaņ orot, zorat den.

²⁶ Nen den bonņandâ umniņan âsagei bâliņâ bâbâlaņâk oindâ zorat nâiņâ suup mei gulipkubap? Buņâ. Yatâ mân ziap. ²⁷ Zo ko zo yatâ oindâ sâi ko hâuņâ yâmbâtņâ sot kârâp patâ zorâņ mambâtniņgâm zembap. Kârâp zorâņâ Kembugât singi a kâsarâpziņ zo ziņgesibap. ²⁸ A nâiņâ Mosegât gurumin den zo nâņgâm kumbap, zo ko a zagât mo karâmbut, ziņâ tosanâ sâm muyagine a ambân ziņâ a zo tosanangât kune mumbap. Zo yatâ upme. Mân birâbigât sâsâņ. ²⁹ Oi a nâi, zâk Anutugât nanņâ mem ge kwâkwat okņangâbap, zâk hâuņâ mimbab. Târotâro uņakņangât gilâm

zorat nângi yennâ opmap, zâk hâuñâ patâ mimbap. Oi ñâi zâk buku orot marinâ, Kembugât Kaapum sâm bâliñ kwâpap, zâk hâuñâ walâwalân mimbap sâmên.

³⁰ Anutugât topñâ nângâmen. Zâkñâ den mâtâp ñâi itâ sâi ziap, “Tosagât hâuñâ zingâzingân, zo nâgât nep. Hâuñâ mâkâmâkân, zo nâñâ upat.”

Oi Kembugât den ñâi itâ ziap, “Kembu nâ arâpnangât den sâm kwâkâbat.”

³¹ Zorat itâ nângânâ, “Anutu ândiândin, zâkkât bikñan âiain, zo yâmbâtñâ.”

Singî âlip mem birâ mân utnat.

³² Zen mârûm kut ñâi opmarâwe, zo nângâbi. Narâk zoren singî âlip gâi umziñâ hanşâi sâknam kwâkñan ândim sâknam nep tuum kâtigiwe.

³³ Narâk ñâin nâmbutñâ zen a mâteziñan diizingâm mem ñâi ñâi otzingâm sâknam zingâm sâm bâliñ kwatzingâwe. Oi zengâren gâbâ nâmbutñâ zen bukurâpziñâ yatâ otzingâne sâknam ârândân nângâwe. ³⁴ Zen bukurâpziñâ tâk namîn zâine zengât op umbâlâ urâwe. Oi kât sikum betziñan mine sikum bonñâ zinziñâ kâtik zo neñgât singî sumbemân pâi ziap sâm, nângâne âlip oip.

³⁵ Oi um bâbâlan op kâtigem ândim zâkkâren sângân patâ mimbi. ³⁶ Zorat zen kâtigem Anutugât den lum ândim, Anutu zâk kut ñâi singî kwatzingip, zorat bonñâ mimbi. ³⁷ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Zorat narâkñâ pânkânok ziap. zo âki gâbapkât sâsânâ, zo mân tap nângâm kek gâbap.”

³⁸ Oi den ñâi itâ ziap, “A âlipnandâ nângâm pâlatângât op ândiândi mimbi. Ka a zen loribi oi ko zengât nânga mân dâp upap.”

³⁹ Nen ko lorem tâmbetagoogonân âiain, zorat singî buñâ. Nen nângâm pâlatân kwâkñangindâ um dâpnin hâlâlu zimbap, zorat singî.

11

Nângâm pâlatângât den.

¹ Kut ñâi singî kwatningip, zorat nângâm um bâbâlan op mambât ândiândin, zorânâ nângâm pâlatân uap. Kut ñâi ñâi mân igikñâ umñâ angân kârâm mem ândiândin, zorânâ nângâm pâlatân uap. ² Kembugât singî a sânginâ, zen nângâm pâlatânziñoot ândine Anutuñâ zingiri âlip oip. ³ Hân sumbem zo Anutugât sâtkât muyageip. Zo nângâm pâlatân sot ândim nângâm kwâtâtimen. Kut ñâi ñâi igikñâ, zo mân igikñan gâbâ muyageip.

Abe sot Enoko sot Noa, zengât den.

⁴ Abeñâ Kembu nângâm pâlatân kwâkñangâm ândim Anutugât singî râma kom oi sei Anutuñâ egi âlip oip. Âtânâ Kain ko nalem Kembugât singî om pâi Anutuñâ birip. Abe zâk nângâm pâlatânñangât Anutuñâ egi a âlipñâ oi nalem zâkkât singî oip, zo mem Abegât a târârakñâ sâip. Abe zâk nângâm pâlatânñoot ândeipkât nânga mumuñandâ mâtâp âlipñâ tirâpnângoï ziap.

⁵ Henok zâk Kembu nângâm pâlatân kwâkñangâm ândeip. Zorat mumuñan mân âibapkât Anutuñâ gwâlâ mem zari a zin kârûwe. Oi mân mem zari, narâk zoren Anutuñâ Henokât topñâ itâ sâm muyageip, “Henok eksa

âlip uap.” ⁶ Mân nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeindâ Anutuñâ ningiri âlip orot, zo mân taap. Nâi zâk Anutu mâte okñangâbap, zâk kândom itâ nângâbap, “Anutu ândiap. Oi Anutu mâte okñangâm konsâm ândibi, zen bonñâ muyagem ziñgâbap.”

⁷ Noa zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât kut nâi bet âsagibap, zorat Anutuñâ den kânñan dukuip. Dukui Noañâ hurat kwâkñangâm zikñâ sot ambâ murarâpnâ gwâlâ ândibigât wanğâ tuugip. Yatâ oi a nâmbutñâ, bâliñ mame a zenğât topziñ muyageip. Oi Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât tosa buñ orot, zorat bonñâ meip.

Abaram.

⁸ Abaram zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât hânñâ birâm nâi galem upapkât diñâ muyagei lugip. Oi hân zorat mo zorat sâip, zo mân nângâm sât lulu op lum arip. ⁹ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât hân sinği kwâkñangip, zoren âimñâ kwande ândeip. Zoren ândim hâmbâ silebân tâtat mâme oip. Hân zo Isaka sot Yakobo, zekât ârândân sinği kwatzikip. Oi zet zo yatik urâwet.

¹⁰ Abaram zâk kamân nâi zinzin kâtikñâ Anutuñâ muyageip, zorat nângânângâyâk ândeip. ¹¹ Sera, zâk zo yatik Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimñâ ambân sombâ ândim imbanğâ muyagem kâmbonğâ oip. Kiungât sinği kwâkñangip, zâkkât diñangât nâñgi bon oip. ¹² Zorat a sombâ op imbanğâ buñ oi zâkkâren gâbâ kiun donğbep muyagiwe. Kiurâp zo sumbemân sângelak tap arie, tenğziñ zorat dâp oip. Oi saru sâtñan sak ziap, zo anğâ mân sâlâsâlâpkun, zorat dâp muyagiwe.

¹³ A zo, ziñâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândim mom nangâwe. Kut nâi nâi sinği kwatzinğip, zorat bonñâ mân memñâ âkñan ândi zeï ekñâ mâpâsem ândiwe. Yatâ opñâ topziñ itâ nângâwe, “Nen hânân yen kwande ândien.” ¹⁴ Den yatâ sâm hân kâuk nâi muyaginam nângâm ândiwe. ¹⁵ Oi ziiñâ mirâ kamân kândâtkuwe, zorat nângâ kwâkâ mân urâwe. Zorat otziñgi sâi âburinâ sâm âlip âburibe. ¹⁶ Zen mirâ kamân nâigât âkñâle urâwe. Mirâ kamân âlipñâ nâi sumbemân ziap, zorat âkñâliwe. Yatâ urâwe, zorat op Anutuñâ, zâk zenğât Anutu, zâkkât yatâ sâindâ nâñgi mân bâliñ opmap. Wangât Anutu, zâk zikñak kamân patâ nâi muyagem zenğât sinği sâip, zorat.

Isaka sot Yakobo.

¹⁷ Abaram zâk Anutuñâ mâsiki nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât nanñâ Isaka Kembangât sinği sâm kumbam oip. Abaram zâk sinği den memñâ nan kânok zo buñ upapkât Anutugât sâtñâ lugip. ¹⁸ Anutuñâ mârum Abaram itâ sâm dukuip, “Isakagâren gâbâ kiurâpkâ âsagem lanğ kârâm ândibi.” ¹⁹ Abaramñâ itâ sâm nanñâ kumbam oip, “Anutu zâk a mumuñan gâbâ mângzizingâbapkât imbanğâ zemñangap.” Yatâ sâipkât nanñâ mumuñan gâbâ yatâ mâburem pindip.

²⁰ Isaka zâk Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândimñâ imbanğâ mem Yakobo sot Esau mâsop minzikâm kut nâi bet muyagibap, zorat den kânñan dâzâkoip. ²¹ Yakobo zâk yatik Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât mumbam op Yosepe nanzatñâ mâsop minzikip. Zâk tânnâ gâsum pindiñsâm tap Anutu mâpâsemñâ mâsop minzikip. ²² Yosepe zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât mumbapkât narâkñâ mâte

oi Isirae a zen bet Aigita hân birâm âibi, zorat nângâmñâ sinjtnâ mem âibigât den kânñan dâzângoip.

Mose sot Yosua.

²³ Mose muyagei ibâ mamñâ zet Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwetkât egitâ âlip oi a kutâgât den zorat mân kenngât op kâin karâmbut katep tik pâitâ zeip.

²⁴ Mose zâk lâmbatñâ Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât a kutâ Parao bâratñangât nanñangâren sinji sânat sâne kwâkâziñgip. ²⁵ Zâk Anutugât a ambân gakârâp zen sot umbâlâ sot sâknam nângâbapkât sâlâpagoip. Zâk Aigitâ a osetziñan ândim narâk pânkânok um sâkkât âkñâle bâliñâ zo lum sâtâre upapkât nângi mân dâp oip. ²⁶ Oi Aigitâ hânân gâbâ kât sikum zorat nângi gigin oip. Oi Kembuñâ a bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât sâsân, zâk yatik sâknam nângâm ândibapkât nângi bon oip. Zo gâtâm sângân mimbapkât yatâ nângâm oip.

²⁷ Zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât a kutâ kukñâ zorat kenngât mân op Aigita hân birip. Oi Anutu mân igikñâ, zo sennâ eknâ yatâ zâkkâren pâlâtân oip. ²⁸ Mose zâk Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât sâi sumbem a kâwaliñoot zâk mân zângobapkât Pasowa kendonân râma kom gaam gilâmñandâ mirâ hângiyân sanjorâwe. Sumbem a kâwaliñoot zorân murarâpziñ, kâdom kâtep, zo tâmbetzângobam ga eknâ walâziñgip.

²⁹ Oi Isirae a zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwegât saru kuriñan mâtâp âsagei lâñ âiwe. Aigitâ a ziñ yatâ utnâ sâne saruñâ gwâkâziñgip.

³⁰ Isirae a zen Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwegât Yeriko kamânân paj patâ kirip, zo haamgum âinetâ sirâm nâmburân zagât âki amuñ gei giligâlaksâip. ³¹ Mâtâp ambân Rahaba, zâk Kembugâren nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeipkât Isirae a hân ek mânângârâwet, zet buku otzikip. Yatâ oipkât den kwâkâ a zen sot mân kuwe.

Kembugât a nâmbutñâ, zengât den.

³² Den kârep mân târokwap sâbat. Gideon, Barak, Simson, Yepita, Dawidi sot Samue sot Propete a nâmbutñâ zengât den sâm arindâ sâi kârep opap. ³³ Zen aksik Kembu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândiwegât a kâmut patâ mem ge kwatziñgâwe. Kubikkubik nep tuum birañawe. Kut nâi nâi sinji kwatziñgip, zorat bonñâ miwe. Zuu kâtik Laion lâuziñ doonguwe. ³⁴ Kârâp kâligen zâmbane Anutuñâ mem sândukñan kwatziñgip. Anâ sâuñâ kârâziñgânâ sâne kâtigem ândiwe. Lolot ândiweñâ imbanâ mem ândiwe. Kâmbamân a kâwaliziñoot ândiwe. Hân torengen kâsaziñ zângom moliziñgâm ândiwe. ³⁵ Ambân nâmbut zengât narâpziñâ mumuñan gâbâ zaatne galem otziñgâwe. A nâmbutñâ a ziñ sâknam kwatziñgâm mem nâi nâi otziñgâwe. Oi sinji âlip birâne mân zângonat sâne ândiandi kâtikñan zaatpigât nângâm den zo birâwe.

³⁶ A nâmbutñâ a ziñ den bâliñ top top sâm dâzângom lapitziñgâwe. Oi nâmbutñâ kin bitziñ saam tâk namin zâmbarâwe. ³⁷ Nâmbutñâ kâtñâ zângowe. Nâmbutñâ nak gaanâ gaaziñgâwe. Nâmbutñâ kâmbamñâ zângom gânduziñ mânângârâwe. Nâmbutñâ kanpitâ ândim noniñ râma sâknâ akum ândiwe. Mandu yatâ op sâknam kwâkñan ândiwe. ³⁸ Hân a nâmbutñâ

ândiwe, zengât dâp mân ândiwe. Zen a âlipnâ. Zen mirâ kamân kâतिकन सत बरâ कâतिकन ândiwe. Kât kiyân sot hân mâtâpnan ândiwe.

³⁹ Zo zen aksik Anutu nângâm pâlâtân kwâknangâwegât Anutuñâ zingiri âlip oip. Oi kut nâi sinji kwatziŋgip, zorat bonnâ mân muyagiwe. ⁴⁰ Topnâ itâgât. Anutu zâk nengâren kut nâi zâizâin pâmbackât nângi zeip. Zorat nen bujan ândiândi âlip ândibigât mân nângâziŋgip.

12

Yesu zâk kândom otniŋgipkât zâk wâratkum kâtiginat.

¹ A sânginâ kâmut patâ yatâ zorân haamnângom niŋgit tegât kut nâi yâmbât sot bâliŋangât tâknâ kâpinângomap, zo mânângât birânat. Oi mâtâp tirâpnângowe, zoric âkonnâ buj sârârâk kârâm âim kikerân takânat.

² Oi Yesu, nângâm pâlâtângât mariñâ sot bon muyamuyage, zâkkâren sen kwap ândinat. Zâk sâtâre muyagibapkât sâsânâ, zorat nângâm poru nagân sâknam nângâm moip. Oi zorat anun kwâknan zari nângi yennâ oip. Yatâ opnâ Anutu, imbanâ mariñâ, zâkkât âsan bongen zariŋ, ândiap. ³ Bâliŋ mâme zen kâsa oknangâm mem nâi nâi oknangâne nângâm tâtâlim kâtigeip. Zen ko umziŋ loribegât zâkkât nângâmñâ âkonnâ buj kâtigibi.

Anutuñâ kubikniŋgâmap, zorat den.

⁴ Zen bâliŋandâ lotnan kwatziŋgâbâ sâi kâtigem um sâkziŋ kubikangâm kinkin, zo yatâ op ândiwe. Ka bâliŋandâ kâtigem tâmbetzângobat sâi ko dap upi?

⁵ Anutuñâ narâpnâ zângonsâm itâ sâip. Den zo nelâmzângup? Den zo itâ sâip,

“Nannâ, Kembuñâ kubikgigi nângâna mân giginâ upap. Kubikgigi umgâ mân loribap. ⁶ Anutu zâk a umñâ gâsuziŋgâm zengât narâpnâ sâmap, zen zângom kubikziŋgâmap.”

⁷ Zorat op ko Kembuñâ kubikziŋgâbam sâi mân keŋgât upi. Anutu zâk zingiri nan bârarâp utne yatâ otziŋgâmap. Zengâren ibârâpziŋandâ yatik narâpziŋ kubikziŋgâme. ⁸ Anutuñâ zen kubikziŋgâmap. Mân kubikziŋgi sâi ko lanân gâbâ âsagiwe sâbem. ⁹ Oi nâi sâbâ. Hânân ibârâpniŋ zen nângom kubikniŋgâne dinziŋ lum hurat kwatziŋgâmen. Oi sumbem mariñâ, um dâpniŋangât Ibâ, zâk yatik hurat kwâknangâm ândeindâ dâp upap. Yatâ op ândim, ândim kwâtâtinat. ¹⁰ Hânân ibârâpniŋ ziz narâk pârkanok âknâleziŋâ dâp nângom kubikniŋgâme. Sumbem Ibâniŋandâ ko âlip op ândinatkât kubikniŋgâmap. Ziknâ hâlâlû ândiândiyân târokwatnatkât opmap. ¹¹ Kubikkubik muyagibap dâp, zo nângindâ umâlip mân oi sâknam nângâmen. Oi bet ko kubikkubigân ândim kâtigimen, nengâren bonnâ muyagemap. Kubikkubikkât bonnâ zo târârâk ândiândiŋ sot um lumbeñâ.

Kâwali muyagem tânagobi.

¹² Zorat zen bitziŋâ lolot sot pabuziŋ bâliŋâ zo kubiknâ kâtigibi. ¹³ Oi kinziŋ lânbigât mâtâp zo kubiknâ zengâren pabuziŋ bâliŋâ zo âlip oi lân âlip upi.

¹⁴ Zen a aksik patâ zen sot lumbe ândiândiŋangât nep tuubi. Oi um hâlâlû op ândibigât kâtigibi. Um sumun sot ândim Kembu igiknâ, zo mân ziap. ¹⁵ Zengâren gâbâ nâiñâ Anutugât tânzângozângon, zo walâbapkât galem orangâm ândibi. Oi osetziŋan um kâlak dengât kârâpnandâ zingesebapkât

galem orangâm ândibi. ¹⁶ Oi zengâren gâbâ nâinâ Esaugât mâtâbân lân lân ândiândin sot a hurat mân kwâkwat mân upap. Esau zâk nalem kânok zorârâk op kândom âsaâsaginangât bet sâwât zo birip. ¹⁷ Zen zâkkât nângâme. Zâk bet mâsop mimbâ sâi angân kârip. Kut nâi oip, zorat isem umbâlâ op um melân melânangât mâtâp mân muyageip.

Nen Sinai baknâ bujâ, Sion baknâ mâte urâwen.

¹⁸ Narâk ziren zen baknâ nâi gâsum mâsâsuatme. Kârâpnoot, zoren mân âiwe. Oi nâtâtiknâ, sasa sot pibâ zorat umñan mân bagiwe. ¹⁹ Oi lâmun dinâ patâ sot den kwamit patâ zo mân nângâwe. Mârum ko sâkurâpzinâ mirâ kamân kâtikñan ândim den zo hiriñsâbapkât ninâu sâwe. ²⁰ Den itâ muyageip, zorat nângâne imbanâ oip, “A mo zuu nâinâ baknâ zo lânji kâtñâ kune mumbap.” ²¹ Kut nâi zo sânam kwâtkwâtñoot muyagei Mosenâ sâip, “Nâ kenjât op sânamnâ sâmbuap.”

²² Mârum yatâ âsageip. Narâk zi ko zen baknâ yatâ zoren bujâ. Zen Sion baknâ, Anutu ândiândin, zâkkât kamân patin sumbemân, Yerusalem kamân uñakñan ga giwe. Oi sumbem a donbep, a mân sâlâpazngozangon sot sâtâre mindumindu patâ. ²³ Anutugât narâpnâ kutzin sumbemân kulemgoi ziap, zen mâte otzinzgâwe. Oi a aksik patâ nenjât den sâm kwâkâkwâkân a patâ, Anutu sot a hâlâlû minzinzgip, zengât um dâpzinâ, zengâren târokwarâwe. ²⁴ Oi Yesu târotâro uñakñangât naknâ, zâkkâren gamnâ gilâm sanjonsanjon mâte urâwen. Gilâm zorân Abegât gilâmñâ tosa sâm muyageip, zo yatâ bujâ. Yesugât gilâm zorânâ sanjoningâbapkât geip.

Anutuñâ hân sot sumbem mângizikâbap.

²⁵ Zen den dâzangobap, zo zâk kândâtkubegât galem orangâm ândibi. Mârumñan hânân ge Sinai bâkñan gâbâ sâkurâpzinâ den dâzangoi birâne hâuñâ muyagezinzgip. Zi sumbemân ândim den dâtnângomap, zâk kândâtkom dap yatâ hâuñâ buj ândinat? ²⁶ Anutuñâ Sinai bâkñan den sâi dinandâ hân mânggeip. Oi zi ko du âsagibapkât sâm kâtigeip. Anutuñâ itâ sâip,

“Nâ narâk nâin dum hân mângimñâ sumbem ârândân mângibat.”

²⁷ Dum mângibat sâip, zo ko kut nâi nâi muyageip, zo mângei buj upapkât nângâm sâip. Buñ oi zinzin kâtik zo muyagem yen zimbi.

²⁸ Nen Anutugât um topñan ândinat kât sinji kwatninzgip, zo zinzin kâtikñâ. Zo minat, zorat Anutu sâtâre okñangânat. Oi pindiñsâm hurat kwâkñangâm kenjât op mâpâsinat. ²⁹ Wangât, Anutuniñâ, zâk kârâp patâ yatâ, zorat op ko. Kârâpnâ kut nâi nâi bâlinâ sem nanjâbap, zorat san.

13

Um den.

¹ Buku orangâm ândime, zo zen mân birâne gibap. ² A hân nâin gâbâ gane zinzit mân nângânangâ mân upi. Mârumñan a ganetâ buku otzinzgânâ sâm topzin mân nângâm sumbem a buku otzinzgâwe.

³ Bukurâpzin tâk namin zâambarâwe, zengât nângâm, nângâne ârândân ândien yatâ upap. Oi zen sâk sot ândiegât bukurâpzin a zin zângone sâknam kwâkñan ândime, zengât nângâm ândibi.

⁴ Ap ambin ândiândiņ, zorat nângâne bon oi mân mem bâliņ kwapi. Oi itâ nângâm ândibi. Laņ ândim târotâro mânângât ândime, zen Anutuņâ hâuņâ zinjâbap.

⁵ Umziņandâ kât sikungât âkņâle mân upap. Oi kut nâi nâi tatgigap, zorat mân sâm mem ândiban. Kembu zâk itâ sâip, “Nâ mân birâgibat. Oi gek mân nângânângâ mân upat.” ⁶ Zorat nen um bâbâlaņâk itâ sânat, “Kembu zâk betnan memap. Zorat a ziņ kâsa otnim yatâ mo yatâ otninâ sâne mân kenġât upat.”

Sinġi âlip kwâkâm niņġawe, zo mem ândim Yesu molinat.

⁷ A sâtņâ gakâziņ Anutuġât den dâzâņgom ândiwe, zengât nângâm ândibi. Zen mâtâp âlip lâņ ândim muwe. Mâtâp zorik ekņâ moliziņġâm Kembuġâren nângâm pâlâtâņ kwâkņaņġâm ândinat.

⁸ Yesu Kristo, zâk ândeipņâ ândiap, zo yatik ândim zâimâmbap, kâtikņâ. ⁹ A ziņ den unakņâ top top dâzâņgone zorâņâ umziņ mân gulipkubap. Umziņan Anutuġâren gâbâ tânzâņgozâņgoņandâ tângui kâtigem kiri âlip upap. Kut nâi nâi niniņandâ mân mem tâņgubap. Anġâ mâtâp zo lâņġawe, zen bonņâ mân muyagiwe. ¹⁰ Neņġâren Kembuġât sinġi nalem pâpanņâ taap. Zo hâmbâ silep galem upme, ziņ nimbigât mân sâsâņâ. ¹¹ Zen nâņġame. Zuu kom gaamņâ gilâmziņ tirik namâ galem a patâņâ bâliņaņġât tosaġât namin mem zari bonņâ kamân kândâtņan mem gei kârâbân ume. ¹² Zo yatik Yesu zâk gilâmjandâ a um hâlâlu miniņġabapkât kamân kândâtņan kune moip. ¹³ Zorat nen yatik kamân kândâtņan zâkkâren giarindâ zâkkât op yatik bâliņ otniņġâbi. ¹⁴ Itâ nângâm utnat. “Kamân ziniņ kâtikņâ ziren mân taap. Nen kamân kâtikņan, ziniņ kâtik zimbat, zorat nâņġâm mambât ândien.” ¹⁵ Zorat nen Yesu sot pâlâtâņ opņâ târotâroniņaņġât opņâ Anutu mâpâseindâ zorâņ tâbaniņ upap. Zâk hurat kwâkņaņġâm ândim lâuniņandâ sâm sâtâre okņaņġânat. Kutņâ sâm bâbâlâņ kwâkņaņġânat.

Ninâu sâm betniņan mimbi.

¹⁶ Orot mâme âlipņâ utnam gulip mân upi. Anutu zâk zorat nâņġi zâkkât sinġi kut nâi nâi pame, zo yatâ utne bonņâ upap.

¹⁷ A sâtņâ gakârâpziņ, zengât sâtziņ lubi. Zen um dâpziņ galem upmenâ nepziņaņġât topņâ Anutu mâteņan sâm muyagibi. Zorat nepziņ umâlîbân tuune dâp upap. Umbâlâyân tuune zengâren kut nâi âlipņâ mân upap.

¹⁸ Zen neņġât op ninâu sâm ândibi. Nen umniņan tosa kârum ândimen. Kut nâi nâi utnam oindâ târârâk upapkât otniņġamap. ¹⁹ Ninâuņâ betnan mine Kembuņâ melâņnigi zengâren kek ġâbatkât dâzâņġuan.

²⁰ Lumbeņaņġât mariņâ, Anutu, zâk râma galem a patâ Kembuniņ Yesu târotâro ziniņ kâtik zorat gilâmġât mumuņan gâbâ mâņgei zariņ. ²¹ Anutu zâk imbaņâ sot kâwali ziniņġamņâ mem bâbâlâņ kwatziņġi diņâ lum nepņâ tuum kwâtâtibi. Oi zikņak nâņġi dâp opmap, zo Yesu Kristoġât opņâ zengâren muyagibat. Zâkkâren sâm âlip kâtikņâ zem zâimâmbap, zo perâkņak.

²² Bukurâp, den kârep nâi mân kulemgum ziņan. Oi zen den girem zo nâņġane mân bâliņâ upapkât sâm ziņan. ²³ Oi nâ dâzâņgua nâņġânek. Bukuniņâ Timoteo, zâk tâk namin gâbâ olaņawe. Oi zâk kek ġâbap oi ko zâk sot ġarat.

²⁴ A sâtnâ gakârâpziņ sot Kembangât siņgi a ambân aksik nâņgâziņgan. Italia hânân ândie, zen yatik nâņgâziņge.

²⁵ Kembangâren gâbâ tânzâņgozâņgoņâ aksik zeņgâren zimbap. Zo yatik.

Ekap Yakoboŋâ kulemgoip.

Mâsimâsikâgât bonjâ.

¹ Nâ Yakobo, Anutu sot Kembu Yesu Kristo, zekât kore anjâ. Kembangât a kâmut gakârâp siŋsururuŋ op âi ândie, zen sâmbâtâre otziŋgâm ekap zi kulemguan.

² Bukurâpnâ, zengâren mâsimâsikâ top top muyagei nângâne sâtâreŋoot upap. ³ Zen itâ nângâbi. Zen mâsimâsikâyân ândine zengâren kâtigigiŋ, zo muyagibap. ⁴ Oi kâtigigiŋ, zo zengâren bonjâ muyagem kâtigibap. Oi muyagei zen umgât sikum Anutugât den mân kârum tosaziŋ buŋ op hâlâlû ândibi.

Nângânângâ kârum Kembangâren ninâu sânat.

⁵ Zengâren gâbâ nâiŋâ nângânângâ kârum Anutugâren ninâu sâi pindâbap. Anutu zâk a sâmbâlîŋ den zo mân dâtnângom um bâbâlanjâŋgârâk nângânângâ âlipjâ niŋgâmâp. ⁶ Zorat a um zagât opjâ buŋâ, Kembu nângâm pâlâtâŋ kwâkŋangâm ninâu sâbi. Ka a um zagât upap, zo pibâ gâi saru âbâŋgum âim gâmap, zo yatâ upap. ⁷⁻⁸ A yatâ zo Kembangâren ninâuŋât hâuŋâ mimbatkât sâi mân pindâbap. Um zagât op gulip ândimâp, yatâ zorâŋ mân pindâbap.

Sikumziŋ zâizâiŋ zorâŋ bonjâ buŋâ.

⁹ A ziŋ a kanpitâ zâkkât nângâne gigiŋ opmâp. Ka Anutuŋâ a zo a bonjâ kwânâŋgi sâtâre patâ upap. ¹⁰ Oi yatigâk a ziŋ a sikumŋoot zâkkât nângâne zâizâiŋ opmâp. Ka Anutuŋâ a yatâ zo zâkkât sikumŋoot zorat nâŋgi gigiŋ opmâp. Pâliŋpâliŋ neule bâloŋâ kek âmbârâŋgâm gemap, zo yatik a sot sikumjâ kek buŋ opmâp. ¹¹ Mirâsiŋ takâmŋâ hibuk bâloŋâ egi âkâm gem neulenjâ buŋ opmâp. Zo yatik sikum a nepziŋâ tânâmŋan birâm neule yatâ op buŋ upi.

¹² Nâi zâk mâsimâsikâyân kâtigibap, zâkkât nâŋga sâtâreŋoot uap. Zâk kâtigem umjâ oi ândei Kembuŋâ sâŋgânŋâ pindi ândiândi kâtik ândibap. Zo umziŋâ zâkkâren kinzap, zengât siŋgi sâip.

Mâsimâsikâgât den.

¹³ A nâi, zâk bâliŋangât mâsimâsikâgât itâ mân sâbap, “Anutuŋâ bâliŋangât mâsikâniŋap.” Bâliŋangât mâsimâsikâ, zo Anutugâren mân ziap. Zâkŋâ a nâi bâliŋangât mân mâsikâbap. ¹⁴ Mâsimâsikâ zo itâ muyagemâp. Nâi zâk zikŋak âkŋâleŋandâ diimâp. ¹⁵ Oi âkŋâleŋâ kâmbô kwap katep mimbap, kutjâ bâliŋâ. Bâliŋandâ lâmbatŋâ sâk sot um ârandâŋ mumuŋ op simgât siŋgi upabot.

¹⁶ Bukurâpnâ, um gulip upegât gasâziŋ kârâm ândibi. Bâliŋâ, zo hânân gâbâ âsagemâp. Âlipjâ, zo sumbemân gâbâ âsagemâp. ¹⁷ Kut nâi nâi âlipjâ top top, zo uren gâbâ âsakŋâ Ibâ kânok, zâkkâren gâbâ gemap. Zâkkâren, kâin yatâ, kwâtepmâtep mân ziap. ¹⁸ Anutuŋâ nângâm sâlâpkuiŋkât den bonjandâ nan bârarâp muyageniŋip. Oi zâkkât arâp zengât tenjâyân kândom op kinatkât yatâ otŋiŋip.

Den nângânângâŋâ zorâŋâ buŋâ, luluŋâ zorâŋ bonjâ.

¹⁹ Bukurâpnâ, zen nângânek. Anâ den nângânatkât bâbâlaŋ utnat. Den sâsâŋ sot kuk den sâsâŋ, zorat yâmbârinat. ²⁰ A kuk orotŋâ, zo Anutugât târârak mâtâp zo wâlâp. ²¹ Zorat zen um sumun sot gâŋgoŋâ zo birâm mulunân ândim sinŋi âlip den umziŋan pâip, zo buku op mem ândibi. Zorâŋâ um dâpziŋ kubikpapkât imbanâ zemŋâŋgâp.

²² Zen den kindapŋak mân nângâbi. Buŋâ. Nângâm lubi. Nâi zâk kindapŋak nângâbap zo ko umŋâ kâitkum simgât sinŋi upap. ²³ Nâi zâk den nângâm mân lubap, zâk anâ si sângânziŋ niniŋgurân ikme, zo yatâ upap. ²⁴ Zen si sângânziŋ ekŋâ birâm âim tobatziŋ nelânzâŋgomap. ²⁵ Nâi zâk Kembugât gurumin den bonŋâ nângâm lum kâtigem ândibapŋâ bonŋâ ek âkŋâlem op ândibap.

Sinŋi âlibân ândiândigât den.

²⁶ Nâi zâk sinŋi âlibân ândiman sâm lâu sâput mân galemgumap, zo ko umŋâ kâitkumap. A yatâ zorâŋ sinŋi âlibân ândiândiŋ zo yenŋâ upap. ²⁷ Malâ mandu umbâlâ op ândine ziŋgit on galem otziŋgâbi. Oi hânân bâliŋâ ziap, zo umziŋ sumunkombapkât kândâtkubi. Zen yatâ op ândinetâ Anutuŋâ ziŋgiri âlip oi itâ sâbap, “Sinŋi âlip mem ândie.”

2

Sikumziŋoot sot kanpitâ zo dâbâk otziŋgâbi.

¹ Bukurâp, zen âsakŋâ mariŋâ, Kembuniŋ Yesu Kristo, zâkkâren nângâm pâlatâŋ kwâkŋaŋgâmenâ a zâizâiŋ giginâ kut ŋâi ŋâi hâtubâtu mân otziŋgâbi. ² Nâ itâgât san. Yesugât a kâmut minduminduziŋan a ŋâi, lomba a, kamân ŋâin gokŋâ zâk hâmbâ neulenjoot sâŋgân zâizâiŋ gâi a ŋâi, lomba a, kamân ŋâin gokŋâ hâmbâŋâ alâkŋâ pam kândâtŋan gâbap. ³ Oi zen a hâmbâ neulenjoot zo ekŋâ itâ sâm dukubi, “Gâ zi ga. Tâtât âlipŋâ mâteyân zi ge tat.” Yatâ sâm a kanpitâ itâ dukubi, “Gâ ândi kin mo kian ginŋan ge tat.” ⁴ Zen a zengât holiziŋâ mân nângâm yatâ upme. Zen zo yatâ osetziŋan hâtubâtu otziŋgâme. Yatâ op Kembugât mâtâp gulipkume.

⁵ Bukurâpnâ, den sa nângânek. Anutuŋâ a dap yatâ zo gâsum sâlâpzâŋgoip? Hânân a kanpitâ ândime, zen nângâm pâlatâŋân umgât gom sambe opŋâ Anutu um topŋan ândibigât gâsum sâlâpzâŋgoip. Zo a umziŋandâ zâkkâren kinmap, zengât sinŋi sâip. ⁶ Oi zen ko a kanpitâ sinziŋ ginŋandâ ziŋgitme. A ikâ ziŋ denân zâmbanme? A sikumziŋ patâ zorâŋ kâsa otziŋgâm denân zâmbanme. ⁷ Oi a sikumziŋoot ziŋ Yesugât kutsinŋi âlip kwâkŋiŋan zarip, zo sâm bâliŋ kwapme.

Den ŋâi lum ŋâi birâbirâŋ, zo mân dâp upap.

⁸ Gikaŋgât opmat, yatik bukugaŋgât upan. Den kâtik kombâŋâ zo yatâ Kembugât ekabân kulemgune ziap. Zo lune perâkŋak âlip upap. ⁹ Ka a sât hâtubâtu otziŋgâbi zo ko bâliŋ utne gurumin den zorâŋâ topziŋ sâm muyagibap. ¹⁰ Nâi zâk gurumin den nâmbutŋâ lumŋâ ŋâi birâbap, zo den ku a upap. ¹¹ Zorat sâbâ. A ŋâigât ambân, zâk sot mân ândiban sâip, zâkŋagâk gâ kâmbam mân kumban sâip. Oi gâ a ŋâigât ambân sot mân ândimŋâ a kâmbam kumban zo ko gâ den ku a upan. ¹²⁻¹³ A ŋâi um lâklâk buŋ otziŋgâmap, zâk gâtâm Anutuŋâ yatigâk um lâklâk buŋ okŋaŋgâbap. Ka a um lâklâk op buku otziŋgâbap, zâkkât topŋâ Anutuŋâ sâm muyagei

Kembugât mâtenjan kenjât buŋ kinbap. Zorat gurumin den zorâŋ topniŋ sâm muyagibap. Zo nâŋgâm kwâtâtemŋâ um lâklâk op târârak op ândibi.

Nâŋgâm pâlâtân bon buŋâ sot gukupitŋâ.

¹⁴ Bukurâpnâ, a ŋâi nâ nâŋgâm pâlâtân sot ândian sâbap, oi buku mân otziŋgâbap, zâk nâŋgâm pâlâtânŋâ zo dap op tâmbet agoagoŋan gâbâ mâkâbap? ¹⁵⁻¹⁶ A mo ambân ŋâiŋâ hâmbâ, sâk pâke mo nalem kârum ândei kâmut zeŋgâren gâbâ ŋâiŋâ mân beŋjan memŋâ itâ dukubap. “Gâ âlip âi ândiban. Gâ pateŋ opatkât sâkkâ kâpiban. Gâ nalem nem âkon upan.” Ŋâi zâk lâuŋandik yatâ sâm dap op beŋjan mimbap? ¹⁷ Zorat a ŋâi nâŋgâm pâlâtân sot ândian sâm buku mân otziŋgâbap, zâkkât nâŋgâm pâlâtân zo mumuŋâ sânat.

¹⁸ Mo a ŋâiŋâ itâ sâbap? Gâ nâŋgâm pâlâtân zemgigap. Nâ ko buku orotŋâ zemnigap. Nâŋgâm pâlâtânŋâ buku orotŋâ buŋâ, zo tirâpnona ikpâ. Oi nâ buku orotŋanŋât nep tuum nâŋgâm pâlâtânŋanŋât bonŋâ tirâp gobat. ¹⁹ Anutu kânok ândiap, den zo nâŋgâm kwâtâtemat. Gâ zo yatâ nâŋgâm kwâtâtem sumbengât siŋgi uan sâmat. Ka zitâ sâ nâŋgâ. Wâke ziŋâ zo yatâ nâŋgâm Anutugât kenjât op sânmziŋ sâmbumap. ²⁰ Gâ a um kwamen, nâŋgâm pâlâtân sot buku orot buŋâ. Nâŋgâm pâlâtânŋâ zo yennâ.

Abaram sot Rahaba zet nâŋgâm pâlâtân op bonŋâ muyagiwet.

²¹ Nâŋgâm pâlâtân bonŋâ zorat sa nâŋgâ. Sâkunniŋâ Abaram, zâkkât nanŋâ Kembugât siŋgi sâm kumbat sâi Anutuŋâ nâŋgi tosanâ buŋ oip. Zo orot mâmenanŋât yatâ oip. ²² Oi itâ nâŋgâ. Abaramgât nâŋgâm pâlâtân zo orot mâmenandâ beŋjan meip. Oi nâŋgâm pâlâtânâ târokwaï patâ oip. ²³ Oi zorat Abaramgât den kulem ŋâi itâ ziap, “Abaram zâk Anutugât diŋâ nâŋgi bon oipkât Anutuŋâ zâkkât nâŋgi târârak oip.”

Oi zorat Abaramgât itâ sâwe, “Zâk Anutugât buku kânok.” ²⁴ Iknek. Anutu zâk a ŋâi nâŋgâm pâlâtânŋanŋârâk egi tosanâ buŋ mân upap. Egi buku orotŋanŋât nep mâpot tuugi tosanâ buŋ upap.

²⁵ Oi yatik narâk ŋâin Anutuŋâ Kanaan hân zo Isirae zeŋgât siŋgi sâi laŋ mâman ambân Rahaba, zâkŋâ Anutugât den nâŋgi bon oi Isirae a zagât hân ek mânânŋârâwet, zet zâkkâren gâitâ buku otzikâm tik mâtâp zâpari âiwet. Rahaba zâk buku orotŋanŋât nep tuugipkât Anutuŋâ nâŋgi tosanâ buŋ oip. ²⁶ Zorat itâ ziap. Sâk zâk kaapumuŋâ buŋ op mumuŋâ muyagemap, zo yatigâk buku orotŋâ buŋ oi nâŋgâm pâlâtânâ zo mumuŋâ opmap.

3

Nâmbâlamniŋ galem utnat.

¹⁻² Bukurâpnâ, nen aksik patâ sâm tâpâkumen, zorat zeŋgâren gâbâ doŋbeŋŋâ um bâbâlân kwâkâziŋgâziŋgân nep tuunat mân sâbi. Nâŋgânek. Den sâm kwâkâkwâkân narâkŋan Kambuŋâ kwâkâziŋgâziŋgân a nen den bâliŋâ sâm ândimen, zorat hâuŋâ yâmbâtŋâ niŋgâbap. Nen aksik patâ âsâbân sâm tâpâkumen. A ŋâiŋâ den bâliŋ mân sâbap, zâkkât a âlip, târârak sâsân. Yatâ zorâŋ um sâkŋanŋât âlip upapkât nep tuubap. ³ Bâu patâ biosi zen dinniŋâ lubigât lâuziŋan tâk kâtik pamen. Zo pam kwâkŋan tap mem purikgurik tuugindâ âime. ⁴ Wanŋâgât yatik nâŋgâme. Zen patâ oi pibâ kâtikŋandâ kom alei âime. Oi mâbugwâbure tuutuŋâ mâiktârâ zo mem

mâburine mâtâp âiâinî dap âimap. ⁵ Oi a nâmbâlam zo yatik mâiktârâ, zo kut nâi nâi yâmbâtnâ op zâimap.

Nânge. Kârâp zâk mâiktârâ. Yatâ zorân hibugân pâindâ sem nanngâmap. ⁶ Nâmbâlamziñ zo kârâp yatâ. Zâknâ sâk toren walâziñgâm bâliñangât mam op nep tuumapnâ um sâkniñ sumunkomap. Oi ândiândiniñâ oi semap. Ziknâ ko sim kârâbân gâbâ kârâp sâugi semap. ⁷ Zuu top top saruin sot hânân sot nii, mulum, zo anjâ mem sândukñan kwatziñgâmen. ⁸ Nâmbâlam ko a nâinî dap op mem sândukñan kwâpap? Zâk âkonjâ buñâ, purikgurik op bâliñâ memap. Mulum kâtik, kwaru yatâ. ⁹ Nâmbâlamniñandâ Kembu Ibâniñ sâam âlip kwapmen. Oi nâmbâlamniñandik a Anutugât holi tobat sâam bâliñ kwatziñgâmen. Lâu zobik den âlip sot bâliñâ gemap.

¹⁰ Bukurâpnâ, yatâ zorân mân dap uap.

¹¹ Dabân yatâ too sinñan zobigâk naamñâ sot kâlakñâ mâpot gem gâbabot?

¹² Bukurâp, koserân dap yatâ kolinî muyagibap? Mo samân dap yatâ zâlâli muyagibap? Mo sarunâ samñâ upap?

Nânngânângâ uren gok sot âmbiren gok.

¹³ Zengâren gâbâ nânngânângâ a mo nânngâm upme, zo ândie? Zâk lumbeñâ ândim orot mâme âlip muyagem ândei nânngânângânangât topnâ muyagei a ikpi. ¹⁴ Oi zengât umziñan um kâlak sot um zâizâinî ze sâkziñ mem zâim den bon nânngen sâne sarâ upap. ¹⁵ Nânngânângâ mâtâp zo ubâ gâip mân sâsânj. Buñâ. Nânngânângâ zo hânân gokñâ. Ayân gok. Satangâren gok. ¹⁶ Kâsa kâsa, um kâlak sot zâizâinî zimbap, zo yatik kâsâp sot sumunñâ zo zem zâibap.

¹⁷ Nânngânângâ uren gokñâ, zorânâ ko mâtâp âlip itâ muyagemap. Um salek, lumbeñâ, sât lulu, buku orot sot sinji âlipkât bonñâ nâmbutñâ. Um zagât mo sarâ ândiândinî buñâ. ¹⁸ Lumbeñangât nep tuume, zen arikñâ kâmitne târârakñangât bonñâ muyageziñgâmap.

4

Sâknam nep tuum bon mân muyamuyaginî.

¹ Zengâren kâsa sot kâmbam zemap, zo top wangât? Sâkkât âknâle zemap, zorân kâmbangât nep tuumap. ² Zen um sâkkât âknâle op kut nâi mân mime. Kâmbam kom kâsa op kut nâi mân mime. Zen ninâu buñ ândime, zorat. ³ Oi zen kut nâigât ninâu sâam âim ma ko mân mime, zo ko umziñan den bâliñâ ze ninâu sâme. Zen itâ nânngâme, “Kut nâi zo muyageninji kâtigem um sâkniñangât âknâle zorat bonñâ muyaginât.”

Umniñandâ nâin nâin mân nânngânat.

⁴ Haai, târotârô mânâmânangât zen. Hânân kut nâi nâi ziap, zorat sinji ândibannâ Anutu kândâtkuban. Zo nânge mo buñâ? Zorat nâi zâk hânân kut nâi nâi ziap, zo buku okñangâbapñâ Anutu kâsa okñangâbap. ⁵ Mo den kulem nâi ziap, zo nânngâne yen opmap? Den zo itâ, “Umniñan Kaapum pâip, zo zâkkât sinjiyâk ândibapkât kâtigemap.”

⁶ Den kulem nâi ko itâ ziap,

“Tânngânongonj, zo donjep niñgâmap.”

Zorat den nâi itâ ziap,

“Anutu zâk a zâizâinj zengât tân kwâkâmâp. Ka a ziinjângât nângâne gemap, zo ko tânzângozângonj zo zinjâmâp.”

7 Zorat Anutu um topjan giginj op ândibi. Oi Sataj kâsa minjângâne birâzingâm âibap. 8 Zen Anutu mâte okjângâne zâkoot zen mâte otzingâbap. Bâlij mâme a ambân, zen bâlijâziinjâ sanjon birânek. Âi kom ga kom upme, zen umzinj sanjone salek oik. 9 Zen topzinj nângâm birânjâ isem umbâlâ upi. Girânzinjâ zo melâj umbâlâ upi. Oi sâtâzezinj zo melâj girâp isebi. 10 Kembugât mâtenjan umzinj diim ge ândine zâknjâ mem zaatzingâbap.

Kembu mân walâm ândinat.

11-12 Bukurâpnâ. Gurumin den marijâ sot sâk kwâkâkwâkân a kânok ândiap. Zâk zângobap mo kubikzingâm birâzingâbap, zorat imbanâ zemjângap. Zen ko sâk bâlij mân upi. Njâi zâk bukujâ sâk bâlij kwap hâuñjângât den sâbap, zâknjâ gurumin den sâk bâlij kwap kândañbap. Gâ gurumin den sâk bâlij kwap kândañban zo ko sât luluñ a mân op, sâk kwâkâkwâkân a upan. Gurumin den marijâ sot sâk kwâkâkwâkân a kânok ândiap. Zâk zângobap mo kubikzingâm birâzingâbap, zorat imbanâ zemjângap. Gâ wangandâ bukuganjângât den hâuñjâ sâban? Zo Kembugât nep.

Kembujâ nângâningi kut njâi utnat.

13-16 Bâi, itâ nângâne. Zen itâ sâme, “Itârânj mo mukan kamân zoren âi kut njâi njâi anjâgwanjâ op kât sikum mem ândeindâ kendon zi âki âburinat.” Zen zâizâinj den sâk sâkzinj mem zâime. Zâizâinj den zo bâlijâ. Mukan zo mo zo muyagibap, zo zen mân nânge. Mo ândiândizinjâ zo dap yatâ? Zo kaapum yatâ. Zo mâik njâi muyagem zorânjok buñ upap. Zorat itâ sânetâ dâp upap, “Kembujâ nângâningi wâgân ândim yatâ mo yatâ utnat.” 17 Njâi zâk mâtâp âlipnjâ zo ekjâ lañ birâbap zo ko tosa muyagibap.

5

A kât sikumgât âknjâle upme, zengât den.

1 Kât sikum a zen sâknam muyagezingâbap, zorat kânjan isem umbâlâ utnek. 2 Irâ sikumzinj alâgem buñ upap. Oi pet hâmbâzinj mem ândime, zo hângât sinji. 3 Narâk pânkânok oi zen sikum motzinj minduwe, zo birâbi. Goide kât sot kâtzinjâ zo bâlij opnjâ hân oi zorânjâ topzinjâ sapsubap. Kârâpnjâ yatâ zinjesei sâknam nângâbi. 4 Nângâne. A nepzinj hibuk urine kâitzângom nep sângân diim gei zinjâwe. Oi kâlamzinjan bon miminj nep tuuwe, zen yatik otzingâne isene sumbem kâwali a zengât Kembu kindapñan giarip. 5 Sikum a zinj hânân sâknam kâbâ yâmbât buñ ândim âknjâliwe. Nen bâu nalem zinjindâ nem lâmbatne zângom om nimen. Zen zo yatâ sii nalem patâ nem ândimjâ kâmbamgât sinji op narâk patin bâu yatâ zângom tâmbetzângobi. 6 Sikum a zinj a târârak diñjâ sâk kwâkâm lañ kâmbamân parâwe. Zâk sâknanjângât hâuñjâ mân sâip.

Sâknam kwâkân ândim Kembu patâniñ gâbapkât mambât ândinat.

7 Bukurâpnâ, zen Kembu gâbapkât mambât âkon buñ ândibi. Nânge. Nep marijâ njâinjâ nep kârâm kâmit nalem bonjâ âsagibapkât mambât ândimâp. Oi maa sot map dâbâk oitâ bonjâ lâmbatpapkât nângâm ândimâp. 8 Oi

Kembugât narâknâ pânjkânok uapkât zen âkon bunâ mambât ândim umziñ tângune kâtigibap.

⁹ Bukurâp, zen a torennâ mân sâmbâliñ kwatziñgâbi. Kuk den mân dâzângobi. Patânâ gam hâuñâ zingâbapkât. Nângânek. Patâniñâ zâk hânji kândâtñan ga kinzap.

¹⁰ Bukurâpnâ, Propete Kembugât sâtkât den sâweñâ sâknam kwâkñan ândim kâtigiwe. Zeñgât mâtâp zo lânji. ¹¹ Nânge. Sâknam kwâkñan kâtigem ândiwe, zeñgât nângindâ âlip uap. Hiobe zâk sâknam kwâkñan ândim mân loreip. Zâkkât den sinji nânge. Oi Kembunâ um nângâm bet kut nâi nâi âlipñâ pindip, zo nânge. Kembugât tânzângeozângeon sot buku orotñâ patâ ziap.

Sâm kâtik den.

¹² Bukurâpnâ, den nâi zi sa nângânek. Zen sumbemân mândâm den sâm kâtigime. Zen hânân kwap den sâm kâtigime mo kut nâi nâiyân kwap den sâm kâtigime. Zo mân upi. Zen dinziñâ perâkñakkât bonñâ perâkñagâk âsagibap. Mo bunâ sâne bun upap. Zo tosa muyagibegât yatâ upi.

Mâsek zine kut nâi upi.

¹³ Zeñgâren gâbâ a nâiñâ sâknamân ândibap, zâk Anutugâren ninâu sâbap. Nâi zâk sâtâre op ândibap, zâk mâpâmâpâse kep mimbap. ¹⁴ Zeñgâren a nâi mâsek upap, zâknâ Yesugât kâmut a sâtñâ sâi gam zâkkât op ninâu sâbi. Oi Kembugât kot sâm kelâk too sanjonñanñgâbi. ¹⁵ Zen nângâm pâlâtânân ninâu sâsân, zorân mâseknâ kubikpap. Kembunâ a zo tângoi âlipñâ upap. Tosanâ oip, zo gulipkubap. ¹⁶ Zorat zen âlip upigât bâliñâziñâ sapsun ninâuñâ tânagobi. A târârak nâi ninâu sâi imbanoot upap. ¹⁷ Propete Elia, zâk a nen yatâ. Zâk map mân gibapkât kâtigem ninâu sâip. Ninâu sâi kendon patâ karâmbut sot kâin nâmburân kânok zorat umñan map mân gem zeip. ¹⁸ Oi bet dum ninâu sâi sumbemân gâbâ map gei hânân kut nâi nâi kâmjâ takip.

Gulip orotñâ zo diizingâne gabi.

¹⁹⁻²⁰ Bukurâp, zeñgâren gâbâ nâi zâk den bonñâ zorât mâtâp, zo birâm walâm ari buku nâiñâ diigi âburem gâbap, zo ko zâk itâ nângâbap, “Nâi zâk bukunâ mâtâp bâliñan gâbâ diimñâ Anutugâren pâi Anutunâ a zorat tosa donjep gulipkubap. Oi a zo um dâpñâ mumunñangât sinji oibân gâbâ mâkâbap.”

Zo yatik.

Ekap kânok Peteronâ kulemguip.

Mâsop den.

¹ Petero, nâ Yesu Kristo zâkkât Aposolo ândianjâ Anutunâ a diizingip, Ponto, Galata, Kapadosia, Asia sot Bitinia hânân osetboset ândie, zengât ekap zi kulemguan. ² Anutu Ibânâ nângi zeipkât gâsum sâlâpzingoip, zen Kaapumjâ um hâlâlû kwatzingâbap sot Yesu Kristogât dinâ lunetâ zâknâ zengât op moipkât um salek kwatzingâbapkât diizingip. Zengâren um lumbênâ sot tânzângoazângoip patâ op sambâlem zimbap.

Sumbemân kut nâi âlip zorat sâtâre utnat.

³ Nen Anutu, Kembuniñâ Yesu Kristo zâkkât Ibâ, zâk sâm âlip kwâkñangânat. Zâknâ Yesu Kristo mumujan gâbâ mânggeipkât tânnângom um bâbâlanj op ândiândi bonñangât nângâm nângâm ândinatkat mânginingip. ⁴ Oi sumbemân neñgât sinji kut nâi zinziñ kâtik, buñ orot bunjâ, zo pâi neñgât mambâtningâm ziap. Zo minatkât yatâ otningip. ⁵ Anutu zâk imbanjâootnâ galem otningi nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândeindâ gâtâm narâk âki kubikkubikkât bonñâ muyagibap.

⁶ Zen zorat sâtâre op ândie. Narâk pânkânok ziren Anutunâ sâi sâknam sot kâbâ yâmbât top top sot umbâlâ kwâkñan ândine zorânâ mâsikâzingâbap. ⁷ Zorat den nâi sâbâ. Goide kât zo yenñâ, kârâbân pane sei topñâ muyagime. Zengâren yatik topziñ âsagibapkât sâknam sot kâbâ yâmbât âsagezingâmap. Nângâm pâlâtânziñ bonñâ mo bunjâ, zorat topñâ muyagibapkât âsagime. Zen nângâm pâlâtânziñ zo bonñâ, zorat sâknam kwâkñan ândine Yesu Kristo gâbabân zengât sâtâre sot sâm âlip zo muyagibap. ⁸ Zen Yesugât holi tobat mân igâwenâ umziñ zâkkâren kinmap. Oi narâk ziren sinziñ mân igâwenâ nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândie. Oi zorat sâtâre patâ, zo anjâ mân nângânângânj, zo nângânangâm. ⁹ Nângâm pâlâtânziñangât bonñâ, um dâpziñ sumbemân zâizâinj, zorat mâte otzingapkât sâtâre ue.

Propete zen den kânjan sâwe, zo bon muyageip.

¹⁰ Propete ziñ Anutugâren gâbâ tânzângoazângoip zi dap dap muyagibap sâm zorat topñâ mâsikâm ândim gawe. Oi a narâk ziren ândien, neñgâren tânzângoazângoip zo muyagibapkât den kânjan sâwe. ¹¹ Propete ziñ itâ sâwe, “A bâliñan gâbâ mâkâningâbapkât sâsân, Kristo, zâk âsagem sâknam nângâmñâ ko neule âsâkñan zâi mem ândibap.” Kaapumjâ den zo umziñan pâi zen narâk ikâ zoren mo dap yatin Kristo zo yatâ muyagibap sâm, nângâm ândim gawe. ¹² Oi den sâwe, zorat bonñâ ziñan bunjâ, neñgâren muyagibapkât sâsân, zo sâm muyagiwe. Oi narâk ziren den zorat bonñâ muyageip. Anutunâ Tirik Kaapumjâ sângongui sumbemân gâbâ gem Kembangât sinji a mam otziñgi sinji âlip dâzângowe. Sinji âlip zo den bonñâ. Oi sumbem a ziñâ den zorat topñâ iknatkât nângâm ândiwe.

Ândiândi sânginjâ zo kândâtkubi.

¹³ Zorat zen um nângânângâziñ kubik um kendon ândibi. Oi Yesu Kristonâ muyagemñâ tânzângobap, zorat nângâm nângâm um bâbâlanj op mambât ândibi. ¹⁴ Ândiândi sânginjâ sot lanj gulip ândiândij mem ândiwe, zo narâk

ziren mân mem ândibi. Buñâ. Anutugât diñâ lum ândibi. ¹⁵ Um hâlâlu mariñandâ diizingipkât zen zâk yatâ târârak op ândibi. ¹⁶ Kembugât den ñâi itâ kulemgune ziap, “Nâ târârak ândiangât zen târâragâk ândibi.”

Yesu Kristogât gilâmmandâ sângâniñ meip.

¹⁷ Zen Ibâniñ sâm mápâsime, Anutu zâk hâtubâtu mân opmap. Ândiândiniñangât tobatniñâ nângâm dinniñ sâm kwâkâbap. Zorat zen kwande ândim hurat kwâkñangâm ândibi. ¹⁸ Zen itâ âlip nângâme. Nen sâkurâpniñâ zengât mâtâp lân ândeindâ kut ñâi yenniñ, goide kât yatâ, zorân mân sângânniñ meip. Buñâ. ¹⁹ Kristogât gilâmmandâ sângâniñ meip. Zâk râma gwamñâ sâkñâ âlipñâ zo yatâ op ândeip. ²⁰ Anutu zâk mârurñan hân kombânâ mân muyageibân nep zo nanñâ sâm pindip. Nânñangât muyamuyagiñ ko bet narâk murukñan zi nengât op muyageip. ²¹ Zâkñâ nen Anutugâren târokwatniñgip. Anutuñâ mumuñan gâbâ mângim neule âsakñâ giñanji giarip. Zorat nen Anutu nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândien.

Den sinji âlipñandâ mânginiñgip.

²² Zen den bonñâ lunetâ um dâpziñ salekkoip. Oi buku bonñâ upigât yatâ muyageip. Zorat umñâ gâsâyagom ândibi. Umziñ nep zoren pane buku orot âsagem kâtigibap. ²³ Zen âsaâsagiñ unakñâ. Buñ orotñan buñâ, mân buñ orotñâ. Anutugât den ândiândiñ sot zinzin kâtik, zobâ muyagiwe. ²⁴ Zorat Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “A zen hibuk yatâ. Oi neuleziñ zo hibuk neule bâlonñâ yatâ. Hibuk neule zo âmbârângâm gemap. ²⁵ Anutugât den ko zo zinzin kâtik. Zo zem zâimâmbap.”

Sinji âlip den dâzângowe, zo ko zi.

2

Nen Yesugâren pâlâtân op kâtiginat.

¹ Zen bâliñâ sot sarâ sot kâsâp, umân pâpan, mem ge kwâkwat den zo birâm nanğâbi. ² Birâmñâ katep mâik namgât otziñgâmap, zo yatik zen um dâpziñangât nalem, Anutugât den, zorat yatik otziñgâbap. Zo nemñâ sinji âlibân lâmbat kâtigem kinbi. ³ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap, “Kembunñâ tânzânğoi nângâm âkñâle urâwe, zorat op zâkkât den nângâmñâ lunam upi.

⁴ Kembuniñâ Yesugât den ñâi itâ ziap. Zâk mirâ kunkunñâ ândiândiñ. Anñ ek birâne Anutuñâ zâkkât nânji zari mem sâlâpkoip. ⁵ Zorat zen hâmo ândiândiñ op zâkkâren târokwap kin zâimñâ Kaapumgât namâ upi. Oi Kembugât tirik namâ galem a yatâ umziñâ Kembugâren pane ze kore okñangâbi. Zo Yesu Kristogât op nânji âlip upap. ⁶ Kembugât ekabân den ñâi itâ ziap,

“Nângâ. Nâ Sion bâkñan, Yerusalem kamânân kunkun ñâi kwânângan. Kunkun zo gâsum sâlâpkuwan, zo sângân patâ. Anñ zâkkâren nângâm pâlâtân kwapi zo ko mân kwakpi.”

⁷ Oi zen zâk nângâm pâlâtân kwâkñangâm ândime. Zen zâkkât nângâne bonñâ uap. Ka a nâmbutñâ nângâm pâlâtânziñ buñâ, zengât itâ sâip, “Mirâ tuutuun a kunkun ek âkon op birâwe, zorân kunkun zinzin kâtik op kinzap.”

⁸ Kembangât ekabân den nâi itâ ziap,
 “A zen kunkun zoren kom tâmbetagobi.”

A singi âlip birâmñâ zoren kumbigât sâsân zo, zen yatâ upme.

Nen Anutugât kâmut urâwen.

⁹ Zen ko Anutugât kâmut gakânâ sot tirik namâ galem a gakânâ sot târârak a ambârâpnâ. Yatâ zo zen ko nâtâtigân gâbâ diizingâm ga âsakñan zâambarip. Kut nâi nâi âlipñâ opmap, zorat singi den sâne lañ kârâbapkât gâsuzingip. ¹⁰ Zen mârurnan zâkkât a mân urâwe. Narâk ziren ko Anutugât a kâmut ândie. Mârurnan kwakmak ândiwe. Zi ko tânzângoi ândie.

Bâliñâ kândâtkom ândinat.

¹¹ Bukurâpnâ, nâ dâzânghua nânghânek. Zen hânân kwande sot lomba ândimenâ um sâkziñangât âknjâle bâliñâ zo kândâtkubi. ¹² Wangât, um sâkziñangât âknjâle bâliñâ zo um dâpziñangât kâsa yatâ uap, zorat. Yatâ ândimñâ um kâtik osetziñan târârak ândibi. Yatâ ândine um kâtik a ziñâ zengât lañ bâliñ mâme sâmñâ topziñ ek nânghâmñâ Anutuñâ takâbabân orot mâme nepziñangât Anutu sâm âlip kwâkñangâbi.

A kutâ zengât den lunat.

¹³⁻¹⁴ Kembangât op a kutâ sot a sâtñâ top top zengât sâtziñ lubi. A kutâ patâ ândiap, zâkkât sot hângât galem a zâambarip, zengât den kâtik ârândân lubi. Ziñâ bâliñ mâme a hâuñâ zingâbigât sot a âlipñâ ândie, zen sâm âlip kwatziñgâbigât sâm ziñgip. ¹⁵ Zen ko nep âlip zi tuumñâ a um kâtik sâm gulip muyagime, zengât den mem gei pambigât Anutuñâ sâm ziñgap. ¹⁶ Zen olañziñgipkât dumun buñ ândie. Oi ândiândi zorânâ bâliñâ mân ekap kubap. ¹⁷ Târârak ândim Anutu kore okñangâbi. ¹⁸ Zen a aksik zengât nânghâne giginâ mân upap. Bukurâpziñ umziñandâ gasâzânghoi ândibi. Anutu hurat kwâkñangâm ândibi. A kutâ patâgât sât lum ândibi.

Kore a, zengât den.

¹⁹ Kore a, zen patârâpziñ hurat kwatziñgâm sâtziñ lum ândibi. A patâ âlipñâ sot sânduk ândiândiñ, zenâk buñâ. Kârâpnâ ândiândiñ, zen ârândân sâtziñ lum ândibi. ²⁰ Zen Kembangât nânghâm âlip utnetâ lañ sâknam ziñgâne âkon den mân sâm ândine ko Anutuñâ zengât nânghâni âlip upap. ²¹ Ka zen tosa muyagine lapitziñgâne Anutuñâ dap yatâ nânghâni âlip nâi upap? Zen târârak ândim kâmbam ziñgi hâuñangât den mân sâm ândine Anutuñâ zengât nânghâni âlipñâ upap.

Yesugât mâtâbân lâñ âinat.

²² Zen yatâ upigât sâm ziñgip. Wangât, Kristo zâk yatik zengât op sâknam nânghâm kândom otziñgip. Oi zen mâtâp zo ekñâ yatik lâñ âibi. ²³ Yesu zâk bâliñâ mân oip. Sarâ lâunjan gâbâ mân gâip. ²⁴ Zâk sâm bâliñ kwâkñangâne hâuñâ mân sâip. Sâknam pindâne hâuñangât den mân dâzânghoi. Buñâ. Den sâm kwâkâkwâkñ nep bonñâ tuumap, Anutu, zâkkâren nânghâm pâlatân kwâkñangâm ândeip. ²⁵ Nengât bâliñandâ zâkkât sâkñâ kwâkñan zari poru nagân mem zâi moip. Nen bâliñâ birâm ândiândi târârak ândinatkat yatâ oip. Zâkkât useñâ zorân zengât use zo gulipkoi sogei âlipziñ urâwe. Zen râma yatâ lañ gulip ândiwe. Narâk zi ko um dâpziñangât galem a, Yesu, zâkñâ diiziñgi zâkkâren ga ândie.

3

A ambân zengât den.

¹⁻² Ambân zengât yatik sâbâ. Zen abârâpziņ zengât giginâ ândibi. Oi abârâpziņ nâmbutņâ zen Kembugât den kom ândine zen den mân dâzângomņâ diim gem ândine abârâpziņ zengât orot mâme âlip zo ekņâ umziņ melâņbi. ³ Ambân zen sâkkât neule kâukziņ mem kubik kwâlak sâņgân zâizâiņ gânduziņan pame sot hâmbâ neule âlip mem ândime, zorat nâņgâne yenņâ upap. ⁴ Neule bonņâ zo itâ. Umziņan tik zem muyagemap, zo neule zinzîņ kâtik muyagei Anutuņâ nâņgi zâizâiņ upap. Um lumbe sot um sânduk ândiâdiņ, zorat san. ⁵ Kembugât siņgi ambân mârumņan ândiwe, zen neule zo mem ândiwe. Oi Anutugâren nâņgâm pâlâtâņ kwâkņanņâm ândim abârâpziņ sâtziņ lumarâwe. ⁶ Seraņâ Abaramgât den zo lum ândeip. ⁷ Oi patânâ sâm ândeip. Oi zen kut ñai ñai âlipņâ opņâ kenğât buņ ândim Seragât bârârâp op ândibi.

⁷ A zengât yatik sâbâ. Ambân zen imbanžaziņ giginâ. Zorat op ambirâpziņ zen nâņgâmņik kut zo otziņgâm ândibi. Oi ândiâdi kâtikât ârândân ândibigât sâip. Zorât a ziņ ambirâpziņ gâlem otziņgâm ândibi. Yatâ op ândine ninâuziņâ pâņsâsâņ buņ, hâlâluyâk zâibap.

⁸ Oi mâpot sâbâ. Zen aksik patâ umziņ diim gei um kânok op um sândugân ândibi. A torenņâ, zengât bukurâpniņâ sâm umziņandâ gâsâyagom lumenâ op um nâņgânâņgâyân ândibi. ⁹ A ziņ kut ñai bâliņâ otziņgâne hâuņâ bâliņik mân otziņgâbi. A ziņ sâm bâliņ kwatziņgânetâ hâuņâ sâm bâliņ den mân dâzângobi. Buņâ. Zen sâm âlip kwatziņgâbi. Anutuņâ mâsop minziņgâbam diiziņgipkât a mâsop minziņgâbi.

¹⁰ Zorat Kembugât ekabân den ñai itâ zaiņ,

“Ñai zâk ândiândigât âkņâlemap sot narâk âlip muyagibapkât nâņgâmap, zâk lâuņâ galem oi den bâliņâ mân takâbap. Oi lâuņan gâbâ sarâ den mân gâbap. ¹¹ Bâliņ top top zo kândâtkom kut ñai ñai âlipņik upap. Oi lumenâ mâtâp kârump muyagem nepņâ tuubap. ¹² Kembuņâ a târârak zen ziņgiri âlip opmap. Konsâm mâpâsime, zorat kindapkwap tâpmap. Bâliņ mâme zen ko Kembuņâ ziņgitņâ kâsa otziņgâm ândimap.”

Sâknamgât den.

¹³ Zen ko kut ñai âlipņanğât nâņgâm nep tuum kâtigem ândine anğ dap dabân tâmbetzângobi? ¹⁴ Bâliņ mâme a nâmbutņâ ziņ kâsa otziņgâne sânam kwâtkwât mân upi. Orot mâme âlipņanğât sâknam kwâkņan zâibi zo ko Anutuņâ zengât nâņgi âlip upap. Kâmbam zâņgonam utne sânamziņ mân sâmbubap. Kenğât mân upi. ¹⁵ Umziņ mem kubikne Kristonâ ko kembuziņ ândibap. Oi nâņgânâņgâziņandâ Kembugâren nâņgâm ândime, zorat mâsikâziņgâne um bâbâlaņ op topņâ sapsubi. ¹⁶ Oi den zo mulunâņgen sâmņâ umziņan bâliņâ ñai mân muyagei sâbi. Huruņâņgen sâne âlip upap. Yatâ utne Kristo sot pâlâtâņ op ândim kut ñai ñai upme, zorat sâm bâliņ kwatziņgâne, a zo zen sarâziņanğât top muyagei ek anun upi. ¹⁷ Kristogât siņgi a zen kut ñai ñai âlip op ândine Anutuņâ nâņgi âlip oi kâmbam sot tâk namin zâmbanbi, zorat nâņga âlip uap. Ka bâliņ utne sâknam ziņgâbi, a zo zengât nâņga giap.

¹⁸ Kristo zâk târârak op ândimnjâ a nâmbutnâ zengât bâlinâzinqangât opnâ sâp kânok moi âkip. Târâraknandâ gânqonâ nengât op yatâ oip. Nen Anutugâren nâmbanbapkât sâk sot ândeip, zo kune moip. Ka Kaapum sot ândei ko mângei zaarip.

Noa ândei ândiwe, zengât den.

¹⁹ Yesunâ Kaapum sot ândimnjâ um dâpziñ tâk namin zeip, zengâren âim sinji âlip dâzânqoip. ²⁰ Zen mârurnjan Noa zâk wajgâ tuum ândei Anutunâ um lumbenâ otzingâm, a zo, zen diñâ lubigât mambâtzingâm ândei diñâ birâwe. Oi a ambân bituktâ, nâmburân karâmbut yatâ, zenak wajgâyân zâine toonâ mân gwâkâzingi ândiwe. ²¹ Too uurup taki Noa sot a ambân gakânâ wajgâyân zâim hâlâlu ândiwe. Oi too uurup patâ zorat dâpnâ toonâ too sanqonzingâme yatâ. Too zo sâkziñan gwapgwap zo mân sanqobapkât upmen. Buñâ. Yesunâ mumunjan gâbâ zaripkât opnâ zen Anutu mâteñan hâlâlu sot tosanâ buñ kinbigât too sanqonzingâmen. ²² Yesu zâk sumbemân Anutugât âsan bongen zâi ândiap. Zoren ândei sumbem a zâizâin sot imbanâziñoot aksik patâ zen zâkkât giginâ ândie.

4

Yesunâ sâknam nângip, yatik nângâmñâ bâlinâ birânat.

¹ Kristo zâk sâknam nângip. Zen zo yatik upigât Kristogât nângânângâ yatâ upi. Oi itâ nângâbi, “Nâi zâk sâknam nângâmñâ bâlinâ kândâtkubap. ² Oi sâk sot ândiândiñ narâk ziap, zoren sâkkât âkñâle bâlinâ zo mân lumñâ Anutugât denâk lum ândibap.” ³ Mârurnjan itâ op ândiwe. Lañ ândiândiñ, âkñâle bâlinâ, too kâtik nem um gulip orot, nalem nemñik ândiândiñ, lopio sarâ kore okñangâwe. Zen kut nâi nâi zo um kâtik a zen sot op gawe. ⁴ Oi narâk ziren um kâtik a zen sot lañ gulip mân ândimegât nângâne nâi oi sâm bâlinâ kwatzingâme. ⁵ Nâran ko ândiândiñâ sot mumunâ, nengât den sâm kwâkâbapkât sâsânâ, Anutu, zâkkât mâteñan pindiñsâm kin topziñ sâm muyagibi. ⁶ Oi topñâ itâgât. Yesunâ a mumunâ sinji âlip dâzânqoip, zen mârurum hânân sâk sot ândim mumunangât sinji ândiwe. Ka Yesunâ moip, narâk zoren sinji âlip dâzânqoi um dâpziñ sumbemân zâim ândiândi kâtik ândibigât mâtâp âsaqeiip.

Narâk pânkânok uapkât buku op berân mianqânat.

⁷ Hânân kut nâi nâigât narâknâ âkâbam uap, zorat zen um hâlâlu sot um wâgân kin ninâugât bâbâlañ upi. ⁸ Oi umziñandâ gâsâyagom ândibi. Umziñâ zo nep zoren pane zeî kâtigibi. Yatâ op ândine tosa birâbirân zengâren âsaqibap. ⁹ Zen âkonñâ buñâ, buku orangâm ândibi. ¹⁰ Anutunâ zen sinji âlipkât imbanâ top top zen zingip, zo anâ anâ zemzingap. Zo mulun mem ândim tânagom ândibi. ¹¹ Nâi zâk sinji âlipkât minduminduyân den sâbap, zâk Kembugât den zorik sâbap. Nâi zâk bukurâpnâ kore otzingâbapkât sâm pindiñ, zâk nep zo tuum ândibap. Zo Anutunâ imbanâ pindiñ tuubap. Zen yatâ utne Yesu Kristonâ tânzânqoi ândimegât a zen Anutu mâtâsem sâm âlip kwâkñangâbi. Zâkkâren neule âsakñâ sot imbanâ zeipñâ zem zâimâmbap. Perâkñak.

Yesugât op sâknam nângâmñâ umâlep muyaginâ.

¹² Bukurâpnâ, zengâren sâknam kârâpñoot muyagem ziap, zorat op mân pârâk pambi. Sâknam zo zen mâsikâzingâbapkât âsaqiap. ¹³ Kristo sâknam

nângip, zen yatik nângâm ândie. Oi bet zâknâ neule âsakņoot muyagei zâk sot sâtäre patâ upi. ¹⁴ Zen Kristogât a op ândiegât sâm bâliņ kwatziņgâne nângâne âlip upap. Wangât, neule âsakņâ mariņâ, Anutugât Kaapumņâ, zâk zen sot ge ândiap, zorat. ¹⁵ Zengâren gâbâ a nâiņâ den ku mo kâmbu mo a ku mo zâizâiņ op sâi ko zorat hâuņâ sâknam mem aņun upap. ¹⁶ Ka zengâren gâbâ nâi zâk Kristogât a op târârak ândiapkât kâmbam mo tâk namin pane zorat nâņgi aņunņoot mân upap. Buņâ. Zâk Kristo sâknam nângip yatik sâknam nângap, zorat Anutu sâtäre okņanņgâbap. ¹⁷ Nângâne. Anutuņâ top lâkulâku nep zo arâpņâ nenņgâren topkwap tubapkât narâknâ mâte uap. Nep zo nenņgâren topkwap tuum âimņâ siņgi âlip birâme, zengâren tuum dap otziņgâbap? ¹⁸ Zorat Kembugât ekabân den nâi itâ ziap, “Hâuņanņgât den sâsâņ narâkņan a târârak ziņ sumbemân bagibagiņâ, zo yâmbâtņâ oi ko bâliņ mâme sot siņgi âlip birâme, zen dap upi?”

¹⁹ Zorat Anutuņâ nâņgi âlip oi sâknam kwâkņan zâibi, zen âlip orotņanņgât nep tuum ândim Kembuņâ tânzâņgobapkât um bâbâlanņ op mambât ândibi. Wangât, Kembugât den zo kâtigemap, zorat.

5

A sâtņâ ândiândigât den.

¹ Zengâren galem a ândie, zen nâ galem a bukuziņandâ den dâzâņgobâ. Kristoņâ sâknam nângip, zo sinnâ bonņandâ egâwan. Oi ândimņâ zâk sot neule âsakņâ mimbat, zorat op ko nâ den zi dâzâņgua nângâne. ² Galem a zen Anutugât râma kâmut zi galem otziņgâbigât sâm ziņgi. Zo um yâmbât buņâ, um bâbâlanņak galem otziņgâbi. Nep yatâ zo tuum kât sikum mimiņanņgât buņâ, nep zorat umziņ kiri tuubi. ³ Oi a kembu otziņgâm buņâ. Ziņâ râma kândom otziņgâm mâtâp âlipņâ zo tirâpziņgobi. ⁴ Yatâ op ândine ko gâtâm râma galem a patâņâ gam sâņgân neulenņoot, zizziņ kâtik zo ziņgi mem ândibi.

⁵ A sâk wâgân ândime, zen yatik dâzâņgobâ. Zen a patâ zengât gigiņâ ândibi. Oi zen aksik patâ nepkât sâņgum, kutņâ um gigiņâ, zo lapņâ kore orâņgâm ândibi. Zen nâņge. Kembugât ekabân den nâi itâ ziap. “Anutu zâk a zâizâiņ kâbakņezziņgâmap. Ka a um gigiņâ ândime, zen tânzâņgomap.” ⁶ Zorat op ko zen um gigiņ op ândim Anutu imbaņâ mariņâ, zâkkâren pindiņsâm ândibi. Yatâ utne nâņgi narâk mâte oi zâknâ tânzâņgobap. ⁷ Kut nâi nâigât nâņgâ kwâkâ upme, zo Anutugât bikņan pam birâbi. Zâk umņâ zengâren kinzap. Zâkņâ on galem otziņgâmap. Zorat nâņgâ kwâkâ mân op ândibi.

Um wâgân ândibi.

⁸ Zen um kendon ândim gasâziņ kârâm ândibi. Kâsaziņ Sataņ, zâk zuu kâtik Laioņ yatâ op nâi mo nâi zibâ sâm âi takâm, ga takâm obândimap. ⁹ Oi zen Kembugâren nâņgâm pâlâtâņ kwâkņanņgâm kâtigem kin, Sataņ zâk kânzâratņanņgâne âibap. Oi itâ nâņgâbi. Bukurâpziņ hân dâp zengâren yatik sâknam sot mâsimâsikâ muyagem ziap. ¹⁰ Oi Anutu, tânzâņgozâņgoņ mariņâ, zâk neule âsakņâ zizziņ kâtik zo zemņâņgop, zâkņâ zen Kristo sot pâlâtâņ op ândiegât neule âsakņan bagibigât diiziņgiņâ sâi narâk pânkânok sâknam nâņgânetâ ko melâņ kubikziņgâmņâ mem kâtikņan kwatziņgâbap. ¹¹ Yatâ mo yatâ tuobapkât imbaņâ zo zâkkâren zeipņâ zem zâimâmbap, kâtikņâ. Zo perâkņak.

Den murukjâ.

¹² Nâ den zo Siliwano dukua ekabân kulemgum zingap. Nâ zâkkât nânga buku bonjâ uap. Zen um bâbâlanj op sinji âlip mem kâtigem ândibigât den pânkânok zi dâzânguan. Itâ nângâm ândibi. Sinji âlip nângâm ândiwe, zo Anutuñâ tânzângozângonjagât den bonjâ. Zorat zen zorat umjan bagim kâtigem kinbi.

¹³ Kemburjâ gâsuzinjip, yatik Babilonj kamânân ândie, zengâren kâmutnjâ gâsuzinjip ândie. Oi zo zinj zengât nânge. Oi nannâ Mareko zâk ârândâj.

¹⁴ Zen buku buku op luyangâbi.

Kristogât sinji ândie, zengâren um lumbe zimbap.
Zo yatik.

Ekap zagât Peteronâ kulemguip.

Mâsop den.

¹ Simonj Petero, Yesu Kristogât kore a sot Aposolo, nânâ nen sot târârak marinjâ, Anutu sot kubikkubikniñâ Yesu Kristo, zekâren nânghâm pâlâtânj kwatzikâm ândibigât diizingip, zengât ekap zi kulemgum zingân. ² Zen Anutu sot kembuniñâ Yesu, zet sot pâlâtân op ândiegât um lumbenjâ sot tânzânghozânghonj walâwalânj zengâren zem zâibap.

Singi âlipkât bon muyagem âibi.

³ Yesu zâk imbanjândâ nen um hâlâlu sot târârak ândinatkât imbanjâ ningi ândien. Zo nen Anutugât tobat yatâ ândinat sot zâk sot neule âsakñan ândinatkât diiningâm zâkkât topñâ muyageningji zâk sot pâlâtânj urâwen. ⁴ Zâk yatâ op umgât gom sambe patâ ninggâbap, zorat singi sâip. Den zi nânghindâ zorat bonñâ niinan muyagei hânân âkñâlegât tâmbetagoagonj ziap, zo kândâtkom Anutu sot pâlâtânj op holi tobat kânok utnatkât sâip.

⁵ Zorat zen nânghâm pâlâtânj kwâkñangâm ândie, zen kâtigine târârak ândiândizij muyagibap. Târârak ândiândizijandâ top nânghânânghâzizij muyagibap. ⁶ Nânghânânghâzizijandâ um kendon muyagibap. Um kendonñâ kâtikkâtigijnâ muyagibap. Kâtikkâtigizijandâ singi âlip sot ninâugât bâbâlanj orotñâ muyagibap. ⁷ Singi âlip sot ninâugât bâbâlanj upmenjâ buku op ândiândizij muyagibap. Buku op ândiândizijandâ tânagoagonj muyagibap.

⁸ Kut nâi zo aksik zengâren muyagem zei Kembuniñâ Yesu Kristo sot pâlâtânj op ândim nep tuune bon buj mân upap. ⁹ Ka nâi zâk kut nâi zo buj ândibap, zâkkât itâ sâsânj. Zâk sij bâpsâsânj sot um kâtik. Mârumñan sanjon kubigip, zo nelâmkoï ândiap. ¹⁰ Bukurâp, zen Kembuñâ gâsum sâlâpzanngoip, zorat kâtigem Kambu sot pâlâtânj ândibi. Zo zengâren bon upapkât kâtigibi. Zen yatâ op ândimñâ mân lorem birâbi. ¹¹ Kâtigem op ândine kubikkubikniñâ, Kambu Yesu Kristo, zâkñâ diizingi sumbemgât kinj topñan bagim ândim zâimambi.

Petero zâk mumbapkât kânñan nânghip.

¹² Zen den zo aksik kwâkâm zingâwe, zo nânghan. Oi zen den bonñâ nânghâmñâ mem kâtigem ândie, zo nânghâm lanj den zorik dâzânghom ândibat. ¹³⁻¹⁵ Nâ hân sâk birâbatkât narâkñâ itâ nânghan. Zo mân kârep uap. Den zo Kembuniñâ Yesu Kristonjâ sapsun nigip. Oi nâ birâzinga den zo nânghâm ândim zâibigât ekap zi zingân. Nâ itâ nânghan. Nâ zi sâk sot ândim den zo dâzânghom ândia dâp upap.

Peteronjâ Kembangât neule âsakñâ egip.

¹⁶ Den singi dâzânghowen, zo bonñâ. Zo den pat mo singi yennâ a niinj nânghânânghâyân gâbâ mân dâzânghowen. Nen Kembangât neule âsakñâ sot imbanjâ igâwen. Zo yatâ eknâ imbanjâ sot takâtakânjâ zorat den singi dâzânghowen. ¹⁷ Nen Yesu sot bâkñan tâindâ sumbemân gâbâ neule âsakñâ zâkkâren gâi Anutu Ibânjâ sâm âlip den dukuip. Oi Yesugât itâ sâip, “Zi nannâ. Umnandâ zâkkârenâk kinmap. Zâkkât nângha âlip nâi uap.” ¹⁸ Nen zâk sot ârândânj tirik bâkñan zarindâ den zo sumbemân gâbâ gâi nânghâwen. ¹⁹ Oi zorat nen Propete a zengât den nânghindâ bon opmap.

Den zo kârâp âsaknâ nâtâtigân âsagemap yatâ. Zen zoren ek ândine mirâ hanjsâbap. Oi umziñan sângelak patâ, Yesu, zâkkât âsaknandâ maa yatâ âsagibap. ²⁰ Den patâ zi sa nângânek. Propete a, ziñ kut nâi nâi gâtâm âsagibap, zorat sâm Kembugât ekabân kânñan kulemguwe. Zorat topñâ anâ zikñâ umgât mân sâbap. ²¹ Den zo a ziñâ umziñanğârâk mân sâwe. Buñâ. Tirik Kaapumñâ den zo Anutugâren gâbâ mem umziñan pâi den zo sâwe. Zorat anâ zik umgât den zorat topñâ mân sâbap. Tirik Kaapumñâ den zorat topñâ sapsunñangi âlip sâbap.

2

Singî âlip ku a, zengât den.

¹ Mârumñan Isirae a zengâren propete a sarânâ nâmbutñâ zo muyagem ândiwe. Oi narâk ziren zengâren yatik kwâkâm zingâ a sarânâ muyagibi. Zen singî âlipkât sâm gulip tigâk muyagei zengâren kâsâp muyagibap. Oi a yatâ zo Kembunâ tosaziñanğât op mom sângânziñ meip, zâk kwâimbânñanğâbi. Yatâ utne tâmbetagoagon muyageziñgâbap. ² Oi zen lañ mâman ândiândiñ nep tuune a donbep ziñ zingit wâratzânğobi. Yatâ utnetâ ko den bon mâtâp zo sâm bâliñ kwapi. ³ Zen kât sikumgât âkñâle opñâ den sarâ sâm kut nâi nâi zo lañ betziñan mimbi. Ka zen ko itâ nângâbi, “Mârumñan gâbâ zengât hâuñanğât sâbam ândim gâip. Oi tâmbetzânğobapkât sâsân, zo tâmbetzânğobapkât mambâtziñgâm ândiap.”

A mârumñan hâuñâ ziñgip, zorat den.

⁴ Anutugât nângâmen. Zâk sumbem a nâmbutñâ bâliñ utne mân birâziñgip. Buñâ. Simân kâbakñeziñgi nâtâtigân tâk namin geiwe. Zoren den hâuñâ sâsânñanğât narâknâ mambât ândie.

⁵ Anutu zâk mârumñan bâliñ mâme a mân birâziñgip. Noanâ ândiândi târârakât mâtâp zorat a ambân dâzânğomâip. Zâk sot a ambân nâmburân zagât zen wanğâyân zâim gwâlâ ândiwe. Oi bâliñ mâme a zengâren too uurup patânâ takâm gwâkâziñgip.

⁶ Narâk nâin Sodom sot Gomora kamân yatik buñ upabotkât sâi kârâp zikesei buñ urâwet. Zo bâliñ mâme a bet muyagem ândibi, zengât girem sâm yatâ oip. ⁷ Ka a târârakñâ, Loti, zâk bâliñ mâme a ziñ lañ gulip ândine zorat nânği mân dâp oi Kembunâ kâmut zobâ gâsui. ⁸ (Loti zâk a târârakñandâ osetziñan ândei zen bâliñ top top utne sirâmñâ sirâmñâ ek nângâm umñâ bâliñ oi ândeip.) ⁹ Zorat itâ sâbâ. Kembunâ a târârakñâ mâsimâsikâyân loribegât op tânzânğomap. Oi bâliñ mâme a zen hâuñanğât narâgân sâknam ziñgâbapkât tâk namin zâmbanmap. ¹⁰ A umziñ bâliñanğât kinmap, zen lañ mâman opñâ Kambu sot sumbem a zâizânğâ sâm bâliñ kwatziñgâme. Kembunâ a yatâ zo tâk namâ kâtikñan zâmbanbap. A yatâ zorân keñgât buñâ den kwâkziñan sâm sumbem a âsakñâ sot imbanñâziñoot zen sâm bâliñ kwatziñgâme. ¹¹ Yatâ upme. Ka sumbem a zen imbanñâ sot kâwali top nâi zemziñanğañâ Kembugât mâteñan mân sâm bâliñ kwatziñgâme.

¹² Ka lañ mâman a zo, ziñâ um nângânânğâziñ buñ, zuu zânğom nime, zo yatâ. Kut nâi nâigât topñâ kârum den lañ sâme. Zen zuu yatâ zânğobap. ¹³ A zo bâliñânziñanğât sângân mimbi. Zen anun buñ sirâmân kamân sombemân sâkkât âkñâle lum bâliñâ upme. Zen âkon buñ sii nalem sot kep kâmam zorat sâtâre upme. Zen osetziñan ândim um gulip kwatziñgânâ yatâ upme. Ziñ osetziñan mân orotñâ op sii nalem nine zorat nânğa anunñoot uap.

¹⁴ A zo, zen sinziñâ lañ ek nângâm âkñâle upme. Oi bâliñâ âkonñâ buñ upme. A lotñâ zen kut ñâi yatâ zorat mem um gulip kwatziñgâme. Kât sikumgât âkñâle op umziñ oip. A zo, zen simgât sinji. ¹⁵ Zen mâtâp târârak zo kândâtkom a sângiñâ, Bileam Bererogât nannâ, zâkkât mâtâp bâliñâ zo lânme. Bileam zâk bâliñangât sângân mimbatkât lañ oip. ¹⁶ Zâk bâliñangât op siñan geip. Oi doñgi diñ buñandâ a den yatâ sâm Propete a Bileam zâk den kârâpñoot dukuip.

¹⁷ Bâliñ mâme a zo, zen too kârâksâsân yatâ. Oi pibânñâ saru kom kâbakñei âim gâmap, zo yatâ. A yatâ zo, ziñ ñâtâtikkât sinji upigât sâsân. ¹⁸ A zo, zen zâizâiñ den sâme. Oi a nâmbutñâ bâliñangât mâtâp birâm âlipñangât mâtâp âinam utne kâitzângom lañ ândiândiñâ mâtâbân diiziñgâne âine bâliñangât nep ârândânñ tuume. Ziñâ a itâ sâm dâzângome, ¹⁹ “Zen yatâ opñâ dumun buñ ândim kwâtâtibi.” Zo ziñâ bâliñangât dumunân zem sarâ yatâ sâme. Nen ko itâ nângeñ. A ñâiñâ wan mo wangât kore opap, zâk zorat dumunân zimbap.

Mâtâp sângiñan puriksâm sâi ko tosa mimbe.

²⁰ Nânge. Sinji âlip buñâ, zengât banjet kândâtkom Kembu Yesu Kristo mâte okñangâm zâk sot pâlâtân urâweñâ puriksâm mâtâp sângiñan âinetâ bâliñ kâtikñâ upap. ²¹ A yatâ zo Kembugât târârak mâtâp mân ek lânne sâi bâliñ bituk opap. Zen târârak mâtâp zo lânâweñâ den kâtikñâ kwâkâm ziñgâne zo birâm mâtâp sângiñan âine bâliñ kâtikñâ upap. ²² A yatâ zo, zengât den sumbuñâ itâ sâme. Zo bon opmap, “Wâuñâ mogatñâ zorik âburem dum nemap. Bâu zâk banjerân sanjon dum zagâtñâ sanjomap.”

3

Kembugât den zo yenñâ mân upap.

¹ Bukurâpnâ, zengât ekap zi kulemgua sâp zagât uap. Nâ umziñ mângia Kembugât den nângâm kwâtâtibigât kulemgum ziñgan. ² Kembugât sinji a Propete, zen mârumñan den sâwe, zorat nângibigât otnigap. Oi Aposolo gakârâpnâ nen kubikkubikniñâ, Kembu Yesu, zâkkât den kâtik dâzângowen, zorat ârândânñ nângâm kwâtâtibigât otnigap.

³ Kânñan itâ nângâm kâtigibi. Hângât narâk âkâbâ sâi den ku a muyagem bâliñangât nep tuum ândim itâ sâbi, ⁴ “Kembu gâbap sâme, zorat bonñâ ikâ? Sâkurâpniñ ândim muwe sot kut ñâi ñâi hân muyageibân gâbâ zem gaap, zo ka.” ⁵ Zen topñâ itâ nângâm tâtâlim den zo sâme. Anutuñâ sâi sumbem zâk mârum ñâi âsageip. Oi hân, zâk yatik. Zo Anutu diñangât tooyân gâbâ muyagem too sot zeip. ⁶ Oi bet toonandik a sot kut ñâi ñâi gwâkâziñgâm nanjip. ⁷ Oi hân sot sumbem zi ziabot, zo Anutugât denñâ saaziki kârâpkât sinji op ziabot. Hâuñâ mimiñ narâk mâte oi bâliñ mâme a tâmbetagobigât mambât ziabot.

Kembu zâk nenñât op narâk mem kêrep pâmap.

⁸ Bukurâpnâ, kut ñâi zirât mân kwakpi. Kembu zâk sirâm kânokkât nânji narâk kêrep patâ yatâ opmap. Oi narâk karep patâ zorat nânji sirâm kânok yatâ opmap. ⁹ A nâmbutñâ zen Kembugât itâ sâme, “Kembu zâk den sâip, zo bonñâ muyagibapkât kwakñâ narâk mem kêrep kwâpmap.” Zen ko nângâne yatâ mân upap. Buñâ. A nâmbutñâ tâmbetagobegât Kembuñâ

zenġât mambât ândimap. Zâk a pisuk patâ umziŋ melânâ zâkkâren mâte okŋaŋġâbigât nânġâmap.

Hân sot sumbem narâkzik âkâbap.

¹⁰ Kembuġât narâk zo kâsa takâme yatâ muyagibap. Muyagei sumbem kwamit patâ op buŋ upap. Oi kut nâi igikŋâ zo aksik kârâp sem nanġâbap. Oi hân sot hân kwâkŋan kut nâi nâi muyageip, zo kârâpŋak simbap. ¹¹ Kut nâi nâi zi buŋ op nanġâbap, zorat zen um hâlâlu sot târârak ândim sinġi âlip mem ândibi. ¹² Yatâ op Anutuġât narâk mambât ândibi. Oi narâk zo kek âsagibapkât nep tuum ândibi. Oi narâk zo mâte oi sumbem zo kârâp simbap. Oi kut nâi nâi igikŋâ zo kârâp bâlamân ziŋgesem too yatâ opŋâ buŋ upi. ¹³ Nen ko sumbem uŋakŋâ sot hân uŋakŋâ muyagibapkât sâip, zorat mambât ândimen. Zoren târârak ândiândiŋ dâp op zimbap.

Den murukŋâ sot mâsop den.

¹⁴ Bukurâp, zen kut nâi yatâ zorat mambât ândim Anutu mâtenjan um hâlâlu sot tosa buŋ ândibigât umŋâ hâbam op lumbeŋâ ândine ziŋgiri dâp upap. ¹⁵ Oi Kembuniŋandâ narâk mem kâreŋjan pâi itâ sâbi, “Kubikniŋġâbam yatâ uap.”

Bukuniŋâ, Kembuġât Tirik Kaapumŋâ Paulo um bâbâlaŋ kwâkŋaŋgi nânġânânġâ zo wâratkum den zo kulemgum ziŋgip. ¹⁶ Zâk ekap kulemgumap dâp den zo sapsum ziŋġâmap. Ekapŋan den nâmbutŋâ ziap, zo den muyap buŋâ. Oi den yatâ zo a kwakmak sot lolot zo, ziŋâ sâm gulipkume. Oi zâkkât ekap zorik buŋâ. Kembuġât ekap nâmbutŋâ zo yatik opŋâ tâmbetagome.

¹⁷ Bukurâpnâ, den girem kânŋan dâzânġuan. A laŋ ândiândiŋâ zenġât sâm gulipŋâ umziŋjan giari loribegât gasâziŋ kârâm ândibi. ¹⁸ Oi kubikkubikniŋâ, Kembu Yesu Kristo, zâkkât tânzânġozânġoŋjan sot top nânġânânġânjan kâtigem kinbi. Zâkkâren neule âsakŋâ zemŋânġap. Oi yatik zemŋânġâm zâibap. Zo perâkŋak.

Zo yatik.

Ekap kânok Yohanenâ kulemgoip.

Ândiândigât den sârn muyageip.

¹ Topkwap mârurnjan gâbâ zem gâip, oi kindapniñâ nângâwen sot sinniñandâ igâwen. Ek nângâm kwâtâtemñâ bitniñandâ gâsuwen, zo ândiândigât den sât. ² Ândiândi mariñâ zo muyagei igâwengât ândiândi kâtikñangât sinji den dâzângomen. Ândiândi kâtikñâ zo Anutu Ibâgâren zem gamñâ neñgâren gâip. ³ Zorat kut ñâi ñâi ek nângâwen, zorik zen dâzângomen. Zen sot nen sot Ibâ sot nanñâ Yesu Kristo kâmut kânok utnatkât sâmen. ⁴ Yatâ muyagei sâtâre kwâkñan ândinatkât ekap zi kulemgum ziñgan.

Âsakñan ândiândiñ.

⁵ Den sinji Yesugâren gâbâ nângâwen, zo dâzângomen. Zo itâ. Anutu, zâk âsakñâ. Njâtâtik zâkkâren mân ziap. ⁶ Nen njâtâtigân ândim Anutu sot pâlâtâñ urâwen sâindâ sâi ko sarâ opap. Oi den bonñâ mân mem ândibem. ⁷ Anutu zâk zik âsakñan ândiap, zo yatik nen âsakñan ândinat zo ko kâmut kânok opñâ nanñâ Yesu Kristo, zâkkât gilâmñandâ sanjonniñgi umniñ salek upap. Yatâ oi tosaninñâ zo aksik gulipkubap.

⁸ Nen bâliñâ mân upmen sânat, zo ko umniñ kâitkumat. Oi den bonñâ neñgât umniñan mân zimzap. ⁹ Ka nen bâliñâniñâ sapsunat, zo ko sâi bon opmap, Anutu, târârak mariñandâ tosaninñ tosaninñ umniñ sanjori salek op kwâtâtinat. ¹⁰ Nen bâliñâ mân upmen, yatâ sârn sâi ko Anutugâren sarâ a ândimen yatâ opap. Yatâ oindâ sâi ko zâkkât den umniñan mân zembap.

2

Kristonâ tânnângobap.

¹ Nan bârarâpnâ Yesugât kâmut op ândie, zen bâliñ upegât den zi kulemgum ziñgan. Neñgâren gâbâ ñâiñâ bâliñâ upap, zo ko Ibâgâren berân mâme a, Yesu Kristo, zâk târârakñâ mariñâ ândiap, zâkkât nângâbap. Zâk betniñan mem Ibâñâ dukui tosaninñ birâbap. ² Yesu Kristo zâk bâliñâniñangât suupniñ meip. Oi neñgârâk bunñâ, hân dâp ândie aksik, zengât supziñ meip.

³ Nen itâ nângen. Nen Anutugât diñâ lum ândim zâk sot pâlâtâñ utnat. ⁴ A ñâi, zâk Anutugât diñâ mân lumñâ itâ sâbap, “Nâ Anutu sot pâlâtâñ opman.” Zâk sarâ a. A yatâ zorat umñan den bonñâ mân zemap. ⁵ Nâi zâk Anutugât den nângâm lubap, zâk perâkñak umñâ Anutugâren kinbap. Nen yatik Anutugât den nângâm lum ândimñâ itâ nângânat, “Irak ziren Anutu sot pâlâtâñ op ândien.” ⁶ Nâi zâk Anutu sot pâlâtâñ op ândian sâbap, zo ko Yesu ândeip, zorat dâp wâratkum ândei dâp upap.

Buku buku opñâ âsakñan ândinat.

⁷ Bukurâpnâ, nâ den unakñâ ñâi mân kulemgum ziñgan. Den zo mârurnjan gâbâ nângâm gawe, zorik. ⁸ Oi den kulemguan, zo den unakñâ oi Yesugâren sot zengâren ârândâñ bon uap. Zo topñâ itâgât. Njâtâtik bun oi âsakñâ bonñâ muyagem ziap.

⁹ Oi a n̄ai, zâk bukuñâ kâsa okɲaŋgâmapɲâ âsakɲan ândian sâbap, zâk tok n̄atâtigân ândiap. ¹⁰ Oi n̄ai zâk bukuñâ umɲandâ gâsubap, zo ko âsakɲan ândimap. A zo bâliɲan mân tâmbetagobap. ¹¹ Ka a n̄ai, zâk bukuñâ kâsa okɲaŋgâbap, zo ko n̄atâtigân ândim n̄atâtikkât mâtâp âibap. N̄atâtigân âi sin̄â egi n̄atiksâi mâtâp mân ek kwâtâtibap.

Patâ sot mâik zen aksik den n̄aŋgâbi.

¹² A ambân katep, zen Yesuñâ zengât suupziɲ meip, zorat op tosaziɲ gulipkumapkât den zi kulemgum ziɲgan.

¹³ Ibârâp, zen mârumɲan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân op ândiegât den zi kulemgum ziɲgan.

A sigan, zen bâliɲâ mariɲâ kâsa okɲaŋgâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziɲgan.

A ambân katep, zen Ibâgâren pâlâtân urâwegât den zi kulemgum ziɲgan.

¹⁴ Ibârâp, zen mârumɲan gâbâ ândim gâip, zâk sot pâlâtân urâwegât zengât den zi kulemgum ziɲgan.

A sigan, zen kâtigine Anutugât den umziɲan ziap. Zen bâliɲâ mariɲâ kâsa okɲaŋgâm kâtigiwe, zorat den zi kulemgum ziɲgan.

Umniñâ hângât kut n̄ai n̄aiyân mân zimbap.

¹⁵ Umziɲ hânân mo hângât kut n̄ai n̄aiyân mân pane zimbap. N̄ai zâk umɲâ hângât kut n̄ai n̄aiyân pâi zimbap, zo ko umɲandâ Anutu Ibâ mân gâsubap. ¹⁶ N̄aŋge. Hânân kut n̄ai n̄ai bâliɲâ ziap, zo itâ. Sâkkât âkɲâle, senñâ ekɲâ âkɲâle, sot umɲâ zâizâiɲ. Zo Ibâgâren gâbâ buɲâ. Zo hânân gokɲâ. ¹⁷ Hân zâk âkɲâleɲoot zo buɲ upap. Ka n̄ai zâk Ibâgât den n̄aŋgâm lubap, zâk tâmbânâ ândim zâimâmbap.

Kristogât kâsa muyagibap.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, narâk pânkânok uap. Kristogât kâsa kâwaliɲoot gâbapkât sâsân, zo n̄aŋge. Oi narâk ziren kâsarâpnâ donbep muyagem gam ândie. Narâk pânkânok uap, zo n̄aŋge. ¹⁹ A zo, zen osetniɲan âsagiwe. Oi nenɲât buku zo mân ândie. Zen nenɲât buku ândim sâi nen mân birâniɲgâbe. Zen birâniɲgâwe, zorat topɲâ itâ. Zen nenɲât buku buɲâ.

²⁰ Zen ko tirik a Yesuñâ Kaapumñâ ziŋgipkât n̄aŋgânɲagâziɲoot ândie.

²¹ Zen den bonɲâ mân n̄aŋgâme sâm ekap zi mân kulemgum ziɲgan. Buɲâ. Zen den bonɲâ n̄aŋgâmegât opɲâ den zi kulemgum ziɲgan. Den sarâ, zo den bon mariɲaŋgâren gâbâ mân gâmap.

²² Yesugât kâsa, zo n̄ai? Yesu, zâk a bâliɲan gâbâ mâkâniɲgâbap mârur sâsân, Kristo, zo buɲâ. A n̄aiɲâ yatâ sâi zâk sarâ a sâbi. N̄ai zâk Ibâ sot nanɲâ kwâimbâzikâbap, zâk Kristogât kâsa. ²³ N̄ai zâk nanɲâ kwâimbâbap, zâk Ibâ birâniɲgâbap. Ka n̄ai zâk Yesu zâk bâliɲan gâbâ mâkâniɲgâbapkât mârur sâsân sâbap, zâk Ibâ sot pâlâtân upap.

²⁴ Mârurɲan gâbâ Kembangât den n̄aŋgâm ândim gawe, zo n̄aŋgâne umziɲan ze n̄aŋgâm ândibi. Zen yatâ op ândim nanɲâ sot Ibâñâ, zet sot pâlâtân op ândibi. ²⁵ Yesuñâ kut n̄ai niŋgâbapkât sâm kâtigeip, zo ândiândi kâtikɲâ.

Kaapumñâ sanɲonniɲi Yesugâren sâtârem kinat.

²⁶ A ziɲ um gulip kwatziŋgâbegât ekap zi kulemgum ziɲgan. ²⁷ Zengât itâ san. Kaapum ziŋgip, zo zengâren ziap, zorat wangât a n̄aiñâ den dâzâŋgobap? Kaapum ziŋgip, zâkɲâ kut n̄ai n̄aiɲgât den dâzâŋgomap. Den

topnâ dâzângomap. Zâkkât den zo sarâ buñâ, zo bonñâ. Oi zen Kristo sot pâlâtân op ândibigât dâzânngoip, zo yatâ upi.

²⁸ Nan bârarâpnâ, zen Kristo sot pâlâtân op ândibi. Yatâ op ândine zâk âsagem gâi kenğât sot anjun mân op mâtenjan âi kinbi. ²⁹ Anutu zâk târârak ândimap. Zen zâkkât yatâ nângâme. Zorat a nâi, zâk târârak ândei ekñâ sâbi, “Zâk Anutugâren gâbâ muyageip.”

3

Anutugât nan bârarâp ândien, zorat topnâ.

¹ Nângânek. Ibâniñandâ nenğât umñâ donjep kinzap. Kiri nenğât nan bârarâpnâ sâmap. Oi nen yatâ zo ândien. A um kâtik, zen mân buku otningâme, zorat topnâ itâ. Zen Anutu mân buku okñangâme.

² Bukurâpnâ, nen narâk ziren Anutugât nan bârarâp ândien. Oi biken dap muyaginat? Zo mân nângen. Ka itâ nângâm kwâtâtien, “Kembuniñâ takâm gâi tobatñâ ekñâ yatik utnat.” ³ Nâi zâk zo yatâ nângâm um bâbâlan op ândi mâmanñâ kubikñâ târârak ândibap. Zâk Kambu târârak ândimap, zo yatik ândibap.

Bâliñ op Satangât orot.

⁴ Nâi zâk bâliñ memap, zâk gurumin den komap. Gurumin den kukuñâ, zo bâliñâ bonñâ uap. ⁵ Yesugât itâ nângâme, “Zâk bâliñâ maatibam geip. Oi zâk bâliñâ mân oip.” ⁶ Oi nâi zâk Yesugâren pâlâtân op ândimapiñâ bâliñ mân opmap. Ka nâi zâk bâliñ opmap, zâk zo Yesu mân ek nângâm.

⁷ Nan bârarâpnâ, nâiñâ um gulip kwatziñgâbâ sâi mân nângâbi. Nâi zâk târârak mâtâbân âibap, zâk târârak a. Yesu târârak ândimap, zo yatâ ândibap. ⁸ Ka a nâi, zâk bâliñ opmap, zâk Satangât a. Satangât zâk topnan gâbâ bâliñâ tuum ândim gâip. Yatik ândiap. Oi Anutugât nanñâ zâk Satangât nep kândanbam geip.

Anutugât nan bârarâp ândim bâliñ mân orot.

⁹ Anutunâ kâmut gakârâpñâ ândiândigât kâwali ziñgip, zorat zen dap dabân yatâ bâliñâ mem ândibi? Zen Anutugâren gâbâ gokñâ, zorat bâliñâ mân upme. ¹⁰ Anutugât nan bârarâp sot Satangât nan bârarâp, zengât topziñâ itâ muyagei iknat. Nâi zâk ândiândi târârak mân ândibap, zâk Anutugâren gâbâ gokñâ buñâ. Oi nâi zâk bukuñâ kâsa okñangâbap, zâkkât yatâ Satangâren gokñâ sâsân.

¹¹ Kembugât den mârumanjan gâbâ nângâm gawen, zo itâ, “Umziñandâ gâsâyagom ândibi.” ¹² Adamgât nanñâ Kain, zâkkât mâtâp mân lânjat. Zâk bâliñ mariñangâren gâbâ gokñâ, zorat munñâ koi moip. Zo itâgât. Zikñâ ândiândiñâ, zo bâliñâ. Munñangât ândiândiñâ, zo âlipñâ. Zorat op ko koi moip.

Yesunâ buku otningipkât buku orangânat.

¹³ Bukurâpnâ, um kâtik ziñâ kâsa otziñgâne nângâne nâi mân upap. ¹⁴ Nen bukurâpniñ buku otziñgâm ândiengât niñangât itâ nângâmen. Mumunjan gâbâ ândiândiyân bagiwen. Nâi zâk bukuñâ buku mân okñangâbap, zâk tok mumunjan ândibap. ¹⁵ Oi nâi zâk bukuñâ kâsa okñangâbap, zâk kâmbam ku a yatâ, a kuktâ. Zen itâ nângâme, “Kâmbam ku a zengât umziñan ândiândi kâtik mân muyagem ziap.” ¹⁶ Yesu zâk nenğât op ândiândiñ biri buku orotñangât topnâ iksen. Oi nen yatigâk bukurâpniñ zengât op ândiândiñ

birindâ dâp upap. ¹⁷ Ka a nâi hângât sikum zemnanggi bukunâ wan mo wangât kwakpap oi eknâ mân nângânangâbap, zâk dap yatâ umjandâ Anutugâren kinbap? Zo bujâ.

¹⁸ Nan bârarâpnâ, buku orotnâ, zo den mo sâtnjak mân sâsârj. Betnâ sot umnâ utnat. ¹⁹ Yatâ oindâ den bonjângât kâmurân ândien, zorat topnâ muyagei nângânat. Oi Anutu mâtejan umniñâ kenngât bujâ ândinat. Anutu mâtejan umniñâ kenngât opapkât itâ nângânat. ²⁰ Umninandâ kenngât oi itâ sânat, “Anutu zâk umniñangât dâp bujâ. Zâk tobat nâi ândim kut nâi nâi aksik zo nângâm nangâmâp.” Zorat nen kenngât kândâtkum zâkkâren nângâm pâlâtân kwâknangâm ândinat. ²¹ Bukurâpnâ, umniñandâ kenngât mân oi Anutu mâtejan umâlip ândinat. ²² Oi diñâ lumnâ zâkkât mâtejan kut nâi nâi oindâ egi âlip opmapkât zâkkâren wan mo wangât sâindâ ningâmâp. ²³ Zâkkât gurumin den itâ ziap, “Nannâ Yesu Kristo nângâm pâlâtân kwapnâ umziñandâ gâsâyagom ândibi.” Nen yatâ utnatkât Yesunâ sâm niñgip.

²⁴ A zen Anutugât den lume, zen zâk sot pâlâtân op ândime. Zâkoot zen sot pâlâtân opmap. Anutu zâknâ Kaapumñâ niñgip, zorânj sapsun niñgi nângâmñâ itâ nânjen, “Anutu zâk nen sot ândimâp.”

4

Tirik Kaapum sot wâke, zengât den.

¹ Bukurâpnâ, a den sâme, zo yen mân nângâbi. Den zorat topnâ nângâm sâlâpkum ikpi. Den zo Satañgâren goknâ mo Anutugâren goknâ, zo nângâm ândibi. Wangât, propete a sarânâ donbep muyagem ândie, zorat. ² Den Anutugât Kaapumân goknâ, zen itâ ikpi. A nâi, zâk itâ sâbap, “Yesu zâk a bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkât sâsârj, Kristo, zo zâk hânân muyageip.” Den zo yatâ sâi ko Anutugâren gâbâ âsageip. ³ Oi a nâiñâ Yesugât itâ sâbap, “A bâlijan gâbâ mâkâniñgâbapkât mârûm sâsârj zo, zâk bujâ. Zâk a yennâ op hânân muyageip.” Den zo yatâ sâbap, zo ko den zo Anutugâren goknâ bujâ. Den zo Kristogât kâsanâ yatâ opap. Kâsa zâkkât itâ nângâme. Kâsa zâkkât imbanjâ hânân muyagibapkât sâsârj, zo mârûm zi muyagiap.

⁴ Nan bârarâpnâ, zen Anutugâren goknâ, zorat ziñâ propete sarânâ zen sot agom kâtigemñâ kâsa otziñgâwe. Oi zengât umziñan ândiap, zorânjâ propete a sarâ zengât umziñan ândiap, zo walâmap. ⁵ Propete sarânâ zen hânân goknâ, zorat hângât den sâne um kâtik a ziñâ nângâme. ⁶ Nen ko Anutugâren goknâ. A Anutugât den nângâme, zen dinniñâ nângâbi. Ka nâi zâk Anutugâren gok bujandâ dinniñâ mân nângâbap. Den bon mariñâ, Kembugât Kaapumñâ sot Satañ arâpnâ, zengât topziñ yatâ âsagei iknat.

Anutunâ buku otningip, zorat topnâ.

⁷ Bukurâpnâ, nen umniñandâ gâsâyagom ândinat. Buku orotnâ, zorat topnâ Anutu. Nâi zâk bukurâpnâ buku otziñgâmâp, zâk Anutugâren gâbâ muyageip sot Anutu sot pâlâtân opmap. ⁸ Nâi zâk bukurâpnâ mân buku otziñgâmâp, zâk Anutu mân ek nângâmâp. Buku orotnangât topnâ Anutu. Anutu umjandâ gâsânangom buku otningâmâp. ⁹ Anutunâ nannâ kânok ândiândi muyageniñgâbapkât sângongoi hânân gem gâip. Anutu umjandâ gâsânangom yatâ otningip. ¹⁰ Buku orotnangât topnâ itâ ziap. Nen Anutu mân buku oknangâwen. Zâknâ buku otningâm nannâ sângongui gemñâ

bâlinjâniņanġât suupnâ mem moip. Zorat nen Anutu mâtenjan um salek kinat.

Anutuņâ buku otņiņġâmap yatik neņġoot buku otziņġânat.

¹¹ Bukurâpnâ, Anutuņâ buku otņiņġipkât neņġoot yatik umņâ buku buku oraņġânat. Nen yatâ oindâ dâp upap. ¹² A sinniņandâ Anutu mân igâwen. Um buku oraņġâm ândinat oi ko Anutu zâk nen sot pâlâtâņ oi buku orotņâ bonņâ neņġâren muyagem kwâtâtibap. ¹³ Zâk Kaapumņâ niņġip, zorat itâ nânġen. Zâk nen sot pâlâtâņ opmap. Nen zâk sot pâlâtâņ upmen.

¹⁴ Ibâ zâk nanņâ hân dâp a nen kubikniņġâbapkât sâņgongi geip. Oi nen sinniņandâ igâwengât den zo sâm muyagem dâzâņġomen. ¹⁵ Oi a nâiņâ, Yesu zâk Anutugât nanņâ sâbap, zâk Anutu sot pâlâtâņ upap. Oi Anutuņâ zâk sot pâlâtâņ upap. ¹⁶ Zo yatâ oi itâ nânġen, “Anutu umņandâ ġâsânâņġomap.” Zo ek nânġâm kwâtâtien.

Anutu zâk buku orot zorat mariņâ. Nâi zâk buku upapņâ Anutu sot pâlâtâņ upap. Oi Anutuņâ zâk sot pâlâtâņ upap.

Buku op keņġât mân utnat.

¹⁷ Biken den sâm kwâkâkwâkâņ narâkņan keņġât buņ kinatkât Anutuņâ buku otņiņġip. Oi Yesuņâ buku otņiņġâm ândimâp, zo yatik hânân zi buku oraņġâm ândinat. ¹⁸ Keņġât sot buku, zet buku buku buņâ. Buku bonņandâ keņġât molibap. Keņġât, zo tosaġât hâuņâ zo nânġâm upme. Nâi zâk keņġât mem ândibap, zâkkâren buku mân muyagiap sâsâņ.

¹⁹ Nen ko Anutuņâ kândom buku otņiņġipkât buku op ândimen. ²⁰ Nâi zâk Anutu buku okņanġâman sâm bukuņâ kâsa okņanġâbap, zâk sarâ a. Nânġânek. Nâi zâk bukuņâ senņâ igikņâ buku mân okņanġâmņâ dap op Anutu mân igikņâ, zo buku okņanġâbap? ²¹ Yesuġât den itâ ziap, “Aņâ Anutu buku okņanġâmņâ bukuņâ buku okņanġi dâp upap.”

5

Anutu sot pâlâtâņ op ândinat.

¹ A nâiņâ, Yesu zâk a bâlinjan ġâbâ mâkâniņġâbapkât mârum sâsâņ zo, sâm nânġâm pâlâtâņ kwâkņanġâbap, zâkkât Anutugât nanņâ sâsâņ. Oi nâi zâk Ibâ muyamuyagiņ buku okņanġâbapņâ Ibâġât kiurâp yatik buku otziņġâbap. ² Nen Anutugât nan bârarâp buku otziņġâmen? Buku otziņġâmen, zo ko Anutu buku okņanġâm, zâkkât den luġindâ, zorâņâ topniņ sapsubap. ³ Anutu buku yen mân okņanġânat. Diņâ lum buku okņanġânat. Anutugât den zo yâmbâtņâ buņâ. ⁴ Anutugâren ġâbâ muyagiwen, nen um kâtik a zengât orot mâme walâziņġâmen. Itâ opņâ walâziņġâmen. Nen Kembuġâren nânġâm pâlâtâņ kwâkņanġâm ândim hânġât imbaņâ zo kom birâm walânat. ⁵ Nâiņâ kâtigem kin hânġât âkâk ġâlâk zo koi ġibap? A nâi zâk, Yesu zâk Anutugât nanņâ sâm, nânġâm pâlâtâņ kwâkņanġâbap. A zorâņ bonņâ upap.

⁶ Yesu Kristo zâk sumbemân ġâbâ hânân geip. Hânân ândim toin ġiari Yohaneņâ saņġonņanġip. Oi a ziņ poru nagân kune ġilâmņâ gem ġâip. Tooyâk buņâ. Too sot ġilâm ârândâņ. ⁷ Oi Kaapumņâ Yesuġât topņâ sâm muyagemap. Oi Kaapum zâk den bonņanġât mariņâ. Sarâ mân sâmap. ⁸ Karâmbut ziņâ tânagom kin topņâ sâm muyagime, zen Kaapum sot too sot ġilâm. Karâmbut zen zâkkât den kânok sâme. ⁹ A ziņ tânagom den sâne

nângindâ bonnâ opmap. Oi Anutuñâ den nâi tângoï walâmap. Anutuñâ den nâi sâi bonnâ opmap. Anutugât tân den zo nanñangât den zo sâi muyageip. ¹⁰ Nâi zâk Anutu nanñâ nângâm pâlâtân kwâkñangâbap, zâk Anutugât den bonnâ nângâm. Nâi zâk Anutugât den mân nângâbap, zâk Anutugât sarâ a sâbap. A yatâ zorân Anutuñâ nanñangât den tângoip, zo nângi bon buñ upap. ¹¹ Oi Anutu nanñangât den tângoip, zo itâ muyageip. Anutu zâk ândiândiñ kâtik muyagem niñgip. Ândiândi kâtik zo neñgât siñgi sâi nanñandâ galem oi ziap. ¹² Nâi zâk nanñoot pâlâtân upap, zo ândiândi kâtik mimbap. Ka nâi zâk nanñâ sot pâlâtân mân upapñâ ândiândi kâtik mân muyagibap.

Ninâu sot bâliñangât den.

¹³ Zen ândiândi kâtik miwe, zorat nângâbigât ekap zi kulemgum ziñgan. Zen nanñangâren nângâm pâlâtân kwatne ândiândi kâtik zemziñgap. ¹⁴ Nen itâ sâm Anutu umâlep nângânangâmen. Nen wan mo wangât zikñak nângi ziap, zorat ninâu sâindâ nângâniñgâbap. ¹⁵ Zorat opñâ wan mo wangât ninâu sâindâ nângâniñgâbap. Zorat nângâm itâ nângânat. Kut nâi nâi zo neñgât siñgi sap.

¹⁶ Nâi zâk bukuñandâ bâliñ oi ikpap, (Bâliñâ zo simgât siñgi mân muyagibap.) zo ekñâ zâkkât opñâ ninâu sâi ândibap. Bâliñâ nâmbutñâ opñâ simgât siñgi mân upi. Bâliñâ yatâ zorat san. Oi bâliñâ nâi opñâ simgât siñgi orotñâ, zo ziap. Yatâ zorat ninâu sâbigât mân san. ¹⁷ Ândiândi bâliñâ top top zo bâliñik. Oi bâliñâ torenñâ zo simgât siñgi mân uap.

¹⁸ Nen itâ nângâmen. A mo ambân Anutugâren gâbâ muyageipñâ bâliñâ mân opmap. Anutugât nanñandâ galem oi bâliñâ mariñandâ mân tâmbetkubap.

¹⁹ Nen Anutugâren gâbâ muyagiwen. Oi hân dâp a zie, zen ko bâliñ mariñangât bikñan ândie. Zo yatâ nângâmen.

²⁰ Anutugât nanñâ, zâk gemñâ um nângânângâ muyagem niñgipkât den bonnâ mariñâ nângâm pâlâtân kwâkñangâmen. Oi den bon mariñâ sot nanñâ Yesu Kristo, zet sot pâlâtân op ândimen. Zâkñâ Anutu bonnâ sot ândiândi kâtik mariñâ.

²¹ Nan bârarâpnâ, zen Bem lopic kândâtzângom ândibi.
Zo yatik.

Ekap zagât Yohaneñâ kulemgoip.

Ândiândigât den sâm muyageip.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtñâ, nâ ambân Kembu Anutuñâ gâsum sâlâpgogip, gâ sot nan bârarâpkâ, zengât ekap zi kulemgum zinggan. Nâ umnâ gâsâzângomap. Oi nâñak buñâ, den bonñâ nângâme, zen yatik otzîngâme. ² Kembangât den bonñâ umniñan ziap. Oi neñgâren yatik zem zâibap. Zorat op buku op ândinat. ³ Anutu Ibâ sot nanñâ Yesu Kristo, zekâren gâbâ um lumbe neñgâren sambâlem zimbap. Zet tânnângoitâ zekât den bonñâ sot buku buku zo neñgâren sambâlem zimbap.

Umñâ buku orot, zorat den.

⁴ Nan bârarâpkâ nâmbutñâ zen Anutu Ibâgât den bon zo lum mem ândie. Nâ zorat sinji nângâmñâ sâtâre patâ orâwan. ⁵ Oi zi ambân sâtñâ, gâ den bonñâ ñai dâgoga nângâ. Den uñakñâ buñâ. Mârumñan gâbâ zem gâip, den zorik dâgobâ. Zen buku orañgâm ândibi. ⁶ Oi buku orotñangât topñâ itâ. Nen umniñandâ Anutugâren ari zâkkât den kâtik mem ândinat. Anutugât gurumin den mârumñan gâbâ ze nângâm gawe, zo mem ândim buku orañgâm ândibi.

Sarâ a, zengât den.

⁷ Nângat. Sarâ a donbep muyagem ândie. Zen Yesu Kristo zâk hân sâk sot muyageip, den zo kwâimbâme. A yatâ zo ko sarâ a sot Kristogât kâsa sâsâñ. ⁸ Nen zengâren nep tuugindâ bonñâ muyageip, zo gulip opapkât galem orañgâm ândibi. Yatâ ândim ma ko sângân patâ mimbî. ⁹ Ka ñai zâk Kristogât den mân mem ândim birâbap, zâk Anutu sot pâlâtân mân upap. Ka ñai zâk Kristogât den nângâm mem ândibapñâ Ibâ sot nanñâ, zet sot pâlâtân upap. ¹⁰ Ka ñai zâk Kristogât den mân mem ândibapñâ zengâren gâi mirâ anğân kârâm buku mân okñangâbi. Zâk mân lum mânganbi. ¹¹ Nâi zâk a yatâ zo buku okñangâbap, zâk bâliñangât nep tângubap.

Den murukñâ.

¹² Den nâmbut donbep ziap. Oi simbupñâ ekabân kwânângâbatkât mân otnigap. Nâ zengâren kek gandâ den lâuyân âragunatkât san. Oi umâlep patâ utnat.

¹³ Gatká Kembuñâ gâsum sâlâpkoip, zâkkât nan bârarâp zinñâ nângâgime Zo yatik.

Ekap karâmbuŋ Yohanenâ kulemguip.

Umâlep den.

¹ Yesugât kâmurân gâbâ a sâtŋâ nâ, bukunâ Gaio, gâgât ekap zi kulemguan. Nâ gâgât perâkŋak otnimap.

² Bukunâ, umgâ Kembugâren pâna âlip op ziap, zo yatik sâkkâ âlip oi ândibangât ninâu sâman. ³ Gâ den bonŋâ mem lumat. Bukurâpkâ nâmbutŋâ zen ga den sinŋi zo dâtnone nâŋgâm umnâ âlip uap. ⁴ Nan bârarâpnâ zen den bonŋangât mâtâp lânme. Den zo yatâ nâŋgâm umâlep patâ ŋâi nâŋgâman.

Kembugât nep a hurat kwatziŋgâban.

⁵ Bukunâ, gâ buku otziŋgâmat. Oi kamân goorânâk buŋâ, kârebân gâbâ gane buku otziŋgâmat. Zo âlip opmat. ⁶ A zen ziren Yesugât kâmut minduminduyân orot mâmegangât sâm âlip kwatgiwe. A gâgâren ganetâ Anutu kutŋangât opŋâ buku otziŋgâmŋâ zâmbana âine âlip upap. ⁷ Zen kutŋangât op Anutugât nebân âi ândie. Zen um kâtik zengâren ândim kât sikum mân mimegât betziŋan meindâ dâp upap. ⁸ Yatâ buku otziŋgâm betziŋan meindâ den bonŋangât nep ârândân tuunat.

Diotrepe zâk a buku mân otziŋgip.

⁹ Nâ Yesugât kâmut zengât ekap ŋâi kulemguan. Oi Diotrepe zâk zikŋangât a sâtŋâ ândibat sâmŋâ dinnâ birâmap. ¹⁰ Zorat opŋâ nâ zengâren gamŋâ ândi mâmanŋangât topŋâ sâm muyagibat. Zâk nenŋât sarâ sâm, sâm bâliŋ kwatniŋgâmap. Oi zorigâk buŋâ. Bukurâpniŋâ nâmbutŋâ zengâren ganetâ zâk mân buku otziŋgâmŋâ a nâmbutŋandâ buku otziŋgâne mân upigât sâm kâmurân gâbâ moliziŋi sâkŋangât sinŋi upme.

Demeterio zâkkât nâŋgâne âlip oip.

¹¹ Bukunâ, gâ a ziŋâ kut ŋâi bâliŋâ utnetâ zengât mâtâp mân lânban. Ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi âlipŋâ opmap, zâk Anutugâren gokŋâ. Ka ŋâi zâk kut ŋâi ŋâi bâliŋâ opmap, zâk Anutu mân ek nâŋgâmap sâsâŋ.

¹² Demeterio zâkkât topŋâ a aksik patâ ziŋ sâm muyagiwe. Zâk a âlipŋâ op ândiap. Zâk Kembugât den bonŋâ mem ândimap. Orot mâmenjandâ topŋâ sapsuŋap. Oi nen yatik zâkkât sâm âlip kwâkŋangâmen. Oi den bonŋâ sâmen, zo âlip nâŋgâmat.

Den murukŋâ.

¹³ Den doŋbep ziap. Oi simbupŋâ kulemgubatkât mân otnigap. ¹⁴ Nâ gâgâren kek gâbatkât san. Gandâ den sâm âragurat.

¹⁵ Um lumbe gâgâren zimbap. Bukuniŋâ zen nâŋgâgige. Nâ yatigâk bukurâpniŋâ gâgâren ândie, zen nâŋgâziŋgan. Zorat dâzâŋgoban. Zo yatik.

Ekap Yudañâ kulemgoiþ.

Mâsop den.

¹ Nâ Yuda, Yesu Kristogât kore a, Yakobogât munñâ. Anutu Ibânâ umñâ a ambân gâsâzângom diizîngi Yesu Kristonâ galem otzîngâmap, zenggât ekap zi kulemguan. ² Zengâren buku sot um lumbe sot tânagoagonj muyagem zimbap.

Sarâ a, zenggât den.

³ Bukurâpnâ, Nen ârândârj siñgi âlip umñan bagim ândien. Siñgi âlip den zorat kulemgum zîngâbatkât otnigi ândiwan. Ka zi girem den ñâi kulemgum zîngan. Zen den siñgi âlipñâ birâbegât opñâ ekap zi kulemgum zîngan. Siñgi âlip zo mem kâtigem ândim zâinatkât Anutugât siñgi a sâm niñgip. Zo gulip opapkât den zi kulemgumñâ zîngan. ⁴ A nâmbutñâ zen osetzînan tik bagiwe. Mârumñan zenggât topzîj itâ sâm kulemguwe, “A yatâ zo, zen tâmbetagoagonjan bagibi.” A zo, zen um kâtik op Anutugât den siñgi âlip zo târârak mân sâm kut ñâi ñâi bâliñ lañ op patâniñâ Yesu Kristo kwâimbâñangâme.

⁵ Anutugât diñâ birâme, zen hâuñâ zîngâmap. Zo âlip nânge. Oi zorat sa nângânek. Kembu zâk Isirae a Aigita hânân gâbâ mâkâziñgip. Oi zengâren gâbâ nâmbutñandâ zâkkât diñâ birâwe, zo ko tâmbetzângoiþ. ⁶ Oi sumbem a nâmbutñâ zen nep diñâ birâm mirâ kamânziñ birâwe. Yatâ utnetâ ko Anutu zâkñâ zen tâk kâtikñandâ saaziñgâm ñâtâtigân zâmbari narâk dâp zem zâimambi. Anutuñâ sâi zen narâk patin hâuñâ mimbigât mambât zie. ⁷ Oi Sodom sot Gomora sot kamân nâmbutñâ zem arip, zen yatigâk bâliñ lañ opñâ kut ñâi ñâi mân orotñâ muyagine kârâp tâmbâñan zâmbari gei ândie. Nen zo ekñâ yatâ mân utnatkât oiþ.

Kembugât den ku a, zenggât den.

⁸ Oi bâliñ mâme a osetzînan bagim ândie, zen umânân nângâm yatigâk kut ñâi ñâi bâliñâ zo upme. Oi sâkziñandâ bâliñâ muyagime. Oi zen a patâ mân hurat kwatziñgâm sumbem a âsâkñâziñoot zo sâm bâliñ kwatziñgâme. ⁹ Bâliñ mâme a ziñ a imbañâziñoot lañ sâm bâliñ kwatziñgâme. Ka sumbem a zenggât patâ Mikai, zâkñâ yatâ mân oiþ. Zâk Mose kâmbârâñangât Satañ sot sârek âragumñâ Satañ den bâliñ dukubatkât nâñgi mân dâp oi itâ dukuip, “Kembuñâ hâuñâ gibap.” ¹⁰ Ka bâliñ mâme a zi, zen kut ñâi ñâi topñâ mân nângâm lañ sâm bâliñ kwatziñgâme. Zen zuu yatâ nângânângâziñ buñ lañ op tâmbetagome. ¹¹ Yei, Zen gâtâm dap upi? Zen Kaingât mâtâp lâñme. Oi kât sikumgât opñâ Propete Bileamgât mâtâp bâliñâ lâñme. Oi Kora zâk zâizâiññangât op tâmbetagoip, zen yatigâk zâizâiññangât op tâmbetagome.

¹² A nâmbutñâ zuu bâugât op siñgi âlip minduminduyân takâme. A zo, zen anunziñ buñandâ yatâ upme. Yesugât sîi nalem ninam mindune a zo osetzînan tapñâ anun buñ lañ nime. Zen ziiñangât nângâne zari upme. A zo, ziñ sasa yatâ. Pibânâ sasa mem âim gâi sâbâyân buñ opmap. Zen âup sasa barâ kwâkñan memap yatâ, bon buñ. A zo, zen nak keet kwânâkwânâñgân narâkñan keet buñ kînetâ kârâm sâmbum birâbirâñ yatâ. Topziñ zo yatâ.

¹³ A zo yatâ, zo saruñâ kom lum âim gâmap. Kut ñâi ñâi bâliñâ kom gâbârem lum âim gâmap yatâ. Zen sângelak gulip âim gâmap yatâ. A zo, zen ñâtâtigân âi ândim âimambigât sinji sâip.

Henokñâ den kubikkubik narâk, zorat den sâip.

¹⁴ Adamgât kiurâp âsagem gane nâmburân zagât oi Henok muyageip. Oi Henok zâk a yatâ zo zengât itâ sâip, “Iknek. Kembu zâk tirik arâpnâ donbep patâ zen sot gâbâmap. A aksik zengât topziñ sâm muyagei um kâtik a bâliñâziñangât topñâ sâm muyagem zingâbap. ¹⁵ Bâliñ mâme a zen den bâliñ top top sâm Anutu sâm bâliñ kwâkñangâwe, zorat hâunâ zingâbap. ¹⁶ A yatâ zo, zen kut ñâi ñâi âsagei nângâne bâliñjik oi Anutu sâm bâliñ kwâkñangâme. Âkñâleziñangârâk kut ñâi ñâi nângâme, zorat mâtâp lâñme. Oi zen ziiñangât nângâne zâizâiñ oi kutziñâ lum zaatme. Oi ziñâ a nâmbutñâ zengâren kut ñâi ñâi minam kelâk pame.

Girem den.

¹⁷ Buku âlip gakârâpnâ, zen Kembuniñ Yesu Kristogât Aposolo ziñâ den kândom sâwe, zo nângâm ândibi. ¹⁸ Zen itâ dâzângom ândiwe, “Narâk pânkânok oi Anutugât den kukuñ a zo, ziñâ bâliñâziñangât nep tuum ândim ziiñangât nângâne zâibap.” ¹⁹ A yatâ zo, ziñâ a kâsâpziñgobi. Zen hângât âkñâle zorat nângânângâ ândibi. Oi zen Tirik Kaapum buj.

²⁰ Bukurâpnâ, zen ko Tirik Kaapungâren gâbâ nângâm pâlâtâñ bonñâ zorâñ mam otziñgi kâtigem ândibi. Oi Tirik Kaapum wârâtkum ninâu sâm ândibi. ²¹ Yatâ utne Anutuñâ umñandâ gâsâzângoi zâk sot pâlâtâñ op ândibi. Oi Kembuniñâ Yesu Kristo lumbeñâ muyagei ândiândi kâtik muyagibigât mambât ândibi. ²² Oi a nâmbutñâ Kembugât den minâ birânâ mem ândime, zo tânzângone mem kâtigibi. ²³ Oi a nâmbutñâ sim kârâbân geinam utne zengât umbâlâ op gâsum makâziñgâbi. Oi zengât bâliñâ zo zengâren âibapkât keñgât op galem orangâm ândibi.

Den murukñâ.

²⁴⁻²⁵ Galem otziñgi mân tâmbetagom ândine zâkkât âsakñan zâmbari um salek op sâtâre op kinbigât imbanâ zemñangap, Anutu kânok sot Kembuniñâ Yesu Kristo, zâk kubikkubikniñâ ândiapñâ âsakñâ neule sot imbanâ mârurnan gâbâ zem gâip sot zemñangap, oi zem zâibap. Zo perâkñak.

Zo yatik.

Yohaneņā den tikņā zo sām muyageip.

Sām muyage den.

¹ Narāk mǎn kǎrep oi kut ņai ņai muyagibap sǎsǎņ, zo Yesuņǎ kore arǎpņǎ sām muyagem dǎtnǎngobapkǎt Anutuņǎ Yesu dukuip. Yesu zǎk sumbem anǎ ņai sǎngongoi mem gem Yohane nǎgǎren gam dǎtnom tirǎpnoġip. ² Oi Yohane nǎņǎ Anutugǎt den sot Yesu Kristogǎt topņǎ ek nǎngǎwan, zo sot kut ņai ņai nǎmbutņǎ egǎwan, zo sām muyagiwan.

³ Oi den kǎnņan ǎsageip, zi ņai zǎk a mǎteziņan sǎlǎpkum ziņgǎbap, zikņǎ sot den sǎlǎpkoġi nǎngǎm mem ǎndibi, zengǎt nǎngǎ sǎtǎreņoot uap. Wangǎt, kut ņai ņai ekap ziren kulemguan, zi ǎsagibapkǎt narǎkņǎ pǎņkǎnok uap, zorat.

Kǎmut nǎmburǎn zagǎt, zengǎt mǎsop den.

⁴⁻⁵ Yohane nǎ Asia hǎnǎn Kristogǎt kǎmut nǎmburǎn zagǎt ǎndie, zengǎt ekap zi kulemguan.

Anutu zǎk ǎndeipņǎ ǎndiap sot gǎbap, zǎkkǎren gǎbǎ sot Kaapum imbanǎ nǎmburǎn zagǎt zǎkkǎren tǎkņangǎmap, zǎkkǎren gǎbǎ sot Yesu Kristo zǎkkǎren gǎbǎ um lumbenǎ sot tǎnzǎngozǎngogj zengǎren zimbap.

Yesu Kristo zǎk sǎi bonņǎ opmap, zǎkņǎ kǎndom otņingǎm mumuņan gǎbǎ zarip. Oi hǎn dǎp a kutǎ, zengǎt Kembu patǎ op ǎndiap. Zǎkņǎ umņandǎ gǎsuniņgi gilǎmņandǎ tosaninǎ gulipkoġip. ⁶ Zǎkņǎ nen um topņan nǎmban Ibǎņǎ Anutu kore okņangǎm ǎndinatkǎt gǎsum sǎlǎpnǎngoi kǎmut gǎkǎrǎpņǎ urǎwen. Zǎkkǎren neule ǎsakņǎ sot imbanǎ zemņǎngapņǎ zem zǎimǎmbap. Zǎkņǎ kembu otņingǎm ǎndim zǎimǎmbap. Zo perǎkņak.

⁷ Nǎngǎnek. Zǎk unumunum kwǎkņan gǎi a aksik patǎņǎ sinziņandǎ ikpi. Oi a sum pǎroņ parǎwe, zen ǎrǎndǎņ ikpi. Oi hǎn dǎp a kǎmutņǎ kǎmutņǎ, ziņǎ zǎkkǎt umbǎlǎ op isebi. Den zo perǎkņak.

⁸ Kembu Anutu, zǎk itǎ sap, “Nǎņak kǎndom sot bet. Nǎ ǎndiwannǎ ǎndian. Oi nǎ gǎbat. Nǎ imbanǎ marinǎ.”

Yohane Patimo tǎunanǎn tǎk namin tap sen pup egip.

⁹ Nǎ zengǎt buku Yohane. Nen ǎrǎndǎņ Yesu sot pǎlǎtǎņ ǎndimņǎ sǎknam ǎndim kǎtigem Anutu um topņan ǎndimen. Nǎ Anutugǎt den sot Yesugǎt siņgi sām muyagewan, zorat Patimo tǎunanǎn tǎk namin nǎbanetǎ tarǎwan. ¹⁰ Oi tap nǎngǎ kendon oi Tirik Kaapumņǎ umnan mǎtǎp meip. Oi kǎndǎtnan den patǎ lǎmun yatǎ muyagei itǎ nǎngǎwan. ¹¹ “Kut ņai ņai ikpan, zo ekabǎn kulemgumņǎ Yesugǎt kǎmut nǎmburǎn zagǎt ǎndie, zengǎren pǎna ǎibap. Kǎmut zo kamǎnziņǎ itǎ, Epeso, Simirina, Peagamoj, Tiatira, Sarde, Piladelpia sot Laodikea kamǎn.”

Yohaneņǎ Yesugǎt holi tobat egip.

¹² Oi nǎ a den dǎtnogġip, zo ikpam puriksǎwan. Puriksǎm itǎ egǎwan. Kǎrǎp ǎsakņǎ nǎmburǎn zagǎt goide kǎtņǎ tuutuņj egǎwan. ¹³ Kǎrǎp ǎsakņǎ osetziņan ņai kiri egǎwan. Zǎk tobatņǎ a yatǎ. Hǎmbǎņǎ kǎrep gei kirip. Oi dimǎņan mǎpaņ goide kǎtņǎ tuutuņj zo zeip. ¹⁴ Kǎuk sǎmotņǎ zo kǎukǎu, kǎu pula yatǎ. Siņǎ tobatņǎ kǎrǎp bǎlam semap yatǎ. ¹⁵ Kiņǎ ko ǎin kǎt kǎtikņǎ kǎrǎpņǎ sem kurinġkomap yatǎ. Oi diņǎ too sǎmbon kwamit yatǎ.

¹⁶ Oi bik bongen sângelak nâmburân zâgât mem kirip. Lâuņan gâbâ sâu patâ ņâi sâtņâ toren toren ga kirip. Oi si sâņgânņâ mirâsiņ takâ zeri âsagemap, zo yatâ âsagem zeip.

Yesuņâ Yohane lumbeņâ den dukuip.

¹⁷ Nâ tobatņâ yatâ ekņâ kiņ topņan gem mumuņ yatâ op zewan. Ziandâ bik bonņandâ kwâknan pam itâ sâm dâtnogip, “Gâ mân keņgât ot. Nâ kândom sot bet. ¹⁸ Oi ândiândi mâriņâ, nâ. Nâ momņâ zaarâwanņâ ândim zâimâmbat. Oi mumuņâ sot sim mâtâp doodoonņuņ, zo nânâ mem ândian. ¹⁹ Kut ņâi ņâi eksat, zo sot kut ņâi zo itârâņ muyagibap sot bet muyagibap, zorat siņgi ârândâņ kulemguban. ²⁰ Oi bitnâ bongen sângelak nâmburân zagât sot âsakņâ nâmburân zâgât goide kâtņâ tuutuun, zo aksik ek nânģat, zorat topņâ dâgoga nânģâ. Sângelak nâmburân zagât, zo Yesugât kâmut nâmburân zagât zeņģât galem a. Oi kârâp âsakņâ nâmburân zagât, zo kâmut nâmburân zagât.”

2

Buku orotņandâ mân buņ upap.

¹ “Epeso kamânân a kâmut ziņâ galem a, ziņaņģât den itâ kulemgu, ‘Sângelak nâmburân zagât bik bongen mem kinņâ kârâp âsakņâ nâmburân zagât goide kâtņâ tuutuun zorat osetziņan âim gâmap, zâkņâ gâgât den itâ sap, ² “Zen narâk dâp âkon buņ nepziņâ tuum kâtigime, zo sot orot nâmeziniņâ zorat den siņgi gâi nânģan. Zen bâliņ mâme a zeņģât âkonziņģamap. Oi zorat a nâmbutņâ zen nen Aposolo sâme, sarâziņaņģât topņâ muyagiwe. ³ Epeso a zen nâģât op kâtigem âkon mân upme. Oi zen mân lorime, zo ek nânģâm ândian.

⁴ Oi nâ itâ zorat zeņģât nânģa bâliņ opmap. Zen mârumņan umziņandâ gâsânowe, zo yatik narâk ziren mân ziap. Zo birâwe. ⁵ Mârum op ândiwe, zo nânģâm umziņâ melânģi. Oi ândiwe yatigâk dum op ândibi. Zen umziņ mân melânģe zeņģâren gam kârâp âsakņâziņâ, zo lum pâmbat.

⁶ Nâi ko kut ņâi âlipņâ utne nânģa âlip opmap. Mem gulip kwâkwat a, Nikolau, zâkkât arâpņâ kut ņâi utne ekņâ âkon upme. Zo nâ yatik âkonimap.

⁷ Kaapumņâ Yesugât kâmut den dâzânģuap, zo kindapziņootņâ nânģâm kwâtâtibi. Nâi zâk Sataņ sot agom kâtigem walâbap, zâk sumbemân Anutugât kâlam kutņâ Paradisi, zoren ândiândi nakkât bonņâ zemap, zo pinda nimbap.” ’”

Kembugât den mem ândim mumuņâ.

⁸ Yatâ sâmņâ itâ sâip, “Simirina kamânân a ambân kâmut ziņâ galem a, ziņaņģât den itâ kulemgu, ‘Bet sot kândom, momņâ zaaripņâ gâgât den itâ sap. ⁹ “Zen sâknam kwâkņan hânân a giginâ ândime, zo nânģan. (Oi zen umģat gom sambe imbanâ zemziņģap.) Oi Yuda a nâmbutņandâ den bâliņ dâzânģome, zo yatik nânģan. Oi a zo, zen Yuda a bonņâ buņâ. Zen Sataņģât kâmurân gokņâ.

¹⁰ Zen sâknam dum nânģâbi, zorat mân keņģât upi. Nânģâne. Sataņ zâk mâsimâsikâyân zâmbanbap. Zeņģâren a nâmbutņâ tâk namin zâmbanbap. Oi zeņģâren sâknam patâ sirâm bâzagât yatâ zimbap. Oi ziņâ Kembugât den mem kâtigem ândine zânģone munetâ zorat sâņģânņâ ziņģâbat.

11 Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzāņguap, zo kindapziņootņā nāņgām kwātātibi. Ņāi zāk Sataņ sot agom kātigem walābap, zo ko mumuņā zagāt, sim, zorāņ mān tāmбетkubap.” ’ ”

Bāliņagāt mātāp mān lāņbi.

12 Yatā sāmņā itā sāip, “Peagamōņ kamānān kāmūt zengāt galem a, ziņagāt den itā kulemgū, ‘Sāu sātņā toren toren mem āndimāņņā gāgāt itā sap, 13 “Zen kamān āndie, zo ālip nāņgan. Zoren Sataņņā nep kātikņā tuumap. Zen kutsiņginā tārārak mem āndime. Oi den sāwan, zo lume. Um kātik ziņā kore anā Antipa kuwe, narāk zoren nāgāt den mem āndim mān loriwe.

14 Oi nā zengāt nāņga māik ņāi bāliņ uap. Zengāt kamānān a nāmbutņā āndie, zen Bileamgāt mātāp lāņme. Propete Bileam, zāk a kutā Balakņā Isirae a kaitzāņgoi bāliņ upigāt dukuip. Oi zen lopiogāt siņgi nalem nem kāmbu konda sot piuriyāunzabān bagiwe. 15 Oi zengāt kāmūrān a nāmbutņā zen mem gulip kwākwat a Nikolau, zākkāt arāņņā zengāt mātāp lāņ yatik urāwe. 16 Zorat zen umziņ melāņbi. Zen yatā mān utne nā zengāren kek gamņā a yatā zo kāsa otziņgām lāunaņgāt sāuņandā kārāziņgābat.

17 Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzāņguap, zo kindapziņootņā nāņgām kwātātibi. Ņāi zāk Sataņ sot agom kātigem walābap, zāk sumbemgāt nalem kutņā Mana, tik zeip, zo pindābat. Oi kāt kākāu ņāi pindābat. Kāt zoren kot unakņā ņāi zei māriņandā zikņik ek nāņgābap.” ’ ’ ”

Isebegāt mātāp mān lāņbi.

18 Yatā sāmņā itā sāip, “Tiatira kamānān kāmūt zengāt galem a, ziņagāt den itā kulemgū, ‘Anutu nanņā siņā tobat kārāp bālam yatā. Oi kiņā kāt āin kārāpņā sei kuriņkomap, zo yatā, zākņā gāgāt itā sap, 19 “Nā orot māmēziņā nāņgan. Zen a buku otziņgāme. Zen nāņgām pālātāņ kwatnim nepkāt kātigime, zorat topņā ek nāņgan. Mārum nep tuum loriwe. Ka narāk zi ko nep tuum kātigie, zo nāņgan.

20 Oi nā itāgāt op zengāt nāņga māik ņāi bāliņ uap. Zen ambān ņāi ambān kutā Iseba mārum āndeip, zo yatā zengāren āndei mān nāņgānāņgā urāwe. Zāk sarā ambān. Zāk nā Propete ambān sām arāpņā den dāzāņgoi laņ māman op lopiogāt siņgi sām nalem nemarāwe. 21 Zākņā umņā melāņbapkāt mambāt āndiwan. Kā zāk umņā mān melāņā bāliņā mān birāmap.

22 Nāņgānek. Zorat sa sisi māsek okņajņgi zimbap. Oi a zāk sot laņ āndime, zen umziņ mān melāņne ārāndāņ sāknam ziņgābat. 23 Oi ambān zorat nan bārārāpņā zo zāņgua mom naņgābi. Yatā ua kamān dāp Kembugāt kāmūt zen nāgāt itā nāņgābi. Nāņā um nāņgānāņgāziņ ek nāņgāman. Oi nā aksik patā āndi māmānziņagāt topņā ekņā hāuņā melāņ ziņgābat. Nāgāt yatā nāņgābi.

24 Tiatira kamānān a nāmbutņā zen sarā den zo birāme. Zen Satāņgāt den mān nāņgāme. Zengāt den sa nāņgānek. 25 Kut ņāi ņāi mem āndie, zo dāņ mem āndine gābat. Nep ņāi yāmbātņā kwākziņan mān paan.

26 Ņāi zāk Sataņ sot agom kātigem nāgāt orot māmē zo op āndim zari narāk āki nāņā imbaņā pinda a hān ņāin ņāin gokņā zengāt a sātņā upap. 27 Zāk tān kātikņā zo bikņan mem a kutāziņ upap. Oi āmaņ kunzirindā ābāņgumap, zo yatā zāņgobap. Nā Ibānandā imbaņā nigip, zo yatik zāk pindābat. 28 Oi sāņgelak patā zākkāt haņsābā sāi tākap sāme, zo pindābat.

²⁹ Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzānguap, zo kindapziņootņā nāngām kwātātibi.” ’ ”

3

Um mumuņā mân āndibi.

¹ Yatā samņā itā sâip, “Sarde kamānān kāmūt zengāt galem a, ziņagāt den itā kulemgū, ‘Anutugāt Kaapum imbanā nāmburān zagāt zākkāren tākņagap sot sāngelak nāmburān zagāt zo mem āndiap, zākņā gāgāt itā sap, “Nā orot māmeganģāt top nāngan. A ziņgitnetā wāgān āndie yatā uap. Umziņā ko mumuņā ziap. ² Zorat zen zaatņā zengāren a torenņā munam ue, zo umziņā kom māngibi. Nāngānek. Anutu māteņan orot māmēziņā eksa mân dāp uap. ³ Zen umziņ melān den dāzāngowan, zo dān mem āndibi. Yatā mân utne kāsa ziņ game yatā nā zengāren gābat. Oi zorat narākņā mân nāngābi.

⁴ Zengāren a nāmbutņā āndie, zen hāmbāziņ banērān mân saņgonme. Zen bāliņ mân upme. Oi a yatā zorān hāmbā kāukāu mem āndim nā sot tātāt māmē upi. Zen yatā upigāt nāngāziņga dāp uap.

⁵ Nāi zāk Satān sot agom kātigem walām āndei hāmbā kāukāu pinda mem āndibap. Oi kutņā āndiāndigāt ekabān ziap, zo mân gulipkubat. Buņā. Nā kutņā Ibānāngāt māteņan sot sumbem arāpņā, zengāt māteziņan sām muyāibat.

⁶ Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzānguap, zo kindapziņootņā nāngām kwātātibi.” ’ ”

Kembugāt den mem tārārakņā op āndibi.

⁷ Yatā sāmņā itā sâip. “Piladelpia kamānān kāmūt zengāt galem a, ziņagāt den itā kulemgū, ‘Dawidi zāk Yerusalem kamān mariņā āndeip, zo yatik Kembuņā Yerusalem uņakņagāt mariņā āndiap. Zākņā hāngi mem pāi nāiņā mân dooņgubap. Oi zākņā mātāp zo dooņgoi nāiņā mân mem pāmbap. Tirik a sot sâi bon opmap, zākņā gāgāt itā sap. ⁸ “Nā orot māmēziņagāt topņā nāngan. Nāngānek. Nā māteziņan mātāp mem parāwan, zo a nāiņā dooņgubapkāt imbanā mân tākņagap. Zen imbanāziņ bituktā zemziņgap, zo nāngan. Oi dinnā lum mem āndim kutsiņginā mân birāwe.

⁹ Nāngānek. Satāngāt kāmūrān gokņā a nāmbutņā, zen Yuda a bonņā buņā. Zen sarā a āndime. Zen otziņga gāgāren gam umziņ topņan pindiņsām itā nāngābi, ‘Nā umnandā gāsuziņgām āndiman.’ Zo nāngām biranņbi.

¹⁰ Zen ākon buņ nāgāt denān mem kātigem āndiwe, zo ko sa sāknam narāk a hān dāp topziņ muyāibapkāt āsagibap, zo zengāren mân āsagibap.

¹¹ Nā kek gābat. Zorat kut nāi nāi mem āndie, zo dān mem āndine a nāiņā āndiāndiziņagāt hāuņā zo mân betziņan mimbap.

¹² Nāi zāk Satān sot agom kātigem āndibap, zāk Anutugāt tirik namin hambo yatā kwānānga zoren kinkin kātik kinmāmbap. Oi zākkāren Anutu-nāngāt kutņā kulemgubat. Oi Anutugāt kamān, Yerusalem kamān uņakņā Anutugāren gābā sumbemān gokņā zo gibap, zorat kutņā kulemgubat. Oi ninā kutnā uņakņā zo zākkāren kulemgubat.

¹³ Kaapumņā Yesugāt kāmūt den dāzānguap, zo kindapziņootņā nāngām kwātātibi.” ’ ”

Mân lorebi.

14 Yatâ sámñâ itâ sâip, “Laodikea kamânân kâmut zenğât galem a, ziñanğât den itâ kulemgü, ‘Den bon mariñâ sot sapsusunâ bonñâ sot sâi kâtikkâtigij, Anutugâren gâbâ kut ñâi ñâi muyageip, zorat topñâ ândiap, zâknâ gâgât itâ sap, 15 “Nâ orot mâmezianğât topñâ nânğan. Nâgât âknjâle mân nânğâme. Pateñâ sot kârâpñâ oset ândime. Zen um oset ândime, zo nânğan. Zen pateñ mo kârâpñâ upigât otnigap. 16 Kârâp sot pateñ osetzikñan ândimegât too bâliñâ yatâ lâunan gâbâ mogatziñga gibi.

17 Zen ziñanğât topñâ mân nânğâm lañ itâ sâme, ‘Nen gom sambe zemniñgap. Nen kut ñâi ñâi doñbep miwen, zorat kut ñâi ñâigât mân kârûnat.’ Zo sarâ. Zen topziñâ mân kârûm lañ yatâ sâme. Nâ ziñgitsa zen a giginâ, kanpitâ, lañ ândim sinziñ bâpsâsâñ sot sâk bârak ândime. 18 Zorat dâzânğua nânğânek. Zen nâgâren gâbâ kune sâñğân memñâ sikumziñoot upi. Oi hâmbâ kâukâu kwâlâm sâkziñ kwâtepkune anunziñ buñ upap. Oi sinziñanğât kelâk kwâlâm sinziñ sanğonñâ sinziñâ âlip ikpi.

19 Nânğânek. A ambân nâ umnandâ gâsâzânğoman, zo zânğom kubikziñğâman. Zorat zen umziñ melânâ um wâğân op kâtigem ândibi.

20 Nânğânek. Nâ umgât mâtâp hânği âkñan kin kom kinzan. Oi ñâi zâk dinnâ nânğâm hânği mem pâi zâkkât mirin zâi tap nalem ârândân nindat.

21 Ñâi zâk Satañ sot agom kâtigem walâm ândibap, zâk nâ sot a kutâ tâtarân tâtat. Nâ yatigâk Satañ sot agom kâtigem walâm ândiwangât Ibânandâ zâk sot tâtarân tâpatkât diinigiñ.

22 Kaapumñâ Yesugât kâmut den dâzânğuañ, zo kindapziñootñâ nânğâm kwâtâtibi.” ’ ’

4*Yohaneñâ Anutugât neule tâtatñâ egip.*

1 Nâ kut ñâi ñâi zo ek nânğa sumbem pâroñsâi egâwan. Oi den kwamit patâ lâmun yatâ âsagei nânğâwan, zo sumbemân gâbâ dum muyagemñâ itâ dâtnogip, “Gâ ziren kopgâna kut ñâi ñâi muyagibap, zorat tirâpgoga eknan.”

2 Yatâ sâi Kaapumñâ mem hâbamñan kwatnigi sumbemân neule tâtatñâ ñâi tâi kwâkñan ñâiñâ tâi egâwan. 3 Oi zo tâip, zâkkât tobatñâ kât kutñâ Yaspa sot Konelian, kât kulem âlipñâ, kuriñâ yatâ. Oi tâtatñâ toren toren mulum mogat yatâ kât kutñâ Emeralí, kât kulem âlip zoren kirip, holiñâ gwâlâ. 4 Oi neule tâtatñâ 24 zorân haamgum tarâwe. Tâtatñâ zorat kwâkñan a patâ 24 tarâwe. Zen hâmbâziñ kâukâu pamñâ tarâwe. Oi kâukziñan pindokziñ pulimâtamñâ tuutuñğ zo pam tarâwe. 5 Oi neule tâtatñâ patâ zobâ hânpan sot kanğundundun âsageñ zeip. Oi tâtat sâñğânñan kârâp âsakñâ nâmburân zagât sem tâip. Zo Anutugât kaapum imbanñâ nâmburân zagât tâkñanğap, zorat kârâp. 6 Oi tâtatñâ sâñğânñan saru ñâi beloñoot yatâ zeip.

Oi tâtatñâ toren toren zuu patâ âlipñâ kimembut tarâwe. Oi zo zen umziñen kândâtziñen sinziñ doñbep. 7 Zuu âlip kimembut zenğâren gâbâ zuu ñâi, zuu kâtik Laionğât tobat. Ñâi ko bâu makau yatâ. Ñâi zâk si sâñğânñâ a yatâ. Ñâi zâk nii utak yatâ. 8 Oi zuu kimembut zen abâtziñâ nâmburân kânok. Oi zuu zo umziñan kândâtziñan sinziñ doñbep. Oi ñâtik sirâm kep itâ mime,

“Tirik, hâlâlu, hâlâlu, hâlâlu. Kembu Anutu, imbanñâ mariñâ, Zâk hâlâlu op ândiap. Zâk ândeipñâ ândiap. Oi dum gâbap.”

⁹ Oi zuu kimembut ziŋĀ Kembu, ândiândi mariŋĀ, zâk sâiwap sâġ, sâġ âlip kwâkŋaŋgâm kutŋĀ mem zaatme. ¹⁰ Zo yatâ utnetâ a 24 tâtat âlipŋan tapme, zen ândiândi mâriŋĀ zâkkât um topŋan pindiŋsâm sâġ âlip kwâkŋaŋgâm neule pindokziŋ zo um topŋan pam itâ sâġ mâpâsime,

¹¹ “KembuniŋĀ Anutu, gâ kut ŋâi ŋâi aksik muyageziŋgin. Gâ sâna kut kiŋ kiŋ zo muyageip, ziap. Zorat neule âsakŋĀ sot sâġ âlip den sot imbaŋĀ, zo gâŋĀ galem otna dâp upap.”

5

YohanenĀ ekap ŋâi sâbâŋĀ om dooŋgudooŋgun zo egip.

¹ Oi neule tâtatŋĀ patin tâpmap, Kembu, zâk bik bongen ekap mem tâi egâwan. Ekap zo umŋan kândâtŋan kulemgum goŋkune zeip. Oi sâbâ nâmburân zagât zorâŋ pane gâsum kâtigeip. ² Oi sumbem a patâ kâwaliŋoot tâi egâwan. Zâk den kâtikŋĀ itâ sâip, “Ŋâi târârak ândimŋĀ ekap sâbâŋĀ zo mem moloŋi dâp upap?” ³ Yatâ sâi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan gâbâ ŋâiŋĀ ekap zo moloŋ sâlâpkubap mân muyagiwe. ⁴ ŊâiŋĀ âlipŋĀ yatâ ândim ekap zo moloŋĀ sâlâpkubapkât dâp mân muyagiwe. Zorat umnâ bâlei isewan. ⁵ Yatâ ua ko a patâ zengâren gâbâ ŋâiŋĀ itâ sâġ dâtnogip, “Mân ise. NâŋĀ. Yudagât kiurâp zengâren gâbâ a ŋâi zuu kâtik laioŋ yatâ ŋâi muyageip. Zâk Dawidigât kâġŋĀ. ZâkŋĀ Anutugât kâsa zen sot agom kâtigem walâziŋgip. ZâkŋĀ ekap sâbâŋoot nâmburân zagât zo âlip moloŋbap.”

YohanenĀ Râma egip.

⁶ Oi na eksandâ tâtatŋan zo zuu âlipŋĀ kimembut sot a patâ 24, zengât osetziŋan râma gwamŋĀ ŋâi kune kiri yatâ egâwan. Kâukjan gooŋĀ nâmburân zagât, siŋĀ nâmburân zagât. Oi siŋĀ nâmburân zagât, zo Anutugât kaapum. Oi Anutugât kaapum imbaŋĀ nâmburân zagât tâkŋaŋgap. Zâk hân dâp sâŋgonzâŋgoi âi ândie. ⁷ Oi Râma zâk âi neule tâtatŋan tâip, Kembu, zâkkât bik bongen ekap zo meip. ⁸ Ekap zo mei zuu kimembut sot a patâ 24, zen Râmagât um topŋan âi ziwe. Zen kâġam wâlonoziŋoot sot hâkop goide kâtŋĀ tuutuŋ, zo ârândânġ mem gei ziwe. Hâkop umŋan gâbâ hitom âlipŋĀ âsagem gâip. Hitom âlip, zo Anutugât tirik a zengât ninâu. ⁹ Oi zen kep uŋakŋĀ ŋâi itâ miwe,

“Gâ gonetâ gilâmgandâ hân dâp a kâmutŋĀ kâmutŋĀ, den gându ŋâi ŋâi suupziŋ mena Anutugât siŋgi urâwe. Zorat gâ ekap mem sâbâŋĀ zo moloŋna dâp upap. ¹⁰ Gâ minduziŋġana Anutugât um topŋan tirik a kâmut urâwe. Oi zen hânân Anutu kore okŋaŋgâm a ambân zengât a kutâ yatâ op ândibi.”

Sumbemân sâtâre patâ muyageip.

¹¹ Oi nâ sinnandâ eksa sumbem a doŋbep patâ mân sâlâpziŋgozâŋgoŋ, kâmutŋĀ kâmutŋĀ neule tâtatŋĀ patâ zo haamgum kin sâtâre op kirâwe. Oi zuu âlipŋĀ kimembut sot a patâ zen osetziŋan kin betziŋan mine kep itâ miwe,

¹² “Râma kuwe, zâk imbaŋĀ sot sikum, gom sambe, nâŋgânâŋġ sot kâwali, kot patâ sot sâġ âlip den zo galem oi dâp upap.”

¹³ Oi sumbemân sot hânân sot hân ombenjan sot saruyân ândiwe, ziŋĀ itâ sâne nâŋgâwan, “Neule tâtatŋan taap, zâk sot Râma ârândânġ sâġ bâbâlâŋ sot kot patâ sot imbaŋĀ zemzikapŋĀ zem zâibap.” ¹⁴ Oi zuu kimembut, ziŋĀ

itā sâwe, “Perâkņak.” Sâne a patâ ziņā Kembuġât um topņan gei zem den sâm mâpâsiwe.

6

Bâu patâ biosi kimembut, zengât den.

¹ Oi nâ sinnandâ itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbânoot nâmburân zagât zeip, zo mem sâbâ nâi mem moloņip. Moloņi ko zuu kimembut zengâren gâbâ nâiņâ den patâ, sumbem kwamit yatâ den sam sâip, “Gâ zi ga.”

² Sâi zoren bâu patâ biosi kâukâu nâi gâi egâwan. Kwâkņan a nâi tâip, zâk timbânoot. Oi a kutâ neule pindok âlip pindâne kâwali op kâmbamân zângom kâwâliziņ mem ge kwâpam arip.

³ Oi Râmaņâ ekap sâbâ zagât moloņi zuu nâiņâ den sâm sâip, “Gâ zi ga.”

⁴ Sâi bâu patâ biosi kuriņâ nâi gâi egâwan. A kwâkņan tâip, zâk hânân lumbenâ buņ oi a kâsa kâsa upigât Kembuņâ imbanâ pindip. Oi Kembuņâ a zo sâu patâ pindip.

⁵ Oi Râma zâk ekap sâbânâ karâmbuņ moloņi zuu karâmbuņandâ sâip, “Gâ zi ga.” Oi nâ sinnandâ eksa bâu patâ biosi sumun nâi gâip. A kwâkņan tâip, zâk nalemgât yâmbâtņangât dâpņâ mem tâip. ⁶ Oi zuu âlip kimembut osetziņan gâbâ den nâi itâ âsagei nângâwan, “Sibit keet hâkop zagât, sângânņâ bâzagât. Oi segoņ kin zagât, sângânņâ bâzagât. Oliwa nak sot waiņ nak zo mân tâmbetkune bonņâ muyagibap.”

⁷ Oi Râmaņâ ekap sâbâ kimembuņ moloņi zuu kimembuņâ zorâņ den sâm sâip, “Gâ zi ga.” ⁸ Sâi sinnandâ eksandâ bâu patâ biosi kâu nâi gâip. Oi a kwâkņan tâip, zâkkât kutņâ Mumuņ. Oi nâi kândâtņan gâip, zâkkât kutņâ Sim. Oi hânân daņgon kimembuņangâren gâbâ karâmbut zo yen zei nâi zoren kâmbam sot pu, mâsek sot zuu kâtikņandâ a ambân tâmbetzângom nanġâbigât imbanâ zekâren zikip.

A sinġi âlipkât op zâņgowe, zengât den.

⁹ Râmaņâ ekap sâbânâ bâtnâmbuņ moloņip. Oi a Anutuġât den mem ândine zâņgowe sot Yesuġât sinġi sâm muyagem ândine zâņgowe, zengât um dâpziņ Anutuġât sinġi pâpanņâ zorat topņan zine ziņgirâwan. ¹⁰ Zen den kâtik sâm itâ sâwe, “O kutâniņâ patâ, hâlâlu op ândiat. Sâna bon opmap. Kembuniņâ, gâ wangât narâk mem kârep pam gilâmniņangât tosa a hânân ândie, zengât hâuņâ mân mâkâm ziņgat?” ¹¹ Yatâ sâne hâmbâ kâukâu ziņġâm itâ dâzâņgowe, “Kore a bukurâpziņ nâmbutņâ zâņgonetâ tenġâziņâ dâpņan upapkât umziņ diim gei mambât mâik nâi ândibi.”

Narâk patin kut nâi nâi muyagibap, zorat den.

¹² Oi itâ egâwan. Râma zâk ekap sâbâ nâmburân kânok moloņi wâriņ patâ meip. Oi mirâsiņ sumunkom âmaņ sâkņâ yatâ oip. Oi kâin patâ op kuririņ kârâm tobatņâ gilâm yatâ oip. ¹³ Oi sângelak zen pibanâ nak ilumņâ kwâmbârâņgi hânân gemap, zo yatâ hânân giwe. ¹⁴ Oi mundo kwapme yatâ sumbem kâpianġâm buņ oip. Oi bakņâ hânân sot saruyân, zo âbâņgum aleyangâm âiwe. ¹⁵⁻¹⁶ Kut nâi nâi yatâ zo muyagei hân dâp a kutâ sot a sâtņâ sot kâwali a sot sikum a sot zâizâiņ, ġiġiņ, zen aksik hân kât mâtâpņan âi tik pam bakņâ sot sim, zengât itâ sâwe, “Ge kwâratnâņgonek. Ge kwâratnâņgonetâ neule tâtatņan tâpmap, zâk mân niņġitpap. Oi Râmagât

kuk nâŅgap, zorat bonŅă zo mân gâi iknat. ¹⁷ KukzikŅaŅgât narâkŅă oi a űai mâtezikŅan kâtigem mân kinbap.”

7

Isirae a kâmut Kembugât siŅgi urâwe.

¹ Oi nâ sumbem a kimembut ziŅgirâwan. Zen hân muruk toren toren kirâwe. Oi pibâ toren toren gâbâ gâmap, zo gâsum kirâwe. Pibâ űai hânân mo saruyân mo nagân mân gâbapkât yatâ urâwe. ² Oi mirâsiŅ takâtakâŅan gâbâ sumbem a űaiűă gâi egâwan. Oi ândiândi mariűă, Anutu, zâkkât sâtkât undip pâpan űai mem ândeip. Zâkűă sumbem a kimembut saruyân sot hânân kut űai űai tâmbetkubigât siŅgi ândiwe, zen zâŅgongsâm itâ dâzâŅgoip, ³ “Zen hân mo saru mo nak kek mân tâmbetzâŅgobi. Nen Anutugât undip zi kore arâpűă zengât mâteziŅan pânat.”

⁴ Yatâ sâi a mâteziŅan undipűoot zengât tenġă itâ sâne nâŅgâwan, “Isirae a kâmut kâmutűă, zengâren gâbâ 144 tausen mâteziŅan undip zo parâwe. ⁵⁻⁷ Yuda kâmurân gâbâ 12 tausen zengât mâteziŅan undip parâwe. Reubengât kâmurân gâbâ 12 tausen. Gadegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Aseregât kâmurân gâbâ 12 tausen. Naptaligât kâmurân gâbâ 12 tausen. Manasegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Simeongât kâmurân gâbâ 12 tausen. Lewigât kâmurân gâbâ 12 tausen. Isasagât kâmurân gâbâ 12 tausen. ⁸ SebuloŅgât kâmurân gâbâ 12 tausen. Yosepegât kâmurân gâbâ 12 tausen. Benyamingât kâmurân gâbâ 12 tausen. A yatâ zo mâteziŅan undip parâwe.”

A kâmut doŅbepűă Anutu mâteűan kirâwe.

⁹ Kut űai űai zo ek nanġâm űai egâwan. Hân dâp zorat sâkziű tobat top top sot den top top, kâmut patâ patâ űai, a űaiűă tenġaziűă mân sâlâpkubap yatâ, zen tâtatűan tâpmap sot râma, zekât umzik topűan kine ziŅgirâwan. Oi hâmbâziű kâukâuyâk. Zen gâlâŅgât sot lâkom iinűă bitziűan mem kin den kâtik sâm itâ sâwe, ¹⁰ “Neule tâtatűan taap, Anutu sot Râma, zet kubikkubikniűă.”

¹¹ Oi sumbem a aksik ziű neule tâtatűă sot a patâ sot zuu âlipűă kimembut haamzâŅgom kirâwe, zen umziű topűan ge zem Anutu mâpâsem itâ sâwe. ¹² “Perâkűak sot sâm âlip sot neule âsakűă, sâiwap, imbanűă, nâŅgânâŅgâ, kot patâ, zo Anutuniűă zâkkâren ziapűak zem zâibap. Zo perâkűak.”

Sâknam kwâkűan ândiwe, zengât den.

¹³ Oi a patâ zengâren gâbâ űaiűă mâsikânim sâip, “Dap nâŅgat? Hâmbâziű kâukâu zo, zen waniű gâbâ ga kinze?”

¹⁴ Mâsikâniűi den itâ sâm mâburem dukuwan, “Patâ, nâ mân nâŅgan. Gâ nâŅgat.” Sa dâtnogip, “Zen sâknam patin gâbâ takâm gawe. Oi hâmbâziű Râma gilâműandâ saŅgone kâukoip. ¹⁵ Zorat zen Anutu um topűan ândim űâtik sirâm zâkkât namin kore okűaŅgâm ândime. Oi neule tâtatűan tâpmap, Kembu, zâk zen sot tap galem otziŅgâbap. ¹⁶ Oi bet zen nalem mo toogât mân mumbi. Maanűă mân zâŅgobap. Sâknam mân muyazeziűgâbap. ¹⁷ Râma tâtatűan tâpmap, zâkűă diiziűgi ândiândi too sinűan âim ândibi. Oi si sâŅgânziűan sinziű toon zo Anutuűă saŅgori isem umbâlâ mân op ândibi.”

8

Sumbem a nâmburân zagât lâmun ziŅgâwe.

¹ Rāma zāk ekap sâbâ nâmburân zagât zo moloņi sumbem hiriņsâm mâik nâi zeip. ² Zo âki sumbem a nâmburân zâgât Anutugât um topņan kinme, zen ziņgitsa lâmun nâmburân zagât ziņgâwe.

³ Oi sumbem a nâiņâ hâkop nâi goide kâtņâ tuutuunĵâ, zo mem gamņâ Kembugât siņgi nalem pâpanņan zoren âi kiri kut nâi wârân âlip doņbep zo pindîp. Oi zāk zo mem Anutugât siņgi nalem pâpanņâ zorat kârâņņan pâi sem wârânĵâ zariņ. Anutugât siņgi a zeņgât ninâu sot mâpot kârâbân pâi sem wârânĵâ zariņ. Zo tâtatņâ gootņan kirip. ⁴ Wârân âlip bikņan kirip, zorat kâbakņâ zo Anutugât siņgi a zeņgât ninâu beķņan mem Anutu mâteņan zariņ. ⁵ Sumbem a zo yatâ opņâ Kembugât siņgi nalem pâpanņan gâbâ kârâp mem hâkobân pam hânân lokei giariņ. Lokei giari sumbem kârâm kwamit patâ oi hânpân sot wârîņ patâ muyageip.

Sumbem a kimembut lâmun waatnetâ hânân wesâk top top muyageip.

⁶ Oi sumbem a nâmburân zagât lâmun mem kirâwe, zen waatnam kubikarņgâwe.

⁷ Oi sumbem a kânok zāk lâmunĵâ waari kât pateņ sot kârâp sot gilâm mâpotņâ hânân gem gâip. Oi hân danņon karâmbut zeip, zorat toreņgen kârâp seip. Zoren nak sot hibuk mot zo aksik sem narņip.

⁸ Sumbem a zagâtņâ lâmunĵâ waari kut nâi bak patâ yatâ zo sem âbâņgum saruyân giariņ. ⁹ Giari saru danņon karâmbut zeip, zorat toreņgen zo gilâm oip. Oi saru zuunĵâ zoren mom narņgâwe. Oi warņĵâ tarâwe, zo âbâņgum narņgâwe.

¹⁰ Sumbem a karâmbunĵâ lâmunĵâ waari sâņgelak patâ nâi sumbemân gâbâ kârâp bâlam yatâ gem too patâ sot too sinĵâ nâmbutņâ zoren giariņ.

¹¹ Sâņgelak zorat kutņâ kâlak kâtikņâ. Zorat hânân too zeip, zo danņon karâmbut zeip, zorat toreņgen geim too zo aksik kâlâkņâ oi a ziņâ nemņâ muwe.

¹² Sumbem a kimembunĵandâ lâmunĵâ waari mirâsiņ sot kâin sâņgelak zeņgâren danņon karâmbut zei zorat toreņņâ sumunkom âsakņâ gâutgâut oip. Oi nâtigân kâin sot sâņgelak zeņgât âsakziņâ paalanj oip.

¹³ Oi nâ ekņâ nii utak egâwan. Oi utak zo sumbem tânâmņan den kâtikņâ itâ den sâip, “Yei, yei, yei, sumbem a karâmbut te. Zen lâmunziņ waatne a ambân hânân ândie zo, zen dap upi?”

9

Sumbem a bâtnâmbunĵandâ lâmun waari dikon muyagiwe.

¹ Sumbem a bâtnâmbunĵo zo lâmun waari nâņâ eksandâ sumbemân gâbâ sâņgelak nâi âkam hânân gei egâwan. Zāk simġât mâtâp doodoonņunĵâ zo pindâwe. ² Oi zāk simġât mâtâp mem pâi kâbak patâ kopgâip. Nep une sem takâmap, zo yatâ. Kopgamņâ mirâsiņ kwâtepkoip. ³ Kâbak umņan gâbâ dikon doņbep takâm hânân giwe. Kabât zo goozîņ sâuleġât tobat yatâ.

⁴ Zen hibuk mo nak nalem mot zo mân tâmbetzâņgobigât sâm ziņņip. A ambân Anutugât undip mâteziņan mân zeip, zen kâsa minziņgâbigât sâip. ⁵ Oi kâin bâtnâmbut umņan kâbat ziņ sâknam patâ ziņġâne mân mumbigât sâm ziņņip. Sâknam zo sâulerĵâ ziņņi sâknam nâņġame yatâ. ⁶ Oi narâk zoren a zen mumbigât otziņņi ândim mân mumbi.

Dikon tobatziņarņġât den.

⁷ Dikon zengât tobat bâu patâ biosi yatâ. Kâwali a zen kwâkziņan tap kâmbamân âinam kubikaņgâme yatâ. Oi kâukziņan pindok goide kâtņâ tuutuuj yatâ zo tâip. Oi si sâņgânziņâ, zo a yatâ. ⁸ Oi sâmotziņ, zo ambân zengât kâukziņ sâmot yatâ. Sâtziņ, zo zuu kâtik laioņ sâtņâ yatâ. ⁹ Oi dimâziņan dugum kât kâtikņandâ tuutuujâ yatâ zeip. Abâtziņ kwamit, zo biosi sot a lalaņâ doņbep kâmbamân sârârâk kârâm âine kwamitagomap yatâ. ¹⁰ Daaziņâ sâule daaņâ yatâ oi sâtziņâ, zo daaziņan ziap. Zorâņ kâin bâtnâmbut umņan a ambân ziņgâne sâknam nâņgâm ândibi. ¹¹ Oi simgât sumbem a, zâk zengât a kutâ ândiap. Zâkkât kutņâ Yuda denân Abadon. Grik denân ko Apolion. Oi niin denân kiom a.

¹² Nii utakņâ sâp karâmbut den itâ sâip, “Yei.” Nâi zo âsagei âkap. Zagât zo yen ziaborâk.

Sumbem a nâmburân kânokņâ lâmun waari kâwali a muyagiwe.

¹³ Oi sumbem a nâmburân kânok zorâņ lâmun waarip. Oi Anutu mâtenjan siņgi nalemem pâpanņâ goide kâtņâ tuutuuj murukņâ kimembut, zobâ den nâi âsageip. ¹⁴ Sumbem a nâmburân kânok lâmun mem kirip, zâkkât den itâ âsageip, “Euparata too patin sumbem a kimembut saaziņgi zie, zen olaņziņgâ.” Sâi olaņziņgip.

¹⁵ Sumbem a kimembut, zen narâk zoren nep tuubigât mârûm sâm ziņgi ândiwe. Nep diņ sâm ziņgip, zo itâ. Zen hân daņgon karâmbut zorat torenņan a ambân zâņgone mumbigât sâip. ¹⁶ Sumbem a olaņziņgâwe. Oi kâwali arâpziņâ biosi kwâkņan tâtatņâ, zengât teņgâ 2 handeret milion. Yatâ sâne nâņgâwan. ¹⁷ A sot bâu patâ tobat itâ egâwan. A zen dimâziņan dugum zo kuriņâ sot kâmbum sot gimbaņâ yatâ mem ândiwe. Oi biosi zengât kâukziņâ zuu kâtik laioņ kâukņâ yatâ. Lâuziņan gâbâ ko kârâp sot kâbak sot kât gimbaņâ kârâpņâ takâmap yatâ. ¹⁸ Oi kârâpņâ karâmbut zorâņâ hânân daņgon karâmbut zeip, zorat torenņâ a tâmbetzâņgoip. ¹⁹ Biosi zengât kâwaliziņâ, zo daaziņan sot lâuziņan ziap. Daaziņâ, zo mulum yatâ kâukņoot zorâņâ a tâmbetzâņgome.

²⁰ Oi a ambân nâmbutņâ tâmbetzâņgom naņgâm nâmbutņâ birâziņgâwe. Birânetâ zen kut nâi nâi zo eknâ umziņ mân melâņawe. Zen ândi mâmanziņangât nâņgâne mân bâliņ oip. Zen wâke sot lopio top top zengâren pâlâtâņ op ândimņâ mân birâwe. Zen lopio topziņâ itâ mân nâņgâwe, “Lopio zen sinziņandâ mân ek nâņgâme. Zen kinziņandâ mân âim game. Zen kindapziņandâ den mân nâņgâme.” ²¹ A zo, zen yatâ mân nâņgâwegât kâmbam sot kware sot kâmbu sot laņ ândiândiņ zo mân birâwe.

10

Sumbem a nâiņâ den sâi kâtigeip.

¹ Sumbem a imbaņâņoot nâi sumbemân gâbâ gem gâi egâwan. Zâk sasa osetņan gâi kâuk kwâkņan mulum mogât zeip. Si sâņgânņâ maa yatâ. Kiņâ zagât zo kârâp bâlam yatâ. ² Biķņan ekap nâi mem mâbâlakņem kirip. Oi kiņâ bongen zo sârû kwâkņan lâņ kirip. Oi kiņâ yaņgâgen zo hânân lâņ kirip. ³ Kin den kâtikņâ zuu kâtikņâ laioņ doņbep zengât den yatâ sâip. Sâi sumbemân kaņkundunduj nâmburân zagât den sâwe. ⁴ Den yatâ sânetâ nâņgâm kulemgubam ua sumbemân gâbâ den nâi itâ nâgâren gâip, “Sumbemân gâbâ den se, zo mân kulemgu. Yen dooņguna tâpap.”

⁵ Oi sumbem a nĕi saruyĕn sot hĕnĕn lĕj kirip, zĕk bik bonĕjĕ sumbemĕn pam den itĕ sĕm kĕtipeip. ⁶ “Sumbem sot hĕn, saru sot kut nĕi nĕi zoren zie, zo muyageipnĕj ĕndimnĕj ĕndim zĕimĕmbap, zĕkkĕt mĕtenĕn itĕ sĕm kĕtigibĕ. Perĕkĕk, narĕk kĕrep mĕn ziap. ⁷ Sumbem a nĕmburĕn zagĕtnĕj lĕmunĕj waari kwamit muyagibap, narĕk zoren Anutugĕt den tiknĕj Propete sap sum zinjip, zorat bonĕjĕ muyagibap.”

Sumbem a nĕinĕj Yohane ekap nĕi pindi neip.

⁸ Oi sumbemĕn gĕbĕ den nĕngĕwan, zo yatik du ĕsagem itĕ dĕtnogip, “Gĕ ĕimnĕj sumbem a kinĕj saruyĕn sot hĕnĕn lĕj kin ekap mem mĕbĕlakĕjem kinzap, zĕkkĕren ĕi ekap zo me.” ⁹ Sĕi nĕ sumbem agĕren ĕimnĕj ekap nibapkĕt sa itĕ dĕtnogip, “Mem ne. Nenandĕ lĕugan ĕm yatĕ op naamĕjĕ upap. Ka umgan kĕlak upap.” ¹⁰ Yatĕ sĕmnĕjĕ ekap zo nigi newan. Nia ko lĕunan ĕm yatĕ naam oip. Zorĕj nem gwĕka umnan giari kĕlak oip.

¹¹ Oi itĕ dĕtnowe, “Gĕ a kĕmutnĕj kĕmutnĕj, a hĕnnĕj hĕnnĕj, a sĕk top top, den gĕndu nĕi nĕi, zenjĕt sot a kutĕzinĕj zenjĕt op Anutugĕt den sĕban. Mĕrum dĕzĕngom ĕndein, zo yatik dum dĕzĕngoban.”

11

Yohane namĕ dĕpkwap ikpakĕt sĕm pindĕwe.

¹ A nĕinĕj tĕn kĕrep nim itĕ dĕtnogip, “Gĕ zaatnĕj Anutugĕt tirik namĕ sot zĕkkĕt sinĕi kut nĕi nĕi pĕpanĕj, zo dĕpkwapnĕj umĕjan ninĕu sĕm ĕndime, zo sĕlĕpĕngoban. ² Namĕ sĕngĕnnĕn sombemĕn zo mĕn dĕpku. Zo birĕna zeik. Zo a hĕn nĕin goknĕj, um kĕtik zenjĕt sinĕi. Oi zinĕj tirik kamĕn, Yerusalem, zo (sirĕm 1 tausen 2 handeret 60) kĕin 40 umĕjan lĕj kindinjĕndĕj mimbi.”

Anutugĕt den sĕsĕj a zagĕt muyageitĕ simĕt zuunĕj zĕkobap.

³ “Oi nĕgĕt den sĕm muyamuyaginĕ azatnĕj imbanĕj zikandĕ nĕgĕt den dĕzĕngom ĕndibabot. Pet hĕmbĕ alĕknĕj mem ĕndim mĕn kubikĕngĕm dĕbĕtzikĕjot ĕndibabot. A ambĕn orot mĕmezinjĕ melĕj bĕlinĕzinĕj birĕm ĕndibĕgĕt holi yatĕ upabot. Yatĕ op ĕndeitĕ (sirĕm 1 tausen 2 handeret 60) kĕin 42 yatĕ ĕkĕbap. ⁴ Propete Sakaria, zĕk mĕrumĕn Oliwa nak zagĕt sot kĕrĕp ĕsaknĕj zagĕt zorat den kĕnnĕn sĕip. Oi a zagĕt zo ziknĕj bonĕjĕ upabot. Zet hĕngĕt a kembu zĕkkĕt mĕtenĕn kinbabot. ⁵ Oi a nĕi tĕmbetzĕkobam oi lĕuzikĕn gĕbĕ kĕrĕp ge simbap. Zorat a nĕinĕj kĕsa otzikĕm mumuĕngĕt sinĕi upap. ⁶ A zagĕt zo sĕitĕ map mĕn gibapkĕt imbanĕj zikip. Zorat sĕitĕ map mĕn gei Anutugĕt den sĕm ĕndibabot. Oi sĕitĕ toonĕj gilĕm upapkĕt imbanĕj zemzikip. Oi hĕnĕn kut nĕi nĕi sĕtnĕjot sĕitĕ muyagibapkĕt imbanĕj zemzikip. Yatĕ utĕ sĕbabot, zo ĕlip upabot.

⁷ Oi Kembugĕt den sĕsĕj narĕk zo ĕki simĕn gĕbĕ zuu kĕtiknĕj kopga kĕsa otzikĕm zĕkoi mumbabot. ⁸ Moitĕ a zinĕj kĕmbarĕnziknĕj zo birĕnetĕ kamĕn patin sombemĕn zimbabot. Kamĕn zorat kutnĕj sumbuĕj, Sodom sot Aigita. A zinĕj Kembuziknĕj kamĕn zoren poru nagĕn kune moip. ⁹ Oi hĕn toren toren gĕbĕ a nĕmbutnĕj, sĕkzinĕj tobat nĕi nĕi, den gĕndu nĕi nĕi, zorĕnj kĕmbarĕnziknĕj sirĕm karĕmbut sot torenĕj zikitne zimbabot. Oi a nĕmbutnĕj hanzĕkonĕ sĕne kwĕkĕzinĕgĕbi. ¹⁰ Oi Propete zagĕt a sĕknam zinĕgĕwet, zorat moitĕ hĕnnĕj hĕnnĕj a zinĕj umĕlep op kut nĕi nĕi ĕngĕgwanĕj urĕwe.

¹¹ Sirâm karâmbut sot torennâ âki Anutugâren gâbâ Kaapumñâ umzikñan giari oksâm zaarâwet. Zaaritâ a ziñ zikitñâ kenğât donjep urâwe. ¹² Oi sumbemân gâbâ den kâतिकñâ zekâren itâ gâip, “Zet zi kopgâit,” Oi kâsarâpzik zengğât mâteziñan sasa kâligen zâim sumbemân zâiwet. ¹³ Narâk zoren wâriñ patâ meip. Wâriñ patâ mei kamân patin mirâ bâzagât zengğâren gâbâ kânokñâ pâbâbâñsâi nâmburân kimembut ko tarâwe. Kamângât bikñâ toren toren gâbâ yatâ pâbâbâñsâne nâmbutñâ kâtigem tarâwe. Wâriñ patâ meipkât mirâ kâtñâ tuutuñ donjepñâ pâbâbâñsâm a 7 tausen yatâ zâñgoi muwe. Oi a torenñâ âlip tarâwe, zen kenğât op Anutu, sumbem marinjâ mâtâsiwe.

¹⁴ Utakñâ yei sâm sâp karâmbut sâip, zorat zagâtñâ âkap. Kânok ziap, zo kek muyagibap.

Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmun waari kut ñai ñai muyageip.

¹⁵ Sumbem a nâmburân zagâtñâ lâmunñâ waari sumbemân gâbâ den kwamit patâ op itâ sâwe, “A zen hânân a kutâ op kembu otziñgâme, zorat narâk âkap. Narâk zi ko Kembu sot anâ a bâliñan gâbâ mâkâziñgâbapkat sâsân, Kristo, zekât bitzikñan ariap. Oi Kristo zâk kembu otziñgâm zâimâmbap.” ¹⁶ Oi a patâ 24 Anutu mâtenñan tâtatziñan tarâweñâ kiñ topñan ge zemñâ Anutu itâ sâm mâtâsiwe,

¹⁷ “Kembu Anutu, imbanñ marinjâ, gâgâren sâiwap sâmen. Topkwap gâ ândeinñâ ândiat. Oi gâ imbanñâ mem dâñ kembu otniñgâm ândiat. ¹⁸ Um kâtik a kâmutñâ kâmutñâ, zen kuk diñâ sâm ândim gane gâ hâuñâ ziñgâbangât narâkñâ mâte uap. Oi mumuñâ zengğât den sâm kwâkâkwâkâñ narâk mâte uap. Oi kore arâpkâ Propete sot gâgât siñgi a, a giginñâ sot zâizâin kutkâ hurat kwapme, zen sâñgânñâ ziñgâbangât narâk mâte uap. Oi hânân tâmbetzâñgome, zen tâmbetzâñgobangât narâkñâ mâte uap.”

¹⁹ Zen yatâ sânetâ sumbemân Anutugât tirik namâ mâtâp pâronñsâi igâwe. Oi Anutu sot Mose târotâro urâwet, zorat ombonñ zeñ igâwe. Oi hânân sot kwamit patâ sot kanjundundun, wâriñ sot kât paterñ âsagem zeip.

12

Sumbemân ambân ñai kirip.

¹ Sumbemân sen mârât kulem ñai itâ muyageip. Ambân ñai âsagem kirip. Maanñ hâmbâ yatâ kâpei kirip. Oi kiñ tipñan kâin. Oi pindokñan sângelak kiin zagât tarâwe. ² Oi ambân zo kâmbonñ op katep mimbam sâknam nâñgâm isem yu yei sâm tâip. ³ Zâk yatâ op kiri kulem ñai sumbemân âsageip. Busem patânñâ, oâ tobat yatâ, kuriñkuriñ, kâukñâ nâmburân zagât, goonñâ bâzagât. Oi kâukñâ dâp a kutâgât pindok tap arip. ⁴ Oi daanñandâ sumbem sângelak nâmbutñâ zâñgom mâki hânân giwe. Oâ zo yatâ opñâ ambân zo katep mimbam oi itâ nâñgâm ambân gootñan âi zeip, “Katep âsagei nimbat.” ⁵ Oi ambân zorân a katep meip. Katep zo kât kâtik âin tân mem hân dâp a zengğât a kutâ op galem zâñgobapkat sâsânñâ. Katep âsagei gâsumñâ Anutugât neule tâtatñan mem zâi parâwe. ⁶ Oi ambân zo kenğât op mirâ kâmân kâतिकñan arip. Zoren (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kain 42 yatâ galem okñanğâbigât Anutuñâ sâi tâtatñâ kubigâwe.

Satanj sumbemân gâbâ kâbakñine geip.

⁷ Oi sumbemân kâmbam patâ muyageip. Mikai zâk sot sumbem a gakârâpnâ, zen oâ sot kâsa urâwe. ⁸ Oi Mikai sot sumbem arâpnâ, zen kâtigem oâ sot sumbem arâpnâ kâbakņezingâmņâ sumbem aņġân kârâwe. ⁹ Oi oâ patâ, mulum sâņġiņâ, Satâņ, zâk a ambân hân dâp um gulip kwatziņġâmap, zâk ziņâ ġâsum kâbakņine hânân geip. Sumbem arâpnâ yatik kâbakņezingâne hânân ġiwe.

¹⁰ Oi sumbemân den kâtikņâ itâ muyagei nâņġâwan, “Kubikkubik sot imbaņâ sot kembu op, zo Anutu sot aņâ a bâliņan ġâbâ mâkâziņġâbapkât sâsâņ, Kristo, zekâren ziap. Narâk ziren bukurâpniņ zengât kâsa op sirâm ņâtik dâp Anutu mâteņan sâm bâliņ kwatziņġâmap, zâk kâbakņine ġiarip. ¹¹ Bukurâpniņâ zen Râma ġilâmņangât imbaņan Satâņ sot agom kâtigem walâwe. Kembuġât den keņġât buņ sâm muyagem Satangât den mem ġei kwarâwe. Oi ândiandiziņ mân aņġân kârâm buņ upapkât sâwe. ¹² Zorat sumbem sot zoren ândie, zen sâtâre upi. Ka hânân sot saruyân ândie, yei, zen dap upi? Satâņ zâk zengâren gam kuk op ândiap. Narâkņâ kek âkâbap, zo nâņġap. Zo nâņġâm kuk op ândiap.

Oâņâ ambân kâsa okņangņip.

¹³ Oâ zâk hânân kâbakņine ġemņâ nâņġâm ambân katep meip, zâk kâsa okņangâm molim arip. ¹⁴ Oi ambân zo nii utak patâ abâtzatņâ pindâne mulumġât keņġât op mirâ kamân kâtikņan tâtat mâmeņan tik arip. Zoren kendon karâmbut sot torenņâ galem okņangâm ândiwe. ¹⁵ Ambân zâk ari mulumņâ too patâ mogari ġem too uurup patâ oip. Too zorâņ ambân zo lum âibam oip. ¹⁶ Oi hânņâ ambân beķjan mem hân mâtâp oi too patâ zo zoren ġeim naņġip. ¹⁷ Yatâ oi ko oâ zâk ambân zorat kuk opņâ kâmut gakârâpnâ zâņġobam arip. Anutugât gurumin den lumņâ Yesugât siņġi zo mem ândime, zo zâņġobam arip. ¹⁸ Oi zâk saru sâtņan ġei sagân kirip.

13

Saru umņan ġâbâ zuu kâtikņâ ņâi kopġâip.

¹ Oi nâ eksa saru umņan ġâbâ zuu kâtikņâ ņâi kopġâip. Zâk kâukņâ nâmburân zagât, gooņâ bâzagât. Oi gooņan zo a kutâ pindok bâzagât tarâwe. Oi kâukņan kot kulem zeip, zo den bâliņâ zeip. ² Tobatņâ wâu patâ yatâ. Sâlâpņâ, pusi yatâ. Lâuņâ, zuu kâtik laioņġât lâuņâ yatâ. Oi oâ zâk imbaņâ pindâm zâkkât tâtarân tap kembu otziņġâbapkât sâip. ³ Zuu zorat kâukņâ ņâi use patâ op mumuņangât dâp yatâ egâwan. Useņâ zo soġei âlip oip. Oi hân dâp aņâ aņâ, zen zuu zo molim ek zâkkât nâņġâne imbaņâ oip. ⁴ Oâņâ zuu kâtik zo imbaņâ pindip, zorat um kâtik a, ziņâ sâm âlip kwâkņangâwe. Oi zuu zo sâm âlip kwâkņangâm sâwe, “Zuu zorat tobat ņâiņâ ândiap? ņâiņâ dap mo dap okņangâbap?”

⁵ Zuu kâtik zo sâk mâme opņâ zâizâiņ den sâm den sumunņâ sâbapkât sâm pindip. Oi Anutuņâ zuu zo (sirâm 1 tausen 2 handeret 60) kâin 42 yatâ umņan nepņâ tuubapkât narâk nâņġaņġip. ⁶ Oi zu kâtik zorâņâ Anutu zikņâ sot kutsiņġiņâ sot tâtatņâ sot sumbemân ândime, zen sâm bâliņ kwatziņġâm ândeip. ⁷ Oi Anutugât siņġi a kâsa otziņġâm zâņġobapkât oâņâ sâip. Oi hânņâ hânņâ, a sâk top top sot den ġându top top, zengât a kutâ upapkât oâņâ imbaņâ pindip. ⁸ Oi hân a ziņâ ekņâ sâm âlip kwâkņangâbi. Râma kune moip, zâk mârûm hân mân muyageibân kutziņâ ândiandigât ekabân mân kulemġoip, a zen zo zuu zo yatâ okņangâbi.

⁹ Kindapziñoot ândie, zen den zi nângâm kwâtâtibi, ¹⁰ “Nâi zâk tâk namâgât sinji oipnâ tâk namin pambi. Nâi zâk kâmbamgât sinji oipnâ kâmbamjâ koï mumbap.” Oi Anutuñâ sinji a zen nângâm pâlâtân kwap kâtigem ândibigât sâip.

Hân kâligen gâbâ zuu nâi kopgâip.

¹¹ Oi hân kâligen gâbâ zuu kâtiknâ nâi kopgâi egâwan. Zâk Râma yatâ kâuknjan goonjâ zagât zeip. Oi dinjâ sâip, zo oâ dinjâ yatâ. ¹² Oi zuu zorân zuu mârûm kopgâip, zâkkât imbanjâ zo mem nep tuum kâtigeip. Zâknâ sâi hân a ambân zij zuu nâi use opnâ âlip oip, zâk mâpâsiwe. ¹³ Oi zuu kâtik zagâtñâ, zâk kulem sen mârât patâ tuumap. Zâknâ sâi sumbemân gâbâ kârâp gem gâi a ikme. Kulem zo sot sen mârât nâmbutñâ tuugi igâwe. ¹⁴ Kulem yatâ zo zuu nâi zâkkât mâtenjan tuugi a zij eknâ umzinj gulip oi zuu mârûm use op sogeip, zâkkât lopio sobibigât dâzânjoip. ¹⁵ Lopio zo sobim pane kiri zuunjâ lopio waatjanji zaat den sâip. Zâk yatâ upapkât Anutuñâ nângânjanjip. Lopio zâk sâi a zij mân sâm âlip kwâknjanjâwe, zen zângone muwe.

¹⁶ Oi a zâizâinj giginjâ, sikumzinjoot sot sikumzinj bunjâ, a kutâ sot kore mâman a, zo aksik sâi bitzinj bongen mo mâtezinjan undip tuuwe. ¹⁷ Oi zuugât undip sâkzinjan tuuwe, zo zâkkât kutjanjât tengâ. Oi undip mân mem ândiwe, zen kut nâi nâi sângân mimbegât pâke parâwe. ¹⁸ A nângânânjâzinjootñâ zuu zirat tenjâ sot topzinj sâlâpkum nângâbi. Tenjâ zo agât kutjanjât tengâ. Tenjâ zo 666.

14

Râma sot kâmut gakârâpnâ Sion bâknjan kirâwe.

¹ Nâ eksandâ Râmanjâ Sion bâknjan kiri egâwan. Oi zâk sot 144 tausen, a yatâ zorân kirâwe. Oi mâtezinjan ziknâ sot Ibânjanjât kot zeip, a yatâ zorân kirâwe. ² Oi sumbemân gâbâ kwamit patâ nângâwan, zo too sâmbon patâ kwamitñâ yatâ sot sumbem kwamitsâmap yatâ. Oi kwamit zo nânga kâmam wâlôn kwamit yatâ oip. ³ Zen sumbemân Anutugât tâtatñâ sot zuu âlip kimembut sot a patâ 24, zengât mâtezinjan kep unjknâ nâi mem tarâwe. Kep zo a nâmbutñâ zij mân mime. A 144 tausen zenjak mime. Hânân gâbâ Yesunjâ sângânzinj meip, zenjak kep zo mime. ⁴ A zo, zinj ambân sot bâlinj mân opnâ um salek ândiwe. Râmanjâ diizingi zâk sot tâtat mâme upme. Zen zo hân a zengâren gâbâ kândom Râma sot Anutu, zik sinji upigât Râmanjâ tâbazinj meip. ⁵ Oi lâuzinjan gâbâ sarâ den mân gemap. Zen a târârakjâ.

Sumbem a karâmbut, zengât den muyageip.

⁶ Oi sumbemân sumbem a nâi egâwan. Zâk nii yatâ sumbemân arip. Zâk hân a zengât den sinji âlip zinzinj kâtik, zo mem arip. Hânñâ hânñâ, sâk tobat nâi nâi, den gându topnâ topnâ, zengât mem arip. ⁷ Zâk den yu kambânj sâm itâ sâip, “Zen Anutu hurat kwâknjanjâm sâm âlip kwâknjanjâbi. Zâk hâunjanjât den sâsân narâk mâte uap. Hân sumbem sot saru sot too sinjâ sâi muyageip, zâk sâm mâpâsibi.”

⁸ Yatâ sâm ari kândâtñan sumbem a nâinjâ gam zagâtñâ den itâ sâip, “Babilon kamân marirâp, zinjâ a kâmutñâ kâmutñâ diizingâne bâlinjâzinjanjât um gulip nep âsagem lanj mâman a ambân op ândiwe.”

⁹⁻¹⁰ Oi kândâtñan sumbem a nâinjâ gamñâ den kambânj itâ sâip, “A zij zuu kâtik mo lopio zâkkâren pindijsâm mâtezinjan mo bitzinjan zuugât

undip mimbĭ, zo ko Anutugāt kukņangāt bonņā yāmbātņā zo zengāren āsagibap. Zen Rāma sot sumbem arāpnā zengāt māteziņan kārābān geim kāt kārāpnandā zingesei sāknam patā nāngām zāimambi. ¹¹ Oi kārāpnā a zo yatā zingesei, zorat kābakņā zo zāim zemāmbap. Zorat a zen zuu patā sot lopio māpāsime sot a māteziņan zuugāt undip zeip, zen ārāndāņ sāknam nāngām sirām nĭatik nāngām zāimambi.” ¹² Zorat narāk zoren Anutuņā sinĭi a zen Anutugāt gurumin den sot Yesugāt den sinĭi zo mem kātigem āndibigāt sāip.

Kembugāt kāmurān āndim muwe, zengāt den.

¹³ Sumbemān gābā den nĭai itā nāngāwan, “Gā den itā kulemgū, ‘Narāk ziren topkwap Kembu sot pālātāņ op āndine zāngone mumbi, zengāt nāngā sātāreņoot upap.’ Kaapumņā itā sap, ‘Perākņak, zengāt nāngā sātāreņoot upap. Zen nep patāziņā tuum nanĭgāmņā tap nāngābi. Oi orot māmeziņangāt bonņā āinetā muyageziņgābap.’”

Hānān Kembugāt a gāsāzāngobap, zorat dāp muyageip.

¹⁴ Oi nā eksa zari unumunum kākāu muyagei egāwan. Oi unumunum kwākņan nĭai tāip, tobatņā a yatā. Kākņan a kutā pindok nĭai tāip, zo goide kātņā tuutuunā. Bikņan sāu sātņoot mem tāip. ¹⁵ Oi tirik namin gābā sumbem a nĭaiņā gemņā unumunum kwākņan tāip, zo itā sām dukuip, “Gā sāugandā kālamān bonņā mānāngāt me. Bonņā mimiņangāt narāk māte uap. A minduziņgām kāsāpzāngozāngonĭ narāk māte uap. Kāsāpzāngone hāuņā mimbĭgāt narāk māte uap.” ¹⁶ Yatā sāi unumunum kwākņan tāipņā sāuņā mem hānān bonņā zo mānāngārip.

Bāliņ māme ziņā hāuņā mimbĭ, zorat dāp muyageip.

¹⁷ Oi sumbem a nĭaiņā tirik namin gābā gem gāip. Zāk yatik sāu sāt kātikņā mem āndeip. ¹⁸ Gāi sumbem a nĭaiņā Kembugāt sinĭi kut nĭai nĭai pāpanņā zobā gāip. Sumbem a zo, zāk Kembugāt sinĭi nalem uunā kārāp zorat galem op āndeip. Oi zāk bukuņā sāu sāt kātik mem āndeip, zo den sumbuņā itā dukuip, “Sāugā zorāņ hānān bonņā mānāngāt nanĭgā. Hānān waiņ bonņā mārūm bāsĭgiap.” (Den sumbuņā zi Anutuņā bāliņ māme a hāuņangāt tāmbetzāngobapkāt sāip.) ¹⁹ Sāi sumbem a bukuņandā sāu mem kin hānān waiņ keetņā mānāngātņā mem Anutu um kukņangāt ombonĭ patin pāi giarip. ²⁰ Oi kamān ākņan ombonĭ patin pāi giari lāņ kwāndāline ĭilām gem zeip. ĭilām gem zeĭ denĭān patāņā op binbinņā zo hānān gābā bāu biosi sāngāņan yatā. Oi denĭān kāreņangāt tenĭāņā ko 300 kilometa zo yatā zeip.

15

Kembugāt kore a ziņā kep miwe.

¹ Oi sumbemān sen mārāt nĭai egāwan. Sumbem a nāmburān zagāt, zen kut nĭai nĭai sātņoot kāmūt nāmburān zagāt mem kirāwe. Kut nĭai nĭai zo āsagem nanĭi Anutuņā kukņangāt op dum mān tāmbetzāngobap.

² Oi saru nĭai egāwan. Wikin yatā sot kārāp bālam māpotņā zeĭ egāwan. Oi a zuu kātik sot lopio kāsa otzikām kātigem walāzingāwe sot a māteziņan zuugāt undip zengāren mān zeip, a zo, zen Anutugāren gābā kāmam wāloņ mem saru sātņan kine ziņĭirāwan. ³ A zen Anutugāt kore a Mose zākkāt kep sot Rāma zākkāt kep itā sām mem āndiwe,

“O Kembu Anutu, imbanā mariņā, orot māmegā zorat nāngindā imbanā opmap. Hānņā hānņā zengāt a kutā, kut ņai ņai opmat, zo tārarak. ⁴ Kembu, gā ņaiņā hurat māt kwatgibap? Zo yatā māt taap. ņaiņā kutkā māt sām ālip kwāpap? Zo yatā māt taap. Gā kākōk hālāluyāk, zorat a kāmūtņā kāmūtņā zen gāgāren ga māpāsegibi. Gā hāuņāņgāt nep tuuna top muyagiap.”

Sumbem a nāmburān zagāt hākopziņoot kirāwe.

⁵ Oi eksandā sumbemān tirik namin umņā ņai hālālu sāsār, zorat mātāp pāroņsām kirip. ⁶ Mātāp pāroņsāi sumbem a nāmburān zagāt, zen kut ņai ņai sātņoot kāmūt nāmburān zagāt mem kirāwe. Zen namin gābā gem gawe. Zen hāmbāziņ kākūkū mem āndiwe. Oi dimāziņan māpaņ goide kātņā tuutuunā zo zeip. ⁷ Oi zuu ālipņā kimembut kirāwe, zengāren gābā ņaiņā sumbem a nāmburān zagāt zo hākop nāmburān zagāt ziņgip. Hākop zo goide kātņā tuutuun. Hākop umņan Anutu āndiāndi mariņāņgāt kukņāņgāt bonņā piksām zeip. ⁸ Oi namā kāligen Anutugāt āsakņā sot imbaņāņgāt kaapumņā zo piksām zeip. Oi sumbem a nāmburān zagāt zen kut ņai ņai sātņoot kāmūt nāmburān zagāt māt muyagiwegāt tirik namin zāizāiņāņgāt mātāp pāke kwāip.

16

Sumbem a ziņā hākobān gābā kut ņai ņai hānān lokine geip.

¹ Namā kāligen gābā den kātik gāi nāngāwan. Zo sumbem a nāmburān zagāt zo itā dāzāņgoip, “Zen āi hākop nāmburān zagāt zoren gābā kut ņai ņai sātziņoot zo lokine Anutugāt kukņāņgāt bonņā hānān gibap.”

² Sāi sumbem a kākōk zākņā āim hākopņan gābā kut ņai lokei hānān giari zuu kātikņāņgāt undip māteziņan mem āndiwe sot a lopiogāren pindiņsāwe, zen sākziņan use kātik sot use kārōkņoot muyageziņgip.

³ Oi sumbem a zagātņā āi kut ņai saruyān lokei giarip. Giari saruņā gilām oip. A mumuņāņgāt gilām yatā oi saru zuuņā mom naņgāwe.

⁴ Oi sumbem a karāmbuņā hākobņan gābā kut ņai lokei tooyān sot too sinņan giari gilām oip. ⁵ Oi sumbem a too galem tāip, zākņā itā sāi nāngāwan, “Ga hālālu āndeiņā āndiat. Tosagāt hāuņā, zorat nāngindā tārarak uap. ⁶ Kembugāt siņgi a sot Propete a zāņgom gilāmziņ tāmbetkuwegāt gilāmāk ziņgāna nimbi. Zo dābāk otziņgat.” ⁷ Sāi Kembugāt siņgi kut ņai ņai pāpanņan gābā den itā nāngāwan, “Perākņak. O Kembu Anutu, imbanā mariņā, hāuņā ziņgat, zo dāpziņan uap.”

⁸ Sāi sumbem a kimembuņā zākņā hākopņan gābā kut ņai lokei mirāsiņan arip. Ari mirāsiņā kārāp opņā a doņbep ziņgeseip. ⁹ Oi a zen maanā ziņgeseip. Zen umziņ melāņ Anutu hurat kwākņāņgābigāt Anutuņā kut ņai ņai zo sāi āsageip. Oi zen umziņ māt melāņāwe. Buņā. Zen Anutu sām bāliņ kwākņāņgāwe.

¹⁰ Sumbem a bātāmbuņā zākņā zuugāt tātārān hākopņan gābā kut ņai lokei giari zāk sot a ambān gākārāpņā zengāt hān boņ zo ņātātiksām zeip. Oi a zen sāknam patā nāngām biyakņā nāmbālamziņā hārārāņsāmņā takā zeip. ¹¹ Oi sāknam sot useziņāņgāt opņā Anutu, sumbem mariņā sām bāliņ kwākņāņgāwe. Oi zen umziņ māt melāņ āndi māmāziņ bāliņā zo māt birāwe.

¹² Sumbem a nâmburân kânokņâ hâkopņan gâbâ kut ņâi lokei Euparata too patin giarip. Giari too kârâksâip. Kârâksâi mâtâp âsageip. Mirâsiņ takâtakâņan gâbâ a kutâ sot kâwali arâpziņâ gabigât yatâ muyageip. ¹³ Oi nâņâ eksandâ oâ lâuņan gâbâ sot zuu kâtik lâuņan gâbâ sot propete sarâņâ zengât lâuziņan gâbâ wâke bâliņâ karâmbut, tobatziņ kanj yatâ op gawe. ¹⁴ Zo zen wâke bonņâ. Zen sen mârât top topņâ tuubigât imbaņâ zemziņgap. Oi zen hân dâp a kutâ âi minduziņgâmņâ Anutu, imbaņâ mariņâ, zâkkât narâk patâ zo mâte oi kâsa op gâm kâmbam kumbi.

¹⁵ Oi nâ den ņâi itâ nâņgâwan, “Nâ Yesu, itâ sa nâņgâne. Zen narâknâ mân nâņgâne kek gâbat. Zorat ņâi zâk sâk bârak ândim aņun opapkât sâk pâkeņâ mem pam um gwâlâgwâlâ ândibap. Yatâ upap, zo ko zâkkât nâņga sâtâreņoot upap.”

¹⁶ Oi wâke zen hân dâp a kutâ Yudaia hânân minduziņgâwe. Hân zorat kutņâ Yuda denân Hamagedoņ sâme (Niij denân ko Magedoņ bakņâ).

¹⁷ Oi sumbem a nâmburân zagâtņâ hâkopņan gâbâ kut ņâi lokei sumbem kabâņan geip. Gei tirik namin Anutugât tâtatņan gâbâ den kâtikņâ ņâi itâ sâip, “Mârum âkap.” ¹⁸ Hânpan sot kanjundunduj sot sumbem kwamit patâ muyageip. Wâriņ patâ ņâi meip. Wâriņ yatâ zo mârumņan mân meip. ¹⁹ Oi kamân patâ zo âbâņgoi karâmbut oip. Oi hânņâ hânņâ a zengât kamân patâ gililâksâip. Babiloņ kamân patâ zo yatik Anutu kukņagât op tâmbetkoip. ²⁰ Oi saruyân tâunanân zo aksik âbâņgum saruyân geiwe. Oi hânân bakņâ zen âbâņgum nanņgâwe. ²¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem tipņâ patâ patâ map yatâ ubâ gem ga sâratzâņgoip. Zâņgoi Anutu sâm bâliņ kwâkņagâwe. Sumbem tipņâ zo gem tâmbetzâņgoip, zorat op sâm bâliņ kwâkņagâwe.

17

Ambân ņâi zuu kuriņ kwâkņan tâip.

¹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkop mem ândiwe, zengâren gâbâ ņâiņâ ga itâ dâtnogip, “Gâ gâna mâtâp ambân patâ too doņbep nanņâmņan ândimap, zo tirâpgobat. Tirâpgomņâ hâuņâ mimiņagât den dâgobat. ² Hân a kutâ ziņ ambân zo zâkkâren gam zâk sot laņ mâman upme. Oi hânņâ hânņâ a zen zâk sot bâliņ op um gulip upme.”

³ Yatâ dâtnom diinigi Kaapumņâ tirâpnogi itâ egâwan. Mirâ kamân kâtikņan ambân ņâi zuu kuriņâ kwâkņan tâip. Zuu zorat sâkņan kot bâliņâ top top zeip. Oi zuu zo kâukņâ nâmburân zagât. Gooņâ bâzagât. ⁴ Oi ambân zo hâmbâņâ kâmbum sot kuriņâ mem ândeip. Oi neulēņâ sâņgân zâizâiņ zo sâkņan dâp op zeip. Oi bikņan hâkop goide kâtnâ tuutuuj tâip. Oi hâkop zorat umņan kut ņâi ņâi sumun kârok piksâm zeip. ⁵ Ambân zorat mâteņan den sumbuņâ itâ zeip, “Laņ mâme ambân zengât patâziņâ sot hân kwâkņan bâliņ top top zorat mamņâ. Babiloņ kamân patâ, nâ.” Den yatâ zo mâteņan zeip. ⁶ Oi ambân zo Anutugât sinġi a sot Yesugât sinġi den mem ândine zâņgowe, zengât gilâm nemņâ um gulip oi egâwan. Zo ekņâ nâ imbaņânâ buņ oip.

Zuu kâukņâ nâmburân zagât, zorat den.

⁷ Yatâ ua sumbem aņâ itâ mâsikâniġip, “Gâ wangât nâņgâna imbaņâ uap? Nâ ambâņgât topņâ sot zuu kâukņâ nâmburân zagât sot gooņâ bâzagât, zorat topņâ dâgoga nâņgâ. ⁸ Zuu kâtikņâ eġin, zo mârūm ândeipņâ narâk ziren mân ândiap. Oi zâk bet simân gâbâ kopgam tâmbet agoagoņ kâtikņan

geibap. Zuu zo m̄arum āndeip. Oi narāk ziren m̄an āndiap. Oi bet gābapkāt a hānān āndie, zen ekŅā sām ālip kwākŅaŅgābi. Zen kutziŅā hān muyageibān gābā āndiāndigāt ekabān m̄an kulemgune zeip, a zo, ziŅā yatā upi.

⁹ Zi a nāŅgānāŅgāŅootŅā den zi nāŅgām kwātātībap. Zuu kākukŅā nāmburān zagāt, zo bakŅā nāmburān zagāt. BakŅā zoren laŅ māman ambān zo tātāt mame opmap. ¹⁰ Oi zuu kākukŅā nāmburān zagāt, zoren zen a kutā nāmburān zagāt. A kutā bātāmbut, zen buŅ urāwe. Ņāi āndiap. Oi Ņāi gātām muyagibap. ZākŅā muyagemŅā narāk pārŅkānok āndibap. ¹¹ Zuu m̄arum āndeip, oi narāk ziren m̄an āndiap, zāk a kutā nāmburān zagāt zengāren tārokwāi nāmburān karāmbut upi. Oi tāmbet agoagoŅan geibap.”

GooŅā bāzagāt, zorat den.

¹² “GooŅā bāzagāt egin, zo a kutā bāzagāt. Narāk ziren m̄an op āndie. Gātām āsagibi. A kutā nepziŅā topkwapŅā narāk pārŅkānok zuu sot a kutā op āndibi. ¹³ A zen umziŅ kānoġāk zeī zuogāt kore op kāwaliziŅ bikŅan pam āndibi. ¹⁴ Oi Rāma sot kāmbam kumbi. Oi Rāma zāk kātigem zāŅgom kābakŅeziŅgābap. Wangāt, Rāma zāk a kutā sot a zāizāiŅ aksik patā walāziŅgām Kembu patā op kinzap, zorat. Oi a kāmūt zāk sot tātāt mame upme, zen gāsum sālāpziŅgoip. Oi zen zāk sot pālātāŅ op kātigem āndie.”

Ambāngāt den.

¹⁵ Sumbem aŅā den yatā sāmŅā tārokwap dātŅogip, “LaŅ māman ambān too doŅbep naŅgāmŅan āndei eksat. Too zorāŅ a hānŅā hānŅā sot a sāk tobat Ņāi Ņāi sot den gāndu Ņāi Ņāi. ¹⁶ Oi a kutā bāzagāt zen sot zuu ārāndāŅ laŅ māman ambān zo kāsā okŅaŅgām hāmbā gakāŅā bekiŅan mem naŅgāne sāk bārak tāi sunumŅā nemŅā siŅitŅā kārābān une simbap. ¹⁷ Oi zo yen m̄an upi. AnutūŅā umziŅan den zo pāi diŅā lum um kānok oi zuu kore okŅaŅgām kāwaliziŅ bikŅan pam āndine Anutūgāt den bon upap. ¹⁸ Oi ambān eksat, zo kamān patā. Zāk hān dāp a kutā otziŅgi kore okŅaŅgābigāt imbaŅā zemŅaŅgap.”

18

BabiloŅ kamān giligālaksābap, zorat den.

¹ Oi sumbemān gābā sumbem a Ņāi gāi egāwan. Zāk kāwaliŅā imbaŅā zemŅaŅgap. Hānān gem gāi āsakŅandā doŅbep āsagem zeip. ² Zāk den kātikiŅā den sām sāip,

“BabiloŅ kamān patā giligālaksap. Wāke zengāt kamān uap. Wāke bāliŅā zoren āi tātāt mame upi. ³ Zoren nii bāliŅā top top, zengāt kamān uap. Kamān mairāp ziŅā hān dāp a zen waiŅ too ziŅgāne nem um gulip op ārāndāŅ laŅ māman urāwe. Oi hāngāt a kutā zen kamān zoren gam bāliŅā nep tuum āndiwe. Oi hān dāp aŅgāgwaŅgā a zen kamān zorat sikumgāt aŅgāgwaŅgā op sikumziŅoot urāwe. Zorat opŅā giligālaksap.”

Kamān patā Anutūgāt sātŅāt giligālaksābap.

⁴ Sumbemān gābā Kembangāt den kātikiŅā itā āsagei nāŅgāwan, “Arāpnā, zen kamān zo birām āinek. Zen zoren āndim bāliŅāziŅ betziŅan mimbegāt. Oi kut Ņāi sātŅoot zengāren zāibapkāt. ⁵ Kamān zorāŅā bāliŅā kwākŅan kwākŅan zem zari sumbem weegap. Oi zi AnutūŅā tosaŅaŅgāt sap. ⁶ Kamān mairāp ziŅ bāliŅ otziŅgāwe, yatik

otziņgābi. Oi hāuņā zo walām otziņgābi. Ziņā too kâtik ziņgāne niwe. Zeņgoot too kâtik kâtikņā ņai ziņgāne nimbi. ⁷ Zen zâizâiņ op sii nalem kep kāmam tuum āndiwe, zorat dāp yatik sāknam sot umbâlā muyageziņgābi. Ziņā umziņā itā sâme, “Ņaiņā mân walāiņgābap. Um ālebān āndim zâinat.” ⁸ Yatā sâmegât sirām zorenāk kut ņai ņai sâtņoot zeņgāren muyagibap. Mâsek sot isem umbâlā sot pu. Oi kârâpņā kut ņai ņai sem kamân zo ârândâņ simbap. Oi Kembu Anutu, zāk imbaņā mariņandâ tosaziņā mākābap.

Kamân zo sei a ziņ ekņā umbâlā upi.

⁹ Oi hāngât a kutā, zen kamân zorat mairâp zen sot laņ ândiāndiņ op sot bāliņā sot sii nalem kep kāmam op āndiwe. Zen kamân zorat kârâp kâbakņā zari ekņā umziņ bālibap. Umbâlā op isebi. ¹⁰ Zen kamân zorat hāuņāņgât keņgât op kârebāk kin itā sâbi, “Yei, yei, kamân patā, Babiloņ kamân kâtikņā, gâ hāuņā kegāk muyagegigap.”

¹¹ Aņgâgwanğā a kamānņā kamānņā, zen sikumziņ ņaiņā sâņgân mimbap sām isem umbâlā upi. ¹² Sikum âlip top top itā aņgâgwanğā urāwe. Goide kât, kât, kwâlak sâņgân patā, sâņgum neuleņoot kuriņā sot kâmbum, nak, bâu patā Elepaņgât gooņā. Oi kut ņai ņai nakņā tuume sot kâtņā tuume. ¹³ Nalem wârāņņoot topņā sot too hitomņoot topņā topņā, waiņ too, kelāk, nalem top topņā sot rāma, makau, biosi, a lalaņ sot kore a ambân. Kut ņai ņai zo sâņgân zâizâiņ yatā aņgâgwanğā urāwe. Aņgâgwanğā a ziņā kamân zorat mariņâpņā zeņgât itā sâbi, ¹⁴ “Bonņā muyagināt sām ândime, zo buņ op naņgap, Oi sândokņā zo buņ oip. Oi neule mot zo gulipkoip. Dum mân muyageziņgābap.”

¹⁵ A kut ņai ņai aņgâgwanğā op kât sikumziņoot urāwe, zen kamân zorat hāuņāņgât keņgât op kârebân kin isem umbâlā op itā sâbi, ¹⁶ “Yei, yei, kamân patā, gâ pet hāmbâ neuleņoot mem ândein. Oi neule top topņā sâņgân zâizâiņ zo kegāk buņ uap. Kut ņai ņai zo kek tâmbetkum naņgap.”

¹⁷⁻¹⁸ Oi wanğā mariņā sot wanğā galem a sot wanğā nep a zen kamân zoren sikum lam âim game, zen kamân kârâpkât kâbakņā zari ekņā kârebân tapņā isem umbâlā opņā sâbi, “Kamân patā itā zo mân taap.” ¹⁹ Zen umbâlā opņā suundum âlat amit âgirâp op itā sâbi, “Yei, yei, kamân patā, gâgât op wanğā mariņā zen kât sikumziņoot urāwe. Kamân zi sâp kânok tâmbetkuap.”

Kamân patā zo hiriņsâm balo op zimbapkât sâsâņ.

²⁰ “Sumbemân ândie, zen sâtāre upi. Anutuğât siņgi a sot Aposolo sot Propete, zen sâtāre upi. Kamân patā zorat mairâpņā ziņā bāliņ otziņgāwe, tosa zorat hāuņā Anutuņā ziņgap. Zorat sâtāre upi.”

²¹ Den yatā muyagei sumbem a imbaņāņoot ņaiņā kât patā ņai mem zaatņā lum pāi saruyān giari ko itā sâip, “Babiloņ kamân patā zo yatik kâbakņibap. Oi buņ op kwâtâtibap. ²² Kep kāmam sot uluwet mo lâmun zorat kwamit zoren mân âsagibap. Oi bet kulem a zen zoren mân tuubi. Nepkât kwamit mân âsagibap. ²³ Oi kârâp âsakņandâ zoren mân âsagibap. Oi a ambân mianğânām kwamit mân âsagibap. Aņgâgwanğā a zoren ândiwe, zen hân toren toren zeņgât walāziņgâm zâizâiņ op ândiwe. Kamân zorat kware suņā zorāņ hân dâp a umziņ gulipkoip. ²⁴ Propete a sot

Anutugât sinġi a hân dâp zângowe, zengât gilâm zorat tosa kamân zo zâkkâren zeipkât yatâ okŋanġip.”

19

Sumbemân sâtâre utne Yohaneġâ nângip.

¹ Oi sumbemân a kâmut patâ zen sâtâre utne kwamit nângâwan. Zen sâm âlip kwap itâ sâwe, “Oe, kubikkubik sot neule âsakġâ sot imbanġa zo Anutuniġ, zâkkâren ziap. ² Zâkġâ kamân zorat tosa hâuŋanġât nep tuugi bonġâ sot dâp opmap. Laġ mâman ambân zâkkât kamân mâirâp, ziġ hân dâp a zen sot laġ ândinetâ ko tâmbetzângoip. Zengât tosaziŋanġât hâuŋâ ziŋgip. Oi Anutugât kore arâp zângone muwe, zorat tosa zo mâkâm ziŋgip.”

³ Yatâ sâmjâ dum sâwe, “Oe, kamân patâ zorat kâbakġâ zâim zemâmbap.”

⁴ Oi a patâ 24 sot zuu âlipġâ kimembut zen neule tâtatŋan tâip, Anutu, zâkkât kiġ topŋan gei tap sâm mâpâsem itâ sâwe, “Oe, zo perâkŋak. Anutu sâm mâpâsinâ.” ⁵ Oi tâtatŋan gâbâ den ŋâi itâ muyageip, “Anutugât kore a zâizâin sot gigin, zen Kembu hurat kwapġâ sâm âlip kwâkŋanġâneġ.”

Râmagaġ sâtâre.

⁶ Oi sumbemân a ambân donġep patâ sâtâre utne kwamitġâ nângâwan. Zo too sâmbon kwamiragome yatâ sot sumbem kârâmap yatâ. Den itâ sâne nângâwan, “Oe, Kembu Anutuniġâ kembu otŋinġâmap. ⁷ Zorat nen sâtâre op sâm âlip kwâkŋanġânat. Oi Râma ambân mimbam uapkât sâtâre patâ muyagilap. Râmagaġ ambân sinġinġâ, zâk târâkbârâk uap. ⁸ Zâk sâŋgum kâukâu mem ândibapkât nângânġip.” (Sâŋgum kâu zirânâ Anutugât sinġi a zengât orot mâmeziġâ târârak.)

⁹ Oi sumbem anġ den ŋâi itâ dâtnogip, “Kembunġâ itâ sap, ‘Gâ itâ kulemgu. Râmagaġ sâtâre op sii nalem nimbigât zop sâip, zengât nânga sâtâreŋoot uap.’” Yatâ sâmjâ sâip, “Den dâgogan, zo Anutugât den bonġâ.” ¹⁰ Yatâ dâtnogi nâ kiġ topŋan gei mâpâsibam ua kwâkânim itâ sâip, “Yatâ mân ot. Nâ kore a bukugâ. Bukurâpkâ Yesugât den mem ândime, zengât bukuyâk. Gâ Anutuyâk mâpâsiban. Yesugât topġâ sâm muyamuyage, zo Kaapungât nep.”

Yohaneġâ Yesu sot arâpġâ ziŋgirip.

¹¹ Oi nâ eksandâ sumbem pâronġsâi biosi kâukâu ŋâi tâi egâwan. Oi kwâkŋan tâip, zâkkât kutġâ sâi bon opmap sot sâi âsagemap. Zâk tosa hâuŋanġât nep tuugi târârak opmap. Bâliġ mâme a zen kâmbamġâ zângomap. ¹² Sinġâ toren toren tobatġâ kârâp bâlam yatâ. Kâukŋan a kutâ pindok donġep taap. Oi sâkŋan kutġâ kulemgoi ziap, zo zikŋik sâlâpkum nângâmap. ¹³ Oi hâmbâ kârep zo gilâm sanġonsanġonġâ mem ândiap. Oi kutġâ sâme, zo Anutugât sât. ¹⁴ Oi eksandâ ari sumbemân gâbâ sumbem kâwali a kâmutġâ kâmutġâ zen biosi kâu kwâkŋan tap moliwe. Hâmbâziġ kâu timan âlipġâ yatâ. ¹⁵ Oi zâkkât lâuŋan gâbâ sâu sâtŋoot kopġâmap, zorânġ a zângom kâbakŋezinġâmap. Oi tân kâtikġâ mem ândim a kâmutġâ kâmutġâ, zengât a kutâ op galem otziŋġâmap. Oi waiġ bonġâ ombonġan pam kwândâline toonġâ geimap, zâk yatik kâsarâpġâ zângomap. Anutu, imbanġâ mariġâ, zâkkât kukŋanġât op yatâ otziŋġâmap. ¹⁶ Hâmbânġan sot soonġan kârân kulem itâ ziap, “A kutâ sot a zâizâin zengât Kembu patâ.”

Yesu zâk sâuŋandâ kâsarâp zângobap.

¹⁷ Oi eksandā sumbem a n̄ai maayân kiri egâwan. Zâk zoren kin nii sumbemân âim gawe, zen aksik den kâtik sâm dâzân̄goip, “Ganek. Anutuñâ sâi nalem patâ muyagibâmapkât ga mindunek. ¹⁸ A topñâ topñâ zengât sunumziñ nimbi. A kutâ sot a sâtn̄â kâwaliziñoot, a patâ sot kore mâman a, a zâizâiñ sot gigin ârândân̄ mune sunumziñ nimbi. Oi biosiziñ yatâ munetâ sunumziñ nimbi.”

¹⁹ Oi zuu kâtik sot hângât a kutâ sot kâwali a gakârâpziñ mindune ziñgirâwan. Zen Biosi kâu kwâkñan tâmap sot a gakârâpñâ kâsa otziñgân̄am gawe. ²⁰ Oi zuu kâtikñâ sot propete sarân̄â zet kâmbamân loreitâ gâsuzikâwe. (Mârum propete a sarân̄â zuu kâtikñan̄gât mâten̄an sen mârât top top tuum a zuugât undip mâteziñan zeip sot a lopiogâren pindiñsâwe, zen um gulip kwatziñgip.) Oi zet gâsuzikâm kârâp sem zemap, zoren zâpane geiwet. ²¹ Oi nâmbutñâ ko biosi kâukâu kwâkñan tâip, zo lâun̄an gâbâ sâun̄â gam zân̄gom nan̄gip. Oi nii ziñâ gamñâ sunumziñ nemñâ âkon urâwe.

20

Satañ tâk namin pambi.

¹ Oi sumbemân gâbâ sumbem a n̄ain̄â gem gâi egâwan. Oi zâk simgât mâtâp doon̄gudoon̄gun̄â sot tâk kâtikñâ patâ mem gem gâip. ² Oi zâk oâ, mulum sângiñâ, wâke zengât patâziñâ, Satañ, zâk gâsumñâ saamñâ kendon 1 tausen tâgân zimbapkât Anutuñâ sâm pindip. ³ Sâm pindâm simân kâbakñei giarip. Giari mâtâp kâtikñâ doon̄gumñâ mâtâp sâbân̄â mâtâp tuum doon̄goip. Oi an̄â an̄â dum um gulip mân kwatziñgâm yenâk zem zei kendon 1 tausen âkâbapkât sâm pindip. Âki olañne gam narâk pân̄kânok ândibap.

A kândom zaatpi, zengât den.

⁴ Oi zorenâk neule tâtatñâ tap ari egâwan. Eksandâ a gamñâ tâtatñâ kwâkñan tarâwe. Zen a tosaziñan̄gât den sâm kwâkâbigât sâm ziñgip. Oi a nâmbutñâ mârum Yesugât opñâ sot Anutugât den mem ândiwe, zorat opñâ gânduziñ mânângârâwe, zengât um dâpziñ egâwan. A zo, zen zuu kâtik sot zâkkât lopio mân mâpâsiwe. Oi zâkkât undip mâteziñan sot bitziñan mân mem ândiwe. Zengât um dâpziñ ziñgirâwan. Oi a zen sâkziñ gwâlâ utne ziñgirâwan. Oi zen Kristo sot a ambân kembu otziñgâm ândine kendon 1 tausen âkâbap. ⁵ Mumun̄â nâmbutñâ, zen ko mân zaatñâ kendon patâ 1 tausen âkâbapkât mambât zimbi. Zaatne ziñgirâwan, zo zaatzaat kândom. ⁶ Zaatzaat kândom, zoren zaatpi, zengât nân̄ga sâtâren̄oot upap. A zo târârâk ândie. A yatâ zo mumun̄â zagâtñâ mân tâmbetzân̄gobap. Zen Anutu sot Kristo kore otzikâm ândibi. Oi zâk sot a kutâ nep tuum ândine kendon patâ 1 tausen âkâbap.

Sataññâ tâk namin gâbâ gam a um gulip kwatziñgâbap.

⁷ Oi kendon patâ 1 tausen âki Satañ tâk olañne tâk namin gâbâ kopgâbap. ⁸ Kopgamñâ a kâmutñâ kâmutñâ hân dâpñâ um gulip kwatziñgâbam âibap. Oi a kâmutñâ Gogo sot Magogo zo minduziñgâm um gulip kwatziñgi kâmbam kumbigât gabi. Zen a ambân don̄bep, mân sâlâp zân̄gozân̄gon̄ yatâ. Ten̄gâziñ saru sak yatâ. ⁹ Zen gamñâ hân gândun̄ lân̄ pitâm zem sipzân̄gowe. Anutugât a ambân kâmut sot kamân umñandâ gâsumap, Yerusalem, zo haamgubi. Yatâ utne sumbemân gâbâ kârâp gei ziñgesibap. ¹⁰ Oi um

gulip kwatziŋgâm ândeip, Sataŋ, zâk kârâp patâ semap, zoren pane geibap. Zoren zuu sot propete sarâŋâ zet mârûm kâbakŋezikâne gei ândiwet. Zoren ârândânŋ nâtik sirâm sâknam patâ nâŋgâm ândim zâimambi.

Tosagât hâuŋâ mimbî.

¹¹ Oi nâ neule tâtatŋâ patâ, kâukâu egâwan. Oi kwâkŋan tâi egâwan, zobâ hân sot sumbem zet âi buŋ urâwet. ¹² Oi a muwe, a zâizâin sot gigin, zen aksik tâtatŋâ zorat topŋan kine ziŋgirâwan. Kine ekapŋâ ekapŋâ mem mâbâlakŋiwe. Oi ekap ŋâi mâbâlakŋiwe, zo ândiândi kâtikkât sinji a zengât ekap. Oi a muwe, zen ândi mâmanziŋangât den ekabân mârûm kulemguwe, zo ekŋâ zengât den sâm kwâkâwe. ¹³ Oi saruyân a mumuŋâ ziwe, zo Anutuŋâ sâi aksik zaat gawe. Oi a mumuŋâ zen mumuŋâ kamânân ândiwe, zen aksik zaat gawe. Oi mumuŋâ zen ândiândiziŋangât topŋâ sâmŋâ hâuŋâ melân ziŋgip. ¹⁴ Oi mumuŋâ sot mumuŋ kamân zo lum kârâbân pane giarip. Kârâbân geigein, zo mumuŋâ zagâtŋâ uap. ¹⁵ A ambân zen kutziŋâ ândiândi kâtikkât sinji a zengât ekabân kârûm mân muyagemŋâ kârâbân zâmbane geiwe.

21

Hân sot sumbem uŋakŋâ muyagibabot.

¹ Oi nâ hân sot sumbem uŋakŋâ zikirâwan. Sumbem sot hân sâŋgjinâ, zet buŋ urâwet. Oi saru zâk yatik buŋ oip. ² Oi tirik kamân, Yerusalem uŋakŋâ, zo sumbemân Anutugâren gâbâ gem gâi egâwan. Ambân ŋâi ayân pânam neule okŋangâme, yatâ oi egâwan. ³ Oi neule tâtatŋan gâbâ den kâtikŋâ ŋâi nâŋgâwan, “Ek. Anutuŋâ a zen sot ândibap. Zâkŋâ a ambân osetziŋan tâtat mâme oi zen a ambân gakârâpŋâ op ândibi. ⁴ Anutu zikjik zen sot ândim sinziŋ toonŋa sanjori zagâtŋâ mân isebe. Narâk zoren mumuŋâ mo âgîrâp, sâknam, umbâlâ, zo mân âsagibap. Kut ŋâi ŋâi sâŋgjinâzo buŋ op nanjgâbap.”

⁵ Oi tâtatŋan tâip, Kembu, zâkŋâ itâ dâtnogip, “Nâŋgâ. Nâ sa kut ŋâi ŋâi uŋakŋâ muyagiap.” Yatâ sâmŋâ sâip, “Gâ kulemgu, ‘Den zi, den bonjâ.’”

⁶ Oi itâ dâtnogip, “Hânân tuutuun, zo mârûm âkap. Nâ kândom sot bet. Nâ kut ŋâi ŋâi top kwâkwat sot tuum nanjgânangân. Nâi zâk toogât nâŋgi nâ ândiândi too sinŋan gâbâ too aam pinda nimbap. Too zo sâŋgân buŋ.

⁷ Nâi zâk Sataŋ sot agom kâtigem walâbap, zâk too zo nimbap. Oi nâŋâ zâkkât Anutuŋâ ândia zâkŋâ nagât nannâ op ândibap. ⁸ Ka kenjgât upme sot Kembugât den mem birâbirâŋ, kâmbam ku, laŋ mâman a ambân, kware suŋâ a, lopio hurat kwâkŋangâme, sot den sarâ sâme, a zo, zen sim kârâbân ândim zâimambi. Sim kârâbân geigein, zorâŋâ mumuŋâ zagâtŋâ.”

Yerusalem kamân uŋakŋâ sumbemân gâbâ gibap.

⁹ Oi sumbem a nâmburân zagât hâkopziŋan kut ŋâi ŋâi sâtŋoot piksâi mem kirâwe, zengâren gâbâ nâinŋâ nâgâren gam itâ sâm dâtnogip, “Gâna Râmâgât ambân sinji tirâpgobâ.” ¹⁰ Oi Kaapumŋâ diinim um bâbâlâŋ kwatnigi Sumbem anjâ diinim bak kêrep ŋâi tâip, zoren zâim tirik kamân Yerusalem, sumbemân Anutugâren gâbâ geip, zo tirâpnogi egâwan. ¹¹ Anutugât neule âsakŋandâ kamân zo kâpim zeip. Kamân zo kât neule âsakŋâ âlipŋâ zo yatâ zorâŋâ tâip. ¹² Kamân zo poŋ patâ saane haamgu kirip. Poŋ zo mâtâp kubigâwe, zo kiin zagât. Oi hâŋgi kiin zagât. Oi mâtâp zorat kwâkŋan sumbem a kiin zagât tarâwe. Oi hâŋgiyân Isirae a kâmut kâmutŋâ kiin

zagât, zengât kutziņ zeip. ¹³ Oi mirâsiņ takâtakâņan mâtâp karâmbut zeip. Oi mirâsiņ geigeiņan mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen mâtâp karâmbut zeip. Oi torengen mâtâp karâmbut zeip. ¹⁴ Oi poņ topņan kât tandâ kiin zagât kin arip. Oi tandâ kiin zagât zoren Râmagât Aposolo kiin zagât zengât kutziņâ zeip.

Yerusalem kamân uņakņajgât tobatņâ.

¹⁵ Sumbem a den dâtnogip, zâkņâ tân ñai goide kâtņâ tuutuņâ mem kirip. Tân zorâņ kamângât poņ sot mâtâpņâ zorat dâp mem kirip. ¹⁶ Kamân zo muruk toren toren kimembut. Parâņâ sot binbinņâ sot kârepņâ, zo dâbâk. Sumbem aņâ tân mem kamân haangum âim dâpkwâip. Tengâņâ 2 tausen 4 handeret kilometra oip. Parâņâ binbinņâ sot kârepņâ, zo dâbâk oip. ¹⁷ Tân mem ândeip, zorâņ poņân pâi 66 kilometra oip. Aņâ dâp tuumen yatik sumbem aņâ mem ândim kamân zo dâpkwâip.

¹⁸ Poņ zo kât kâukâu neuleņoot, zorâņ tuuwe. Oi kamân zo goide kâtņâ tuutuņ. Kât tobatņâ belo yatâ oip. ¹⁹ Poņ tandâ kât sângân zâizâiņâ kulem ñai ñai tuutuņ. Tandâ kânok, zo kât kâu tobat belo yatâ zorâņ tuutuņ. Kât zorat kutņâ Yaspa. Tandâ zagât, zo kât gwâlâgwâlâ, zorâņ tuutuņ. Kât zorat kutņâ Sapaia. Kât tandâ karâmbuņ, zo kât kâuņâ tuutuņ. Kât zorat kutņâ Agate. Kimembuņ, zâk kât kulemņâ mâpot tuutuņâ. Kât zorat kutņâ Emerali. ²⁰ Kât tandâ bâtnâmbuņ, zo kuriņ sot kâuņâ mâpot tuutuņâ. Kât zorat kutņâ Sadoniki. Tandâ nâmburân kânok, zo kât kuriņandâ tuuwe. Kât zorat kutņâ Konelian. Kât nâmburân zagât, zo gimbanjandâ tuutuņ. Kât zorat kutņâ Krisolait. Oi tandâ nâmburân karâmbuņ, zo kât kâmbumņâ tuutuņâ. Kât zorat kutņâ Berili. Tandâ nâmburân kimembut, zo kât gimbanjoot mâpot tuutuņ. Kât zorat kutņâ Topasi. Kât bâzagât, zo wâgân sot gimbanjâ mâpot tuutuņâ. Kât zorat kutņâ Krisoparase. Tandâ kiin kânok, zo kât denģop kuriņ yatâ zorâņ tuutuņ. Kât zorat kutņâ Haiasinti. Tandâ kiin zagât, zo kât kuriņ tobat ñai zorâņ tuutuņâ. Kât zorat kutņâ Ametisi. ²¹ Hâņgi mâtâp kiin zagât, zo kauptuņļip patâ ñai zorâņ tuutuņâ. Hâņgi ñai ñaiņâ zo yatik ka yatik tuum âiwe. Kamângât mâtâp, zo goide kât âlipņâ belo yatâ zorâņ tuum âiwe.

²² Kamân zoren tirik namâ ñai mân tâi egâwan. Kambu Anutu, imbanjâ mariņâ, zâkņâ tirik namâziņ uap. Oi Râma zâk ârândâņ. ²³ Oi kamân zoren Râma zâk kârâp âsakņâ uap. Oi Anutugât neule âsakņâ kamân zoren âsagemap. Zorât kârâp âsakņâ mo kâin sot mirâsiņ âsakņâ, zorat mân sâbi. ²⁴ Hân dâp a kâmutņâ kâmutņâ, zen Râmagât âsakņan zoren ândibi. Oi hân a kutâ, zen kut ñai ñai neuleņoot zo kamân zoren mem âibi. ²⁵ Kamân zoren mân ñâtiksâbapkât kamân zorat poņ mâtâp zo mân doņģubi. ²⁶ Hân dâp a kâmutņâ kâmutņâ, zen kut ñai hurat kwapme, hikpârâkņoot, neule âkņalenģoot, zo mem kamân zoren zâibi. ²⁷ Oi kut ñai ñai sumunņâ zo mân mem kamân zoren bagibi. A ambân bâliņâ upme mo a ambân sarâ sâme, zen kamân zo mân bagibi. A ambân mârur ândiândi kâtikkât siņgi sâip, kutziņâ Râmagât ekabân ziap, zo zeņak kamân zo bagibi.

22

Ândiândi too sot ândiândi nak zo, zekât den.

¹ Oi sumbem aņâ ândiândi too tirâpnogi egâwan. Too zo salek, âlipņâ. Zo Anutu sot Râma zekât neule tâtatņâ gobetņan ģâbâ takâm ģemap. ² Takâm

gemnĀ kamān tĀnĀmŋan gemap. Oi too nĀmbut nĀmbut mĀtĀp ziap. Too sĀtŋĀ toren toren zoren āndiāndi nakŋĀ kin ariap. Nak zorat bonŋĀ top topŋĀ kiin zagĀt. BonŋĀ zorĀŋ kĀin dĀp muyagem hululunsĀmap. Oi hĀn dĀp a zen nak iinŋĀ zo mem ālipziŋ upi.

³ Kamān zoren kut ŋĀi ŋĀi bĀliŋĀ mĀn zimbap. Oi Anutu sot RĀma, zekĀt a kutĀ tĀtĀtŋĀ zoren muyagei arĀpŋĀ zen zoren kore okŋaŋgĀm āndibi.
⁴ Oi zĀkkĀt si sĀngĀnŋĀ ek āndibi. Oi mĀteziŋan zĀkkĀt kutŋĀ zo zimbap.
⁵ Kamān zoren mĀn ŋĀtikŀsĀbap. Oi karĀp āsakŋĀ mo maagĀt mĀn sĀbi. Kembu AnutuŋĀ maa yatĀ āsageziŋgĀbap. Oi kamān mĀirĀp zen a kutĀgĀt nep tuum āndim zĀimambi.

Sumbem aŋĀ Yohane den dukui pindiŋsĀm mĀpĀsibam oip.

⁶ Sumbem aŋĀ itĀ sĀm dĀtnogip, “Den zi bonŋĀ, Kembu AnutuŋĀ sĀi KaapumŋĀ Propete a lĀuziŋan den pĀi sĀwe. Oi KembuŋĀ sumbem aŋĀ sĀngonnogi kore a gakĀŋĀ zen kut ŋĀi ŋĀi kek āsagibap, zorĀt diŋĀ nĀngĀbigĀt kut ŋĀi ŋĀi zi tirĀpŋogon. Kembu zĀkŋĀ itĀ sap, ‘NĀ kek gĀbat.’”

⁷ ŋĀi zĀk ekap ziren den sumbuŋĀ kulemgoi ziap, zo mulunĀk mem āndei zĀkkĀt nĀnga sĀtĀreŋoot upap.

⁸ Oi Yohane, nĀ kut ŋĀi ŋĀi zo ek nĀngĀmŋĀ sumbem aŋĀ kut ŋĀi ŋĀi zo tirĀpnogip, zĀkkĀt kiŋ topŋan ge pindiŋsĀm mĀpĀsibam orĀwan. ⁹ YatĀ ua ko kwĀkĀnim sĀip, “YatĀ mĀn upan. NĀ kore a bukugĀ. Propete a sot bukurĀpkĀ zengĀt buku. Oi den ekap ziren ziap, zo mulunĀk mem āndibi, zengĀt buku. GĀ AnutuyĀk mĀpĀse.” ¹⁰ YatĀ sĀmŋĀ itĀ dĀtnogip, “Ekap zirat den sumbuŋĀ zo mĀn dooŋguban. Den zo bon upapkĀt narĀk wĀtĀp uap. ¹¹ Zorat bĀliŋ mĀme a zĀk bĀliŋ upĀ sĀm op āndibap. Oi a sumunŋĀ ŋĀi sumun upĀ sĀm op āndibap. Oi a tĀrĀrak ŋĀi tĀrĀrak āndibĀ sĀm āndibap. Oi um hĀlĀlu āndimĀpŋĀ um hĀlĀluyĀk āndibĀ sĀm āndibap.

¹² “NĀngĀ. Kembu nĀ kek gĀbat. Nep tuume, zorat dĀp sĀngĀn mimbigĀt mem gĀbat. ¹³ NĀ kĀndom sot bet. NĀ topŋĀ sot kwakŋĀ. Top kwĀkwatŋĀ sot tuum kwĀkĀkwĀkĀŋĀ.”

¹⁴ HĀmbĀziŋ sanŋon kubikme, zengĀt nĀnga sĀtĀreŋoot uap. Zen sĀm ziŋgi kamān zoren bagim āndiāndi nak bonŋĀ nimbi. ¹⁵ Kamān ākŋan āndibi, zen ko a wĀu ulin yatĀ, kware suŋĀ a, a ambĀn larj āndiāndiŋ sot lopio hurat kwapme, kĀmbam kume sot sarĀ den mem ākŋĀlem āndime.

YesuŋĀ diiniŋgĀmap.

¹⁶ “Yesu nĀ sumbem anĀ sĀngongua zĀkŋĀ kĀmut gakĀrĀpnĀ den zi sĀm muyagem ziŋgip. NĀ DawidigĀt kiun sot kĀmŋĀ. SĀngelak patĀ āsagei zĀkkĀt haŋsĀbĀ sĀi tĀkap sĀme, zo nĀ.

¹⁷ KaapumŋĀ sot nĀgĀt siŋgi āndime, zen nĀgĀt itĀ sĀme, ‘GĀ gĀban.’ Oi ŋĀi zĀk den zo nĀngĀbapŋĀ yatik sĀbap, ‘GĀ gĀban.’ ŋĀi zĀk toogĀt nĀngĀm ziren gĀbap. ŋĀi zĀk zorat okŋaŋgap oi ko āndiāndigĀt too sĀngĀn buŋ pinda nimbap.”

YohaneŋĀ girem sĀip.

¹⁸ Ekap ziren den kĀnŋan kulemguwan, zo sĀlĀpkum nĀngĀbi, zen girem dĀzĀngobĀ. A ziŋ umziŋangĀt op den ŋĀi tĀrokwapi, a zo AnutuŋĀ kut ŋĀi ŋĀi sĀtŋoot ekap ziren kulemguan, zoren tĀrokwatziŋgĀbap. ¹⁹ Oi a ziŋ den sumbuŋĀ zi sĀm gulipkubi, a zo, zengĀren AnutuŋĀ āndiāndi nakkĀt bonŋĀ sot tirik kamāngĀt siŋgi den zo yatik sĀm gulipkubap.

Den murukŋă.

²⁰ Den zi sâm muyagiwe, zo tânguapŋă itâ sap, “Kembu, nâ kek gâbat.”
“Perâkŋak. Kembu Yesu, gâ gâban.”

²¹ Kembu Yesugât um lumbe zengâren zâi zem zimbap. Perâkŋak.
Zo yatik.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1–2:12
2	Mataio 2:13–3:6
3	Mataio 3:7–4:11
4	Mataio 4:12-25
5	Mataio 5:1-26
6	Mataio 5:27-48
7	Mataio 6:1-24
8	Mataio 6:25–7:14
9	Mataio 7:15-29
10	Mataio 8:1-17
11	Mataio 8:18-34
12	Mataio 9:1-17
13	Mataio 9:18-38
14	Mataio 10:1-23
15	Mataio 10:24–11:6
16	Mataio 11:7-30
17	Mataio 12:1-21
18	Mataio 12:22-45
19	Mataio 12:46–13:23
20	Mataio 13:24-46
21	Mataio 13:47–14:12
22	Mataio 14:13-36
23	Mataio 15:1-28
24	Mataio 15:29–16:12
25	Mataio 16:13–17:9
26	Mataio 17:10-27
27	Mataio 18:1-22
28	Mataio 18:23–19:12
29	Mataio 19:13-30
30	Mataio 20:1-28
31	Mataio 20:29–21:22

February

date	Scripture
1	Mataio 21:23-46
2	Mataio 22:1-33
3	Mataio 22:34–23:12
4	Mataio 23:13-39
5	Mataio 24:1-28
6	Mataio 24:29-51
7	Mataio 25:1-30
8	Mataio 25:31–26:13
9	Mataio 26:14-46
10	Mataio 26:47-68
11	Mataio 26:69–27:14
12	Mataio 27:15-31
13	Mataio 27:32-66
14	Mataio 28:1-20
15	Mareko 1:1-28
16	Mareko 1:29–2:12
17	Mareko 2:13–3:6
18	Mareko 3:7-30
19	Mareko 3:31–4:25
20	Mareko 4:26–5:20
21	Mareko 5:21-43
22	Mareko 6:1-29
23	Mareko 6:30-56
24	Mareko 7:1-23
25	Mareko 7:24–8:10
26	Mareko 8:11–9:1
27	Mareko 9:2-29
28	Mareko 9:30–10:12

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27-12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38-13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31-5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29-6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39-7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36-8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40-9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51-10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38-11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37-12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22-14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19-17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29-22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54-23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44-24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22-4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53-8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54-12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31-14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25-19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Aposolo 1:1-26
4	Aposolo 2:1-47
5	Aposolo 3:1-26
6	Aposolo 4:1-37
7	Aposolo 5:1-42
8	Aposolo 6:1-15
9	Aposolo 7:1-29
10	Aposolo 7:30-50
11	Aposolo 7:51-8:13
12	Aposolo 8:14-40
13	Aposolo 9:1-25
14	Aposolo 9:26-43
15	Aposolo 10:1-33
16	Aposolo 10:34-48
17	Aposolo 11:1-30
18	Aposolo 12:1-23
19	Aposolo 12:24-13:12
20	Aposolo 13:13-41
21	Aposolo 13:42-14:7
22	Aposolo 14:8-28
23	Aposolo 15:1-35
24	Aposolo 15:36-16:15
25	Aposolo 16:16-40
26	Aposolo 17:1-34
27	Aposolo 18:1-21
28	Aposolo 18:22-19:12
29	Aposolo 19:13-41
30	Aposolo 20:1-38

date	Scripture
1	Aposolo 21:1-16
2	Aposolo 21:17-36
3	Aposolo 21:37-22:16
4	Aposolo 22:17-23:10
5	Aposolo 23:11-35
6	Aposolo 24:1-27
7	Aposolo 25:1-27
8	Aposolo 26:1-32
9	Aposolo 27:1-20
10	Aposolo 27:21-44
11	Aposolo 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25-3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13-5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15-8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22-10:13
27	Roma 10:14-11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22-16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18-2:5
6	1 Korinti 2:6-3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19-10:13
16	1 Korinti 10:14-11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27-13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12-2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14–7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galata 1:1-24
15	Galata 2:1-16
16	Galata 2:17–3:9
17	Galata 3:10-22
18	Galata 3:23–4:20
19	Galata 4:21–5:12
20	Galata 5:13-26
21	Galata 6:1-18
22	Epeso 1:1-23
23	Epeso 2:1-22
24	Epeso 3:1-21
25	Epeso 4:1-16
26	Epeso 4:17–5:2
27	Epeso 5:3-33
28	Epeso 6:1-24
29	Pilipi 1:1-26
30	Pilipi 1:27–2:18

date	Scripture
1	Pilipi 2:19-3:6
2	Pilipi 3:7-4:1
3	Pilipi 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21-2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18-4:18
9	1 Tesalonike 1:1-2:9
10	1 Tesalonike 2:10-3:13
11	1 Tesalonike 4:1-5:3
12	1 Tesalonike 5:4-28
13	2 Tesalonike 1:1-12
14	2 Tesalonike 2:1-17
15	2 Tesalonike 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22-3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Pilemon 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14-5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32-12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19-2:17
19	Yakobo 2:18-3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Petero 1:1-12
23	1 Petero 1:13-2:10
24	1 Petero 2:11-3:7
25	1 Petero 3:8-4:6
26	1 Petero 4:7-5:14
27	2 Petero 1:1-21
28	2 Petero 2:1-22
29	2 Petero 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18-3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Yohaneņā den tikņā 1:1-20
10	Yohaneņā den tikņā 2:1-17
11	Yohaneņā den tikņā 2:18-3:6
12	Yohaneņā den tikņā 3:7-22
13	Yohaneņā den tikņā 4:1-11
14	Yohaneņā den tikņā 5:1-14
15	Yohaneņā den tikņā 6:1-17
16	Yohaneņā den tikņā 7:1-17
17	Yohaneņā den tikņā 8:1-13
18	Yohaneņā den tikņā 9:1-21
19	Yohaneņā den tikņā 10:1-11
20	Yohaneņā den tikņā 11:1-19
21	Yohaneņā den tikņā 12:1-18
22	Yohaneņā den tikņā 13:1-18
23	Yohaneņā den tikņā 14:1-20
24	Yohaneņā den tikņā 15:1-8
25	Yohaneņā den tikņā 16:1-21
26	Yohaneņā den tikņā 17:1-18
27	Yohaneņā den tikņā 18:1-24
28	Yohaneņā den tikņā 19:1-21
29	Yohaneņā den tikņā 20:1-15
30	Yohaneņā den tikņā 21:1-27
31	Yohaneņā den tikņā 22:1-21